

Osnovna šola Stražišče Kranj

1. mednarodni posvet ob 60-letnici šole

Z ROKO V ROKI

15. 5. 2020

Organizacijski odbor:

Nina Gašperlin, Marko Jereb, Barbara Kozjek, Janina Šifrer, Simona Špolad

Odgovorna oseba: Pavel Srečnik, ravnatelj

Kranj, maj 2020

KAZALO

Učitelj skozi čas.....	6
Telesna vzgoja v šoli na Slovenskem skozi čas	6
Učitelj pri poučevanju tujega jezika nemščina v osnovni šoli	11
Učitelj skozi čas.....	16
Učitelj kroz vrijeme.....	22
Je učiteljeva vloga v sodobnosti res manj pomembna kot nekoč	24
Učitelj matematike skozi čas	30
Vsak učenec je zgodba zase.....	35
Kako učencem z učnimi težavami pomagati pri organizaciji učenja	35
Vsak učenec je poseben in vsak učitelj je poseben	40
Prek odnosa do zgodbe	46
Vsak učenec je zgodba zase. Tudi vsak učitelj je zgodba zase. Pa vendar	52
Učenje socialnih veščin.....	57
Zakaj bi študent – razlogi, izzivi in perspektive	63
Učitelj, razrednik, svetovalec, mediator.....	71
Naglušen učenec v razredu	76
Motivacija kot ključni dejavnik za uspešno učenje angleščine v osnovni šoli.....	82
Vsak otrok je zgodba zase: Otrok s Tourettovim sindromom v razredu	88
Vključevanje introvertiranih učencev v gledališki krožek.....	93
Če lahko hodiš, lahko tudi tečeš.....	98
Testiranje (pravo)pisnih zmožnosti v 3. razredu	103
Uspešen in zadovoljen učenec	108
Učenica s umjetnom pužnicom na satu glazbene kulture.....	113
Projekt športne skupine in vpliv športa na mladostnike	116
Depresivnost pri najstniku.....	123
Podpora svetovalnega delavca najstniku in vez med njim in staršem	123
Vsak učenec ima svojo pot	129
Uspešne tehnike zgodnjega pisanja s pomočjo inovativnih didaktičnih pripomočkov.....	136
Svaki je učenik osoba za sebe.....	141
Diferenciacija pri pouku slovenščine v prvem triletju	149
Moj praznik, moj dan.....	154
Svako dijete je priča za sebe.....	161
Znanje podajamo na različne načine	165

Matematična kavarna	165
Narativni pristop kot možnost pripoznanja in razumevanja (drugačnih) učencev	173
Razširjeni program: Radovednost ni bolezen	178
Информатичко-комуникациската технологија (ИКТ) во наставата	183
Utrjevanje znanja na način, ki je primeren za vse učne tipe	196
Pravljica – likovna ustvarjalnica	201
Dijakinje kot sooblikovalke ure športne vzgoje – primer Gimnazije Škofja Loka	206
Znanje prenosimo na razne načine	216
Integracija otrok priseljencev	218
Razvijanje socialnih in čustvenih kompetenc pri otrocih priseljencev	218
Kratka odrska priredba Martina Krpana	224
Daj naprej	230
Sodelovalno učenje pri matematiki	236
Uvodna motivacija in pouk glasbe	240
Cankar v projektu – z roko v roki učitelji in učenci	244
Hospitacije v srednji šoli	252
„Novski ‘tiči’“	257
Tovarna domišljije	262
Vennovega diagrama ne uporabljamo samo pri matematiki	268
Učna ura - Določanje znanja o vrsti besed v stavku (samostalniki, glagoli, pridevniki)	276
Kako s prireditvijo buditi narodno zavest?	282
Učimo se politične participacije	287
Učenje in program Erasmus+	293
Uporaba tabličnega računalnika v osnovni šoli pri izbirnem predmetu logika	299
Bralne urice s psom	305
Raziskovanje na prostem kot učinkovita oblika dela v sodobnem šolstvu	309
Češki šolski sistem proti slovenskemu	315
Praktična ponazorila pri pouku geografije	320
Gospa Črka	325
Gibanje je pot – tudi do branja	329
Razred kot prijeten učni prostor	334
Tudi v Afriki se umivajo	340
Karavana prijateljstva	344
Vpletanje ljudskega izročila	349
Pospravimo kabinet	355
Kaj pa periodni sistem?	360

Učna ura – matematika, peti razred.....	370
Ocenjevanje učencev s problemi na motoričnih področjih ali s prekomerno težo pri predmetu Šport v osnovni šoli	374
Veslanje na deski stoje pri pouku športne vzgoje	379
Izvajanje novega izbirnega predmeta Slovenski znakovni jezik v osnovni šoli.....	386
Odmor kot priložnost za socializacijo	392
Uporaba filma v učnem procesu	399
Z Jadranskega morja do Morja tišine	407
Znanje podajamo na različne načine – dve abecedi v prvem razredu	413
Mednarodno sodelovanje predstavlja izziv ter zagotavlja profesionalno in osebno rast.....	418
Sičniki in šumniki v gibanju in igri.....	424
Domače branje malce drugače.....	431
O neonacizmu skozi dokumentarni film.....	437
Beremo z medvedkom Nandetom	444
Gibalna popestritev odmorov	450
Črke v sliki – opismenjevanje v 1. razredu	456
»Preživetveni« tečaj slovenščine v mednarodnih izmenjavah.....	462
Družbeno odgovorno podjetništvo v razredu (CSR in CLASS)	467
Gibanje – podpora učenju	473
Matematični potep.....	479
Spoznavanje sitarstva pri interesnih dejavnostih folklor in tamburice	485
Doživijo in se bolje naučijo	489
Izbirni predmet vzgoja za medije	494
Kritični in medijsko pismeni posameznik prepozna stereotipe in predsodke.....	494
Medpredmetno povezovanje matematike in angleškega jezika.....	499
Prešernovo življenje v Ljubljani skozi oči mladih.....	504
S Prešernom ob Ljubljanici	510
Matematika: čas za igro	515
Raznovrstnost poučevanja pri pouku športa.....	521
Neznani pojmi pri računalništvu v drugem vzgojno- izobraževalnem obdobju osnovne šole.....	527
Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije na razredni stopnji.....	534
Escape room pri pouku tujih jezikov	540
Angleščina s pametnim zvočnikom Echo.....	549
Nirvana fitnes pri pouku športne vzgoje	557
Skoči do 100	563
Učenka s posebnimi potrebami.....	569

Projektno učno delo pri predmetu šport	575
Pouk slovenščine malce drugače.....	581
Razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti v 1. razredu	587
Neuspeh in nadarjenost	594
Interesna dejavnost Turizem.....	599
Vsak jezik šteje	605
Umetnost in šolska knjižnica si podata roki	611
Učenje preko igre in gibanja.....	618
Večjezičnost nas bogati	625
Medgeneracijsko branje na Osnovni šoli Antona Tomaža Linhartaradovljica.....	632
Znanje podajamo na različne načine	638
Mednarodna povezava med Gimnazijo Škofja Loka in Joachim-Hanh-Gymnasium Blaubeuren ...	643
Učenje za življenje	649
Povežimo se.....	654
Dramska skupina Oder na stežaj na Gimnaziji Škofja Loka	662

Učitelj skozi čas

Telesna vzgoja v šoli na Slovenskem skozi čas

Time overview of physical education in Slovenia

Sabina Felc

Osnovna šola Antona Tomaža Linharta Radovljica, Slovenija
sabina.felc7@gmail.com

Izvleček

Šport, ki je bil včasih razumljen zgolj kot telesna vaja, je v miselnosti ljudi prav po zaslugi športnih pedagogov prerasel v dejavnost neprecenljive vrednosti za posameznika in družbo. Vloga učiteljev športa dolgo časa ni bila enakovredna vlogi ostalih učiteljev. Učni načrt iz leta 1849 je določal, da lahko šolsko telovadbo vodijo ljudje brez primernega izpita, imeli pa so status pomožnega učitelja. Z osnovnošolskim zakonom leta 1869 je telesna vzgoja postala obvezen predmet v osnovni šoli, toda telovadba na naših tleh ni zaživela kot polnopraven učni predmet. Pomen telesne vzgoje v šolah se je nekajkrat malenkost izboljšal, vendar je imela šolska telesna vzgoja, hkrati pa tudi telovadni učitelji, po koncu druge svetovne vojne v Sloveniji precej slabši izhodiščni položaj kot ostali predmeti. Športni pedagogi so na študij odhajali na beograjski Državni inštitut za fizkulturo, na ustanovitev Visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani pa je bilo potrebno čakati vse do leta 1960.

Ključne besede: športni pedagog, osnovnošolski zakon, učni načrt, učni predmet, položaj šolske telesne vzgoje

Abstract

In the past, sport was understood as merely a physical exercise. Thanks to the PE teachers, it has become an activity of invaluable value for the individual and society. Nevertheless, the role of a PE teacher was not equivalent to role of other teachers. The Curriculum of 1849 provided that the PE could be carried out by teachers who were assistant teachers and did not even have an appropriate education. With Elementary School Act in 1869, physical education became a compulsory subject in primary school, but did not have an equivalent position among other subjects. The importance of physical education in schools improved slightly, but after the Second World War school physical education and PE teachers had a much worse starting position than any other subject. PE teachers went to study at the Belgrade National Institute for Physical Education, until the Higher School for Physical Culture in Ljubljana was established in 1960.

Key words: PE teacher, Elementary School Act, curriculum, school subject, position of the physical education

1 Telesna vzgoja v osnovnih šolah na Slovenskem pred prvo svetovno vojno

Telesna vzgoja je v slovenske šole prihajala različno. Leta 1849 je zakon dovolil posameznim deželam uvedbo obveznega ali neobveznega pouka telovadbe v gimnazije, če so te imele primerne prostore in primeren kader. Šolsko telovadbo so lahko vodili ljudje brez ustreznega izpita, imeli pa so status pomožnega učitelja.

V osnovnih šolah je telesna vzgoja svoje mesto dobila 20 let kasneje, ko je novi šolski zakon določil uvedbo obveznega pouka telovadbe, čeprav šole takrat še niso imele niti ene telovadnice. Sprva so bila k telesni vzgoji vključena tudi dekleta. Leta 1883 so jo zanje ukinili, leta 1901 pa zopet uvedli, vendar ni bila obvezna. Vlada je telovadbi pot v šolo utirala ne zaradi prepričanja, da je predmet pomemben za splošno vzgojo, temveč bolj zaradi pritiska javnega mnenja. Nekateri učitelji so se zavzemali za uvedbo predmeta, drugim pa se je zdel, predvsem za kmečko mladino, povsem odveč. Zakon je določal, da mora biti telovadba v vseh učnih načrtih, ni pa bilo pomembno, kdaj, kako in ali pouk telovadbe v resnici sploh poteka. Tako so telovadbi namenjene ure najpogosteje uporabljali za pouk drugih predmetov.

V zakonu so tudi zapisali, da mora biti ob vsaki šoli zgrajena telovadnica, če občina ne spada med revnejše. Ker pa so vse občine s slovenskim prebivalstvom v avstro-ogrskih deželah spadale med revne, telovadnic v ljudskih šolah sploh niso gradili. Do leta 1914 smo na Slovenskem imeli samo 59 telovadnic. Tako je bila tudi telesna vzgoja v predmetnikih samo formalnost in večji del ljudskih šol telesne vzgoje sploh ni imel. Učnih načrtov v ljudskih šolah torej sploh ni bilo mogoče izpeljati, saj zato ni bilo niti prostora niti orodja. Pomagali so si tako, da so ob slabem vremenu in pozimi telovadili v vežah ali sobah, največkrat pa je telovadba preprosto odpadla. Šole so zelo trpele tudi zaradi pomanjkanja telovadnega orodja, zato so otroci največkrat delali redovne vaje. To so vaje v enotnem korakanju, ravni in napeti drži in spreminjanju razporeditve za javno nastopanje. Poleg redovnih vaj so delali še proste vaje, torej vaje brez orodja in brez pomoči drugih, ali pa so čas namenili igri. Leta 1890 so uvedli igralne popoldneve.

V nezavidljivem položaju so se znašli učitelji, saj so morali pri razrednem pouku učiti tudi predmet, za katerega se na učiteljišču sploh niso mogli usposobiti. Stanje se je izboljšalo po letu 1875, ko so na učiteljiščih telovadbi odmerili po eno uro na teden v vseh štirih razredih. Pouk telovadbe v zavodu je prevzel absolvent enega prvih tečajev za telovadne učitelje na Dunaju Julius Schmidt, ki je leta 1879 izdal učbenik Telovadna šola za pouk telovadbe na učiteljiščih. Učbenik je bil prilagojen učnemu načrtu za pouk telovadbe na učiteljišču. V prvih dveh letih so se dijaki spoznali s praktičnimi vajami, nato pa še s sistematiko, z metodiko, zgodovino telesne kulture in s telovadno literaturo. Nemškim terminološkim izrazom je dodal tudi slovenske izraze.

Leta 1872 je Janez Zima napisal prvi slovenski učbenik, namenjen telovadbi v osnovni šoli: Telovadba v ljudski šoli. Leta 1900 je izšla Telovadba v petrazredni in manj kot petrazrednih šolah Franca Bruneta, v pedagoških listih in berilih osnovnih šol pa so objavljali mobilizacijske telovadne pesmi. Prvi telovadni načrt v pravem pomenu besede je napisal ljubljanski učitelj Jakob Furlan.

2 Telesna vzgoja v osnovnih šolah na Slovenskem v obdobju med obema svetovnima vojnoma

Jugoslovanska šolska oblast je telesno vzgojo oziroma telovadbo, kot se je predmet uradno imenoval, uvrstila v predmetnike osnovnih šol. Ker pa večina osnovnih šol ni imela telovadnice (takih šol je bilo več kot 95 %), telovadbe enostavno niso poučevali. Telovadba tudi ni imela iste teže kot ostali predmeti, saj je bila obravnavana le kot spretnost ali ročnost in ni imela »znanstvene narave«. Sistemu šolske telovadbe so v novem okolju spremenili samo naziv, ostale pa so vse sestavine usmerjene telovadbe brez svobodne izbire vaj, ki bi mlade veselile. V novem predmetniku ni bilo več mesta za igralne popoldneve, ki so dopolnjevali togo šolsko telovadbo s športnimi elementi. V predmetniku so leta 1919 odmerili telovadbi dve uri na teden, leta 1926 so zmanjšali število ur telovadbe na dvakrat pol ure tedensko v prvih dveh in eno uro tedensko v zadnjih razredih. To zmanjšanje števila ur je vrednost šolske telesne vzgoje še poslabšalo, čeprav vprašanje števila telovadbi namenjenih učnih ur ni bilo pomembno, saj pouka telovadbe v glavnem sploh ni bilo.

Predmet »telovadba in otroške igre« se je s spremembo v učnem načrtu leta 1932 preimenoval v »telovadbo po sokolskem sistemu«. Sokolska telovadba je v krajih, kjer šolske telovadbe ni bilo zaradi slabe materialne osnove in pomanjkanja učnih moči, to lahko popolnoma nadomestila. Sokolstvo je pomagalo šolski telovadbi tudi z učnimi kadri. Tečajev za vzgojo učiteljev, kot so jih poznali v stari Avstriji, ni bilo, telovadni učitelji pa so znanje lahko pridobivali na sokolskih tečajih. Na učiteljiščih, kjer naj bi kandidati pridobili znanje za poučevanje telovadbe v osnovni šoli, je bil program telovadnega pouka razdeljen na praktični del, ki je vseboval proste in redovne vaje, ter predavanja iz teoretičnih predmetov. Učiteljiščniki naj bi se seznanili tudi s sestavljanjem telovadnih sestavov. Vendar na učiteljiščih tega programa največkrat sploh niso izpeljali, če pa so ga, so ga oklestili, tako da jim pri poučevanju telovadbe ni kaj prida koristil. Kandidatov, ki telesno niso bili sposobni za opravljanje izpita, niso odklonili.

Leta 1927 je bil organiziran prvi tečaj za kandidate z učiteljsko izobrazbo, ki so potem poučevali na šolah s predmetnim poukom. Tečaj je opravilo 30 slušateljev, kar je pomenilo kapljo v morje pri reševanju kadrovskega vprašanja. Leta 1937 so v Beogradu ustanovili Višjo šolo za telesno vzgojo, od prvih absolventov pa je prišla v Slovenijo le peščica učiteljev. Žal pobuda za ustanovitev katedre za telesno vzgojo pri Filozofski fakulteti v Ljubljani v tedanjih razmerah ni bila uresničljiva.

3 Telesna vzgoja v osnovnih šolah na Slovenskem med drugo svetovno vojno

Med drugo svetovno vojno se je število ur telovadbe v osnovnih šolah na okupiranem ozemlju povečalo, vendar poučevanje telovadbe napredka ni doživelo, saj zaradi vojne telovadnic niso gradili. Nemci, Italijani in Madžari so že doma zadnja predvojna leta vsebino in sistematiko telovadbe prilagajali vojaškim potrebam, šolsko telovadbo pri nas pa so želeli utrditi in razširiti v skladu s svojimi pogledi na vzgojnost predmeta. Vse vaje so služile neposredni pripravi mladine na vojno, uvajali so nemško, italijansko in madžarsko izrazoslovje. Oblasti so strogo nadzirale delo učiteljev tam, kjer so telovadbo še poučevali slovenski učitelji.

Leta 1944 se je na osvobojenem ozemlju šolstvo začelo obnavljati. Sprejeli so učni načrt, v katerem je bila telovadba z dvema tedenskima urama spet na zadnjem mestu. Kljub temu pa je sprejeti predmetnik pomenil temelj za razvoj telesne vzgoje po osvoboditvi. Učni načrt omenja redovne in gimnastične vaje (ki niso bile podrobneje razčlenjene), lahko atletiko, ljudske igre in kola.

4 Izobraževanje učiteljev telesne vzgoje po drugi svetovni vojni

Šolska telesna vzgoja je imela po koncu druge svetovne vojne v Sloveniji precej slabši izhodiščni položaj kot ostali predmeti. Da bi iz predvojnega neupoštevanega in necenjenega predmeta postal upoštevan, pomemben in nepogrešljiv del celotne vzgoje, so se morali v zavesti šolnikov spremeniti pogledi na pomen in vrednost telesne vzgoje, premagati pa je bilo potrebno tudi težave zaradi skrajno slabih materialnih osnov, telovadnic, igrišč in pripomočkov za pouk.

Visokošolski študij telesne vzgoje je bil možen le v Beogradu na Državnem inštitutu za fizkulturo (DIF). V Sloveniji je bil ustanovljen Zavod za fizkulturo, kamor so se lahko vpisali absolventi katere koli srednje šole, ki so izkazali zadovoljive telesne sposobnosti in opravili sprejemni izpit, ob koncu študija pa prejeli diplomu učitelja telesne vzgoje. Prvo leto je bilo slušateljev 29.

Leta 1953 je bil v Ljubljani ustanovljen Inštitut za telesno vzgojo z višješolskim študijem, ki so ga leta 1956 preimenovali v Višjo šolo za telesno vzgojo. Učni program je bil trileten (z diplomskim izpitom), izobrazba pa višješolska. Torej je bilo za isto izobrazbo, kot so jo dosegli diplomanti pedagoške šole po dveletnem študiju, za naziv predmetnega učitelja telesne vzgoje potrebno študirati leto dlje.

Slavnostno otvoritev Visoke šole za telesno kulturo so v Sloveniji dočakali leta 1960. Oblikovan je bil dvostopenjski, sredi šestdesetih let pa še magistrski in kasneje doktorski študij. Prvo generacijo je sestavljalo 39 študentov. Diplomanti Višje šole so se z opravljenim diferencialnim izpitom lahko vključili v visokošolski študij. VŠTK je bila leta 1975 vključena v ljubljansko univerzo. Leta 1982 se je preimenovala v Fakulteto za telesno kulturo. Takrat so ukinili višješolski študij vseh smeri in oblikovali le visokošolski diplomski, podiplomski specialistični, magistrski in doktorski študij. Od leta 1990 deluje pod imenom Fakulteta za šport.

5 Zaključek

Šport v šoli in družbi nasploh je v miselnosti ljudi prav po zaslugi športnih pedagogov prerasel v dejavnost neprecenljive vrednosti za posameznika in družbo. Vloga učiteljev športa dolgo časa ni bila enakovredna vlogi ostalih učiteljev. Nekoč so lahko telovadbo učili pomožni učitelji brez ustreznega izpita, kasneje pa razredni učitelji, ki se za poučevanje telovadbe na učiteljišču sploh niso mogli usposobiti. Stanje se je začelo izboljševati šele po drugi svetovni vojni. Da bi iz predvojnega neupoštevanega in necenjenega predmeta postal upoštevan, pomemben in nepogrešljiv del celotne vzgoje, so se morali v zavesti šolnikov spremeniti pogledi na pomen in vrednost telesne vzgoje, premagati pa je bilo potrebno tudi težave zaradi skrajno slabih materialnih osnov, telovadnic, igrišč in pripomočkov za pouk.

6 Viri in literatura:

Knez-Bergant M., Ulaga D.: Izobraževanje strokovnih kadrov za šolsko športno vzgojo pred ustanovitvijo Zavoda za fizikulturo v Ljubljani. Šport, 1992,3, str. 40.

Slovenski šolski muzej: Razvoj šolske telesne vzgoje na Slovenskem. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 1978, str. 7–21.

Stepišnik, D.: Oris zgodovine telesne kulture na Slovenskem. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1968, str. 71–81, 180–184.

Stepišnik, D.: Školsko fizičko vaspitanje na področju Slovenije u periodu 1848–1914. Beograd: disertacija, 1974.

Zbornik Fakultete za šport Univerze v Ljubljani 1960–2010. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2010, str. 7–9, 15, 19, 32–43.

Učitelj pri poučevanju tujega jezika nemščina v osnovni šoli

Work of a German teacher in primary school

Ana Fon

Osnovna šola Antona Tomaža Linhartar Radovljica, Republika Slovenija,
ana.fon@guest.arnes.si

Izvleček

Učitelj je pomemben člen procesa učenja. Učecemu nudi informacije, podporo in motivacijo pri učenju. Smiselno ga vodi skozi proces, mu vzbuja radovednost in ga opozarja na nepravilnosti. Avtorica v referatu na začetku obravnava vidike poučevanja nemščine v preteklosti. Takrat je bil poudarek na slovničnih strukturah, učenju velikega števila besed in branju prirejenih besedil. Avtorica nato preide na današnje poučevanje nemščine v osnovni šoli ter pregleda možnosti, ki jih imajo učitelji in učiteljice za poučevanje. Predstavi nekaj najbolj uspešnih metod, ki so se uveljavile in se uporabljajo pri pouku v večje zadovoljstvo učencev ter učiteljev. Hkrati se dotakne težav, ki se pri določenih metodah pojavljajo, te namreč v večini izvirajo iz statusa, ki ga ima v Sloveniji nemščina kot tuji jezik v osnovni šoli zadnje desetletje. Ob koncu si zastavi nekaj vprašanj in se dotakne idej o prihodnosti. Kakšna bo ali naj bi bila vloga učitelja za nemščino in kakšna bodo pričakovanja učencev ter nenazadnje staršev?

Ključne besede: učitelj, nemški jezik, poučevanje, osnovna šola, učenje

Abstract

An important part of the learning process are the teachers. They are able to provide information, support and motivate pupils for studying. They guide them through the process, evoke curiosity and alert them when irregularities occur. At first the author discusses some aspects of German teaching in the past. Back then, the emphasis was on teaching grammar, learning a great number of words by heart and reading non-authentic texts. The author then talks about teaching German in grammar school today and goes through some of teaching possibilities. She presents some of the most successful methods, which have been gladly adopted in the classroom by both pupils and teachers. At this point, she mentions possible troubles that occur with some of the methods, especially because of the position the German language has had in Slovenian grammar school in the last decade. In the end, the author asks herself a few questions and discusses some ideas about the future. How will or should the role of the German teacher be and what will the expectations of pupils and also their parents be?

Key words: teacher, German language, teaching, primary school, studying

1 Uvod

Pisni viri o učenju in poučevanju tujih jezikov nekoč so zelo skopi. Iz zgodovinskih virov lahko razberemo, da je bila na našem ozemlju nemščina več ali manj stalno prisotna, v prvih šolah še kot učni jezik. V zgodovini je mnogokrat izpodrivala materni jezik Slovencev. Opazne so tudi razlike po posameznih slovenskih pokrajinah. Ponekod (predvsem na Štajerskem) so v osnovne šole prej uvedli nemščino, vsaj kot fakultativno dejavnost, drugod pa to še ni bilo možno. Kljub nehvaležnem statusu, ki ga ima v primerjavi z angleščino, se danes relativno veliko učencev odloča za učenje nemščine. Vendar obstajajo razlogi za skrb, kako bo v prihodnosti. Potek in organiziranost pouka nista dobra, zato bodo na tem mestu potrebne spremembe. Bo država končno imela posluš za to?

2 Vloga učitelja nemščine v razredu nekoč, danes in v prihodnje

2.1 Poučevanje tujega jezika nekoč

Tako kot ni veliko pisnih virov o tem, tako ne obstaja dokumentirana praksa poučevanja tujih jezikov. Kot navaja Skela (2019), lahko pravzaprav govorimo le o zgodovini teorije tujejezikovnega poučevanja, ki ji sledimo v učnih načrtih in učbenikih. Zato meni, da nam do neke mere prav učbeniki dajejo vpogled v poučevanje tujega jezika v posameznem obdobju. Hkrati omenja, da se je v zgodovini poučevanja iskalo pravo metodo in so novejša pogosto izpodrinile stare, poudarja pa, da so bili večkrat obujeni tudi pozabljeni načini poučevanja, ki so se v novem obdobju ponovno pokazali za učinkovite. Njegov pregled posameznih metod je povzet po Richardsu in Rodgersu; nanaša se na učenje angleščine v širšem evropskem prostoru:

- slovnično-prevajalna metoda (1800–1900),
- direktna metoda (1890–1930),
- bralna metoda (1920–1950),
- strukturalna metoda (1930–1960),
- slušno-govorna oz. avdiolingvalna metoda (1950–1970),
- situacijska metoda (1950–1970),
- komunikacijski pristop (1970–danes).

Po pogovoru z nekaterimi učiteljicami, ki so danes že v pokoju, bi lahko povzela, da je bila vloga učitelja v razredu v preteklosti zelo velika. Takrat so učenci težko sami dostopali do gradiva za učenje. Učitelji so vaje in kontrolne naloge razmnoževali na tako imenovani ciklostil, didaktično gradivo so si izdelovali sami, po nove knjige in učbenike je bilo treba vsaj do Ljubljane. Za slušno razumevanje so uporabljali magnetofone, kasneje kasete, slikovna gradiva so se prikazovala z diap projektorji, grafoskopi, kasneje z videokasetami. Za razne predstavitve je bilo učencem treba pomagati s strokovno literaturo, učitelji so učencem posojali knjige, ki so si jih kupili v tujini. Za učence je šola naročala revije, ki so jih nato prebirali in se iz njih učili.

2.2 Poučevanje nemščine danes

Kakšni so koncepti šolske pedagogike in didaktike, ki v današnjem času učitelju pomagajo učence navdušiti nad jezikom in jih pripeljati do uspešnosti? »Sodobni pouk tujega jezika je dejavnostno naravnan pouk, ki namenja učencu pri pouku vidnejšo vlogo« (Holc, 2008, 185). Učencu se ponudi vsebine, ki so mu blizu, teme, v katerih se lahko najde. Tako učitelj spodbuja samostojno razmišljanje in mu skozi usvajanje novih jezikovnih zakonitosti (novo besedišče in slovnične strukture) pomaga do učinkovite komunikacije. Vsi si želimo majhne skupine učencev, saj bi se tako lažje posvetili posameznikom, lažje bi prepoznali njihove učne stile in jih tako še dodatno motivirali. Normativ števila učencev je zaenkrat še vedno 28, kar je precej višja številka od teoretično-didaktičnih priporočil. Zato je še toliko bolj pomembno, da učitelj nagovori vse učne stile, četudi jih pri posameznih učencih ne prepozna. S tem hkrati nezavedno poskrbi tudi za pester pouk in začudene vzklike učencev na koncu ure: »O, a je že konec?« Kljub mnogim metodam ostaja stalnica proces, ki sledi trem korakom učenja: poslušanje, branje in govorjenje. Po enakem principu se učenci lahko spoznajo z vsemi temami. Na tem mestu ne moremo mimo nemške slovnice. Je sestavni del jezika in Mustrova (2008) ugotavlja, da je idealno, če učenci dobijo možnost, da si sami odgovorijo na vprašanja, povezana z njo. Po njenem mnenju moramo ugotoviti, v kolikšni meri minimalno znanje zadosti vsakodnevni komunikaciji, hkrati pa moramo omogočiti nadgradnjo tega slovničnega minimuma.

Z novimi tehnologijami, ki so v slovenskem osnovnošolskem prostoru aktivno prisotne slabi dve desetletji, se močno spreminjata delo in vloga učitelja v razredu. Računalnik je delo učitelja olajšal, od iskanja informacij, učnih oz. didaktičnih novosti ali avtentičnih besedil do pisanja nalog in testov. Na svetovnem spletu je dostopnega neskončno materiala, ki ga lahko učitelj uporabi pri pouku. Samo učitelj? Kako pa učenci uporabljajo ta »neskončni material«, ki jim je na voljo? Iz izkušenj lahko povem, da svoje učence težko prepričam že v uporabo preprostega spletnega slovarja, kaj šele da bi si pogledali kakšne filmčke ali spremljali eno od serij v nemščini. Tako se kljub prej omenjeni »neskončnosti« vračamo v učilnico in k temu, kaj bo učitelj naredil v 45 minutah. Veliko učencev del svojega prostega časa preživi na mobilnem telefonu. Zato se po mojem mnenju uporaba informacijskih tehnologij v razredu ne obnese najbolje. Naj bodo za popestritev, ne pa stalnica. Učenci vedno bolj potrebujejo pristen stik z učiteljem, potrebujejo čustva, medsebojno komunikacijo in spoštovanje. Spodbuditi jih moramo, da delajo v paru, v skupini, da rešujejo naloge, ki jim predstavljajo izziv in na koncu prinesejo zadovoljstvo. Ponuditi jim moramo učenje z igro in jim dovoliti, da soustvarjajo pouk. Tako se počutijo sprejete in so pozitivno naravnani do tujega jezika. Naj na tem mestu omenim moto Evropske unije, ki se uporablja že od leta 2000: Združena v raznolikosti. Ozaveščeni učitelji nemščino danes poučujejo po tem motu, da torej učence pripravljajo na medkulturnost in se pri svojih urah dotikajo tudi težavnih, vendar realnih tem, ki postajajo vsakdan v večini evropskih mest. Zato je v razredu kar nekaj časa potrebno nameniti tako imenovanemu »deželoznanstvu«.

Kakšno vlogo pa dandanes igra učbenik? Holčeva (2008) v svojem prispevku o nalogah pri pouku navaja izsledke spremljave pouka Zavoda RS za šolstvo iz let 2004 in 2005, da večina učiteljev nemščine še vedno načrtuje ter izvaja pouk po učbeniku in delovnem zvezku, nekaterim je celo edino vodilo pri načrtovanju pouka. Holčeva (2008) v tem kontekstu navaja še evalvacijsko študijo Janeza Justina, kjer so izsledki pokazali, da se učitelji popolnoma zanesejo na učbenik, potrjen s strani strokovnega sveta, saj naj bi vseboval modele za pravilno jezikovno rabo. Po besedah Holčeve (2008) se mora učbenik podrediti interakciji med učiteljem in učenci, saj je po moderni učnociljni zasnovi pouka le eden od sredstev za doseganje vzgojno-izobraževalnih ciljev, ki so zapisani v učnih načrtih. »Only teachers who are thoroughly sure of their role and the concomitant learner's role will risk departure from the security of traditional textbook-oriented teaching« (Richards in Rodgers, 1999, 24). V Sloveniji je v zadnjih desetih letih ponudba učbenikov močno narasla. Sledijo tehnologiji, tako jih je nekaj podkrepljenih tudi z gradivi na spletu. Kljub prej omenjenemu citatu menim, da lahko učitelj med mnogimi učbeniki izbere sebi in svojim metodam najbolj ustrezen učbenik. S tem, ko pri učencih spodbuja celovito uporabo izbranega učnega pripomočka, jih nauči koristnosti takega pripomočka. Vendarle so ga napisali strokovnjaki iz prakse, ki upoštevajo moderne smernice za uspešno poučevanje. Hkrati se z učinkovito uporabo izbranega učbenika in delovnega zvezka lahko uspešno izognemo kopiranju raznih dodatnih materialov. Kopirani listi pri večini učencev ne najdejo varnega pristana s pomočjo lepila na ustreznem mestu v zvezku, temveč »odjadrajo« po svoje ob prvi priložnosti.

2.3 Učenje nemščine v prihodnosti

Vloga nemščine v današnjem slovenskem okolju je neznatna. Če so še naši starši imeli potrebo po nakupovanju v Avstriji, je to danes popolnoma drugače. Od kod torej sploh še motivacija za učenje nemščine? Večina učencev meni, da bi si v tistih redkih primerih, ko bi rabili konkretno nemščino, lahko pomagali s prevajalnikom na svojem mobilnem telefonu. Gre bolj za tradicionalni status jezika, kot ga je nemščina že dosegla v preteklosti. V zadnjih treh letih osnovne šole se je veliko učencev uči samo zato, ker vedo, da jo bodo imeli še v srednji šoli, in želijo, da bi takrat imeli čim manj težav. Vedno manj je učencev, ki imajo doma konkretno zaledje staršev, torej da doma uporabljajo nemščino za potovanja, komuniciranja s prijatelji v tujini, za gledanje televizije. Nekateri so mnenja, da bodo morda v svojih karierah morali delati v Avstriji. Tako mlade danes »za vsak slučaj« učimo nemško, saj nikoli ne veš, kaj bo prinesla prihodnost. Zato nas lahko skrbi, kaj bo v prihodnosti, kako bo urejena izobraževalna vertikala, kdaj bodo prenovljeni učni načrti za potrebe današnjega sveta in kakšna bo prvobitna vedoželjnost učencev do tega tujega jezika. Ena od rešitev za učitelje je stalno izobraževanje, saj tako lahko sledijo novostim. Izobraževanje mora biti po besedah didaktičarke Kosevski Puljić (2010) organizirano v obliki aktivnega sodelovanja učiteljev in učiteljic, saj tako lahko razvijajo svoje kompetence, predvsem na področju specialne didaktike.

3 Zaključek

Vloga učitelja pri pouku nemščine v osnovni šoli se je v obdobjih spreminjala. Največji pečat je dala nova tehnologija in zaradi tega najbolj spremenila naloge, ki jih ima učitelj. Potreba po učenju nemščine bo obstajala tudi v prihodnje, največja naloga učitelja v razredu danes pa je, da navduši učence, jih motivira, jim ustvari željo po znanju jezika, jih opolnomoči za iskanje podatkov na svetovnem spletu in jih medkulturno vzgaja v pozitivne osebnosti, ki se upajo podati v svet.

4 Viri in literatura

Ciperle, J. in Vovko, A.: *Šolstvo na Slovenskem skozi stoletja*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 1987.

Evropska unija: *Uradno spletišče Evropske unije*. Osnovne informacije (splet). 2020. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/motto_sl.

Holc, N.: Dejavnostno naravnani pouk tujega jezika: naloge kot ključne usmerjevalke učenja nemščine v osnovni šoli. *Učenje in poučevanje tujih jezikov na Slovenskem*. Ljubljana: Tangram, 2008, str. 185–197.

Karlin, P. in Storova, M.: *Metka und Milan sprechen Deutsch*. Ljubljana: DZS, 1959.

Kosevski Puljić, B.: Stalno izobraževanje učiteljev in učiteljic nemščine kot del vseživljenjskega učenja. *Vestnik za tuje jezike. Letnik: II. Številka: 1–2*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2010, str. 131.

Muster, A. M.: Slovnica pri pouku nemškega jezika. *Učenje in poučevanje tujih jezikov na Slovenskem*. Ljubljana: Tangram, 2008, str. 385.

Skela, J.: Razvojni tokovi poučevanja in učenja angleščine v Sloveniji. *Poti in stranpoti poučevanja tujih jezikov v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2019, str. 9–11.

Šubic Jeločnik, I.: Učni stili. *Učenje in poučevanje tujih jezikov na Slovenskem*. Ljubljana: Tangram, 2008.

Richards, J. C. in Rodgers, T. S.: *Approaches and methods in language teaching*. Cambridge: Cambridge university press, 1999, str. 24.

Učiti drugi/tuji jezik – kje, koga, kako. Čok, L. (ur.). Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 1994.

Učitelj skozi čas

Teacher over time

Polona Javorski Korošec

OŠ F. S. Finžgarja Lesce, PŠ Begunje, Slovenija,
polona.javorski-korosec@oslesce.si

Izvleček

Učiteljski poklic se je v zgodovini stalno spreminjal in razvijal. Iz časa antike so znani učitelji misleci Sokrat, Platon in Aristotel. V času Rimljanov so bili učitelji grški sužnji. V srednjem veku je z razvojem krščanstva poučevanje prevzela duhovščina. V obdobju protireformacije so šolstvo prevzeli jezuiti, na zasebnih šolah so poučevali cerkovniki, organisti, pisarji ali neuspešni študenti. Z uvedbo šolske reforme 1774. leta se učiteljstvo uveljavi kot poklic, saj se morajo učitelji za svoje delo usposobiti in poučevati po učnem načrtu. Prve učiteljice so bile redovnice, sledile so jim žene učiteljev, ki so smele poučevati samo pouk ročnih del. Pred prvo svetovno vojno je bilo med učitelji že več žensk kot moških. Učiteljski poklic je bil izredno pomemben na prelomu iz 19. v 20. stoletje, saj so učitelji ogromno doprinesli k razvoju kulture, kmetijstva in gospodarstva. Po 2. svetovni vojni so bili pogoji za delo slabi, učitelji pa so bili takrat spoštovani. Bistvo učiteljskega poklica je vseskozi ostajalo enako – to ni bila samo služba, temveč poslanstvo.

Ključne besede: učitelj, učenec, učiteljski poklic, zgodovinska obdobja, družbeni red

Abstract

The teaching profession has changed and evolved throughout its history. From antiquity, well-known teachers were thinkers Socrates, Plato and Aristotle. In Roman times, teachers were Greek slaves. In the Middle Ages, with the development of Christianity, the priesthood took over teaching. During the Counter-Reformation, the Jesuits took over education, while private schools were taught by clergymen, organists, clerks, unsuccessful students. With the introduction of the school reform in 1774, teaching became a profession as teachers had to train and teach according to the curriculum for their work. The first teachers were nuns, followed by the wives of teachers who were only allowed to teach manual work lessons. Before World War I, there were already more women than men among teachers. The teaching profession was extremely important at the turn of the 19th to the 20th century, as teachers made a huge contribution to the development of culture, agriculture and the economy. After WWII, working conditions were poor but the teachers were respected at that time. The essence

of the teaching profession has always remained the same – it hasn't been just a job, but a mission.

Keywords: teacher, pupil, teaching profession, historical periods, social order.

1 Poimenovanja za učitelje v preteklosti

V preteklosti so učitelja imenovali ludi, magister, scolatius, Schulmeister, šolnik, školnik, šolmošter, učenik, prosvetar, tovariš,/tovarišica ... Danes pa je najbolj v rabi naziv učitelj/učiteljica.

2 Učitelj v obdobju antike, stare Grčije, Rima (od 500 pr. n. št. od 500 n. št.)

Iz obdobja antike so znani veliki učitelji, kot so npr. Sokrat, Platon in Aristotel, ki so živeli v 5. in 4. st. pr. n. št. Sokrat je bil Platonov učitelj, Platon pa Aristotelov. Takrat so se izobraževali predvsem dečki iz premožnih družin. Znani so podatki o skupinskem pouku v 5. st. pr. n. št. (zgodovinar Herodot). Deklice so se učile od mater predvsem tkati in presti. Kljub temu obstajajo podatki, da so znale tudi brati in pisati.

V Šparti je bila pomembna zelo stroga vojaška vzgoja. Temeljne vrline so bile pokornost, poslušnost in ubogljivost. V Atenah sta bili pomembni telesna vzgoja in glasbena vzgoja. Grški osnovnošolec je obiskoval šolo glasbe, črk in športni trening. V Atenah je deček pri sedmih letih dobil nadzornika – učitelja, imenovanega pedagog. Ti so bili običajno zvesti stari sužnji.

Grki in Rimljani niso imeli državnih šol, imeli pa so učitelje, ki so v mestih poučevali dečke iz premožnejših družin.

Pri Rimljanih so bili učitelji velikokrat grški sužnji ali pa osvobodenci. Nekateri so poučevali v posebnih hišah, nekateri na domu otrok, drugi tudi na trgih in ulicah. Učiteljem so plačali starši otrok, plača pa je bila slaba. Tudi ugleda v družbi niso imeli.

3 Srednji vek (od 500 n. št. do 1700 n. št.)

V tem času se je med ljudmi širil vpliv krščanstva, s katerim sta bila povezana tudi vzgoja in šolanje. Obstajale so srednjeveške stolne šole in višje šole na sedežih škofij, kjer so poučevali učitelji duhovniki. Plemiški otroci so se učili zahtevnejšo snov, revnejši pa so se učili brati, peti in verske nauke. V 13. st. so začele delovati mestne

šole, v katerih so poučevali laični učitelji. Pomemben mož pri razvoju osnovnega šolstva na naših tleh je bil Primož Trubar. Njegovo delo Cerkovna ordninga (Cerkveni red), ki je izšlo leta 1564, predlaga ureditev šolstva na slovenskih tleh tako, da bi pouk obiskovali dečki in deklice vseh stanov, učili pa bi se branja, pisanja, verouka in petja v materinščini.

V času protireformacije so se s šolstvom ukvarjali jezuiti. Osnovno šolstvo je vodila nižja duhovščina, srednje in visoke šole pa jezuiti. V Ljubljani je bil leta 1597 ustanovljen kolegij. Učitelji so morali uporabljati predpisani katekizem, v vseh ostalih stvareh pa so bili prepuščeni samim sebi. Na podeželju so obstajale vaške zasebne šole, v katerih so poučevali cerkovniki, organisti, pisarji, neuspešni študenti, obrtniki ... Te šole niso slovele kot dobre; učitelji, ki so na njih poučevali, niso bili cenjeni. Redovnice uršulinke so leta 1703 odprle prvo javno šolo za dekleta.

4 Terezijansko-jožefinske reforme in revolucionarne spremembe leta 1848

Cesarica Marija Terezija in njen sin Jožef 2. sta leta 1774 uvedla splošno šolsko obveznost z zakonom „Splošna šolska naredba“. S tem zakonom so morali vsi otroci od 6. do 12. leta ne glede na spol, stan ali vero obiskovati osnovno šolo. Šole so dobile državni nadzor, učitelji pa so se morali usposobiti in dobiti dovoljenje za opravljanje svojega dela.

Revolucionarno leto 1848 je prineslo spremembe tudi na področje šolstva. Odpravljeno je bilo podložništvo, sprejeta je bila ustava, v avstrijskem cesarstvu pa je bilo zaznati napredek in razvoj. Cesar Franc Jožef je 1869. leta izdal tretji zakon za osnovno šolo, s katerim je uvedel nekaj sprememb, npr. podaljšal je šolsko obveznost na 8 let, dodal nove predmete (naravoslovje, zemljepis, zgodovina, materinščina, geometrija, telovadba, vsebine iz poljedelstva, sadjarstva in nemščino). Spremembe med ljudmi sprva niso bile najbolj sprejete, kasneje pa so v njih videli korist. Učitelji so bili v tem času upravičeni do pokojnine, ustanavljali pa so tudi svoja prva društva.

5 Prve učiteljice

Prve učiteljice so bile redovnice, učile pa so v samostanskih ali zasebnih šolah. Prve laične učiteljice so bile običajno žene učiteljev, ki so sprva učile le ročna dela. Po tretjem šolskem zakonu 1869. leta je bilo potrebnih čedalje več učiteljev, zato so začeli ustanavljati tudi ženska učiteljišča. Nameščanje žensk v javnih šolah je bilo zelo oteženo zaradi predsodkov in nazadnjaških pogledov, kljub temu da so bile enako

izobražene kot njihovi moški kolegi. Poučevale naj bi ročna dela, ostale predmete pa le tam, kjer je primanjkovalo moških učiteljev. Kljub temu je njihovo število strmo naraščalo. Tako je bilo že pred 1. svetovno vojno med učitelji več žensk kot moških.

Sprva so bile učiteljice v podrejenem položaju. Za enako delo so dobivale le 80 % plače. Poleg tega niso smele poročiti, saj bi v tem primeru izgubile službo. Takrat je zanje še veljal celibat, dokončno pa je bil ukinjen leta 1938. Sprva so ga omilili na Štajerskem, ko se je lahko učiteljica poročila le z učiteljem oziroma če je prošnjo odobril šolski odbor.

Poklic učiteljice je tako postal eden izmed prvih poklicev v naši družbi, hkrati pa sanjski poklic mnogih deklic. Omogočal je namreč samostojnost in neodvisnost zaradi lastne plače. Za učiteljico so veljala stroga pravila – tako v obnašanju kot v oblačenju. Tudi njihovo zasebno življenje je bilo pod drobnogledom ljudi.

6 Pomembna vloga učiteljstva v 20. stoletju

Učitelji so v tem obdobju odigrali zelo pomembno vlogo pri razvoju in napredku družbe. Pomagali so pri pospeševanju in razvoju kmetijstva, kulture, gospodarstva in zdravstva. Seznanjali so starše s pedagoškimi nasveti pri vzgoji otrok. Razširjali so nova znanja o vinogradništvu, sadjarstvu in živinoreji. Organizirali so kulturna društva, pevske zборе in igralske skupine, ki so delovali po vaseh in ohranjali ljudsko izročilo kraja ter bogatili kulturno življenje na vasi.

7 Učiteljstvo po drugi svetovni vojni

V tem času je bilo delo izredno težko zaradi vsesplošnega pomanjkanja. Šolske stavbe so bile porušene in požgane, učni pripomočki so bili skromni ali pa jih sploh ni bilo, prav tako niso imeli učbenikov, zvezkov in pisal. Primanjkovalo je tudi učiteljev. Po novem so jih klicali „tovariš“ in „tovarišica“. V šolah je prevladovala socialistična miselnost. Učitelj se je moral udeleževati političnih sestankov, verski simboli pa so bili prepovedani. Leta 1958 je bila uzakonjena osemletna osnovna šola. Učitelji so poleg poučevanja pomagali tudi fizično pri obnovi šol, poučevali so na tečajih, v večernih šolah, pripravljali razne mladinske in vaške igre. Bili so gospodarski strokovnjaki, svetovalci, režiserji, zborovodje in še kaj. V tem težkem času je bil učitelj izredno iskan, cenjen in spoštovan.

8 Sklep

Učiteljski poklic je skozi čas doživljal mnoge izzive in spremembe. Že iz antičnih časov, ko je veljal rek „Kogar bogovi sovražijo, ga naredijo za učitelja“, pa do današnjih dni, ko zopet opažamo pomanjkanje zaupanja in spoštovanja do učiteljev.

Dandanes šolniki prav tako pogrešamo več avtonomije in podpore pri svojih nadrejenih. Ugotavljamo, da smo močni samo, kadar smo povezani in delujemo enotno. Tako je pogosto vsak učitelj v težavah prepuščen samemu sebi. V današnjem času se žal spopadamo z vdiranjem staršev v šole, ki se pogosto preveč vtikajo v šolsko delo; poleg tega v šolo prihajajo njihovi odvetniki, učitelji pa se kar na lepem znajdemo na zatožni klopi. In tako kmalu naš poklic izgubi ves svoj čar. Namreč tisto, zaradi česar smo se v mladosti zanj odločili: da bi svoje znanje z veseljem prenašali na mlajše generacije, da bi razvijali vrednote, kot so prijateljstvo, spoštovanje in mir med ljudmi, da bi pomagali otrokom z različnimi težavami, da bi uživali ob tem, ko mladi napredujejo, razvijajo svoje talente, premagujejo svoje slabosti in postajajo dobri ljudje.

Kljub temu še vedno verjamem, da je vsak učitelj v otrokovem življenju zelo pomemben. Odnos, ki ga ima do učencev, je ključen. Ta mora biti spoštljiv in prijazen pa tudi odločen. Vedno mora biti naravnano pozitivno in v otroku vzbujati veselje. Vsak učenec bo rad prihajal v šolo in se učil, če bo v šoli naletel na učitelja, ki je dober, ki ga lahko spoštuje ter se nanj zanese. Otrok pri svojem razvoju potrebuje trdno vodstvo izobraženega, razgledanega in razumevajočega učitelja. V današnjem času še toliko bolj, ko nam tako primanjkuje vrednot in spoštovanja. Imamo vse, pa ničesar ne cenimo. Ljudje povzdigujejo sebe, drugih pa ne spoštujejo.

Sama v šoli opažam, da otroci hrepenijo po avtoritativnem in izobraženem učitelju, ki jih veliko nauči. Cenijo vse, kar jim damo. S starši je težje. Dobro ime si dolgo časa gradiš, prav tako te ljudje preizkušajo, preden te spoštujejo in ti zaupajo. Ko pa si zaupanje pridobiš, končno lahko začneš pri svojem delu uživati in ga opravljati tako, kot si želiš.

9 Viri in literatura

Balkovec Debevec, M. *Kakršen učitelj, takšna šola. O učiteljskem poklicu skozi čas*. Poklici v preteklosti. Ljubljana: ZPMS, 2019, str. 23–35.

Balkovec Debevec, M.: *Obleka v šoli*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2014.

Cenčič, M.: *Osnovna šola na slovenskem narodnem ozemlju*. Koper: Založba Univerze na Primorskem, 2018.

Okoliš, S.: *Zgodovina šolstva na Slovenskem*. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2009.

Vidmar, T.: *Vzgoja in izobraževanje v antiki in srednjem veku*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009.

Učitelj kroz vrijeme

Suzana Prnjat

OŠ Antun Mihanović Osijek

Priča kaže da su u neka davna vremena najcjenjeniji, bilo u selu ili gradu, bili liječnik, svećenik i učitelj. Neka davna vremena? Čak i od vremena mog osnovnoškolskog obrazovanja (prije nekih 40-ak godina), uloga i položaj učitelja se drastično promijenio i degradirao.

Sjećanja nas vraćaju u 50-e godine 20. stoljeća, kada je učitelj znao imati i do 50 učenika u razredu. I svi su poslušno radili, dolazili na nastavu i trudili se ostvariti što bolji uspjeh. Nitko nije osporavao učiteljev rad ni na koji način. U takvom okruženju zajedništva i sloge, učitelj se mogao usmjeriti na gradivo i prenošenje znanja svim učenicima. Nije se morao boriti sa disciplinom i pojedinačnim ispadima, prenosio je svoja znanja i doprinosa stvaranju samostalnih i samouvjerenih ljudi.

Skoro sve do 90-ih godina cjelokupni sustav je funkcionirao na taj način, a temeljio se na autoritetu učitelja. Naglasak je bio na učitelju, nije se propitivao njegovo znanje, niti metode rada i poučavanja. Imao si podršku roditelja i cjelokupnog društva. Čak i izvan školskih zidova, učitelj je bio poštivan, njegovo mišljenje se uvažavalo na svim područjima i smatran je stupom društva.

Zatim je došlo do velikog razvoja tehnologije, dogodile su se neke važne promjene na političkom i gospodarskom planu svijeta, a to se odrazilo i na odnose u društvu. Ali, kako to uvijek biva, u svakom dobru ima i loša strana. Informacije su postale lakše dostupne, pojedinci su se obogatili preko noći, bez školovanja i ulaganja u rad, uzori su se promijenili, a vrijednosti su se sasvim izokrenule. Učiti i raditi da bi se nešto postiglo u životu je zamijenilo biti prilagodljiv i poznavati prave ljude. Što su djeca mogla zaključiti? Da nije potrebno učiti jer na lakši i brži način mogu doći do novaca i slave? Da knjige i obrazovanje nisu potrebni, jer zahtijevaju uložiti vrijeme, kojeg oni nemaju i ne žele trošiti?

U takvoj situaciji došlo je do velike promjene u odnosu prema učiteljima. Odjednom su roditelji počeli preispitivati učiteljeve metode i smatrati da mogu davati savjete i određivati kako i što raditi. Nisu više dolazili na informacije kako

bi čuli o svom djetetu. Sada dolaze govoriti kako treba s njihovim djetetom. Neprestano spominju prava djeteta, a sve više zaboravljaju njihove obveze.

Učitelji moraju neprestano učiti, obučavati se i usavršavati se. Moraju pratiti promjene u tehnologiji, jer se društvo neprestano mijenja. Osim velike količine aplikacija i programa koje počinju koristiti u radu, sada su u razredima i učenici po posebnim modelima školovanja, treba naučiti kako raditi s njima, te prilagođavati sadržaje u skladu s njihovim sposobnostima. Kako god tehnologija napredovala, s njenim napretkom raste i obujam administrativnih obveza za učitelje. Jer sve treba „papirnato“ potkrijepiti, inače se nije ni dogodilo niti napravilo. Od onih famoznih „rade 4 sata dnevno“ došli smo do cjelodnevne brige o učenicima; bilo direktno na nastavi, u produženom boravku ili odgovarajući na čitav niz elektronskih poruka i SMS-ova. Učeniku se prilazi individualno, uvažavajući njegove potrebe, stavove i želje.

Učitelji su došli do točke kada moraju biti dostupni svake minute njihovog vremena. Gurnuti su u „drugi“ plan i bojim se da sve više podsjećaju na one stare upijače koji su stajali kraj prepunih tintarnica i upijali višak tinte, da se ne razmaže.

Svoj posao učiteljice sam voljela od prvog dana. Volim podučavati, a još više ostavljati trag u životima tih mladih bića koji će jednoga dana izrasti u ozbiljne i samosvjesne ljude. Volim dobiti povratnu informaciju i vidjeti da moje postojanje u svijetu ipak za nekoga ima značaj i težinu. Jer mijenjajući njih, mijenjaju i oni nas. Svaka generacija je ostavila djelić od kojih je satkana moja priča.

Ali moram priznati da se ovih dana, nad mojim prelijepim sjećanjima navukao sivi oblak. I da se često s nostalgijom okrenem prema proživljenim trenucima i osjećaju koji sam imala davno prije. A buduće generacije? Bojim se i pomisliti što li će tek oni pisati?

Je učiteljeva vloga v sodobnosti res manj pomembna kot nekoč

The importance of teacher's role then and now

Jasmina Slapar

Osnovna šola Orehek Kranj, Slovenija, jasmina.slapar@osorehek.si

Izvleček

Učiteljski poklic je v preteklosti že sam po sebi pomenil avtoriteto in zasedal pomembno vlogo v družbi, učitelj pa je bil bolj ali manj edini vir znanja (Vogrinc v Jakšič Ivačič idr., 2019). Z družbenim razvojem se je spremenila tudi vloga in veljavnost učiteljskega poklica. Informacije so danes dostopne vsakomur na vsakem koraku, zato ni presenetljivo, da je učitelj izgubil vlogo primarnega vira informacij, s tem pa tudi del ugleda in avtoritete. Na prvi pogled je učiteljski poklic postal postranskega pomena. Takšno poenostavljeno razmišljanje pa se mi zdi napačno. Dober učitelj je za otroke in mladostnike danes enako, če ne celo bolj potreben, kot je bil kdaj koli v preteklosti. Učitelj danes pouk prilagaja otroku, svojo pozornost pa usmerja na otrokovo aktivnost. Poleg tega učenca tudi vzgaja in skrbi za njegovo osebno rast. To pa učitelju lahko uspeva le, če mu učenci zaupajo, ga spoštujejo in cenijo, se po njem zgledujejo.

Ključne besede: učitelj, znanje, vloga, sodobnost, veljavnost, avtoriteta, uspešnost.

Abstract

Being a teacher has been an important role throughout the history and teachers have been more or less the only resource of knowledge (Vogrinc in Jakšič Ivačič et al., 2019). With social development the role and validity of teachers have changed as well. Nowadays, all types of information are accessible on every step, so it is not surprising that teachers have lost their primal source of information, and consequently a part of their reputation and authority. At first glance teachers' profession has become of marginal importance. In my opinion, this simplified way of thinking is wrong. Today children and teens need good teachers just as they needed them in the past, or even more than that. Nowadays teachers adjust subject matters and focus their attention on child's activity. Furthermore, these days good teachers raise pupils and they

take care of pupil's personal growth. Teachers will be successful only when pupils trust in them, respect and appreciate them, and also follow them.

Key words: teacher, knowledge, role, contemporaneity, validity, authority, success.

1 Uvod

Šole po svetu so si zelo različne. Različni so šolski sistemi, šolska obveznost, starost učencev, ki obiskujejo šolo, pa prostori, kjer se odvija pouk, različno je število učencev, ločeno ali skupno je šolanje dečkov in deklic, zelo različna je šolska prehrana idr. Večini šol po svetu pa je skupno to, da pouk poteka v za to določenem prostoru, poteka po določenem urniku, vodi pa ga učitelj. Učitelj je torej ne glede na svojo vlogo nepogrešljiv del v procesu vzgoje in izobraževanja. Kljub temu danes velikokrat slišimo, da so učitelji v sodobnosti manj pomembni, kot so bili nekoč, zmanjšala pa sta se tudi učiteljska avtoriteta in ugled v družbi. Pa je temu res tako? Po mojem mnenju je vloga učitelja v sodobnosti vsaj enako, če ne še bolj pomembna, kot je bila skozi zgodovino.

2 Usposobljenost učiteljev skozi zgodovino

Iz Antike poznamo imena velikih mislecev in filozofov, ki so prevzeli tudi učiteljsko vlogo, sicer pa so učitelji največkrat postali sužnji. Z nastopom srednjega veka in vzponom krščanstva je učiteljsko vlogo prevzela duhovščina, z razvojem srednjeveških mest pa so od 13. stoletja naprej vlogo učiteljev v mestih prevzeli laiki. (Balkovec Debevc, 2019) V obdobju protestantizma so bili postavljeni idejni temelji za nastanek osnovne šole. Na slovenskih tleh je bil idejni vodja osnovne šole Primož Trubar, ki je že v prvi slovenski tiskani knjigi, Abecedniku iz leta 1550, izrazil mnenje, da naj bi se šolali vsi otroci, tako dečki kot deklice, ne glede na stanovsko pripadnost ali nadaljnje izobraževanje oz. poklic, osnovnošolski pouk (branje, pisanje, verouk, petje) pa naj bi jim v materinščini zagotovili protestantski duhovniki. (Schmidt, 1963) Protireformacija je idejo o vsesplošni osnovni šoli zavrnila. Srednje in visoko šolstvo so v tem obdobju prevzeli jezuiti, za elementarno šolstvo pa je skrbela nižja duhovščina. Skozi 17. in 18. stoletje je bilo pri nas prisotnih tudi veliko t. i. zakotnih (zasebnih) šol, kjer je vlogo učiteljev za postranski zaslužek opravljal malodane kdorkoli (cerkovnik, obrtnik, pisar,

organist idr.). Vsesplošna osnovna šola oz. splošna šolska obveznost je bila uvedena šele s šolsko reformo Marije Terezije in Jožefa II. Šola je s splošno šolsko naredbo iz leta 1774 postala stvar države, obvezna pa je bila za vse otroke od 6. do 12. leta ne glede na spol, stan ali veroizpoved. Z omenjeno naredbo se je pričel urejati tudi poklic učitelja – za opravljanje učiteljskega poklica je bilo nujno pedagoško izobraževanje oz. usposabljanje in pridobitev državnega dovoljenja. Leta 1804 je izšel nov šolski zakon, ki je v šolstvo spet močnejše vpletel Cerkev (nadzorstvo, verouk). Kot na mnoga druga področja je tudi na področje šolstva »pomlad narodov« z revolucijami leta 1848 prinesla radikalne spremembe. Tehnični in gospodarski napredek je od ljudi terjal nova znanja in drugačno izobraževanje. Ideje o reformah v osnovnem šolstvu so dozorevale dobri dve desetletji in se leta 1869 udejanjile v tretjem državnem ljudskošolskem zakonu za avstrijske dežele, s čimer so bili postavljeni temelji sodobni osnovni šoli (laično nadzorstvo in uprava šol, podaljšana šolska obveznost, razširjen predmetnik, povečana mreža šol idr.). Nov šolski zakon pa je vplival tudi na razvoj učiteljskega poklica, saj je kakovostnejša šola z razširjenim predmetnikom zahtevala bolj izobraženega učitelja. Za izobraževanje učiteljev so bila ustanovljena štiriletna učiteljišča (sekundarna stopnja), ki jim je sledilo dvoletno opravljanje prakse in sposobnostni izpit. Za dodatna izobraževanja učiteljev so skrbela tudi strokovna društva učiteljstva, ki so začela nastajati v tem času. Na stalno strokovno izpopolnjevanje pa je imela vpliv tudi uvedba učiteljskih knjižnic, konferenc, različnih tečajev in učiteljskih časopisov. Hkrati se je uredilo tudi ekonomsko področje učiteljskega poklica (plače, pokojnine), ki je na tej točki postal javni poklic. Po drugi svetovni vojni je primanjkovalo učiteljskega kadra, zato so na pedagoških tečajih usposobili nove učitelje. Izobrazba učiteljev je bila tako zelo različna. Bolj kot na izobrazbi učiteljev je bil poudarek na njihovi ideološki opredeljenosti. Po relativni umiritvi povojnega stanja je bilo spet opaziti napredek v izobraževanju učiteljskega kadra. Leta 1950 so se učiteljišča, na katerih so se izobraževali osnovnošolski učitelji, spremenila iz štiriletnih v petletna. Leta 1947 pa je bila ustanovljena tudi Višja pedagoška šola v Ljubljani (leta 1985 je postala visokošolski zavod in se preimenovala v Pedagoško fakulteto), na kateri so se usposabljali predmetni učitelji – visokošolsko izobrazbo pa so ti lahko pridobili na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Pedagoško fakulteto so od leta 1961 dalje bodoči učitelji lahko obiskovali tudi v Mariboru, od leta 1974 pa tudi v Kopru. (Balkovec Debevc, 2019) Za nadaljnje strokovno izobraževanje in

usposabljanje učiteljev je danes poskrbljeno tako z republiške strani (KATIS) kot tudi s strani zasebnih ponudnikov.

3. Učiteljeva vloga v »stari« in sodobni šoli

Prve ideje o vsebini in načinih poučevanja izvirajo že iz Antike in so se skozi zgodovino nadaljevale, spreminjale ali dopolnjevale v povezavi z družbenimi značilnostmi posameznega obdobja. Za očeta didaktike štejemo Jana Amosa Komenskega, ki je v svojem delu Velika didaktika iz leta 1632 utemeljil pomen učiteljskega poklica, učbenikov, utemeljil je didaktična načela, frontalno učno obliko in razredno-predmetno-urni sistem. V obdobju Terezijansko-Jožefinskih reform pa je deloval Johann Friedrich Herbart, ki velja za utemeljitelja didaktike kot samostojne pedagoške discipline. V drugi polovici 19. stoletja so se pojavile nove didaktične ideje, ki so nasprotovale tej t. i. »stari šoli«, ki je temeljila predvsem na memoriranju, kaznovanju in nasploh podrejeni vlogi učenca, katere produkt je bilo kratkotrajno in neuporabno znanje. Prehod iz 19. v 20. stoletje so ob družbenih spremembah zaznamovala tudi reformna gibanja na področju šolstva. »Nova šola« je pouk želela zasnovati tako, da bo poleg usvajanja znanja spodbujal tudi razvoj učenca. V pouk je zato uvajala dvosmerno komunikacijo, sodelovanje, aktivno vlogo učenca in njegovo relativno samostojnost pa ustvarjalnost ter individualizacijo in diferenciacijo v povezavi z otrokovo razvojno stopnjo, njegovimi sposobnostmi, predznanjem, interesi in osebnimi značilnostmi. Poudarjala pa je tudi večjo življenjskost učnih vsebin, metod, oblik in nenazadnje same organizacije šolskega dela. (Tomič, 2003) S spremembo »šole« pa se je morala spremeniti tudi vloga učitelja. Učitelj od posredovalca znanja postane mentor, ki učenca motivira, aktivira in vodi pri samostojnem usvajanju znanja ter mu pri tem pomaga, svetuje, ga usmerja in spodbuja ter mu daje povratno informacijo o njegovem delu. (Strmčnik, 2001)

3.1 Je učiteljeva vloga v sodobnosti res manj pomembna kot nekoč

Učitelj danes, ko so »vse« informacije dostopne praktično takoj, res ni več edini oz. primarni vir znanja. Laično mnenje, ki ga človek lahko zasledi na »ulici«, je torej, da učitelj danes ni več tako pomemben, kot je bil nekoč, in je njegova vloga postala

postranskega pomena. Poleg tega se je dvignila tudi družbena raven znanja, zato so nekateri starši mnenja, da lahko sami nadomestijo marsikatero učiteljevo dejavnost, sploh pa želijo biti avtonomni pri vzgoji in te naloge raje ne delijo s šolo, ki pa v svojem bistvu ostaja vzgojno-izobraževalna institucija. S tem, ko so otroci priča takšnim in podobnim razmišljanjem s strani staršev (in vrstnikov), se avtoriteta in ugled učiteljev in šole nasploh manjša.

S takšnim poenostavljenim razmišljanjem nekaterih staršev pa se kot učiteljica in pedagoginja nikakor ne morem strinjati. Četudi učitelj ni več v vlogi primarnega nosilca znanj in informacij, ima ključno vlogo, da učence nauči, kako dostopati do informacij in kako iz nepregledne množice informacij selekcionirati ustrezne oz. prave podatke ter se ob tem izogibati nevarnostim, ki na spletu prežijo na uporabnike. Učence mora zato najprej spodbuditi, da prevzamejo aktivno vlogo v procesu učenja in postanejo pri svojem delu čim bolj samostojni. Spodbujati jih mora, da zaupajo sami vase, nenazadnje pa jih mora naučiti sprejemati odgovornost za svoje šolsko delo. Sposobnost sprejemanja odgovornosti je vrlina, ki bo učencem skozi celo življenje koristila pri uravnavanju svojega življenja. Ob nenehnem pehanju za odličnimi ocenami znotraj naše storilnostno naravnane družbe pa razvijanje življenjsko pomembnih vrednot in sposobnosti mnogokrat ostane v ozadju. Ena takšnih vrtil je tudi sposobnost kritičnega mišljenja, ki marsikdaj ostane zanemarjena, saj učitelji prevečkrat še vedno toga branijo svoj položaj »vsevedov«. Kje pa bi se učenci lažje naučili kritičnega razmišljanja kot v praksi? Dober učitelj po mojem mnenju pri učencih spodbuja kritično mišljenje tudi na način, da učencem omogoči izražanje tega, po potrebi prizna svoje zmote ali svoje »neznanje« ali pa učencem razloži motive, ki stojijo za njegovimi odločitvami in ravnanji, namesto hitrega odpravljanja v smislu: »Ker sem jaz učitelj in bo tako, kot bom rekel jaz.« Pa tukaj ne gre le za kritično mišljenje, ampak za izgradnjo celostnega odnosa učitelj – učenec oz. vzpostavitev razredne klime, ki lahko bistveno pripomore ne le k lažjemu usvajanju znanj, ampak tudi k celostnemu razvoju učenca. Učenec, ki v učitelju prepozna »človeka«, z njim lažje vzpostavi pristen odnos in ga, ne kljub temu, ampak ravno zato, lažje sprejme tudi kot avtoriteto. Takšen odnos je poln zaupanja in obojestranskega spoštovanja. Učitelj pa mora vlogo avtoritete, ki jo je s svojim ravnanjem vzpostavil in ki so jo učenci sprejeli, dodobra izkoristiti, torej ne sme pod pritiski ugajanja popustiti preveč prijateljskim odnosom, ampak mora imeti cilj, tj. vzgojo in celosten razvoj učenca, ves čas pred očmi. Vzgojna funkcija šole in učiteljev se mi zdi v sodobnosti pomembna tudi zato, ker so marsikateri otroci kljub

drugačnemu vtisu zaradi večje prisotnosti materialnih dobrin preveč časa prepuščeni sami sebi (le fizično prisotni starši). Učitelj skozi svoja ravnanja učence torej vsakodnevno uči tudi primernih socialnih stikov, primernih odzivov v različnih socialnih situacijah in konstruktivnega reševanja konfliktov.

4. Zaključek

Učiteljeva vloga v sodobnosti je vsaj toliko, če ne še bolj pomembna, kot je bila kdaj koli v preteklosti. Resda učitelj danes ni več »edini« vir znanja, a je zato prevzel marsikatero drugo nalogo, kot je le »prenašanje« znanja – nalogo, ki v spremenjenih družbenih razmerah ni nič manj pomembna. Učitelj je prevzel vlogo mentorja, motivatorja, usmerjevalca, koordinatorja, spodbujevalca, didaktika idr. Za opravljanje vseh teh nalog pa je učitelj danes tudi strokovno usposobljen, kar za učitelje v posameznih zgodovinskih obdobjih ni bilo vedno samoumevno. Vse te naloge pa učitelju lahko kljub njegovi strokovni usposobljenosti optimalno uspevajo le, če mu učenci zaupajo, ga spoštujejo in cenijo, se po njem zgledujejo. Učiteljeva avtoriteta tako danes ne more več temeljiti na monopolu znanja, ampak naj temelji na učiteljevi strokovnosti na eni strani ter človeškosti, prijaznosti, toplini, pravičnosti, iskrenosti, dostopnosti, razumevanju, skrbnosti in zavzetosti za učence na drugi strani. Takšni učitelji pri učencih pustijo pečat in verjamem, da se takšnih učiteljev učenci zapomnijo za vse življenje.

5 Viri in literatura

Jakšić Ivačić, Ž. idr.: *Moč pedagoškega dela* (elektronski vir). Pedagoška fakulteta, 2019. (Povzeto 5. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-FXW4YWCB>.

Schmidt, V.: *Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem*. 1. del. Ljubljana: DZS, 1963.

Strmčnik, F.: *Didaktika: osrednje teoretične teme*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2001.

Tomić, A.: *Izbrana poglavja iz didaktike*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje, 2003.

Učitelj matematike skozi čas

The Mathematics teacher: evolution through time

Marko Špolad

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, marko.spolad@gmail.com

Izvleček

Avtor prispevka najprej predstavi specifiko matematike kot enega od temeljnih gimnazijskih predmetov, ki izhaja še od antičnih časov. Tudi slovenski matematični klasiki niso ubrali nobene bližnjice. Strokovna podlaga je ostala trdna, njihovi učbeniki pa so jih krepko preživeli. Prav stroka in vse tisto, kar postavlja matematiko na znanstveni piedestal, pa je nasprotno temu, kar je v današnji inflaciji učbenikov prevečkrat žrtvovano. Prilagaja se maturi, ki se spreminja v vizualna poenostavljanja. Avtor skuša razmisliti o vzrokih za to in predstaviti primere dobre prakse, kjer se vse navedeno spoštuje. Ta pot je odgovorna. Zato pa je, posebej v našem globaliziranem času, lahko toliko pomembnejša. Elektronski učbeniki Vega 1, 2 in 3 za splošne gimnazije so plodovi natanko teh premis. Dijaku bi matematiko lahko bližali na osebnem nivoju, ne pa na nekem povprečju. K slednjemu se namreč nagibajo »skriti« kurikulumi gimnazij.

Ključne besede: motivacija, e-učbeniki, matematika, ustvarjalnost

The author first presents the specifics of mathematics as one of the core grammar school subjects, dating back to ancient times. Slovenian classic mathematicians took no shortcuts either. The professional background remained solid and their textbooks outlived them. It is the profession and everything that puts mathematics on the scientific pedestal, in contrast to what has been sacrificed too often in today's textbook inflation. Present-day textbooks are adapted to *matura*, which is turning into visual simplifications. The author tries to think of the reasons for the situation and to present examples of good practice, where all of the above is still respected. It is a path of responsibility. This is why, especially in our globalized era, it can be so much more important. The Vega 1, 2 and 3 electronic textbooks for grammar schools are the fruits of these very premises. Mathematics can be brought closer to the student on a personal level, but not by nearing the mediocrity. Namely, the latter tends to be the hidden curricula in grammar schools.

Key words: motivation, i-textbook, mathematics, creativity

1 Učitelj matematike skozi čas

Natančnost in globina matematičnih misli sta že od samih začetkov navdajali ljudi tako s svetlobo kot s (straho)spoštovanjem. Da je pri nas matematična tradicija zapustila predvsem prvo, je dejstvo, na katerega bi morali biti ponosni. Sem spada neverjetna zbirka izdanih učbenikov Franca Močnika, ki se je v Avstriji uradno uporabljala še 40 let po njegovi smrti (do 1932). Proslavljeni pisec je v drugi polovici 19. stol. postavil temelje šolskega matematičnega učnega načrta. Glavna odlika je bila premišljena vpeljava novih vsebin z obilnim ponavljanjem in didaktično izpiljenim utrjevanjem. S tem je bil vložen trud lahko izjemna motivacija, priključitev znanj pa bližji. Vse naštetost še zdaleč ne pomeni, da sta trpeli konsistenca in hierarhična lepota strukture v rasti spoznanj. Prav nasprotno: tolikokrat očitano zaporedje izpeljav je bila glavna odlika učbenikov in računic. Hkrati se je Močnik namenoma posvečal primerom lokalnega gospodarjenja, s tem da se je zavedal izjemne moči, ki jih je imela matematika ob spremembi družbe iz fevdalne v posestniško. Kljub temu da je pisal v nemščini, dela pa so kasneje v slovenščino prevajali drugi, ostaja skupaj z Jurijem Vego eden največjih sinov slovenske matematične pedagogike. Ob tem je izbiro metod poučevanja prepustil učiteljem, hkrati pa jih je osveščal v smislu odgovornosti do dijakov in matematike. Zato je bil in ostal ljudem blizu.

Tak je bil tudi dr. France Križanič, ki je v 80. letih prejšnjega stoletja sledil zgolj načelnim postulatam, nikoli pa pedagoškim modnim muham. »Noben učni pripomoček, nobena moderna metoda ne more učencu nadomestiti zadovoljstva lastnega napa ob novih spoznanjih. Učitelj učencu lahko da le vse, kar razume in kar je ponotranjil,« je aksiom največjega matematika med pesniki in največjega pesnika med matematiki. Priznam, kot gimnazijec takrat nisem bil zrel za simfonije, ki so vrele iz Križaničevih učbenikov. Banalne poenostavitve in »uporabno« povprečenje, ki sta bila takrat že na pohodu, pa je hitro zavrnil. Posebej trpek je bil ob takratni reformni mantri, ki je tudi matematiko želela »poslati na trg iskat lastno preživetje v gospodarstvu.« Takole je nekoč nagovoril pobudnike (Omladič, 2008, 199):

„Tovariši, naivno se motite prvič: nisem znanstvenik, nisem strokovnjak, prav nič globokoumnega ni v meni. Četudi bi, ponevedoma – v misel zabredel, priobčiti bi je ne znal. Tovariši, naivno se motite drugič: naša teoretska misel ni v škripcih. Cvete. Zavzemamo se in izpostavljamo, upoštevajoč, moralni smo. Odločilo bo gospodarstvo, uporabnik, tako kot je hotel Platon. Bog var, da čevlje sodil bi kopitar. /.../ Da ni vse rožnato, je kriva majhna pegica na našem občestvu, učitelj še vedno obremenjuje naše gospodarstvo. Pa ne bo dolgo, le še malo, našel bo obljubljeno repišče, nam vsem v nemajhen ponos in rodovom za zgled. Leto 4000 bomo dosegli 2000 let pred rokom. /.../ Tudi tretjič ste se zmotili: to se ni za smejati, to se je za zjokati.“

Kako aktualno se sliši vse to, pa najsi gre za gospode ali tovariše. Ko je šlo za ideje, posebej mlade ideje, dr. Križanič ni poznal kompromisov. In – tudi mi, ki naj bi bili poklicani za to delo, jih ne bi smeli.

1.1 Moderna šola ali kopneči minimum

Seveda šola danes ne živi nekega svojega življenja, življenja izven planeta. Je takšna, kot je družba sama – ujeta nekje med daljincem in mobilcem. Ujeta v površnost, ki jo narekujejo ideali tržnega gospodarstva. Ko veš, da je dela preveč, ur pa premalo, se odločiš za najmanj slabo rešitev. Tako v zavestnem pomanjkanju človeških virov (so pač škodljivi za dobiček lastnika) v gospodarstvu kraljuje hitrost, ne pa kakovost. Zato že v »pripravljalnicah na življenje« na ameriških univerzah nalagajo študentom več opravil, kot bi jih lahko opravili. Zato smo tudi mi, učitelji in učenci, v stalnem iskanju svojega najboljšega približka.

V gimnazijskih učnih načrtih smo minimalne cilje zamenjali s pričakovanimi standardi. Kar je paradoks sam po sebi. Zahtevnost splošne mature se prilagaja čedalje širšemu Gaussu. Matematične izpitne pole postajajo čedalje bolj »poslikane«, v iskanju pozornosti kralja – uporabnika storitev. Kako se učitelje »motivira« za odkrivanje novih spoznanj, kažejo razni doprinosi, stebri, lahkotna izguba avtonomije za nekaj drobtin preživetja ... Higieniki, v smislu nikoli dosežene mantre o sreči (napredovanja v nazive, nikoli evalvirani projekti, imperializem strok v smislu kurikulumov), prisilna medpredmetnost nezdružljivih egov, temu zgolj sledijo.

Zdi se, da danes Močnikovi ali Križaničevi ideali trčijo na koncu še ob nešteto privlačnejših impulzov od same matematike v glavah najstnika. Ni jim videti konca. Glorificiranje individualnosti, servilnost izvajalcev, vsiljene spremembe in podjarmljenost stroke tržnim prijemom razkorak do zadovoljive ravni kvečjemu potencirajo. Vse to se zgodi, če postane matematika zgolj orodje potrošniškega udobja in paradigma instantnih metod.

2 Matematika je kraljica, ne dekla

Učbeniki za gimnazijo so le ena od posledic sodobnih razprodaj znanja. Med vsemi slikami, tabelami in fotografijami se hitro izgubi bistvo, predvsem pa konsistentnost. Dijak bo težko razumel krajevne vektorje v prostoru, če prej ne usvoji znanj o pravokotnem koordinatnem sistemu v prostoru. Učitelj bo hitro pozabil, da je togi premik preslikava ali kako nadarjene prepričati v veljavnost skladnostnih izrekov ...

Ne, ne gre za kritikantstvo. Gre za to, da so bila nekje odložena in pozabljena Močnikova načela. Gre za to, da v »modernih računicah« razum ne hrani več spomina. Gre za strokovno komponento, ki je podlega vsečni filozofiji brez vetrca napora. To smo s projektom elektronskih učbenikov Vega želeli spremeniti.

Težko je sicer razumeti, zakaj bi žrtvoval »kako leto življenja za preizkušanje, usklajevanje, študij«, ustvarjanju ene same enote. Morda zato, ker so otroci tega dejansko vredni in zato, ker smo verjeli v svetost mlade ideje. Morda pa zato, ker smo stavili na predanost in iskrenost – vsem udobnim stranpotem navkljub. Z dinamično geometrijo in generatorji nalog smo, upam, na njihov način dijakom približali tisto, k čemur nas veže sijajna matematična dediščina

predhodnikov. Skrbno vključeno predznanje, dobro razčlenjena vpeljava novih spoznanj s pomočjo aktivnosti učenca in strokovno konsistentna rdeča nit so rezultati izjemnega timskega učenja, na katero sem sila ponosen. Nikakor si ne domišljam, da bi nas kdo postavljaj ob bok Močniku, čeprav gre za pionirski evropski projekt te vrste. Neprecenljivo pa je spoznanje, da smo učitelji praktiki smeli napredovati korak za korakom, tako kot bodo morda nekoč napredovali tudi naši dijaki. In nas prerasli. Seveda nič ni popolno in tudi ta učbenik ni brez napak. A bi njegova uporaba lahko bila dobra popotnica za odprta pedagoške probleme, s katerima se klasiki morda niso tako zelo spopadali:

- diferenciacija in individualizacija pouka matematike, ki bi z dijaško ustvarjalnostjo lahko presegla prevelik razkorak v znanju srednješolcev pri posameznih temah (na tiste, ki imajo afiniteto do globljih spoznanj, si nismo drznili pozabiti z gumbi in diferenciranimi problemi, prav tako pa so inovativne in problemsko naravnane naloge tudi za manj zahtevne slušatelje);
- motivacija, podprta z različnimi pristopi k problemom in s širino, ki so zahtevali številna usklajevanja in simulacij poučevanja;
- večja motivacija učiteljev, ki bi utegnil s tem učbenikom dobiti pomembno orodje, pripravljeno tudi na izboljšave.

Nikakor pa z evropsko podprtim projektom dijaki niso dobili še nekaj tistega, česar imajo že zdaj preveč. Dobili so vsaj možnost, da si motivacijo plemenitijo z ustvarjalnim naporom.

Res pa je tudi, da Zavod za šolstvo RS kot nosilec projekta žal ni opravil ustrezne implementacije projekta v praksi, ki bi sicer sčasoma začel tudi nadomeščati klasične učbenike. Da zadeve niso stekle v želeno smer, je morda »kriva« brezplačna dostopnost projekta, morda pa tudi to, da je (ne po krivdi realizatorjev) zmanjkalo časa za zadnji letnik.

2.1 Generični pristop namesto prisile

V svoji četrstoletni učiteljski karieri sem se nagledal teoretičnih novitet, metod informacijskih avtocest v dijaške možgane in brezčasnih bližnjic vanje. V skladu s konfuznim časom časa za merjenje realnih učinkov v razredu nikoli ni bilo. Tako je po nekaj letih le v učiteljevi glavi ostalo kvečjemu nekaj tujk, v dijaških pa bore malo. Teoretični projekti so namreč dragi. Ne zato, ker včasih učitelju prinesejo točke za napredovanje. Dragi so zato, ker mu, tako kot njegovim dijakom odnesejo veliko časa. Tega pa, kot dobro veste, upoštevaje učne načrte vedno manjka.

Kaj pa dijak? Ali koga zaskrbi priklic pridobljenega znanja ali gre spet za znamenite »prisilne izbire«?

3 Namesto zaključka

Spregleda svetle pedagoške tradicije tudi in predvsem v današnjem času ne opravičuje nobeno prilagajanje uporabniku. Nanjo je naslonjen projekt e--učbenikov. Pomeni poskus

izenačitve možnosti mladih, a je to očitno šele začetek. Za to, da nas bodo dijaki nekoč prerasli, v pravičnosti, v sprejemanju in v neobremenjenosti.

4 Viri in literatura

Omladič, M.: Ob 80. obletnici rojstva Franceta Križaniča. *Obzornik* (2008). V. 198–199.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. *E-učbenik za matematiko (2. letnik)*. [Elektronski vir.] Dostopno na naslovu: <https://eucbeniki.sio.si/vega2/index.html> (pridobljeno: 15. 10. 2019).

Vsak učenec je zgodba zase

Kako učencem z učnimi težavami pomagati pri organizaciji učenja

Helping pupils with learning difficulties to organize learning

Polona Bogataj,

Osnovna šola Orehek Kranj, Slovenija, polona.bogataj@osorehek.si

Izvleček

V zadnjih letih strokovni delavci osnovnih šol opažajo, da imajo učenci vse več težav tako na področju učenja kot tudi na področju organizacije učenja in ostalih izvenšolskih obveznosti. Zato šole posvečajo vse več pozornosti različnim oblikam pomoči in organizaciji učenja. Poleg učiteljev se s tem ukvarjajo tudi svetovalne službe, ki s posameznimi učenci pripravljajo načrte pomoči in obveznosti v šoli. Poleg učencev, ki so usmerjeni z odločbo o usmeritvi, je opaziti tudi vse več učencev brez odločb, ki prav tako potrebujejo dodatno razlago, navodila in usmeritve za delo. Ti učenci, prav tako kot učenci s posebnimi potrebami, potrebujejo spremljanje in dodatno pozornost vseh strokovnih delavcev. V ta namen so v šolah organizirane različne dejavnosti, ki učencem omogočajo, da razvijejo ustrezne strategije učenja in se učijo organizacije dela in prostega časa. Učenci dosegajo napredek, če so aktivno udeleženi. Ob tem je pomembna tudi podpora staršev in timsko sodelovanje strokovnih delavcev v šoli ter sprotne evalvacije in izmenjave informacij.

Ključne besede: učenec z učnimi težavami, organizacija učenja, timsko sodelovanje, strategije učenja, evalvacija

Abstract

Over the past years, professional staff members in elementary schools have been noticing that pupils have more and more difficulties with learning and organizing it as well as with other extra-curricular activities. This is the reason why schools pay attention to different types of professional support and to organization of learning. Beside the subject and class teachers, the school counselling service help particular pupils to prepare the plan of professional support

and their regular school obligations. There are pupils with Special Education Guidance Document and there is an increasing number of pupils without it who also need additional professional explanations, instructions and guidance. They also need the additional guidance and attention of all professional staff. For this purpose, schools organize various activities that help pupils to develop adequate learning strategies and to plan their timetable. Pupils achieve progress only when they are actively involved. During this process the support of parents, the team work of staff members, the ongoing evaluation and the exchange of information are of great importance.

Key words: pupil with learning difficulties, organizing learning, team work, learning strategy, evaluation

1 Učenci z učnimi težavami

Učne težave učencev v osnovni šoli imajo zelo širok razpon in so posledica zelo različnih dejavnikov, ki se pogosto med seboj prepletajo. O splošnih učnih težavah govorimo takrat, ko imajo učenci pomembno večje težave pri usvajanju znanja in spretnosti kot njihovi sovrstniki. (Magajna idr., 2008)

V skupino učencev z učnimi težavami Kavklerjeva uvršča naslednje skupine učencev (Kavkler, 2001,15):

- učence, ki počasneje usvajajo znanja;
- učence, katerih učne težave so pogojene z večjezičnostjo in multikulturo;
- učence, ki imajo učne težave zaradi revščine;
- učence, ki so deležni pomanjkljivega ali neustreznega izobraževanja;
- učence z lažjimi in zmernimi specifičnimi učnimi težavami;
- učence s čustveno pogojenimi težavami;
- učence, katerih težave so posledica pomanjkljive motivacije in samoregulacije ter drugi.

Učne težave otrok lahko razdelimo na tri osnovne tipe:

- Vzroki težav so primarno v učenčevem učnem okolju (kulturna in ekonomska prikrajšanost, pomanjkljivo in neustrezno poučevanje, prikriti kurikul, težave zaradi večjezičnosti ali zaradi trajnejših stresnih dražljajev v otrokovem okolju).
- Vzroki težav so v kombinaciji dejavnikov med posameznikom in okoljem. V otroku so določeni dejavniki, ki predstavljajo večjo ranljivost in ob neustreznih dejavnikih iz okolja vodijo v učne težave.
- Vzroki težav so primarno v posamezniku (nevrološke motnje, razvojne in motivacijske posebnosti, zmerne do težje specifične motnje učenja⁹). (Magajna idr., 2008)

2 Pomoč učencem z učnimi težavami

Proces pridobivanja učnih navad je dolgotrajen. Začne se s pridobivanjem delovnih navad, prevzemanjem odgovornosti, vztrajnosti in motivacije. Te navade otroci začno pridobivati že v vrtcu. Če jih ne pridobijo, imajo poleg slabšega učnega uspeha težave tudi s sprotnim opravljanjem šolskih obveznosti. Učencem, ki imajo učne težave, se v osnovni šoli nudi pet osnovnih stopenj pomoči:

1. pomoč učitelja pri pouku, dopolnilnem pouku in v podaljšanem bivanju (prilagojene metode in oblike dela);
2. pomoč šolske svetovalne službe;
3. individualna in skupinska pomoč;
4. pomoč zunanje strokovne ustanove;
5. dodatna strokovna pomoč. (Magajna idr., 2008)

Zaradi ovir, ki jih imajo učenci, je pomembno, da se v okviru pomoči s strani šolske svetovalne službe in v okviru ur učne pomoči nameni čas tudi načrtovanju učenčevih obveznosti, razvijanju ustreznih učnih strategij in po potrebi tudi organizaciji popoldanskih aktivnosti. Več težav je opaziti ob prehodu z razredne na predmetno stopnjo, saj je večina učencev na razredni stopnji vključena v podaljšano bivanje, kjer napišejo domačo nalogo. Ob prehodu na predmetno stopnjo nimajo izkušnje, da morajo sami prevzeti odgovornost za opravljanje šolskih obveznosti.

2.1 Odkrivanje učencev z učnimi težavami

Pri prepoznavanju učnih težav je potrebno nameniti večjo pozornost učnemu okolju in ne samo učencu. V tem procesu sodelujejo učenci, učitelji, starši in šolska svetovalna služba. Vzroke za učne težave lahko iščemo na področju kognitivnih sposobnosti, učne motivacije ali težav v domačem in šolskem okolju.

Pomembna naloga strokovnih delavcev je, da identificirajo učence z učnimi težavami. V ta namen na šoli izvajamo individualne sestanke šolske svetovalne službe in razredničark od 1. do 5. razreda. Sestanki potekajo v mesecu oktobru, ko se učiteljice že spoznajo z učenci. Na tem sestanku imajo učiteljice priložnost predstaviti svoja opažanja o posameznih učencih, delovnih navadah in klimi v oddelku. Šolska svetovalna služba dobi boljši vpogled v oddelke, ob tem identificiramo učenci z učnimi težavami, nadarjene učence in učence z morebitnimi drugimi posebnostmi.

Z razredniki predmetne stopnje se individualni sestanki izvedejo redkeje, ker učenca poučuje večje število učiteljev in so za takšna srečanja bolj ustrezni oddelčni učiteljski zbori.

Šolska svetovalna služba vodi evidenco opažanj učiteljev in dogovorov glede reševanja težav, ki so sprejeti na pedagoški konferenci ali oddelčnem učiteljskem zboru. Evidenca služi tudi kot pomoč pri evalvaciji na naslednjih sestankih.

2.2 Usmerjanje v individualno in skupinsko pomoč

Učiteljice razredne stopnje starše obvestijo o vključitvi njihovega otroka v individualno in skupinsko pomoč. Za učence predmetne stopnje pripravimo individualizirani načrt pomoči, v katerega vpišemo prilagoditve, ki se učencu omogočijo pri pouku, termine dopolnilnega pouka, ki naj bi ga učenec redno obiskoval in termine individualne in skupinske pomoči. Individualizirani program razrednik na govorilnih urah predstavi staršem in učencu. Obiskovanje individualne in skupinske pomoči ni obvezno, zato se pogosto srečujemo tudi s problemom nerednega obiskovanja ur, kar posledično vpliva na učinkovitost le teh.

V primeru, da strokovne delavke presodijo, da gre pri učencu za specifične učne težave, specialna pedagoginja s soglasjem staršev z učencem opravi računalniško podprt diagnostični preizkus z izdelavo profila ocen posebnih potreb SNAP.

2.3 Pomoč pri organizaciji šolskih in izvenšolskih obveznosti

Za učence z učnimi težavami je načrtovanje šolskih in izvenšolskih obveznosti zelo pomembno. Pri teh učencih najpogosteje opazimo, da obveznosti ne opravljajo sproti in se jim izmikajo. Evidence obveznosti ne vodijo. Na urah individualne in skupinske pomoči pripravimo načrt pisnih ocenjevanj. V ta načrt vpišemo tudi vse dneve dejavnosti, ekskurzije, tabore in posebej označimo proste dneve. Tako učenec lažje načrtuje učenje in ostale izvenšolske dejavnosti. Učenci s posebnimi potrebami v ta načrt vpisujejo še dogovorjene termine za ustno ocenjevanje znanja s pomočjo učiteljic dodatne strokovne pomoči.

Posameznim učencem pomagamo pripraviti tudi popoldanski urnik učenja, v katerega vpišemo vse popoldanske dejavnosti. Učenca skušamo čim bolj aktivno vključiti v načrtovanje in tudi upoštevati njegove predloge. Pazimo, da so termini za pisanje domačih nalog in učenje čim bolj stalni. Za vsak dan posebej vpišemo, katero snov se učenec uči in katere druge obveznosti za šolo mora ta dan opraviti. S tem se učencu omeji čas za šolsko delo in določi prosti čas. Če popoldanski urnik spremljajo tudi starši, učenca spodbujajo, da se urnika drži, zato se praviloma izboljša otrokovo funkcioniranje v šoli in posledično tudi ocene. Učenec pa ob tem razvija delovne navade, odgovornost in se uči načrtovanja obveznosti in prostega časa. Za učinkovito načrtovanje je pomembna tudi sprotna evalvacija. Prav tako je pomembno, da učitelj individualne in skupinske pomoči redno sodeluje z razredniki in učitelji posameznih predmetov ter s starši, sproti izmenjuje opažanja in pridobi informacije o učenčevem napredku.

3 Zaključek

Na podlagi razgovorov z učenci z učnimi težavami opazimo, da se večina učencev drži urnika popoldanskega učenja predvsem ob koncu prve ocenjevalne konference in ob koncu šolskega leta. Ob tem potrebujejo podporo strokovnih delavcev šole in predvsem staršev. Načrtovanje obveznosti opustijo takoj, ko pridobijo ocene. Tisti učenci, ki nadaljujejo z načrtovanjem svojih obveznosti, povedo, da imajo zaradi popoldanskega urnika več prostega časa.

Učenje načrtovanja obveznosti in organizacija časa v današnjem času postajata vse bolj pomembna dejavnika, ki vplivata na kvaliteto vsakodnevnega življenja. Zato za učence 6. razreda pripravimo vsako šolsko leto sklop razrednih ur, na katerih s pomočjo vprašalnikov poiščejo svoj stil učenja in spoznajo strategije, ki so za posamezni stil učenja najbolj ustrezne. Učijo se tudi načrtovanja učnih obveznosti, organizacije prostora za učenje in načrtovanja popoldanskih obveznosti ter prostega časa.

4 Viri in literatura

Kavkler, M., Slodnjak, V., Kos-Mikuš, A., Magajna, L: Projekt: Izključevanje iz rednega procesa izobraževanja kot dejavnik socialne neenakosti. Mestna občina Ljubljana, 2001, str. 15.

Magajna, L., et al (2008): Učne težave v osnovni šoli: Koncept dela. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

Vsak učenec je poseben in vsak učitelj je poseben

Every student is something special and every teacher is something special too

Marjana Borovnica

OŠ Preserje pri Radomljah, Slovenija, marjana.borovnica@os-preserjeradomlje.si

Povzetek

V razmišljanju učiteljice športa so opisani primeri dobre prakse, ki izhajajo iz poučevanja in večletnega dela na sebi. Zavedati se moramo, da tako kot so različni učenci, so različni tudi učitelji. Vsako leto poučevanja prinese nove izkušnje, ki pri delu z učenci pridejo prav. Pri poučevanju je pomembno delo na sebi in cilj, da bi bil vsak učenec uspešen. Razmišljanje vodi v smer učiteljevega spremljanja posameznega učenca na njegovi poti odraščanja. S primeri dobre prakse, kako se gradijo odnosi tudi s pomočjo teorije izbire, ki pripeljejo do lepih zgodb, skušam predstaviti pot posameznika, ki odraste v pozitivno in zadovoljno osebo, ki ji osnovnošolsko življenje ostane v lepem spominu. Osebo, ki gradi svoje življenje, da bi dosegla, kar si zastavi. Svoje razmišljanje zaključim s tem, kako mora učitelj poskrbeti tudi zase, za svojo energijo in moč, da bo lahko čim dlje vztrajal v tem poklicu.

Ključne besede: razrednik, teorija izbire, osebni razvoj, odnos, spoštovanje

Abstract

There are some cases of good practice grounded in my teaching and in many years' working on myself described in my thinking. We need to realise that students are different the way teachers are different too. Working on yourself is one of the most important parts of my job. And the goal every student is successful. My thinking goes in a way how to escort every individual student on his own way of growing up. Through some cases of good practice, how to build good friendly interpersonal relations even with the help of theory of choice, through some beautiful and positive stories, I would like to present the way of an individual growing up into a positive and satisfied person. An individual growing up into a person whose primary education stays with himself as something positive. I complete my thinking with some ideas for teachers how to take care of yourself to persist in this demanding job as long as possible.

Keywords: classroom teacher, theory of choice, personal development, relationship, respect

1 Izbira poklica

Da bom postala učiteljica, sem vedela šele proti koncu srednje šole zaradi spodbude takratne razredničarke. Hvala, Just! Izkušnje pri delu z otroki sem začela pridobivati v letnih kolonijah in kasneje med študijem z različnimi športnimi krožki. Glede na dejstvo, da sem izbrala poklic učiteljice športa, čeprav nikoli nisem bila prav aktivno vključena v športne vode, se trudim, da bi svojim učencem približala šport kot rekreacijo oziroma kot del zdravega življenjskega sloga.

2 Razvijanje osebnosti

Jutri je ponedeljek in razredna ura. Spet me pričakuje 24 učenk in učencev, ki so si različni. Vem, da prihajajo iz različnih gnezd, med njimi sta tudi dva para dvojčkov. Z njimi ujeti isto pesem bo skoraj nemogoče.

Dobila sem jih po naključju. Sredi njihovega sedmega razreda. Bili so večinoma neugnani fantje in tiha dekleta. Nepovezani, a vendar skupaj z istim ciljem – onemogočiti pouk. In z željo – v osnovni šoli se imeti lepo.

Prišli so k meni. Do takrat sem že nekaj časa poučevala, se izobraževala, a saj vemo, da se učiš vse življenje. Z zavedanjem, da vsak trenutek prinese svoje znanje in izkušnje. Včasih si kot učitelj ali pa kot oseba nemočen. Takrat pozabiš, da je življenje učenje. Vsaka izkušnja te lahko oblikuje.

Pri poučevanju na osnovni šoli Preserje pri Radomljah sem se srečala s teorijo izbire. Res, da je bilo to na začetku moje poklicne poti, v drugem letu delovne dobe, a vedela sem, da mi ta način dela ustreza. V prvem letu poučevanja sem naletela na skoraj nepremagljive ovire. Začela sem s poučevanjem in učila samo učence od takrat petega do osmega razreda. Najbolj glasni in nepredvidljivi so bili košarkarji, za katerimi sem se lahko skrila. Mlada, neizkušena sem se borila z mladostjo, redom in disciplino. Mislim, da se marsikdo lahko postavi v mojo kožo. Iz službe sem odhajala utrujena, slabe volje in iskala sem rešitve. Z vsem sem se borila sama. Bilo je nekaj sodelavcev, s katerimi sem lahko spregovorila o tegobah, vendar v kolektivu ni bilo splošne pomoči. Za vse si bil sam. Pri delu z mlajšimi sem bila lahko stroga in dosledna, pri velikih in pubertetnikih pa je šlo za tekmovanje, kdo bo koga. Na koncu nisem več vedela, kaj. Začela sem se pogovarjati. Najprej o športnih rezultatih, nato so pogovori postajali vse bolj osebni. Med ogrevanjem sem izvedela veliko o njih samih. Začeli smo postajati prijatelji, si pripovedovati, kaj pričakujemo drug od drugega in tako uspešno prišli do konca šolskega leta. S predstavitvijo teorije izbire, ki jo je v prvem letu na svojem delovnem mestu predstavila ravnateljica, mi je bilo jasno, da je to način, ob katerem sem lahko bolj uspešna.

Učenje teorije izbire je vseživljenjski proces. Vsak dan se tako v osebni kot v poklicnem življenju dogajajo situacije, kjer je potrebno graditi odnos. Začeli smo s spremljanjem, sprejemanjem samega sebe. Ker smo bili skupina, smo lahko nadgrajevali svoje znanje. Med začetnim izobraževanjem smo se spoznavali osebno, si izmenjavali izkušnje, kako preživimo s težavnimi učenci, si pomagali in

nabirali izkušnje. Vedno bolj smo ozaveščali, da so vse situacije okrog nas samo informacija. Kaj pa bomo mi storili z njo, je odvisno od nas samih. Izboljšali smo naše odnose in na nas samih je bilo in je, ali jih želimo ohraniti.

Tako ob ponedeljkih hodim po razredu, jih poslušam in spremljam, se učim, kaj je pomembno zanje, kje so njihovi interesi, da lahko navežem stik. Sliši se malce zmešano, kar tudi je, če si zunanji opazovalec, sama pa vem, da če ne bom vedela o njih ničesar, tudi oni ne bodo imeli interesa poslušati mene in stvari, ki jim jih moram posredovati. Iz zunanjega sveta so prišle informacije, da so leni, nemogoči, da jih nič ne zanima, vendar teden za tednom spoznavam, da so v bistvu samo učenci, ki imajo svoje želje in se skrivajo za svojimi dejanji, da si ne bi uničili svojega slovesa. Živijo za svoj prosti čas. Del razreda je ekipa, ki tudi popoldneve preživlja skupaj in skrbi, da se o njih veliko govori. In potem ob ponedeljkih kaže, kaj vse so doživeli čez vikend. In od mene poslušajo starševske nasvete, kaj je prav in kaj je narobe. Sem njihova opazovalna točka, ki ima za seboj še svetovalno delavko, saj se zavedam, da mi vsega njihovega najstniškega bahanja ni potrebno uskladiščiti.

Vse to je lažje, če imaš v kolektivu, kjer smo si različni, tako kot na vseh poteh življenja, poslušalce, ob katerih samo glasno premišljuješ in razglabljaš in so ob tebi z roko v roki. Vsi smo bili na začetku svoje poklicne poti primorani zaplavati v različnih vodah, saj vemo, da sta poslušanje predavanj in delo na terenu dve popolnoma različni zgodbi. Tudi vsako delovno mesto, vsaka šola, vsak ravnatelj ali ravnateljica skupaj z zaposlenimi, je zgodba zase. Kot mi učimo različne otroke, delamo v različnih kolektivih in se soočamo z različnimi izzivi in večinoma skupnim ciljem – učence naučiti, za kar smo usposobljeni. Glede na podatek, da večina kolektiva, v katerem delujem, svoje znanje vsaj osvežuje, velika večina pa tudi deluje po načelih teorije izbire, mi je lepo in lažje spregovoriti o težavah, s katerimi se soočam na delovnem mestu. Trudim se svojega dela, razmišljanj, konfliktov ne nositi domov, ampak za vse pogovore ob vseh dejavnostih primanjkuje časa. Pomaga že nekaj spregovorjenih besed z nekom, s komer se ujameš. Informacije potujejo.

Pri delu na sebi ne smemo zaspati, saj tudi pri delu z učenci ne moremo. Sami učenci te spodbujajo, da stalno iščeš rešitve, kako sam učni proces zapeljati drugače. In razredna ura za nekoga, ki sploh nima svojega razreda kot prostora, kjer bi se učenci počutili domače, je svojevrsten izziv.

Na razredni uri so vsi združeni. Dekleta v razredu počasi pridobivajo svojo vlogo. V pol leta so iz tihih mišk postajale glasnejše. V svojem krogu si upajo povedati svoje občutke. In ne moti jih več, če so poleg tudi fantje. V razredu se počasi kaže druga klima. Še vedno so fantje glavni razgrajači, vendar se učijo poslušati in počasi slišati tudi ostale. Jaz še vedno preverjam njihove slike. V tem času sem spoznala večino, kolikor jo seveda lahko v pol leta. In konec skupnega šolskega leta smo končali v dobrih odnosih, za katere upam, da bodo pogoj za čim boljše sodelovanje v novem šolskem letu.

Odnosi se spreminjajo na vseh nivojih in vedno, zato na njih stalno gradimo. Zavestno jih gradimo in se zanje trudimo. Vanje vlagamo. Če želimo imeti dober partnerski odnos, se moramo poznati. Prav tako je v prijateljskih in službenih odnosih. Ni

potrebno, da so vsi na istih nivojih. Ne smemo pričakovati zaupanja od nekoga, s katerim ne želimo graditi odnosa. In kaj se zgodi v razredu, če se gradijo odnosi?

Začetek novega šolskega leta. Po lanski šoli v naravi, ki je potekala na slovenskem Pohorju, nas čaka odkrivanje Rima. Do takrat je še dolga pot, polna preizkušenj. Če ne bomo vzpostavili stika, bo izlet prezahteven. Potrebno je veliko dela, ne samo na razrednih urah, tudi na hodnikih, med dnevi dejavnosti. Ti so super, ker lahko razredniki spremljamo učence zunaj učilnice. Potrebno je več energije, ampak z dobrim odnosom in neformalnim vodenjem se da.

Ne vedno. Najde se Janez, ki mu je upoštevanje pravil zadnja skrb. In sledijo pogovori, postavljanje meja, pogovori s svetovalno delavko. Ozaveščanje njegove odgovornosti. Do sebe, do drugih in za druge. Je vedno in povsod navzoč, kadar se nekaj zgodi. Polomi se omarica, moti tišino. A ko ga spremljaš kot učitelj, veš, da je sodelovalen, miren, da ga zanima veliko stvari, a zaradi življenjskih okoliščin ne bo izkoristil svojega potenciala. In se trudiš. In do Rima spelje. Prvič. Drži se postavljenih pogojev, zaveda se svoje odgovornosti. Rim si ogleda – tako kot ves razred. In veliko govori. Svoje zgodbe. Ves razred. Vedno bolje se znajo poslušati in upoštevati. A kljub slabim obetom v začetku jim uspe. Ker se poznamo med seboj, je dovolj le očitajoč pogled, kretnja s komolcem in so pridni poslušalci zgodovine. Je utopija, da bodo povezani, a v letu in pol so se spremenili. Na bolje.

In vedno je bila in je potrebna podpora tistih, ki skupaj delamo. Ob naših mesečnih sestankih smo se poslušali in se poslušamo. Izmenjevali smo si in še vedno si izmenjujemo mnenja, izkušnje. Ne le iz poklicnega življenja. Vsakodnevne tegobe učiteljskega dela, pokritega z nasmehi zadovoljstva. Ob malih uspehih srečnih učencev so stiske premagljive. Izbrali smo si pomoč v Glasserjevi teoriji izbire. Dolgo časa smo bili edini. Sedaj jih je vedno več učiteljev različnih šol in vsi se še vedno učimo. Kako postavljati meje, kako se pogovarjati, koliko časa se pogovarjati? Kdaj je dovolj in je potreben drugačen ukrep? Ni matematične enačbe. Vsak lahko izbere, kako bo deloval. Vsak od nas ima svoje misli o poučevanju, svoje predstave o tem, kdo je dober učitelj. Velika prednost je, če na isti šoli učijo in delajo ljudje, katerih slike sveta kvalitet so podobne. In če si dopuščajo svobodo. Z zavedanjem, da vsi poskušamo učence voditi po pravi poti. Ni lahko, ampak v današnjem času in prostoru je to ena izmed pozitivnih strani učiteljskega poklica. Tukaj je delo ravnatelja zelo pomembno. Lahko pomaga, da se kolektiv zbližuje ali pa povzročijo obratno. V današnji družbi, ko večina stremi le k materialnim dobrinam, se učiteljski poklic razlikuje. Zaradi same srčnosti večine učiteljev, ki še vedno domov nosijo delo in poskušajo za svoje učence narediti najboljše. A tudi tu se svet spreminja. Pripadam srednji generaciji – to gre s težavo z jezika, in ker poučujem v šoli, kjer nas je večina v istem desetletju, smo si zelo enotni o tem, koliko prostega časa posvečamo službi. Sem pa že od mnogo kolegic in kolegov slišala, da so mlajši drugačni. Mar res?

In moji so postali devetošolci. Zadnji razred, druge skrbi. Janez še vedno preskuša meje, a se ga ustavi. Z mojim iskrenim monologom pred njegovo mamico o vsem, kar sem mu ponudila, koliko energije sem vložila vanj, kaj mi je obljubil in ni izpolnil in z zadnjim opominom pred izključitvijo. Prvič v vseh letih se ni branil, ampak opozorila odraslo sprejel in potem do konca leta vztrajal na pravi poti.

Dekleta so postajala vedno bolj povezana. Začela so se družiti tudi v svojem prostem času in tako so bile razredne ure pozitivno prepletene z njihovimi dogodivščinami. Izstopile so iz sence. Fantje so premešali svoja prijateljstva, si našli nove interese. Manj je bilo neprimernih dogodkov in kot razred v celoti so se prikazali kot najboljši devetošolci. Vmes se je zgodila še Neža, ki pa ji je s sodelovanjem staršev uspelo premagati anoreksijo. Nekateri starši, v bistvu nekaj staršev, je spremljalo svojega otroka na poti odraščanja. Z njimi je bilo lepo sodelovati. A nekateri so videli samo napake drugih, čeprav je bil njihov glavni pobudnik in nikoli kriv. Takrat ugotoviš, da je bistveno imeti dobre odnose z učenci. Z njimi preživiš večino časa. Res je, da si vsak učitelj znotraj razreda ustvari svoj mir, vendar z dobro medsebojno komunikacijo lahko dosežeš, da učenci v vsaki situaciji poskušajo izbrati čim bolj pravilno vedenje. Pomembno je, da se skozi šolanje učijo in jih mi usmerjamo.

Naše konference vedno potekajo prepletene z raznimi dejavnostmi. Veliko je medsebojnega pogovarjanja o učencih, o tem, kako jim lahko pomagamo. Učitelji imajo govorilne ure za učence, ki so dobro obiskane, saj učenci tam nadgrajujejo svoje znanje. Vzporedno pa prihaja do izboljševanja odnosov. Organizirane imamo šole v naravi, od tretjega do devetega razreda, saj so učenci na terenu drugačni kot med šolskimi klopmi. Veliko je prenočevanja na šoli, neformalnega druženja. Poskušamo jim dati varen prostor za njihov razvoj. Veliko je dodatnega dela, popoldanskega bivanja v šoli. Seveda, vsak si lahko izbere, kaj mu je pomembno, a za dober odnos je potrebno stalno delo. Tukaj ni spanja.

In čas je za Bosno, za enotedenski zaključni izlet devetošolcev, pet dni raziskovanja, pogovarjanja, spoznavanja nove kulture, raftanja, poslušanja glasbe, kartanja.

Po neštetih pogovorih, dokazovanjih dobre izbire vedenj, iskanj prave poti, je začetek junija čas, ko se lahko dokažejo, če so sami sposobni vstopiti v nov svet. Moji so postali povezani. Iz posameznikov so postali znanci, tudi prijatelji. Spoštujejo drug drugega, ne uničujejo prostora drug drugega. Pustijo si biti oni. Z vsemi njihovimi napakami. In v tednu, katerega so si zaslužili, uživajo. Imam čas za vsakogar izmed njih, saj so noči dolge. Zanimivo jih je opazovati. Vsak si je našel svoj krog prijateljev. Tudi iz drugih oddelkov, kar je pomembno, saj zaradi heterogenih skupin niso vedno isti v skupini.

Še valeta, zaključek šolanja in odšli bodo iskat in uresničevati svoje sanje. Zobozdravnica, vzgojiteljice, lesarji, računalničarji, strojniki, ekonomisti, mehaniki, gimnazijci. In ostali bodo spomini. Ostali so spomin.

3 Skrb za učitelja

Dneve in noči se izobražujemo, iščemo nove poti, kako vzpostaviti stik z učenci, s starši, kako jim pomagati, a nase ne pomislimo vedno oziroma pomislimo šele takrat, ko nas ustavi zunanja sila. Bolezen, izčrpanost ali kaj nepričakovanega. Udeležujemo se vsakovrstnih izobraževanj o dobrem počutju učencev, o njihovem napredku, kako pomagati učencem z nižjimi sposobnostmi, kako se sporazumevati z vedenjsko posebnimi. Za nas, učitelje, pa zmanjka časa. Potrebno je globoko prebrskati in na koncu ugotoviš, da si moraš pomagati sam. Za našo sprostitev, za nabiranje nove energije, ni informacij. Lahko se udeležiš vodenih vadb, a izčrpanemu organizmu to ne

pomaga. Potrebovali bi organizirano učenje pridobivanja energije, znanj, s katerimi bi lahko vzpostavili stanje, kjer bi naš organizem sposoben obnove in novih naporov. Zato smo se v kolektivu začeli pogovarjati, kaj lahko storimo zase, da bomo v čim boljšem stanju prišli do upokojitve. Ena izmed rešitev je pogovor, vendar še vedno iščemo alternativne poti, kako si pomagati. Je lažje, ker si izmenjujemo rešitve in poti.

4 Viri in literatura

Glasser, W.: *Teorija izbire*. Radovljica: TOP regionalni izobraževalni center, 1998.

Prek odnosa do zgodbe

From the relationship to the story

Alenka Brovč

Osnovna šola Rodica, Slovenija, alenka.brovce@quest.arnes.si

Izvleček

Vsaka zgodba je povezana z odnosom. Biti v odnosu je osnovna človekova potreba. Nekatere zgodbe enostavno morajo biti povedane. Zaupajo si jih ljudje, ki so si blizu. Človek ob sebi potrebuje sočloveka, pomembnega drugega, ki ga posluša, vodi, oblikuje, spodbuja. Učenčeva samopodoba je v določeni meri odvisna od učitelja, zato je njegova vloga v življenju učencev pomembna. Opazovati mora znati tudi telesno govorico, saj učenčeve oči, usta, roke ... tudi govorijo. Le v ozračju zanimanja, zaupanja, sprejemanja in spodbujanja bo učenec dovolj samozavesten, da bo povedal svojo zgodbo. Lahko jo bo napisal v obliki pesmi, pripovedi, dramskega besedila, lahko jo bo narisal, lahko bo pripravil videoposnetek ali izdelal lutko. Natečaji so za to dobra priložnost tako za učenca kot za učitelja. Kakšne so zgodbe učencev? Jih učitelj prepozna in sliši? Ga zanimajo? Si vzame čas za to, da z učenci gradi odnos? Razmišlja o tem, kakšen učitelj želi biti?

Ključne besede: komunikacija, odnos, vloga učitelja, potreba, zdrava samopodoba, samozavest, natečaj

Abstract

Every story is connected to a relationship. Being in a relationship is a basic human need. Some stories just have to be told. They are confided by people close to you. A person needs a fellow human being, a significant other who listens to them, guides them, shapes them and encourages them. The student's self-image depends to a certain extent on the teacher, so his role in the life of the student is important. He should also be able to observe the student's body language, as his eyes, mouth, hands ... they also speak. Only in an atmosphere of interest, trust, acceptance and encouragement the student will be confident enough to tell his story. He can write it as a song, a narrative, a dramatic text, he can draw it, and he can create a video or make a doll. Competitions are a good opportunity for both, the student and the teacher. What are the stories of the students? Does the teacher recognize and listen to them? Is he interested? Does he take time to build a relationship with his students? Does he think about what kind of teacher he wants to be?

Keywords: communication, attitude, teacher role, need, healthy self-image, self-esteem, competition

1 Komunikacija in medosebni odnosi

Človek je družbeno bitje. Za svoj obstoj potrebuje druge. Večino svojega časa je v odnosu s sočlovekom. Če želi razviti odnos, mora komunicirati. Komunikacija je družbena spretnost, ki vključuje besedno in nebesedno komunikacijo. Učenci in učitelji vplivamo drug na drugega. Učitelji smo mnogim učencem vzor in v njih s svojim delovanjem sprožamo različne spoznavne, motivacijske in čustvene procese. Učenec bo le v ozračju zanimanja, zaupanja, sprejemanja in spodbujanja dovolj samozavesten, da se bo upal približati učitelju, mu zaupati in se na koncu morda razkriti in predstaviti sebe, svoje stiske, želje, potrebe ... Ko bo ugotovil, da zmore to, kar od njega pričakuje učitelj, se mu bo lastna samopodoba zvišala, kar bo pomembno vplivalo na njegovo samozavest. Prepričani smo, da učenci lahko dosežejo tisto, kar od njih pričakujemo. Pričakovanje učitelja na učenca deluje kot samouresničujoča se prerokba. To pomeni, da učenec verjame, da zmore, če v to verjame učitelj (Ferbežer 2002, v Ferbežer 2008a). Učenec nam bo verjel le, če nam bo zaupal, zato ga moramo znati sprejemati in ga spodbujati. Graditi moramo odnos.

1.1 Medosebni odnos

Za dobre medsebojne odnose se moramo naučiti temeljnih spretnosti: poznavanje in zaupanje, komunikacija, sprejemanje in potrjevanje ter konstruktivno reševanje konfliktov (Slokar Čevdek, 2010). Učitelji nismo popolni. Najbolj učinkoviti smo, ko pred učence pridemo s svojimi pomanjkljivostmi in omejitvami ter v vsej svoji ranljivosti – ko smo ljudje, ne le učitelji. »Če sem zmožen te svoje lastnosti ubesediti, čustvovati in delovati tako, da so lahko s strani učencev sprejete, bom ustvaril polje zaupanja. V takem polju je sprejemanje človekove narave absolutno in dovoljuje učitelju in učencem srečanje samim s seboj« (Kovačič Bajt, 2017). Simsova (1999 v Slokar Čevdek, 2013) poudarja, da ni pomembno, kaj učitelj učence uči, če z njimi najprej ne ustvari odnosa, ki izraža skrb zanje in jim daje čustveno podporo. V nasprotnem primeru učitelju ne bodo pustili do sebe. Vsakič ko je učitelj v stiku s svojimi učenci, jim podzavestno narekuje, kako naj doživljajo sami sebe. Jasno predstavo o sebi lahko razvijemo le s pomočjo odzivov drugih (Slokar Čevdek, 2010). Samopodoba je sestavljena iz različnih prvin, področij, ki jih na neki način lahko povežemo z osnovnimi človekovimi potrebami: fizična varnost, čustvena varnost, identiteta, pripadnost, kompetentnost in poslanstvo (Youngs, 2000). Ali bodo te potrebe učenca zadovoljene, pa je odvisno tudi od učiteljev.

1.2 Komunikacija

Za dobro komunikacijo so nujni očesni stik, nebesedno odzivanje in postavljanje podvprašanj, ki učenca, s katerim govorimo, spodbujata k nadaljevanju, in povratne informacije, ki jih lahko damo le, če učenca poznamo in razumemo. Učitelj motivira učence, tako da jim pomaga razjasniti njihove ideje in razumevanje s poslušanjem in z odgovarjanjem (Kutoš, 2012). Sporazumevalne dejavnosti se vseskozi učimo, in to tudi učitelji. Od vseh sporazumevalnih dejavnosti se zdi, da nam poslušanje včasih predstavlja težavo, saj se ga v resnici nikjer ne učimo.

1.2.1 Besedna komunikacija

Beseda je značilna le za človeka, vendar je beseda sama po sebi vredna malo, le 7 odstotkov.

1.2.2 Nebesedna komunikacija

Nebesedna komunikacija je pomembna za razvijanje odnosov, ki nastajajo med ljudmi. Z njo potrdimo, dopolnimo ali pa zanikamo, kar smo povedali. Pri govorni komunikaciji je najbolj pomemben vtis, ki ga naredimo s svojo govorico telesa (55 odstotkov) in z glasom (38 odstotkov).

Govorica telesa zajema:

- a) mimiko, ki predstavlja (ne)zavedne obrazne izraze (očesni stik, očesne premike, položaj ust (nasmeh), obrvi, nagubano čelo ...);
- b) gestiko, ki predstavlja (ne)zavedne gibe telesa in njihov položaj (roke, noge, dlani, ramena, prsti ...). Telo sporoča, ali je govorec zadržan ali sproščen, prijazen ali neprijazen, naklonjen ali ne, obvladuje prostor ali ne ...;
- c) proksemika, ki predstavlja položaj in gibanje po prostoru. Knežević (2001 v Učman, 2003) navaja štiri prostorske pasove. Loči intimni (22–46 cm), osebni (46–22 cm), socialni (122–360 cm) in družbeni pas (od 360 cm naprej). Ti pasovi omogočajo sproščenost in varnost, zato jih moramo upoštevati.

Glas je zvočna podoba govora, ki vključuje intonacijo in barvo (višina glasu, jakost, hitrost, ritem ...). Situacijam in vsebini sporočila glas prilagajamo (ga utišamo, prilagodimo ritem, poudarke, spremenimo način govora ...). Predstavlja naša čustva in razpoloženje, slabo počutje, tremo, strah ipd. (Učman 2003).

2 Vloga učitelja

Učitelj je oseba, ki uči, poučuje in z vsem, kar je, zna in zmore, učencem omogoča razvoj na psihomotoričnem, socialno-čustvenem in spoznavnem področju. Učitelj naj ustvarja priložnosti, da učenec lahko raste in razvija svoje talente in potencialne. Pri tem naj bo potrpežljiv, tolerant in dober poslušalec (Zalar Premrl in Novak, 2018). Dober učitelj nudi podporo in postavlja visoke standarde (Brečko in Painkret, 2018). »Če naloga ni zahtevna, mu ne predstavlja izziva in mu ne prinese nobenega zadovoljstva« (Ferbežer idr. 2008b, str. 58). Prelahke naloge ne dvigujejo samospoštovanja. Dobro je, da je izziv koristen in da mora učenec vanj vložiti trud, napor (Youngs, 2000). Zadovoljstvo je pogoj za nadaljnjo motivacijo. Motivacija običajno prinaša uspeh, slednji pa dviga lastno samopodobo.

3 Samopodoba

Samopodoba je mnenje o samem sebi, je odnos do sebe (kako se vidim sam). Na samopodobo zelo vplivajo mnenja in zaznave drugih. Če učitelj sporoča učencu, da je sposoben, si bo ta želel sam postavljati in dosegati cilje (Youngs, 2000). Učenci z zdravo samopodobo se zavedajo, da imajo pravico biti videni in slišani, da lahko mislijo, kar mislijo, in da lahko občutijo svoja čustva (Suhadolnik, 2008). Učencem z nizko samopodobo lahko učitelj pomaga tako, da jim da občutek varnosti, spoštovanja. Mora jih spodbujati, jim postavljati jasna pravila in meje ter dajati konstruktivne povratne informacije (Coopersmith, 1967, v Ferbežer idr., 2008a). Identiteta je eden od elementov samopodobe (Youngs, 2000). Učenci se iščejo, včasih jim moramo pomagati, da ugotovijo, katere so njihove kvalitete in kdo pravzaprav so.

4 Z odnosom do zgodbe

Vsak učenec si želi biti uspešen. Beseda potrditve, tega, da računaš nanj, da mu zaupaš, je zelo dobra motivacija. Ker učenci še nimajo dovolj izkušenj, jim je treba pomagati, da svojo zgodbo ubesedijo. Zgodbe nas tudi zbližujejo.

In nastala je zgodba ...

... v obliki pesmi, pripovedi, dramskega besedila, videoposnetka, fotografije ... Večina učencev v svoji zgodbi predstavlja sebe, včasih delijo svojo življenjsko zgodbo, strahove in travme pa tudi srečo. Sedmošolec, priseljenec je za natečaj A se štekaš? predstavil svojo zgodbo:

V tej resnični zgodbi je nesreča ta, da sem šel iz svojega rojstnega kraja. Sreča pa je, da sem v Sloveniji našel prijatelje in da sem skupaj z očetom. On je že prej delal v Sloveniji, mi pa smo ostali v Bosni in Hercegovini. Ko se je to dogajalo, sem bil prestrašen in vedno sem se spraševal, ali se bomo sploh kdaj vrnili. No, na to sem sam dobil odgovor. Nikoli več se ne bomo vrnili. To je moja najtežja stiska do zdaj. Zavedam se, da je v vsem slabem tudi nekaj dobrega. Zavedam se, da kar te ne ubije, te utrdi. Zavedam se, da sem zaradi svoje izkušnje drugačen od svojih sovrstnikov. Preživel sem nekaj hudega, zapustiti sem moral svojo domovino in prijatelje, sorodnike. Naučiti sem se moral tujega jezika in sprejeti Slovenijo za svojo novo domovino. Moje srce pa bije naprej in bije tako kot prej. Pomembno je, da ohranjam srce na pravem mestu, da sem prijazen in tudi sočuten. Trudim se. Pa me drugi štekajo? Ne vem, včasih me, včasih pa ne. Ampak tako je. Pomembno je, da se štekam sam.

Pogosto učenci presenetijo s svojo zrelostjo, se pokažejo v povsem novi luči in učitelja hkrati bogatijo in učijo. Za natečaj 40 dni brez alkohola je devetošolka o alkoholu na zabavah razmišljala takole:

Ta moja miselnost je vznemirjala mojega prijatelja. Rekel mi je: „Kaj ti bo žurka, če se ga ne napiješ?“ Navznoter sem se nasmehnila in mu ponudila enega najboljših odgovorov na njegove bedarije: „Kaj ti bo žurka, če se je ne boš spomnil?“ /.../ Edina stvar na svetu, ki jo imate pod kontrolo, je sedanost, zato ukrepajte sedaj. /.../ Iščite svet, kjer je NE NE. Najdite svet, v katerem vam bo sreča drugih dala vašo lastno srečo. Zaslužite si ta svet. Svet brez alkohola? Da. DA.

5 Zaključek

Za kakršne koli odnose se je treba truditi. Brez dobre komunikacije, poštenosti, sprejemanja in zanesljivosti ne moremo graditi zaupanja, na podlagi katerega se gradijo odnosi. Ti med učiteljem in učenci ne nastanejo sami od sebe. Ker smo v tej interakciji učitelji odrasli, je naša naloga, da skrbimo za dobro komunikacijo in zadovoljevanje osnovnih potreb naših učencev. Mi smo tisti, ki lahko učenca dvignemo in mu omogočimo, da bo razvil o sebi zdravo samopodobo. Učitelja mora poleg snovi zanimati tudi učenec, zato se mora z njim pogovarjati, se pohecati. Z učenci se srečujemo vsak dan in navsezadnje smo učitelji zaradi učencev in ne obratno. Dobre komunikacije (predvsem poslušanja in dobre povratne informacije) pa se moramo vseskozi učiti, tudi drug od drugega. Opazovati moramo telesno govorico učencev. Obraz pove tudi, česar ne želimo povedati. Predvsem oči so zelo zgovorne. »Oči so ogledalo duše, izraz razuma. Drugim povedo, kaj smo, kaj mislimo, ali smo sproščeni in samozavestni, ali nas je strah in se počutimo nelagodno« (Ucman, 2003, 85). Paziti moramo tudi na svoj glas, da bo topel, da bo vabil v odnos in ne obratno. Tako bomo počasi odprli učenčevo srce, ki nam bo pripravljeno zaupati zgodbo. Če hočemo

odpreti mlade glave učencev, moramo potrskati na srce. Mi bomo potem te zgodbe prepoznali in slišali. In te zgodbe so neprecenljive in bogatijo vse, učence in učitelje.

6 Viri in literatura

Brečko, D. in Painkret, S. (2018). Mentor in mentorski proces. *HR & M: strokovna revija za področje razvoja organizacij in vodenja ljudi pri delu*, februar/marec 2018, 11–15. (citirano 1. 8. 2019). Dostopno na naslovu: <https://sofos.si/wp-content/uploads/2018/02/Mentor-1.pdf>.

Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008a). *Samopodoba nadarjenih otrok*. Radovljica: Didakta.

Ferbežer, I.; Težak, S.; Korez, I. (2008b). *Nadarjeni otroci*. Radovljica: Didakta.

Kovačič Bajt G. (2017). Zaupanje kot osnova za odnos učenec-starš-učitelj. (citirano 20. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://radiostudent.si/univerza/pod-katedrom/zaupanje-kot-osnova-za-odnos-u%C4%8Denec-star%C5%A1-u%C4%8Ditelj>.

Kutoš, M. (2012). *Osebnostne značilnosti učitelja nadarjenih učencev*. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. (citirano 20. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=36953>.

Slokar Čevdek M. (2013). Odnos med učiteljem in učenci. *Didakta*, november 2013, 2–5. (citirano 20. 12. 2019). Dostopno na naslovu: http://www.didakta.si/doc/revija_Didakta_2013_november.pdf.

Slokar Čevdek, M. (2010). *Dejavniki odnosa med učiteljem in učenci v osnovni šoli*. (citirano 20. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=13313>.

Ucman I. (2003). *Koncepti in veščine komunikacije*. (citirano 2. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://www.leila.si/dokumenti/kom.pdf>.

Youngs B. (2000). *Šest temeljnih prvin samopodobe: kako jih razvijamo pri otrocih in učencih: priročnik za vzgojitelje in učitelje v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah*. Ljubljana: Educy.

Zalar Premrl P. in Novak K. (2018). *Biti mentor mladim na njihovi poti odkrivanja poklicanosti: priročnik za skavtske voditelje*. (citirano 1. 8. 2019). Dostopno na naslovu: http://www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/pageuploads/JRAD_2016-2018/Gradiva_7.11.2018/skavti/Biti_mentor_mladim_na_njihovi_poti_odkrivanja_poklicanosti.pdf.

Vsak učenec je zgodba zase. Tudi vsak učitelj je zgodba zase. Pa vendar ...

Each student is their own story. Each teacher is also their own story. And yet ...

Mojca Bukovnik,
OŠ Komenda Moste, Slovenija, mojca.bukovnik@guest.arnes.si

Izvleček

Vsak učenec je zgodba zase. Prav tako je tudi vsak učitelj zgodba zase. Na oblikovanje posameznikove osebnosti in značaja vpliva zelo širok spekter dejavnikov in nešteto njihovih možnih kombinacij. Prav je, da se te razlike ozavešči in spoštuje. Utopično pa je pričakovati, da bodo individualne potrebe posameznika tudi znotraj nekega sistema, kot je na primer izobraževalni ali kateri koli drugi sistem, ki vključuje večje število oseb, v vsakem trenutku v polnosti izpolnjene. Ker je svoboda posameznika znotraj sistema omejena s svobodo drugih posameznikov, je ključno, da se najprej določijo meje. Vsak pripadnik sistema je dolžan te meje spoštovati in upoštevati. Od te točke dalje se iščejo možnosti za individualizacijo pouka na ravni sistema in tudi na ravni posameznika. Za individualizacijo lahko največ naredi vsak sam. Odgovornost sistema je, da s tehničnimi in kadrovskimi rešitvami ter strokovnim oblikovanjem in z vrednotenjem postavljenih meja zagotovi možnosti za to.

Ključne besede: učenec, učitelj, sistem, meja, izobraževanje

Abstract

Each student is their own story. Each teacher is also their own story. The formation of an individual's personality and character is influenced by a very wide range of factors and the myriad possible combinations of them. It is right to recognize and respect these differences. However, it is utopian to expect that the individual needs of an individual will also be fully met at any given time, such as the educational system or any other system involving a large number of persons. Since the freedom of the individual within the system is limited by the freedom of other individuals, it is crucial to first set boundaries. Each member of the system is bound to respect these boundaries. From this point on, opportunities are sought to individualize instruction at both system and individual levels. The most everyone can do for individualization. It is the responsibility of the system to simply provide opportunities for this through technical and human resources solutions and the professional design and evaluation of the boundaries set.

Key words: pupil, teacher, system, border, education

1 Vsak učenec je zgodba zase

Z avtoritarnim vzgojnim pristopom je prišlo spoznanje, da enoten način poučevanja, vzgajanja in discipliniranja otrok ni mogoč in da je vsak učenec zgodba zase. Vsak učenec je unikatna kombinacija preteklih izkušenj, sedanjih sposobnosti in prihodnjih pričakovanj. Vsak ima svoja močna in svoja šibka področja, sebi lasten način čustvovanja in individualne potrebe. Z njihovim prepoznavanjem in upoštevanjem je pri posamezniku mogoče doseči veliko hitrejši in kakovostnejši razvoj in učenje. Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju (2011, 115) navaja: »Danes obstajajo med učenci v šoli velike razlike v hitrosti in načinu razvoja in učenja. Če hočemo dvigniti kakovost pouka in šolanja ter učencem zagotoviti enake možnosti za optimalen razvoj njihovih potencialov, je nujno te razlike tudi upoštevati in v pouk uvajati učno diferenciacijo in individualizacijo.« V pedagoški praksi se je posledično sprožil val individualizacije in diferenciacije vzgojno-izobraževalnega procesa, ki je vključeval več nivojev.

1. Razvrščanje učencev v homogene in heterogene skupine, uvajanje nivojskega pouka (različne sposobnosti) in izbirnih predmetov (različni interesi).
2. Uvajanje širokega spektra učnih oblik in metod dela (različni učni stili) ter uporaba IKT- in drugih učnih sredstev.
3. Povečano prepoznavanje individualnih potreb posameznih otrok (učenci s primanjkljaji, nadarjeni učenci, ranljive skupine učencev ...).

Pouk je postal bolj raznolik, splošni učni uspeh se je dvignil in prepoznanih je bilo vedno večje število otrok s posebnimi potrebami in posledično z individualnimi prilagoditvami učnega procesa. Istočasno se je močno posodobila informacijsko-komunikacijska tehnologija in večina šol je dobila dodatne učilnice, prilagojene novim oblikam pouka, več specialnih pedagogov in več ur učne pomoči posameznikom.

2 Tudi vsak učitelj je zgodba zase

Z avtoritarnim (in še prej permisivnim) vzgojnim pristopom pa se niso spremenili samo otroci, ampak celotna družba, v prvi vrsti pa vsi, ki delajo z otroki: starši, vzgojitelji in vzgojiteljice ter učitelji in učiteljice. Danes »pri ravnanju z ljudmi v organizaciji postaja vedno bolj pomembno in nujno, da management deluje v smeri prepoznavanja in razvoja talentov ob zavedanju, da je človek najdragocenejša zmožnost (sredstvo) organizacije, saj predstavljajo sodelavci temeljni pogoj za obstoj in delovanje vsake organizacije« (Tavčar, 1997, 206), »zato jih morajo vodilni v organizaciji postaviti na prvo mesto in jim nuditi pripadajoče dostojanstvo, saj se bodo zaposleni pri delu angažirali le, če bodo deležni posebne pozornosti in spoštovanja« (Yukl 1981, v Jakopec 2007, 11). »Čeprav v osnovi lahko ločimo zaposlene na tiste, ki želijo imeti predvsem denar (npr. tehnični delavci), in tiste, ki želijo nekaj biti oziroma postati (npr. učitelji)« (Jakopec, 2007, 101–102). V resnici je vsak zaposleni, vsak učitelj oziroma učiteljica, vsak vzgojitelj oziroma vzgojiteljica zgodba zase. »Zaposleni so unikatni,

različni po: starosti – delovni dobi, izobrazbi, delovnih izkušnjah, čustvih, inteligentnosti, samospoštovanju ipd. Zato nekoga bolj motivira priznanje, drugega dosežki, medsebojni odnosi, tretjega povratna informacija, odlična komunikacija v organizaciji ipd.« (Jakopec, 2007, 105). »Številne raziskave so pokazale, da so ljudje pri opravljanju svojega dela bolj uspešni, če jih to delo osrečuje« (Gendlin 1982, v Jakopec, 2007, 11). »Zadovoljstvo vsakega posameznika na profesionalnem področju je osnova in gonilna sila, ki posameznike motivira in spodbuja k aktivnemu delovanju v smeri realizacije zastavljenih delovnih ciljev. Obratno je nezadovoljstvo lahko blokada, ki otežuje oziroma v skrajnih primerih celo onemogoči doseganje pričakovanih delovnih dosežkov« (Jakopec, 2007, 11). Pri občutenju zadovoljstva ali nezadovoljstva v podjetju oziroma vzgojno-izobraževalni ustanovi igrajo ključno vlogo posameznikova čustva. Ker je poklic učitelja in vzgojitelja znatno feminiziran, še posebej na nivoju predšolske vzgoje in osnovne šole, je potrebno čustvom zaposlenih posvetiti še toliko večjo pozornost. Čustveno življenje žensk je namreč praviloma veliko bolj pestro, globoko in doživeto kot čustveno življenje povprečnega moškega. Poleg tega na doživljanje čustvene realnosti pri ženskah znatno vplivajo hormonske spremembe mesečnega menstrualnega ciklusa, hormonska kontracepcija, nosečnost in menopavza. Upoštevati je potrebno tudi dejstvo, da so ženske praviloma mnogo intenzivneje vpete v družinsko življenje in da tega področja tudi na delovnem mestu ne moremo preprosto ignorirati. »To, kakšna čustva gojijo zaposleni, je v veliki meri odvisno od odnosa, ki ga ima vodstvo do zaposlenih« (Jakopec, 2007, 53). Podpora in razumevanje vodstva, ko se zaposlena (ali zaposleni) sooča s težjimi trenutki v družinskem življenju, kot so na primer bolezen ali smrt ožjih družinskih članov in razne stiske, zelo pozitivno vpliva na njeno (ali njegovo) delovno učinkovitost in uspešnost, saj »pozitivna čustva omogočajo, da možgani bolj učinkovito obdelujejo informacije« (Childre, 1998, 79), medtem ko negativna čustva in strah delovanje možganov zavirajo. »Ljudje najbolj optimalno izkoriščamo svoj potencial, ko je naše delovanje v celoti skladno. Občutki pozitivnih čustev nam prinašajo skladnost, medtem ko jo negativni zmanjšujejo« (Childre, 1998, 34–36).

Poleg tega ima kakovostno ravnanje s čustvi izredno velik »pomen in vpliv na naše intelektualne sposobnosti, kreativnost, zdravstveno stanje, odnos do drugih ljudi in uspešnost v življenju« (Babarović, 2003). Če vodstvo v podjetju s čustvi zaposlenih ravna kakovostno, tako da se zaveda in goji pozitivna čustva, ima »to pri zaposlenih za posledico:

- večjo uspešnost,
- izboljšane intelektualne sposobnosti in večjo kreativnost,
- boljše zdravstveno stanje,
- povečano empatijo do drugih oseb in nesebičnost« (Jakopec, 2007, 49).

»Pri zaposlenih pa se pojavijo naslednji občutki:

- občutek, da je vodstvu mar zanje,
- občutek, da je njihovo delo pomembno,
- občutek, da jih vodstvo ceni in spoštuje,

- občutek svobodnega izražanja.

Raziskave in ugotovitve različnih avtorjev so privedle do sklepov, da ima to v organizaciji za posledico večjo uspešnost in boljšo učinkovitost, ki se odraža v:

- večji produktivnosti,
- večji kreativnosti,
- ugodni klimi na delovnem mestu (zaupanje, lojalnost in zvestoba zaposlenih)« (Jakopec, 2007, 50).

Na ta način vodstvo tudi pozitivno vpliva na zdravje zaposlenih in posledično njihovo manjšo bolniško odsotnost, saj je dokazano, da čustva neposredno vplivajo na zdravje ter nastanek in razvoj bolezni. Negativna čustva povzročajo bolezni, medtem ko pozitivna blagodejno vplivajo na organizem« (Childre, 1996, 84).

3 Pa vendar ...

»Z motiviranjem sodelavcev ne bomo vedno uspešni, še posebej tedaj, če dobijo zaposleni občutek, da dajejo organizaciji več, kakor dobijo od nje v obliki plače, rodil se bo občutek neenakosti« (Lipičnik, 1996, 183). Po mnenju Lipičnika je posebno pozornost potrebno nameniti:

- Pričakovanjem zaposlenih.

Zaposleni so zadovoljni, če se pričakovanja, ki so rezultat motivacije, uresničijo.

- Občutku enakosti.

»Če zaposleni za enake vložke dobijo enako, bodo to občutili kot pravično in bodo imeli občutek, da jih v organizaciji obravnavamo vse enako« (Jakopec, 2007, 45). »Če imajo zaposleni občutek, da dajejo organizaciji več, kot dobivajo od nje (v obliki plače), se v njih rodi občutek neenakosti. V tem primeru bodo zaposleni zmanjševali občutek neenakosti na različne načine: sabotirali bodo delovni proces, zmanjševali bodo intenziteto dela, zahtevali bodo bolj pravično plačilo, predčasno bodo prekinjali z delom ter povečevali odsotnost z dela, poskušali bodo prepričati kolege, naj si pri delu manj prizadevajo ipd.« (Jakopec, 2007, 45).

- Vprašanju pravičnosti.

Če zaposleni dobijo občutek nepravičnosti, jo bodo poskušali zmanjševati na najrazličnejše načine. Skladno s prepričanjem bodo spremenili svoje vložke in iskali nadomestila preko legalnih in nelegalnih poti (predčasno zapuščanje dela, kraja imovine organizacije, izkrivljanje resničnosti, zapuščanje delodajalca).

4 Zaključek

Glasser pravi, »da skoraj vsa človeška beda izvira iz tega, ker ljudje poskušajo kontrolirati druge. Pravi pa, da ljudje v resnici lahko kontroliramo samo sami sebe oziroma naše vedenje. Nihče nas ne more prisiliti, da počnemo nekaj, česar ne želimo« (Glasser, 1999, 352). Lahko nam sicer uspe za krajši čas, nikakor pa ne dolgoročno.

Podobno kot za otroke velja tudi za odrasle. »Hierarhija postaja vedno manj učinkovita, ubogljivost zaposlenih pa vedno težje uresničljiva« (Jakopec, 2007, 17). Zato je s strani vodstva ključno, da zna strokovno, merljivo in smiselno postaviti okvirje – meje, znotraj katerih bo organizacija lahko nemoteno delovala, obenem pa zadostila potrebam zaposlenih po izpolnjevanju pričakovanj, enakosti med zaposlenimi in pravičnosti. »Kakovost delovnega življenja je mogoče povečati tako, da zaposlenim omogočimo, da ob manjših naporih in tveganjih za svoje zdravje več zaslužijo, da pri delu razvijajo in uporabljajo svojo ustvarjalnost in da se v nekem delovnem okolju medsebojno podpirajo« (Jakopec, 2007, 35). »Za optimalno izkoriščanje človeškega potenciala v organizaciji je od vodstva potrebna najbolj enostavna stvar – biti človek (humanost)« (Jakopec, 2007, 17). To ne velja le za odnos vodstvo–zaposleni, ampak prav za vse medsebojne relacije: učitelj–učenec, starši–otrok, učitelj–starši ... Naše delo bo učinkovito le, če bomo delali »z roko v roki«.

5 Viri in literatura

- Childre, D.: Cut-Thru: achieve total security and maximum energy. Boulder Creek: Planetary, 1996.
- Čebular, P.: Stališča učiteljev in učencev maše šole o diferenciaciji in individualizaciji pouka. *Individualizacija in diferenciacija pri pouku. Zbornik II. strokovne mednarodne konference o didaktiki in metodiki*: Ljubljana: MIB, 2016, str. 580–585.
- Gendlin, S.T.: Focusing. New York: Bantam Books, 1982.
- Glasser, W.: Choice theory: a new psychology of personal freedom. New York: Harper Collins, 1999.
- Erčulj, J.: Delovno zadovoljstvo učiteljev, kaj lahko stori ravnatelj? *Neprofitni management* 1, (1998) (2/3): str. 21–24.
- Jakopec, F.: Vplivi na vodenje in delovno zadovoljstvo zaposlenih v šoli, Radovljica: Didakta, 2007.
- Kalin, J.: Učna diferenciacija in individualizacija – izzivi in dileme. *Individualizacija in diferenciacija pri pouku. Zbornik II. strokovne mednarodne konference o didaktiki in metodiki*: Ljubljana: MIB, 2016, str. 6–13.
- Kapun, S., Kešina, K., Čagran, B.: *Zadovoljstvo učiteljev z delovno situacijo* (splet). 2009. (citirano 17. 11. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-5XA20R39>.
- Kroflič, R.: Med poslušnostjo in odgovornostjo. Ljubljana: Vija, 1997.
- Lipičnik, B.: Človeški viri in ravnanje z njimi. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996.
- Marin, J.: *Ravnatelj in dejavniki motivacije za delo zaposlenih v vzgoji in izobraževanju*. magistrska naloga (splet). 2009 (citirano 23. 11. 2019). Dostopno na naslovu: http://www.ediplome.fm-kp.si/Marin_Jelka_20091029.pdf.
- Možina, S.: Management kadrovskih virov. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 1998.
- Rutar, V.: *Zaznavanje in posledice stresa pri vzgojiteljih in učiteljih v slovenskih vzgojno-izobraževalnih ustanovah*. Doktorska disertacija (splet). 1018 (citirano 3. 11. 2019) Dostopno na naslovu: http://https://share.upr.si/pef/ediplome/doktorske_disertacije/.
- Tavčar, M. I.: Razsežnosti managementa. Ljubljana: Tangram, 1996.
- Yukl, G.: Leadership in organizations. New Jersey: Prentice Hall, 1981.

Učenje socialnih veščin

Teaching social skills

Nina Gašperlin

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, nina.gasperlin2@gmail.com

Izvleček

Učenci, ki pridejo v šesti razred, so včasih negotovi, zato je zelo pomembno, kako delamo z njimi. Avtorica prispevka predstavlja delo z učenci na razrednih urah. V 6. razredu se učenci na novo spoznavajo in na novo pridobljene vrednote so tiste, ki jih bodo pozitivno usmerjale skozi celotno osnovnošolsko izobraževanje. V prispevku je predstavljen potek razrednih ur, kjer učenci z lastnim obnašanjem in medvrstniškim zgledom pridobivajo socialne veščine. Učenci usvajajo mesečno veščino. Vsi učenci sodelujejo, se samovrednotijo in analizirajo pridobljeno socialno veščino. V učilnici visita plakat, na katerem so napisane že usvojene veščine, in plakat z novimi veščinami – učence ves čas opozarjata na že pridobljene veščine, retrospektivno sintezo in uporabo veščin v vsem letu, da bi jih učenci resnično ponotranjili.

Ključne besede: socialne veščine, socialne igre, medvrstniška pomoč in spodbuda, socialne potrebe

Abstract

At the beginning of the school year, 6th class students often feel insecure, that is why their class teachers' work with them is extremely important. The author presents her work with the students during class meeting lessons. 6th classes are newly formed groups, so students need to get to know each other, and the newly acquired values are the ones which lead them through all the primary education years in a positive way. The article describes the class meetings course during which students acquire social skills, either through their own behaviour or through peer modelling. Students try to gain the assigned monthly skill. All students participate, self-evaluate and analyse the newly gained social skill. There are 2 posters on display in the classroom: one with the already acquired skills and the other with new skills. They both remind students of the already gained skills, of the retrospective synthesis and of the application of skills throughout the year, so that they would fully internalise them.

Key words: social skills, social skills games, peer assistance and encouragement, social needs

1 Naloge razrednika

Razredništvo prevzamejo večinoma vsi učitelji na predmetni stopnji osnovne šole. Po 63. členu ZOFVI razrednik vodi delo oddelčnega učiteljskega zbora, analizira vzgojne in učne rezultate oddelka, skrbi za reševanje vzgojnih in učnih problemov posameznih učencev, vajencev oziroma dijakov, sodeluje s starši in šolsko svetovalno službo, odloča o vzgojnih ukrepih ter opravlja druge naloge v skladu z zakonom. Zakon med drugim določa, da naj bi pri urah oddelčne skupnosti učenci z učiteljem obravnavali vprašanja, povezana z delom in življenjem učencev.

Delo razrednika je zelo pomembno, vendar ni najbolje, če se pri razrednih urah lotevamo in rešujemo le slabe in problematične stvari. Zato smo pri urah z učenci začeli s pozitivnimi temami in z dobro samopodobo.

Pri teh urah sem opazila, da učenci odlično obvladajo teorijo o tem, kaj je prav, kako se obnašati, katere socialne veščine so zaželeno ... V praksi: pri obnašanju v šoli med sošolci ter včasih tudi pri pouku pa teh znanj niso znali oz. niso želeli upoštevati. Zato smo pri vodenih razrednih urah praktično vadili določene socialne veščine, ki naj bi pripomogle k boljšemu počutju učencev pri pouku, v medsebojnih odnosih s sovrstniki in v domačem okolju.

2 Temeljna strategija obvladovanja socialnih veščin

2.1 Kaj so socialne veščine?

Socialne veščine so načini, kako vzpostavljamo stik z drugimi osebami in se vključujemo v svoje okolje – družino (starši in sorojenci), razred, službo in širšo skupnost. Socialne veščine niso prirojene – moramo se jih naučiti čim prej, saj je to potrebno za uspeh v šoli, kasneje pri delu in posledično v vseh odnosih v življenju.

2.2 Zakaj se učiti veščin?

Če ima otrok v skupini vrstnikov pogosto konflikte in jih ne zna primerno rešiti, se nerodno ali vsiljivo vključuje v igro, je agresiven, zadovoljuje svoje potrebe na račun drugih, občutkov ne izrazi na primeren način in se pogosto počuti osamljenega, nima dovolj razvitih socialnih veščin. Socialne veščine se v šoli lahko učenci učijo na različne načine, pri vseh predmetih, na dnevih aktivnost ... Veščin se je najbolje učiti v praksi, s primeri in z drugimi sošolci. Učenci so se morali prepričati, da se je dobro učiti družbenih veščin. Določene socialne sposobnosti so učencem prinesle prednosti v komunikaciji z učitelji pri pouku in s sošolci med odmori in po pouku. V pogovoru o tej temi smo ugotovili, da je učenje socialnih veščin pomembno za sklepanje in ohranjanje prijateljstev, pridobivanje pozitivnih izkušenj v odnosu z drugimi (tudi družino in učitelji), vzbujanje dobrih občutij o samem sebi, pridobivanju tistega, kar si učenci

želi na način, da ne ovirajo drugih ... Že na začetku sem vzpodbudila učence, da tudi sami prispevajo svoje izkušnje in razloge, ki so jih prepričali, da je učenje te vrste zanje koristno.

2.3 Izbira veščin in potek učenja

Veščine sem izbirala glede na dinamiko razreda. Učenci se še niso dobro poznali in učitelji so dajali sprotne komentarje o učenju v razredu. Na podlagi tega sem izbrala mesečne veščine, ki so jih učenci sproti usvajali.

Najprej smo določeno veščino vadili med razredno uro, potem pa so učenci dobili točna navodila in kriterije ocenjevanja za usvajanje veščine.

Na oddelčni tabli so ves čas objavljeni kriteriji za ocenjevanje veščine in pogoji.

Pogoje sem razdelila z lestvico DA-jev in NE-jev.

Lestvici smo skupaj z učenci pokomentirali in razložili socialne veščine, ki jih bodo učenci usvajali.

Primer lestvice DA-jev in NE-jev:

POHVALITI	
DA-ji	NE-ji
Bodi pozoren na različne stvari, ki jih na drugih ljudeh resnično spoštuješ ali ti ugajajo.	Ne dajaj pohvale, če ni resnična.
Ko govoriš z drugimi, jih glej v oči.	Ne hvali preveč.
Povej jim, kaj ti na njih ugaja.	
SPREJEMATI POHVALE	
DA-ji	NE-ji
Počakaj do konca, da sogovorec neha govoriti.	Ne sme se in ne zakrivaj svojega nelagodja s šalo.
Prijazno ga glej v oči.	Ne glej v tla.
Reci: „Hvala.“ In morda dodaj kaj v slogu: „Zelo sem si prizadeval za to.“	Ne reci česa, kar bi pohvalo izničilo. Ne reci na primer: „To pa ni moja najbolj močna točka.“

Slika 1: Lestvica

Nato smo med uro oddelčne skupnosti napisali obvezujočo pogodbo (za razrednika in vse učence) o učenju in spoštovanju veščine.

Primer pogodbe med razrednikom in učenci:

Dogovor o veščini meseca

Strinjam se, da bom nagradila vse učence v 6. razredu, če bodo kot razred do *datum* uspeli doseči veščine: *Dajanje in sprejemanje pohval*.

Podpis razrednika:

Datum:

Mi, učenci 6. razreda, se strinjamo, da bomo vadili veščine: *Dajanje in sprejemanje pohval*.

Podpisi učencev:

Vsi učenci so z veseljem podpisali pogodbo in jo tudi vestno upoštevali.

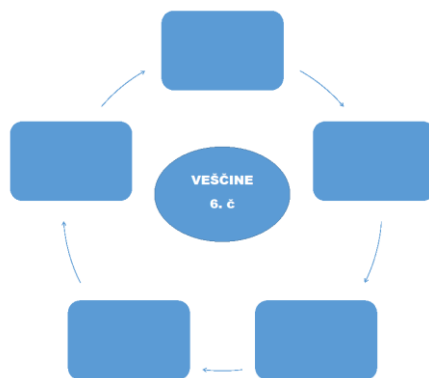
2.4 Vaja in vrednotenje

Med razrednimi urami smo oblikovali številne kratke igre vlog, različne socialne igre, v katerih so učenci lahko vadili in uporabili socialne spretnosti, ki so bile tematsko povezane z dano veščino meseca. Po potrebi smo jih poljubno spreminjali, dopolnjevali in skupaj iskali rešitve. Pri učenju sem tudi sama sodelovala in s tem dajala zgled. Učencem sem odkrito povedala, kje imam težave in kje se moram še posebno potruditi. Tudi učenci so resno pristopili k vajam in učenju.

Nato smo razširili učenje veščin na ostale predmete tudi pri drugih učiteljih. Učenci so se samovrednotili, k meni so hodili s poročili, pri katerem predmetu so se še posebej potrudili z določeno veščino, kakšen je bil uspeh. Za vsak dosežek sem jih glede na pogodbo nagradila.

Veščino smo se učili in jo vadili najmanj en mesec oz. dokler niso zbrali dovolj pozitivnih zgledov. Število zgledov je bilo predhodno določeno.

Na razredni tabli je visel plakat, kamor smo pisali že usvojene veščine kot opomnik, kaj smo se že naučili.

Slika 2: Plakat, kamor so učenci zapisovali že usvojene veščine

2.5 Primeri veščin, ki so se jih učenci učili

Veščina meseca oktobra: razred se je meseca septembra in oktobra uril v veščini: *dobrega poslušanja; pozdravljanja; postavljanja ustreznih vprašanj; spoštovanja mnenj sogovorcev.*

Merila za uspešnost so bila ves čas obešena na tabli: *ko učitelj opazi, da učenci veščino vadijo; ko neki drugi učitelj (npr. na hodniku) opazi takšno vedenje;*

če sošolec opazi drugega sošolca, kako je uporabil to veščino.

Za vsak uspešno opravljen primer uporabe veščine so učenci dobili nalepko.

Slika 3: Veščina meseca, štetje dobro opravljenih primerov uporabe socialnih veščin

Druge veščine, ki so jih učenci čez leto usvajali so še: pozitiven zgled, dajanje in sprejemanje pohval, govoriti pred drugimi, pogajati se, ravnati s spori in nestrinjanji, predlagati namesto ukazovati, vključiti druge, biti zanimiv sogovornik ...

Po vsaki končani veščini smo med razredno uro naredili sintezo, v skladu s pogodbo sem jih nagradila, učenci pa so za zbirni plakat (Slika 2) napisali, kaj že znajo.

Učenci so tudi kasneje uporabljali naučene veščine. Večkrat so jih uporabljali pretirano, vendar se je sčasoma pretiranost normalizirala in so priučeno socialno veščino dobro in z zadovoljstvom uporabljali. Tudi v primerih, ko so se učenci spozabili, so se sošolci med seboj opomnili na učenje veščin in se sami opravičili ali popravili svoje obnašanje.

Ob zaključku učenja določene veščine so z zanimanjem čakali na novo socialno veščino.

3 Zaključek

Socialne veščine so tiste, ki posamezniku omogočajo primerno socialno sporazumevanje ob hkratnem upoštevanju lastnih in sogovorčevih potreb, čustev in različnosti. Socialne veščine ne samo med sovrstniki ampak tudi med starejšimi oz. mlajšimi pripomorejo k samozavestnejšemu in konec koncev tudi prijaznemu pogledu na svet, ki nas obdaja.

Učenci so se učili socialnih veščin zelo zavzeto. Vestno so poročali o napredku in bili ponosni na svoje dosežke.

Veliko spodbudo jim je dajala pohvala učiteljev in drugih odraslih, s katerimi so prav tako vadili veščine.

4 Viri in literatura

McGarth, H. in Francey, S.: *Prijazni učenci, prijazni razredi*. Ljubljana: DZS, 1996.

Zakaj bi študent – razlogi, izzivi in perspektive

ЗОШТО ДА СЕ БИДЕ УЧИТЕЛ – ПРИЧИНИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ

WHY BE A TEACHER - REASONS, CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Светлана Глигоровска, педагог

ОУ-Коле Канински Битола

Република Северна Македонија

Svetlana Gligorovska, pedagogue

PS-Kole Kaninski Bitola

Republic of North Macedonia

ЗОШТО ДА СЕ БИДЕ УЧИТЕЛ – ПРИЧИНИ, ПРЕДИЗВИЦИ И ПЕРСПЕКТИВИ

Апстракт

Технолошката инвазија во просторот на образование и воспитание, пред учителот, меѓу другото, поставува барање за обликување на процесот на учење. Соочен со одговорност и задачи, нужност од почитување на другите и тимска работа, со квалитативно стручно усовршување, сензибилност за доверба и грижа за учениците, современи стратегии за учење и поучување, истражување и само – развој станува свесен за потребата од промени. Тие пак од своја страна се силен предизвик за учителот, но во исто време го трасираат патот на перспективниот развој на професијата учител.

Клучни зборови: учење, ученици, развој, образование, општество, професија.

WHY BE A TEACHER - REASONS, CHALLENGES AND PERSPECTIVES

Abstract

The technological invasion in the area of education and upbringing requires that a teacher, among other things, shapes the learning process. Faced with responsibilities and tasks, the need to respect others and the need for teamwork, with qualitative professional development, sensibility to trust and care for students, modern learning and teaching strategies, research and self-development, a teacher becomes aware of the need for change. The points mentioned, on the other hand, are a strong challenge for a teacher, but, at the same time, they determine the path for the perspective development of the teacher profession.

Key words: learning, students, development, education, society, profession.

ZAKAJ BI ŠTUDENT - RAZLOGI, IZZIVI IN PERSPEKTIVE

Izvleček

Tehnološka invazija na področje izobraževanja pred učiteljem med drugim postavlja zahtevo po oblikovanjučnega procesa. Soočeni z odgovornostmi in nalogami, potrebe po spremembah se zavedajo potrebe po spoštovanju drugih in timskega dela, kakovostnega strokovnega razvoja, občutka samozavesti in skrbi za študente, sodobnih strategij učenja in poučevanja, raziskovanja in samorazvoja. Ti pa so za učitelja močan izziv, hkrati pa utirajo pot prihodnjemu razvoju učiteljskega poklica.

Ključne besede: učenje, študenti, razvoj, izobraževanje, družba, poklic.

*Образована личност е единствено онаа
која ќе научи како да учи и како да се менува.*

Карл Роџерс

Вовед

Една од стратешките цели на образовните реформи е оспособувањето на младите за успешно снаоѓање во светот на континуирани, брзи и најчесто глобални промени, со што позицијата на наставата и улогата на наставникот во тој процес значително се менува.

Секој учител е соочен со одговорност и задачи, нужност од почитување на другите и тимска работа, со квалитативно стручно усовршување, сензибилност за доверба и грижа за учениците, современи стратегии за учење и поучување, истражување и само - развој. Во време кога училиштето треба да биде најзабавно и најинтересно место за децата, повеќе од сигурно е дека учителот мора да биде свесен за потребата од промени. Барањата кои се поставуваат пред учителот во контекст на компетенции и професионалност, наметнуваат голема одговорност. Од друга страна, образовните реформски мерки и одделни чекори во образовната политика имаат негативно влијание на дигнитетот на учителската професија. Впрочем, суштината и реализацијата на промените треба да биде во склад со интересите на учителот, вклученост и постојана стручна и лична сензибилност за живеење со промените.

Зошто да се биде учител?!

Прашањето зошто да се биде учител на прв поглед е едноставно и се очекуваат едноставни одговори. Но, во едноставноста е комплексноста. Учителската професија е значајна за секоја општествена заедница затоа што учителите се „огледало“ на општеството. Постојат многу причини кои можат да бидат одговор на прашањето зошто да се биде учител. Еве неколку од нив:

- нуди можности да промени нечиј живот;
- овозможува откривање на нешто ново и креативност во континуитет. Имено, учителот е истовремено научник и уметник, истакнува М. Стевановиќ (2003);
- постојано унапредување на сопствената работа;
- секогаш има можност за задоволство;
- учителот вистински го води светот во 21-от век;
- силна причина да се биде учител се децата.

Да се биде учител е работа која бара многу од личноста и е под различни влијанија, динамични извори, иновации и застарени догми кои дополнително ја отежнуваат учителската работа. Емоционално исцрпува, а понекогаш е и невозможна. Во време на технолошки обележја, сепак учителската професија е најдобрата професија. Да се биде учител е најблагородната професија затоа што создава личност за иднината, го креира животен пат на индивидуата, открива начин и пат некому да помогне, да го оспособи за живот. Учителите се полни со енергија и страст и знаат да препознаат, почитуваат и да се дружат со луѓето околу себе. Тие знаат да покажат интерес и грижа. Да се биде учител значи: да се биде несебичен и трпелив; да знаеш да комуницираш; да се биде одговорен; да знаеш да се „носиш“ со секојдневните „луди“ животни ситуации; да се биде оптимист и да ја гледаш секогаш „светлата страна“; да си исклучително вреден. Учителот знае да се релаксира. Тие се страсни и знаат да сакаат, а да бидеш во контакт со некој кој ја сака својата работа значи постојано да бидеш мотивиран и поттикнуван на активност, е вистинско „освежување“ наспроти монотонијата и досадата, но и доста привлечно.

Во обидите да одговориме на прашањето го напуштивме стандардниот модел, па го изоставивме делот кој се однесува на определување на поимот учител. Кога го поставив прашањето, немав намера да понудам одговори од научната и стручна литература, зашто тие се веќе познати и којзнае по колку пати изречени. Размислувањата за тоа зошто да се биде учител се водени од синтагмата „добар учител“ за која ќе се обидам да дадам краток осврт. Имено, добриот учител се карактеризира со:

- Одлично познавање на подрачјето кое го предава. Квалитетно ја објаснува содржината, добро управува со времето, го „слуша“ говорот на децата, учениците, родителите, колегите и останатите во заедницата;
- Храбро се соочува со предизвиците;
- Темелно се подготвува за настава;

Енергичен, динамичен и самоуверен;

- Достапен и подготвен за соработка;
- Трпелив и љубезен;
- Поттикнува креативност, творештво и оригиналност;
- Создава топла работна атмосфера;
- Креира чувство на припадност и заедништво;
- Неговата љубов, воодушевување и ентузијазам се огледуваат во работната средина и меѓучовечки односи, со почит кон сите ученици како кон посебни индивидуи;
- Автентично сведочи со своето однесување, секогаш подготвен да помогне и мотивира, во средина на меѓусебна почит и доверба;
- Пожртвуван и искрен, поттикнува на перманентен развој и раст;
- Со својата креативност поттикнува критичко мислење;
- Со смисла за хумор и чувство за мерка, води отворена комуникација;
- Со активно слушање стекнува доверба, со образованието, знаењето и љубезноста воодушевува, а со хуморот релаксира;
- Подготвен на промени, прилагодлив, кооперативен и упорен, иновативен.

Ваквиот модел е идеален, но колку може да се реализира? Можно ли е да го идеализираме добриот учител?! Да се обидеме да бидеме достоини на својата племенита, креативна и вдахновена професија. На тој начин ќе ја одржуваме убавината, оригиналноста, складот и дигнитетот на секоја индивидуа.

Изнесените сознанија можеби не се целосни, но се инспиративни и отвораат перспективи за нивно дополнување и менување зашто се одраз на моментот на анализа. Напротив, кога говорам за учителот и прашањето зошто да се биде учител, вистинскиот одговор е дека учителот е човек - херој на своето време, затоа што во годините во одминување и најавата на нови години кои идат, нив - учителите ги прогласуваме за јунаци на годината. Станува збор за луѓе кои секојдневно воспитуваат, образуваат, се носат со сериозни проблеми, но и понатаму покренуваат и инспирираат. Иднината за која сите говориме е во нивни раце. Затоа тие се нашите и ваши „славни“. Ако иднината е во рацете на нашите деца, а децата ги препуштаме на учителите, каде е почитта кон нашите учители?! Најголемиот проблем со кој се соочуваат учителите денес е недостигот на почит. Колку и како и дали воопшто секој од нас се заблагодари на учителот за вложеното време, зашто „и учителите се среќни кога некој ќе ги пофали. Општествената заедница во целост треба повеќе да ги цени учителите и нивната работа“. Од учителот се очекува многу, па сепак тие вредни работници во училиштата ретко слушаат пофални зборови од другите за трудот кој го вложуваат. Причините се резултат на рефлексивната на општествено-економските и научно - технолошки промени во последните неколку децении. Промените во воспитно - образовната дејност, нова концепциска поставеност на современото училиште, нови наставни програми, нови професионални, административни обврски, нови улоги и предизвици на учителот не само што го привлекоа вниманието на научно-стручната па дури и пошироката општествена јавност за учителската професија, туку резултираа со дијаметрално контрадикторни и спротивставени размислувања, кои одат во две насоки: „од почит кон учителот, најдрагоцената личност за животот и развојот на нашето дете, „првиот учител

е најважниот, најзначајниот, го трасира патот на нашето дете“ до размислувања и ставови според кои се негира нивната улога и значење за животот и развојот на децата/учениците,, се деградира статусот на учителот. Токму ваквите ставови постојано нè поставуваат нас, учителите во ситуација на постојано преиспитување, поаѓајќи од фактот дека изборот на учителската професија подразбира љубов кон децата и човекот воопшто, имајќи ја во вид секогаш желбата да се придонесе во нивниот развој, фактот дека оваа професија е професија која бара огромни вложувања во личниот развој, влог во едукацијата за доброто на идните генерации, професија без која не може да се замисли општественото битисување, истакнува Јованова.“ (2015,22) Општеството опстанува затоа што секогаш го превземаат генерациите кои доаѓаат, но ретко кога го поставуваме прашањето колку тие генерации се доволно подготвени за да ги превземаат улогите во општеството. Образованието не е едноставно усвојување на знаења, туку инспиративно и мотивирачко доживотно и перманентно истражување и учење. Образованието мора да ги следи промените во општеството со што постојано ќе биде во фаза на прилагодување на надворешните услови, и што е уште поважно обликување на умовите на идните генерации. Всушност, најголемата загатка на образованието лежи во подготовката на новите генерации за иднина и во тоа како нивните умови денес ги усвојуваат знаењата. Впрочем, тешко може да се предвиди како ќе изгледа технолошкото општество во иднина, но сосема е јасно дека новите генерации ќе заработуваат за живот со својата креативност и имагинација, а општеството пред нас ќе се мери по степенот на ентузијазмот и благосостојбата на своите граѓани. Затоа поучувањето е уметност, а учителската професија треба да биде општествена привилегија. Креативното изразување и негување на темелните човекови вредности е нужно за формирање здрава личност и стабилен идентитет. Впрочем, да се биде учител е повеќе од професија, особено да се биде добар учител зашто *„добриот учител влијае на вечноста: никогаш не може да каже кога неговото влијание ќе престане“.* (Хенри Адамс)

Предизвици пред учителот

За предизвиците на учителската професија може да се говори од повеќе перспективи како: од перспектива на учениците, од перспектива на родителите, од перспектива на промените во општеството, од перспектива на технолошкиот развој, од перспектива на општествениот статус на самата професија. Да се биде учител е предизвик, одговорност, задоволство. Тоа е можност да се поттикнат и охрабрат многу други да ги постигнат своите цели и остварат своите соништа. Воспитувањето на младите генерации, кои растат во опкружување различно од она од пред неколку години, е вистински предизвик. Мораме да признаеме дека учителската професија е исклучително значајно занимање, поврзано со многу предизвици – од ниски примања до лоши услови за работа; од административна оптовареност до „гушење“ на креативност; од непочитување и насилство до незаинтересирани родители. Од тука и прашањето за тоа како учителите се носат со предизвиците? Силата на учителот лежи во љубопитноста, отворениот дух, развој на критичко мислење и доживотно учење. Подобрувањето на квалитетот во образованието и мотивацијата на учителите треба да бидат приоритети со еднаков третман. Современото училиште ориентирано кон напредок, развој и успех во учењето, се соочува со предизвиците кои претпоставуваат, бараат и условуваат квалитативно нови односи, ставови и размислувања на сите субјекти во воспитно - образовниот процес. Таквиот модел на училиште бара современ учител кој со својата личност и професионална компетентност ќе ја менува и унапредува наставната практика, учител – креатор, рефлексивен практичар и истражувач. Предизвиците

поставени пред учителот денес постојано растат. Првенствено учителот треба да одговори на барањата на децата - да ги мотивира, да влијае на развојот на нивните интелектуални способности, да ги воспитува, да ја прилагоди работата на нивните можности. Учителите денес треба да одговорат и на барањата на родителите – кои се најчесто фокусирани на оценките, преамбициозни, со нереални очекувања. (Во минатото, учителот уживал почит и доверба од целата општествена заедница, па односот на родителите бил отворен и соработнички, различен од денешниот). Уште еден предизвик стои пред учителот денес, а се однесува на перманентното образование. Учителот денес мора да ги следи современите тенденции, да користи современи наставни методи и средства, да води преобемна педагошка документација и постојано да се усовршува. Денешниот свет околу нас, со секојдневните промени влијае на работата на учителот, добро да се подготви за настава, секојдневно контактира со голем број родители, а секој наставен ден треба да биде различен за да го побуди интересот кај децата. Предизвик за учителот денес е и потребата од континуирано следење на развојот на технологијата како предуслов за унапредување на наставата. Работата на учителот секојдневно ја следат и родителите и децата и целата заедница, но никој не се прашува како се чувствува учителот и дали воопшто може да работи во такви услови. Иако учителската професија е една од најодговорните во општеството, сепак учителите не се доволно наградени - ниту со почит, ниту материјално. Убавината на учителската професија постои и денес, затоа што работата со деца е привилегија. Љубовта, искреноста и позитивната енергија која ја добива учителот од децата не може да ги промени ниту времето, ниту општеството. Но предизвикот е голем бидејќи треба да се работи на усовршување на учителот, но и на решавање на проблемите кои ги наметна општеството како деградација на учителот, предрасудите и стереотипите за комплексноста на работата на учителот. Затоа успехот денес го гледаат во градење на односи на доверба и соработка со родителите бидејќи имаат иста цел: здрава, воспитана, културна и образувана младина. За да се избори со тој предизвик општествената јавност треба да ги поддржи учителите во нивните ставови и да ги „слушне“ нивните предлози. И покрај сите предизвици, неуспеси и разочарувања, сите учители и понатаму работат со децата. А зошто безброј студенти сакаат да станат учители, иако знаат дека работата можеби не е ценета колку што треба да биде, што е тоа што им дава сила да не се откажуваат се прашања кои не добиле одговор во целост. Што е тоа што ги прави истрајни учителите? Иако нивната работа е тешка и заморна, воодушевувањето со кое децата учат и нивниот видлив напредок се силен поттик за истрајност, е најчесто одговорот на учителите.

Учителот низ перспективна призма

Задоволството и среќата се услов за ефективна работа и креативно творештво. Од тука и тврдењето дека да се биде учител не е само занимање, туку професија која содржи „внатрешно“ доживување преполно со емоции. Затоа образованието на учителот треба да биде во склад со современите научни постигања и позитивна наставна практика. Перспективата на учителот е во свеста дека професијата бара секојдневно учење и следење на новите научни сознанија бидејќи сложената и одговорна работа на учителот води кон „создавање“ на луѓе кои во „општеството на знаење“ ќе работат и творат. Призмата на перспективи на учителската професија е вложување во иднината, односно вложување во учителскиот кадар и создавање ресурси кои ќе го движат општеството во насока на прогрес и развој. Заради тоа повеќе од нужно е идните генерации да бидат активни учесници и функционално образовани личности.

Заклучок

Професијата учител е професија која бара талент, знаење и комуникациски способности. Сознанијата дека учителската професија е една од најважните и најодговорни во едно општество се добро познати затоа што учителот е човек кој помага во градењето на карактери. Прекрасно е чувството кога човек кој се занимава со учителска работа располага со неопходните квалитети. Но кои се тие квалитети и колку се доволни во работата со децата е всушност прашање со кое професијата учител е постојано предмет на интерес. Денес, во ера на технолошка доминација, во секојдневната работа учителите во значителен процент се иницијатори за примена на голем број технички помагала првенствено поради потребата од воведување нови и креативни стратегии на учење. Затоа учителската професија е толку динамична и понекогаш исцрпувачка, но добрите учители секогаш се „враќаат на суштината“ на професијата. Зборот учител кај секој од нас буди различни асоцијации. Но сите ние сме согласни дека се почести се навредите и нападите врз учителите. Зошто е тоа така? Погледите во блиското минато нудат поинаква слика, слика во која да се биде учител е една од најценетите и највлијателни професии, учителот е личност која се почитува и цени. По неколку децении сликата сосема се менува. Па сè помалку се цени учителот, често се навредува па дури и физички се напаѓаат учителите. И покрај ваквата слика и денес говориме за добар учител. Да се биде добар учител не е само занимање, туку вистински позив. Учителот е поучувач, пријател, морален столб и потпора на детето. Учителот на децата им ги пренесува радоста, топлината, ја поттикнува самодовербата и чувството на вредност кај секое дете. „Вистинските учители“ децата ги обликуваат во личности на кои ќе остане иднината. Зарем овој факт не е прекрасен?. Иако денешниот свет е преполн со критики, лоши намери и интриги кога тешко може да се остане доследен на своите идеали, секогаш треба да се сетиме на децата кои во нас гледаат личност која ќе ја помнат цел живот. Тие се нашата мисија! Затоа да се биде учител е „реалност“ со многу убави и неповторливи моменти и со многу животни проблеми и ситуации на кои не можеме да влијаеме, но кои оставаат трага на нас. Така нашите ученици стануваат дел од нашиот живот, нивната радост е и наша радост, нивниот успех и наш успех, нивните солзи се и наши солзи.

Ние, учителите, сме тие кои го менуваме светот, а на тоа треба да бидеме горди.

Литература

- Банчотовска, Н. С. (2008). *Професионалните компетенции на наставниците*. Скопје: Академски печат.
- Brajša, B. (1995). *Sedam tajni uspješne škole*. Zagreb: Školske novine.
- Гојков, Г. и сарад. (2006). *Циљеви-компетенције учитеља и васпитача*. Вршац: ВШОВ.
- Đorđević M. (1994). *Kako uspešno vaspitavati*. Niš: Gradina.
- Langran, P. (1979). *Uvod u permanentno obrazovanje*. Beograd: BIGZ.
- Kevereski, L. (2007). *Professional Inductions of Teachers in Europe and Elsewhere, Apprenticeship in education in the Republic of Macedonia, Between Theory and Practice*, Ljubljana: M. V. Zuljan and J. Vogrinc (ed.).
- Marinković, S. (2010). *Profesionalni razvoj nastavnika i postignuća učenika*. Užice: Učiteljski fakultet.

- Мирасчиева, С., Ѓорѓева, П. Е., Коцева, Д. Китанова, И. (2016). За предизвиците и перспективите на професијата учител. Зборник *Предизвиците и перспективите на учителската професија*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Факултет за образовни науки. стр. 17-23.
- Митковска, Ј. С. (2015). Каков наставник сакам да бидам? Зборник *Компетенциите и професионалниот развој на учителот во 21 век*. Штип: Универзитет „Гоце Делчев“, Факултет за образовни науки. стр. 1-28.
- Stevanović, M. (2003). *Nastavnik Odgajatelj Umjetnik*. Varaždinske Toplice: Tonimir.

Učitelj, razrednik, svetovalec, mediator

Teacher, class teacher, adviser, mediator

Nataša Gros

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, natasa.gros@guest.arnes.si

Povzetek

Razrednik lahko s svojim delom izboljša razredno klimo, spodbuja razvoj pozitivnih vrednot, nauči učence obvladati konflikte, spodbuja sodelovanje in medsebojno spoštovanje. Prav je, da otroku že v najzgodnejšem obdobju konflikte predstavimo kot nekaj povsem običajnega, hkrati pa jih seznanimo tudi z dejstvom, da se iz vsakega konflikta lahko nekaj naučimo.

Mediacija je eden od uspešnih in v svetu zelo uveljavljenih načinov reševanja konfliktov. Med ljudmi ustvarja novo kulturo medčloveških odnosov, ki temelji na konstruktivni komunikaciji, poslušanju drugega, upoštevanju želja in potreb ter iskanju skupne rešitve, ki bo zadovoljila obe strani. Prav je, da se pravilne komunikacije naučimo že v najzgodnejšem obdobju. Naučiti pa se je tudi potrebno, da konflikt ni nekaj slabega, ampak je spoznavanje samega sebe. Reševanje konfliktov je večina, ki bi jo morali obvladati vsi.

Ključne besede: razrednik, konflikt, reševanje konflikta, mediacija, mediator

Abstract

Through his work, the class teacher can improve the classroom atmosphere, encourage the development of positive values, teach students to manage conflicts as well as encourage cooperation and mutual respect. Introducing conflicts as an ordinary part of life to a child at a very young age is a good idea. It is also good to inform them that every conflict can be turned into a learning experience.

Mediation is one of the more successful and globally established ways of resolving conflicts. It creates a new culture of interpersonal relationships among people, which is based on constructive communication, listening to one another, appreciating the desires and needs, and finding a common solution that will satisfy both parties. It is right that we learn proper communication at a young age. It is also important to learn that conflict is not a bad thing, but rather a form of self-discovery. Conflict resolution is a skill that everyone should master.

Key words: class teacher, conflict, conflict resolution, mediation, mediator

1 Učitelj

Biti učitelj ni samo hoditi v šolo, učiti učence in jih preverjati in ocenjevati. Biti učitelj je način življenja. Marsikateremu učencu smo tudi vzgled, varno pribežališče ali pa kamen spotike na njegovi poti. Zato se moramo danes vsi učitelji zavedati svoje vloge,

kajti otrokom nezavedno postavljamo svoje ogledalo. Tako kot starši postavljajo ogledalo svojemu otroku doma, ga tudi mi učitelji v šoli.

Večina učiteljev, ki poučuje v osnovni šoli, v času svojega službovanja prevzame tudi nalogo razrednika. Od razrednika veliko pričakujejo učenci, njihovi starši, ravnatelj in učiteljski zbor. Vloga razrednika od učitelja zahteva veliko strokovnega znanja, napora, časa, strpnosti, prizadevanj, osebne zavzetosti in prilagajanja.

Lastnosti dobrega učitelja so, da je strokoven, razgledan, nazoren, natančen, izviren, iznajdljiv, razumevajoč, strpen, komunikativen, ljubezniv, sproščen, pravičen, pošten, zanimiv, imel pa naj bi še smisel za humor.

2 Kaj pa učenci?

Vsak učitelj si verjetno želi, da bi njegovi učenci tiho sedeli na svojih stolih in poslušali, kar jim ima učitelj povedati. Tu in tam si želi, da kdo dvigne roko in pove točno takšen odgovor, kot si ga je sam zamislil.

Učenci prihajajo v šolo ne samo s polno torbo zvezkov, učbenikov in delovnih zvezkov. Prihajajo s polno glavo težav, ki izvirajo iz domačega ali šolskega okolja. S temi težavami pa se potem spopadajo v šolskem vsakdanu bolj ali manj uspešno. In ravno kopica vseh teh težav in notranje napetosti zelo pogosto pripelje do konflikta.

3 Konflikt

Konflikt v medosebnih odnosih je stanje neusklajenosti med dvema osebama. Je priložnost za razvoj odnosa ter posameznikov in hkrati nevarnost za razdor. Od udeležencev konflikta pa je odvisno, ali ga uporabijo za ustvarjanje ali za uničevanje. Tukaj je nujno, da se pojavi tretja oseba, učitelj mediator.

Učenci zelo težko sami razrešijo konfliktno situacijo, ker so čustveno vpleteni in premalo zreli in izkušeni za strpen dialog. Na konflikt se odzovejo burno, agresivno, nekateri pa se umaknejo in zaprejo vase. Nobena rešitev ni idealna, ker je čustvom potrebno slediti in položaj razrešiti.

Pogosto lahko od svojih slišimo učencev, kako je nekdo lansko leto užalil nekoga, nagajal učiteljici, pretepel sošolca ... Vse te zgodbe poslušamo zato, ker se niso razrešile takrat, ko so se zgodile. Vsak konflikt je potrebno vzeti resno in se z vsemi udeleženci pogovoriti, drugače se lahko zamere in negativna izkušnja vlečejo v nedogled.

Današnji učenci so nevešči v reševanju medsebojnih sporov, ker se odrasli vse prevečkrat vmešamo v njihov dialog, ga prekinemo in mi rešimo situacijo, namesto da

to prepustimo otrokom. Odrasli se namreč postavimo v bran svojemu otroku in ne dopustimo, da bi se otroci „zmenili sami“, kot smo to počeli nekoč mi. Tako pa zaščitimo svojega otroka, iz konflikta gre kot zmagovalec, brez zaključka samega procesa. Ko se naslednjič znajde v podobnem položaju, bo ponovno neopremljen za razrešitev problema. Njegov problem bodo morali ponovno „rešiti“ odrasli. Tak vzorec se lahko vleče vse do odrasle dobe.

4 Mediacija

Mediacija pomeni postopek, v katerem stranke prostovoljno s pomočjo nevtralne tretje osebe (mediatorja) skušajo doseči mirno rešitev spora, ki izvira iz ali je v zvezi s pogodbenim ali drugim pravnim razmerjem, ne glede na to, ali se za ta postopek uporablja izraz mediacija, conciliacija, pomirjanje, posredovanje v sporih ali drug podoben izraz (1. odstavek 2. člena Zakon o mediaciji v civilnih in gospodarskih zadevah Ur. l. RS št. 56/2008).

Mediator je oseba, ki poskuša sprti strani poslušati in jima z mediacijskimi tehnikami pomagati, da bi razrešila konflikt. Mediator vodi in usmerja pogovor, enakovredno vključuje obe strani in je nepristranski. Njegovo glavno delo je, da pozorno posluša in tudi sliši, kaj mu obe dve strani sporočata.

Učence moramo opremiti s tem, da bodo sposobni graditi močne medsebojne odnose. Naučiti jih moramo, da ni potrebno, da se vedno z vsem strinjamo, kar nekdo reče in predlaga. Naučiti jih moramo, da znajo ubesediti svoje razmišljanje in hkrati slišati razmišljanje drugih. Tukaj osebno vidim največji problem. Otroci so individuumi in največkrat vidijo samo samega sebe. Vedno redkeje zaznam v razredu otroke, ki bi imeli močno razvito empatijo.

5 Učitelj, mediator

Kaj naj stori razrednik, ko ima v razredu učne in vzgojne težave z učenci? Kako naj ukrepa v kritičnih situacijah, ko nič več ne pomaga ter se vse metode zdijo brezupne in neuspešne? S temi problemi se srečujejo vsi učitelji in posledično tudi razredniki, kajti pedagoški delavec je najprej v vlogi učitelja, šele nato v vlogi razrednika, svetovalca in mediatorja. Reševanje problemov je odvisno tudi od oddelčne skupnosti, značilnosti učencev, potreb in izzivov. Nismo vsi enaki in ne obstajajo splošne rešitve za probleme, ki se pojavljajo v šoli med učenci, med učenci in učitelji ter drugimi.

Moj recept je po eni strani sila preprost, po drugi strani pa sem potrebovala kar precej časa, poizkusov in napak pri delu ter, nenazadnje, dodatna izobraževanja. Meni pomeni biti učiteljica način življenja. V mojem načinu življenja je poglobljena stvar red. Kadar okoli mene vlada kaos, sem veliko bolj razdražljiva in nekako ne delujem. To pa pomeni, da želim imeti tudi red v razredu, v zvezkih, na panojih, v omarah.

Da sem res lahko prišla do reda v razredu med učenci, mi je v veliki meri pomagalo izobraževanje za mediatorja. Z učenjem mediacijskih načel in tehnik sem postopoma dosegala red v razredu. Začela sem pri temeljitem spoznavanju učencev. Odzovem se na vsako vprašanje in izkoristim vsako priložnost za neformalen klepet. Ne spregledam nobene prošnje ali namiga, ko v skupini pride do konflikta. Na začetku šolskega leta se temeljito pogovorim o razrednih pravilih. Zahtevam, da mi sporočijo za vsak konflikt, ki se bo zgodil med šolskim letom. Ravno tako naročim tudi staršem otrok, naj me obvestijo, če bo kdor koli imel kakšno težavo zaradi svojega sošolca. S tem otroci dobijo občutek, da so v skupini videni in slišani. To pa je po mojih izkušnjah tisto, kar vodi v pozitivno klimo v razredu.

Ko pride do konfliktnega položaja, najprej zberem vse vpletene. Pomirim najprej samo sebe, potem pa pričnem z mediacijo. Vsakemu otroku dam priložnost, da pove svojo plat dogodka. Ko posameznik opiše svoj pogled, to odzrcalim in preverim, če povedano res drži. Ne dovolim, da kdor koli vskoči v besedo. Postopek ponovim še z ostalimi vpletenimi. Ko je vsak povedal svojo plat dogodka, vse skupaj povzamem in vprašam, ali sem vse pravilno razumela. Ker so otroci v večini zelo iskreni, se zelo hitro izkristalizira, kje tiči problem. Potrebno je potem samo še zaključiti oziroma otroci povedo, kako stvar „popraviti“.

Kadar gre za verbalni konflikt ali pretep, pogosto zaključim na način, da je bolje, da se sošolca v tem dnevu ne družita več. Namignem, da je bolje, da vse prespita in se naslednji dan v miru pogovorita in nadaljujeta z druženjem. Zelo pogosto ima ta moj povzetek nasprotni učinek. Otroci si podajo roko in normalno komunicirajo naprej. Nič ne delam na silo. Če pa opazim, da je kdo od otrok močno razburjen, ga tudi primem za roko in ga s tem poskušam pomiriti. Na nikogar ne kažem s kazalcem in na koncu ni samo eden tisti, ki je dejanski krivec. Za konflikt sta vedno potrebna vsaj dva.

Otrok, ki je opažen, slišan in ni „dežurni krivec“ za vse razredne težave, se bo počasi začel spreminjati. V razredu se bo dobro počutil; začutil bo, da je tudi sam del skupine. Spoznal bo, da se stvari dajo rešiti na miren način, brez vpitja, solz in obtoževanja. Otrok bo začel pridobivati pozitivno samopodobo in ne bo iskal konfliktov za to, da bo viden in opažen ter da se bo nekdo ukvarjal z njim.

Res je, da gre zaradi tega marsikatera učna ura in ogromno moje energije. Toda to ni stran vržen čas. Zelo hitro pridejo sadovi vloženega truda. Učenci v razredu se začnejo umirjati in drugače medsebojno komunicirati. To pa je tisto, kar je tudi cilj mojega dela. Naučili so se veščine, ki jo bodo uporabljali vse svoje življenje – to je snov, ki je najpomembnejša za vse nas.

6 Zaključek

Učitelj postopoma dozori v dobrega učitelja. Podobno velja tudi za razrednika. Ta proces zahteva veliko samodiscipline, samoizobraževanja in izkušenj. Vsa pridobljena

spoznanja dajejo učitelju moč in zrelost, da vidi drobne spremembe in uspehe pri sebi in drugih ter se jih zaveda. To je moje gonilo, ki ga potrebujem pri vsakodnevnem sobivanju z učenci. Ni boljšega občutka, ko vidim, da se učenci medsebojno spoštujejo in iščejo drug pri drugem pozitivne stvari. V največje zadovoljstvo pa mi je, ko se sami znajdejo v konfliktnih situacijah.

Učenci se tako postopoma naučijo sprejemati najprej samega sebe in nato še druge. Pridobijo vse več zaupanja vase, v svoje delo, počutijo se bolj varne, tudi lažje izražajo svoje mnenje, predloge in želje. Naučijo se spoštovati drugačnost drugega, drugemu dati priložnost, podpirati drugega in mu pomagati v težavah. S tem se je posledično izboljšalo njihovo mnenje o sebi in tako tudi njihova samopodoba.

Trener, pri katerem sem se izobraževala za mediatorja, nam je vedno ponavljal: „Konfliktov ni, to so samo novi izzivi.“ To je poved, ki jo želim predati vsaki generaciji otrok, ki jo poučujem. Želim jih ozavestiti, da konflikt ni nekaj slabega, ampak je pot k boljšemu razumevanju drugega. To je pot, na kateri se učimo komunikacije in pridobivamo izkušnje. Te izkušnje bodo koristile vsem, učencem in meni.

7 Viri in literatura

Iršič, M.: Mediacija. Ljubljana: Zavod RAKMO, 2010.

Naglušen učenec v razredu

Pupil with hearing impairment in the class

Mateja Hafner

OŠ Orehek Kranj, Slovenija, mateja.hafner@osrehek.si

Izvleček

V šoli se učenci med seboj razlikujejo, saj imajo različno predznanje, motivacijo in sposobnosti za delo. Učitelji si prizadevajo, da skrbijo za odprto in spodbudno učno okolje za vse učence. Posebno pozornost pa namenjajo učencem s primanjkljaji na posameznih področjih. Učenci s polževim vsadkom sodijo med naglušne. Tem učencem je potrebno delo prilagoditi na način, ki je zanje najbolj optimalen. To pomeni tudi, da nima dodatnega popoldanskega dela s šolsko snovjo. Med poukom stoji učitelj na svetlem mestu, pred učencem, da mu lahko ta bere z ustnic, uporablja pa tudi FM-sistem. Slišči ljudje si težko predstavljamo svet naglušnih, zato je potrebno ostalim učencem v razredu predstaviti svet tišine. Nikakor pa ne smemo pozabiti, da se mora včasih tudi naglušen učenec prilagoditi ostalim sošolcem. Integracija naglušnega učenca med slišče učence je koristna za vse vpletene v učni proces. Vendar le v primeru, da nima še kakšnih drugih primanjkljajev.

Ključne besede: integracija naglušnega učenca, prilagoditev, naglušnost, gluhot, metode in oblike dela z naglušnim učencem.

Abstract

Pupils differ among each other greatly as regards to different levels of prior knowledge, motivation and abilities. Teachers strive to create an open and stimulating learning environment for all pupils. However, special attention needs to be given to students with various deficiencies in particular areas. Students with cochlear implants belong to a group of students with hearing impairment. School work for such students needs to be adapted in the most optimal way, which means that such students should have no additional afternoon workload with schoolwork. During lessons, a teacher needs to stand in a bright spot in front of a student, to enable them to lip-read. Teachers may also use the FM system. Hearing people find it hard to imagine the world of the deaf, therefore, it is necessary to introduce the world of silence to other pupils in class. Nevertheless, we mustn't forget that deaf students must also adapt to their classmates. The integration of a student with hearing impairment is beneficial to all the partakers in the process, however, only in case such student does not have any other deficiencies.

Key words: integration of a student with hearing impairment, adjustment, hearing impairment, deafness, methods and forms of work with students with hearing impairment.

1 Gluhi in naglušni otroci

Okvara sluha se lahko pojavi pri različni starosti. Vzrokov zanjo je več, poleg tega pa lahko okvara nastane na različnih mestih slušne poti in je različno močna. Izguba sluha je lahko lažja ali težja. Meri se s testi, s katerimi se ugotovi, kolikšno glasnost posameznih frekvenc oseba zaznava (Hernja et al., 2010).

Gluhote in naglušnosti ne moremo enačiti. Okvari sluha se razlikujeta v zmožnosti posameznika v tem, ali še sliši določene zvoke (naglušnost) ali ne (gluhost). Ne glede na to, ali je posameznik gluh ali naglušen, je njegovo izobraževanje v vsakem primeru oteženo.

Gluhi in naglušni učenci sodijo med otroke s posebnimi potrebami, katerim so namenjene prilagoditve v vzgojno-izobraževalnem procesu. V preteklosti so otroke s posebnimi potrebami striktno ločevali od otrok brez posebnosti. Šlo je za popolno segregacijo. Danes poznamo več oblik izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Otroci, ki po mnenju stroke v redni šoli ne bi bili uspešni, so ločeni od ostalih otrok. Kot odgovor na segregacijo sta se pojavila koncepta integracije in inkluzije. Slednja predvideva vključevanje otrok s posebnimi potrebami v redne šole, kjer se okolje prilagaja učencu in ne obratno (Vršnik, 2003). Predstavniki Zavoda za gluhe in naglušne Ljubljana povedo, da je bolj malo takšnih učencev, po katerih se imenuje njihov zavod. To pomeni, da se je mnogo otrok z motnjo sluha rehabilitiralo do te mere, da se lahko vključijo v redne šole z dodatkom izvajanja mobilne surdopedagoške obravnave integriranih otrok.

Učitelji naj bi bili usposobljeni za delo z različnimi učenci s posebnimi potrebami, vendar se še vedno srečujemo z določenimi vprašanji in dilemami. Naglušnega učenca poučujem prvič in delo z njim mi predstavlja vsakodnevni izziv. Pri delu sta mi v pomoč šolska socialna delavka in surdopedagoginja. Poudariti moram, da učenec nima primanjkljajev na drugih področjih in zato lažje sledi šolskemu delu. Doma ima ta učenec tudi podporo staršev.

1.2 Opis učenca

Učenec se je rodil gluh slišočim staršem. Pri skoraj 3 letih so mu vstavili polžev vsadek. Vključen je bil v reden vrtec in sedaj je četrtošolec v redni osnovni šoli. Ima dodatno strokovno pomoč, in sicer 3 ure na teden – 1 uro izvaja mobilna surdopedagoginja, 1 uro specialna pedagoginja, 0,5 ure učiteljica angleščine in 0,5 ure razredničarka. Razlik med njim in ostalimi učenci skoraj ni, je pa potreben drugačen pristop pri poučevanju. Njegove intelektualne sposobnosti in socialni razvoj se ne razlikujejo od slišočih učencev. Rad ustvarja, se pogovarja in govorno nastopa. Govori razločno in jasno. Besedišče ima povprečno, zato nima večjih težav z razumevanjem besedila. Težave se pojavljajo pri zapisu samostojnega besedila, saj je to krajše, besedno manj bogato in sestavljeno iz enostavnejših povedi. Pri navezovanju stikov s sošolci nima

težav, je pravičen in vodljiv ter rad pomaga. Zadnje šolske ure je občasno utrujen – takrat mu upade tudi koncentracija. To se opazi, ko začne risati, gledati skozi okno in ne sledi pouku. V tem primeru v tišini izvedemo nekaj vaj za sproščanje, ki koristijo vsem učencem.

2 Prilagoditve

Učitelji, ki poučujemo otroke s posebnimi potrebami, večino časa preživimo v oddelku brez dodatne strokovne pomoči, zato je še toliko bolj pomembna dobra strokovna usposobljenost učitelja na področjih, na katerih ima učenec primanjkljaje. Potrebujemo osnovna, splošna in nekatera specifična znanja v zvezi s poučevanim učencem s posebnimi potrebami. Ta znanja si lahko pridobimo na specifičnih izobraževanjih in s sodelovanjem s strokovnjaki na posameznih področjih. Zavedati se moramo, da je vsak učenec individuum, zato morata učitelj in izvajalec dodatne strokovne pomoči prepoznavati njegove potrebe in zmožnosti ter izbirati metode in pristope, ki mu olajšajo učenje in mu s tem omogočajo uspešno napredovanje. Učencu, ki ima težave s sluhom, moramo prilagoditi prostor, pripomočke, organizacijo pouka, preverjanje in ocenjevanje znanja. Če želimo učencu z motnjo sluha zagotoviti kakovosten pouk, moramo upoštevati vse prilagoditve, ki jih ima zapisane v odločbi o usmeritvi.

2.1 Prilagoditve v prostoru

Prostor vpliva na kakovost komunikacije udeležencev. Ko imamo v razredu naglušnega učenca, je oblikovanje sedežnega reda zelo pomemben dejavnik za uspešno delo. Pri tem moramo upoštevati naslednja priporočila (Košir, 2008):

- učenec naj zaradi manjšega hrupa sedi blizu govorca,
- sedi naj v prvi ali drugi klopi (frontalna postavitev klopi) oziroma v bližini učitelja,
- sedi naj poleg sošolca, ki mu pri pouku lahko pomaga, če želi, pa lahko sedi tudi sam,
- sedi naj tako, da je z boljše slišočim ušesom obrnjen proti učitelju,
- zaradi lažjega odgledovanja in branja z ustnic naj sedi s hrbtom obrnjen proti soncu,
- ne sme sedeti ob izvoru hrupa,
- učitelj naj bo ob razlagi in pripovedovanju z obrazom obrnjen proti učencu,
- pri samostojnem delu naj bo skupina z naglušnim učencem manjša,
- pri skupinskem delu naj bo namestitev klopi v krogu ali v obliki črke U, da ima naglušen učenec pregled nad vsemi.

Učitelji si želimo tihega dela, pri delu z naglušnim učencem pa je to še bolj pomembno. Priporočljivo je, da je učilnica v mirnem delu šole. Ko se nepričakovano pojavi ponavljajoč izrazit hrup (npr. hrup z igrišča, košnja trave), naglušen učenec s polžkovim vsadkom ne more odmisлити hrupa kot slišči ljudje, posledično tudi ne dobi učiteljeve

informacije. Takrat je potrebno preveriti razumevanje in mu informacijo ponoviti. Priporočljivo je, da imamo med poučevanjem ves čas vklopljen FM-sistem, ki omogoča ojačitev učiteljevega glasu in zmanjšanje hrupa iz okolja. V mojem primeru ga uporabljam večino časa. V dogovoru z učencem ga ne uporabljam takrat, ko učenci delajo samostojno ali ko utrjujemo snov. Takrat je bolj smiselno, da pristopim k učencu, ko potrebuje pomoč. Pri uri športa je v telovadnici hrup in odmeva. Učenec je povedal, da ga uporaba FM-sistema občasno ovira pri delu, zato ga tudi v telovadnici ne uporablja. Za boljše razumevanje pa je učenec blizu učitelja, ko ta podaja navodila in informacije. Enako je na prireditvah. Dogovor je, da se usede v bližino govorcev. Izkušnje kažejo, da se je potrebno z učencem in starši dogovarjati, kdaj in kako uporabljati FM-sistem. Zelo pomembno je sprotno spremljanje učenca. Hkrati ga je potrebno tudi navajati, da sam pove, če ne sliši dobro. Tudi meni se je že zgodilo, da sem pozabila, da slabše sliši, in me je potem na to spomnil sam.

2.2 Prilagoditve v organizaciji urnika, podajanja snovi in komunikacije

Naglušni učenci vložijo več navora v poslušanje, kar je treba upoštevati pri sestavi urnika. Na urniku naj se zato izmenjujejo slušno zahtevni predmeti s tistimi, pri katerih ni potrebna tolikšna pozornost na verbalno podane informacije. Urnik prilagodimo tudi, ko ima učenec pomoč surdopedagoga ali dodatno strokovno pomoč.

Pri podajanju snovi moramo sproti preverjati razumevanje navodil. Kompleksnejše naloge in navodila razdelimo na krajše smiselne celote, uporabljamo didaktične pripomočke, vsa pomembnejša ustno podana obvestila pa moramo podati tudi pisno. V primeru opravičene odsotnosti od pouka učencu zagotovimo zapiske, hkrati ga navajamo na samostojnost in odgovornost pri delu.

Učitelj naj govori s srednjo hitrostjo, jasno in razločno, vendar pri govoru ne sme pretiravati z artikulacijo ust. Pri tem naj stoji pred učencem in naj bo zaradi učenčevega lažjega branja z ustnic osvetljen.

2.3 Prilagoditve pri preverjanju in ocenjevanju znanja

Naglušen učenec ima pravico do napovedanega in podaljšanega časa pisnega ocenjevanja. V skladu z odločbo pisno ocenjevanje vedno piše s specialno pedagoginjo. Večino pisnih ocenjevanj znanja reši v eni šolski uri. Naglušni učenci imajo tudi možnost opravljanja pisnega ocenjevanja znanja v več delih. Napake, ki so posledica motnje, se ne ocenjujejo.

Napovedano ima tudi ustno ocenjevanje znanja. Pri tem je potrebno preveriti razumevanje posameznega vprašanja. Zelo pomembno je tudi, da je v učilnici tišina, da učenca ne moti hrup, saj se tako lažje skoncentrira. V primeru, da ima naglušen učenec še kakšno drugo motnjo ali težavo, je potrebnih več prilagoditev, ki so zapisane v odločbi.

3 Sošolci naglušnega učenca

Z naglušnostjo je potrebno seznaniti tudi ostale učence v razredu, saj si ne morejo predstavljati, kako je, če ne slišiš dobro ali pa sploh ne slišiš. S surdopedagoginjo, ki ima z naglušnim učencem 1 uro pouka na teden, sva za učence pripravili delavnico z namenom, da:

- se vživijo v vlogo gluhe oz. naglušne osebe,
- odpravljajo predsodke do naglušnih in gluhih oseb,
- občutijo stisko gluhega oz. naglušnega učenca, ko ne dobi popolne informacije,
- spoznajo posebnosti in načine komuniciranja z gluhi in naglušnimi,
- spoznajo polžev vsadek.

Učencem sem pripravila fotografije različnih oseb. Poskušali so ugotoviti, katere osebe so gluhe ali naglušne. Ugotovili so, da jih ne morejo izbrati, ker se po zunanosti ne razlikujejo od slišočih se ljudi. Nekaj učencev je menilo, da zaradi medsebojne podobnosti posledično nimamo predsodkov do oseb, ki ne slišijo dobro ali pa so gluhi. Učenci so si ogledali polžev vsadek in naglušen sošolec jih je seznanil z njegovim delovanjem. Predstavili sva jim tudi slušni aparat, nato so učenci lahko tudi poslušali s pomočjo slušnega aparata. Presenečeni so bili nad glasom, ki je spremenjen, ni naraven, kot ga poznajo oni, ampak se jim zdi računalniški in podoben kot v računalniških igricah. Ugotovili so, da je za dobro poslušanje potrebna tišina in da so zaradi hrupa pri poslušanju porabili precej energije oz. je takšno poslušanje veliko bolj naporno. Spoznali so, da so težko obnovili zgodbo, ker je zaradi hrupa niso dobro slišali. Nekaj učencev je začela boleti glava, ko so se s slušnim aparatom v hrupni učilnici trudili poslušati in slišati informacije. Dodali so, da bi potrebovali mir, da si spočijejo glavo. Doumeli so, da morajo biti do naglušnega sošolca strpni in mu zagotavljati čim več tišine. Hkrati so ponosni na naglušnega sošolca, ker se nikoli ne pritožuje nad nemirom v učilnici in redko kdaj potoži, da ga boli glava. Težko si predstavljajo njegovo sledenje vsakodnevnemu pouku. Učenci so po izvedbi delavnice povedali, da si sedaj vsaj malo lahko predstavljajo, kako je biti naglušen, in da so srečni, da dobro slišijo. Naglušen sošolec je bil zadovoljen, da jim je predstavil svoj svet. Z željo po odkrivanju sveta gluhih oseb so se naučili abecede gluhih. Kolegica, ki se uči kretanja, jim je kretanje predstavila in jih naučila nekaj osnovnih kretanj gluhih oseb. Ogledali smo si tudi oddajo za gluhe in naglušne osebe. Izvedeni delavnici sta učence med seboj še bolj povezali, okrepila se je njihova medsebojna pomoč in vzbudil se jim je čut do naglušnih in gluhih oseb. Ugotovili so tudi, da se gluhi in naglušni ljudje po zunanosti ne razlikujejo od slišočih se ljudi. Posledično je zato tudi manj predsodkov o teh ljudeh.

Starši so sporočili, da so jim otroci doma z navdušenjem poročali o izvedenih delavnicah.

Pri tem pa seveda ne smemo pozabiti na zelo pomembno vlogo učitelja. Ta lahko z različnimi dejavnostmi pomaga naglušnemu učencu, da naveže stike z vrstniki in da ti

premagajo predsodke. S tem naglušnemu učencu omogočimo hitrejšo in enostavnejšo integracijo. Vsekakor pa ne smemo pozabiti, da se morajo tudi naglušni učenci prilagajati šolskemu delu in sošolcem.

4 Zaključek

Pri svojem delu si prizadevam, da naglušnemu učencu in vsem ostalim učencem zagotovim kakovosten pouk. Izkušnje kažejo, da poznavanje posebnosti ljudi krepi medsebojne odnose, kar se je potrdilo tudi z izvedenima delavnicama. Učenci so postali bolj pozorni na naglušnega sošolca, hitreje se umirijo, saj vedo, da je tišina ena izmed pogojev za dobro sprejemanje informacij. Med seboj so dobro povezani in naglušnega sošolca ne izpostavljajo ali zapostavljajo. Hkrati je potrebno graditi tudi na samopodobi naglušnega učenca. Spodbujati ga moramo k samostojnosti in odgovornosti, da bo v šoli uspešnejši. Pri tem pa ne smemo pozabiti na zelo pomembno vlogo medsebojnega sodelovanja z učencem, s starši in surdopedagogom.

5 Viri in literatura

Hernja, N. [et al.], Werdonig, A., Brumec, M., Groegl, S., Ropert, D., Varžič, I.: *Priročnik za delo z gluhi in naglušnimi otroki*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2010.

Košir, S.: *Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja: navodila za prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

Vršnik, T.: Segregacija, integracija, inkluzija? Pravica do izbire!. *Sodobna pedagogika*, 2003, str. 140–151.

Motivacija kot ključni dejavnik za uspešno učenje angleščine v osnovni šoli

Motivation as the Key Element for Successful Learning of English in Primary School

Matej Jančič

OŠ Vodice, Slovenija, matej.jancic@gmail.com

Izvleček

Znanje angleškega jezika je v sodobni, globalno povezani družbi izrednega pomena. Angleščina predstavlja temeljni jezik za sporazumevanje na mednarodnem nivoju, zato je zelo pomembno, da se je vsi učenci naučijo uporabljati v največjem možnem obsegu. Le tako bo posameznikom omogočeno uspešno nadaljnje izobraževanje oziroma poklicno delovanje. Interesi, veselje in strast so glavni aspekti motivacije, ki je ključni dejavnik za uspešno učenje. Učitelji v osnovni šoli se srečujemo z zelo raznoliko populacijo učencev, zato je nujno, da se pri poučevanju uporabi številne različne pristope in metode poučevanja ter aktivnosti. Prispevek predstavlja praktične načine poučevanja angleščine, ki zagotavljajo visoko raven motiviranosti za učenje, ki posledično vodi do dobrih učnih rezultatov.

Ključne besede: angleščina, motivacija, osnovna šola, metode, učna uspešnost

Abstract

English language proficiency is of utmost importance in a modern, globally connected society. English is a fundamental language for communication at the international level, so it is very important that all students learn to use it to the fullest extent possible. Only in this way will individuals be able to successfully continue their education or professional activity. Interests, joy and passion are the main aspects of motivation, which is a key factor for successful learning. Teachers in elementary school are faced with a very diverse population of pupils, so it is imperative that many different teaching approaches, methods and activities be used in teaching. The article presents practical ways of teaching English that ensure a high level of motivation for learning, which in turn leads to good learning outcomes.

Key words: English, motivation, primary school, methods, learning success

1 Motivacija

Motivacija je specifičen duševni proces, ki s pomočjo različnih potreb, nagonov, želja, vrednot in idealov vodi posameznikovo vedenje in ga usmerja k določenim ciljem. Ta proces lahko poteka zavedno ali spontano. Vsak posameznik ima drugačne motive, potrebe, interese in vrednote. Zaradi tega dejstva se razlikujejo tudi oblike in načini motiviranja, ki vplivajo na posameznikovo ravnanje. To pomeni, da ni nujno, da bo reakcija vsakega posameznika na določeno obliko motivacije pozitivna.

Juriševič M. (2006) navaja, da se v današnji šoli vsakodnevno srečujemo po eni strani s problemom nemotiviranosti učencev za šolsko učenje, po drugi strani pa z vprašanji o naravi motivacije pri sicer bolj ali manj motiviranih učencih, kar se pomembno odraža v znanju učencev. Avtorica nadaljuje, da lahko z različnimi motivacijskimi spodbudami, ki jih učencem namenimo med poučevanjem, to »motivacijo« negujemo, dodatno krepimo, spodbudimo ali pa nasprotno, celo pripomoremo k njenemu zniževanju. Zaradi tega dejstva moramo biti učitelji še posebej pozorni na zagotavljanje ustrezne ravni motiviranosti pri večini učencev, s katerimi delamo.

1.1 Sestavine motivacijskega procesa

Juriševič M. (2006) pravi, da je motivacijski proces sestavljen iz različnih motivacijskih sestavin, ki jih lahko razdelimo na motivacijske pobudnike, s katerimi motivirano vedenje začnemo, in motivacijske ojačevalce, ki motivirano vedenje vzdržujejo v daljšem časovnem obdobju.

Med motivacijske pobudnike uvrstimo učenčev interes za učenje – učitelj mora pritegniti učenčevo pozornost oziroma vzpodbuditi zanimanje. Drugi pobudniki pa so cilji, ki jih učenec oblikuje o učenju in znanju. Učenci lahko za glavni cilj svojega učenja postavijo obvladanje določene spretnosti, pohvalo, šolsko oceno ali nagrado staršev. Nekateri učenci s svojo aktivnostjo zmanjšujejo strah pred učnim neuspehom ali kaznijo, ki mu sledi. Upoštevati je potrebno tudi učenčevo zaznavo zahtevnosti učenja. Če učenec meni, da je posamezna naloga prezahtevna, obstaja velika verjetnost, da se naloge ne bo lotil.

Med motivacijske ojačevalce je mogoče uvrstiti dve sestavini. Prva je učenčeva samopodoba. Učenci, ki mislijo, da obvladajo svoje učenje, so pri tem procesu bolj samozavestni in uspešnejši od tistih, ki se na tem področju ocenjujejo kot nekompetentni. Druga sestavina motivacijskih ojačevalcev so razlogi, ki jih učenci pripisujejo svojim uspehom ali neuspehom pri učenju. Če učenci menijo, da so njihovi pozitivni dosežki pri učenju plod njihovega dela, bodo motivirani ostali dlje časa.

1.2 Oblike motivacije

Juriševič M. (2006) razlaga, da lahko v grobem motivacijo razdelimo na dve osnovni obliki. Notranja motivacija predstavlja posameznikova lastna nagnjenja za učenje in je opredeljena v smislu treh med seboj prepletenih elementov. To so naravnost k zahtevnejšim nalogam, ki so za učenca izziv, učenje, ki ga spodbuja radovednost oziroma interes, in obvladovanje učnih nalog. Kot drugo obliko pa avtorica omeni zunanjo motivacijo, ki zajema spodbude za učenje, ki izhajajo iz okolja. To so razlogi, zaradi katerih začnemo in vztrajamo v določeni dejavnosti, pa naj bo to zato, da pridobimo želeno (nagrada) ali se izognemo neželenemu (kazen). Učiteljeva naloga je, da najde načine, s pomočjo katerih učence najprej vzpodbudi za učenje in jih nadalje ohrani motivirane za učenje.

2 Motivacija pri angleščini

Z načrtnim učenjem angleščine učenci usvojijo spretnosti, ki jih potrebujejo za nadaljnje izobraževanje in sporazumevanje. Učenje jezika zahteva posebne pogoje dela v učilnici. Učitelj mora pouk čim bolj prilagajati značilnostim posameznih učencev. Zavedati se mora heterogenosti učnih skupin. S prilagojenimi metodami in z vsebinami bo učitelj uspel motivirati vse učence. V skladu z Učnim načrtom (2016) za ustrezen nivo motivacije poskrbi z učno snovjo, ki je učencem blizu in s katero se lahko identificirajo. Učenci na ta način v komunikacijo vključujejo svoja spoznanja, izkušnje in kritično presojanje informacij. Pomembno je, da je snov smiselna in da učenci prepoznajo njeno uporabnost. Idealno je, če lahko učenci jezik uporabijo tudi v resničnih situacijah sporazumevanja. Poleg ustreznega prilagojenega pouka mora učitelj za doseganje visokega nivoja znanja učencev poskrbeti tudi za aktivnosti, ki posameznikom zagotavljajo dodatno pomoč pri usvajanju osnov jezika, ali pa jim ponudijo možnosti za nadgradnjo že obstoječega znanja.

Dörnyei (1998) pravi, da je motivacija eden izmed ključnih dejavnikov uspešnega učenja tujih jezikov. Brez motivacije tudi posamezniki z odličnimi jezikovnimi sposobnostmi in s primernim učnim načrtom ne dosegajo dolgoročnih rezultatov. Na drugi strani pa motivirani posamezniki, kljub morebitnemu pomanjkanju jezikovnih sposobnosti in učnih pogojev, dosegajo dobre dolgoročne rezultate. Zaradi tega dejstva je pouk učenja angleščine potrebno ustrezno prilagajati in tako zagotoviti visok nivo motivacije učencev za delo.

2.1 Zagotavljanje motiviranosti učencev pri učenju angleščine

Angleščina predstavlja medij za prenos informacij. Ta značilnost učitelju zagotavlja veliko možnosti za izvajanje aktivnosti, ki zagotavljajo visok nivo motiviranosti, saj dovoljuje številne načine medpredmetnega povezovanja. Učitelj ni popolnoma omejen pri izbiri vsebin in oblik dela, zato se lahko v veliki meri prilagaja interesom učencev. To praviloma zagotavlja visoko raven notranje motivacije in posledično uspešno izvedbo aktivnosti, kar zagotavlja uspešno pridobivanje novega in trajnega znanja. Visoka raven notranje učne motivacije zagotavlja znatno višjo učno uspešnost, nižjo stopnjo anksioznosti in nižjo potrebo po zunanji motivaciji. Učencem, veščim rabe angleškega jezika, mora učitelj zagotoviti izzive. Šibkejšim učencem pa mora nuditi primerno zahtevne naloge in ustrezno podporo, saj lahko v nasprotnem primeru učenci izgubijo motiviranost za učenje. Dejavniki zunanje motivacije, kot so preverjanje in ocenjevanje znanja, nagrajevanje ali kaznovanje, le redko zagotavljajo trajne rezultate.

Pri poučevanju angleščine lahko učitelj poskrbi za relativno visok nivo motiviranosti učencev na različne načine. Učiteljevo delo se ne zaključi ob koncu šolske ure. Učitelj mora učencem dodeliti naloge in zadolžitve, ki učence ohranjajo motivirane tudi zunaj učilnice. Uporabi lahko številne oblike dela in posebne metode usvajanja učne snovi. Nekatere so predstavljene v nadaljevanju.

Izbira zanimivih tem, ki učence pritegnejo

Poučevanje jezika dovoljuje učiteljem dokaj proste roke pri izbiri tematike besedil, ki služijo kot osnova za obravnavo določene jezikovne značilnosti. Učitelj lahko izbere besedila, zvočne posnetke ali pa videovsebine, ki pritegnejo večino učencev.

Diferenciacija nalog

Učitelj prilagaja zahtevnost nalog in aktivnosti posameznim učencem. Naloge, ki so prezahtevne, lahko pri šibkejših učencih povzročijo odpor do učenja. Posebno pozornost je potrebno nameniti tudi učencem s posebnimi potrebami. Naloge, ki močno presegajo njihove sposobnosti ali pa ne upoštevajo njihovih primanjkljajev, večino negativno vplivajo na raven motivacije. Na drugi strani pa naloge, ki so preveč enostavne in enolične, ne predstavljajo izziva za bolj uspešne učence.

Pozitivna povratna informacija

Učitelj lahko izboljša motiviranost učencev z veliko pozitivnimi povratnimi informacijami o njihovem napredku in se skupaj z njimi veseli uspeha. Na tak način učenci pridobivajo samozavest.

Zastavljanje realnih ciljev

Realni, dosegljivi cilji, ki učencu istočasno nudijo tudi izziv, dolgoročno pozitivno vplivajo na samozaupanje in posledično višajo nivo motiviranosti za učenje.

Izdelava raziskovalne naloge

Pod učiteljevim mentorstvom učenci pripravijo raziskovalno nalogo o določenem vidiku angleškega jezika. Na tak način učenec poveže lastne interese in učenje angleščine.

Sodelovanje na tekmovanjih znanja

Tekmovanja večinoma predstavljajo visok motiv za usvajanje novega in poglobljanje obstoječega znanja pri posameznem predmetu.

Sodelovanje pri angleški bralni znački

Prebiranje literature v angleščini bogati besedni zaklad učencev in jih seznaja s kulturnimi značilnostmi tuje države ter širi njihova obzorja.

Priprava govornih nastopov

Učenci pripravijo govorni nastop na določeno temo, ki se obravnava pri pouku. Tema se lahko do neke mere prilagaja zanimanju posameznega učenca. Za predstavitev lahko učenci uporabijo računalniško projekcijo. Uporaba IKT večinoma predstavlja dodatno motivacijo.

Uporaba didaktičnih pripomočkov

Glede na interese in potrebe lahko učenci za učenje uporabljajo tematske didaktične pripomočke ali igre. To so namizne igre, igralne kocke, domine, bingo kartice in podobni učni pripomočki, vezani na posamezno tematiko.

Pomoč vrstnikom

Učenci, ki so bolj vešči rabe angleščine, pomagajo vrstnikom s šibkejšim znanjem ali mlajšim učencem, ki potrebujejo pomoč pri učenju. Sodelovanje z vrstniki pozitivno vpliva na motivacijo.

Uporaba jezika za sporazumevanje s tujimi vrstniki

Resnične situacije, ki zahtevajo sporazumevanje v angleščini, zagotavljajo najvišje ravni motivacije. Učitelj lahko z učenci sodeluje v mednarodnih projektih povezovanja in izmenjave (Etwinnig, Erasmus ...).

Izdelava spletne strani

Učenci, ki jih zanima podrobno delo z IKT, lahko izdelajo spletno stran v angleškem jeziku. Uporaba IKT in relativno prosta izbira teme pri izdelavi zagotavljata visoko raven motivacije.

Ustvarjanje literarnih izdelkov

Učenci lahko pišejo kratke zgodbe, pesmi, igre, stripe ali šale v angleščini. Prav ustvarjanje literarnih izdelkov, ki temeljijo na lastnih izkušnjah, stališčih in mnenjih, ter uporaba humorja pogosto motivirata mnoge učence.

3 Zaključek

Znanje tujega jezika je mogoče pridobiti le z učenjem. Motivi za učenje so odvisni od interesov posameznika in okolja, ki ga obdaja. Učenci, ki so motivirani za učenje, znanje usvajajo hitreje in v večjem obsegu. Učitelj mora dobro opazovati posameznike in njihove interese ter zanimanja. Slediti mora zahtevam in pričakovanjem učencev, če želi zagotoviti njihov nenehen napredek. S poznavanjem pravih motivov za začetek učenja lahko oblikuje, načrtuje in uspešno izvede redne učne ure in tudi pouk jezika pri posebnih oblikah dela v šoli in izven nje. Z vsebinami in aktivnostmi, ki bodo vključevale interese učencev, se bo povečala raven motivacije za učenje, kar zagotavlja boljše rezultate. Le na tak način bo večina učencev opremljena z danes nujnim orodjem za uspešno delovanje v globalni družbi – to je znanjem angleškega jezika.

4 Viri in literatura

Andrin, A. [et al.]; uredila Lesničar, B.: *Učni načrt. Program osnovna šola. Angleščina*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, 2016.

Dörnyei, Z.: *Motivation in second and foreign language learning*. The Modern Language Journal 78, 1998.

Juriševič, M.: *Učna motivacija in razlike med učenci*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2006.

Vsak otrok je zgodba zase: Otrok s Tourettovim sindromom v razredu

Each child is a story of his own: A child with Tourett syndrome in a class

Maja Kaučič

Osnovna šola Dragomelj, Slovenija, maja.kaucic@guest.arnes.si

Izvleček

Tourettov sindrom je dedna nevrološka motnja, za katero je značilen pojav telesnih, glasovnih in govornih tikov. Pogosto se pri bolnikih lahko pojavijo značilnosti obsesivno kompulzivne motnje, učne težave, motnje spanja... Šolsko obdobje je lahko za otroke s Tourettovim sindromom zelo naporno. Zaradi tikov imajo slabšo koncentracijo, povzročajo jim fizično in psihično utrujenost. S svojimi tiki lahko motijo sošolce in učitelje. S tem se zelo obremenjujejo in počutijo nelagodno. Tike skušajo kontrolirati, kar jih le še povečuje. Znajdejo se v začaranem krogu.

Za Tourettov sindrom ni zdravila, zato je pomembno, da otroku z omenjeno motnjo zgradimo strukturirano okolje, ki ga sprejema, mu nudi varnost in zmanjšuje stres. V prispevku so predstavljeni načini dela z učencem, razredno skupnostjo, s starši in z učiteljskim zborom.

Ključne besede: Tourettov sindrom, glasovni tik, telesni tik, besedni tik, kompulzivno obsesivna motnja.

Abstract

Tourette syndrome is a genetic disorder that causes uncontrolled motor, vocal or verbal tics. Conditions often associated with Tourette syndrome include obsessive-compulsive disorder, learning disabilities, sleeping disorders... For children with Tourette schooling can be very exhausting. Tics cause lack of concentration, physical and psychological tiredness... and can bother schoolmates and teachers. That makes children very uncomfortable. They try to control tics, which makes them even more frequent and strong.

There is no cure for Tourette syndrome, so it is very important that we build a structure and environment in school that makes a child feel welcome and safe. It is also important to minimize stress.

In this article ways and methods of work with student with Tourette, class, parents and teachers are presented.

Key words: Tourette syndrome, vocal tic, motor tic, verbal tic, obsessive-compulsive disorder.

1 Tourettov sindrom

Tourettov sindrom (TS) je dedna nevrološka motnja, za katero so značilni nekontrolirani, nehoteni, ponavljajoči se gibi in nekontrolirani glasovni zvoki, ki jih imenujemo tiki. V nekaterih primerih lahko vključujejo tudi neprimerne besede ali fraze (verbalni tiki). V javnosti je motnja malo poznana, pogostejša je pri dečkih kot pri deklicah.

Prve opise Tourettovega sindroma so našli v knjigah o čarovništvu iz 15. stoletja, motnjo pa je prvi uradno opisal dr. Georges Gilles de la Tourette. Osnovni vzrok nastanka še ni znan, povezujejo pa ga z različnimi dejavniki. Zadnje raziskave kažejo, da je razlog v nepravilnostih v genih, ki vplivajo na slabši prenos nevrottransmiterjev, kot so dopamin, serotonin in noradrenalin.

Tourettovem sindromu se lahko v kar 85% pridruži ADHD, motnje avtističnega spektra, motnje senzorne integracije, anksioznost in kompulzivno obsesivne motnje.

2 Simptomi

Prvi simptomi se lahko pojavijo med 5. in 10. letom. Prvi, najbolj običajen znak je obrazni tik, najpogostejše mežikanje z očmi.

Simptome delimo na preproste in kompleksne. Lahko so motorični, glasovni ali besedni.

Pogosti motorični tiki so mežikanje, smrkanje, trzanje z glavo, zvijanje prstov, grizenje ustnic... Vokalni tiki so pohrkavanje, čiščenje grla, kašljanje, lajanje, gruljenje...

Za tike je značilno, da se ves čas spreminjajo. Ponavljajo se novi in novi. Spreminja se njihova pogostost in intenziteta. Pogosto se jim pridruži še kompulzivno obsesivne motnje, v skrajnih primerih tudi samopoškodovno vedenje. Neizbežen del TS so tudi telesne bolečine.

Oseba s TS lahko tike nadzoruje le kratek čas. Kasneje ob sprostitvi izbruhnejo v še večjem številu.

3 Otrok s Tourettovim sindromom v razredu

Otrok s TS ima v šoli nemalo težav. Nadzorovanje tikov močno vpliva na koncentracijo in pozornost. Pouku sledi le s težavo ali pa sploh ne. Težko se loti izvajanja določene naloge, težko jo zaključi. Težave ima pri organizaciji dela. Težko nadzorujejo čustva in čustvene reakcije.

Matic je šestošolec. Prve tike so pri njem opazili že v predšolskem obdobju, njihova pogostost in intenziteta pa je močno narasla ob vstopu v 4. razred. Sprva se je pojavljalo preprosto mežikanje, zvijanje nosu in frcanje s prsti. Motoričnim tikom so se pridružili glasovni tiki, sprva kot preprosto hrkanje in čiščenje grla, kasneje kot oponašanje purana ali celo lajanje. Glede na moč stresne situacije, v kateri se je Matic znašel, so se ponavljali tudi večkrat na minuto ali celo na nekaj sekund.

Glasovni tiki so izredno moteči za vse vpletene. Otroka samega izredno izčrpajo. Tike skuša kontrolirati, saj se zaveda, da je njegova motnja zelo moteča za okolico. Kot že omenjeno, lahko otrok tike nadzoruje le nekaj časa, kasneje se le ti pojavijo v še večji in hujši obliki.

Prav tako je moteča za ostale učence v razredu in za učitelja.

4 Strategije pomoči

Delo z učencem

Otrok s TS je vsakodnevno deležen zbadanja in žaljenja. Maticu smo najprej pomagali, da je sprejel svojo motnjo in sebe. Zelo pomembno je, kdo z otrokom govori o motnji in na kakšen način. Na timskem sestanku smo določili varno točko, kamor se je Matic v primeru stiske lahko zatekel in se o motnji pogovarjal. Na individualnih urah sva si ogledala različne posnetke oseb, ki so spregovorili o Tourettovem sindromu. Tako je spoznal, da ni edini z motnjo in da obstajajo načini pomoči.

Vodili smo »tikometer«, ki je Maticu pomagal prepoznati situacije, ki povečujejo pojavljanje tikov. Spoznali smo, da tike povečuje tako vznemirjenje pred težkimi kot tudi pred prijetnimi situacijami. Naučili smo ga več tehnik sproščanja, zelo mu je pomagala vodena meditacija. Vodili smo »Samo Matičev dnevnik«, v katerega je zapisoval lepe dogodke in svoje pozitivne lastnosti. S tem smo se osredotočili na iskanje močnih področij in izboljševali Matičevo samopodobo ter razpoloženje, ki je bilo pogosto zelo slabo, negativno in črnogledo. Preko lutke je govoril o različnih stiskah, ki jih je doživel. Iskali smo stvari, ki ga razveseljujejo, in ga opogumljali, da se jih je loteval. Kasneje je o tem pripovedoval, zapisoval v dnevnik in podoživljal prijetne občutke. Ker je bil pogosto črnogled in ga je navdajalo brezupje, smo se učili postavljati

jasne, kratkoročne cilje na tedenskem nivoju ter korake za njihovo doseganje. Konec tedna smo jih evalvirali in postavili nove. Bolj kot na rezultat smo se osredotočili na sam proces doseganja ciljev.

Omogočili smo mu ocenjevanje v individualni situaciji in na varni točki. Tiki vplivajo na zapisovanje med poukom in berljivost pisave, zato smo mu omogočili fotokopiranje zapisov. Zaradi povečanja tikov v popoldanskem času in utrujenosti, ki jo tiki povzročajo, smo se z učitelji dogovorili za zmanjšanje količine domačih nalog.

Delo s sošolci

Sošolce smo seznanili z Matičevo motnjo. Veliko aktivnosti v razredu je bilo usmerjenih k temu, da so se sošolci naučili tike prezreti, Matica nanje ne opozarjati in ga sprejeti takšnega, kakršen je. Skupaj so si pogledali dostopne posnetke na spletu.

Matic sam jim je želel sporočiti, da ne »tika« namerno. Razložil jim je, kako se ob tem počuti, kako ga tiki utrudijo in kako ne more vplivati na to, kdaj se bodo pojavili in v kakšni obliki. Povedal jim je, da si novih tikov ne zmišljuje in da pridejo sami. Nekatere lahko kratek čas kontrolira, a ga to tako utruja, da popoldan nima več moči. Zato se ne more družiti s sošolci. Včasih spi po več ur skupaj. Pogosto ponoči ne more spati, obsede ga kakšna misel, zato ima zjutraj še več tikov.

Kadar so bili tiki za razred preveč naporni, so učitelji Matica zaposlili z namišljenimi nalogami, ki jih je moral opraviti na šoli. S tem je učitelj pridobil dragoceni čas, da je umiril razred in ga pripravil na sprejemanje tikov tistega dne, Maticu pa sta bila omogočen kratek odmor in gibanje, ki ga sprostita in lahko zmanjšata število tikov.

Delo z učitelji

Na delo z Maticem smo pripravili celoten učiteljski zbor. Seznanili smo jih z motnjo in jih podučili o primernem odzivu na tike.

Delo s starši

Število in moč tikov v popoldanskem času, zaradi zadrževanja v šoli ali različnih stresnih situacij, izredno naraste. Starši se pogosto čutijo nemočni. Obremenjuje jih, kako bo njihov otrok v šoli sprejet in kako bo zmožel zadostiti učnim zahtevam.

Pomembno je redno sodelovanje, skupno načrtovanje kratkoročni ciljev in odkrit pogovor o situacijah, ki izzovejo večje število tikov ter ustreznih oblikah vedenja.

O Tourettovem sindromu smo spregovorili tudi na roditeljskem sestanku. O motnji in primernih reakcijah na tike smo poučili tudi ostale starše v razredu.

5 Zaključek

Kompleksnosti Tourettovega sindroma ne gre podcenjevati. Zaradi vseh spremljevalnih okoliščin vodi v šoli do velikih izzivov. Sindrom in njegove značilnosti, ustrezne pristope in načine dela morajo poznati vsi zaposleni v šoli, ki se srečujejo z otrokom.

6 Viri in literatura

Hartman, M. Tiki pri otrocih in mladostnikih. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://www.siclj.si/wp-content/uploads/2017/08/svetovalna_sluzba-priporocila_tiki-tourett-17.pdf.

Eapen, V., Cavanna E. A., Robertson M. Comorbidities, Social Impact, and Quality of Life in Tourette Syndrome. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsy.2016.00097/full>.

Information for teachers. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://www.tourettes-action.org.uk/62-advice-for-teachers.html>.

Vključevanje introvertiranih učencev v gledališki krožek

The inclusion of introverted students in the school theatre course

Tadeja Kilar

Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik, Slovenija, tadeja.kilar@os-fa.si

Izvleček

Avtorica v prispevku obravnava vključevanje introvertiranih učencev v gledališki krožek in predstavlja nekaj metod, s katerimi se učencem, ki na prvi pogled niso rojeni igralci, lahko pomaga pri uspešni integraciji v dramsko igro. V nasprotju z introvertiranostjo predstavlja ekstravertiranost osnovno pričakovano lastnost, ki naj bi jo igralec imel. Kljub temu se veliko tih in zadržanih učencev odloča za sodelovanje v šolskem gledališču. Poznavanje lastnosti introvertiranih oseb mentorjem pomaga pri uspešnem vključevanju teh otrok v gledališko igro. Introvertiranemu otroku se v gledališču lahko pri izbiri vloge pomaga na različne načine, in sicer da se spozna otroka in okolje, v katerem se dobro počuti, da se ga postopno popelje v igro ali pa se mu ponudi vloga, ki ustreza njegovemu značaju. S tem, ko je introvertiran otrok uspešno vključen v gledališko igro, se razvijajo tudi veščine, kot so komunikativnost, osredotočenost, zaupanje, samopodoba in ustvarjalnost.

Ključne besede: introvertiranost, igralec, gledališki krožek, način vključevanja, razvijanje veščin

Abstract

The article discusses the inclusion of introverted students in the school theatre course. It presents some methods how to successfully integrate the supposedly not talented actors into a theatre play. As a basic characteristic, an actor is expected to be extraverted and not introverted. However, many quiet and reserved students choose to participate in school theatre. Understanding the characteristics of introverted people helps mentors successfully engage these students in a theatre play. There are many ways how to help introverted students choose their role in a play. It is important to know the student and the environment in which they feel well. They should be introduced into a play gradually or offered a role that suits their character. The successful inclusion of an introverted student in a theatrical play could improve and develop their communication skills, focus, confidence, self-image and other creativity skills.

Key words: introvertedness, actor, theatre course, way of integration, skill development

1 Introvertiranost in ekstravertiranost

Učitelji se v razredu vsakodnevno srečujemo z introvertiranimi učenci, ki jim Musek (2005) pripisuje naslednje lastnosti: nedružabnost, hladnost, zadržanost, odmaknjenost, pesimizem, uživanje v samoti, treznost, resnost, zanesljivost,

sposobnost koncentracije. Velikokrat jih označimo kot sramežljive, čeprav se od teh bistveno razlikujejo. Pennington (2012) meni, da imajo introvertirani razvite socialne veščine, pa so raje sami, sramežljivi pa nimajo razvitih socialnih veščin, čeprav bi se radi družili. Za razliko od introvertiranih, tako Musek (2005), ekstravertirani z lahkoto navezujejo stike, se znajdejo v vsaki situaciji, ne premišlujejo dolgo, preden storijo kaj novega, in so odprti. A. Avsec (2007) pojasnjuje, da za ekstravertirane velja, da naj bi bili srečnejši od introvertiranih, pri učenju in opravljanju nalog se osredotočajo na hitrost izvedbe, introvertirani pa se osredotočajo na pravilnost izvedbe.

2 Poučevanje introvertiranih učencev

Introvertirani učenci se zelo radi učijo, o določenih temah razmišljajo poglobljeno, so ustvarjalni in inovativni. Pri delu so samostojni, svojih odgovornosti ne prenašajo na druge. Kljub temu večina učiteljev v razredu več pozornosti namenja ekstravertiranim učencem, ki pri pouku radi sodelujejo in hitro, četudi nepremišljeno, reagirajo. Eden od razlogov za tako obravnavo je tudi narava učiteljevega dela, ki je aktivna in dinamična. Verjetno se prav zaradi tega veliko introvertiranih ljudi ne odloča za ta poklic, posledično pa so introvertirani otroci težje razumljeni.

Cain (2014) ekstravertiranost opredeljuje kot idealno osebnostno lastnost, saj so ti učenci na podlagi glasnejšega in intenzivnejšega sodelovanja pri pouku videti pametnejši. O tem piše tudi Laney (2005), ki meni, da moramo kot učitelji introvertiranih otrok biti mirni, potrpežljivi, sprejemati jih moramo brez predsodkov. Ne smemo posegati v njihov osebni prostor, tolerirati moramo tišino, hkrati pa ne smemo vse pozornosti dati učencem, ki so bolj glasni in velikokrat motijo pouk.

Introvertirani učenci ne marajo priganjanja, hitenja, nepremišljenosti, zato moramo tukaj biti učitelji še posebej pozorni, da ob postavljanju vprašanj od njih ne zahtevamo hitrih odgovorov. Hitrost namreč ni pokazatelj znanja, še posebej ne pri učencih, ki, preden odgovorijo, odgovor pri sebi tudi ubesedijo. Še posebej moramo biti na te učence pozorni pri delu v skupinah, saj se tam počutijo osamljeno in izgubljeno, utruja jih hrup, ki pri tem nastaja, zelo neradi se izpostavljajo in so nezaupljivi.

Introvertirane učence zaradi njihove narave večkrat označimo kot lene, nemotivirane in nezainteresirane. S tem jim seveda delamo krivico, saj so ti učenci v resnici zelo vedoželjni in nimajo težav z razumevanjem. Dati pa jim moramo čas in jih ne smemo priganjati. Z opozorili, zakaj ne sodelujejo in so zmeraj tiho, jim bomo dali občutek, da z njimi nekaj ni v redu. Zato je naloga učitelja, da take učence razume in jim da občutek sprejetosti. V takšnem okolju pa bodo tudi ti učenci pokazali svoje znanje in sposobnosti.

Tako kot vsak posameznik, tudi introverti, potrebujejo pohvalo. Glede na to, da imajo ti ljudje pogosto občutek, da bi lahko svoje delo opravili bolje, pohvalo težko sprejmejo. Zato se zdi smiselno, da teh ne izrekamo pred množico, pač pa to storimo na samem.

3 Introvertirani v gledališkem krožku

Spretnost, domišljija, iznajdljivost, delo v skupini, sposobnost komuniciranja, samoiniciativnost, sposobnost improvizacije so lastnosti, na katere pomislimo, kadar omenjamo gledališke igralce. Od teh oseb pričakujemo, da so na odru sproščene, se znajdejo v vsaki situaciji in ne občutijo treme. Na prvi pogled se tako zdi, da introverti v gledališču nimajo kaj iskati.

Čeprav so ekstraverti rojeni za javno nastopanje, introverti pa imajo s tem največ težav, je zanimivo, da se veliko introvertiranih otrok vključi v gledališki krožek. Kot mentorica opažam, da so ti otroci lahko odlični igralci. Velikokrat celo boljši od ekstravertiranih. Seveda pa morajo v svoje delo vložiti veliko truda. Ker za vključevanje potrebujejo veliko več časa in svojih idej zaradi negotovosti ne želijo deliti, jih moramo pri tovrstnih dejavnostih spodbujati in vključevati postopno in premišljeno.

Sodelovanje v improvizacijskem gledališču, kjer igralci delujejo spontano, brez dramskega besedila ali scenarija, za introvertirane učence res ni najbolj primerno. Drugače pa je s sodelovanjem v predstavah, na katere se je mogoče pripraviti in v katerih igralci natančno vedo, kaj bodo povedali, kako se bodo gibal, govorili. Introverti si običajno hitro zapomnijo besedilo. Kadar so na odru in so se na to pripravili, svojo vlogo, ne glede na to, ali je glavna ali stranska, odigrajo zelo doživeto in prepričljivo. Bistveno več vaje pa ti otroci potrebujejo tudi pri vlogah, s katerimi se posega v njihov osebni prostor (objem, dotik).

3.1 Vključevanje introvertiranih učencev v gledališko igro

Učencem ob začetku priprav na določeno igro predstavim besedilo oziroma ga skupaj preberemo, nato pa sami povedo, v kateri vlogi se vidijo. Večino glavnih vlog si seveda takoj izberejo ekstravertirani otroci. Introvertirani se večinoma ne želijo izpostaviti za nobeno vlogo, zato so na začetku zadovoljni z manjšim nastopom v ozadju.

Gledališče nam daje priložnost, da stopimo iz svojega življenja v svet nekoga drugega. Prav to je tudi eden od razlogov, da so introvertirani učenci v gledališču uspešni. S tem, ko stojijo na odru in igrajo, imajo namreč občutek, da to niso oni. Z igro v predstavi ponudimo učencu novo perspektivo. Postane torej nekdo drug in izraža čustva, ki bi jih sicer v sebi zadrževal v nedogled. Gledališče je mesto, kjer lahko ti otroci preizkusijo nove like, postanejo nekdo drug. S tem, ko so kdo drug, pa lahko morda ugotovijo, kdo v resnici so.

Introvertirane otroke vključujem v igro na različne načine.

3.1.1 Spoznavanje učenca

Introvertirani učenci so običajno tihi in zadržani, kadar pa se počutijo sprejete in varne, izgubijo neprijeten občutek in postanejo sproščeni in komunikativni. Da jih do tega pripravimo, se moramo z njimi veliko pogovarjati. Tako bomo o njih izvedeli veliko novega in spoznali njihova močna področja. Ugotovili bomo, da so zelo dobri športniki,

glasbeniki, slikarji, vzgojitelji ... Ko bomo spoznali otroka in okolje, v katerem se dobro počuti in je uspešen, mu lahko ponudimo vlogo, ki bo zanj primerna.

3.1.2 Postopno vključevanje v igro

Introvertiranim otrokom lahko pri vključevanju v gledališko igro pomagamo tudi tako, da svojo vlogo vadijo individualno, torej ločeno od ostalih igralcev. Ko jim na začetku ne posvečamo posebne pozornosti, bodo imeli občutek, da jih nihče ne opazuje in se bodo lažje sprostili. Učitelj je pri tem sicer prisoten, vendar s tem, ko navidezno opravlja drugo delo, temu otroku omogoča, da se na svojo vlogo pripravlja povsem samostojno. Po tem, ko se učenec z besedilom seznani in ga ponotranji, svojo vlogo najprej predstavi soigralcu, ki mu je blizu, nato pa postopno še drugim otrokom, ki sodelujejo v igri. S tem na neki način ublažimo pritisk na igralca.

Za postopno vključevanje introvertiranega otroka v igro bosta tako otrok kot učitelj potrebovala veliko več časa, učencu pa bomo s tem načinom dokazali, da je sposoben igravec in da lahko prevzame tudi pomembnejšo vlogo.

3.1.3 Vloga glede na značaj

Pred nekaj leti je v gledališkem krožku sodelovala tiha, mirna deklica, torej tipična introvertirana učenka, ki je želela ostati brez pozornosti. Bila je zelo sposobna, vendar ji je že pri pouku velikokrat zmanjkalo besed, ko so vsi zrlj vanjo, zato sem ji želela pomagati. Povabila sem jo k sodelovanju v gledališkem krožku.

Med vajami je bila najtišja, težko je spravila glas iz sebe. Veliko smo jo spodbujali, a rezultata na kar nekaj vajah ni bilo. Želela sem, da bi bila njena izkušnja z gledališčem pozitivna in bi ji pomagala v nadaljnjem življenju. Pri izbiri vloge sem dala prednost njej. Seveda se sama ni videla v nobeni, govorila je, da ji je vseeno, zato sem ji po premisleku dodelila vlogo plašnega zajčka. Tudi v tega se je težko vživela, kadar koli je morala spregovoriti, se je skrivala za sošolkami in držala roko pred usti. Ker še vedno nisem bila prepričana, da bo svojo vlogo lahko odigrala, nastop pa se je že bližal, sva se dogovorili, da bo v primeru, če ne bo mogla igrati, opravljala vlogo šepetanke in bo pomagala pri organizaciji, njeno vlogo pa bo prevzela druga igralka. Strinjala se je in še naprej pridno vadila. Na nastopu je svojo nalogo odlično opravila, igrala je doživeto, kot bi bila rojena zanj. Ko smo male gledalce vprašali, kdo jim je bil najbolj všeč, so izbrali prav njo.

3.1.4 Režiser, scenarist, šepetalec, kostumograf ...

Seveda pa se včasih zgodi, da omenjene metode ne delujejo in učenci v skupini ne morejo odigrati niti majhne vloge. Introvertirani otroci so odlični opazovalci in imajo veliko idej in talentov. Velikokrat nas presenetijo. Nekateri odlično rišejo ali šivajo – taki nam lahko pomagajo pri sceni in kostumih, nekateri so odlični pisci – taki nam pomagajo pri besedilu, spet drugi se odlično spoznajo na računalnike, glasbo ... Obstaja torej več načinov, s katerimi lahko introvertirani učenci zelo uspešno sodelujejo v gledališkem krožku.

4 Zaključek

Postaviti introvertiranega otroka na oder daje občutek, da mu kaj slabšega ne bi mogli storiti. V praksi je prav nasprotno. Otrok, ki na vprašanja odgovarja z eno besedo in s komaj slišnim glasom, lahko na odru postane zelo samostojna in samozavestna oseba. Otroci sčasoma namreč najdejo orodje za obvladovanje svoje introvertiranosti in prav igranje je eden od načinov, s katerim se to lahko naredi.

Gledališki krožek je zabaven, tam se otroci sprostijo in počutijo varne, poleg tega pa postanejo druga bitja. Gledališče introvertiranim otrokom prinese veliko pozitivnega. Pomaga se jim osredotočiti na določeno situacijo, daje jim zaupanje v svoje sposobnosti, v svoj nastop. Otroci, ki sodelujejo v gledališkem krožku, so veliko bolj komunikativni, njihov govor postane jasen in pravilen. Ko ugotovijo, česa vse so sposobni, se izboljša tudi njihova samopodoba in počutje v situacijah, ki so jih prej težko obvladali.

5 Viri in literatura

Avsec, A.: Pet velikih faktorjev osebnosti: Psihodiagnostika osebnosti. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2007, str. 121–152.

Cain, S.: Tihi – moč introvertnih ljudi v svetu, ki ne zna molčati. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2014.

Laney, M. O.: The hidden gifts of the introverted child. New York: Workman publishing, 2005.

Musek, J.: Psihološke dimenzije osebnosti. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, 2005.

Pennington, B. T.: Educating the introverted child: The silent cohort. St. Helens, United Kingdom, 2012.

Če lahko hodiš, lahko tudi tečeš

If you can walk, you can also run

Miha Kimovec

Osnovna šola Vodice, Slovenija, mihakimovec@gmail.com

Izvleček

Tek je v zadnjem času med odraslimi ena najbolj priljubljenih oblik športne rekreacije pri nas in v svetu. Lahko bi rekli, da vse bolj postaja statusni simbol. Vzdržljivostna vadba, kamor uvrščamo tudi tek, ni pomembna le v športu, ampak je v veliki meri pomembna za ohranjanje zdravja, telesne vitalnosti in kakovosti posameznikovega življenja. Vzdržljivost je vključena tudi v učni načrt pri predmetu šport. Učenci razvijajo vzdržljivost pri različnih praktičnih vsebinah. Med učenci prevladuje mnenje, da je vzdržljivostni tek dolgočasen, vendar lahko z različnimi metodami in individualnim pristopom vadba postane zanimiva. Učitelji športa bi morali poskušati učence navdušiti za vzdržljivostni tek z lastnim zgledom. Z vzpodbudnimi besedami, aktivnim sodelovanjem in uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije pri učencih poskrbimo za večjo motivacijo. S prepletanjem hoje in teka, z merjenjem srčnega utripa in različnimi razdaljami pri vsakem izmed učencev vzbudimo občutek, da zmore. Predvsem pa je pomembno, da skupaj zbiramo doživetja in ne samo kilometrov.

Ključne besede: šport, vzdržljivostni tek, individualizacija, učenec, motivacija

Abstract

Running has recently become one of the most popular forms of recreation for adults in our country and the world. It could be said that it is increasingly becoming a status symbol. Endurance training, which includes running, is not only an important part of sport, but it is immensely important for maintaining health, physical vitality and the quality of one's life. Endurance is included in the curriculum of the Physical Education school subject. Students develop endurance during a variety of activities. There is a common opinion among students that endurance running is boring. However, training can become interesting with the use of diverse methods and individual approaches. Physical Education teachers should try to excite students for endurance running with their own example. Encouraging words, active participation and the use of information and communication technology ensure a higher level of motivation with students. Combinations of walking and running, measuring one's heart rate and covering a variety of distances can make any student believe they can do it. But above all, we have to collect experiences not only kilometres.

Key words: Physical Education, endurance running, individualization, student, motivation

1 Uvod

V zadnjem obdobju so razlike med učenci vse večje in se kažejo predvsem v telesnih značilnostih in gibalnih sposobnostih. Razlike med učenci so pri predmetu šport še posebej izrazite predvsem na področju telesnega in gibalnega razvoja, gibalnih kompetenc, zdravstvenih posebnosti, interesov in motivacije. Zato je učiteljeva naloga, da organizira delo tako, da vsako uro vsi učenci dosežejo načrtovane cilje. Učitelj, ki želi pouk prilagoditi in ga osredotočiti na posamezne učence, potrebuje veliko znanja in iznajdljivosti. Učencem mora šport približati in prilagajati pouk s pomočjo individualizacije. Ta omogoča upoštevanje razlik, enake možnosti za vse, manjšo možnost za neuspeh, doseganje optimalnih učnih dosežkov in pozitivno športno izkušnjo. Učitelj lahko pouk športa prilagaja na različne načine: postavljanje različnih učnih ciljev, izbira različnih vsebin, določanje različnih obremenitev, uporaba različnih učnih oblik, uporaba različnih učnih metod, uporaba različnih pripomočkov, individualno posredovanje povratnih informacij, uporaba sodobne učne tehnologije, IKT. Vzdržljivost je v današnjem sedečem načinu življenja izgubila svojo pomembnost. Vadba vzdržljivosti zato pri učencih ni priljubljena, posledično je moč opaziti upad te funkcionalne sposobnosti. Pri urah športa skušam z vzpodbudnimi besedami, aktivnim sodelovanjem in uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije pri učencih poskrbeti za večjo motivacijo. S prepletanjem hoje in teka, merjenjem srčnega utripa in različnimi razdaljami pri vsakem izmed učencev želim vzbuditi občutek, da zmore.

2 Vzdržljivostni tek

Vzdržljivostni tek je daljša športna aktivnost, ki se navadno oziroma priporočeno izvaja v naravi. Uvrščamo ga med dinamične, splošne, dolgotrajne in predvsem aerobne telesne obremenitve. Dolgotrajna vadba pri nizki intenzivnosti ustvari prek mišičnih in srčnih adaptacij boljše možnosti delovanja motoričnih enot s počasnimi mišičnimi vlakni. Te lahko pri isti intenzivnosti vadbe delujejo z manjšo utrujenostjo oziroma z manjšim odstotkom napora kot na začetku vadbenega procesa. Z dolgotrajnimi obremenitvami, tj. vzdržljivostnim tekom, lahko izboljšujemo svojo aerobno moč. To pomeni večjo gospodarnost teka, saj je za opravljanje neke aktivnosti potrebna manjša mišična aktivacija in s tem manjša poraba kisika. Po večmesečnem ponavljalnem izvajanju vzdržljivostnega teka občutimo večjo lahkotnost in večjo moč v gibanju (Škof, 2004).

3 Vzdržljivostni tek v učnem načrtu osnovne šole

Pri predmetu šport ima vzdržljivostni tek poseben položaj. Obravnavati ga je potrebno kot sredstvo za razvoj življenjsko vitalnih funkcij delovanja srčno žilnega in dihalnega sistema in ne zgolj kot atletsko disciplino. Športna vzgoja v šoli naj vzpodbuja in ozavešča učence o vrednotah vzdržljivostnega teka. Učence je potrebno čustveno in razumsko motivirati, da začutijo potrebo po teku kot naravnem načinu gibanja. Učitelj mora učence prepričati in navdušiti za vadbo ne le s strokovnim znanjem, pač pa tudi s pedagoškimi prijemi in osebnim vzorom (Čoh, 2002). Program športne vzgoje je z vidika razvojnih značilnosti učencev vsebinsko, organizacijsko in metodično razdeljen v tri šolska obdobja. V prvem triletnem naj bi učenci z različnimi oblikami hoje in teka, s tekom v naravi in z najmanj dvema izletoma letno pridobivali vzdržljivost ter se naučili koordiniranega in sproščenega teka. V lahkotnem pogovornem tempu naj bi bili sposobni preteči daljše razdalje, razumeli naj bi tudi, kaj pomeni biti vzdržljiv. V drugem triletnem naj bi učenci nepretrgoma tekli do 20 minut, hitrost teka ni pomembna, priporočljivo pa je, da učitelj učence usmerja in opozarja na hitrost, saj je kot neizkušeni tekači še ne zmorejo prilagajati času in razdalji. Tretje obdobje je po obsegu in intenzivnosti teka zahtevnejše od prvih dveh. V tem obdobju gre za dopolnjevanje temeljne tekaške vadbe, pripravo na tekmovanja in preizkušanje na daljših progah. Pri pouku športa naj bi učenci jeseni in spomladi tekli pri vsaki uri. Pozimi, ko pouk poteka predvsem v telovadnici, pa poskušamo vzdržljivost ohranjati z drugimi vsebinami. Seveda pa lahko tudi pozimi učenci tečejo zunaj, pri tem moramo paziti le na ustrezno obutev in obleko (Kovač in Novak, 2006).

4 Vzdržljivostni tek in srčni utrip

Kot pri vseh športnih aktivnosti je tudi pri teku zelo pomembno naše srce, predvsem njegova frekvenca oziroma srčni utrip. Normalni srčni utrip pri mladem človeku se giblje nekje 70–100 udarcev na minuto. Utrip srca v mirovanju se uporablja kot kazalec telesne kondicije. Ena od posledic vadbe, še zlasti vzdržljivostne, je, da postane srce, predvsem njegov levi prekat, ki potiska kri v telo, večje in bolj čvrsto. Zato srce v mirovanju utripa počasneje, saj potrebne količine krvi potisne v telo z manjšim številom utripov. V teoriji obstaja več načinov oziroma formul za izračun primerne srčnega utripa pri aerobni vadbi.

Karvonenova formula:

Srčni utrip pri aerobnem treningu lahko določite tako, da od maksimalnega srčnega utripa (220 minus starost) odštejete svoj srčni utrip v mirovanju (merimo zjutraj) in

rezultat pomnožimo z 0,6. Nato temu številu prištejemo srčni utrip v mirovanju in dobimo ciljni srčni utrip pri upoštevanju plus ali minus pet udarcev na minuto.

5 Vzdržljivostni tek pri uri športa

Spomladanski in jesenski meseci kar sami po sebi kličejo po aktivnostih v naravi. Naša šola se nahaja na lokaciji, ki je obdana s številnimi polji in travniki, ti pa so prepredeni z več kilometri poti, primernimi za tek. Zato večino ur športa v tem obdobju izvedemo na zunanjih športnih površinah. V tem času vzdržljivostni tek vključujem v vsako uro. Če so na programu igre z žogo, tek vključim v uvodni del ure, ki traja do 20 minut. V primeru, da je ura tekaško obarvana, pa učenci v različnih oblikah tečejo vso uro. Z učenci nikoli ne tečemo v krogu na velikem igrišču, ampak vedno izberemo poti v okolici šole.

5. 1 Primer ure športa

Z učenci se dobimo na dogovorjenem mestu, kjer si ročno izmerimo srčni utrip. Kako izmerimo srčni utrip? Drugi, tretji in četrti prst leve roke položimo tik nad palčno stran desnega zapestja (kjer leži koželjnična arterija) ali ob mišico na vratu (kjer leži vratna arterija). Število utripov/minuto dobimo tako, da ob tipanju utripajoče arterije štejemo število udarcev. Merimo na 2 načina:

- pri večji intenzivnosti vadbe merimo 6 sekund in dobljeni rezultat pomnožimo z 10;
- pri manjši intenzivnosti vadbe merimo 15 sekund in dobljeni rezultat pomnožimo s 4.

Sledi nekajstometrski lahkotni tek v pogovornem tempu do mesta, kjer izvedemo raztezne gimnastične vaje. Nato se z učenci podamo na daljši tek. Ker je vsak učenec zgodba zase, je potrebno razdaljo prilagajati posameznikom. Bolj vzdržljivim učencem določim cilj, s slabše pripravljenimi učenci pa se dogovorimo za vmesne cilje. Med vadbo si učenci večkrat izmerijo srčni utrip. Vrednosti si zapišem, da jih po nekajtedenski vadbi lahko primerjajo med seboj. Učenci s takšnim načinom motiviranja spremljajo svoj napredek, ob tem pa občutijo zadovoljstvo, kar je pomembno za ukvarjanje z vzdržljivostnimi športi tudi v kasnejših letih.

Slika 1: Učenci pri uri športa

6 Zaključek

Vsak učenec je zgodba zase, zato je naloga športnega pedagoga, da na različne načine skuša motivirati učence za vadbo. Vzdržljivostni tek ima pri predmetu šport poseben položaj. Zaradi nepriljubljenosti med učenci je za oblikovanje pozitivnega odnosa do vzdržljivostnega teka pomembno natančno poznavanje sposobnosti učencev, poznavanje teoretičnih vsebin in vključevanje različnih oblik vadbe. Na motivacijo učencev v vzdržljivosti lahko s številnimi postopki vpliva tudi učitelj. Pomembni so njegov zgled, ravnanje, uporaba didaktičnih sredstev, vsebina in izvedba programa. Predvsem pa je pomembno, da skupaj zbiramo doživetja in ne samo kilometrov.

7 Viri in literatura

Čoh, M. (2002). *Atletika: tehnika in metodika nekaterih atletskih disciplin*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Kovač, M. in Novak, D. (2006). *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Športna vzgoja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo znanost in šport: Zavod RS za šolstvo.

Škof, B. (2004). *Aerobna baza*. Polet, magazin Dela in Slovenskih novic 3 (28), 34–36.

Testiranje (pravo)pisnih zmožnosti v 3. razredu

Orthography Skills Testing in the 3rd Grade

Sandra Križnar

Osnovna šola Vodice, Slovenija, sandra.kriznar@gmail.com

Izvleček

Prvo triletnje osnovnega šolanja v ospredje postavlja razvoj veščin opismenjevanja, ki predstavljajo skupek spretnosti, potrebnih za razvoj učinkovite tehnike branja in pisanja. Slednji pomembno determinirata učno učinkovitost učenca in raven njegove samostojnosti pri opravljanju dnevnih aktivnosti v prihodnjih letih. Na potek procesa opismenjevanja pomembno vplivajo predbralne in predpisalne sposobnosti, močan vpliv na njegov potek imajo tudi sposobnosti zaznavanja ter grafomotorične in kognitivne sposobnosti posameznega učenca. V prispevku je predstavljena izvedba generacijskega testiranja pravopisnih sposobnosti tretješolcev in pojasnjen način analize oziroma interpretacije izdelkov testiranih učencev. Izvedba skupinskega nareka predstavlja učinkovit način odkrivanja nadpovprečno uspešnih učencev, obenem pa nam omogoča identifikacijo otrok, pri katerih se pojavljajo specifični primanjkljaji na posameznih področjih učenja.

Ključne besede: opismenjevanje, (pravo)pisne sposobnosti, tretji razred, generacijsko testiranje, Šalijev narek

Abstract

The first triade of primary school education focuses on developing literacy competence, which comprises a system of skills required for the development of effective reading and writing techniques. The latter two significantly determine the learning capacity of a student as well as the level of the student's independence in performing daily activities in future years. The process of acquiring literacy competence is significantly influenced by pre-reading and pre-writing skills. The progress is also strongly affected by perception and graphomotor abilities as well as by the cognitive capacity of individual students. The article presents the execution of generational testing of orthography skills of third grade students and explains the methods of analysis and interpretation of students' achievements. The execution of a group dictation is an effective means of identifying above average students. At the same time, the activity enables us to identify children who exhibit explicit impairments in specific areas of learning.

Key words: literacy competence, orthography skills, third grade, generational testing, Šali's dictation

1 Pisanje

Opismenjevanje je usvajanje spretnosti in sposobnosti branja in pisanja ter razvijanja sporočanjских sposobnosti. Je nepretrgan proces, ki se začne že pred formalnim začetkom šolanja in traja do cilja, ki ga predstavlja funkcionalna pismenost (Pečjak, 2009). Otrok je funkcionalno pismen, ko je sposoben razumeti brana besedila in tvoriti razumljiva besedila v govorni ali pisni obliki. Pisanje je spretnost, ki jo – podobno kot poslušanje, govorjenje in branje – razvijamo vse življenje. Spretnosti, ki jih zahteva pisanje, se pri otroku ne razvijajo hkrati, temveč postopno z različnimi dejavnostmi, s katerimi se začne otrok ukvarjati že pred vstopom v šolo in s formalnim poučevanjem pisanja. Omenjene dejavnosti so čečkanje, risanje, poslušanje in pripovedovanje zgodb (Plut Pregelj, 2012). Pri pisanju mora otrok glasovnemu znaku dodati dogovorjeno vidno podobo, glasovni znak mora zapisati v grafični obliki. Še posebej zahtevno je pisanje pisanih črk, saj se pri njih pojavljajo različne zanke, vijuge in loki (Pečjak, 2010).

Golubović (2005) poudarja, da je pisanje ena izmed najbolj zahtevnih oblik jezikovne uporabe in človeških sposobnosti, saj združuje skoraj vse možganske funkcije. Proces pisanja je avtomatiziran le pri odraslem človeku, otroci se te spretnosti šele učijo.

Poleg omenjenih veščin pisanje terja tudi ustrezne gibalne sposobnosti otroka. Zelo pomembna sta sama drža telesa med pisanjem in ustrezen prijem pisala. Na učinkovitost posameznikovega pisanja vplivajo tudi senzorične sposobnosti, koordinacija, orientacija, pozornost in koncentracija, emocionalna stanja, splošno razpoloženje otroka, njegovo zdravstveno stanje ...

Šali (1975) opozarja na povezanost dosežkov na področju pisanja s celotnim učenim uspehom. Večina otrok ima pri učenju pisanja večje ali manjše začetniške težave, nekaterim otrokom pa pisanje povzroča hude preglavice. Nemalokrat imajo ti učenci povprečne oziroma celo nadpovprečne sposobnosti in nikakršnih težav pri drugih šolskih predmetih. Zavedati se moramo, da težave pri usvajanju veščine pisanja ne kvarijo le učenčeve učne uspešnosti, pač pa ogrožajo njegov osebni razvoj v celoti. Zato je zelo pomembno, da se specialni pedagogi v prvi triadi posvečamo odkrivanju učencev s specifičnimi primanjkljaji na področju pisanja.

2 Generacijsko testiranje

Na šoli vsako leto v soglasju s starši izvedemo tudi generacijsko testiranje učencev prve triade. V prispevku je opisan postopek izvedbe skupinskega nareka v generaciji učencev tretjih razredov. Najbolj znani slovenski test za prepoznavanje in odkrivanje potencialnih učencev s težavami pri branju in pisanju je Skupinski preizkusni narek Boruta Šalija. Učenci lahko pišejo ta narek, ko so že vadili pisanje nareka z malimi pisanimi črkami. Lahko ga narekuje razredni učitelj ali drug strokovnjak, ki upošteva specifična navodila za izvedbo nareka (Šali, 1975).

Narek obsega preprosto zgodbo, ki je sestavljena iz 60 besed. Te ustrezajo različnim pravopisnim in glasoslovnim pravilom slovenskega jezika. S pomočjo nareka lahko razlikujemo med učenci z večjim in manjšim jezikovnim znanjem, poleg tega je občutljiv

za specifične zaznavne sposobnosti (npr. slušno razločevanje, slušno razčlenjevanje, slušno-motorična koordinacija itd.).

Najvišjo diskriminativno veljavnost v nareku imajo besede, kot so: vestno, divjačino, odpravil, košem, sestradano itd. To so besede, pri katerih učenci s težavami na področju branja in pisanja naredijo največ napak, zaradi katerih lahko razlikujemo med učenci s težavami in brez težav. Deset besed pa je najtežavnejših v besedilu, in sicer: najhujšem, oddaljeni, polnim, občutnim, olajšanjem, sladki, vonj, privabil, prijatelj, zadoščenjem (Šali, 1975). Pri analizi nareka smo pozorni tudi na napake, ki jih učenci delajo zaradi pomanjkljive pozornosti, npr. manjkajoče pike na i in j, manjkajoče črtice pri t in manjkajoče strešice na č, ž in š.

Učenci, ki nimajo težav pri pisanju, bodo ob ustreznem učiteljevem narekovanju, ob primerni motiviranosti in prizadevnosti napisali narek v celoti in brez večjih napak, za učenke s težavami pa bo zapis huda preizkušnja (Žerdin, 2003).

Testiranje izvedemo v vseh treh 3. razredih. Slednje v dogovoru z učiteljicami poteka v mesecu maju in v posameznem razredu traja okoli 20 minut. Učenci in učenke so testirani v skupini (razredu). Aktivnost vodi izvajalka testiranja, specialna pedagoginja. Otroci v razredu dobijo natančna navodila za sledenje nareku:

- pišemo z nalivnikom,
- pišemo s pisanimi črkami,
- če se zmotimo, besedo prečrtamo in jo napišemo ponovno,
- s pisanjem ne hitimo, učiteljica bo počakala, da z zapisom konča zadnji učenec,
- v narekovanem besedilu sami določite velike začetnice in končna ločila,
- besedilo narekujemo v sekvenci od 2 do 4 besed,
- narekovanega besedila ne ponavljamo.

Učenci z rdečim pisalom na sredino prve vrste napišejo naslov "Narek". Desno ali levo od njega napišejo datum. Nato sledijo nareku in zapišejo besedilo:

Matevž je čez zimo I budno in vestno I skrbel za ubogo divjad. I S polnim košem sena I se je mukoma prebijal I skozi globoki sneg. I Na majhni gozdni jasi I je z občutnim olajšanjem I odvrget dragoceni tovor. I Njegov sladki vonj I je nemudoma privabil I sestradano divjad. I Naš dobri prijatelj I je nato z zadoščenjem I odšel domov.

Po zapisu nareka imajo čas, da besedilo samostojno pogledajo in po potrebi popravijo. Desno spodaj zapišejo ime in priimek ter razred, ki ga obiskujejo. Ob tem označijo, ali so levičarji (L) ali desničarji (D).

Izvajalke generacijskega testiranja ugotavljamo, da je vsako leto več učencev, ki dosežejo zavidljiv rezultat – zapišejo narek brez napake. V primeru zadnjega testiranja leta 2019 je bilo nadpovprečno uspešnih kar 5 učencev v generaciji (53 učencev). Učenci, ki pri nareku dosežejo 5 napak ali manj, so v razredih še posebej pohvaljeni, učenci brez napake pa so izpostavljeni pred sošolci in prejmejo simbolično darilo.

V analizi nareka, ki ga je odpisal učenec z nadpovprečnimi sposobnostmi na več predmetnih področjih, smo odkrili specifične napake. Slednje kažejo na primanjkljaje na področju slušnega razločevanja (menjava slušno podobnih črk v besedah, nadomeščanje besed s slušno podobnimi – maličenje), pomnjenja (izpust besed,

izpust črk v besedi), pozornosti (izpust pikice, strešice na črki) in slabše usvojena pravopisna pravila (zapis dveh besed skupaj, raba končnega ločila in velike začetnice). Po natančni analizi in razgovoru z razredničarko je bilo ugotovljeno, da se pri učenčevem zapisu pojavljajo specifične napake, značilne za motnje na področju branja in pisanja. V nadaljevanju smo izvedli podrobno specialno-pedagoško diagnostiko, ki je prikazala primanjkljaje še na področju orientacije in fine motorike. Po razgovoru s starši je bil učenec vključen k skupinski pomoči in napoten v obravnavo k psihologu. V nekaterih narekih je težko analizirati napake, saj se lahko navezujejo na primanjkljaje na področju pozornosti, koncentracije, pomnjenja (občutno poslabšanje čitljivosti zapisa v drugi polovici nareka, izpust narekovane sekvence, artikulacijski zapis besed, maličenje). Zapis nam daje vedeti, ali ima učenec težave z grafomotoriko (oblika črk), orientacijo (upoštevanje črtovja, velikostni odnosi med črkami), motoričnim nemir (čečkanje, packanje) ali zgolj z upoštevanjem v razredu naučenih pravopisnih pravil (velika začetnica).

Po izvedenem testiranju o rezultatih poročamo razrednim učiteljem in o uspešnosti posameznega otroka obvestimo njihove starše. Po potrebi oziroma na željo staršev izvajamo individualne pogovore, da bi razložili rezultate. Če se na podlagi generacijskega testiranja izkaže, da imajo določeni učenci izrazite primanjkljaje na področjih preverjanja, v soglasju s starši izvedemo še podrobno specialno-pedagoško diagnostiko. Z ugotovitvami seznanimo učenčeve starše in učitelja. Pogovorimo se o možnih prilagoditvah, primernih strategijah pomoči in o pripravi potrebnega materiala za zagotavljanje ustrezne podpore učencu.

3 Pravočasna detekcija omogoča potrebno podporo in pomoč

Učenci, ki niso pravočasno prepoznani kot učenci s težavami na področju branja in pisanja, doživljajo vsakodnevne frustracije, saj ne dosežejo spretnosti branja in pisanja kot njihovi vrstniki, čeprav lahko vložijo v učenje več truda. Testiranje s Šalijevim narekom lahko uporabimo kot eno od učinkovitih strategij za hitrejše odkrivanje teh učencev. Za podrobnejše razlikovanje, za kakšno vrsto in stopnjo težav gre pri posameznem učencu, pa je potrebnih več načinov zbiranja podatkov. Analizo izdelkov pri nareku lahko uporabimo tudi kot usmeritev za nadaljnjo pomoč učencem, ki so že prepoznani kot učenci z učnimi težavami. Analiza napak in drugih posebnosti nam je lahko v pomoč pri pripravi in izvedbi vaj, ki so usmerjene na odpravo njegovih (specifičnih) napak. Tako jim zagotovimo kakovostnejšo pomoč.

Z dobljenimi ugotovitvami seznanimo učenčeve učitelje in starše. Po skupnem pogovoru se, glede na mnenja vseh vpletenih, odločimo za najbolj primerno obliko podpore in pomoči učencu. Staršem ponudimo svoj čas, natančno razlago vzrokov za pojav primanjkljajev in jih opremimo z nasveti, s katerimi bodo podprli svojega otroka tudi v domačem okolju. Učiteljem svetujemo uporabo primernih pristopov, metod, strategij dela s posameznim učencem in jim predlagamo praktične prilagoditve, ki se lahko izvajajo v razredu.

Za uspešno vključevanje in poučevanje učencev z učnimi težavami ni dovolj zagotavljati neposredno podporo zgolj učencem in njihovim staršem, pač pa naj bo

glavnina podpore usmerjena k učiteljem in drugim šolskim strokovnim delavcem, ki sodelujejo pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega procesa (Pulec Lah, Kavkler, 2011). V vsakodnevni praksi se izkaže, da učitelji v osnovnih šolah potrebujejo oporo strokovnih delavcev šolske svetovalne službe. Potrebujejo razlago narave učnih težav, predloge ustreznih metod, oblik, strategij dela z učenci, predvsem pa, tako kot učenci in njihovi starši, partnerski odnos, ki temelji na medsebojnem spoštovanju, nesebični pomoči in tudi pohvali v primernem trenutku.

4 Viri in literatura

Golli, D., Schellander, A., Adamič, M., Kramarič, M., Knez, A., Herlah-Šelin, M., Škodlar, A., Jalovec, V.: *Sodobne oblike opismenjevanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, 1992.

Golubović, S.: *Smetanje u razvoju kod dece mlađeg školskog uzrasta*. Beograd: Defektološki fakultet, 2005.

Pečjak, S.: *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti otrok*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2009.

Pečjak, S.: *Psihološki vidiki bralne pismenosti: Od teorije k praksi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2010.

Plut Pregelj, L.: *Poslušanje – način življenja in vir znanja*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2012.

Pulec Lah, S., Kavkler, M.: *Podpora učitelju in drugim šolskim strokovnim delavcem pri uresničevanju koncepta dela z učenci z učnimi težavami v osnovni šoli*. V: Učenci z učnimi težavami. Izbrane teme. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani, 2011, str. 126–142.

Šali, B.: *Motnje v branju in pisanju*. Ljubljana: Zavod SRS za rehabilitacijo invalidov, 1975.

Žerdin, T.: *Motnje v razvoju jezika, branja in pisanja*. Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, 2003.

Uspešen in zadovoljen učenec

A Successful and Satisfied Student

Petra Lesjak

Osnovna šola Matije Valjavca Preddvor, Slovenija, petra.lesjak@os-preddvor.si

Izvleček

Vsak učenec, ki ga avtorica poučuje, jo s svojo edinstvenostjo v zameno nauči novih modrosti. Preden pa z njim vstopi v proces učenja, ga želi spoznati in z njim vzpostaviti dober odnos. V ta namen izvaja številne aktivnosti, tako pri pouku angleščine v heterogeni skupini v devetem razredu kot pri dejavnostih izven pouka (dnevi dejavnosti, interesna dejavnost MEPI, ekskurzija v London, šolski ples ...). Njeno delovanje temelji na teoriji pozitivne discipline, povratni informaciji kot delom formativnega spremljanja v podporo učencu in na spodbujanju odličnosti. Avtorica izvaja individualne razgovore z učenci, spoštljivo in sproščeno deluje pri pouku, kjer velikokrat uporablja humor in resnične življenjske situacije ter pri učencih razvija kritično vrednotenje njihovega znanja. Delo vsakega učenca spremlja v obliki mape izdelkov in internih zapisov, zato lahko prilagodi metode poučevanja glede na njegove interese in talente. Na ta način z učencem, ki ga postavi na prvo mesto, doseže načrtane učne cilje na svojstven način.

Ključne besede: sproščen in spoštljiv odnos, pozitivna disciplina, empatija, povratna informacija, spodbujanje odličnosti.

Abstract

Every student, taught by the author, in return teaches her new wisdom with his/her uniqueness. Before entering the process of teaching, the author's wish is to meet the student and build a good relationship. In order to achieve the goal she carries out activities during the English lessons in a heterogeneous group as well as outside the classroom (activity days, Duke of Edinburgh Award, field trip to London, school dance ...). Her work is based on the theory of positive discipline, feedback as student support and encouraging of excellence. The author performs individual conversations with students, communicates respectfully in a relaxed atmosphere in the classroom where she often uses humour and real-life situations and develops critical thinking in students. Work of every student is collected in portfolios and internal notes, which enables her to adapt teaching methods to student's interests and talents. Thus, she together with the student who is placed in the first place reaches the set goals in unique manner.

Key words: relaxed and respectful relationship, positive discipline, empathy, feedback, encouraging of excellence.

1 Uvod

Sem oseba, ki je navdušena nad zgodbami. Rada jih pripovedujem in poslušam oz. berem. V veselje mi je spremljati in opazovati učence, ki živijo vsak svojo zgodbo. Nepredstavljivo za isto osebo, ki je v času študija zatrjevala, da poučevanje in delo z otroki in mladostniki res ni dovolj velik izziv, da bi se ga lotila. Ko pa sem se po koncu študija preskusila v poučevanju, sem v tem odkrila veliko zadovoljstva in užitkov.

Kajti biti učiteljica pomeni nenehno samoiniciativno učenje in vzpostavljanje novih odnosov z vedno novimi učenci. Pomeni tudi obdržati in negovati dobre odnose z njimi, ki so predpogoj za uspešno poučevanje. Pomembno mi je spoznanje, da je vsak učenec svoj individuum, s svojimi odzivi na učitelja, sošolce, šolo ... Posameznega učenca želim spoznati pri pouku, med odmori, na dnevih dejavnosti in pri interesni dejavnosti ter drugih dejavnostih izven pouka. S prepoznavanjem razlik med učenci in poznavanjem njihovih močnih in šibkih področij si prizadevam učencem pomagati pri učenju in razvijanju neodvisnih in samostojnih osebnosti. Moje delo je podprto z osnovami pozitivne discipline, s teorijo povratne informacije in filozofijo spodbujanja odličnosti.

2 Teoretična izhodišča

2.1 Pozitivna disciplina

»Pozitivna disciplina je pristop, v katerem ni ne čezmernega nadzora ne permisivnosti. Temelji na vzajemnem spoštovanju in sodelovanju. Pozitivna disciplina vključuje hkratno prijaznost in doslednost kot temelj za poučevanje življenjskih veščin na podlagi nadzora, ki izhaja od znotraj. Eden najpomembnejših konceptov pri razumevanju pozitivne discipline je, da so otroci bolj pripravljeni upoštevati pravila, če sami sodelujejo pri njihovi opredelitvi. Tako dejansko sami sprejmejo odločitve z zdravo samopodobo in se učijo kot aktivni člani prispevati k življenju družine, razreda in družbe.« (Nelson, 2014, 44, 45)

»V pozitivni disciplini je pomembna spodbuda, ne pohvala. Dolgoročni učinek spodbude je razvoj otrokove samozavesti. Dolgoročni učinek pohvale je razvoj odvisnosti od drugih. Odrasli s pohvalo zmotno mislijo, da lahko otroku »podarijo« samozavest oz. samopodobo. Samopodobe ni možno ne dati ne dobiti; lahko se le razvije z občutkom zmožnosti, ki ga otrok dobi, ko opravi s svojim razočaranjem, reši težavo ter z mnogimi priložnostmi, da se uči iz svojih napak.« (Nelson, 2014, 178, 179)

Po Janiju Prgiču (2018) obstaja 8 metod za vzpostavitev pozitivne discipline:

1. Vključite otroke v načrtovanje rutin skozi omejene izbire in z omogočanjem priložnosti, da lahko pomagajo.
2. Učite spoštljivost, da ste sami spoštljivi.
3. Uporabite humor.
4. Vstopite v otrokov svet.

5. Povejte, kar resnično mislite, in nato izpeljite s trdnostjo in prijaznostjo.
6. Bodite potrpežljivi.
7. Delujte in ne govorite ter bodite pozorni pri nadzoru.
8. Sprejmite in cenite otrokovo edinstvenost.

2.2 Povratna informacija kot del formativnega spremljanja učenja v podporo učencu

Ada Holcar Brunauer (2016) pravi, da je povratna informacija informacija o tem, kako napredujemo v prizadevanjih, da bi dosegli cilj. Učenec povratno informacijo lahko dobi na dva načina: z opazovanjem učinkov svojih prizadevanj in od drugih (učiteljev, sošolcev, vrstnikov, staršev ...). Učinkovita je samo takrat, ko ima učenec jasno oblikovano predstavo o namenu učenja, ki ga želi doseči. Kakovostna povratna informacija je pomembna, ker izboljša učenje, ker je nujna sestavina učenja in ker na učne dosežke učencev najbolj vpliva povratna informacija, ki prihaja od učencev k učitelju.

S povratno informacijo pridobita tako učenec kot učitelj. Učenec pridobi informacije, kako napreduje, uvidi razkorak med trenutnim stanjem in končnim namenom učenja, povratna informacija mu ponudi možnost in pot za odpravljanje pomanjkljivosti, pomaga mu pri samovrednotenju, usmerja ga, kako naprej, pomeni mu priložnost za sodelovanje z učiteljem in sošolci, učenec ozavešča svoj napredek, kar poveča njegovo samozavest, veseli se učnih uspehov. Na drugi strani pa povratna informacija učitelju pomaga ugotavljati učenčeve potrebe in posledično načrtovati pouk, zagotavlja mu bolj zavzete učence, dobiva kakovostne informacije, ki jih lahko posreduje staršem, omogoča mu uvid v različne učne poti učencev in pridobi samoorganizirane učence.

2.3 Spodbujanje odličnosti

Pri spodbujanju odličnosti velja, da je vsak otrok lahko dober učenec. Pamela Sims (1999), kanadska svetovalka za področje izobraževanja, pravi, da je njeno poslanstvo v življenju pomagati učencem, da si bodo ustvarili boljše življenje ter se bodo počutili sposobne, usposobljene in ljubljene; pedagogom pa pomagati ustvariti šole, ki bodo učencem nudile pozornost in varnost ter jih spodbudile, da bodo odkrili svoje neomejene zmožnosti in prebudili lastno odličnost. V svoji knjigi Spodbujanje odličnosti omenja pet pravil za učence, ki jih spodbujajo na poti k odličnosti:

1. Z drugimi se pogovarjaj tako, kot bi hotel, da se drugi pogovarjajo s teboj. Dobro se počutiš tudi, če komu rečeš kaj prijaznega.
2. Nič ni narobe, če ti ne uspe; narobe je, če ne poskusiš.
3. Ne primerjaj se z nikomer. Verjemi vase.
4. Če za svoj položaj kriviš druge, se postavljaš v vlogo žrtve. Bodi odgovoren za svoja lastna dejanja.
5. Če s kom nisi zadovoljen, lahko spremeniš njegovo vedenje tako, da spremeniš svoj odnos do njega.

3 Utrinki iz prakse

Letošnje šolsko leto poučujem angleščino v heterogenih skupinah v 8. in 9. razredu, izbirni predmet retoriko in izvajam interesno dejavnost MEPI – mednarodno priznanje za mlade. Osnovno vodilo pri mojem delu z učenci je spoštovanje. Z učenci se pogovarjam tako, kot si želim, da se oni pogovarjajo z menoj – spoštljivo, enakovredno, ne podcenjujoče in brez merjenja moči. Tako pri delu med poukom kot tudi pri dejavnostih izven pouka želim z učenci najprej navezati dober stik in jih spoznati. Zavedam se, da moram učencem najprej z zgledom dokazati, da si prizadevam za dobre odnose z njimi. Šele ko to naredim, od njih pričakujem konstruktiven pristop k delu, ki se izraža v lažjem in nemotenem poučevanju, motiviranosti za učenje in sodelovanje ter v odsotnosti disciplinskih težav.

Poučevanje v heterogenih skupinah, kjer je največ 16 učencev, mi omogoča, da dobro spoznam učence, veliko komuniciram z njimi in jim nudim prilagoditve, ki jih potrebujejo, da dosežejo cilje učnega načrta na njim najbolj optimalen način. Zame je pomembna povratna informacija glede učenja, znanja in poučevanja, ki jo dobim od učencev, hkrati pa moja povratna informacija učencem vsebuje spodbudo in usmeritve, ki so jim v pomoč. Na začetku šolskega leta učence pozovem, da zapišejo svoje želje in pričakovanja glede aktivnosti in ciljev pri pouku angleščine in retorike. Z učenci se nato pogovorim o njihovih željah in nato skupaj izberemo tiste, ki so vsem sprejemljive ter jih vključim v svoj učni načrt in priprave. Učencem pomagam pri prepoznavanju osebnih koristi v znanju tujega jezika, da ponotranjijo in osmislijo proces učenja kot sredstvo za doseg cilja – biti opremljeni za uspešno življenje –, ne pa kot končni cilj. Med letom vključujem v pouk aktualne teme, za katere pogosto izvem kar od učencev, in tako uporabljajo angleščino kot orodje za izražanje svojih stališč in mnenj. Izdelke učencev zbiram v mapah (knjižna poročila, tematski izdelki, pesmi, akrostihi ...), pisne izdelke v zvezkih pregledujem in jim dajem povratne informacije o vsebini in možnih izboljšavah, uporabljam tudi vrstniško ocenjevanje, zlasti pri govornih nastopih. Beležim interne zapise o delu učencev, razgovorih z njimi, svojih opažanjih. Tako lahko sledim njihovem napredku in jih usmerjam k neprestanemu nadgrajevanju svojih sposobnosti. Ob koncu leta preverim, kako so bili učenci zadovoljni z aktivnostmi pri pouku, kar mi pomaga pri načrtovanju dela v prihodnosti. Povratno informacijo učencev upoštevam pri letnih pripravah, saj na ta način dosežem aktualnost svojega učnega programa glede na interese in življenjski stil učencev, ki se iz dneva v dan hitreje spreminja. Tako moj pouk ostane relevanten in zanimiv.

Interesna dejavnost MEPI – mednarodno priznanje za mlade je program, ki izhaja iz Velike Britanije. Od tam se je razširil po vsem svetu. V Sloveniji je v zadnjih letih zelo priljubljen, tako v osnovnih kot v srednjih šolah in na fakultetah. Mladi razvijajo različne veščine in pridobivajo kompetence, ki jim koristijo v nadaljnjem življenju. Program vsebuje štiri področja: prostovoljstvo, šport, veščine in pustolovsko odpravo. V program sem se vključila, ker sem v njem prepoznala dodatno vrednost za osebni razvoj učencev in logično nadaljevanje ter nadgradnjo svojega dela in ravnanja z

učenci. Pritegnilo me je zlasti spodbujanje odličnosti oz. dejstvo, da učenec tekmuje sam s seboj, skuša premagati sebe in premika meje svojih zmožnosti. Upa se preizkušati v novih, neznanih situacijah, kar mu predstavlja izziv in posledično prinese večjo samozavest in sprejemanje odgovornosti za svoja dejanja. Dodatno vrednost predstavlja še dejstvo, da se na tem področju lahko odlično izkažejo učenci, ki imajo za to pri pouku in ocenjevanju v razredu manj možnosti.

Vsak učenec je zgodba zase in želi biti uspešen in zadovoljen. To sta ugotovitvi, ki sem jih v več kot dvajsetih letih poučevanja in dela z učenci dodobra spoznala. Veljata kot izhodiščni točki mojega dela. Zato z učenci opravljam individualne razgovore, se z njimi veliko pogovarjam in neformalno družim (med poukom v angleškem jeziku, med odmori, na dnevih dejavnosti, pri interesni dejavnosti, na izletih v London, na šolskih plesih, na očiščevalnih akcijah ...). Hobiji in interesi učencev so zame pomembni, vključujem jih v pouk, ki ga na ta način popestrim in v učencih vzbudim notranjo motivacijo za delo. Učence spodbujam h krepitvi samozavesti in jim pomagam pri razvijanju dobre samopodobe s spoštljivim in korektnim odnosom. Izogibam se nenehnim kritikam, pridiganju in kaznovanju učencev z ocenami. Pri tem si pomagam s pozitivnim pristopom – pri učencih se osredotočam na tisto, kar je pozitivnega pri njih, in s pravo mero humorja. Učencem pomagam pri njihovem osebnotnem razvoju v zrele, odgovorne, samozavestne odrasle osebe, istočasno pa se od njih učim in pridobivam nove izkušnje, ki me bogatijo in preoblikujejo.

4 Namesto zaključka

Vsak učenec je delček v mozaiku, ki ga ustvarjam. Je mozaik, ki ni nikoli dokončan in ki hkrati preoblikuje tudi mene, učiteljico. Gre za vzajemen proces učenja in poučevanja, ki bogati vse vključene. Je le ena od poti, kako doseči učne cilje, ki so naloga vsakega učitelja. Zaenkrat je ta pot v našem prostoru malo uhojena in zato predstavlja edinstven izziv, ki mi je pisan na kožo.

5 Viri in literatura

Holcar Brunauer, A. ... (et al.): *Povratna informacija. Formativno spremljanje v podporo učenju*. Priročnik za učitelje in strokovne delavce. Ljubljana: ZRSŠ, 2016.

Nelson, J.: *Pozitivna disciplina*. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI, 2014.

Prgič, J.: *Pozitivna disciplina za vrtnice in šole*. Interno gradivo s seminarja. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI, 2018.

Sims, P.: *Spodbujanje odličnosti*. Tržič: Učila, 1999.

Učenica s umjetnom pužnicom na satu glazbene kulture

Vesna Lončar, učiteljica glazbene kulture

OŠ Antun Mihanović Osijek

Suvremeno školstvo sve više ističe potrebu razvoja škole u kojoj je nastava orijentirana na one strategije koje učenika uključuju i osamostaljuju u nastavnom procesu. Učitelj izmjenjuje nastavne strategije i s učenicima pronalazi nova rješenja za kreiranje nastavnih događanja prilagođenih svakodnevnim nastavnim situacijama. Poseban izazov za mene kao učitelja predstavljalo je pronalaženje što učinkovitijih strategija poučavanja učenice s ugrađenom umjetnom pužnicom (kohlearnim implantantom). S tom realnošću susrela sam se u četvrtom razredu kada sam u odjel dobila takvu djevojčicu. Bila je prestrašena jer ono što je trebalo čuti i doživjeti nije mogla te je umjesto zadovoljstva pokazivala tugu, nesigurnost, strah i plač. Tada započinje naša zajednička borba približavanja i suočavanja s poteškoćom.

Sagledavajući odrednicu psihofizičkog obilježja učenika, nameće se pitanje učinkovitosti pojedinih strategija poučavanja čija psihofizička obilježja odstupaju od onog što nazivamo prosječnim. Sluh, vid i govor su čovjekove najvažnije poveznice s vanjskim i unutarnjim svijetom te su važne za integraciju svih fizioloških, somatskih i psihičkih procesa u oblikovanju vlastitog identiteta. Govor je slojevita poruka jezičnih i izvanjezičnih elemenata, a njegovo učenje je slojevito i kompleksno. Uho je organ koji omogućuje slušanje zvukova koje moramo znati primjereno koristiti, zato je i razvoj slušne percepcije važan za razvoj govora, a istovremeno i čovjekovog kognitivnog, socijalnog i emocionalnog razvoja.

Pužnica je vrsta elektroničnog slušnog pomagala koje zaobilazi oštećene slušne stanice i dovodi podražaj do ogranka slušnog živca što djevojčici omogućuje zamjedu zvuka, tj. pužnica joj omogućuje da čuje, a mozak da razumije ono što čuje. To je mojoj učenici omogućilo da se integrira u redovnu školu pri čemu važnu ulogu ima oralna komunikacija u kojoj se koristi jezik čujne okoline. Poteškoću pri tome predstavlja uputa učitelja i govor drugih pa zato učenica mora biti u posebnom fokusu, a učitelj joj mora biti okrenut. U tihoj okolini razumijevanje govora je dobro, a u bučnoj učionici razumijevanje je otežano zbog glasnoće te je djevojčica često reagirala osjećajem nelagode i plačem.

Problem je nastao u nemogućnosti da učenica odredi s koje udaljenosti i odakle dolazi zvuk. Stoga je bilo važno u razredu uspostaviti klimu međusobne tolerancije i poštovanja kako bi se svi osjećali dobro, razviti pravilo da više učenika ne govori istovremeno te individualizirati postupak i strategije poučavanja.

Zvukove iz okoline učenica prima pomoću mikrofona, akustični signal mikrofona pretvara u električni gdje se signal kodira i preko zavojnice kroz kožu šalje u unutrašnjost pužnice. Elektrode stimuliraju slušni živac kojim se podražaj prenosi do mozga. Cijeli proces odvija se u nekoliko milisekunda, čime je omogućeno slušanje u stvarnom vremenu. Ipak učenica čuje sasvim drugačije od osoba koje nemaju oštećenje sluha. Zašto je to tako?

Glazba se sastoji od niza različitih frekvencija, akustika je složenija od govora. Glazba osobama s oštećenim sluhom često zvuči neugodno jer percepcija visine tonova može odstupati od stvarne čak dvije oktave. Glazbom doživljavamo osjećaje, uz glazbu spoznajemo sebe, svoje doživljaje i maštu. Glazba opušta, odgaja i tješi. Neki zvukovi privlače više pažnje, a neki manje. Niski tonovi su umirujući, a visoki ponekad uznemirujući. Sve te nijanse su djetetu s pužnicom uskraćene.

Kako izgleda praćenje i ocjenjivanje kroz elemente u nastavi glazbene kulture?

PJEVANJE I SVIRANJE

Učenje pjesme po sluhu (s ciljem lijepog i izražajnog pjevanja, točne intonacije, ritma, glazbenog pamćenja te samopouzdanja)

- Učenica ima poteškoća u reprodukciji visine tona i melodije
- Pjeva jednolično, monotono, nemelodiozno - slično govoru
- Pjesmu može prepoznati jedino uz tekst (uz pomoć asistenta)

INTONACIJA, RITAM I GLAZBENO PISMO

-Točnost izvođenja ritma slična je perceptivnoj točnosti čujućih osoba (dobro su se pokazale brojalice i ritmičke igre)

OSNOVE GLAZBENE UMJETNOSTI

-Učenica posjeduje odlične intelektualne sposobnosti te s lakoćom usvaja teorijske sadržaje iz glazbene umjetnosti

SLUŠANJE

Pratimo melodiju, ritam, tempo, dinamiku, izvođače, glazbala upoznajemo na temelju odabranih primjera.

- Učenica može razlikovati samo kontrastna glazbala (klavir-flauta)
- Lakše vizualno prepoznaje i povezuje (slika-zvuk)
- Gudačka glazbala joj sva jednako zvuče

Uloga učitelja u ovakvoj situaciji je imati realna očekivanja, motivirati i ohrabrivati u raznim glazbenim aktivnostima. Dati učeniku do znanja da se od njega ne očekuje savršenstvo, ishode prilagoditi mogućnostima i ograničenjima. Različitim glazbenim podražajima doprinijeti razvoju slušanja i govora, razvijati mogućnost komunikacije u prostoru i vremenu te obogatiti glas i njegovu kvalitetu. Temeljni uvjet za uključivanje učenika s umjetnom pužnicom u aktivan rad na nastavi i razvijanje njegovih sposobnosti jest učitelj koji će autonomno i kompetentno djelovati u najboljem interesu učenika u skladu s njegovim potrebama. Tome će najbolje pridonijeti tolerancija, razumijevanje, poštovanje i obostrana spremnost za prihvaćanje teškoće. Nadam se da sam u tome uspjela.

Projekt športne skupine in vpliv športa na mladostnike

Sport group project and impact of sport on adolescents

Tomi Martinjak

Mladinski dom Jarše, Slovenija

tomi@mdj.si

Izvleček

Stanovanjska skupina Črnuška gmajna že dlje časa strokovno obravnavo mladostnikov bogati z različnimi dodatnimi doživljajskimi dejavnostmi (mednarodne izmenjave, prostovoljci iz tujine, športne aktivnosti ...), s čimer želi mladim omogočiti boljšo kakovost življenja. V preteklem šolskem letu so se odločili, da v redni program vključijo še več športnih in doživljajskih vsebin. V tem programu so mlade seznanili z različnimi športnimi aktivnostmi, jih spodbudili k aktivnemu preživljanju prostega časa in jim z izkušnjami v športnih aktivnostih pomagali premagovati ovire tudi na drugih socialnih in psiholoških področjih. Cilj ni bil vzgoja športnikov, ampak športnega duha. Šport je bil poligon oziroma sredstvo za pridobivanje novih pozitivnih učenj za življenje. Z načrtovanim programom so izboljšali tudi osebnostne lastnosti posameznikov, kot so obvladovanje stresa, asertivno izražanje agresije, spodbujanje empatije in timskega sodelovanja, odpravljanje pasivnosti, razvijanje vzdržljivosti, izboljšanje samopodobe in bolj zdrav odnos do svojega telesa.

Ključne besede: šport, empatija, obvladovanje stresa, samopodoba, odprava pasivnosti.

Abstract

In the residential group Črnuška gmajna, they have been involved in the professional treatment of various additional adventure activities (international exchanges, volunteers from abroad, sports activities, etc.) for a longer period of time, thus enabling our young people to improve their quality of life. In last school year, they have decided to include even more sports and adventures in the regular program. Through this program, they got to know young people through various sports activities, encouraged them to spent their leisure time actively, and through the experience of sports activities overcame obstacles in other social, psychological areas. Their goal was not to educate athletes, but sports spirit. Sport was served as a polygon or a means to gain new positive learning for life. With the planned program, they have also improved the personality traits of individuals, such as stress management, asertic expression of aggression, stimulating empathy and team collaboration, eliminating passivity, developing endurance, improving self-image and a healthier attitude towards your body.

Key words: stress management, asertic expression of aggression, stimulating empathy and team collaboration, eliminating passivity, improving self-image.

1 Projekt športne skupine in vpliv športa na mladostnike

Za sodelovanje v projektu smo se odločili, ker mladostniki iz naše stanovanjske skupine večinoma izhajajo iz družin in okolja s slabšimi oziroma manj spodbudnimi (tudi materialnimi) možnostmi za njihov psiho-socialni razvoj in so zato pogosto prikrajšani za priložnosti in izkušnje, ki bi jim lahko koristile pri zaposlovanju in na splošno v prihodnosti. Prav tako ima večina mladostnikov v naši skupini slabo samopodobo ter malo zaupanja vase in v svoje sposobnosti. V komunikaciji so nespretni in imajo težave pri navezovanju stikov. Zelo pogoste so pri njih tudi slabe prehranjevalne in življenjske navade.

Iz naših preteklih izkušenj vemo, da je šport medij, ki mladostnike prisili iz območja ugodja, varnosti, rutine, saj je šport kot pomanjšana družba s svojimi zakonitostmi, pravili in odnosi. Uvajanje športnih aktivnosti lahko uporabimo kot dodatno diagnostično sredstvo oz. za spoznavanje mladih v situacijah, ki zahtevajo več napora. Mladostnika lahko spoznamo z drugega zornega kota, kako premaguje fizične in psihične izzive v relativno kratkem času oziroma se pokažejo njegova šibka in močna področja. V veliko pomoč vzgojiteljem pri tem so npr. hitre čustvene reakcije kot posledica napora, intenzivnosti odnosov in strahu pred neznanim. Na drugi strani pa so rezultati pri športni aktivnosti hitreje dosegljivi, s tem pa tudi pohvala in dobro počutje ter pozitivni učinki športa. Zdrav, športen način življenja je vložek v mladostnike, ki obrodi pozitivne rezultate, saj je to vložek v prihodnost, v način njihovega bodočega preživljanja prostega časa in s tem njihovih družin v prihodnosti.

1.1 Cilji

V stanovanjski skupini Črnuška gmajna želimo mladostnikom omogočiti boljšo kakovost življenja tudi v obdobju, ko bodo zapustili našo skupino. Naš cilj je, da se bodo v naši skupini seznanili s prednostmi ukvarjanja s športom, predvsem rekreativno, da bodo obogatili svoje izkušnje skozi lastno spoznavanje in izkustvo športnih vsebin ter spoznali pozitivne učinke športa in časa, ki ga bodo namenili zanj, in sicer s telesnega, čustvenega in socialnega vidika. Naš cilj ni učenje športnih elementov, ampak je šport za nas poligon oziroma medij za doseg pozitivnih učinkov na mladostnike.

Vzgajanje mladostnikov s športom je medij za doseganje različnih umetno ustvarjenih situacij, ki so podobne situacijam v resničnem življenju, ki pa jih mi nadziramo v omejenem prostoru in času. Šport nam omogoči, da izzovemo čustvene reakcije, ki jih pri običajni vzgoji veliko težje. Šport nam torej omogoča veliko hitrejše rezultate in pristnejše reakcije udeležencev. Šport je torej le medij, in ne cilj, zato je to popolnoma nov pristop k vzgoji in izboljševanju osebnostnih lastnosti.

S programom želimo izboljšati osebnostne lastnosti posameznikov, kot so obvladovanje stresa, obvladovanje agresije, spodbujanje empatije, odpravljanje pasivnosti, razvijanje vzdržljivosti, vztrajnosti in boljše samopodobe, boljši in bolj zdrav odnos do svojega telesa itd. Vse to bomo dosegli skozi osebno izkušnjo vsakega posameznika, ki je udeležen pri vadbeni enoti.

Spremembe v vzgoji in izobraževanju se nam zdijo pomembne, saj z novimi programi omogočamo drugačnim in neuspešnim v rednih programih izobraževanja, da postanejo uspešni in se naučijo tehnik, ki jih bodo potrebovali za boljše vključevanje v sedanjo družbo in sistem vzgoje in izobraževanja na drugačen način. Mladostniki v naši stanovanjski skupini so se v preteklosti že srečali z različnimi oblikami nezaželenega odklonskega vedenja, slabimi in nespodbudnimi razmerami doma in so bili iz teh razlogov nameščeni v stanovanjsko skupino Črnuška gmajna.

Konkretni cilji, ki smo jih spremljali:

1. Ozaveščanje in spoznavanje lastnih reakcij in odzivov na določene dražljaje iz okolja.
2. Hitro posredovanje informacij udeležencem in korektura teh (merili bomo telesno pripravljenost, vzdržljivost, preoblikovanje telesa, kar vse skupaj vpliva tudi na samozavest, samopodobo itd.)
3. Spreminjanje reakcij in izboljšava osebnostnih lastnosti ter s tem socialne mreže.
4. Prepoznavanje reakcij in primernosti teh.
5. Merjenje napredka vzdržljivosti (npr. pretečeni kilometri)
6. Boljša struktura in kakovostnejše preživljanje prostega časa.

1.2 Letni program

Tabela 1: Dejavnosti po obdobjih

Obdobje	dejavnost
September 2018	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, jadrnanje, tedenska športna dejavnost v telovadnici ali zunaj (tek, rolanje ipd.).
Oktober 2018	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, tedenska športna dejavnost v telovadnici (floor ball) ali zunaj (tek, rolanje ipd.), črnuški triatlon.

November 2018	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, timbuilding vikend v hribih, tedenska športna dejavnost v telovadnici ali zunaj (tek, rolanje ipd.).
December 2018	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, polnočni pohod skupaj s starši na Krvavec, tedenska športna dejavnost v telovadnici ali zunaj (tek, rolanje ipd.).
Januar 2019	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, smučanje, tedenska športna dejavnost v telovadnici ali zunaj (tek, rolanje ipd.).
Februar 2019	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, športna dejavnost v telovadnici (samoobramba).
Marec 2019	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, športna dejavnost v telovadnici (aerobika in vaje za pridobivanje splošne vzdržljivosti).
April 2019	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, turno smučanje, tedenska športna dejavnost v telovadnici ali zunaj (tek, rolanje ipd.).
Maj 2019	Joga v garaži stanovanjske skupine, ki je preurejena v športni prostor, maraton Radenci, tedenska športna dejavnost v telovadnici ali zunaj (tek, rolanje ipd.), kolesarski vikend.
Junij 2019	Vikend v visokogorju, tedenska športna dejavnost v telovadnici ali zunaj (tek, rolanje ipd.).
Julij 2019	Mednarodna izmenjava Azorski otoki (Portugalska, Finska, Slovaška, Slovenija).

1.3 Vključevanje staršev

V skupini smo želeli v omenjene aktivnosti vključiti tudi starše mladostnikov, saj menimo, da se odnos do športa, telesa in prepričanja "pomembno je vlagati v športni način življenja" začne doma in z zgledom staršev. Starši se na naše povabilo niso odzvali, kar smo tudi pričakovali, zato smo vse moči usmerili v mladostnike, ki so že na pragu samostojnosti in odraslosti (starost 15–19 let). V nasprotju s starši, ki so imeli možnost zavrniti našo pobudo, smo bili pri mladostnikih nepopustljivi pri tem, da se seznanijo in preizkusijo v posameznih elementih športnega udejstvovanja oziroma rekreacije (športnega načina življenja). Menimo, da bodo le s svojo pozitivno izkušnjo lahko spremenili svoje vzorce mišljenja in navade ter bili pozitivni vzor za svoje otroke in družino.

1.4 Sprotna opazanja med projektom

Na začetku projekta so bili mladostniki večinoma skeptični, izražali so velik odpor, kar pa je verjetno posledica slabe samopodobe in malo izkušenj z uspehi iz preteklosti, predvsem pa strah pred ponovnim neuspehom in neznanim. Po prvih uspešno premaganih športnih aktivnostih in kilometrih, predvsem pa ob rednem vodenju napredka vadbe, pa so se mladostniki počasi navzeli športne miselnosti in začeli kljub naporu uživati predvsem v uspehih in napredku iz vadbe v vadbo. Vzgojitelji smo jih vsako vadbeno enoto spodbujali k premikanju meje in zaupanju vase ter jim sporočali, da je vse odvisno samo od njih in njihovega truda in volje. Mladostniki so se odzvali zelo pozitivno, tako da so bila že po nekaj mesecih prepričevanja odveč in so postali "športniki". Prav tako smo pri večini mladostnikov iz meseca v mesec lažje vplivali na njihove prehranjevalne navade. Dekleta in fantje so začeli spoznavati svoje telo in spremembe, ki so jih zaznali v njegovem delovanju ter zunanji podobi. Med projektom smo pri njih opazili tudi večje zaupanje vase in premagovanje strahov. Pozitivne učinke smo opazili tudi pri šolskem delu in delovnih navadah, čeprav je to težko merljivo.

1.5 Mladostniki in vzgojitelji so povedali

Vzgojitelj Marko: Takšne aktivnosti ponujajo tudi vzpostavljanje bolj poglobljenih odnosov med mano in mladostniki. Še več, aktivnosti so dodatno diagnostično sredstvo glede spoznavanja mladih in njihovih kompetenc, kar pomeni, da v konkretnih situacijah spoznaš dobre in manj dobre lastnosti, sposobnosti in veščine mladih.

Vzgojiteljica Irma: Odličen način preživljanja prostočasnih dejavnosti. Odličen način, kako poglobiti in izboljšati odnose z mladostniki. In največje veselje je pogledati zadovoljne obraze, ko presežejo sami sebe, ko gredo čez meje, ki so bile še nedavno za njih povsem nedosegljive.

Vzgojitelj Peter: Nenadoma sem se zavedel, da ne sledijo oni meni, ampak jaz njim. Skupina in zagreti člani so bili v športu ne le dejavni, ampak celo proaktivni; postali so iniciatorji in vodje torkovih rekreacij, sam pa sem sledil njihovem elanu in tempu vadbe. In to je zame dosežek – skupina je postala odgovorna za izvajanje športnih aktivnosti, vzgojitelji pa smo ostali podporniki in prvi med enakimi, športniki.

Vzgojitelj Tomi: Z idejo o športni skupini se je izpolnila moja dolgoletna želja, saj sem verjel, da lahko skozi šport pomembno vplivamo na vse vidike mladostnikovega dožemanja sveta, telesa in odnosov. Šport je namreč pomanjšan svet z zakonitostmi, ki so enake kot v družbi.

Lan: Že od začetka sem se začel spreminjati tako mentalno kot fizično. Aktivnosti so na splošno pripomogle k mojim sposobnostim. Kondicije sem imel vse več, prav tako moči in gibljivosti. Seveda pa je imelo ogromen vpliv na moje razmišljanje. Vsak pretečen krog, vsaka dvignjena utež in vsaka izkušnja v novem športu mi je dvignila brado. Če bi moral vse to opisati v enem stavku, bi rekel: Končno uresničena novoletna zaobljuba.

Sara: Osebnostno mi je od športnih aktivnosti najbolj všeč joga. Opazila sem, da me izvajanje joge pomiri tako fizično kot psihično in da mi pozneje pomaga pri koncentraciji. Zahvaljujoč skupini pa bo v mojih mislih vedno neki glas, ki me bo opozarjal, da je telovadba pomembna, in me spominjal na to, kako dobro sem se počutila vsakič po treningu.

Aleksander: Opažam, da se zaradi telovadbe lotim dela s še večjo zagnanostjo, hkrati pa mi tudi omogoči osvežen pogled na trenutne težave pri delu, s katerimi se ukvarjam. Posledično se poveča tudi moja učinkovitost pri delu. Ta občutek mi ni bil tuj, a sem sčasoma pozabil na njegov vpliv in pomen zame.

Manca: Spremenilo se je moje počutje in naučila sem se premagovati ovire. Na pohodu na Kofce sem se naučila, da ni bližnjice do sreče, ampak moraš prehoditi ovire. Naš vzgojitelj Tomi nas je z motivacijskim govorom motiviral, da smo prišli na cilj.

1.6 Doseženi cilji in načrti za naprej

Osnovni cilj – približati mladostnikom vrednote in učinke aktivnega življenjskega sloga – je bil dosežen, prav tako prepoznavanje pozitivnih učinkov s strani mladostnikov samih. Odnosi med vzgojitelji in mladostniki so se izboljšali in poglobili, s tem pa tudi zaupanje in vplivanje na njihov razvoj, mišljenje itd. Projekt ocenjujemo kot zelo uspešen in menimo, da bi ga bilo treba vključiti v vzgojne programe kot obvezni del. Naša skupina bo s podobnim delom nadaljevala tudi prihodnje šolsko leto, žal pa bomo morali nekaj vsebin prilagoditi zaradi finančnih omejenosti, ki jih letos nismo imeli. V prihodnje bi si želeli ponovno pridobiti finančna sredstva za izvajanje programa v celoti ali celo v bogatejši izvedbi.

1.7 Končna misel

Poslanstvo našega poklica je pozitivno vplivanje na mladostnike s svojimi prepričanji, zgledom in znanjem. Šport je odlično sredstvo za celostno vplivanje na mladostnike. Pri svojem delu si bomo še naprej prizadevali za vključevanje športnih aktivnosti, saj

te vplivajo na ustrezen psiho-fizični razvoj mladostnikov in so pomembna dodana vrednost rednim dejavnostim stanovanjske skupine.

2 Literatura in viri

Mladinski dom Jarše. Uvajanje sprememb pri podpori mladim s čustvenimi in vedenjskimi težavami, 2019, str. 223–231.

Mladinski dom Jarše. 2019. Nov program »Športna skupina Črnuška gmajna«. <https://www.crnuskagmajna.si> (1. 9. 2019).

Depresivnost pri najstniku

Podpora svetovalnega delavca najstniku in vez med njim in staršem

Teenager depression

Counselling support for the teenager and the bond between him and the parents

Barbara Perme

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, barbara.perme@guest.arnes.si

Izvleček

Vsak človek potrebuje vsaj en zadovoljujoč odnos, da se lahko nemoteno razvija, kar velja tudi za najstnika. Čeprav z vstopom v puberteto s svojim spremenjenim vedenjem lahko do staršev kaže skoraj sovražen odnos in se obnaša, kot da jih ne mara več, je to njegovo zavračanje staršev samo navidezno. Najstnik v tem obdobju bolj kot kadar koli potrebuje stabilne starše, ki sporočajo, da jim je resnično mar zanj, da mu nikoli ne bodo zaprli vrat in obupali nad njim, pa naj se zgodi kar koli. Pomanjkanje varnosti, bližine in navezanosti v družini ogrozi najstnika, kar lahko vodi tudi v depresivnost. Avtorica v svojem prispevku predstavi učenko z depresivno motnjo in pot, ki jo je prehodila tudi ob podpori svetovalne delavke. Mama je težko sprejela, da je hčerka za premagovanje notranjih stisk izbrala samopoškodovanje. Počasi sta se obe, deklica in mama, učili drugačnih izbir vedenja in odzivov in z veliko podpore spet okrepili svoj odnos. Danes ima deklica cilje in se veseli življenja.

Ključne besede: odnos, potreba, najstnik, starš, depresivnost, podpora, svetovalni delavec.

Abstract

Every person needs at least one satisfying relationship in order to smoothly develop. This also applies to teenagers. Although entering puberty, a teenager's altered behaviour may show an almost hostile attitude towards his parents and behave as if he no longer likes them, this is his parents' rejection only seemingly. During this period, more than anything, the teenager needs stable parents who show him that they care about him, that they will never close their doors and give up on him, whatever happens. The lack of security, closeness and attachment in a family threaten the teenager which can also lead to depression. In her article, the author presents a student with a depressive disorder and a path that she also traversed with the support of a counsellor. It was hard for her mother to accept that her daughter chose self-harm to overcome her internal distress. Slowly, both the daughter and the mother learned different choices of behaviour and responses and, with great support, strengthened the relationship between the two again. Today, the girl has goals and is looking forward to life.

Keywords: relationship, necessity, teenager, parent, depression, support, counsellor.

1 Uvod

Ljudje za preživetje potrebujemo varno čustveno povezanost s pomembnimi bližnjimi (Mrgole, 2013).

Naša potreba po odnosih, po ljubezni, po pripadnosti je enako vgrajena v gene kot potreba po prehranjevanju in pitju (Glasser, 2002).

Zavedanje, da je staršem mar za najstnika, sodi med najbolj pomembne izkušnje, ki jih najstniki potrebujejo za življenje. To je zavedanje, ki ima tudi daleč največjo preventivno moč (Mrgole, 2013).

Zlasti potreba po ljubezni in pripadnosti nas žene, da iščemo poti, kako bi se povezali in ostali povezani z drugimi. Zadovoljiti pa moramo tudi druge potrebe. V življenju se običajno dogaja, da sta prav potreba po moči in potreba po ljubezni v konfliktu.

Odraščanje otrok in vstop v puberteto prineseta spremembo v vedenju najstnika. Iz ubogljivega in vodljivega otroka se lahko najstnik čez noč spremeni v nekoga, ki ga starši komaj poznajo. Starši v svoji nemoči in v neizmernem strahu glede vedenja najstnika izbirajo vedenja, ki ne krepijo odnosov.

W. Glasser je sestavil listo sedmih vedenj, s katerimi uničujemo, in sedmih vedenj, s katerimi odnos gradimo. To so vedenja, ki jih lahko v vsakem trenutku izbiramo, če se jih zavedamo (Glasser, 2002).

Najstnik potrebuje starše, ki so stabilni in vzdržijo ob njegovih čustvih ter ohranijo spoštovanje. Če se na informacijo moči odzovemo z močjo (npr. samo z mislijo: »Ne bom se pustil, ti bom že pokazal ...«), se bo moč v odzivu samo še bolj okrepila. Bolj spodbujamo samostojnost, bolj je otrok samostojen. Bolj prepovedujemo, bolj se otrok upira. Bolj pristopamo s humorjem, bolj mehko se otrok odziva (Mrgole, 2002).

2 Depresivnost pri najstnikih

Število mladostnikov, ki se srečujejo z depresivnimi občutki in depresijo, je tudi v Sloveniji vedno večje. Depresivnost je izraz pomanjkanja varnosti, bližine in navezanosti. V medsebojnih odnosih, v katerih niso zadovoljene čustvene potrebe, je depresivnost lahko vzorec odzivnosti in način za premagovanje stisk, ki nastajajo v odnosih.

Ljudje z depresijo potrebujejo razumevanje in pripravljenost bližnjih, da so jim na voljo (Mrgole, 2002).

3 Predstavitev učenke

Emilija (ime učenke je zaradi možnosti prepoznavanja izmišljeno) je v Slovenijo prišla iz države vzhodnega dela Evrope. Vključila se je v 2. razred naše šole. Hitro je napredovala v razumevanju slovenskega jezika in je bila v šoli uspešna. Deklica ni vzbujala posebne pozornosti, dokler njene sošolke niso razredniku zaupale, da ima Emilija na zapestjih ureznine. O opažanjih sošolk sva bili seznanjeni tudi svetovalni delavki. Prvi razgovor je z Emilijo opravila psihologinja, ki je deklico, otroka

priseljencev, spremljala ob prihodu v našo šolo. O njeni stiski je nemudoma seznanila tudi mamo. Mama je bila zgrožena, a hkrati zaskrbljena. Povedala je, da je Emilija največkrat slabe volje, da doma ničesar ne postori in da se najraje zadržuje v svoji sobi. Pove tudi, da njej zmanjkuje časa, saj ima izmensko delo, dela tudi ponoči, trudi pa se, da bi preživela tričlansko družino.

Mama se je na klic iz šole odzvala tako, da je deklico Emilijo, tudi po nasvetu psihologinje, odpeljala k pedopsihiatrinji. Sama sem izkoristila čas bližajoče poklicne odločitve in jo povabila, da skupaj pogledava, koliko zanimanja je bilo to leto za vpis na šolo za oblikovanje. Vedela sem, da deklica rada in lepo riše ter da razmišlja tudi o oblikovni šoli. Najino prvo srečanje je minilo v znamenju pogovora o izbiri nadaljnjega šolanja in preizkusa spretnosti. Do konca šolskega leta sva se z deklico še srečali, a za kaj več so naju prehiteli počitnice.

4 Osrednji del in delo z učenko

4.1 Prvi šolski dan

Nekdo plaho potrka na vrata moje pisarne. Pred vrati je stala Emilija. Izraz na obrazu in njen pogled sta iskala pomoč. Povabila sem jo, naj se usede. Emilija ni bila preveč zgovorna, le stežka je povedala, da so težko pričakovane počitnice na morju odpadle. Z mamico in bratom so se morali nenačrtovano preseliti v novo stanovanje, za kar so porabili denar, ki bi ga sicer lahko namenili počitnicam. Tudi Emilija je prispevala vse svoje prihranke. Očeta ni videla celo poletje, tudi slišita se ne. Zadnji dnevi počitnic so bili zanjo pretežki in bolečina prevelika. Spet je posegla po britvici. Emilija ni mogla več zadrževati solz. Pustim ji, da joka; takrat jo prvič objamem. Dogovoriva se, da se bova letos večkrat videli.

4.2 Najine srede

Včasih se mi je zdelo, da zvonec še ni odzvonil za zaključek pete ure, ko je Emilija že potrkala na moja vrata. Največkrat sem najprej zagledala njene žalostne oči, v katerih so se včasih že nabirale težko zadrževane solze. Njene roke so bile največkrat mrzle, kot da po njenih žilah sploh ne teče kri. Ustnice je imela suhe, največkrat sem ji najprej ponudila vodo, košček čokolade ali topel čaj. Počasi sva gradili najin odnos. Predstavila mi je glasbo, ki jo rada posluša, včasih pa sva se pogovarjali o njenih risbah, ki jih je uspela narisati med tednom. To jo je sprostilo. Košarko je opustila. Skupaj sva iskali druge, sprejemljivejše načine premagovanja njene stiske, npr. kako se lahko umiri z dihanjem. Najina srečanja sva pogosto zaključili tako, da se je prepustila mojemu glasu in vizualizaciji.

Emilija je težko govorila o sebi, svojih občutkih in čustvih. Lažje se je izražala, če je imela pred seboj konkretni material, nedokončane stavke, zgodbe, različne figure, terapevtske karte. Vedno sva preleteli tudi pretekli teden in situacijo doma, ki pa ji ni bila preveč naklonjena. Nad očetom in bratom je že obupala, mama je bila edina oseba, s katero je imela stik, a tudi ta odnos ni bil takšen, kot bi si deklica želela. Z

mamo sta se zelo malo pogovarjali in v zadnjem času sta se hitro zapletli v prepir. Hrepenela je po mami, a ni našla poti do nje.

Emilijina mama je bila odprta, vesela in zgovorna gospa. Pravo nasprotje Emilije. Najbolj jo je motilo, da je njena hči tako tiha, da nič ne pove, še tega ne, kaj si želi. Mami se je zdelo, da za Emilijino obnašanje ni nobenega pravega vzroka. Potoži tudi, da mora vsa hišna opravila opraviti sama. Želi si, da bi jo Emilija vsaj malo razbremenila, tako pa jo zvečer največkrat počaka še posoda od kosila, v kopalnici polno hčerinih las, včasih celo oprano perilo v stroju.

Čeprav sem mamu razumela, sem ji hkrati poskušala razložiti, da Emilijino obnašanje vendarle izraža neko stisko. Tako močno kot mama misli, da ima prav, tako močno Emilija misli, da se mama moti, da preveč pospravlja, da nikoli nima časa zanjo. Povedala sem ji tudi, da Emilijo najbolj moti dejstvo, da je do njenega brata veliko bolj popustljiva.

Mama je priznala, da je odnos med njo in Emilijo napet. Spodbujala sem jo, da njun odnos ponovno oživita. Predlagala sem ji, naj do hčerke pristopi bolj potrpežljivo in mirno, naj jo ne graja in obtožuje, predvsem pa, naj ji bolj prisluhne.

Emiliji sem poskušala dopovedati, da jo ima mama rada, a vzgaja na način, ki ga zna in ji je poznan od njenih staršev. Enkrat na mesec je Emilija obiskovala tudi pedopsihiatrinjo v zdravstvenem domu. Včasih sama, včasih z mamu. Pedopsihiatrinja je predlagala zdravljenje z zdravili, a se mama s tem ni strinjala.

Kratek čas sta imeli Emilija in mama boljši odnos. Emiliji je veliko pomenilo, da je mama v trgovini kupila njene najljubše jogurte, skupaj sta uspeli priti na Šmarjetno goro ... Mama je v Emilijin svet ponovno poskušala pripeljati očeta. Umaknil se je, ker mu je sama tako rekla. Po dolgem času je eno izmed jesenskih sobot zopet preživela pri njem in bilo ji všeč.

V decembru je Emilija zopet postala bolj tesnobna. Tožila je, da skoraj nič ne spi, zaradi česar se v šoli pri pouku težko zbere. Hotela je ostajati doma, a ji mama tega ni dovolila. Ocenjevanje znanja ji je povzročalo dodaten stres. Spet se je večkrat rezala. Njena pedopsihiatrinja mi je povedala, da Emilija še vedno razmišlja o žalostnih dogodkih iz svojega življenja, o smiselnosti življenja in o tem, da bi ga končala. Emilija pedopsihiatrinji vseeno zaupa, da ji veliko pomeni, da ima v šoli nekoga, s komer se lahko pogovori. To mi je dalo spodbudo in potrditev, da sta moja podpora Emiliji in njeno spremljanje in tudi njene mame vredni vloženega truda. Delili sva si tudi mnenje, da je potrebno poskrbeti za Emilijino spanje.

V januarju je Emilija začela z jemanjem antidepresivov. Počasi se je spanje uredilo in njeno telo je postajalo bolj močno. V februarju se je pripravljala na informativni dan. Mamu sem spodbudila, da je šla s hčerko, čeprav je že kazalo, da se bo Emilija v Ljubljano odpravila kar sama. Pomlad je prinesla več sonca tudi Emiliji. Čeprav ni bila uspešna na preizkusu spretnosti, je neuspeh dobro prenesla. Vedela je, da bo lahko še naprej risala in ni se ji bilo težko odločiti za drugo šolo.

Nekaj novega je med Emilijo in mamu doprineslo tudi naše skupno srečanje v marcu. Želela sem, da bi Emilija in mama slišali ena drugo, in verjela sem, da bom z vprašanji uspešno vodila pogovor. Začetek ni bil preveč spodbuden, mama je bila verbalno precej močna in glasna in tudi sama sem morala vložiti kar nekaj truda, da sem jo

ustavljala. Emilija je komaj prišla do besede. Odločila sem se, da tudi v pogovoru z njima uporabim družinske kartice, ki jih je Emilija že poznala. Obe z mamó sem povabila, da izbereta eno vprašanje s kartic, na katerega si želita dobiti odgovor od druge. Emilija je planila po karticah in za mamó izbrala vprašanje: »Kako me opisuješ svojim prijateljem?« Mama je naenkrat postala tiha. Videlo se je, da ji je bilo težko. Zbirala je misli in besede. S telesom je bila obrnjena proti meni, zato sem jo previdno spodbujala, naj odgovor nameni Emiliji. Ko je Emilija iz maminih ust le zaslišala, kako ponosna je nanjo, da svojim prijateljem rada pove, kako je njena Emilija uspešna v šoli, kako dobro ji gre še posebej pri jezikih, kjer je ona še vedno precej šibka, so se Emiliji orosile oči in tudi mama je bila ganjena. »Zakaj mi tega nikoli nisi povedala?« je Emilija spraševala mamó. V prostoru je bilo začutiti polno emocij. Potem solze, dotiki njunih rok in na koncu tudi objem. To je bil poseben trenutek. Naslednji dan me je Emilija prišla prosit, če si lahko kartice izposodi za domov. Bila je vidno dobre volje. Po tistem se je zdelo, da je med njima nekaj drugače. Kot da sta počasi začeli sprejemati, zakaj sta se tako vedli in reagirali, kot sta. Njun odnos se je začel krepiti in je stal na bolj trdnih temeljih. Tudi midve sva se še srečevali in najin pogovor je tekel že veliko bolj tekoče. Emilija je pokazala, da se zna spet smejeti. Veselili sva se dni, ko je bila dovolj močna, da je svojo stisko premagala drugače in ne z rezanjem. Bolj uspešno je že prepoznavala svoje neprijetne občutke in vedno večkrat ji je uspelo, da je takrat pogledala koristne stvari, ki jih je naredila v zadnjem času, pogledala je na svoje dosežke, pomislila na svoje lepe ocene v redovalnici. Rane na njenih zapestjih so se zacelile, le brazgotine so še puščale sled težkemu letu.

5 Zaključek

Emilija je letos dijakinja 1. letnika. Vesela sem, da je zmogla potrkati na vrata moje pisarne. Vsak otrok tega ne zmore, zato sem sama med odmori precej prisotna na hodnikih naše šole. Nekateri učenci potrebujejo samo besedo, nasmech, dotik, drugi, bolj „zaprti“ pa precej več. Hvaležna sem, da mi je Emilija ob slovesu na valeti povedala, da sem bila v nekem obdobju za njo edina oseba, na katero se je lahko obrnila in se mi zaupala. V tem vidim velik smisel in pomen svojega dela z otroki.

Emilija se je uspela ponovno povezati z mamó, čeprav je nekje vmes mama že skoraj obupala nad njo in se je že pogovarjala z očetom, da bi šla Emilija živet k njemu. Vesela sem, da sta se začeli sprejemati kljub svoji različnosti, ki je še vedno nista razumeli. Emilija se spet veseli življenja. Pol leta se že ni rezala in od lanskega decembra zmore živet brez zdravil. Spet ima tudi cilje.

Prepričana sem, da včasih samo ena ura v varnem okolju otroku prinese dosti več kot prisotnost pri eni izmed šolskih ur. Ko otrok nekomu lahko odkrito in iskreno pove o svoji stiski, pride zanj velika razbremenitev. Ne vemo vedno, kaj se dogaja za zidovi stanovanj. Nekoč sem prebrala, da so otroci kot moker cement. Kar koli pade na njih, naredi odtis, ki lahko škoduje njihovi osebni rasti.

Starši so prepogosto preveč obremenjeni samo z učno uspešnostjo otroka. Precej manj jih zanima otrokov notranji svet. Vprašajmo se, kaj nam bo kasneje, ko bodo naši otroci odrasli, prineslo večje zadovoljstvo, ali to, da ima otrok univerzitetno izobrazbo

in bo brez pristnega odnosa z nami, ali pa to, da se zna uspešno spoprijemati z življenjem in nas rad obišče.

Emilija, ponosna sem nate. Hvala ti, ker si bila tudi ti moja učiteljica.

6 Viri in literature

Mrgole, A. in Mrgole, L.: *Izštekanj najstniki in starši, ki štekajo: starši – tukaj in zdaj*. Kamnik: Zavod Vežal, 2013.

Glasser, W.: *Nesrečni najstniki: kako naj starši in učitelji poiščejo stik z njimi*. Radovljica: Mca, 2002.

Glasser, W.: *Nova psihologija osebne svobode: teorija izbire*. Ljubljana: Louisa, 2007.

Končnik Goršič, N.: *Moj otrok odrasča: medsebojni odnosi, šola, strah, trma, žepnina, ljubezen, spolnost, alkohol, droge, motnje hranjenja*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.

Tacol, A.: *Zorenje skozi To sem jaz: razvijanje socialnih in čustvenih veščin ter samopodobe: priročnik za preventivno delo z mladostniki*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2019.

Tomori, M.: *Klic po očetu*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1989.

Vtič, D.: *Iskalci biserov: priročnik za razredne ure: gradivo za razredne ure, projektne dneve, izbirne vsebine in roditeljske sestanke*. Maribor: Društvo za boljši svet, 2004.

Vsak učenec ima svojo pot

Each student has their own path

Marjeta Petek Ahačič

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, marjetapetek@hotmail.com

Izvleček

Prispevek predstavlja praktične strategije in veščine coachinga, ki lahko učencu učinkovito pomagajo pri prepoznavanju in razvijanju svojih potencialov. Strategije, tehnike in koncepti coachinga so odlična podpora tako učitelju kot učencu zlasti pri doseganju željenih ciljev, organizaciji časa, razvijanju sposobnosti za učenje, podajanju povratne informacije, vzpodbujanju motivacije in akcije ter obvladovanju učinkovite komunikacije in medsebojnih odnosov. Procesi coachinga odpirajo nove možnosti, ki učencu omogočajo, da popolnoma samostojno išče odgovore na svoja vprašanja, se osredotoča na reševanje problema, prevzema odgovornosti za svoje odločitve in dejanja, krepi voljo do dela in aktivnega življenja ter dosega izjemne rezultate.

Ključne besede: coaching, šola, motivacija, reševanje problemov, doseganje ciljev

Abstract

The article presents practical coaching skills and strategies that can effectively help the student to recognize and develop their potential. Coaching strategies, techniques and concepts are a great support for teachers and students, as they help to achieve the desired goals, organize time, develop the ability to learn, and provide feedback; they stimulate motivation and activity and help to manage effective communication and mutual relationships. Coaching processes open up new opportunities that allow the student to seek answers to their questions completely independently, focus on problem solving, take responsibility for their decisions and actions, strengthen the will to work and live an active life and achieve outstanding results.

Keywords: coaching, school, motivation, problem solving, achieving goals

1 Uvod

Učitelji se pri svojem delovnem procesu pogosto srečujemo s situacijami, ko je potrebno učence motivirati, jih naučiti samostojnega razmišljanja in iskanja rešitev ter prevzemanja odgovornosti. Opažam, da moji dijaki potrebujejo veliko vzpodbude in pomoči tudi pri učinkoviti organizaciji učenja v popoldanskem času.

Pred nekaj leti sem lahko поблиže spoznala coaching, zanimivo in učinkovito metodo, ki ima svoje korenine že v 19. stoletju na znameniti univerzi Oxford. Takrat je bila coach oseba, ki je pomagala študentom pri pripravi na izpite. Ko danes govorimo o coachingu, z besedo coach poimenujemo tistega, ki drugega s pomočjo različnih veščin in orodij podpira pri samostojnem doseganju ciljev, reševanju problemov, iskanju nove motivacije, učinkovitem načrtovanju časa in dela. Tudi učitelj lahko že z osnovnim poznavanjem procesov coachinga za učence naredi veliko dobrega. Z določenimi veščinami lahko pri učencih vzpodbuja in krepi vse, kar učenec potrebuje za lastno opolnomočenje. Določenih orodij se lahko priučijo tudi učenci, kar jim bo omogočalo, da bodo v času svojega šolanja postajali bolj in bolj samostojni, odgovorni in opolnomočeni tako za učenje kot tudi za življenje samo.

V prispevku se tako osredotočam na nekaj v šoli najbolj uporabnih veščin in orodij: komunikacijske veščine (učinkovita vprašanja, rahljanje prepričanj na ravni jezika, vpliv jezika in podajanje povratne informacije) in orodja coachinga (kolo ravnotežja in formula coachinga).

2 Komunikacijske veščine

Komunikacijske veščine so osnovne veščine procesov coachinga: učinkovita vprašanja, vpliv jezika, rahljanje prepričanj na ravni jezika in podajanje povratne informacije.

2.1 Učinkovita vprašanja

Že samo poimenovanje govori o tem, da zastavimo vprašanja, ki bodo resnično dosegla učinek. Pomembno je, da so takšna vprašanja odprta, kratka in jasna. Tukaj je nekaj vzorčnih primerov, ki pa jih seveda lahko prilagodimo posamezni situaciji:

Kako se to kaže? Kaj te ovira? Kaj želiš namesto tega? Kaj želiš drugače? Kaj želiš s tem doseči? Kdo ti lahko pomaga pri tem? Kakšen načrt želiš narediti? Kdaj natančno želiš to doseči? Kaj ti bo to prineslo? Kaj je pri tem zate pomembno? Kateri vzorec je tu razviden? V kaj to vodi? Kaj potrebuješ? Predstavljaš si, da je cilj že dosežen – kako izgleda? Kaj si se pri tem naučil? V čem si napredoval? Kaj si dosegel v tem tednu? Za kaj si hvaležen? Kdo je hvaležen zate? Kako te to napolnjuje? Kakšen bi želel biti? Kje je razlika med prej in sedaj?

Pri učinkovitih vprašanjih se izogibajmo vprašanjem na *zakaj*, vprašanjem, ki imajo odgovor *da* ali *ne*, in vprašanjem, ki so očitajoča, nejasna, razvlečena, netaktna ali pa vzbujajo občutek krivde.

2.2 Vpliv jezika

Jezik, ki ga uporabljamo v vsakodnevni komunikaciji, marsikaj razkrije o nas in o našem odnosu do sveta in življenja, ki ga živimo. Z jezikom izražamo naša občutja moči ali nemoči. Z besedami velikokrat vplivamo tudi na naše lastno počutje in dožemanje sveta okrog nas. Zato se je dobro zavedati, da so lahko določene besede obremenjujoče, in se jih zato poskušajmo izogibati (*ampak, toda, vendar, no, stres, težava, problem, razne negacije, neoseben jezik, posploševanja*) ali pa jih nadomestiti z bolj proaktivnim jezikom, ki nas bo vzpodbujal k akciji, k pozitivnim dejanjem in občutjem. V šolskem prostoru je zlasti opazno posploševanje in raba neosebnega jezika. Tako se pogosto srečamo s stavki, kot je na primer *Vsi v razredu tako pravijo* ali pa *Nihče v razredu te snovi ne razume*. V takih primerih je učenca dobro vprašati, *Kdo natančno to pravi ali te snovi ne razume*.

Prav tako učenci zelo radi uporabljajo tako imenovane obremenjujoče besede, kot so *moram, ne smem, treba je, moral bi*. Kot učitelji s poznavanjem coachinga jih lahko vzpodbudimo, da poskušajo namesto teh besed uporabiti besede *hočem, želim, nočem, ne želim* ali pa jim zastavimo nekaj močnih vprašanj za rahljanje in preokvirjanje omejujočih prepričanj: *Kako je možno na dano situacijo pogledati še drugače? Kakšno prepričanje je za tem? Kaj te navaja k temu, da tako misliš? Kaj v zvezi s tem je res? Kaj ne drži? Kako bi bilo, če tega prepričanja ne bi imel? Kaj bi pridobil s tem?*

Vprašanja, ki pomagajo rahljati in preokvirjati omejujoča prepričanja, vzpodbujajo učenca k temu, da prevzema odgovornost za svoja dejanja, omogočajo, da spremeni odnos do nastale situacije in izbere novo pot k zastavljenemu cilju.

2.3 Podajanje povratne informacije

Premalokrat pomislimo, kako pomembno vlogo ima podajanje povratne informacije učencu. Povratna informacija ni le nekakšen komentar ali pozitivna oziroma negativna kritika. Povratna informacija, ki jo damo ali pa dobimo, je odlična priložnost za učenje, pridobivanje novih znanj in veščin; je tudi pomemben temelj vsake motivacije. Eden izmed učinkovitih načinov podajanja povratne informacije je tako imenovano *povratno sporočilo v obliki sendviča*:

- *spodnji del*: v tem delu naj povratna informacija govori o dobrih stvareh in naj bo podprta s konkretnimi primeri;
- *sredinski del*: tukaj sporočamo naše konkretne zaznave, podprte s konkretnimi primeri, na primer, kako nekaj deluje na nas;

– *zgornji del*: v tem delu podamo splošni vtis in smernice za razvoj v smeri proti cilju.

Slika 1: Povratno sporočilo v obliki sendviča

V vsakem primeru je pomembno, da je podana povratna informacija pravočasna, pozitivna, iskrena, konkretna, podana v 1. osebi ednine ter usmerjena k nadaljnjemu učenju. Da smo bili v podajanju povratne informacije učinkoviti, vemo takrat, ko prejemnik povratne informacije sporočilo sprejme, ne da bi se pri tem pričel braniti.

3 Orodja coachinga

Coaching nam postreže s kar nekaj orodji, ki so uporabna tudi v šoli. Takšni orodji sta kolo ravnesja in osnovna formula coachinga.

3.1 Kolo ravnotežja

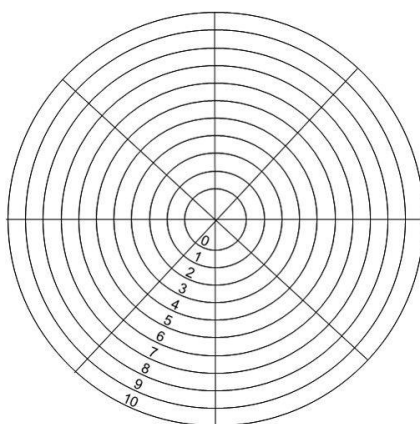
Če želimo razrešiti neko težavo in se premakniti s točke nič v akcijo, je prvi korak k temu uzaveščenje in sprejetje situacije, v kateri smo se znašli. Kolo ravnotežja je idealno orodje, ki nam ob vsaki priložnosti prikaže, kje se trenutno nahajamo. Osnovni krog (kolo) razdelimo na več izsekov, ki zajemajo naše zasebno, poklicno ali pa v našem primeru šolsko življenje. Število izsekov je odvisno od situacije. Vsako področje oštevilčimo z lestvico od 1 do 10. Pri tem ena pomeni, da smo s področjem najmanj zadovoljni, deset pa najbolj. Na koncu od izseka do izseka potegnemo črto in si ogledamo, kakšno je naše kolo ter kako bi se z njim peljali. O posameznih izsekih se pogovorimo. Nekaj primerov vprašanj, ko opazujemo kolo ravnotežja: *Kje ste v ravnotežju? Kje ste manj v ravnotežju? Kako ste zadovoljni s trenutnim ravnotežjem?*

Katerih področij bi se bilo potrebno takoj lotiti? Katera dejanja lahko spremenijo velikost vaših izsekov na kolesu? Kako naprej?

V šoli kolo ravnotežja najpogosteje uporabim, ko se učenci obrnejo name, kadar imajo težave z organizacijo časa za učenje. V takih primerih običajno povedo, da se sploh ne znajdejo več, da jim nič ne uspeva, da nimajo več nobenega časa za sprostitev ali da imajo enostavno premalo časa za učenje. S pomočjo tega orodja lahko učenec konkretizira svoje trenutno stanje in ugotovi, katera so tista področja, kjer mu ne gre, v čem pa je pravzaprav že dober. Poimenovanje izsekov oziroma področij lahko seveda prilagodimo učenčevi situaciji.

Ko so na razredni uri dijaki povedali, da ne vedo, kako se popoldne po šoli organizirati za učenje, smo naredili kolo ravnotežja, ki smo ga razdelili na naslednja področja: *domača naloga, čas za kosilo, čas za odmore med učenjem, čas, preživet s telefonom/računalnikom, zdrava prehrana, gibanje, učenje, druženje, ura začetka spanja*.

Dijaki so na ta način vsak zase videli, kje natančno imajo težavo, kaj že delajo dobro in kje so potrebne hitre izboljšave.

Slika 2: Kolo ravnotežja

3.2 Formula coachinga

$$u = P - m$$

$$u \text{ (uspešnost)} = P \text{ (POTENCIAL)} - m \text{ (motnje)}$$

Čeprav je formula na pogled zelo enostavna, pa je hkrati tudi izjemno učinkovita. Formula je uporabna, kadar želimo učenca pomagati pri doseganju ciljev, kadar učenec želi ozavestiti motnje ali ovire, ki mu preprečujejo uspeh pri šolskem delu.

Formula coachinga nas uči, da uspeh dosežemo, ko ugotovimo, katere so tiste ovire ali motnje, ki preprečujejo, da bi razvijali naše potenciale in zmogljivosti.

Nekaj primerov vprašanj za pogovor z učencem: *V čem želiš biti uspešen? Kako je trenutno s tvojo uspešnostjo? Kako daleč si od željene uspešnosti, če si sedaj na ena, željena uspešnost pa je na deset? Kaj te trenutno loči od željene uspešnosti? Kje vidiš ovire, ki ti preprečujejo željeno uspešnost? Kaj bi lahko zmanjšalo razliko med sedanjo uspešnostjo in željeno uspešnostjo? Če bi te nič ne oviralo, kako bi lahko bil optimalno uspešen? Kakšen bi lahko bil tvoj prvi korak? Kdo ti lahko pri tem pomaga?*

Lahko pa učencu preprosto izročimo tabelo, v katero zapiše *uspešnost* (kaj želim doseči), *potencial* (v čem sem dober, kje so moji viri moči, kaj je moja podpora) in *motnje* (kaj to preprečuje). O zapisanem se z učencem pogovorimo.

Tabela 1: Primer tabele s formulo coachinga

u (uspešnost)

P (POTENCIAL)

m (motnje)

4 Zaključek

Naše poti v procesu učenja so zelo različne. V življenju se naučimo različnih vzorcev in struktur, ki nas lahko pri učenju spodbujajo ali zavirajo. Kot učitelji si želimo, da bi bili naši učenci uspešni, zato jim lahko pomagamo tudi pri zburanju pozitivnega zavedanja, da prav vsak premore sposobnosti in zmožnosti, ki jih je pridobil že z rojstvom. Ko učenec v zvezi z učenjem zaide v dvome in strahove, mu lahko pomagamo s podpornimi vprašanji o sposobnostih, ki mu bodo ponovno vrnila voljo, občutek moči in vrednosti, to pa je osnovni temelji za motivacijo in povrnitev samozavesti: *V čem si dober? V čem si še posebej dober? Kaj ti gre dobro od rok? Kaj obvladaš? Kaj znaš? Za kaj znaš poskrbeti? Česa si se zmožen naučiti?*

Vsak učenec je unikum, vsak se je že rodil s svojimi edinstvenimi sposobnostmi in zmožnostmi. Veščine in orodja coachinga pa učencu omogočijo, da »sam najde svojo resnico« (Sokrat).

5 Viri in literatura

Gallwey, T. W.: *The Inner Game of Tennis: The ultimate guide to the mental side of peak performance*. London: Pan Books, 2015.

Gallwey, W. T.: *The Inner Game of Work*. Manhattan: Random House, 2000.

Rutar Ilc, Z., Tacer, B. in Žarkovič Adlešič B.: *Kolegialni coaching: Priročnik za strokovni in osebni razvoj*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2014.

Šemrl, K. in Potočnik, B.: *Coach: Accredited Coach Training Program: Interno seminarsko gradivo 2017/2018*. Ljubljana, Glotta Nova, center za novo znanje, 2017.

Whitmore, J.: *Coaching for Performance*. London: Nicolas Brealey Publishing, 2009.

Uspešne tehnike zgodnjega pisanja s pomočjo inovativnih didaktičnih pripomočkov

Successful techniques of teaching early literacy skills by applying innovative methodological tools

Petra Podlogar

Osnovna šola Orehek Kranj, Slovenija, petra.podlogar@osorehek.si

Za učenje pisanja je pomembno, v kolikšni meri so razvite otrokove sposobnosti zaznavanja prostora, prepoznavanja oblik, velikosti in položaja predmetov v okolju. Že v vrtcu in kasneje v šoli namenjamo veliko pozornosti prav razvijanju predpisalnih in predbralnih sposobnosti in spretnosti.

Za samo pisanje črk in števil pa je potrebna dobro razvita grafomotorika, ki je tesno povezana s fino motoriko rok oz. prstov. Učenci s posebnimi potrebami, zlasti gibalno ovirani, so pri tem še dodatno prikrajšani.

Včasih tudi s pomočjo različnih grafomotoričnih vaj in vaj za razvijanje ročnih spretnosti pri nekaterih učencih ne opazamo zelenega napredka. Zapis črk in števil kljub številnim vajam ni pravilen, hitro se utrudijo pri pisanju, pogosto je stik pisala s podlago premočan in nesproščen. Učenci so tako razočarani nad svojim pisnim izdelkom kljub trudu, ki so ga vložili v svoj zapis.

Ključnega pomena pri opismenjevanju je motivacija. Z inovativnim pristopom in pripomočki se lahko izboljša tudi njihova finomotorika. Ko »vaja« postane dolgočasna, jo popestrimo še z različnimi miselnimi nalogami. Pri tem pa ima veliko vlogo tudi ustvarjalnost učitelja.

Ključne besede: grafomotorika, napredek, inovativni pristopi, ustvarjalnost, motivacija

Learning writing skills depend on child's spatial perception and the recognition of shapes, sizes and position of objects in space. In nursery school and later on in primary school, we focus extensively on developing pre-writing and pre-reading abilities and skills. However, it has been observed recently that children entering primary school have far less developed fine motor skills of hands. Nevertheless, there are huge individual differences among children.

Letter and number writing requires good graphomotor skills, which are closely linked with fine motor skills of hands and fingers. Students with disabilities, especially those with physically disabilities, are additionally disadvantaged.

Despite various graphomotor exercises and exercises for developing hand motor skills, some pupils still fail to make the desired progress. Despite numerous exercises, letters and numbers

are not written correctly, pupils quickly feel tired, and the contact between the pen and the paper is too rigid and unrelaxed. Pupils are thus disappointed with their work, despite all their effort.

Motivation is of key importance in teaching literacy skills. By innovative approach and tools, we can improve pupils' fine graphomotor skills. When an "exercise" becomes boring, we can spice it up with various cognitive challenges. Nevertheless, teacher's creativity plays a great role in this process.

Key words: graphomotor skills, progress, innovative approaches, creativity, motivation

1. Opismenjevanje – ena osnovnih nalog v 1. razredu

Opismenjevanje je ena izmed osnovnih nalog 1. izobraževalnega obdobja. »Opismenjevanje v ožjem pomenu vključuje učenje branja in pisanja, v širšem pomenu pa razvijanje vseh tistih spretnosti in sposobnosti, ki vodijo do funkcionalne pismenosti pri učencu.« (Pečjak, 2000, 43)

Učenci praviloma v 1. razred vstopajo z odprtimi očmi, velikimi pričakovanji in z željo biti uspešni. Hitro pa se izkaže, da so med njimi, zlasti v prvih razredih, zelo velike razlike v sposobnostih in spretnostih, ki so potrebne za dosego željenih rezultatov.

Pri tem učitelj upošteva načelo individualizacije, ki zahteva, da sprejme izziv, kako zagotoviti ustrezne pogoje za razvoj vsakemu učencu posebej – torej kako poučevanje in učenje čimbolj prilagoditi posamezniku, vključujoč njegove posebnosti, pri otrocih s posebnimi potrebami pa tudi večje primanjkljaje.

2. Opismenjevanje otrok s posebnimi potrebami

V nadaljevanju bi rada predstavila proces opismenjevanja pri dečku s cerebralno paralizo. Deček je dodatno strokovno pomoč dobil že v vrtcu, kamor je prišel iz razvojnega vrtca. V letu odloženega šolanja je bilo veliko pozornosti namenjene vajam za razvijanje vidno-motorične integracije, koordinacije, orientacije, vajam za podaljševanje pozornosti, vajam širjenja besedišča ter vajam za razvijanje fine in grobe motorike.

Deček je zelo hitro napredoval na področjih besednega izražanja ter fonološkega zavedanja. Izkazal je zelo bogato domišljijo, posamezne pojme je usvajal zelo hitro. Pokazal je veliko zanimanje za spoznavanje in poimenovanje črk, zato smo začeli s fonomimičnim opismenjevanjem. Do vstopa v šolo je tako deček spoznal vse črke, med počitnicami pa je usvojil tudi branje ter tako ob vstopu v šolo na tem področju presegel večino svojih vrstnikov.

Več časa in vaje pa je potreboval na področju koncentracije, pozornosti ter grobe in fine motorike. Te vaje je na začetku odklanjal, za njih ni bil motiviran, koncentracija pa je bila zelo kratkotrajna. Začete stvari praviloma ni dokončal.

Ponujene so mu bile različne dejavnosti, s katerimi je usvajal pravilno držo pisala:

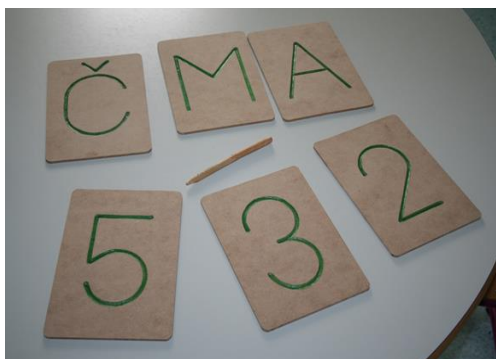
- pisanje/risanje v zdrob na nagnjenjih površinah,
- gnetenje testa, gline, plastelina,
- sestavljanje kock LEGO,
- odpiranje večjih škatel,
- nizanje perlic.

Na področju finomotorike je bil v začetku 1. razreda opazen napredek predvsem pri tem, da učenec vaj ni več odklanjal. Napredoval je v t. i. pincetnem prijemu, bolje je začel rokovati s posameznimi predmeti (žeblički, perlicami, figuricami živali). Še vedno je potreboval veliko pomoči pri rezanju in odpiranju ter zapiranju pisala. Na področju grafomotorike je izboljšal držo pisala, pritisk na papir je postal ustrežnejši. Ugotovili smo, da so zapisi veliko lepši in bolj čitljivi, če mu v zvezku prostor omejimo, ob tem pa je tudi bolj prepričan sam vase.

Pri delu z njim smo upoštevali vse prilagoditve, ki so izhajale iz odločbe, in sicer: prilagojena miza in stol, debelejša pisala, nedrseča podlaga, prilagojena oblika pisnih gradiv, manjše število nalog istega tipa, toleranca napak pri geometriji in likovni umetnosti ter prilagojeno ocenjevanje pri pouku športa. Vsebinske prilagoditve niso bile potrebne.

Vseskozi smo skupaj z učiteljico iskali načine, kako izboljšati koncentracijo in povečati motivacijo tudi za področje pisanja, kjer ni bil tako uspešen. Fonomimično opismenjevanje mu je bilo blizu, zapomnil si je vse pesmice, gibe in znake za posamezne črke, zapis posameznih črk pa mu je še vedno predstavljal zelo velik napor.

V šoli smo zelo dobro opremljeni z različnimi didaktičnimi pripomočki, kljub temu pa sva se s sodelavko domislili, da bi posebej zanj izdelali lesene tablice z vtisnjenimi številkami in črkami. Na ta način bi lažje usvojil poteznost posameznih črk in števil, vadil ponovitve brez večjega napora in izboljšal pritisk na podlago. S pripomočkom sva želeli povečati tudi motivacijo in izboljšati koncentracijo pri delu.

Slika 1: Številke in črke.

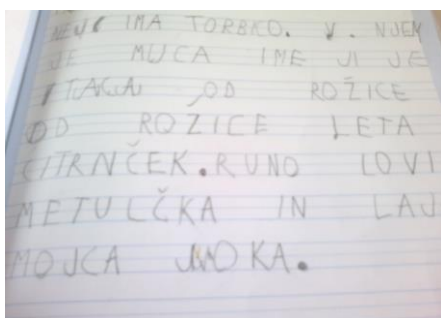
Slika 2: Črka A.

Omejeni pripomoček je deček vodeno uporabljal predvsem v času pouka, z zanimanjem pa je po njem posegal tudi pred poukom in v času podaljšanega bivanja.

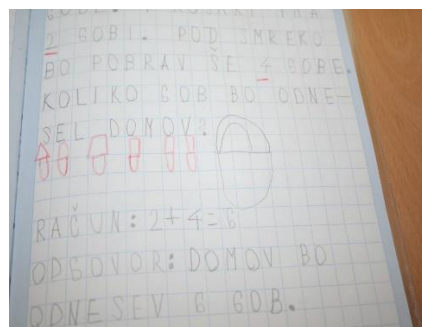

Slika 3: Delo s pripomočkom.

Rezultati vsakodnevnih vaj so pokazali, da je deček izboljšal zapis posameznih črk in števil, povedal je, da mu je tak način vaje lažji in da ima občutek, da v delo vloži manj napora. Zanimivo je bilo, da se ponavljanja vaj ni naveličal, pri tem se je zabaval in zraven prešteval število ponovitev. Večkrat se je zatekel tudi v svoj domišljjski svet in tako npr. pisalo spremenil v svoj avto, ki se pelje po cesti. Z vajo si je lažje zapomnil tudi pravilno poteznost posameznih črk in števil.

Slika 4: Zapis črk prej.

Slika 5: Zapis črk potem.

Slika 6: Zapis števil prej.

Slika 7: Zapis števil potem.

Zanimiva ugotovitev je bila, da so po pripomočku z veseljem posegali tudi ostali učenci, predvsem učno šibkejši pa so pokazali podoben napredek in rezultat. Učenci so ob tem

navezali nove socialne stike, deček se je med njimi dobro počutil in se z nekaterimi še bolje povezal.

3. Z roko v roki

Ključnega pomena pri opismenjevanju je motivacija. Zelo pomembno je, da se učitelj zaveda individualnih razlik med učenci. Te so med prvošolci še posebej opazne in izrazite. Učitelj mora prilagoditi naloge posameznikovim sposobnostim, saj bodo le tako učenci doživeli uspeh, ki bo motivacija za nove naloge. S prilagoditvami učence s posebnimi potrebami opolnomočimo, da svoje primanjkljaje premostijo in kar se da samostojno ter uspešno opravljajo šolske zadolžitve.

Zelo pomembno za uspeh otroka s posebnimi potrebami je zagotovo tudi timsko sodelovanje vseh vpletenih, tako strokovnih delavcev šole kot tudi staršev. Le z roko v roki in v iskanju vedno novih poti bomo dosegli, da bo učenec uspešno napredoval in razvijal svoje potenciale.

4. Viri in literatura

Pečjak, S.: *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo, 2000.

Svaki je učenik osoba za sebe

Jasna Slivac, prof. hrvatskoga jezika i književnosti

OŠ Antun Mihanović Osijek

Prolaze dani...godine prolaze...jedna za drugom poput valova koji obalu poljube samo jednom i zauvijek otplove dalje. Rijeka života nosi nas svojom nepobjedivom snagom. Često smo listić koji joj se prepusti uživajući u trenutku koji želimo zaustaviti. Ponekad se borimo s njezinim valovima, hladnim i grubim. Svakim zalaskom crvene sunčeve kugle u njezinim dubinama, u snenim večerima, vraćamo pogled na ljepotu brižno čuvanih sjećanja koja naviru mnoštvom predivnih osjećaja, pažljivo čuvanih u srcu učitelja. Tko je bogatiji od nas? Upravo su to neprocjenjivo bogatstvo Iva, Roko, Maja, Goran, Sanda, Mario, Laura...Sjećanjabrišu maglu zaborava i jasno ocrtavaju lijepa dječja lica okupana sunčanim zrakama koje se lome kroz stakla prozora na kojima se samo naziru osušene kapljice neke davne kiše.

Gdje su danas? Jesu li dotakli svoju zvijezdu? Koji su put odabrali na raskrižjima bez putokaza? Stotine dragih lica, poput sličica na vrpici života, putuju stazom sjećanja. Toliko različiti, a toliko isti!

Pogledom dotičem krhkoga dječaka koji je uvijek htio sjediti u zadnjoj klupi. Moj mali Ivan! Plavooko dijete koje je svijet upijalo svojim krupnim očima. Duboke, tajnovite zjenice otkrivale su snagu uma. Živio je u svijetu „dobroga“ koji je sam izgradio i u njega nije puštao „loše“. Zvali su ga „Anđeo razreda“ jer ih je grlio svojom dobrotom i svakomu pružao ruku da ustane. U dalekoj je Nizozemskoj, u prestižnom labosu. Znanstvenik moj pametni!

Otvaram sljedeća vrata sjećanja. Ne znam godinu! Zar je ona bitna? Gledaju me tužne oči moje drage Lane, strah i bol okupani suzama koje često nije mogla skriti. Nosila je pretežak teret na nejakim leđima. Živjela je s ocem alkoholičarom. Majka ju je napustila jednog ljetnog jutra dok je bila beba! Pričala je da svake večeri čeka njezin poljubac.

Poput zlokobne sjene, pratio ju je strah. Jedino je sigurno okružje bila škola u kojoj se smjela nasmijati i potrčati. Pobjegla je iz pakla života negdje daleko. Nitko ne zna kamo! Često je se sjetim i poželim da joj sreća obriše sve bore straha s prelijepog lišća, a život prostre najmekši sag.

Pogled skrećem prema živahnom dječaka Luki, uspješnom sportašu, uvijek nasmijanom i veselom. Budućnost mu je bila nogometna lopta, znao je sve najpoznatije svjetske klubove i nogometaše...Nikada nije volio učiti...Nogomet mu je bio san, a uskoro je postao stvarnost. Utakmice sam gledala samo kada je igrao njegov klub u Italiji i ponosno govorila: „To je moj učenik, to je moj Luka!“

U istom je razredu pokraj Luke sjedio Marin. U dubinama njegovih zjenica dotaknula sam skrivenu tugu. Nije ju želio pokazati na dlanu. Jedne kišne jesenske večeripijani mu je vozač ukrao sreću, njegovoga oca, obožavani uzor koji ga je učio igrati šah, remi, tenis...Bio je najbolji učenik u razredu, inteligentan i marljiv, no na tom se dragom, dječjem licu vidjelo da je odrastao prerano, u trenutku tragedije i bola . Sada je liječnik, poput tate! Ima dva sina s kojima igra šah...

Sjećanja naviru poput zraka sunca iz magle...ne mogu ih zaustaviti! Shvaćam da ih srce čuva! Pokušavam ih zaustaviti jer mi je duša prepuna osjećaja... I tada, u daljini ugledah dugu, crnu kosu koja skriva lice djeteta. Ana! Moja draga djevojčica koja se pogubila na stazi odrastanja. Još osjećam snagu zagrljaja kada sam se popela na terasu nebodera i plakala s njom moleći ju da se odmakne od ograde. Kratko se dvoumila, a zatim je potrčala u moje naručje. Malo je srce snažno lupalo ispod tanke crvene majice. Da, bila je crvena, sjećam se...Molila sam Boga da joj daruje sreću. Uslišio je moje molitve! Živi s obitelji u Istri. Svake godine prošećemo u suton obalom i popijemo kavicu. Nikada ne spominjemo trenutak očaja i nemoći jer pripada prošlosti koju je željela zaboraviti.

Polako zaklapam knjigu života...Još mi se stotine dragih lica smiješi s njezinih stranica. Moji mališani, toliko različiti, a toliko jednaki! Svatko mi je darovao dio sebe, dozvolili su mi da zavirim u njihova mlada srca, da dotaknem njihove nježne duše.

Hvala im!

Pomembnost obdobja prve triade

The importance of the period of the first triad

Saša Šimnovec

Osnovna šola Vodice, Slovenija, sasa.simnovec@gmail.com

Izvleček

Obdobje prve triade predstavlja obdobje šolanja, ko učenci usvajajo temeljne veščine, s pomočjo katerih se bodo lahko v nadaljevanju uspešno spopadali z učenjem in drugimi izzivi, ki jih prinaša šolski prostor. Zaradi tega je zelo pomembno, da v tem obdobju učenja strokovni delavci šole namenijo pozornost vsem učencem. V prispevku bodo predstavljeni testi, s katerimi odkrivajo učence z učnimi težavami na področju branja in pisanja v obdobju prve triade. Namen generacijskega testiranja učencev prve triade je podpiranje in pomoč učencem pri učenju z diagnosticiranjem njihovih primanjkljajev pri učenju. Pravočasna zagotovitev podpore in pomoči, ki ju potrebujejo, je pot, ki vodi k uspešnemu in zadovoljnemu posamezniku. Le tako bodo pripomogli k njihovem napredku na učnem področju in prispevali k razvoju in krepitvi njihove samopodobe, kar bo pomembno prispevalo k celostnemu napredku posameznega učenca.

Ključne besede: prva triada, generacijsko testiranje, diagnostika, učna pomoč, zadovoljen posameznik

Abstract

The first triade period is a time of education during which students acquire basic skills that will enable them to cope successfully with learning as well as with other challenges of the school environment. For this reason, it is very important that teaching professionals devote attention to all students during this learning period. The article will introduce tests used to identify students with learning difficulties in reading and writing during the first triad period. The purpose of generational testing of the first triad students is to support and assist students in learning by diagnosing their learning impairments. The timely provision of the support and assistance they need is a path that leads to a successful and pleased individual. Only in this way, will they contribute to their progress in the learning area and contribute to the development and enhancement of their self-image, which will significantly contribute to the overall progress of each student.

Key words: first triade, generational testing, diagnostics, learning assistance, pleased individual

1 Lestvica znakov za ugotavljanje specifičnih učnih težav

Zgodnje odkrivanje otrok s specifičnimi učnimi težavami omogoča lestvica znakov Mardell-Czudnowski. Tvegani za specifične učne težave so otroci, pri katerih v predšolskem obdobju opazimo enega ali več od 10 znakov (razporejeni so po pomembnosti):

- težave na področju fonološkega zavedanja (prepoznavanje glasov v besedi, rimanje, iskanje besed na določen glas itn.),
- težave na področju hitrega poimenovanja znanih objektov (hitrost priklica znanih imen predmetov, barv, simbolov itn.),
- slabša izgovorjava glasov pri dveh letih in pol,
- težave pri učenju abecede in števil v predšolskem obdobju (priklic simbolov, sposobnosti povezave besed z ustreznim simbolom, številke s količino itn.),
- slabša pozornost, nemirnost, impulzivnost (pogojujejo številne napake, slabo samokontrolo, pozornost do detajlov itn.),
- slabše razvite receptivne jezikovne sposobnosti pri štirih letih (skromen besednjak, neustrezna raba besed, slabo oblikovani stavki),
- zapoznel govorni razvoj, ki se kaže v slabše razvitih receptivnih ekspresivnih govorno-jezikovnih sposobnostih in težavah priklica terminov,
- težave pri stikih z vrstniki (v zgodnjem otroštvu težave pri učenju določenih sposobnosti in spretnosti, kot so: deliti nekaj z drugimi, sodelovati z vrstniki, empatija itn.),
- nespretnost (na področju grobe in fine motorike),
- težave sledenja navodil in urnika (slabši kratkotrajni spomin, kratkotrajna pozornost, preservacija itn.) (Kavkler, 2019).

Različni avtorji navajajo različne znake, ki nas opozarjajo na možnost pojavljanja specifičnih učnih težav v času šolanja. Pravočasno odkrivanje učencev z učnimi težavami ter prepoznavanje narave zunanjih in notranjih ovir, ki preprečujejo njihovo učno napredovanje, je ključnega pomena za učinkovito soočanje z učno neuspešnostjo. Tako lahko z ustrezno pomočjo v veliki meri odpravimo ali vsaj zmanjšamo poznejše specifične učne težave.

2 Odkrivanje učencev z učnimi težavami

Slika 1: Generacijsko testiranje v prvi triadi na OŠ Vodice

Na šoli že deveto leto zapored izvajamo tako imenovano generacijsko testiranje učencev. V soglasju s starši pri učencih 1. razredov preverimo fonološko zavedanje (prepoznavanje prvega in zadnjega glasu, rime, zlogovanje ...), saj je to predpogoj za pravilen zapis besed in pravilno izgovorjavo pri branju. Z učenci 2. razredov izvedemo test bralnega razumevanja, v 3. razredu pa učenci pišejo narek, s pomočjo katerega ugotavljamo morebitne motnje pisanja (disleksija).

Na ta način zajamemo vse učence v šoli. Po izvedenem testiranju o rezultatih poročamo razrednim učiteljem in o uspešnosti posameznega otroka obvestimo njihove starše. Po potrebi oziroma na željo staršev izvajamo individualne pogovore z njimi, da jim razložimo rezultate in svetujemo glede ravnanja v prihodnje.

V kolikor se na podlagi generacijskega testiranja izkaže, da imajo določeni učenci izrazite primanjkljaje na področjih preverjanja, v soglasju s starši izvedemo še podrobno specialno-pedagoško diagnostiko. Dejavnosti, ki služijo pri preverjanju, izbiramo glede na učenčevo starost, torej izvedemo naloge, ki so primerne otrokovi stopnji razvoja. Na podlagi izvedenih aktivnosti pripravimo specialno-pedagoško poročilo, v katerem opredelimo tudi otrokova močna področja, področja primanjkljajev ter potrebne konkretne prilagoditve v razredu oziroma v šolskem prostoru. Z ugotovitvami seznanimo učenčevega učitelja. Pogovorimo se o možnih prilagoditvah, primernih strategijah pomoči in o pripravi potrebnega materiala za zagotavljanje ustrezne podpore učencu. Starše učencev z učnimi težavami, pri katerih je bila

izvedena specialno-pedagoška diagnostika, osebno povabimo na individualni pogovor (ne glede na ugotovitve). V razumevajočem in spoštljivem tonu jim predstavimo naše ugotovitve in pokažemo izdelke učenca. Povprašamo o učenčevih domačih navadah, strategijah učenja, odnosu do šole, učiteljev. Starši nam mnogokrat razkrijejo drugačen pogled na otroka, saj nam prikažejo sliko celotne družine, opredelijo odnose med družinskimi člani. Vsi ti podatki so za nas pomembni, zato je prav, da si vzamemo čas za otrokove starše. Ti z odobravanjem sprejemajo razlago o posebnostih v delovanju njihovega otroka. Marsikateri starši si po pogovoru oddahnejo, saj končno razumejo, da posebnosti v otrokovem delovanju niso posledica njihove vzgoje ali stopnje truda, ki ga vlagajo v doseganje učne uspešnosti svojega otroka.

2.1 Opis testov

1. razred:

Fonološko zavedanje je spekter sposobnosti, ki zajemajo prepoznavanje in manipulacijo delov govora, npr. prepoznavanje glasov, rim, zlogov. Ustrezno razvito fonološko zavedanje je predpogoj za usvajanje branja in pisanja (Magajna, 1994).

Testiranje izvede šolska specialna pedagoginja individualno in izven razreda.

Ugotavljanje rim:

Preizkušnja je sestavljena iz desetih nalog, ki zahtevajo, da otrok od treh predloženih besed izbere eno, ki se rima na standardno besedo. Med predloženimi besedami je ena, ki se rima s standardno besedo, ena, ki ima enako začetnico kot standardna beseda, in ena beseda, ki ima skupne značilnosti s standardno besedo, bodisi imata skupne lastnosti (npr. kuža in muca sta živali) bodisi sta funkcionalno povezani (npr. krt in hrib). Preizkušnja vsebuje dve nalogi za vajo.

Preizkušnja se opravlja ob slikovnih predlogah, katerih namen je izključitev verbalnega spomina kot dejavnika uspešnosti pri tej preizkušnji.

Ugotavljanje drugega zloga besede:

Preizkušnja vsebuje 21 nalog. Prve štiri naloge so namenjene vaji. Naloga otroka je, da na predložen začetek besede (prvi zlog) pove konec (drugi zlog). Preizkušnja se izvaja ob slikovnih predlogah. Namen slikovnih predlog je izključitev verbalnega spomina kot dejavnika uspešnosti pri teh nalogah.

Primer: GO - BA

Povezovanje glasov v besedo ob predloženih slikah:

Preizkušnja je sestavljena iz osmih nalog – besede, ki imajo slikovno predlogo, in besede za vajo. Otrokova naloga je, da vsaki besedi, ki jo preizkuševalec glaskuje, pokaže ustrezno sliko.

Povezovanje glasov v besedo brez predloženih slik:

Preizkušnja je sestavljena iz 17 besed oziroma nalog in ene besede za vajo. Besede preizkuševalec glaskuje. Otrokova naloga je ugotoviti, katero besedo je preizkuševalec glaskoval.

Primer: l-e-v, t-e-l-e-f-o-n, g-o-z-d, k-o-k-o-š, m-o-j

Odstranjevanje začetnega glasu besede:

Preizkušnja vsebuje 10 besed, ki so izbrane tako, da tudi takrat, ko jim odstranimo začetni glas, dobimo smiselno besedo, ki jo lahko otrok prepozna (ustrezna otrokovi starosti). Otrokova naloga je povedati, kaj ostane, ko besedi odstranimo začetni glas. Besede imajo slikovne predloge, katerih namen je izključiti verbalni spomin kot dejavnik uspešnosti pri tej preizkušnji. Odstranjevanje začetnega glasu predstavimo na otrokovem imenu.

Primer: GNOJ (NOJ)

2. razred:

Branje je poleg poslušanja, govorjenja in pisanja pomembna komunikacijska dejavnost, ki posamezniku omogoča, da lahko vzpostavi interakcijo z družbo, pridobiva podatke, se izobražuje, sporoča svoje mnenje in želje. Ker smo v današnjem času deležni poplave različnih medijev, različne raziskave kažejo, da ljudje vse manj časa namenijo branju. Proces učenja branja se začne že zgodaj v otroštvu in od posameznika zahteva veliko vaje, s katero bralec svoje branje avtomatizira, kar mu omogoča, da več energije porabi za višje miselne procese (Erjavec, 2015).

Test bralnega razumevanja izvede razredničarka skupinsko, med redno uro slovenskega jezika. Učenci neznano besedilo preberejo in odgovorijo na vprašanja.

3. razred:

Skupinski preizkusni narek:

Najpogostejše diagnostično sredstvo, ki ga v Sloveniji uporabljamo za identifikacijo učencev z motnjami zapisovanja, je Šalijev skupinski preizkusni narek. Razlikuje med posamezniki z večjim in manjšim jezikovnim znanjem, občutljiv je za posebne sposobnosti, kot so slušno razločevanje, slušno razčlenjevanje, slušno-motorična

koordinacija, prostorsko zaznavanje, pomnjenje in poznavanje pravopisnih pravil. Obsega preprosto zgodbo, sestavljeno iz 60 besed različnih težavnostnih stopenj, ki ustrezajo različnim pravopisnim in glasoslovnim pravilom slovenskega jezika (Šali, 1975).

Narek izvede šolska specialna pedagoginja skupinsko v času rednega pouka.

3 Zaključek

Glavni namen zgodnjega odkrivanja primanjkljajev pri učencih je zmanjševanje možnosti negativnih posledic za otroka, ki bi jih bil deležen zaradi šolskega neuspeha. Pozitivni učinki preventive vplivajo tako na šolsko uspešnost in počutje otroka kot tudi na razvoj pozitivne samopodobe. Preventiva in pomoč vplivata na ljubezen do pisane besede in posledično večjo dostopnost do podatkov. Zgodnji poseg je namreč učinkovitejši od poznejših posegov, pa tudi najbolj ekonomičen: zmanjšuje število šolsko neuspešnih otrok, zmanjšuje čakalne vrste pri strokovnjakih, nenazadnje zmanjšuje tudi socialne, emocionalne in psihične posledice. Zato je izjemno pomembno opazovati otroke že v zgodnjem šolskem obdobju in prepoznati tiste, ki kažejo tveganje za učne težave.

Zaključim lahko z besedami, da pravočasno odkrivanje učnih težav omogoča zagotavljanje ustrezne oblike in intenzitete podpore in pomoči, kar pa ugodno pripomore k razvoju otrokove samopodobe.

4 Viri in literatura

Erjavec, P.: *Kvalitativni vidiki bralnega razumevanja v 2. razredu osnovne šole*. Magistrsko delo. Univerza v Mariboru: Pedagoška fakulteta, 2015.

Kavkler, M.: *Zgodnje odkrivanje otrok s specifičnimi učnimi težavami* (splet). (citirano 20. 11. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.drustvo-bravo.si/prispevki/strokovni-prispevki/>.

Magajna, L.: *Razvoj bralnih strategij – vloga kognitivnega in fonološkega zavedanja ter fonološke strukture jezika*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1994.

Magajna, L., Velikonja, M.: *Učenci z učnimi težavami. Prepoznavanje in diagnostično ocenjevanje*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2011.

Šali, B.: *Motnje v branju in pisanju*. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za rehabilitacijo invalidov, 1975.

Diferenciacija pri pouku slovenščine v prvem triletju

Differentiation in Slovene lessons in the first three years

Aleksandra Urbas

Osnovna šola Rovte, Slovenija, aleksandra.urbas@osrovte.si

Izvleček

Ob vstopu v šolo so razlike med učenci zelo velike, kar je posledica ukvarjanja z otrokom v predšolskem obdobju in pa tudi otrokovih sposobnosti, ki jih je prinesel s seboj na svet. Razkorak med učenci, ki ob vstopu v šolo še ne slišijo vseh glasov in ne prepoznajo vseh črk ter tistimi, ki že berejo velike in male tiskane črke in tudi vedo, kaj preberejo, je ogromen. Zato je diferenciacija pri pouku slovenščine nujna. V prvem delu prispevka so predstavljene splošne in specifične učne težave, ki so tudi lahko vzrok za tako velike razlike v predznanju med učenci. V nadaljevanju prispevka so zapisane učinkovite strategije pomoči učencem z učnimi težavami. V zadnjem delu prispevka pa je opisan primer dela z učencem pri začetnem opismenjevanju, ki ima poleg splošnih in specifičnih učnih težav tudi lažjo motnjo v duševnem razvoju. Učenec je kljub priporočilom o usmerjenju v prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom vključen v redno osnovno šolo.

Ključne besede: splošne učne težave, specifične učne težave, notranja diferenciacija, opismenjevanje, strategije pomoči

Abstract

When pupils start primary school, there are quite big differences among them, which are the result of their abilities as well as their bringing up in pre-school period. The substantial gap can be noticed in the first grade between the two groups of pupils: the ones who still cannot recognize all the letters nor can they assign them the correct sounds; and the others who are already able to read the block capitals as well as the lower-case letters and also know what they have read. Therefore, in teaching Slovene language differentiation is essential. In the first part of the article the general and the specific learning difficulties are presented, as they can also be the reason for the huge differences in the knowledge of students. Then the efficient strategies to help the pupils with special difficulties are listed. Finally, an example of working with an individual pupil with his initial literacy is presented, the pupil who has general and specific learning difficulties and a minor mental disability. The student is integrated in regular primary school programme according to his parents' request.

Key words: general learning difficulties, specific learning difficulties, differentiation, initial literacy, strategies to help

1 Splošne in specifične učne težave

Učenci z učnimi težavami težko dosegajo standarde znanja, zato jim morajo šole po zakonu prilagoditi metode in oblike dela pri pouku in omogočiti vključitev v dopolnilni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči.

Učne težave so posledica vplivanja različnih dejavnikov, ki se med seboj prepletajo. Kljub temu pa lahko učne težave otrok razdelimo v tri tipe. Pri prvem tipu lahko iščemo osnovne težave v učenčevem okolju. Vzroki za učne težave učencev so kulturna in ekonomska prikrajšanost, pomanjkljivo ali neustrezno poučevanje ter tudi večkulturnost in večjezičnost. Na nastanek učnih težav lahko vpliva tudi stalna stresna izpostavljenost otrok. Pri drugem tipu vzrokov za učne težave gre za kombinacijo neustreznega okolja in notranjih dejavnikov v učencu samem, ki pomenijo večje tveganje za nastanek učnih težav. Pri zadnjem, tretjem tipu so vzroki za učne težave razne nevrološke motnje, razvojne in druge posebnosti. Učenci, ki sodijo v to skupino, potrebujejo večje prilagoditve.

Če želimo poiskati ustrezne rešitve, metode in oblike dela za učence z učnimi težavami, potem moramo najprej prepoznati ustrezno učno težavo. Običajno gre za preplet različnih težav. Kljub temu delimo učne težave na osem podskupin:

- lažje in zmerne specifične učne ter jezikovne težave,
- učne težave zaradi motnje pozornosti in hiperaktivnosti,
- učne težave zaradi splošno upočasnjene razvoja,
- učne težave zaradi slabše razvitih samoregulacijskih spretnosti,
- učne težave zaradi pomanjkljive učne motivacije,
- čustveno pogojene težave pri učenju,
- učne težave zaradi drugojezičnosti ter socialno-kulturne drugačnosti in
- učne težave zaradi socialno-ekonomske oviranosti.

Pri prepoznavanju učnih težav moramo biti pozorni še na učence z blažjimi vidnimi, slušnimi, govornimi in motoričnimi okvarami. Ti učenci zaradi svojih okvar običajno ne potrebujejo individualiziranega programa, nuditi jim pa moramo ustrezne prilagoditve v učnem okolju kot na primer prilagojen sedežni red ali prilagojeno učno gradivo.

Učne težave delimo na splošne in specifične. Učenci s splošnimi učnimi težavami so pri enem ali več predmetih manj uspešni ali celo neuspešni. Ko govorim o neuspešnosti, imam v mislih tako relativno kot tudi absolutno neuspešnost. O relativni neuspešnosti govorimo, ko učenec dosega nižje rezultate, kot bi jih pričakovali glede na njegove sposobnosti. Kadar pa je učenec negativno ocenjen ali ko ponavlja razred, pa govorimo o absolutni neuspešnosti.

Pri specifičnih učnih težavah gre lahko za nižjo stopnjo težavnosti, za katero je značilno, da učencu za doseganje predpisanih standardov znanja ne zadostuje redni in dopolnilni pouk, pač pa potrebuje tudi druge oblike individualne ali skupinske pomoči. Učenci z nižjo stopnjo težavnosti se izogibajo nalogam, pri katerih so neuspešni, pripravljeni pa so sodelovati pri drugih nalogah.

Učenci z višjo stopnjo težavnosti pa kljub ustrezni obliki pomoči ne dosegajo opaznega napredka. Posledično se pri učencih kaže nemotiviranost za učenje, izostajanje od pouka, lahko pa privede tudi do čustvenih in vedenjskih težav. Učenci z višjo stopnjo težavnosti potrebujejo dodatno strokovno pomoč, ki jo izvajajo specialni pedagogi.

Specifične učne težave delimo v dve glavni skupini. Pri prvi gre za primanjkljaje na področju slušno-vizualnih procesov, pri drugi pa za primanjkljaje na področju vizualno-motoričnih procesov. Učne težave, ki temeljijo na jeziku (disleksija – motnje branja in disortografija – pravopisne težave), so posledica primanjkljajev na področju slušno-vizualnih procesov. Primanjkljaji na področju vizualno-motoričnih procesov pa so vzrok za težave pri pisanju (disgrafija), težave pri matematiki (spacialna diskalkulija), težave pri načrtovanju in izvajanju praktičnih dejavnosti (dispraksija) in primanjkljaje na področju socialnih veščin.

Pri odkrivanju in dokazovanju specifičnih učnih težav moramo upoštevati pet kriterijev, ki so zapisani v konceptu dela Učne težave v osnovni šoli, ki je bil sprejet na 106. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje 11. 10. 2007.

Razhajanje med učenčevimi splošnimi intelektualnimi sposobnostmi in njegovo dejansko uspešnostjo na določenih področjih učenja je prvi kriterij. Naslednji kriterij so težave branja, pisanja in računanja, ki so tako velike, da ovirajo napredovanje pri učenju. Pomanjkljive kognitivne in metakognitivne strategije ter moten tempo učenja, ki vpliva na slabšo učno učinkovitost, sta tretji kriterij pri odkrivanju in dokazovanju specifičnih učnih težav. Upoštevati moramo tudi delovanje psiholoških procesov, med katerimi sta najbolj pomembna pozornost in spomin. Poleg zgoraj naštetih kriterijev pa moramo izključiti še okvaro čutil (vida in sluha), motnje v duševnem razvoju, čustvene in vedenjske motnje, kulturno različnost in neustrezno poučevanje kot glavne povzročitelje težav pri učenju.

1.1 Učinkovite strategije pomoči učencem z učnimi težavami

Učenci z učnimi težavami potrebujejo za uspešno premagovanje primanjkljajev na učnem področju ter doseganju ustrezne ravni znanja in spretnosti kar se da spodbudno učno okolje. Da bi bil učitelj pri podajanju pomoči uspešen, mora slediti in se ravnati po temeljnih načelih, ki veljajo za pomoč učencem z učnimi težavami. Pomoč mora biti zasnovana celostno. Vsi deležniki, ki so vključeni v projekt pomoči, učitelji, svetovalni delavci, specialni pedagogi, vodstvo šole pa tudi starši in učenec sam, morajo sodelovati in skupno pripraviti individualiziran delovni načrt. Vsi skupaj morajo iskati in spodbujati učenčeva močna področja, ki so temelj za spodbujanje notranje motivacije. Pri oblikovanju individualnega programa pa moramo imeti pred očmi jasno zastavljene realne in dosegljive cilje, ki so merljivi, hkrati pa morajo biti dolgoročno učinkoviti.

2 Delo z učencem z učnimi težavami pri pouku slovenščine v prvem triletju

Prvo triletje je namenjeno opismenjevanju. Učenci naj bi imeli na koncu tretjega razreda razvito zmožnost branja in pisanja neumetnostnih besedil. To pomeni, da ob zaključku 3. razreda tekoče berejo ustrezna besedila, ki so primerna njihovi starosti, spoznavni, sporazumevalni in recepcijski zmožnosti, napisana s tiskanimi in pisanimi črkami. Ob zaključku 3. razreda znajo pisati s pisanimi črkami besedila tistih vrst, ki so predpisana z učnim načrtom za slovenščino. Ker je ob vstopu v šolo predznanje otrok zelo različno, jih običajno že zelo zgodaj testiram in glede na njihovo predznanje potem tudi prilagodim tempo in način dela z njimi. V skupini so vedno učenci, ki že berejo, tudi male tiskane črke, in tisti, ki ne poznajo črk in se komaj pravilno podpišejo ali pa še to ne. Zato po testu pripravim notranjo diferenciacijo; učence razdelim po njihovem predznanju običajno v tri skupine. S tistimi učenci, ki zelo izstopajo, pa pripravim individualiziran program. Tak je na primer učenec, ki ima tako splošne kot specifične učne težave in potrebuje drugačen pristop dela in bistveno počasnejši tempo dela. Ker učenec ni imel težav z grafomotoriko, njegova drža pisala, smer pisanja, risanje črt na večji in manjši format je bil ustrezen, imel pa je velike težave s slušnim razločevanjem in razčlenjevanjem, sem veliko več časa namenila ravno dejavnostim za razvijanje le-teh. Kljub temu da so ostali učenci do konca prvega razreda brali in pisali veliko tiskano abecedo, sem s tem učencem še v drugem razredu izvajala vaje slušnega razločevanja in razčlenjevanja. Šele proti koncu drugega razreda je učenec začel zlogovati in smiselno zapisovati nekatere besede in krajše povedi. Zapis po nareku je pri njem še vedno z veliko napakami, je pa od prvega razreda naredil ogromen preskok in napredek. Tudi učenje pisanih črk sem pri tem učencu predstavila, tako da jih obravnava šele sedaj, v tretjem razredu. Pouk slovenščine z njim skoraj v celoti izvajam individualno, saj ne sledi tempu ostalega razreda. Z učencem izvajam dvakrat

na teden tudi dopolnilni pouk, eno uro pa ima individualno in skupinsko pomoč pri šolski psihologinji.

3 Zaključek

Individualizacija in diferenciacija je z zakonom določena oblika dela, je pa hkrati nuja, ki omogoča tudi učencem z učnimi težavami napredovanje. Če želimo učencu ponuditi možnost za napredovanje, mu moramo omogočiti tak način dela, ki mu najbolj ustreza. Največja nagrada za vloženi trud pa so dosežki in napredki učencev, ki smo jim priča vsak dan.

4 Viri in literatura

Magajna, L. ... et al.: *Učne težave v osnovni šoli: koncept dela*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

Magajna, L., Pečjak, S., Peklaj, C., Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobčič, K., Kavkler, M. in Tancig, S.: *Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

Lombar Premru, P. (2016). Individualizacija in diferenciacija pri začetnem opismenjevanju. V M. Željeznov Seničar (ur.), *Individualizacija in diferenciacija pri pouku* (str. 291–297). Ljubljana: MIB d.o.o.

Zakon o osnovni šoli. *Uradni list Republike Slovenije*, št. [81/06](#) (splet). (Citirano 14. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>

Moj praznik, moj dan

MY HOLIDAY, MY DAY

Barbara Velikanja

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija

barbara.velikanja@guest.arnes.si

Izvleček

Rojstni dan otrokom veliko pomeni. Veselijo se ga in pričakujejo pozornost. Članek opisuje, kako v prvem razredu narediti ta dan poseben in drugačen od ostalih. Praznovanje rojstnega dne prvošolcev poteka nekoliko drugače z nekaj elementi tradicionalnega praznovanja. Poteka kot ritual v krogu, ki je namenjen slavlencu. Začne se s prepevanjem pesmi in izrekanjem voščil, nadaljuje s predstavitvijo sebe in zaključi s socialnimi igrami. Vse dejavnosti izhajajo iz učenčevih interesov in želja. Ker je to njegov dan, je vsa pozornost namenjena njemu. Glavna cilja praznovanja sta doživljanje čustev ugodja slavljenca in udeležencev ter aktivno spodbujanje otrokove pravice do izbire in drugačnosti. Tako praznovanje spodbuja pozitivno razredno klimo in dobre medsebojne odnose med sošolci. Poleg tega ga lahko povežemo s številnimi cilji iz učnega načrta za prvi razred in ga še dodatno osmislimo.

Ključne besede: rojstni dan, medsebojni odnosi, pripadnost, socialne igre, učni načrt

Abstract

Birthdays are very important for kids. They look forward to them and expect a great deal of attention. This article describes how to make this day special in the first grade. The birthday celebration of the first graders happens in a different way with certain elements of a traditional celebration. It takes place within a circle as a form of a ritual, intended for the birthday boy or girl. It begins with songs and good wishes, continues with a short presentation of the birthday boy or girl and concludes with social games. All of the activities stem from the pupil's interests and wishes. Since this is his or her day, he or she receives all of the attention. The main goals of the celebration are experiencing positive emotions for the birthday pupil and the participants as well as actively encouraging the pupil's right to choose and be different. Such celebrations encourage a positive classroom atmosphere and good relations among classmates. This form of celebration can also be related to several goals from first grade curriculum and thus give it a deeper meaning.

Key words: birthday, mutual relations, a sense of belonging, social games, curriculum

1 Uvod

Rojstni dan je osebni praznik, ki ga posameznik proslavlja ob obletnicah na dan svojega rojstva. Je najbolj razširjen osebni praznik v mnogih kulturah. Obdarovanje slavljenca na njegov dan rojstva je običaj, ki je navadno vezan na rojstnodnevne zabave v krogu družine in/ali prijateljev. Na zabavah se ponavadi je tudi za rojstni dan značilno sladico – torto; ta je lahko okrašena s svečkami, ki ponazarjajo novo starost slavljenca. Običajna so tudi pisna in osebna voščila z lepimi željami, ki jih znanci, prijatelji in družinski člani ob tem prazniku namenjajo slavljencu https://sl.wikipedia.org/wiki/Rojstni_dan (25. 11. 2019).

Za otroke ima rojstni dan veliko emocionalno in simbolno vrednost. To je dan, ki ga vsak otrok pričakuje z velikim navdušenjem. Vsa pozornost družinskih članov je navadno usmerjena v slavljenca in tisti dan marsikateri otrok, ki praznuje, živi svoje sanje. Največkrat želijo starši svojega otroka popolnoma osrečiti. V tej želji otroke obdarujejo z darili in jim pogosto prirejajo zabave. Na trgu obstaja veliko podjetji, ki ponujajo organizacijo zabav na temo umetnosti in ustvarjanja, vključeni pa so lahko tudi obisk kina in športne dejavnosti. Velik pomen dajejo ponudniki torti in drugim prigrizkom oziroma hrani in pijači.

Prazniki naj bi bili posebni dnevi v našem življenju, zato imajo učenci takrat poseben dan tudi v šoli. Učencem v prvem razredu omogočam, da ta dan v šoli preživijo drugače kot druge dni v letu. Izhajam iz interesa slavljenca in poskušam rojstni dan pripraviti tako, da se tisti dan v razredu dogajajo predvsem dejavnosti, ki jih izbere slavljenec, sledim torej načelu praznovanja po meri otroka. Ta dan se še posebej posvetim slavljencu na način, ki si ga sam želi. Rojstni dan učenca je namenjen samo njemu, zato ga imenujemo »moj dan«.

2 Potek praznovanja

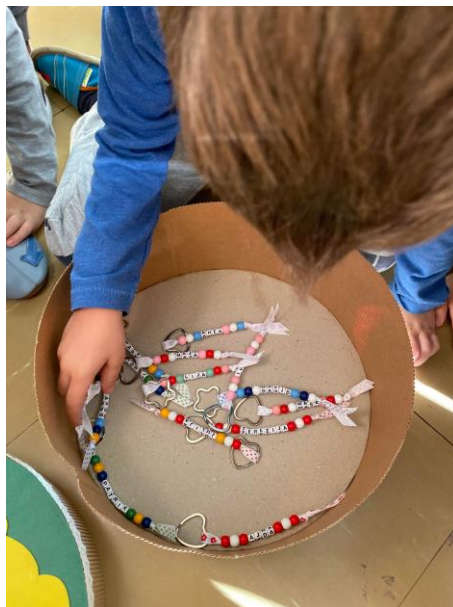
Po pedagogiki montessori je praznovanje rojstnega dne obred, ki otrokovo življenje povezuje s stvarstvom. Otrok praznuje leta, ki so minila od njegovega rojstva, hkrati je to tudi število obratov, ki jih je Zemlja od takrat naredila okoli Sonca (Herrmann, 2015).

Ta obred vključimo tudi v šolsko praznovanje. Sošolci sedejo v krog, v sredino pa postavimo sličico Sonca s svečko. Okoli Sonca slavljenec sestavi sestavljanke letnih časov in mesecev. Ponovi datum, mesec in letni čas svojega rojstnega dne. Nato se otrok sprehaja v krogu okoli Sonca. Začne pri svojem mesecu in naredi toliko krogov, koliko je star. Tako prikaže, kolikokrat je Zemlja obkrožila Sonce od njegovega rojstva. Medtem zapojemo pesem Vse najboljše in druge pesmi po njegovem izboru.

Slika 1: Sestavljanje sestavljanke

Po obredu slavljenecu izrečemo voščila oziroma lepe želje. Nato prejme torto iz kartona, si zaželi skrito žejo in upihne svečko. V torti se skrivajo obeski z imeni učencev. Slavljenec jo odpre in poišče svojega. Vsi učenci dobijo obesek, ki je znak našega razreda.

Slika 2: Iskanje obeska v torti

Potem slavljenec predstavi nekaj, kar ima zelo rad, ali nekaj, s čimer se rad ukvarja. Učence zanimajo različna področja, npr. astrologija, dinosavri, znanstvena fantastika, moda ipd. To je odlična priložnost, da se seznani s temami, ki niso predvidene v

učnem načrtu. Otroci prinašajo knjige o dinozavrih, zemljevide, spominke s potovanj, dres, športne rekvizite ...

Praznovanje zaključimo s socialno igro. Slavljenec lahko izbere že poznano ali pa se naučimo novo. Igramo se na primer igre: ubogi črni muc, metanje kipov, rinčice »talam«, telefonček, poštar itd.

3 Vplivi praznovanja

Praznovanje rojstnega dne ne razveseljuje samo slavljenca, ampak prispeva k pozitivni razredni klimi. Slavljenec se veseli, ker lahko predstavi svoje področje zanimanja in ima svoj dan, ostali učenci pa ga na ta način še bolj spoznajo in se z njim še bolj povežejo. Prijetno vzdušje v razredu ter spoštljivi in zadovoljivi odnosi so zelo pomembni za dobro delovanje učnega procesa.

Odnosi, ki jih mladostniki gojijo z vrstniki, so zanje ključnega pomena. Od njih je tudi odvisno, kako se učenci počutijo v šoli in v drugih skupnostih, ki jim pripadajo. Dobro počutje pa je najboljši kazalec kakovosti odnosa (Zalokar Divjak, 2001, str. 40). Težave v vrstniških odnosih so pogost razlog, da se tudi učno uspešni učenci v šoli počutijo neprijetno. Nekaterim učencem šola ravno zaradi težav v vrstniških odnosih ni prijetna izkušnja. Vsak dan so prisiljeni veliko časa preživeti v okolju, kjer nimajo zadovoljenih potreb po varnosti in sprejetosti (Košir, 2013, str. 30). Sprejet in enakovreden član skupine veliko daje in od nje tudi prejema. V razredu, ki ga učitelj prepozna tudi v različnostih, ima vsak otrok možnost izraziti sebe, svojo identiteto (drugačno praznovanje rojstnega dne, drugačen način pozdravljanja, drugačne želje pri jedi, drugačni hobiji, drugačna področja zanimanja ipd.) (Veljič, Motik, 2006, str. 8).

Interakcijo med učenci in med učenci ter učiteljem vzpodbuja tudi igranje socialnih iger. Med igro se na zabaven način razvijajo medosebni odnosi, sposobnost komunikacije in samozavest, prilagajanje zahtevam skupnosti in navajanje na kompromise. Le-to pa lahko vodi v odprte vezi – prijateljstva.

Socialne spretnosti oziroma veščine so najpomembnejše sposobnosti, ki jih človek potrebuje v življenju, in so načini, kako vzpostavljamo stik z drugimi v svojem okolju. Niso prirojene, ampak se jih je potrebno čimprej v življenju naučiti, kajti brez socialnih spretnosti učenci ne morejo učinkovito funkcionirati v medosebnih odnosih. Osnovo pri urejanju odnosov v različnih družbenih situacijah predstavljajo socialne veščine, zlasti komunikacija. In prav ta se v današnjem času izgublja predvsem na račun virtualnega sveta (Lepičnik – Vodopivec, 2010).

Z vsemi aktivnostmi praznovanja, ko vključujemo vsakega posameznika, krepimo osnovne socialne veščine otrok na osebni ravni in na ravni medsebojnih odnosov. Krepijo občutek pridanosti in sprejetosti. Učencem se krepí samopodoba, obenem pa

vzpostavljajo in vzdržujejo socialne mreže. Velikokrat se dogaja, da se nam določeni učenci pri spontanih aktivnostih izmuznejo, zato je prav, da jih načrtno organiziramo.

4 Povezanost z učnim načrtom

Glavna cilja praznovanja sta doživljanje čustev ugodja slavljenca in udeležencev ter aktivno spodbujanje otrokove pravice do izbire in drugačnosti. Praznovanje lahko povežem tudi z učnimi vsebinami pri spoznavanju okolja, slovenskem jeziku in glasbeni umetnosti, saj uresničujejo naslednje cilje v učnem načrtu za prvi razred:

Tabela 1: Dejavnosti v povezavi s cilji v učnem načrtu za prvi razred

Dejavnosti praznovanja	Predmet	Cilji
Zbor v krogu in naznanitev praznovanja	Spoznavanje okolja	– Spoznajo, da so nekateri dnevi v letu posebno pomembni, ker so jim ljudje pripisali poseben pomen in te dneve tako tudi doživljajo. – Spoznajo in urijo ustrezna ravnanja v različnih družbenih primerih.
Sestavljanje sestavljanke letnih časov in mesecev	Spoznavanje okolja	– Spoznajo časovni potek dogodkov, uporabijo nekatere osnovne izraze za opredeljevanje dogodkov, kot so: prej, potem, včeraj, danes, jutri, teden, dnevi v tednu, dan, mesec, letni časi, leto.
Datum rojstva	Spoznavanje okolja	– Se znajo predstaviti z osnovnimi podatki.
Prepevanje pesmi slavljenca	Glasbena umetnost	– V skupini in samostojno sproščeno in doživeto pojejo otroške, ljudske in umetne pesmi. – Pojejo pesmi iz preteklosti in sedanjosti ter širijo pevski repertoar.
Voščila	Slovenski jezik	– Spoznavajo, kdaj in kako se komu izreče voščilo.
Iskanje svojega imena na obesku	Slovenski jezik	– Razvijajo predopisemenjevalne zmožnosti – vidno razločevanje.
Predstavitve zanimivosti o sebi	Spoznavanje okolja	– Vedo, da so del razreda, razred pa je skupnost.

Socialna igra	Spoznavanje okolja	– Razumejo pomen pripadnosti svoji šoli – razredu. – Vedo, da je treba upoštevati tudi lastne interese in potrebe ter interese in potrebe drugih. – Prepoznajo podobnosti in razlike med ljudmi.
		– Spoznajo različne čustvene izraze pri sebi in drugih (veselje, navdušenje, strah, jezo, žalost). – Vedo, da čustva vplivajo na vedenje. – Spoznajo pomen pravil družbenega življenja (od pravil v otroških igrah in pravil v šoli do pravil družbenega življenja). – Spoznajo ustrezna ravnanja pri doživljanju raznih čustev in jih uporabljajo v konkretnih situacijah (igra vlog). – Vedo, zakaj potrebujemo pravila.

Vir: <https://www.gov.si/teme/programi-in-ucni-nacrti-v-osnovni-soli/> (6. 1. 2020)

5 Zaključek

Rojstni dan je priložnost za spodbujanje razvoja pozitivnih čustev in socialnih odnosov znotraj posamezne skupine. Otroke navajam na družabnost, izkazovanje pozornosti v medsebojnih odnosih. Tak način praznovanja rojstnega dne v šoli prinaša številne prednosti za skupnost in posameznika. Učenec ima možnost, da se pokaže kot individuum in se osebno razvija. Učenca, ki se na ta dan predstavi, vrstniki spoznajo še v drugačni luči. Dejavnosti spodbujajo k povezovanju in vključevanju posameznikov v razredu. Praznovanje ne uresničuje samo vzgojno-osebnoštnih socialnih ciljev, temveč tudi operativne cilje učnega načrta. Ker poteka praznovanje brez prehrane, se izognemo skrbi glede alergij in poskrbimo, da je hrana v šoli v skladu s priporočili o zdravi prehrani. Poleg tega staršem za praznovanje ni potrebno ničesar kupovati. Predvidevam, da je finančna razbremenitev dobrodošla za vse, še posebno pa za socialno ogrožene družine. Tako obliko praznovanja lahko uporabimo tudi v višjih razredih, vendar dejavnosti prilagodimo starosti in interesom učencev.

6 Viri in literatura

Herrmann, È.: 100 dejavnosti za odkrivanje sveta po metodi Marie Montessori: [od 2. do 7. leta]. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2015, str. 208.

Košir, K.: Socialni odnosi v šoli. Maribor: Subkulturni azil, 2013, str. 30.

Lepičnik-Vodopivec, J.: Socialne spretnosti pri pouku: pedagoško andragoško izobraževanje. Maribor: Pedagoška fakulteta, 2010 str. 40.

Motik, D. in Veljič, I.: Spoznavam sebe, tebe, nas : priročnik za učitelje za delo z učenci in starši. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2006, str. 8.

Zalokar Divjak, Z.: Jaz in ti – medsebojni odnosi v sodobnem času. Krško: Gora s. p, 2001.

<https://www.gov.si teme/programi-in-ucni-nacrti-v-osnovni-soli/> (6. 1. 2020)

https://sl.wikipedia.org/wiki/Rojstni_dan (25. 11. 2019)

Svako dijete je priča za sebe

Marina Vukić Vdoviak

OŠ Antun Mihanović Osijek

Nedavno sam dobila poziv na stručni skup vjeroučitelja. Pogledavši dnevni red, odmah sam uočila zadnje predavanje: *Duhovno-pedagoški pristup vrednovanju, primjeri dobre prakse*. Tih je dana puno puta spomenuta riječ vrednovanje u nastavi, ali ovaj naslov je zvučao drukčije. I predavačica je bila drukčija od drugih. Jednostavna sa smiješkom na usnama i pogledom punim ljubavi. Slušali smo je pozorno, bez daha. U prostoriji se gotovo mogla opipati ljubav i čuti riječi koje govore o učiteljskoj ljubavi prema djetetu koje donosi svoju neispričanu priču u učionicu.

Sjećam se da nam je pričala o dječaku Toniju. Učenik Toni lupao je olovkom po školskoj klupi. U početku slabo, a onda sve jače. Učiteljica nije znala da dječak proživljava teške dane jer su njegovi roditelji pred rastavom braka. Zadala je učenicima zadatak i **mirno** sjela do dječaka. **Bez jedne riječi**. I samo sjedi, **mirno** ... „Smeta li vam što lupam?“... „Smeta.“... „Onda više neću lupati.“ Dječak je osjetio mir i ljubav...

..... MENE STVARNO NITKO NE VOLI.....

Lukina priča je tužna sa sretnim završetkom. Učiteljica dobiva telefonski poziv da u njen razred dolazi učenik koji ponavlja razred iz druge škole. Premještaj - ukor... Obiteljska situacija... Već na tramvajskoj stanici vjeroučiteljica donosi odluku u srcu... Prvi susret u školi- dječak Luka u poderanoj jakni s pognutom glavom... I samo jedan pogled pun ljubavi. I uz Božju pomoć od lošeg ide na dobro. Mnogi su u školi izrekli da je dječak osjetio ljubav... Koje li učiteljske sreće kada je Luka prošao razred s dobrim uspjehom i dobrim vladanjem.

Nizali su se primjeri pristupa djeci s neispričanim pričama. Poneki od nas su i plakali.

Sjetila sam se tada svog učenika Marka - nije baš mogao sjediti na svome mjestu. Jednom prilikom nije razumio zadatak, ljutito je došao do koša za papir i protestno bacio svoju bilježnicu. Vratio se na mjesto i ljutito lupio rukama o stol, te čekao moju reakciju. Ponašala sam se kao da se nije ništa dogodilo, a onda mirno otišla do koša, pokupila njegovu bilježnicu, sjela do njega u klupu i mirno zajednički rješavali zadatak. Nakon što je odradio zadatak uz moju pomoć, bio je i nagrađen odličnom ocjenom. Marko je od tada aktivno sudjelovao u zajedničkom radu i tražio pomoć kad mu je trebala. Mir i ljubav...

U sjećanje mi dođe i moja učenica Ana, četvrti razred. Imala je poteškoća s usvajanjem gradiva. Na satu smo se ispitivali i uvijek smo joj pomagali u odgovaranju. Ovaj put nas je sve iznenadila. Sve je znala. „Kako si uspjela tako dobro naučiti Ana?“ pitaju ju drugi učenici. „Naučila sam jer sam znala da će naša vjeroučiteljica biti sretna.“ A onda se okrenula prema meni i reče: „Željela sam da budete sretni i ponosni na mene. Jako volim vjeronauk.“

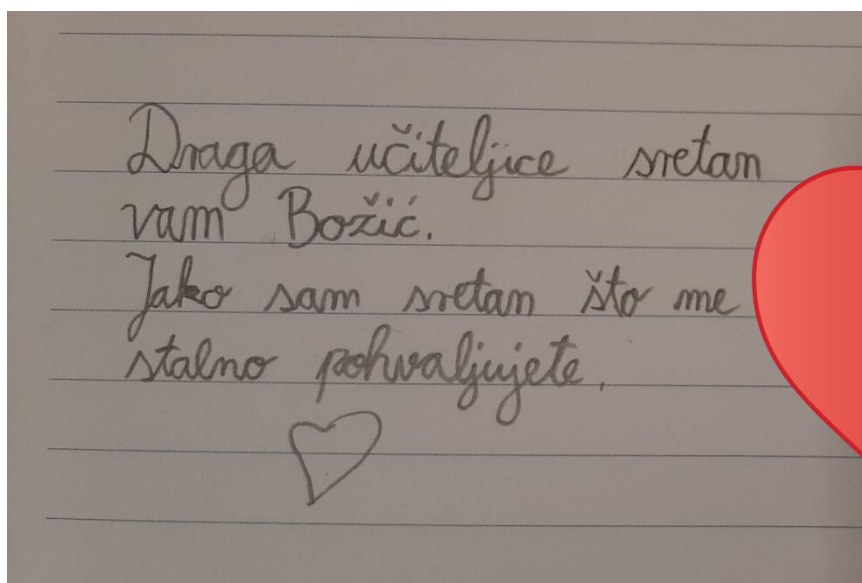
Sjetih se i Ilije, i on ima poteškoće u učenju, ali više u obitelji. Nije naučio Božje zapovijedi.

Sjedam pored njega, uključujem štopericu i pojašnjavam kako će brzo naučiti. Prvo učimo kraće zapovijedi. Učenik je zadivljen kako mu brzo ide i tako jedna po jedna zapovijed i sve smo naučili, a mogao je dobiti lošu ocjenu. Ljubav i mir...

Mislila mi prođe i moj učenik Mario, simpatičan i drag dječak. Cijeli sat se trudio i bio aktivan. Na kraju sata posebno sam ga pohvalila i rekla kako sam sretna i ponosna na njega što je tako sudjelovao na satu i s nama podijelio svoja promišljanja, a on mi sav ponosan i iznenađen reče kako mu to do sada nitko nije rekao. I opet ta ljubav. ❤️

Sjetila sam se i Stjepana. Neprimjerenim ponašanjem na nastavi slao je poruku da ima svoju priču. U početku sam se teško snalazila u takvim situacijama. A onda sam odjednom dobila priliku da ga mogu pohvaliti za uspješno napravljeni rad. Nakon te prve pohvale kao da se u njemu nešto promijenilo. Svoju priču čuvao je za sebe... Koristila sam svaku priliku da ga pohvalim. Iznenadio me svojom porukom u kojoj izražava svoju sreću kada ga pohvalim.

Stjepana sam srela prije nekoliko mjeseci u gradu. Dotrčao je do mene sav radostan i s vidljivim osmijehom pričao o događajima u novoj školi. Rekao je da nikada nije zaboravio moje pohvale i ... ❤️

U misli mi dođe i moj učenik Petar inače maturant, koji mi se nedavno javio i pohvalio kako planira upisati Teologiju nakon srednje škole. "I vi ste velikim djelom zaslužni za to. Hvala vam." ❤️

Ljubav...

I dok ovo pišem i mislim na mnoge generacije i učenike koji su prošli kroz moju učionicu, uočavam i postajem još svjesnija kako je svatko od nas doista velika tajna priča za sebe. ❤️

Znanje podajamo na različne načine

Matematična kavarna

Mathematical cafe

Mateja Alič

OŠ F. S. Finžgarja Lesce, Slovenija, mateja.alic@oslesce.si

Izvleček

Svetovna kavarna je uporabna metoda za spodbujanje dialoga tako odraslih kot tudi otrok. Je zanimiva in igriva, ker je drugačna in na svojevrsten način spodbudi otroke k razmišljanju, aktivnemu poslušanju, sodelovanju in dajanju konstruktivnih povratnih informacij. S predpostavko, da sta znanje in modrost med udeleženci kavarne, so učenci 9. razreda pri pouku matematike utrjevali znanje o enačbah. Prednost metode je, da so učenci aktivni udeleženci, ki prispevajo in delijo svoje ideje z ostalimi za omizjem, učitelj pa je postavljen v vlogo moderatorja. Pogovor za omizjem se je beležil. Učenci so na list papirja risali in zapisovali vse, na kar so se spomnili glede na vprašanje iz učne snovi. Po določenem času so se učenci pomešali tako, da so za novim omizjem sedeli povsem novi člani, le gostitelj je ostal iz prejšnjega omizja. Gostitelj je poročal novim članom v skupini, do kakšnih ugotovitev so prišli, nato so novi člani dodali konstruktivno povratno informacijo k že napisanemu. Med uro je tako nastajal kolektivni spomin skupine, ki so ga na koncu ure tudi predstavili.

Ključne besede: matematična kavarna, enačba, nevihta možganov, aktivno poslušanje, konstruktivnost

Abstract

The World Cafe is a useful method to encourage dialogue between adults and children. It is interesting and playful because it is different and encourages children to think, listen actively, participate and give constructive feedback. Assuming that knowledge and wisdom are among the cafeteria participants, 9th grade students revised equations during Mathematics lessons. The advantage of the method is that students are active participants who contribute and share their ideas with others at the desk, and the teacher acts as the moderator. The conversation at each desk was written down. Students drew on a piece of paper and wrote down everything they remembered in relation to the question about the topic. After a while, the students

changed groups, only the host remained at the previous desk. The host reported to the new members in the group what findings the previous group had made. Then the new members added constructive feedback to what had already been written. During the lesson collective memory of each group was created, and presented at the end of the lesson.

Keywords: mathematical cafe, equation, brain storming, active listening, constructiveness

1 Priprava na učno uro

Pri načrtovanju učne ure sem se osredotočila predvsem na časovni okvir. Učna ura traja 45 minut, zato je potrebno uro natančno izpeljati.

Tabela 1: Načrtovanje učne ure

Časovni okvir	Dejavnost
6 min	Navodila učitelja (v nadaljevanju moderatorja): – kaj je kavarna – namen kavarne – cilji učne ure – pravila svetovne kavarne
7 min	Moderator povabi učence (v nadaljevanju udeležence) v kavarno: – motivacijska dejavnost – povratna informacija
7 min	Prvi krog dejavnosti v kavarni: – prvi krog, ko udeleženci prispevajo svoje znanje – aktivno poslušajo drug drugega – ne skačejo si v besedo – izdelujejo kolektivni spomin – podajo konstruktivno kritiko – moderator po potrebi usmerja in spremlja udeležence, meri čas
5 min	Dejavnost udeležencev: – čas, da dokončajo kolektivni spomin na papirju
1 min	Moderator:

	– da navodila za menjavo udeležencev – za omizjem ostane gostitelj (udeleženci sami določijo člana) – napove čas drugega kroga
6 min	Drugi krog dejavnosti v kavarni: – gostitelj poroča o ugotovitvah prvega kroga – udeleženci dodajo svoje znanje – aktivno poslušajo drug drugega – ne skačejo si v besedo – dopolnijo kolektivni spomin – podajo konstruktivno kritiko – moderator po potrebi usmerja in spremlja udeležence, meri čas
3 min	Dejavnost udeležencev: – čas, da dokončajo ali popravijo kolektivni spomin na papirju
5 min	– predstavitev izdelkov udeležencev – povratna informacija moderatorja – utrjevanje učne snovi
5 min	– refleksija udeležencev s samolepilnimi listki – zaključek učne ure

1.1 Splošni učni cilji

Učenec:

- ponovi in utrdi znanje o izrazih in enačbah,
- aktivno posluša sogovornika,
- daje konstruktivne povratne informacije,
- prevzame odgovornost za kvaliteto svojega pogovora v skupini.

1.2 Pripomočki

- prostostoječa tabla z listi,
- osem miz (štirje otoki),

- barvni flomastri,
- samolepilni barvni listki,
- A3-listi.

Slika 1: Pripomočki za posamezna omizja

1.3 Priprava prostora

Izvedba kavarne je primerna za vsaj dvanajst udeležencev. V skupini je štirinajst učencev, zato sem načrtovala štiri omizja, in sicer dva otoka miz po štiri in dva otoka po tri učence. Ker nisem našla dovolj velike učilnice za štiri omizja, sem se odločila za avlo. Avla v naši šoli ni akustična, zato mi je predstavljala precejšen izziv za izvedbo ure.

2 Izvedba učne ure

2.1 Uvod

Učenci so se najprej razdelili v skupine po tri ali štiri. Ob tem sem jih opomnila, da ni važno, kako se posedejo skupaj, saj se bodo med uro tako ali tako pomešali. Pogovorili smo se, kaj menijo o naslovu Kavarna v 9. a pri matematiki. Skupaj smo prišli do ugotovitve, da je glavni namen kavarne deliti ideje in modrost, ki so med njimi. Spodbudila sem jih k razmišljanju, da je vsak posameznik nekaj posebnega in ima zagotovo kakšno idejo ali modrost, ki jo lahko deli z ostalimi za omizjem. Razložila sem jim namen dela in cilje učne ure ter postopek in določena pravila, ki veljajo v kavarni. Za začetno sprostitev in motivacijo so učenci – vsak zase na bel list papirja zapisali in narisali, katera je njihova najljubša sladica ter vse, kar o sladici znajo povedati. Njihove

izdelke smo primerjali z mojim izdelkom. S tem sem jih spodbudila k bolj odprtemu razmišljanju.

Slika 2: Rešen primer učiteljice na motivacijsko vprašanje

2.2 Dejavnost

Ko smo usvojili vsa navodila, sem jim na tabli pokazala vprašanje. V skupini so se morali najprej dogovoriti, kdo bo začel prvi govoriti, ostali pa so poslušali. Vmes so pisali in risali ugotovitve na papir. Vsak učenec si je izbral svoj del lista, kjer je izdeloval svoj del zgodbe. Vsak udeleženec je govoril 1 minuto, vmes ni bilo dovoljeno skakati v besedo. Ko je bil posameznik na vrsti, da prispeva svoj del, je hkrati dodal še konstruktivno kritiko drugih članov v skupini, ki so že prispevali svoje znanje. Ko so končali krog, so imeli približno pet minut časa, da dokončajo risanje in pisanje na papir.

Ko je čas potekel, so se udeleženci med sabo pomešali, usedli k novemu gostitelju in poslušali, do kakšnih ugotovitev je prišla prejšnja skupina za omizjem. Vsak od članov je spet imel približno minuto časa, da prispeva svoje znanje in ponovno poda konstruktivno kritiko. Na koncu so imeli še približno tri minute časa, da dokončajo kolektivni spomin. Učitelj v vlogi moderatorja med dejavnostmi hodi in spremlja pogovore za omizji. Skrbi za čim bolj točen časovni okvir in jih pri tem opozarja. Vzdržuje pozitivno klimo s svojo odmaknjeno prisotnostjo in s tem ustvarja zaupanje do udeležencev ter med njimi.

Slika 3: Izdelovanje kolektivnega spomina

2.3 Predstavitev in povratna informacija

Učenci so predstavili svoje izdelke na plakatih. Vsako omizje je izbralo udeleženca, ki ni bil gostitelj. Skupaj smo preverili ugotovitve, jih po potrebi popravili in se o njih pogovorili. Ugotovitve smo primerjali še z mojim vnaprej izdelanim plakatom. Iskali smo povezave, med sabo primerjali vse izdelke in jih kritično ocenjevali.

Slika 4: Predstavitev kolektivnega spomina in povratna informacija

2.4 Refleksija

Na koncu je sledila še refleksija udeležencev kot povratna informacija za moderatorja.

Učenci so na zelen samolepilni listek zapisali, kaj bi naslednjič pri takšni uri ali pri sebi izboljšali. Oranžen samolepilni listek je bil namenjen povratni informaciji o tem, kaj so se pri uri naučili. Listke so učenci pritrdili na vnaprej pripravljene in nalepljene plakate v prostoru. Skupaj smo pregledali povratno informacijo in zaključili uro.

Na vprašanje, kaj so se pri uri naučili, sem predvsem pričakovala drugačen način razmišljanja in dela pri pouku, vendar so se učenci osredotočili predvsem na učno snov. Največ odgovorov je bilo, da so svoje znanje ponovili in utrdili. Nekaj jih je zapisalo, da so se naučili novega načina učenja in da jim je všeč delo z barvami na velikem plakatu.

Slika 5: Refleksija učencev na učno uro

3 Zaključek

Z učenci smo prišli do spoznanja, da se da na zelo zanimiv način v uro vključiti veliko dinamike, ki jih spodbuja k razmišljanju in bolj aktivnemu delu pri pouku. Učitelj pri tej metodi potrebuje največ časa za pripravo prostora in načrtovanje ure. Pred pričetkom izvedbe potrebuje čas, da pripravi omizja z vsemi pripomočki, postavi tablo z glavnim naslovom in vprašanji. Pomembno je natančno načrtovanje kratkih in jasnih navodil za delo, da na začetku ure ni zmede. Učencem morajo biti pravila, ki veljajo za omizji, jasna.

Metoda svetovne kavarne mi je všeč, saj spodbuja drugačen način poučevanja v razredu. Učitelj nastopa kot moderator, ki le gosti svoje učence, jih po potrebi spodbuja in skrbi za časovni okvir. Učenci so tisti, ki so aktivni v učnem procesu, imajo možnost za ustvarjanje, kakovostno sodelovanje, povzemanje učne snovi, postavljanje vprašanj in kritično presojanje. Svoje lastno znanje reflektirajo na papir, se urijo v veščini aktivnega poslušanja ostalih udeležencev za omizjem in nadgrajujejo metakognitivne sposobnosti. Odgovorni so za svoje lastno znanje – to jih ob konstruktivni pozitivni kritiki sošolcev le še dodatno krepi, ustvari pozitivno klimo in prostor, vreden zaupanja.

Učenci imajo radi spremembe, drugačne načine poučevanja. Vedno znova se z veseljem vračajo k pouku, ker nikoli ne vedo, kaj naj pričakujejo. Učitelj je tisti, ki se odloči, ali se bo postavil iz svoje cone udobja, preizkusil kaj novega, vložil nekaj več truda v pripravo na pouk ali nadaljeval s tradicionalnim načinom poučevanja. Vredno je preizkusiti kaj novega.

Še nekaj idej v razmislek za načrtovanje ure:

Glede na daljši časovni okvir bi lahko v učno uro vnesli več kot eno vprašanje. Izvedba kavarne je odvisna od tega, ali imamo odprt ali bolj zaprt tip vprašanj. Kavarno bi lahko izvedli tudi za reševanje problemske naloge ali kot uvod v novo učno snov, pri katerem bi preverjali predznanje učencev. Izvedli bi lahko tudi več krogov, vendar je potrebno natančno določiti časovni okvir in ga spremljati. Moderator lahko med poročanjem omizij sproti riše in piše ideje ter ugotovitve na plakat, sama sem ga že vnaprej pripravila, ker nisem vedela, kako bo ura potekala.

4 Viri in literatura

What is the art of hosting? Dostopno: <https://www.artofhosting.org/what-is-aoh/> (2. 12. 2019).

World cafe method. Dostopno: <http://www.theworldcafe.com/key-concepts-resources/world-cafe-method/> (9. 12. 2019).

Sodelovalni pristopi. Dostopno: <https://sodelovalnipristopi.weebly.com/za-raziskovanje.html> (9. 12. 2019).

Lesničar, B. idr. *Učitelji, raziskovalci lastne prakse: poučevanje in učenje s pomočjo dokazov iz pedagoške prakse in znanstvenih raziskav* (splet). 2017. (pridobljeno 6. 12. 2019).

Dostopno na naslovu: <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/linpilcare-ucitelji-raziskovalci/files/assets/basic-html/#1>.

Narativni pristop kot možnost pripoznanja in razumevanja (drugačnih) učencev

Vid Arnež

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, vid.arnez@quest.arnes.si

Izvleček

Osrednji namen prispevka je izpostaviti vlogo naracije v vzgoji in izobraževanju, in sicer kot eno izmed možnosti pripoznanja in vključevanja učencev. Pomen pripovedovanja, branja in interpretiranja zgodb je izpostavljen z vidika narativne vrednosti, ki s spoznavanjem različnih perspektiv, vpletenih v zgodbo, med drugim omogoča razumevanje in sprejemanje drugačnosti. Slednje tako ne spoznavamo le preko racionalnih interpretacij, temveč predvsem preko zmožnosti življenja v zgodbe drugih, kar lahko pripomore k odstranjevanju posameznih stereotipov in širitvi smiselnega obzorja.

Ključne besede: znanje, zgodba, narativna imaginacija, empatija, vključenost.

Abstract

The main purpose of this paper is to emphasise the role of narration in education as being one of the possibilities for recognizing, understanding and including pupils. The importance of storytelling, reading and interpreting is highlighted from the perspective of a narrative value. Among other things, the identification of different perspectives involved in a story enables understanding and acceptance of differences. Differences are thus introduced not only through rational interpretations, but mainly through the capability of empathizing with stories of others, which can help remove individual stereotypes and expand a person's horizon.

Key words: knowledge, narrative imagination, empathy, inclusion.

1 Pomen vzgoje in izobraževanja

Sprejemanje drugačnosti in individualnosti ter potreba po vključevanju vseh učencev postajata vedno bolj prepoznavna postulata vključujoče šole. Pogosteje se izpostavlja tudi razmislek o vlogi izobraževanja, ki je v družbenem kontekstu interpretirano predvsem kot orodje kompetentnosti. Ena izmed možnih izhodišč raziskovanja vloge oziroma pomena vzgoje in izobraževanja, tudi v smeri vključujoče šole, ponuja opredelitev Bieste (2012), ki osrednje cilje vzgojno-izobraževalnega procesa opredeljuje z vidika kvalifikacije, socializacije in subjektifikacije. Upoštevanje zgolj kvalifikacije in socializacije pri vzgoji in izobraževanju nas lahko privede do sklepa (Kroflič, 2017), da je razumevanje družbenih pojavov ujeto v zanko prenašanja tistih spoznanj in vrednot, ki so družbeno prenosljive, sprejemljive in skladne s potrebami obstoječe družbene paradigme. Slednja po eni strani izpostavlja pomen uspešnosti in

produktivnosti, po drugi strani pa zapostavlja vlogo razumevanja, vključevanja in avtonomije posameznika. Kot poudarja Beck (2003, 180), ne zadostuje več, da mladostnika v obdobju njegove individualizacije podpiramo le pri »fleksibilnem ponotranjenju vnaprej danih norm, temveč je potrebna izobrazba lastnega jaza, ki bo njegovo orientacijsko in delovansko središče«.

Ozko sledenje družbenim kodom ubogljivosti, merljivosti in produktivnosti (šolsko) moralnost skrči na zapoved, da je treba biti predvsem uspešen in učinkovit, kar posameznim skupinam učenecem onemogoča vključevanje. Slednje bi moralo (Freire, 2000, 74), namesto »slepe integracije« v družbeno strukturo temeljiti na transformaciji družbe oziroma načinu, da vsi – tudi drugačni, lahko postanejo avtonomni posamezniki. Enega izmed možnih načinov pripoznavanja in vključevanja učencev ter tudi transformacije družbe lahko raziskujemo s pomočjo narativnega pristopa poučevanja.

2 Vloga naracije v vzgoji in izobraževanju

V dvajsetem stoletju so nastale številne teorije, ki narativni vednosti in zgodbi pripisujejo ontološki, epistemološki, etični, politični in pedagoški pomen (Kroflič, 2017, 5). Kroflič (prav tam) poudarja, da zgodbe, ki jih pripovedujemo, omogočajo vznik narativne vednosti, ta pa vključuje zmožnost poslušanja in vstopanja v dialog s pripovedovalcem ter imaginacijo, s katero se lahko vživljamo in spoznavamo različne perspektive udeležениh. Zlasti otroci preko zgodb (Marjanovič Umek, 2019, 7) vstopajo v osebni in družbeni prostor, se pri tem učijo razumeti sebe, dinamične medosebne odnose in oblikujejo vrednote.

Za namen prispevka, ki narativni pristop opredeljuje kot eno izmed možnosti pripoznavanja in razumevanja drugačnih skupin učencev, je naracija poudarjena z vidika pomena branja, pripovedovanja in interpretiranja zgodb. Kot poudarja Riceour (v Kroflič 2017, 12), dobro povedana zgodba vedno nekaj nauči, ker razkriva univerzalne vidike pogojev človečnosti.

Branje, poslušanje in interpretiranje zgodbe lahko razumemo kot obliko prevajanja intimnega ali umetniškega sporočila v izkušnjo bralca ali poslušalca, kar Nussbaum opredeli s pojmom narativne imaginacije. Slednja predpostavlja krepitev kritičnega mišljenja, ki preko sočutja in empatije prispeva k razvoju etične dimenzije sprejemanja drugačnosti ter dopolnjuje klasično sociološko imaginacijo oziroma racionalno sposobnost, ki posamezniku omogoča razumevanje sebe in družbe. Doprinos narativne imaginacije v navezavi na sociološko lahko prepoznamo v možnosti, da družbenih pojavov ne razumemo zgolj preko racionalne razlage, temveč tudi preko sočutja in pripoznanja, kar se po Greene (Kroflič, 2007, Moon in ostali, 2012) končno odraža v sposobnosti kreiranja vizij oziroma kritične zavesti ter podiranja stereotipov. Pripoznanje drugega kot drugačnega z vidika izstopa iz družbenega konteksta vrednot in usmeritev razumevanja na podlagi spoštljivega odnosa do obličja sočloveka predstavljata možnosti preseganja egocentričnega doživljanja in presojanja. Z vidika

razumevanja družbenih pojavov narativna imaginacija pomeni tudi možnost novih – subverzivnih spoznanj, ki se ne vežejo zgolj na togo podreditev družbenemu kodu.

Pri razumevanju pomena zgodb je pomembno izpostaviti predvsem intrinzični pomen umetniške izkušnje, ki se odraža v obujanju emocionalnega angažmaja »v preveč objektiviziranem svetu«, kar Hepburn (1998, 177, v Kroflič, 2007, 10) opredeli s sledečimi mislimi Schillerja: »Ne moremo biti pravični, prijazni, humani do drugih brez moči začutenja naše poti do položaja drugega s tem, da občutja drugega sprejemamo kot svoja. Ta moč je zatrta, ko krepimo karakter s pomočjo ciljev, ki nam jih posredujejo načela.«

Sposobnost vživljanja v zgodbe drugih ter razumevanje družbenih pojavov na način empatičnega doživetja sočlovekove stiske lahko opredelimo tudi kot vrsto umetniške imaginacije, ki predstavlja sredstvo, s katerim dosežemo svet drugega na način, da se vživimo v njegove »kot da« svetove, ki so jih ustvarili pisatelji, slikarji, kiparji, in omogoča nove perspektive oziroma poglede na življenje (Greene, 1995, 4 v Kroflič, 2010, 11).

»Kot da« svetove lahko ustvarjamo tudi sami, in sicer v navezavi na aktualne dogodke iz družbenega življenja in z odpiranjem tem, ki zadevajo drugačnost. Na tem mestu se lahko ponovno navežemo na Nussbaum (Nussbaum, 1997, v Štirn-Janota, Koren-Štirn, 2012, 22), ki narativno imaginacijo razume kot zmožnost zamisliti si neki realni dogodek, ki ga posameznik mogoče nikoli ne bo doživel. Pri tem si posameznik dogodek zamisli na način, da se vživi v eno od mišljenih vlog in preko sočutja z akterjem te vloge podoživi dogodek tako, kot bi se zgodil njemu samemu.

Nussbaum (Kroflič, 2007, 13) narativno imaginacijo opredeli na podlagi kultiviranja s pomočjo umetnosti in jo utemelji kot osrednji del splošne izobrazbe na področju državljanstva in razvoja identitete. Ravno sposobnost empatije naj bi vodila k vrsti državljanstva, ki kultivira simpatetično odzivnost na potrebe sočloveka in razume, kako družbene okoliščine oblikujejo te potrebe, hkrati pa spoštuje ločenost in zasebnost posameznika. Narativna imaginacija navdihne posameznika z občutkom udeležенosti v usodi literarnih junakov in mu omogoča, da se s prodiranjem v duševnost pripovedovalca zaveda okoliščin ter se osvobaja stereotipnega zaznavanja. Prodiranje v duševnost protagonista oziroma pripovedovalca in zavedanje njegovih okoliščin (so)omogočata empatijo, sočutje in spoznanje, da je druga oseba na neki način podobna nam samim, zaradi česar je ne moremo kriviti, obsojati ali izključevati. Nussbaum (prav tam) z dimenzijo sočutja dodatno odpira pomen lastne ranljivosti, ki odjemalcu umetnine oziroma poslušalcu zgodbe sporoča, da lahko doživi podobno usodo, kar sproži pripravljenost pripoznanja, sprejemanja in pomoči. Slednje ne temelji le na naši ganjenosti oziroma sposobnosti empatije. Da vez med poslušalcem oziroma bralcem in zgodbo ne bi predstavljala zgolj še ene mistifikacije našega razmerja do (ne)moči, se moramo zavedati (Sontag, 2006, 97), da sočutje predstavlja nestalno čustvo, ki usahne, če ni udejanjeno. Narativna imaginacija oziroma sposobnost posameznika do »empatičnega pripoznanja družbenih položajev drugačnih, odrinjenih in nevidnih oseb v globalnem svetu razlik« (Nussbaum, 1997, 87 v Kroflič, 2007, 12) tako predstavlja »začetno iskro«, ki pa se mora končno manifestirati v samem dejanju.

3 Zaključek

Čeprav znanje na ravni seznama temeljnih kompetenc učnih načrtov stremi k rasti človekove osebnosti, utrjevanju in spoštovanju pravic, razumevanju, strpnosti in solidarnosti, nam odzivi (dela) javnosti (pre)pogosto izpričujejo vrsto primerov nezmožnosti razumevanja tistih družbenih pojavov in skupin, ki presegajo domet našega vsakdanjega izkustva. Apatija, zasmehovanje in strah, ki se predvsem v odnosu do odrinjenih in drugačnih odražajo v različnih oblikah nerazumevanja ali sovraštva, nas osredotočene na vrednote potrošniške družbe, tudi z vidika pojmovanja znanja, ki naj bi primarno zagotavljalo predvsem tehnični razvoj in ne širitve smiselnega obzorja, delajo ujetnike regresivnega sistema, ki nam ga ne uspeva najbolje usmerjati k bolj humani družbeni ureditvi. Zdi se, da vrednote demokracije, humanosti, strpnosti, sprejemanja drugačnosti in vključevanja prepogosto in predvsem zaradi politično-ekonomskih interesov zapadajo v abstraktne kategorije, ki jih nismo zmožni ustrezno povezati s stvarnostjo in jih udejanjati. Politično-ekonomskemu ustroju modernih družb in predsodkom bi se morali namesto golega uvažanja v simbolno razsežnost »produktivne« in »učinkovite« kulture zoperstaviti tudi na način, da v naše orientacijsko središče postavimo odnos do sočloveka, kar je ena ključnih postavk Levinasove teorije moralnosti. Da se izognemo vključujoči šoli, ki bi obstajala le na deklarativni ravni, bi morali biti pozorni na posamezne procese socializacije, ki – kot poudarja Bauman – temelji bolj na manipulaciji moralne sposobnosti kot na njeni produkciji.

Umetniško izkušnjo, ki je bila v prispevku predstavljena z vidika narativne imaginacije, lahko razumemo kot eno izmed možnosti, ki posameznika navdihne z občutkom udeležенosti, ga osvobodi stereotipnega zaznavanja in povečuje njegovo razumevanje drugačnosti. Postavljanje naše lastne subjektivnosti v obličje drugega s pomočjo vprašanj »Kaj sledi?«, »Kaj se lahko naredi?« oziroma »Kako omenjeni pojav vpliva na moje življenje?« (Kroflič, 2007; Greene, 1995) razumevanje opira na zmožnost kreiranja vizij, kaj bi se moralo ali bi se lahko dogajalo v naši pomanjkljivi družbi, in omogoča odpiranje vzgojno-izobraževalnih tem brez moralnih klišejev.

V predimenzioniranem svetu materialnosti in radikalne individualizacije posameznika se odpiranje ranljivosti drugih s pomočjo umetnosti in izpostavljanjem zgodb zdi kot ena izmed tistih dimenzij, ki bi še lahko razvijala zmožnost razumevanja in spreminjanja družbenih položajev drugačnih kot tudi družbe same. Z željo, da bi vse učence pripoznali kot subjekte, zmožne ustvarjanja pomenov, in jim dodelili vlogo aktivnih interpretov, bi morali biti pedagoški delavci poleg želene avtonomije pozorni tudi na družbeni imperativ uspešnosti, produktivnosti in unifikacije, ki vzgojo in izobraževanje odmikajo od razumevanja in sprejemanja drugačnosti ter edinstvenosti posameznika.

Viri in literatura

Beck, U.: *Kaj je globalizacija? Zmote globalizma – odgovori na globalizacijo*. Ljubljana: Krtina, 2003.

Biesta, G.: *Qualification, socialization, subjectification* (splet). 2012. (citirano 15. 2. 2016). Dostopno na naslovu: <https://educationmuseum.wordpress.com/2012/03/22/gert-biesta-qualification-socialization-subjectification/>.

Freire, P.: *Pedagogy of the oppressed*. New York: Continuum, New revised 20th-anniversary edition. 2000.

Kroflič, R.: *Vzgoja za odgovornost onkraj razsvetljenske paradigme: od razvoja odgovora-zmožnosti k spoštljivemu odnosu in razvoju etične zavesti* (splet). 2007. (citirano 5. 3. 2016) Dostopno na naslovu: <http://www2.arnes.si/~rkrofl1/Teksti/odgovornost%20onkraj%20razsvetljenstvaSP2007-posebna.doc>.

Kroflič, R.: *Umetnost kot induktivna vzgojna praksa (Vzgoja preko umetnosti v Vrtcu Vodmat)*. Ljubljana: Vrtec Vodmat, 2010.

Kroflič, R.: *Pedagoški pomen zgodbe in narativne vednosti*. 2017a. *Sodobna pedagogika*, letnik 68 = 134, številka 1, str. 10–31, 102–124.

Kroflič, R.: *Vzgoja za odgovornost onkraj razsvetljenske paradigme: od razvoja odgovora-zmožnosti k spoštljivemu odnosu in razvoju etične zavesti* (splet). 2017b. (citirano 24. 11. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www2.arnes.si/~rkrofl1/Teksti/odgovornost%20onkraj%20razsvetljenstvaSP2007-posebna.doc>.

Sontag, S. *Pogled na bolečino drugega*. Ljubljana: Sophia, 2006.

Štirn Janota, P. in Koren Štirn, D.: *Lahko v šoli tudi drugače? Reševanje konfliktov in oblikovanje vzgojnih projektov*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje, 2012.

Umek Marjanovič, L. in Fekonja U. *Zgodbe otrok: Razvoj in spodbujanje pripovedovanja*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2019.

Razširjeni program: Radovednost ni bolezen

Extended School Programme: Curiosity Is No Disease

Barbara Bajželj

OŠ F. S. Finžgarja Lesce, Slovenija, barbara.bajzelj@oslesce.si

Izvleček

Naši otroci večkrat presenetljivo pokažejo svoje sposobnosti in znanje, za katerega se včasih ne ve, od kod so ga črpali. Žene jih silna radovednost. Že nekaj let se tudi učitelji v šoli trudijo slediti njihovi radovednosti in učencem nudijo dodatne vsebine v obliki izbirnih predmetov ali pa razširjenega programa. Pri slednjem, katerega koncept je bil lani še močno v povojih, so se na šoli oblikovale aktivnosti na temo zdravja. Ciljna skupina so bili učenci podaljšanega bivanja, ki bi tega tako aktivnejše preživljali. Pri pouku naravoslovja in biologije večkrat zmanjka časa za pogovor o boleznih in napakah v razvoju človeka, ki sicer v otrocih vzbujajo radovednost. Radovednost ni bolezen je torej poimenovanje aktivnosti, nastale z besedno igro. Raziskovanje in razprava o boleznih lahko pomeni dodatno vrednost, s katero pridobijo tako učenci kot učitelji. Čuječ učitelj, ki zna prisluhniti radovednim učencem, s tem profesionalno raste, učenci pa skozi pogovor o boleznih, ki jih srečujejo v vsakdanjem življenju, postanejo bolj empatični in osveščeni. Pri izvedbi programa se je pokazalo še, da so tudi mlajši otroci sposobni globokih misli o resnih temah, kot so bolezni.

Ključne besede: razširjen program, bolezen, osveščenost, empatija, moč fotografije

Abstract

Children often surprise us with skills and knowledge, the origin of which is sometimes left unknown. They are driven by curiosity. The teachers in our school have been trying to follow that curiosity for years by offering extra teaching contents in the form of optional subjects or extended school programme. The concept of the latter began evolving last year, leading to formation of health-related activities. Children who stay in school after regular classes were the main target group trying to make that time spent more actively. Diseases and defects occurring in man's evolution raise curiosity in children. However, there is often not enough time to discuss them in Science or Biology class. The Curiosity is no disease activity was therefore created from a pun. Research and debate about diseases add extra value to students and teachers. A mindful teacher who understands curious children grows professionally and students, by talking about diseases which they come upon in everyday life, become more

empathic and aware. What came forth during the course of the programme was that younger children are also capable of having deep thoughts about serious subjects such as diseases.

Key words: extended programme, disease, awareness, empathy, power of photography

1 Uvod

Učiteljem v šoli je dandanes težko slediti vsem hitrim spremembam in razsodno obravnavati poplavo informacij, ki nas vsakodnevno dosežejo. Morajo biti spretni in iznajdljivi, da motivirajo današnje digitalne generacije otrok, za katere večkrat zmotno menimo, da nimajo interesa za učenje šolske snovi. Armstrong (1999) pravi, da se vsak otrok rodi z notranjo težnjo po izpopolnjevanju. Pravi še, da so otroci že motivirani za učenje, vendar pod pogojem, da se jih poučuje na naraven in neprisiljen način. Eden takšnih načinov v šoli je lahko razširjeni program, ki otrokom ponuja oblike učenja na bolj neformalen, sproščen način, kot so interesne dejavnosti in izbirni predmeti. Tekmovalnost, ocene, stres in preizkusi znanja predstavljajo učencem ovire, da ne izkoristijo vsega svojega potenciala. Ljudje smo po naravi radovedna bitja in kot pravita Kolb in Miltner (2005), se otroci že od samega začetka sprašujejo o vsem. Ta proces se intenzivno odvija do otrokovega desetega leta. Prgić (2015) meni, da ne morejo razviti razumevanja, če nimajo notranje predstave, ki nam jo npr. lahko prinese moč fotografije. Ta predstavlja najpomembnejši način pridobivanja znanja za ljudi vseh starosti, saj je spominu in mišljenju v veliko pomoč. Med učenjem se zgodi, da se zavedamo svojega doživljanja snovi, tj. čustev, misli, telesne zaznave, z radovednostjo, odprtostjo in brez kritičnega ocenjevanja, čemur Jon Kabat Zinn (2019) pravi čuječnost. To sposobnost ima vsak človek. Že beseda »bolezen« je sama po sebi motivacija za učenje oziroma raziskovanje. Otroci imajo radi rutino, zato jim hitro pritegne pozornost nekaj, kar odstopa od normalnega stanja. Hkrati pa ta tematika o boleznih v človeku vzbuja empatijo.

1.2 Utemeljitev učnega programa Radovednost ni bolezen

Naši otroci večkrat presenetljivo pokažejo svoje sposobnosti in znanje, za katerega se včasih ne ve, od kod so ga črpali. Žene jih silna radovednost. Že nekaj let se tudi učitelji v šoli trudijo slediti njihovi radovednosti in učencem nudijo dodatne vsebine v obliki izbirnih predmetov ali pa razširjenega programa. Pri slednjem, katerega koncept je bil lani še močno v povojih, so se na šoli oblikovale aktivnosti na temo zdravja. Ciljna skupina so bili učenci podaljšanega bivanja, ki bi tega tako aktivnejše preživljali. Pri pouku naravoslovja in biologije večkrat zmanjka časa za pogovor o boleznih in napakah v razvoju človeka, ki sicer v otrocih vzbujajo radovednost. Radovednost ni bolezen je torej poimenovanje aktivnosti, nastale z besedno igro. Raziskovanje in razprava o boleznih lahko pomeni dodatno vrednost, s katero pridobijo tako učenci kot

učitelji. Čuječi učitelj, ki zna prisluhniti radovednim učencem, s tem profesionalno raste, učenci pa skozi pogovor o boleznih, ki jih srečujejo v vsakdanjem življenju, postanejo bolj empatični in osveščeni člani zdrave družbe.

1.2 Izbor tematike

Pri snovanju programa sem imela v mislih to, da morajo učenci k učni uri prihajati zato, ker si to sami želijo, brez prisile in brez stresa. Kot učiteljica biologije pri pouku opažam, da pogovor o boleznih vedno zanima učence in jih pritegne k sodelovanju. V naši človeški naravi je, da se ob spoznavanju določene bolezni sprašujemo, kako bi se mi znašli z diagnozo. Bi si znali pomagati? Bi takoj prepoznali simptome? Upoštevajoč starost in želje otrok ter tudi zaradi pomislekov glede dojemanja bolezni pri učencih, starih od 7 do 10 let, sem pripravila sledeče sklope bolezni:

- deset najbolj nenavadnih bolezni človeka,
- deset najbolj nenavadnih duševnih bolezni,
- bolezni, ki jih prenašajo živali,
- bolezni, ki se jih lahko nalezemo od hišnih ljubljencev,
- bolezni, ki jih preprečujemo s cepljenjem,
- odkrivanje redkih bolezni,
- mutacije,
- rak.

Skušala sem upoštevati tudi to, da bi bile bolezni povezane z okoljem, v katerem učenci živijo.

2 Potek programa Radovednost ni bolezen

Program se je izvajal enkrat tedensko, in sicer v obsegu 17 ur na skupino. Prva skupina je zajemala učence 4. in 5. razredov, druga pa učence 2. in 3. razredov. Sama sebi sem zastavila raziskovalno vprašanje, ali so mlajši otroci sposobni pogovorov o resnih temah, kot je bolezen, in kakšna je njihova percepcija glede tega.

2. 1 Izvedba

Vsak sklop bolezni smo obravnavali vsaj dve šolski uri tudi zaradi tega, da sem imela do naslednje ure čas pripraviti gradivo, ki so ga učenci poleg nabora bolezni še želeli spoznati. Način dela je bil vedno enak, in sicer sem pripravila motivacijsko vprašanje, po katerem so učenci ugotovili temo razprave. Nato smo s pomočjo spletnih virov oblikovali nabor bolezni v posameznem sklopu, pripravili slikovno gradivo in razpravljali o vsebini. Ozaveščali smo se o simptomih, učinku bolezni na človeka, preprečevanju bolezni, saj bodo morda učenci bolezen lahko prepoznali pri sebi in svojcih ter ustrezno ukrepali. V razpravi so podajali tudi svoje izkušnje z določeno boleznijo, primere iz vsakdanjega življenja. Po obravnavi so se razdelili v manjše skupine in pripravljali

bistvene podatke o bolezni za skupno oglasno desko. Sprva prazna deska je tako počasi dobivala podobo končnega izdelka.

2. 2 Ugotovitve

Kakor se sprva zdi, da pomanjkanje navodil za izvajanje razširjenega programa učitelju predstavlja težavo, pa kasneje kaj hitro sam lahko ugotovi prednosti tega. Učitelj je popolnoma svoboden glede načina dela, izbora ožje tematike, ni vezan na strogo zavezujoči učni načrt, pač pa lahko med procesom ustreže željam učencev, kar ga v njihovih očeh dela še bolj zanimivega in verodostojnega. Moj glavni namen, da učenci bolezni dojemajo kot nekaj vsakdanjega, od česar niso izolirani, je bil dosežen. Bili so sposobni empatično razpravljati s sošolci. Kar me je močno presenetilo, je bil odziv mlajše skupine otrok, starih 7 in 8 let. Ti so namreč pokazali še več zanimanja že pri prvem sklopu bolezni, čeprav sem menila, da je razumevanje resnejših tem o boleznih zanje morda pretežko. Oglasno desko je zapolnila s svojimi prispevki starejša skupina, z mlajšimi pa smo namesto tega več časa namenili pogovoru. Vendar se je prav zaradi nastajajoče oglasne deske skoraj vsako uro programu priključil nov učenec. To priča o tem, da si otroci poleg vsakdanjih malih pogovorov izmenjujejo tudi novo pridobljeno znanje. To pa so sanje vsakega učitelja. Zaradi moči fotografij je zanimanje za oglasno desko raslo tudi pri drugih učencih, ki sicer niso obiskovali programa, tako je postala najbolj opazovan oz. bran objekt na šoli (Slika 1). Pogosto sem s skupino otrok stala pred našim izdelkom in odgovarjala na njihova vprašanja.

Slika 1: Proces nastajanja oglasne deske Radovednost ni bolezen

3 Zaključek

Pri urah rednega pouka pogosto zmanjka časa za obravnavo tem (npr. bolezni), ki otrokom burijo radovednost. S prispevkom želim opozoriti na to, da si kot učitelji upajmo stopiti iz okvirjev vsakdanjega, prenatrpanega učnega načrta. Ta velikokrat povzroči, da tako učitelj kot učenec postaneta naveličana, utrujena, izčrpana in nemotivirana. Vpeti smo v šolski sistem, ki nas po malem duši in odvrča našo voljo po poslanstvu, za katerega smo se nekdaj odločili. Pogosto zanemarjamo dejstvo, da smo s strani učencev klicani k večji fleksibilnosti in čuječnosti ter da učencem ponudimo pogoje za osebno rast, vključimo njihove interese, kar jih bo po lažji poti vodilo do uspehov in znanj. Šola s svojim programom, predvsem pa vsak učitelj s svojim zgledom in delovanjem, vpliva na razvoj nekaterih osebnostnih lastnosti učencev (Zwitter, 2012). Kot učiteljica črpam svojo moč prav iz tega zavedanja. Otroci se nenehno učijo od odraslih. Kaj pa se odrasli lahko naučimo od njih? Morda to, da njihova vedoželjnost, ki nas v odrasli dobi včasih tudi zapusti, nikoli ne presahne.

4 Viri in literatura

Armstrong, T.: *Prebudite genija v svojem otroku. Spodbujanje radovednosti, ustvarjalnosti in učnih sposobnosti*. Tržič: Učila, 1999.

Kabat-Zinn, J.: *Zdravilna moč čuječnosti*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2019.

Kolb, K. in Miltner, F.: *Otroci se zlahka učijo*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

Prgić, J.: *Tanka črta odgovornosti: za otroke od 3. do 99. leta*. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI, 2015.

Zwitter, S.: *Pedagoško delo v šolski knjižnici*. Ljubljana: Modrijan, 2012.

Информатичко-комуникациската технологија (ИКТ) во наставата

Informacijska in komunikacijska tehnologija (IKT) pri poučevanju

Vesna Bakovska, učiteljica biologije in kemije

OŠ „Kole Kaninski“ – Bitola, Republika Severna Makedonija

Весна Баковска, Наставник по биологија и хемија при

О.У. „Коле Канински“ – Битола, Република Северна Македонија

Апстракт

Главната цел на платформите за е-учење е пред се да се обезбеди надополнување на традиционалниот начин на учење со ефикасни методи, да се понудат или дадат решенија за даден проблем, да се обезбеди пристап до ресурсите во кој било период од денот, исто така тој пристап до ресурсите да биде доволно брз. Целта на овој труд е да се понуди решение со кое ќе се подигне квалитетот на наставата во основното образование и ќе се надополни традиционалниот начин на учење со поефикасни методи на учење преку имплементација во основното образование со помош на системот за електронско учење. Со примената на овој систем за електронско учење не само што би се подобрил квалитетот на наставата, туку и би се елиминирале голем број на проблеми со кои се соочуваат наставниците во реализацијата на наставните планови, а учениците во усвојување на нови знаења и вештини. Понудата на решение кое ќе го подобри и олесни начинот на учење и совладување на наставната материја не смее и не треба да се сфати како замена на традиционалниот начин на учење. За успешна примена на овој систем за електронско учење кој нуди решение и подобрување на традиционалниот начин на настава, не е доволна само стучност од предметната област на наставниот кадар, туку потребна е и информатичка писменост, потребна е желба, мотивација и

подготвеност за усовршување во користењето нови технологии, а со нивна помош нoаѓање начини да се мотивираат учениците, да се привлече нивното вниманието и да се зголеми нивниот интерес.

Abstract

The main objective of the platforms of e-learning, primarily, is to complete the traditional way of learning with effective methods, to offer or provide solutions to an existing problem, to have fast access to resources at any time of the day and many other things. The purpose of this master work is to offer a decision which will raise the quality of teaching in the primary education and will complement the traditional way of learning with more efficient methods of learning through the implementation . The application of this system for e-learning would not only improve the quality of teaching but also will eliminate many of the problems teachers face with while implementing the curriculum or adopting new knowledge and skills by the students. The solution that will improve and facilitate learning and mastering the teaching material must not and should not be seen as replacing the traditional way of learning. For successful implementation of the e-learning system which, as previously mentioned, provides a solution and improves the traditional way of teaching, not only computer literacy of teachers in an educational institution is necessary, but it also it requires desire, motivation and willingness to learn how to use new technologies, and thus to find a way to motivate students and to draw their attention.

Izveček

Glavni cilj platform e-učenja je predvsem zagotoviti dopolnjevanje tradicionalnega načina učenja z učinkovitimi metodami, ponuditi ali ponuditi rešitve za določen problem, zagotoviti dostop do virov kadarkoli v dnevnu, tudi dostop do virov, da bo dovolj hiter. Namen tega prispevka je ponuditi rešitev, ki bo dvignila kakovost poučevanja v osnovnem izobraževanju in dopolnila tradicionalni način učenja z učinkovitejšimi metodami poučevanja z izvajanjem v osnovnem izobraževanju s pomočjo sistema e-učenja. Uporaba tega sistema e-učenja ne bi samo izboljšala kakovosti poučevanja, ampak tudi odpravila številne težave, s katerimi se srečujejo učitelji pri izvajanju učnih načrtov in študenti pri pridobivanju novih znanj in veščin. Ponudba rešitve, ki bo izboljšala in olajšala način učenja in obvladovanja predmeta, se ne sme in ne sme razumeti kot nadomestilo za tradicionalni način učenja. Uspešna uporaba tega sistema e-učenja, ki ponuja rešitev in izboljšanje tradicionalnega načina poučevanja, ni le študij predmetnega področja učiteljskega osebja, temveč zahteva tudi informacijsko pismenost, željo, motivacijo in pripravljenost za izboljšanje uporabe. nove tehnologije in z njihovo pomočjo načine motiviranja študentov, pritegnejo njihovo pozornost in povečajo zanimanje.

1.Вовед

Живееме во време на брзи промени во кое навременото информирање е главен приоритет. Два тренда го обележуваат ова време: брзиот развој на информатичко комуникациските технологии и примената на истите. Без разлика на струката и професијата, тие се широко применувани од граѓаните како во деловниот така и во приватниот живот. Не го изоставуваат и образованието.

Иновациите во рамките на образованието претставуваат една од основите од кои во многу голем степен зависи развојот на целокупниот општествен систем. Образованието како клучен фундамент го поттикнува и поддржува развојот на информатичкото опшество, општество во кое културниот, општествениот и политичкиот живот се темели на производството и дистрибуцијата на информации преку примена на информатички и комуникациски технологии. Образованието треба да биде носител и промотор на информатичкото опшество. Тоа подразбира создавање на стручни кадри коишто ќе можат да одговорат на предизвиците и потребите во сите сегменти на општеството. Друг важен сегмент на современото образование е квалитетот на наставните планови и програми и квалитетот на наставниот процес кој директно треба да биде поврзан со примената на информатичко-комуникациските технологии. Образованието е исправено пред предизвикот за поттикнување и поддржување на информатичкото опшество но, истовремено и пред потребата да биде организирано на начин на кој учениците од сите профили ќе можат да се стекнат со солидна информатичка писменост и култура и да се развијат во компетентни кадри во својот профил. Следејќи го развојот на информатичко-комуникациските технологии, образованието денес не се ограничува само на она што е задолжително. Модерниот поединец сака да се развива и учи повеќе за темите предвидени со наставните планови и програми, но и пошироко. Еден од одговорите на оваа потреба е развојот на е-учењето кое зема голема експанзија и е се популарно во светот. Е-учењето со сигурност носи бројна низа на предности во образовниот процес. Тоа не претставува алтернатива за постојниот образоваен процес туку е негов составен дел, негово надополнување и унапредување. Со воведување на е-учењето како надополнување на традиционалниот начин се овозможува ученикот да биде центар на образовниот процес и да преземе одговорност за резултатот од образованието. Наставникот добива зголемено значење за процесот, а неговата улога се променува, тој е ментор, координатор и учесник во образовниот процес. Фундаментално е-учењето како наставен медиум значително се разликува од дирекната (лице в лице) испорака на информации и знаење и побарува нови опции за развој на курсеви, нивна испорака, оценување и интеракција. Трудот е структуриран во неколку целини: вовед, теоретски основи на предметот, методолошки пристап, емпирискиот дел од истражувањето и заклучок. Воведот содржи воведни теоретски согледувања на информатичко-комуникациските технологии и примена на истите во образованието и пошироко, посебно ситемите за управување со учењето. Првиот дел ја опфаќа моменталната состојба во основното образование во РС Македонија, како и трендовите во Европа. Ќе се прикаже примената на информатичко комуникациските технологии во образованието и придобивките коишто произлегуваат од тоа. Вториот дел го опфаќа методолошкиот пристап, и притоа е прикажан проблемот на истражувањето, предметот на истражувањето, мотивот и оправданоста на истражувањето и на крај целта на истражувањето – преку различни апликации и интернет страници и анализа на ефектите да се понуди решение со кое ќе се подигне квалитетот на наставата во основното образование. Компјутерите и Интернетот се корисни за да се зголеми ангажираноста на учениците во процесот

на учење. Ова уште повеќе добива на значење во 21 век како ера на информациите.

2. ИКТ во наставата

Кога се зборува за добра и модерна технологија, тогаш се мисли на технологија која дава подобар квалитет, овозможува олеснување на процесите на учење и поучување, ја олеснува работа на учениците во процесите на учење и предизвикува задоволство. Примената на информатичко-комуникациските технологии во училиштата, нуди широки можности. Наставниците се исправени пред предизвикот да изберат соодветна технологија која ќе го олесни постигнувањето на поставените цели, во согласност со наставните планови и програми, а воедно да го привлечат вниманието на учениците, да ги мотивираат учениците за учењето и за постигнување на повисоки резултати од истото. Според тоа, наставниците како едни од носителите во процесот на модернизација на наставниот процес подеднакво треба да имаат желба и мотивација постојано да се надградуваат и усовршуваат за примена на новите технологии. Наставниците потребно е да можат да направат избор на најсоодветна технологија како и да пронајдат начини да ги мотивираат учениците и да го зголемат ефектот од учењето. Во современото општество, фокусот треба да биде насочен кон разбирање на предметот и содржината и нејзина примена во практика. За да биде сето тоа остварливо, најнапред неопходен е сосема поинаков пристап кој ќе ги надополни традиционалните методи и ќе овозможи надминување на воочените слабости. Еден таков пристап кој ќе придонесе во промена и надминување на воочените слабости кои произлегуваат од примената на традиционалниот начин на настава е нејзино надополнување со примена на ИКТ. ИКТ треба да зазема важно место во процесот на наставата. Примената на ИКТ во наставата, насочена кон поефикасно учење и создавање на поголеми ефекти од истото, треба да претставува една од позначајните компоненти во процесот на наставата. Наставниците преку примена на ИКТ во наставата не само што го олеснуваат и подобруваат квалитетот на наставата, тие со тоа им помагаат и на учениците во совладувањето на материјата и нејзината практична примена а при тоа учениците се стекнуваат со драгоцено искуство. Примената на ИКТ во наставата има за цел да ги мотивира учениците како и да ги направи часовите што е можно поинтересни а со тоа и да се поттикнат учениците да користат информатички технологии како олеснувачи во совладувањето на наставните содржини. ИКТ се смета како дел од елементарната писменост и во голема мера може да го поттикне критичкото размислување на учениците со што ќе се развие нивната интелектуална независност. Дополнително, непобитен е фактот дека учениците уште од најрана возраст почнуваат активно да ги владеат информатичко-комуникациските технологии во контекст на она што е нивно поле на интерес. ИКТ нуди нови можности за зајакнување на многу аспекти, уште во најраното образование на детето. ИКТ нуди поддршка и овозможува зајакнување на односите и комуникацијата меѓу школските центри, родителите и други луѓе

поврзани со раното детско образование. Се зголемува признавањето на придобивките од примената на ИКТ и различните начини на кои ИКТ може позитивно да влијае, или да ги трансформира, активностите, улогите, како и односите на децата и возрасните во раните образовни поставувања. Неизоставно е да се истакнат придобивките во најраната возраст кај децата од: учењето низ игра (самостојно, со своите врсници, или со возрасни); стекнување со големи количества на информации и знаење преку користење на интернет за лоцирање на информации и ресурси, поврзани со одредена тема или идеја која е од интерес на децата; комуникација меѓу децата, децата и наставниците, наставниците и родителите. Растењето на децата со континуирана примена на ИКТ во различните активности, им овозможува многу лесно да можат да се подготват за нивна примена и во наставниот процес. За разлика од нив, на наставниците како главни носители во соодветната примена на ИКТ во наставниот процес, им е потребна поголема подготовка бидејќи успешната примена на ИКТ не значи само стручност на наставниците во основната дејност, туку одлични знаења и вештини за користење на ИКТ во наставата. За успешна интеграција на ИКТ во наставниот процес потребно е да се исполнат неколку предуслови како што се: ИКТ компетенции, работно искуство во настава, соодветно ниво на едуцираност и професионален развој, техничка поддршка, поддршка од раководните тимови, соодветни владини политики за користење на ИКТ и слично. Исполнувањето на овие предуслови ја зголемува веројатноста за поголема интеграција на ИКТ во наставниот процес. Неизоставно, предуслов е и соодветна обука на наставниот кадар за примена на ИКТ во наставниот процес. Обуката на наставниците за користење на ИКТ ќе биде прифатена доколку наставниците се убедени во вредноста и придобивките од користењето во наставниот процес. Несомнено, примената на ИКТ во наставата носи бројни придобивки. Некои од придобивки од примената на ИКТ во наставата се:

- Најголем процент од учениците многу полесно перцепираат слика отколку текст и од таму со примена на интернетот може повеќе степен да се олесни процесот на учење и да се зголемат ефектите од истото. Интернетот игра важна улога во наставниот процес бидејќи со негово користење на учениците им се достапни различни извори и медиуми како: слики, аудио и видео материјали, форуми за дискусија, PowerPoint презентации, социјални мрежи и др.

- Информатичко-комуникациската технологија (ИКТ) овозможува учење на одредена одалеченост без присутност на одредено место или одредено време. Online материјалите за наставните содржини се достапни постојано. Благодарение на информатичко-комуникациските технологии ученикот и наставникот не мора да бидат физички присутни на иста локација и во исто време за да остварат потребна комуникација и консултации.

- Наставниците и учениците не мора да се потпираат само на печатени книги кои се во ограничени изданија, а се потребни за нивните едукативни цели. Преку интернет може да се пристапи до огромни количества материјали скоро на сите теми во различно време и од различно место и од страна на неограничен број луѓе.
- Одредени типови на информатичко-комуникациски технологии, како што

се телекомуникациските технологии, овозможуваат инструкции симултано од географски дисперзирани наставници и ученици (синхроно учење).

- ИКТ исто така го олеснува пристапот до менторите, експертите, истражувачите, професионалците и бизнис лидерите од целиот свет. Преку приемената на информатичките технологии во образованието се обезбедува: флексибилност, пристапност, подобро учење, едноставност и брзина на ажурирање. Несомнено, примената на информатичко комуникациската технологија (ИКТ) во образованието води до значајни промени во процесот на учење. Не може да се каже дека во целост ќе се надминат сите детектирани проблеми во сферата на образованието, но несомнено примената на ИКТ во наставата придонесува за олеснување на работата на наставниците кога станува збор за работа со учениците кај кои постои разлика во начинот и ритамот на совладување на материјата. Примената на ИКТ во образованието овозможува и олеснителен пристап до тешко достапните материјали.

3. Електронско учење (е-учење)

Денешниот систем на образование сè уште функционира на начин каде што наставникот ја презентира новата наставна единица а учениците слушаат и фаќаат забелешки. Ваквиот начин на работа бара физичко присуство и на учениците и на наставниците. Иако во принцип ваквиот концепт на работа односно директниот контакт наставник-ученик дава добри резултати, сепак има одредени недостатоци кои треба да се надминат. Новите технологии донесоа нови решенија во областа на образованието. Со развојот на глобалната мрежа и Интернет технологиите, се создаваат и нови начини на учење. Во процесот на модернизација на образованието поимот електронско учење (е-учење) е еден од најкористените. Електронското учење е доста широк поим кој ги опфаќа сите методи и техники за учење со поддршка на ИКТ. Е-учењето опфаќа подобрување на учењето со помош на персонални компјутери, компакт дискови, аудио - визуелни помагала и интернет. Ова вклучува е - маил, форуми за дискусија, и користење на платформи. Електронското учење во времето во кое ние живееме веќе не спаѓа во доменот на научната фантастика, туку постепено ги има зафатено сите сфери на образованието. Комуникацијата може да биде веднаш и одложено односно таа е интерактивна. Електронското учење датира од многу одамна и се развивало паралелно со развојот на технологијата. Добива на значење поради очигледните предности кои овозможуваат учење секогаш и секаде. Тоа претставува начин на образование, коешто вклучува самомотивација, комуникација, ефикасност и технологија. Бидејќи не е ограничена социјалната интеракција, учениците пред сè мора да се мотивирани. Е – учењето суштински бара од учениците да комуницираат често едни со други и со наставникот, со цел да ги исполнат своите задачи. Се смета за ефикасно бидејќи ја елиминира оддалеченоста. Содржината за е - учење е дизајнирана со медиумите и до неа може да се пристапи од соодветно опремени компјутерски терминали од Интернет достапната технологија.

Е-учењето претставува сеопфатна активност која ги комбинира модерните интерактивни методи на учење со управување на знаењето и нуди методи за подобра евалуација на знаењето. Големата примена во образованието се должи на можноста учениците своите активности поврзани со 20 нивното образование да ги извршуваат од дома. Според тоа, за електронското учење може да се каже дека е процес на пренесување на знаење и вештини по електронски пат со користење на соодветни компјутерски апликации.

Е -учење (e-learning) како клучна активност на е-образованието, се случува кога учесниците учат заедно во една средина која е збогатена со технологија и вклучува интеракција меѓу учениците и материјалите, меѓу учениците и наставниците.

4. Методолошки пристап

Успехот на државата на национален и интернационален план зависи од постоењето на високи стандарди во образованието, унапредување на процесите на стекнување со знаење, засилување на креативноста и иновативноста, почитување на различностите. На учениците потребно е да им се понуди образование кое ќе ги зголеми нивните капацитети, ќе ги почитува нивните интереси и склоности и ќе им понуди можност да направат избор и да се реализираат преку образовниот процес. Традиционалниот начин на настава кој доминира, се карактеризира со ненавремени и слабо достапни информации, строго дефинирано време и простор за предавање, потреба од физичкото присуство на учениците, кои пак се незаинтересирани и недоволно мотивирани. Современото општество наметнува потреба од брзо надминување на ваквата состојба. Денешните ученици се идни граѓани, носители на развојот на македонското општество. Затоа треба правилно и целосно да ги подготвиме да знаат на соодветен начин целосно да ги искористат потенцијалите што ги нуди технологијата и на тој начин да бидат креативни граѓани на нашата иднина.

Голем број на ИКТ може да се применат во функција на унапредување на процесите во образованието и да овозможат поединецот да се образува во согласност со неговите потреби, интереси и можности. Со нивна помош се креираат поповолни услови за создавање и пренесување на знаењата. Може да се издвојат електронското учење (е-учење), on-line курсевите, учењето на далечина, размената на информации и сл. Приматот го има електронското учење со низата од предности кои ги носи во образовниот процес: поголемата достапност на материјалите и содржините за учење, подобрување на квалитетот на образованието, намалување на трошоците на институциите и корисниците, подобрен мониторинг на целиот процес на едуцирање и др. Со воведување на електронското учење се зголемува улогата и значењето на наставникот како ментор, координатор и учесник во образовниот процес. Се овозможува центар на образовниот процес да биде ученикот кој презема активна улога и одговорност за исходот од учењето. Исто така овозможува наставникот да го

следи напредокот на секој ученик преку евидентирање на времето на пристап на содржините, успешноста во изведените активности и завршни резултати. Проверката на знаење може да се реализира преку развиен систем за тестирање, додека резултатите се снимаат во база на податоци кои понатаму се достапни за анализа и презентација.

5. Заклучок

ИКТ во наставата го поттикнува истражувањето и интеракцијата помеѓу учениците и наставниците. Наставниците може да имаат на располагање голем број на алатки дадени од страна на Министерство за образование и наука и преку различни семинари наменети за усовршување на наставниот кадар. Сето тоа ни овозможи успешно икт да ја вметнеме во редовната настава која му овозможи на учениците поголема мотивација и визуелизација на онаа што го учат за време на часовите.

Со примена на компјутерската технологија во наставата на учениците им овозможи наставата да биде поинтересна и полесно материјалот да биде совладан. Преку различни платформи и интернет страници учењето е позабавно а и комуникацијата со родителите е на повисоко ниво.

1.Uvod

Živimo v času hitrih sprememb, v katerih so pravočasne informacije glavna prioriteta. Ta čas zaznamujeta dva trenda: hiter razvoj informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter njihova uporaba. Ne glede na poklic in poklic jih državljani pogosto uporabljajo tako v poslovnem kot zasebnem življenju. Izobraževanja ne puščajo. Inovacije v izobraževanju so eden od temeljev, na katerih je v veliki meri odvisen razvoj celotnega družbenega sistema. Izobraževanje kot ključni temelj spodbuja in podpira razvoj informacijske družbe, družbe, v kateri kulturno, družbeno in politično življenje temelji na proizvodnji in distribuciji informacij z uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij. Izobraževanje mora biti nosilec in promotor informacijske družbe. To pomeni ustvarjanje strokovnega osebja, ki se bo lahko odzval na izzive in potrebe v vseh segmentih družbe. Drug pomemben segment sodobnega izobraževanja je kakovost učnih načrtov in kakovost učnega procesa, ki naj bo neposredno povezan z uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij. Izobraževanje je pred izzivom spodbujanja in podpiranja informacijske družbe, vendar tudi pred tem, da je treba organizirati tako, da bodo lahko študentje vseh profilov pridobili trdno informacijsko pismenost in kulturo ter se razvili v kompetentno osebje. . Po razvoju informacijskih in komunikacijskih tehnologij izobraževanje danes ni omejeno na tisto, kar je obvezno. Sodobni posameznik želi razviti in izvedeti več o temah, ki jih ponujajo učni načrti, pa tudi širše. Eden od odgovorov na to potrebo je razvoj e-učenja, ki postaja vse bolj priljubljen in postaja vse bolj priljubljen po vsem

svetu. E-izobraževanje zagotovo prinaša številne koristi izobraževalnemu procesu. Ni alternativa obstoječemu izobraževalnemu procesu, temveč je njegov sestavni del, njegovo dopolnjevanje in promocija. Uvedba e-učenja kot dopolnitev tradicionalnega načina omogoča, da je študent središče izobraževalnega procesa in prevzame odgovornost za rezultat izobraževanja. Učitelj pridobi večji pomen za proces, njegova vloga pa se spreminja, je mentor, koordinator in udeleženec v izobraževalnem procesu. Temeljno e-učenje kot učni medij se bistveno razlikuje od neposrednega (osebnega) posredovanja informacij in znanja ter zahteva nove možnosti za razvoj tečaja, njihovo posredovanje, ocenjevanje in interakcijo. Prispevek je strukturiran na več delov: uvod, teoretične osnove predmeta, metodološki pristop, empirični del raziskave in zaključek. Uvod vsebuje uvodne teoretične vpogleda v informacijske in komunikacijske tehnologije ter njihovo uporabo v izobraževanju in izven njega, zlasti sistemov za upravljanje učenja. Prvi del zajema trenutno stanje v osnovnem šolstvu v RS Makedoniji, kot tudi trendi v Evropi. Prikazana bo uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij v izobraževanju ter koristi, ki iz tega izhajajo. Drugi del zajema metodološki pristop in prikazuje problem raziskave, predmet raziskave, motiv in utemeljitev raziskave ter končno tudi namen raziskave - z različnimi aplikacijami in spletnimi mesti ter analizo učinkov ponuditi rešitev za dvig kakovost poučevanja v osnovnem izobraževanju. Računalniki in internet so koristni za povečanje vključenosti učencev v učni proces. To je še pomembnejše v 21. stoletju kot informacijska doba.

2. IKT v poučevanju

Ko govorimo o dobri in sodobni tehnologiji, mislimo na tehnologijo, ki daje boljšo kakovost, olajša učne in učne procese, olajša delo učencem v učnem procesu in povzroči zadovoljstvo. Uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij v šolah ponuja široke možnosti. Učitelji se soočajo z izzivom izbire ustrezne tehnologije, ki bo olajšala doseganje zastavljenih ciljev v skladu z učnimi načrti in hkrati pritegnila pozornost učencev, motivirati učence za učenje in doseganje višjih rezultatov. Zato bi morali imeti učitelji kot eden od nosilcev procesa modernizacije učnega procesa enako željo in motivacijo, da nenehno nadgrajujejo in izboljšujejo uporabo novih tehnologij. Učitelji morajo biti sposobni izbrati najprimernejšo tehnologijo in poiskati načine za motiviranje učencev in povečanje učnega učinka. V sodobni družbi bi moral biti poudarek na razumevanju teme in vsebine ter njeni uporabi v praksi. Da bi vse to omogočili, je potreben popolnoma drugačen pristop, ki bo dopolnjeval tradicionalne metode in premagal zaznane slabosti. Eden takšnih pristopov, ki bo prispeval k spreminjanju in premagovanju zaznanih slabosti, ki izhajajo iz uporabe tradicionalnega načina poučevanja, je njegova dopolnitev z uporabo IKT. IKT bi morale imeti pomembno vlogo v učnem procesu. Uporaba IKT v poučevanju, usmerjena k učinkovitejšemu učenju in ustvarjanju večjih učinkov od istega, bi morala biti ena najpomembnejših sestavnih delov učnega procesa. Z uporabo IKT pri poučevanju učitelji ne le olajšajo in izboljšajo kakovost poučevanja, temveč učencem pomagajo tudi pri obvladovanju predmeta in njegovi praktični uporabi, učenci pa pridobijo dragocene izkušnje. Namen uporabe IKT pri poučevanju je motivirati študente in

narediti pouk čim bolj zanimiv in s tem spodbuditi učence k uporabi informacijske tehnologije kot olajševalcev pri obvladovanju učnih vsebin. IKT se obravnava kot del osnovne pismenosti in lahko močno spodbudi študente k kritičnemu razmišljanju, s čimer razvijajo svojo intelektualno neodvisnost. Poleg tega je nesporno, da študentje že od malih nog začnejo aktivno obvladovati informacijske in komunikacijske tehnologije v kontekstu svojega področja interesov. IKT ponuja nove priložnosti za okrepitev številnih vidikov, tudi v najzgodnejši vzgoji otroka. IKT nudi podporo in omogoča krepitev odnosov in komunikacije med šolskimi centri, starši in drugimi ljudmi, povezanimi z zgodnjo vzgojo v otroštvu. Večje prepoznavanje prednosti uporabe IKT in različnih načinov, kako lahko IKT pozitivno vplivajo ali preoblikujejo dejavnosti, vloge in odnose med otroki in odraslimi v zgodnjem izobraževanju. Poudariti je treba prednosti v najzgodnejši starosti pri otrocih: učenje z igro (samo, z vrstniki ali z odraslimi); pridobivanje velikih količin informacij in znanja z uporabo interneta za iskanje informacij in virov, povezanih z določeno temo ali idejo, ki zanima otroke; komunikacija med otroki, otroki in učitelji, učitelji in starši. Rast otrok z nenehno uporabo IKT v različnih dejavnostih omogoča, da se lahko zelo enostavno pripravijo na njihovo uporabo v učnem procesu. Za razliko od njih učitelji kot glavni nosilci pravilne uporabe IKT v učnem procesu potrebujejo večjo pripravo, ker uspešna uporaba IKT ne pomeni le strokovnega znanja učiteljev v osnovni dejavnosti, temveč tudi odličnega znanja in veščin za uporabo IKT pri poučevanju. . Za uspešno vključevanje IKT v učni proces je treba izpolniti več pogojev, kot so: kompetence IKT, delovne izkušnje pri poučevanju, ustrezna stopnja izobrazbe in strokovnega razvoja, tehnična podpora, podpora vodstvenih skupin, ustrezne vladne politike za uporabo IKT in podobno. Izpolnjevanje teh pogojev poveča verjetnost večje integracije IKT v učni proces. Neizogibno je ustrezno usposabljanje učiteljskega osebja za uporabo IKT v učnem procesu. Izobraževanje učiteljev za uporabo IKT bo sprejeto, če bodo učitelji prepričani o vrednosti in koristih te uporabe v učnem procesu. Nedvomno ima uporaba IKT v poučevanju številne prednosti. Nekatere prednosti uporabe IKT pri poučevanju so:

- Največji odstotek učencev sliko zazna veliko lažje kot besedilo, od tam pa lahko uporaba interneta lažje olajša učni proces in poveča njegove učinke. Internet ima pomembno vlogo v učnem procesu, saj imajo študentje z njegovo uporabo dostop do različnih virov in medijev, kot so: slike, avdio in video materiali, forumi za razprave, predstavitve PowerPoint, družbena omrežja in drugo.
- Informacijska in komunikacijska tehnologija (IKT) omogoča učenje na določeni razdalji brez prisotnosti določenega kraja ali časa. Spletna učna gradiva so na voljo ves čas. Zahvaljujoč informacijskim in komunikacijskim tehnologijam študentu in učitelju ni treba biti fizično navzoč na isti lokaciji in hkrati, da bi dosegel potrebno komunikacijo in posvetovanje.
- Učiteljem in učencem se ni treba zanašati le na tiskane knjige, ki so v omejenih izdajah in so potrebne za izobraževalne namene. Ogromne količine gradiva lahko dostopate prek interneta na skoraj katero koli temo v različnih obdobjih in iz različnih krajev ter neomejeno število ljudi.

- Nekatere vrste informacijskih in komunikacijskih tehnologij, na primer telekomunikacijske tehnologije, hkrati dajejo navodila geografsko razpršenim učiteljem in učencem (sinhrono učenje).
- IKT olajša tudi dostop mentorjem, strokovnjakom, raziskovalcem, strokovnjakom in voditeljem podjetij s celega sveta. Uporaba informacijskih tehnologij v izobraževanju zagotavlja: fleksibilnost, dostopnost, boljše učenje, preprostost in hitrost posodabljanja. Nedvomno uporaba informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) v izobraževanju vodi do bistvenih sprememb v učnem procesu. Ni mogoče reči, da bodo vse odkrite težave na področju izobraževanja popolnoma premagane, nedvomno pa uporaba IKT pri poučevanju prispeva k olajšanju dela učiteljev pri delu z učenci, ki imajo razliko v načinu in ritmu obvladovanja materije. Uporaba IKT v izobraževanju omogoča tudi olajšan dostop do težko dostopnih gradiv.

3. Elektronsko učenje (e-učenje)

Današnji izobraževalni sistem še vedno deluje tako, da učitelj uvaja novo učno enoto, učenci pa poslušajo in si beležijo zapiske. Ta način dela zahteva fizično prisotnost učencev in učiteljev. Čeprav ta koncept dela, tj. Neposreden stik učitelj-učenec, načeloma daje dobre rezultate, je še vedno treba premagati nekaj pomanjkljivosti. Nove tehnologije so prinesle nove rešitve na področju izobraževanja. Z razvojem globalne mreže in internetnih tehnologij se ustvarjajo novi načini učenja. V procesu posodabljanja izobraževanja je med najbolj uporabljenimi izrazi elektronsko učenje (e-učenje). E-izobraževanje je zelo širok pojem, ki zajema vse učne metode in tehnike s podporo IKT. E-izobraževanje vključuje izboljšanje učenja s pomočjo osebnih računalnikov, kompaktnih diskov, avdio-vizualnih pripomočkov in interneta. To vključuje e-pošto, diskusijske forume in uporabo platform. E-izobraževanje v dobi, v kateri živimo, ne spada več v področje znanstvene fantastike, ampak je postopoma prevzelo vse sfere izobraževanja. Komunikacija je lahko takojšnja in zamudna, tj. Interaktivna je. E-izobraževanje sega že dolgo in se razvija vzporedno z razvojem tehnologije. Pomembno je zaradi očitnih prednosti, ki omogočajo učenje vedno in povsod. Gre za način izobraževanja, ki vključuje samomotivacijo, komunikacijo, učinkovitost in tehnologijo. Ker socialna interakcija ni omejena, je treba študente najprej in predvsem motivirati. E-učenje v bistvu zahteva, da učenci pogosto komunicirajo med seboj in z učiteljem, da lahko opravijo svoje naloge. Šteje se za učinkovito, ker odpravlja razdaljo. Vsebina e-izobraževanja je zasnovana z mediji in do njih je mogoče dostopati s pravilno opremljenih računalniških terminalov iz internetne dostopne tehnologije.

E-izobraževanje je obsežna dejavnost, ki združuje sodobne interaktivne metode učenja z upravljanjem znanja in ponuja metode za boljše vrednotenje znanja. Velika uporaba v izobraževanju je posledica možnosti, da študentje doma izvajajo svoje dejavnosti, povezane z 20 izobraževanji. Zato lahko rečemo, da je e-učenje postopek elektronskega prenosa znanj in veščin z uporabo ustreznih računalniških aplikacij.

E-izobraževanje se kot ključna dejavnost e-učenja pojavlja, ko se udeleženci skupaj učijo v okolju, ki je obogateno s tehnologijo in vključuje interakcijo med študenti in gradivi, med študenti in učitelji.

4. Metodološki pristop

Uspeh države na nacionalni in mednarodni ravni je odvisen od obstoja visokih standardov v izobraževanju, napredovanja procesov pridobivanja znanja, krepitve ustvarjalnosti in inovativnosti, spoštovanja različnosti. Študentom je treba ponuditi izobraževanje, ki bo povečalo njihovo sposobnost, spoštovalo njihove interese in nagnjenja ter jim ponudilo možnost, da se odločijo in se uresničijo skozi izobraževalni proces. Za tradicionalni način poučevanja, ki prevladuje, so značilni nepravočasni in slabo dostopni podatki, strogo določen čas in prostor za poučevanje, potreba po fizični prisotnosti študentov, ki so nezainteresirani in premalo motivirani. Sodobna družba nalaga potrebo po hitrem premagovanju te situacije. Današnji študentje so bodoči državljani, nosilci razvoja makedonske družbe. Zato jih moramo pravilno in v celoti pripraviti, da bomo znali pravilno uporabljati potencialne, ki jih ponuja tehnologija, in tako biti kreativni državljani naše prihodnosti.

Številne IKT se lahko uporabijo za izboljšanje izobraževalnih procesov in posamezniku omogočijo izobraževanje glede na njegove potrebe, interese in sposobnosti. Z njihovo pomočjo se ustvarijo ugodnejši pogoji za ustvarjanje in prenos znanja. Razlikujemo lahko elektronsko učenje (e-učenje), spletne tečaje, učenje na daljavo, izmenjavo informacij itd. Osnovno ima e-učenje z vrsto prednosti, ki jih prinaša v izobraževalnem procesu: večja razpoložljivost učnih gradiv in vsebin, izboljšanje kakovosti izobraževanja, zmanjšanje stroškov za ustanove in uporabnike, izboljšanje spremljanja celotnega izobraževalnega procesa in še več. Z uvedbo e-učenja se vloga in pomen učitelja kot mentorja, koordinatorja in udeleženca v izobraževalnem procesu povečujeta. Središče izobraževalnega procesa je omogočeno, da učenec prevzame aktivno vlogo in odgovornost za učni rezultat. Učitelju omogoča tudi spremljanje napredka vsakega učenca z beleženjem časa dostopa do vsebine, uspešnosti izvedenih dejavnosti in končnih rezultatov. Preverjanje znanja se lahko izvaja prek razvitega sistema testiranja, rezultati pa se zapišejo v bazo podatkov, ki je na voljo za analizo in predstavitev.

5. Zaključek

IKT pri poučevanju spodbuja raziskovanje in interakcijo med študenti in učitelji. Učitelji imajo lahko na razpolago večje število orodij, ki jih zagotavlja Ministrstvo za izobraževanje in znanost, in z različnimi seminarji za izboljšanje učiteljskega osebja. vizualizacija tega, kar se naučijo med poukom.

Z uporabo računalniške tehnologije pri poučevanju je učencem omogočila zanimivejše in lažje obvladovanje gradiva, prek različnih platform in spletnih strani pa je učenje bolj zabavno, komunikacija s starši pa na višji ravni.

Uporabljena literatura

- Priručnik za nastavnici, bro.edu.mk
- Прирачник за наставници, bro.edu.mk
- e-Learning strategies of higher education institutions, Cheps/UT
- Metodoloski okvir za razvoj personalizovanog Sistema za elektronskog učenja, Telekomunikaciksi forum, Beograd Koper, R. and Burgos, D., (2005)

Utrjevanje znanja na način, ki je primeren za vse učne tipe

Strengthening knowledge in a way that is appropriate for all learning types

Ajda Batistič

OŠ Vodice, Slovenija, ajda.batistti@gmail.com

Izvleček

Pri pouku slovenščine imajo učitelji zaradi bogatih in raznolikih vsebin na voljo celo paleto možnosti, da pouk popestrijo in se učenja ter utrjevanja znanja lotijo drugače. Prispevek bo prikazal metodo utrjevanja slovničnega znanja, ki je primerna za vse učne tipe – kinestetičnega oziroma gibalnega, vizualnega oziroma vidnega in avditivnega oziroma slušnega. Za izvedbo ni potrebnih veliko različnih materialov, je pa res, da metoda od učitelja zahteva nekaj domačega dela in ustvarjalnosti. Metoda »trak« je bila pri pouku uporabljena pri utrjevanju besednih vrst v osmem razredu osnovne šole.

Ključne besede: pouk slovenščine, utrevanje znanja, besedne vrste, metoda »trak«, učni tipi.

Abstract

Due to the rich and varied content of Slovene lessons, teachers have a variety of opportunities to enrich their lessons and use different ways of consolidating knowledge. The article presents a method of consolidating grammatical knowledge that is appropriate for all learner types - kinaesthetic or tactile, visual and auditory. The implementation of the above-mentioned method does not require a wide range of materials, but it is true that the method demands some preparation and creativity from the teacher. The "tape" method was used in consolidating types of words in the eighth grade of primary school.

Key words: Slovene classes, consolidating knowledge, types of words, »tape« method, learner types.

1 Utrjevanje in preverjanje znanja

Po zaokroženi vsebinski celoti snovi sledi utrjevanje znanja oziroma preverjanje znanja. »Rezultate po preverjanju učitelji /.../ analizirajo in glede na uspešnost /.../ se odločijo, ali je treba kakšno vrzel zapolniti ali je treba morebiti /.../ s posamezniki še kaj utrditi« (Krvina, 2006, 24). Rezultati učitelju predstavljajo pomembno povratno informacijo tako o uspešnosti celotnega razreda kot uspešnosti posameznega učenca. Obenem pa rezultati usmerjajo tudi učenca in njegovo nadaljenje učenje, saj mu povedo, ali naj nadaljuje tako, kot je delal do sedaj, ali mora vložiti več truda oz. se učiti drugače (Marentič Požarnik, 2018)

Znanje lahko utrjujemo usto ali pisno. Barica Marentič Požarnik (1980) pravi, da je ustno preverjanje pri maternem jeziku obvezen sestavni del preverjanja, saj je spretnost v ustnem izražanju glavni cilj poučevanja. Hkrati pa ustno preverjanje omogoča obojestransko pojasnjevanje in zastavljanje dodatnih vprašanj ter neposredno povratno informacijo o učenčevem znanju.

2 Učni tipi

Marentič Požarnik (2018) je zapisala, da se v zadnjem času vse bolj upošteva spoznanje, da se ljudje med seboj razlikujemo tudi po tem, katerim čutnim kanalom dajemo prednost pri zaznavanju, učenju, predstavljanju in sporočanju. Tako ločimo med vizualnim oz. vidnim, avditivnim oz. slušnim in kinestetičnim oz. čutno čustvenim stilom. Krvina (2006) meni, da so vsi ljudje sicer mešani tipi, a da običajno eden prevladuje.

2.1 Vizualni zaznavni tip

Učenci, pri katerih prevladuje vizualni tip, si snov najbolje ponazorijo v obliki slik. Učni pripomočki, ki jih uporabljajo pri učenju, so tako zamljevidi, preglednice, grafi, knjige itd. Taki učenci so organizirani, redoljubni, sistematični, poslušni in radi opazujejo. Največkrat jih pri učenju hrup ne moti. Nad svojim delom želijo imeti pregled na papirju (v obliki miselnega vzorca ali skice). Zelo radi imajo pri učenju tudi barve (Šuler in Peterka, 2014). Zapomni si predvsem slikovno gradivo in podobe. Stvari želi imeti urejene po barvi (Marentič Požarnik, 2018).

2.2 Avditivni zaznavni tip

Učenci, pri katerih prevladuje avditivni oziroma slušni zaznavni tip, se največ naučijo iz pogovorov, razprav in predavanj. Radi glasno berejo, ob tihem branju pa premikajo ustnice (Šuler in Peterka, 2014). Taki učenci govorijo ritmično, radi imajo glasbo, vse si zapomnijo po korakih oz. po vrsti in bolje govorijo kot pišejo. Hrup jih pri delu moti. Dobro posnemajo barvo, (narečno) melodijo in govorni ton (Marentič Požarnik, 2018).

2.3 Kinestetični zaznavni tip

Učenci kinestetičnega tipa se najbolje učijo tako, da delo izvajajo. Radi imajo projektno delo in lepo v skupini. Dotikajo se predmetov in ljudi in radi se veliko gibljejo. Snov si najbolje zapomnijo z opazovanjem, s telesno aktivnostjo in z delom s predmeti (Šuler in Peterka, 2014). Govorijo počasi. Bolje si zapomnijo celovito izkušnjo kot pa podrobnosti. Taki učenci si več zapomnijo med hojo. Važnejši jim je dober občutek kot videz (Marentič Požarnik, 2018).

3 Metoda »trak«

Idejo za izvedbo metode sem dobila na letošnji učiteljski Erasmus izmenjavi v Sevilji.

Metoda, ki sem jo uporabila pri pouku, je temeljila na ustnem preverjanju in utrjevanju znanja. Učenci so tako neposredno dobili informacijo o svojem znanju, hkrati pa sem tudi jaz dobila jasen vpogled v njihovo znanje. Metoda, ki sem jo sama poimenovala »trak«, v tem primeru je šlo za trak z besednimi vrstami, sem uporabila v osmem razredu osnovne šole in je primerna za vse učne tipe – vizualnega, avditivnega in kinestetičnega. Metodo sem uporabila za utrjevanje znanja in hkrati tudi preverjanje pridobljenega znanja.

Odločila sem se, da bomo besedne vrste (z izjemo členka in medmeta, ki ga v osmem razredu še ne poznajo) ponovili malo drugače. Običajno je še vedno utrjevanje na način »papir in svinčnik«, vendar je tako učencem kot tudi meni tovrstno ponavljanje suhoparno. Marentič Požarnik (2018) je zapisala, da naj bi šolsko ozračje in tudi običajen pouk premalo spodbujala ustarjalnost oz. naj bi jo pogosto celo dušila in da moramo učitelji pokazati ustvarjalnost in domiselnost pri uporabi materialov. Roz Townsend (1998) opozarja tudi na pomen barv pri učenju. Te naj bi povečale produktivnost in kakovost našega dela. Pravi tudi, da barve olajšajo in skrajšajo proces učenja, hkrati pa povečajo energijo, služijo za boljšo kreativnost in dovezetnost. »Možgani ljubijo barve. Veliko več si boste zapomnili, če boste /.../ uporabljali barve« (Townsend, 1998, 40), zato sem v svojo metodo poskušala vpeljati čim več barv.

3. 1 Priprava

Material sem pripravila sama, vendar bi ga lahko pripravili tudi učenci in na ta način še dodatno utrjevali snov. Za izdelavo sem potrebovala barvni šeleshamer in liste formata A4 v različnih barvah. Šeleshamer sem razpolovila in ga nato prilepila skupaj po dolžini, da sem dobila trak. Nanj sem s flomastrom narisala razdelke in vanje zapisala posamezne besedne vrste (samostalnik, glagol, pridevnik, prislov, zaimke, števniki, predlog in vezniki). Pod posamezni razdelek sem prilepila žepek z vprašanjem, kamor so učenci vstavljali listke z značilnostmi posamezne besedne vrste. Barvne A4-liste sem razrezala na daljše trakove, na katere sem napisala vprašalnice za besedne vrste in kategorije, ki jih določamo posamezni besedni vrsti. Oranžen papir sem razrezala v dve različni obliki, in sicer krog, na katerem je pisalo, ali je besedna vrsta polnopomenska ali ne, in pravokotnik, na katerem je bilo zapisano, ali je besedna vrsta pregibna ali nepregibna. Iz barvnih papirjev sem izrezala še kratke trakove, na katere sem zapisala nekaj primerov posamezne besedne vrste.

3.2 Uporaba pri pouku

Ker smo pri slovenščini razdeljini v heterogene skupine, je delo nekoliko lažje, saj je v skupini manjše število učencev. Učenci so na vrsti večkrat, zato lahko svoje znanje dodobra utrdijo.

Učencem sem najprej pojasnila, da bo ponavljanje potekalo na drugačen način, kot so ga vajeni. Posedli so se v polkrog, na tla pa sem položila besednovrstni trak. Razložila sem jim, na kakšen način bo potekalo delo, in sicer da bo vsak izmed učencev prejel naključno dodeljen listek oranžne barve. Prva vaja je bila namenjena temu, da so učenci prepoznali, ali je besedna vrsta (ne)polnopomenska in (ne)pregibna. Na glas so morali prebrati, kaj je pisalo na listku, nato pa se sprehoditi do traku in na ustrezno

mesto položiti svoj listek ter izbiro utemeljiti. Ko so vsi učenci pravilno razvrstili listke, sem jih prilepila na trak. Nato sem jim razdelila daljše pisane trakove z vprašalnicami in prepoznavnimi besednovrstnimi kategorijami. Vsak učenec je dobil vsaj 3 različne listke. Prebral je razločevalno lastnost oz. kategorijo in listek ponovno odložil na trak pod pravilni razdelek. Kot primer naj navedem: učenec, ki je npr. prejel listek z glagolskim vidom, je moral povedati, da vid določamo glagolu, da poznamo dovršne in nedovršne glagole, nato je posamezne pojme razložil. Na tem mestu še nismo govorili o primerih, temveč smo le teoretično utrjevali snov. Ko so vsi učenci pravilno razvrstili listke, smo jih pospravili v žepke z vprašanji. Zadnji del je temeljil na primerih. Vsak učenec je ponovno prejel nekaj naključno razdeljenih listkov. Na glas je prebral primer in povedal, h kateri besedni vrsti spada (primer: skačem – učenec je povedal, da je primer glagol, mu določil osebo, število, čas, naklon, vid in ga postavil v nedoločnik). Ko je določil vse potrebno, se je sprehodil do traku in primer položil pod ustrezni razdelek.

Na koncu smo trak obesili v učilnico, da so učenci lahko kadarkoli ponovili svoje znanje. Za lažjo predstavbo prilagam fotografijo.

Slika 1: Dokončan trak z besednimi vrstami

4 Zaključek

Metoda se je izkazala kot zelo uspešna in učencem zanimiva. Všeč jim je bilo, da niso reševali vaj z nalogami, ampak so svoje znanje pokazali na drugačen način. Vsi učenci so tako ponovili snov v celoti (teoretično in praktično). Metoda je bila namenjena vsem učnim tipom, saj je bila zasnovana pregledno, z veliko barvami, kar je ustrezalo vizualnemu tipu, delali so v skupini, ponavljanje je temeljilo na govorjenju in poslušanju, kar je ustrezalo avditivnemu tipu, ves čas so imeli v rokah listke, med učenjem so se sprehajali, kar je ustrezalo kinestetičnemu tipu učenca.

Metodo lahko uporabimo tudi v drugih razredih, recimo v devetem razredu, preden gremo na spoznavanje medmeta in členka, in služi priklicu že znanih informacij. Trak lahko nato učenci dopolnijo sami, tako da naredijo še dva razdelka na novo spoznanih besednih vrst in se že ob samem ustvarjanju učijo, nato pa še enkrat ponovijo ob razvrščanju listkov na ustrezno mesto.

Trak seveda lahko prilagodimo tudi drugi snovi s področja slovnice ali književnosti in tudi pri drugih predmetih je lahko zelo uporaben. Idej je torej veliko, le realizirati jih je treba.

5 Viri in literatura

Krvina, B.: *Tudi učenje je lahko prijetno: Priročnik za samostojno učenje*. Gorenjski glas: Kranj, 2006.

Marentič Požarnik, B.: *Dejavniki in metode uspešnega učenja*. Dopisna delavska univerza Univerzum: Maribor, 1980.

Marentič Požarnik, B.: *Psihologija učenja in pouka: Od poučevanja k učenju*. DZS: Ljubljana, 2018.

Townsend, R.: *Bogastvo učenja: Umetnost ljubezni do učenja*. Lisac & Lisac: Ljubljana, 1998.

Šuler, K. in Peterka, K.: *Zaznavni stili: Seminarska naloga pri predmetu Osnove psihologije*. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani: Ljubljana, 2014.

Pravljica – likovna ustvarjalnica

Fairytale – Creativity Art Workshop

Janja Bergant

OŠ Pirniče, Slovenija, janja.bergant@guest.arnes.si

Likovno poustvarjanje je ena najpogostejše uporabljenih dejavnosti, ki sledijo branju nekega umetnostnega besedila. V prispevku je predstavljen primer, kako vsebina prebrane pravljice v učencih spodbudi spontano ustvarjalnost, neposrednost, eksperimentiranje z likovnimi materiali in iskanje novih načinov njihove uporabe. Likovno izražanje je v prvih letih otrokovega šolanja zelo pogosto uporabljeno pri obravnavi in tudi pri doseganju različnih učnih ciljev pri posameznih predmetih. Primer dobre prakse opisuje, kako učenci z likovnim poustvarjanjem zgodbe podoživljajo njeno vsebino, se vživljajo v glavne književne junake, hkrati pa z uporabo različnih likovnih orodij razvijajo motorične spretnosti. Sprememba standardnega učnega okolja, knjižnica, še bolj spodbudi otroke k podoživljanju pravljичnih vsebin in iskanju lastnih likovnih zamisli. Primer prikazuje, kako lahko z vsebinami različnih pravljic pri učencih, zlasti v prvi triadi, razvijamo ustvarjalnost in likovni pogled na pisano besedo. Tako izvedena dejavnost je za vse udeležence tudi sproščujoča.

Ključne besede: likovno poustvarjanje, medpredmetno povezovanje, umetnostno besedilo, spontanost, spodbujanje branja, podoživljanje

Artistic reproduction is one of the most commonly used activities that follow the reading of a literary work. The article presents how the content of the fairytale sometimes encourages spontaneous creativity in students, directness, experimentation with art materials and finding new ways for their use. Expressing art in the first years of students' education is very often used to address and achieve different learning goals in individual school subjects. The example of good practice describes how students relive the content of a fairytale with the artistic reproduction, relate to the main characters, and by using different artistic tools develop motor skills at the same time. By changing their standard learning environment, the library further encourages students to relive the fairytale's content and to search for their artistic ideas. The example of good practice presents how we can develop creativity and art view on a written word with the content of different fairytales, especially for the students in the first triad. This sort of activity is also very relaxing for all the participants.

Keywords: artistic reproduction, cross-curricular integration, literary work, spontaneity, promoting reading, reliving

1 Uvod

Otroško likovno poustvarjanje različnih umetnostnih besedil je zlasti v prvem razredu osnovne šole zelo pogost način izražanja otroškega doživljajskega sveta oziroma

dojemanja knjižne pisane besede. Otrok preko likovne ustvarjalnosti izrazi in s tem tudi razvija svoj notranji svet ter hkrati vizualizira književno besedilo, pretvori ga v likovni izdelek. Vse to je seveda del učnega procesa v razredu, zelo dobrodošla pa je tudi sprememba klasičnega učnega okolja, kot je npr. izvajanje dejavnosti v knjižnici. Ta namreč še dodatno spodbuja učence k podoživljanju prebranih pravljичnih vsebin in jim na svojstven način omogoča bogato in iskreno likovno izražanje. V prispevku bom predstavila timsko sodelovanje dveh strokovnih delavk pri izvajanju interesne dejavnosti Pravljіčno-likovna ustvarjalnica. Obe udeleženki sva občasno medpredmetno že sodelovali, vendar pa sva bili tokrat pred novim izzivom. Interesna dejavnost se je izvajala redno, enkrat tedensko, vse šolsko leto. Vedeli sva, da je najina motivacija za takšno delo dovolj visoka in da imava željo ponuditi učencem nekaj novega, nov način izvajanja dejavnosti. Ker kot učiteljica v prvem razredu uporabljam medpredmetno povezovanje na vsebinski ravni, se v prispevku navezujem na njegovo razlago in hkrati opredeljujem vlogo timskega sodelovanja. V nadaljevanju prispevka podrobneje opisujem izvajanje dejavnosti z vidika likovne ustvarjalnosti učencev.

2 Medpredmetno povezovanje

Medpredmetno povezovanje je eno izmed sodobnih načinov vzgojno-izobraževalnega dela. Takšno poučevanje temelji na povezovanju med različnimi predmetnimi področji. »Njegovo uresničevanje predpostavlja poglobljeno in sistematično načrtovanje skupnih procesov učenja, ki so v posodobljenih učnih načrtih predvideni na ravni povezovanja vsebin, konceptov in procesnih znanj« (Sicherl - Kafol, 2008, str. 7).

2.1 Medpredmetno povezovanje na vsebinski ravni

»Medpredmetno povezovanje na ravni vsebin vključuje obravnavo izbranih učnih tem, problemov in vprašanj pri različnih predmetih in v okviru različnih oblik vzgojno-izobraževalnega dela, kot so timsko poučevanje, projektno delo itd.« (Sicherl-Kafol, 2008, str. 8).

Takšno povezovanje je zlasti v prvem triletju zelo pogosto uporabljeno. Učitelji skoraj vsakodnevno na vsebinski ravni povezujemo različna predmetna področja. Pri tem pa moramo biti pozorni na to, da ne zanemarimo temeljnih ciljev posameznih predmetnih področij.

V primeru dobre prakse navajam, kako se učenci srečajo z umetnostnim besedilom in tudi s pomočjo likovnega poustvarjanja ob besedilu razvijajo domišljjsko ustvarjalno zmožnost. Nekatera umetnostna besedila v okviru predstavljene interesne dejavnosti so se navezovala na bližajoče praznike ali pa so se povezovala z letnimi časi, zopet druga so bila izbrana naključno. Z vsebinami različnih umetnostnih besedil so tako razvijali lastno likovno ustvarjalnost in poglobljali dojemanje svojega domišljjskega sveta. Uporaba različnih, starosti primernih likovnih orodij pa je pri učencih še dodatno spodbudila razvijanje finih motoričnih spretnosti.

2.2 Timsko sodelovanje

Osredotočila bi se še na timsko poučevanje, ki je zagotovo ena pomembnejših oblik vzgojno-izobraževalnega dela v prvem triletju. Vsak član, ki vstopi v tim, je individuum. Je strokovnjak na svojem profesionalnem področju, ima različna pedagoško-psihološka znanja, različne so sposobnosti in osebnostne lastnosti članov tima, različne so njihove delovne navade in želje po profesionalni rasti. Člani tima imajo tudi različni pogled v zahtevah do otrok. Menim, da usklajen tim nedvomno prispeva k didaktično učinkovitejši in pestrejši izvedbi določene dejavnosti ali pa pouka samega. S sodelavko sva želeli uporabiti to obliko aktivnosti na takšen način, da je osnova za sodelovanje enakopravna delitev nalog med enakopravnimi strokovnjaki. Skupaj sva načrtovali potek dejavnosti, si izmenjavali ustvarjalne, delovne ideje in jih usklajevali. Načrtovanje dela je v timu zelo pomembno in se ga absolutno ne sme izpustiti ter izvajanja dejavnosti prepustiti nekemu »naključju«. Prišli sva do spoznanja, da bo le dobro načrtovana dejavnost pri učencih in tudi pri učiteljih spodbudila občutek samozavesti, ustvarjalnosti, delovne uspešnosti. V timu je bilo lažje sistematično opazovati učence pri izvajanju dejavnosti, jim pomagati, jih usmerjati, spodbujati, razvijati zanimanje za razvoj različnih ustvarjalnih področij. Učenci so tudi hitreje dobili povratno informacijo o svojem delu. V takšnem sodelovanju sva obe začutili medsebojno podporo in pozitiven odnos do ciljev, ki sva si jih zadali. Medsebojno sva prepletli tako sodelovanje – asistenco ter tudi komplementarnost v znanju in spretnostih.

Menim, da sva se v tem timskem sodelovanju med šolskim letom tudi osebno razvijali. Sproščeno sva si izmenjavali občutke, izkušnje, strahove. Občasne konfliktna situacije sva reševali na šaljiv način in tako sva v samo interesno dejavnost vnesli sproščenost, domačnost. Nudili sva si profesionalno strokovno podporo in ni naju bilo strah, da bi preizkušali nove ideje. Občasno sva k izvajanju dejavnosti povabili tudi druge sodelavce.

Po izvedeni dejavnosti sva vedno izvedli tudi analizo in vrednotenje opravljenega dela. Pogovorili sva se o svojih občutkih glede opravljenega dela. Zanimalo naju je, ali sva dosegli cilje, ki sva si jih zadali na začetku. Povratno informacijo sva dobili tudi z odzivom učencev in nenazadnje z njihovimi končnimi likovni izdelki.

3 Pravljčno-likovna ustvarjalnica

3.1 Idejna zasnova

Interesna dejavnost Pravljčno-likovna ustvarjalnica je medpredmetno povezala dva učna predmeta, in sicer slovenski jezik ter likovno umetnost. Na področju slovenskega jezika je bil poudarek na umetnostnih besedilih, pravljicah. Na področju likovne umetnosti je sledilo likovno poustvarjanje prebranega umetnostnega besedila.

Idejo o takšnem načinu izvajanja dejavnosti mi je predstavila sodelavka, profesorica slovenskega jezika in knjižničarka na naši osnovni šoli. Že v preteklosti me je povabila k skupnemu sodelovanju. V timu sva tako večkrat izvedli vsakoletni knjižni dogodek Noč knjige. Ker je bil odziv učencev zelo pozitiven in ker sva tudi midve začutili, da sva

na pravi poti, sva se odločili, da s takšnim načinom dela nadaljujemo. Učencem prvega razreda sva z začetkom novega šolskega leta ponudili takšno obliko dela kot interesno dejavnost. Poimenovali sva jo Pravljično-likovna ustvarjalnica.

3.2 Izvajanje dejavnosti

Glede na to, da imava obe že kar nekaj profesionalnih izkušenj z učenci v prvem razredu, sva dejavnost organizirali v sklopu dveh učnih ur. Prva je bila namenjena spoznavanju umetnostnega besedila, druga likovnemu poustvarjanju.

Dejavnost sva izvajali v neklasičnem učnem okolju, šolski knjižnici, in v prostoru zraven nje. Oba prostora učencem nudita domačnost in sproščenost.

Umetnostno besedilo se je tokrat navezovalo na pojem letnega časa zima. Likovno so učenci poustvarjali pravljico avtorice Anne Casalis Jaz, pingvin, in moj očka.

Tematiki primerno sem pripravila tudi prostor, kjer smo z učenci po prebrani pravljici likovno poustvarjali. Del prostora sem spremenila v ledeno deželo. Na konkreten način sem jim želela predstaviti barve, ki poudarjajo ta letni čas. V prostoru je prevladovala bela barva in različni odtenki modre barve. Uporabila sem belo kopreno, nanjo položila svetlo in temno modro obarvane kose stiropora, ki so učence asociirale na kose ledu. V uvodu sem učence povabila, naj vstopijo v ledeno deželo. Povprašala sem jih o njihovih občutkih in jih tudi usmerila v opazovanje barv. Z ogledom ilustracij v knjigi so prišli do ugotovitve, da je v deželi domovanja glavnega junaka prevladovala bela barva. Z opazovanjem posameznih kosov stiropora smo utrdili pojem svetlo oz. temno. V nadaljevanju sem želela pridobiti informacijo, kako sem pridobila takšne svetle in temne barve. S tem sem utrdila pojem mešanje barv.

Sledilo je praktično delo učencev. Najprej so si pripravili slikarske pripomočke (tempera barve, paleta, lonček za vodo, čopiče, risalni list) in prostor. Določila sem, da bomo tokrat uporabili samo belo in modro tempero. Nazorno sem jim pokazala, kako naj belo tempero temnijo z modro in kako naj barvi mešajo.

Slikarsko podlago formata A3, risalni list, so tako pobarvali z različnimi odtenki modre. Tako so likovno poustvarili deželo, kjer je prebival glavni junak prebranega umetnostnega besedila.

Za upodobitev glavnega junaka, pingvina, sem izbrala novo likovno tehniko, in sicer lepljenko. Na šolski kolaž papir so predhodno narisali njegovo obliko in nanjo dodali ostale podrobnosti (oči, kljun, tačke).

Izrezano obliko smo nalepili na pobarvano slikarsko podlago. S kombinacijo dveh slikarskih tehnik, lepljenke in slikanja s tempero, so učenci poustvarili prebrano književno delo. S poustvarjanjem ledene dežele so razvijali ustvarjalnost in tudi eksperimentirali z likovnimi materiali, belo in modro tempero.

Skozi celotno izvajanje dejavnosti so z uporabo različnih likovnih orodij razvijali motorične spretnosti.

Po izvedeni uri sva se s sodelavko pogovorili o izvedeni uri. Načrtno sva izbrali krajše umetnostno besedilo, ker sva predvidevali, da bodo učenci za poustvarjanje potrebovali več časa, saj sta bili za izvedbo tega uporabljeni dve različni likovni tehniki. Mogoče bi se v prihodnosti odločila le za uporabo ene likovne tehnike, saj sem ob

koncu dejavnosti pri nekaterih učencih opazila padec koncentracije in so potrebovali več dodatne spodbude.

4 Zaključek

V prispevku sem predstavila izvajanje interesne dejavnosti, ki je temeljilo na medpredmetnem sodelovanju. S predhodnim načrtovanjem sva cilje obeh predmetov povezali in jih tudi dosegli. Takšno izvajanje interesne dejavnosti je likovni potencial pri učencih še bolj nadgradilo. Pri samem izvajanju dejavnosti so bili sproščeni, neposredni, končni likovni izdelki pa so izražali njihovo inovativnost in ustvarjalnost. Glede na to, da so cilji dejavnosti začrtani precej na široko, v prihodnosti razmišljam o postopnem vključevanju zunanjih sodelavcev. K sodelovanju bi povabila lokalno skupnost, npr. člane likovne sekcije. Tako bi tudi spodbudila krepitev medgeneracijskih odnosov.

5 Viri in literatura

Casalis, A.: Jaz, pingvin, in moj očka. Ljubljana: Karantanija, 2008.

Duh, M. in Vrlič, T.: Likovna vzgoja v prvi triadi devetletne osnovne šole. Ljubljana: Rokus, 2003.

Gerlovič, A.: Likovni pouk otrok. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1968.

Novak, M.: Vloga učitelja v devetletni osnovni šoli. Ljubljana: Modrijan, 2009.

Sicherl - Kafol, B. (2008): Medpredmetno povezovanje v osnovni šoli. *Didakta*, 18(19), 7–9.

Učni načrt. Program osnovna šola. Likovna umetnost (2011), Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Zavod RS za šolstvo. Učni načrt. Program osnovna šola. Likovna umetnost (splet). 2011. (citirano 7. 1. 2020). Dostopno na naslovu:
http://www2.arnes.si/~soppnova/Glavni_okvir/UN_likovna_vzgoja_OS_23-marec-2011.pdf.

Zavod RS za šolstvo. Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (splet). 2018. (citirano 7. 1. 2020). Dostopno na naslovu:
http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina.pdf.

Dijakinje kot sooblikovalke ure športne vzgoje – primer Gimnazije Škofja Loka

Students as active creators of lessons of sports education in Grammar school Škofja Loka

Nevenka Bertoncelj

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, nevenka.bertoncelj@guest.arnes.si

Izvleček

Avtorica v članku predstavlja izvedbo pouka športne vzgoje za dijakinje 4. letnika Gimnazije Škofja Loka. Dijakinje same pripravijo in izvedejo ogrevalni ali glavni del ure športne vzgoje. Na začetku šolskega leta so se dijakinje ob primerih iz prakse naučile, kakšna naj bo priprava za ogrevalni in glavni del ure. Nato se same odločijo, kateri del ure bodo pripravile. Tiste dijakinje, ki se redno ukvarjajo športom, izberejo glavni del ure. V predstavitvi in izvedbi so lahko zelo suverene, saj predstavijo svoj način treninga, njihova demonstracija je lahko celo boljša od profesorjeve. Ostale dijakinje pripravijo ogrevanje. V njihovih predstavitvah je veliko izvirnosti in dobrih idej. Profesorica jim predlaga literaturo, same pa veliko podatkov najdejo tudi na spletu. Dijakinje dobijo natančno povratno informacijo o izvedbi dela ure; na podlagi opisnikov so tudi ocenjene. Pomembno mesto imata samovrednotenje in vrstniško vrednotenje. Dobijo pomembno izkušnjo, kako se je postaviti v vlogo učitelja. Motiviranost dijakinj pri urah, izvedenih na ta način, je bistveno višja.

Ključne besede: športna vzgoja, motivacija, predstavitev, vrednotenje, izkušnja

Abstract

The author presents an innovative implementation of sports education lessons for the senior female students at Grammar School Škofja Loka. The students prepare and carry out the warm-up or the main part of the lessons of sports education. At the beginning of the school year, students learn from practice how to prepare the activities. They then decide which part of the lesson they will conduct. The students who regularly practice sports choose to run the main part of the lesson. They can be very competent in the presentation and performance, and as they present their training style, their demonstration may be even better than the teacher's. Other students prepare warm-up activities. Their presentations are normally very original and creative. The teacher suggests which literary sources they can use, and they also find a lot of information online. The students receive accurate feedback on their performance and are assessed on the basis of descriptors. Additionally, the students gain a valuable insight into the role of the teacher. The motivation during such lessons is considerably higher compared to regular lessons.

Key words: sport education, motivation, presentation, valuable, experience

1 Uvod

Dijakinje 4. letnika imajo po učnem načrtu 105 ur športne vzgoje. 35 ur pouka izvedemo izven telovadnice. Dijakinje lahko izbirajo med športnim taborom v Bohinju, planinskimi pohodi, alpskim smučanjem in tekaškimi treningi, ki se zaključijo s tekmovanjem na Teku 4 mostov v Škofji Loki. 70 ur športne vzgoje izvedemo v telovadnici. Obvezni in izbirni del programa obsegata vsak 35 ur. Približno 20 ur izbirnega programa izvedemo na način, da dijakinje same pripravijo in izvedejo ogrevalni in glavni del ure športne vzgoje. Število ur je odvisno od števila dijakinj v razredu. Pri tem je poudarjeno aktivno sodelovanje dijakinj pri sami pripravi in izvedbi pouka. Že pri načrtovanju sem predvidevala, da bo motiviranost samih dijakinj pri izvedbi tako načrtovane ure bistveno višja. V nadaljevanju bom opisala, kako dijakinje predhodno pripravim ter usmerjam pri samostojni pripravi in izvedbi ogrevalnega in glavnega dela ure športne vzgoje. Predstavila bom tudi način vrednotenja priprave in vodenja ure ter povratne informacije dijakinj o znanju in izkušnjah, ki so jih pridobile s takim načinom dela.

2 Teoretične osnove

2.1 Učni načrt v 4. letniku športne vzgoje v gimnaziji

Učni načrt za 4. letnik temelji na razvoju gibalnih in funkcionalnih sposobnosti, izpopolnjevanju različnih športnih znanj do stopnje, ki omogoča vključevanje v športne aktivnosti v šoli in zunaj nje, seznanjanju s teoretičnimi vsebinami in prijetnem doživljanju športa, oblikovanju in razvoju stališč, navad ter načinov ravnanja.

Samostojna izvedba dela ure športne vzgoje pri dijakinjah spodbuja in omogoča doseganje večine ciljev učnega načrta.

Posebej velik poudarek je na večji izbirlivosti. Dijakinje si same izberejo športne vsebine, ki jih bodo izvajale pri posamezni uri športne vzgoje. Večinoma si izberejo vsebine, ki jih bolje poznajo; nekatere trenirajo določen šport. Na ta način je njihovo poznavanje posameznega športa še bolj poglobljeno, tudi njihova demonstracija je na višjem nivoju. Sošolkam lahko predstavijo šport, ki ga drugače pri rednih urah športne vzgoje ne bi spoznale in izvajale. Tudi ostale dijakinje lahko spoznajo, kakšen je trening njihovih sošolk. Za dijakinje športnice je to pomembna izkušnja vodenja in podajanja znanja sošolkam. Mogoče jim bo ta izkušnja pomagala pri odločitvi za njihov poklic. V tem šolskem letu sta dve dijakinji predstavili trening športnega plezanja. S celotnim razredom smo izvedli uri športne vzgoje na balvanski plezalni steni na OŠ Ivana Groharja. Dijakinje so bile navdušene, ker so se tudi same preizkusile v tem športu.

2.2 Motivacija

Vsak učitelj se zaveda, kako pomembna je motivacija za uspešno učenje. Za uspeh pri učenju ni pomembno le, da se znamo učiti, ampak tudi da smo pripravljeni usmerjati svojo energijo v doseganje zastavljenih, tudi zahtevnejših učnih ciljev in pri tem

vztrajati. Vrsta in stopnja motivacije določata temeljitost učenja in kakovost doseženih rezultatov, torej ali bo šlo za trajno, uporabno, poglobljeno znanje ali ne.

Za razumevanje in spodbujanje učne motivacije je najpomembnejše, kako razrešujemo dilemo in odnos med zunanjo in notranjo motivacijo. O zunanji motivaciji govorimo, kadar se ne učimo zaradi zunanjih posledic (npr. naučiti se igranja odbojke), ampak zunaj nje, v določeni posledici, npr. v oceni, pohvali, v želji, da bi nekomu ustregli. Učenje je torej le sredstvo za doseganje pozitivnih rezultatov in izogibanje negativnim posledicam. Pri notranji motivaciji je cilj delovanja v dejavnosti sami, vir podkrepitve pa je v nas. Želimo razviti svoje sposobnosti, doseči nekaj, kar nas zanima, obvladati določeno spretnost, spoznati in razumeti nekaj novega. Proces je pogosto pomembnejši od rezultata in že sam po sebi vir zadovoljstva (Marentič - Požarnik, 2012).

Vse več učiteljev toži o pomanjkanju motivacije med dijaki, o naveličanosti, o tem, da se učijo le pod prisilo in za ocene. Tudi sama sem to opazila, zato sem želela vključiti v pouk športne vzgoje način dela, ki bo dijakinjam zanimiv, jim bo izziv za uspešno in bolj aktivno izvedene učne ure. Dijakinje so bolj zainteresirane za aktivnost, ki jim je bližje, jo bolj poznajo, so samozavestne in uspešne pri demonstraciji nalog. Želijo dobro nastopiti in se predstaviti pred vrstnicami oziroma sošolkami. Predstavijo se z vsebinami, v katerih so dobre in jih obvladajo. S tem se tudi dviguje njihova samopodoba.

3 Priprava dijakinj na samostojno pripravo in izvedbo učne ure športne vzgoje

Dijakinje v prvem, drugem in tretjem letniku postopno in metodično sledijo ciljem in vsebinam učnega načrta, ki zajema telesni razvoj in razvoj gibalnih ter funkcionalnih sposobnosti, usvajanje in nadgradnjo športnih znanj, seznanjanje s teoretičnimi vsebinami, prijetno doživljanje športa, oblikovanje in razvoj stališč, navad ter načinov ravnanja. Na osnovi vsega tega so v četrtem letniku sposobne samostojno pripraviti in izvesti del ure športne vzgoje. Seznanim jih s prilagojenim obrazcem, ki ga morajo napisati kot pripravo na uro.

3.1 Učna priprava za uvodni del ure – ogrevanje

Dijakinja za uvodni del ure natančno napiše prilagojeno pripravo v zato pripravljen obrazec. V njej natančno opiše aktivnosti za ogrevanje. Lahko izvajajo tek, različne vaje atletske abecede, različna lovljenja, elementarne igre ... Ogrevalne dejavnosti opišejo na način, da znajo ostalim dijakinjam natančno in razumljivo predstaviti aktivnost pri uri. Napišejo tudi, koliko časa traja posamezna aktivnost.

V drugem delu ogrevanja izvajajo raztezne vaje, največkrat so to gimnastične vaje ali strečing. Vaje predstavijo s sličicami in zraven napišejo število ponovitev ali čas vztrajanja v določenem položaju.

Obvezni del ogrevanja so tudi vaje za moč. Nujna je krepitev vseh večjih mišičnih skupin: vaje za mišice rok, nog, trebušnih in hrbtnih mišic.

Na koncu priprave dijakinja navede vire.

3.2 Učna priprava za glavni del ure

Dijakinja za glavni del ure natančno napiše prilagojeno pripravo v zato pripravljen obrazec. Izbere športno aktivnost, ki jo bo izvajala v glavnem delu ure (ples, športna gimnastika, igre z žogo, športno plezanje ...).

Napiše snovno pripravo, v kateri natančno razloži pravilno izvajanje posameznih aktivnosti oziroma vaj. Sem spada tudi teoretična osnova posameznih elementov. Obrazložitev vsebuje vse tisto, kar bo pri uri povedala ostalim dijakinjam.

Dijakinja sestavi tudi organizacijsko pripravo, v kateri natančno napiše ali nariše postavitev dijakinj v telovadnici in njihovo gibanje. Napiše, koliko bo ponovitev ali koliko časa bodo izvajale posamezno vajo.

Na koncu priprave dijakinja navede vire.

4 Kriteriji za ocenjevanje priprave in vodenje dela ure športne vzgoje

– Priprava na uro (3 točke):

Vsebinska in strokovna ustreznost (2 T)

Fotografije, slike, skice, viri (1 T)

– Dobra organiziranost in izvedba ure (skupaj 4 točke):

Jasna navodila (1 T)

Časovna ustreznost (1 T)

Dobra pripravljenost in vodenje – veš, kaj imaš napisano na listu (2 T)

– Izvirnost (2 točki)

– Aktivnost vseh udeležениh (1 točka)

– Ocene:

10, 9 točk – odlično (5)

8 točk – prav dobro (4)

7, 6 točk – dobro (3)

5 točk – zadostno (2)

4, 3, 2, 1 točka – nezadostno (1)

Kriterije za ocenjevanje smo skupaj z dijakinjami sestavile in pregledale že pred razdelitvijo nalog. Ti so jim v veliko pomoč pri pripravi na uro. Točno vidijo, na katere zadeve morajo biti pozorne in jih pri načrtovanju ure ne smejo pozabiti.

5 Vprašalnik za dijakinje

Po zaključku ur športne vzgoje, ki so jih dijakinje same pripravile in izvedle ogrevalni in glavni del ure, sem se odločila, da dijakinje anketiram z vprašalnikom, kako doživljajo takšen pouk športne vzgoje. Večina vprašanj je bila vrednotena s petstopenjsko

lestvico. Na vprašanje, kako zanimiv se jim zdi tako izvedeni pouk, so odgovorile z oceno 4,7. Mojo razlago in moje priprave dijakinj na tako izvedbo pouka so ocenile z oceno 4,8. Jasnost opisnikov za ocenjevanje so ovrednotile z oceno 4,5. Predvsem zanimive so bile ocene njihove motiviranosti pri tako izvedenih urah; te so potrdile moja predvidevanja. Ocena je bila 4,3 in je za eno oceno boljša kot pri ostalih urah športne vzgoje.

Na vprašanje, katere izkušnje so pridobile pri tako izvedeni uri, so bili odgovori naslednji: pridobila sem na samozavesti; učila sem se jasno izražati navodila; naučila sem se, kako se pripraviti na vodenje ure športne vzgoje; pridobila sem izkušnjo vodenja šolske ure; o športih, ki jih ne izvajamo v šoli, sem izvedela veliko zanimivega; naučila sem se novih vaj; dobila sem občutek, kako je biti profesor; spoznala sem svojo sošolko na drugačen način in videla, na katerem področju je res dobra; dobila sem izkušnjo, da je v telovadnici treba zelo glasno govoriti, da te vadeči slišijo in razumejo; dobila sem izkušnjo nastopanja pred drugimi, trema pred nastopi se mi je znižala; s to izkušnjo se bom lažje odločila o svojem nadaljnjem poklicu; dobila sem občutek, koliko truda je treba, da se na šolsko uro dovolj dobro pripraviš ter vzdržuješ motiviranost in disciplino dijakinj pri vadbi.

6 Zaključek

Eden izmed najbolj pomembnih ciljev športne vzgoje je oblikovanje zdravega življenjskega sloga posameznika. Spremljanje lastnega dela in napredka, spoznavanje lastnega telesa in njegovega odzivanja na napor, seznanjanje z modernimi športi in uporabljanje drugačnih, sodobnejših pristopov poučevanja, so lahko načini, kako jih za šport navdušiti. V šoli imamo športni pedagogi širok prostor, znotraj katerega lahko vpletamo različne športne dejavnosti in pristope v dijakov vsakdan.

Naloga vsakega učitelja je, da išče vzroke, kako dijake motivirati, zlasti za povečanje notranje motivacije, ki vodi v krepitev trajnih športnih navad.

Odgovori dijakinj na vprašalnik so pokazali, da je motiviranost dijakinj pri urah, ki jih same pripravijo in vodijo, za eno oceno višja kot pri ostalih urah športne vzgoje. Ne smemo pozabiti tudi na številne izkušnje, ki jih dijakinje s tem pridobijo.

Menim, da sem s predstavljenim načinom izvajanja pouka športne vzgoje pri dijakinjah pripomogla k lažjemu in boljšemu doseganju ciljev pri športni vzgoji.

7 Viri in literatura

Marentič - Požarnik, B.: *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2012.

Učni načrt športna vzgoja gimnazija. Ministrstvo za šolstvo in šport. 2008.

(10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: http://eportal.mss.edus.si/msswww//programi2018/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_sportna_vzgoja_gimn.pdf (citirano: 21. 12. 2019).

Priloga 1

UČNA PRIPRAVA ZA GLAVNI DEL URE

IME IN PRIIMEK : Tina

DATUM: 13. 12. 2019

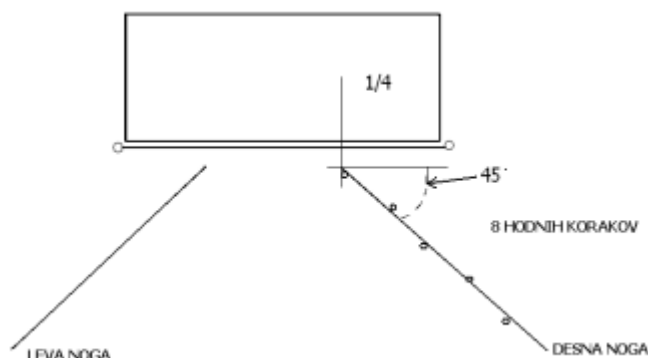
PROSTOR: Velika telovadnica

ŠTEVILO DIJAKINJ: 25

SNOVNA
PRIPRAVA:

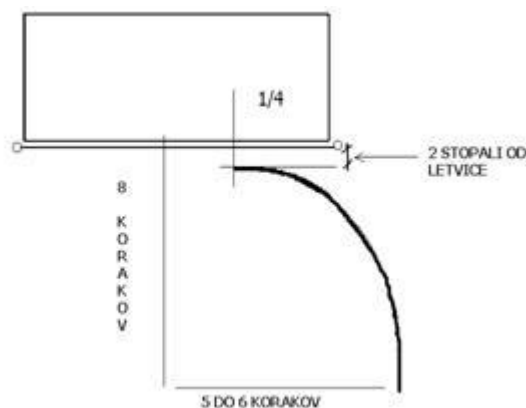
SKOK V VIŠINO S PREKORAČNO TEHNIKO

Prekoračna tehnika je preprostejša tehnika skoka v višino. Prekoračni zalet je pod kotom 45° glede na letvico. Izmerimo ga z osmimi hodnimi koraki. Na začetku zaleta postavimo zamašno nogo, odrivna je pripravljena za prvi korak. Med zaletom in odrivom mora biti trup vzravnani, zadnji trije koraki morajo biti izvedeni hitreje. Odrivno mesto je na prvi četrtini razdalje med obema stojaloma in dve stopali od letvice. Doskok je na zamašno nogo.

SKOK V VIŠINO S FLOP TEHNIKO

se razlikuje od drugih tehnik skoka v višino po polkrožnem zaletu in po letu s hrbtom čez letvico v usločenem položaju. Boke je potrebno potiskati naprej in navzgor, ramena in stopala pa navzdol. Glava je v podaljšku trupa ali nekoliko zaklonjena. Noge so v kolenu pokrčene, kolena in ramena morajo biti nižje od položaja bokov. Doskok je na hrbet, potrebno je poskrbeti za varno doskočišče. Tak način skakanja se je uveljavil kot najbolj učinkovit v vrhunski in tudi v šolski atletiki.

ORGANIZACIJSKA PRIPRAVA:

Skupaj z dijakinjami po ogrevanju postavimo skakališče in stojala. Dijakinje se razdelijo v dve skupini glede na odrivno nogo. Skupaj narišemo zaletno mesto. Vsaka dijakinja izvede 3 skoke z izbrano tehniko za ogrevanje. Tekmovanje začnemo z višino 95 cm, letvico prestavljamo za 5 cm. Vsaka dijakinja ima 3 skoke na vsaki višini. Ko letvice ne preskoči več, izpade s tekmovanja. Zmaga dijakinja, ki preskoči najvišje postavljeno letvico. Dijakinje, ki izpadejo, naredijo vaje za moč, ki imajo narisane na učnih listih. Po opravljenih vajah navijajo za ostale sošolke.

Viri:

Janez Tome: Atletski minimum.

Priloga 2

UČNA PRIPRAVA ZA UVODNI DEL URE – OGREVANJE

IME IN PRIIMEK : Maja
 DATUM: 23. 10. 2019
 PROSTOR: MALA TELOVADNICA
 ŠTEVILO DIJAKINJ: 25

PRVI DEL OGREVANJA

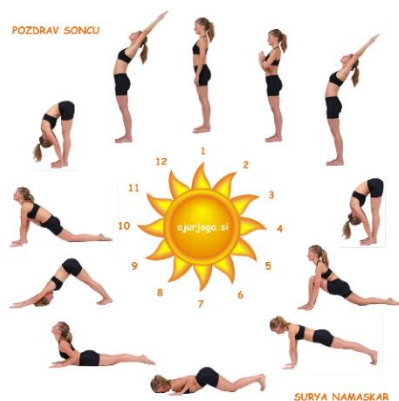
(npr. tek, atletska
abeceda – hopsanje,
skiping ..., različna
lovljenja, igre ...)

LOVLJENJE ZMAJEVE GLAVE:

2 lovca, 23 vadečih

Lovca tekmujeta med seboj, kdo bo ujel več bežečih. Prvi in drugi, ki ju lovec ujame, se primeta lovca na vsaki strani za roko in z njim tvorita zmajevu glavo (vrsta treh). Tretji ujeti se prime lovca s hrbtne strani za ramena in z vsemi ostalimi ujetimi, ki se morajo prijeti za ramena, tvorijo rep. Zmaga tista zmajeva glava, ki ima najdaljši rep. Bežeče lovi samo glava, ulov pa velja le v primeru, kadar je zmaj popoln.

RAZTEZNE VAJE (strečing ali gimnastične vaje):

1 – začetni položaj – vdih

2 – izdih

3 – vdih

4 – izdih

5 – vdih

6 – izdih

7 – zadrži dihanje

8 – vdih

9 – izdih

10 – vdih

11 – izdih

12 – vdih

4x ponoviš celotno izvedbo pozdrava soncu, 2x z desno nogo,
2x z levo nogo.

VAJE ZA MOČ:

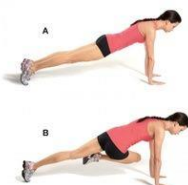
v opori držiš 30 sekund

20 izpadnih korakov

20 diagonalnih dvigov rok in nog

20x pokrčimo nogo diagonalno proti roki

Vir:

- B. Pistotnik: Vedno z igro.

Priloga 3

Dragi dijakinja,
odločila sem se, da te povprašam, kako si zadovoljna s poukom športne vzgoje, izvedenim na način, da same pripravite in izvedete ogrevalni in glavni del ure. Vprašalnik je anonimen. Tvoji odgovori mi bodo v veliko pomoč pri nadaljnjem delu.

Ker vaše znanje ocenjujemo z ocenami od 1 do 5, prosim tudi tebe, da ocenjuješ z ocenami od 1 do 5, pri čemer je ocena 5 najboljša ocena, ocena 1 pa najslabša. Ves čas imej v mislih svoje doživljanje pouka športne vzgoje.

1. Oceni, koliko se ti zdi pouk, izveden na način, da same pripravite in izvedete del ure športne vzgoje, zanimiv.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2. Kako ocenjuješ mojo razlago in samo pripravo vas, dijakinj, na izvedbo dela pouka športne vzgoje? Ali sem dovolj nazorna, jasna, razumljiva? Označi ustrezno oceno.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3. Kako ocenjuješ jasnost opisnikov za ocenjevanje vaše priprave in vodenja ure? Označi ustrezno oceno.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Kakšna je stopnja tvoje motiviranosti pri tako izvedeni uri?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5. Kakšna je stopnja tvoje motiviranosti pri ostalih urah športne vzgoje?

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. Katere izkušnje si pridobila pri tako izvedeni uri?

7. Imaš kakšen predlog za izboljšavo?

8. Če bi mi rada še kaj sporočila, napiši na spodnje črte.

Najlepše se ti zahvaljujem za odgovore.

Nevenka Bertoncelj, prof.

Znanje prenosimo na razne načine

PRIMJER TIMSKOG UČENJA U NASTAVI:

Veliko i malo početno slovo (pravopis), 7. Razred

Inge Bilić, prof. hrvatskoga jezika i književnosti

OŠ Antun Mihanović Osijek

SAŽETAK

Tema ove nastavne jedinice poznata je učenicima jer se svake godine obnavlja i proširuje. U uvodnome dijelu sata učenici se prisjećaju svoga znanja pojedinačno, u paru te u skupinama od četvero. Proširuju znanje učeći INSERT- metodom i raspravama u manjim i većim skupinama. Na kraju sve skupine sažimaju naučeno zajedničkom sintezom i petostihom (činkvinom) na plakatićima.

1. MOTIVACIJA- EVOKACIJA

a) Tema ove nastavne jedinice poznata je učenicima otprije pa sat započinjem pitanjem:

Što sve znate o pisanju velikog i malog početnog slova? Prisjetite se i napišite sve, čak i one podatke za koje niste sigurni da su točni!

Učenici nekoliko minuta pojedinačno zapisuju u svoje bilježnice.

b) Nakon zapisivanja upućujem ih da u paru, s učenikom s kojim sjede u klupi, prokomentiraju što je napisao jedan, a što drugi.

c) Nakon nekoliko minuta upućujem ih da u skupinama od četvero ili petero također prokomentiraju što znaju, sudjeluju svi učenici, svaki izlaže svoj dio skupini, a naročito ih potičem da od članova iz skupine potraže odgovor za one podatke za koje nisu sigurni jesu li točni.

d) Nakon nekoliko minuta pozivam ih da zajednički sažmemo njihovo dosadašnje znanje o pravopisnom gradivu. Svaka skupina izlaže neka pravila, zapisujem ih na ploču, posebno ističu činjenice za koje nisu bili sigurni, traže mišljenje od ostalih skupina o njima. Na ploči je zapisano: ZNAM OTPRIJE.

2. OBRADA- RAZUMIJEVANJE

Upućujem učenike na proširivanje gradiva za što su oni vrlo motivirani nakon ovog uvoda.

a) Učenici pojedinačno čitaju iz udžbenika služeći se INSERT- metodom. Čitaju dio po dio teksta i na rubnici (margini) stranice označavaju četirima znakovima:

v (ovo znam otprije)

+ (ovo je za mene nova činjenica)

- (mislio sam drukčije, imao sam krivo predznanje)

? (ovo ne razumijem, trebam objašnjenje i pomoć)

b) Nakon čitanja i bilježenja učenici u svoje bilježnice crtaju tablice te u četiri stupca bilježe kratke natuknice, svojim rijem riječima, o ovome što su označili.

c) Kad su svi završili s ispunjavanjem tablica, upućujem ih da u paru usporede što je tko naučio, što mu nije bilo jasno i dr.

d) Nakon razgovora u paru učenici u skupinama od četvero također uspoređuju svaki stupac iz tablice: što je tko naučio, što je znao otprije, što je mislio drukčije, a naročito ih upućujem da objašnjenje za stupac „?” potraže među učenicima iz skupine.

3. SINTEZA- REFLEKSIJA

a) Pozivam učenike da zajednički objedinimo što su danas naučili. Izlažu sve skupine, ja bilježim u tablicu na ploči. Naročito bude zabavan stupac „-“ u kojem učenici iznose svoje krive predodžbe koje su danas ispravili. Dakako, posebno je težište na stupcu „?” jer razgovaramo o nejasnoćama za koje su učenici dobili objašnjenje, ako nisu unutar skupine, uključuju se učenici iz drugih skupina. (Kad se odgovor ne bi našao među učenicima, uključila bih se sama i objasnila nejasnoću, ali se to još niti jednom nije dogodilo.)

b) Sat završavamo petostihom (činkvinom), vrlo omiljenom među učenicima, u kojoj sažimaju svoje znanje. Svaka skupina na plakatićima ispisuje svoj petostih:

1. red- tema

2. red- dva najkarakterističnija pridjeva

3. red- tri glagola u infinitivu, vezana uz temu

4. red- misao (ovdje- glavno pravopisno pravilo)

5. red- istoznačnica

Petostihe postavljaju na pano i čitamo ih.

4. EVALUACIJA

Pitam učenike kako su se osjećali dok su danas učili, što su sve radili i što misle koliko su naučili. Oni su zadovoljni, moćni jer su učili jedni od drugih, a ja sam ih samo usmjeravala.

Učili su bez prisile, kroz zabavu, ali trajno jer su učili sami i više puta, kroz razgovor, ponavljali novostečeno znanje. Sretni su, motivirani za sljedeće timsko suradničko učenje.

Integracija otrok priseljencev

Razvijanje socialnih in čustvenih kompetenc pri otrocih priseljencev

Integration of immigrant children

Development of social and emotional skills in immigrant children

Vlasta Bolka

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, vlasta.bolka@quest.arnes.si

Izvleček

Število otrok priseljencev v Sloveniji narašča. Njihova integracija je zelo pomembna in znanje slovenskega jezika predstavlja predpogoj za njeno uspešnost. Pouk se izvaja v manjših skupinah, v katerih se obravnava tematske sklope, ki so prilagojeni predznanju, sposobnosti in interesom otrok. Pomemben element uspešne integracije je krepitev socialnih in čustvenih kompetenc otrok, ki najprej spoznavajo sebe, svoja čustva in potrebe, nato pa še svoje vrstnike z njihovimi čustvi in potrebami. Te dejavnosti vplivajo na otrokove občutke sprejetosti in pripadnosti, kar pa je za otroke priseljence zaradi njihove ranljivosti in izpostavljenosti ključnega pomena. Z vajami sodelujejo in se podpirajo, obenem pa se tudi urijo v razumevanju različnosti in sprejemanju drugačnosti. Avtorica predstavi primer dejavnosti, v kateri so otroci vizualizirali obremenitve in stiske, ki jih težijo (temni nevihtni oblaki), in podporo, ki jim v stiski pomaga (sončni žarki). V sproščenem pogovoru razvijajo veščine medsebojnega sporazumevanja in krepijo socialne ter čustvene kompetence.

Ključne besede: otrok priseljencev, slovenščina, integracija, socialna in čustvena kompetenca, vizualizacija

Abstract

The number of immigrant children in Slovenia is growing. Their integration is very important and the knowledge of Slovenian language is a prerequisite for its success. Class is held in smaller groups and children learn about different topics, which are adapted to the knowledge level, skills and interests of the students. An important element of integration is the development of social and emotional skills. The children first work on getting to know themselves and their emotions and needs and then getting to know other children and their emotions and needs. These activities help immigrant children feel more accepted, which is very important because of their vulnerability. During the activities the children help and support each other and learn to accept, that people around them can be different from them in many ways. The author talks about an example of an activity where children visualize their fears and hardships (dark storm clouds) and the support that helps them get through these hardships (sun rays). In a relaxed conversation the children develop communicational skills and strengthen their social and emotional skills.

Keywords: immigrant child, Slovenian language, integration, social and emotional skill, visualization

1 Otrok priseljencev

Vsakodnevno se pri svojem šolskem delu in tudi v širši okolici srečujemo s priseljenci in z njihovimi otroki.

1.1 Opredelitev učencev priseljencev

Priseljence v Republiki Sloveniji lahko razdelimo v več skupin:

- nekdanji priseljenci, ki imajo slovensko državljanstvo, torej so rojeni v Republiki Sloveniji, ali pa osebe, ki so pridobile državljanstvo. Njihov materni jezik ni slovenščina;
- osebe, ki nimajo slovenskega državljanstva, imajo pa dovoljenje za stalno ali pa za začasno prebivanje v Republiki Sloveniji;
- prosilci za mednarodno zaščito in osebe z mednarodno zaščito;
- državljani držav članic Evropske unije;
- otroci slovenskih izseljencev in zdomcev, ki so se vrnili v domovino (Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, 2007).

1.2 Mednarodni dokumenti s področja vključevanja priseljencev

Evropski dokumenti, ki obravnavajo izobraževanje otrok priseljencev, so:

- Direktiva Sveta Evropske skupnosti z dne 25. julija 1977 o izobraževanju otrok delavcev migrantov (77/486/EGS),
- Direktiva Sveta št. 2001/55/ES z dne 20. julija 2001 o najnižjih standardih za dodelitevčasne zaščite v primeru množičnega prihoda razseljenih oseb in ukrepih za uravnoteženje prizadevanj med državami članicami pri sprejemanju takšnih oseb in ustreznih posledic,
- Direktiva Sveta št. 2004/83/EC z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih za kvalifikacijo in status državljanov tretjih držav ali oseb brez državljanstva kot beguncev ali oseb, ki drugače potrebujejo mednarodno zaščito, ter o vsebini podeljene zaščite.

V vseh teh dokumentih je državam članicam naloženo, da morajo otrokom priseljencev zagotoviti brezplačno poučevanje, zlasti ustrezno prilagojeno poučevanje uradnega jezika države gostiteljice, skrbeti za spodbujanje učenja maternega jezika in kulture države izvora in omogočiti vzgojno-izobraževalni sistem pod enakimi pogoji, kot ga imajo državljani države gostiteljice (Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji, 2007).

1.3 Slovenska zakonska podlaga

S problematiko vzgoje in izobraževanja otrok priseljencev se posredno ali neposredno ukvarja:

- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, ki v 2. členu določa pravico vsakega do vzgoje in izobraževanja brez diskriminacije;
- Zakon o osnovni šoli, Zakon o gimnazijah, Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Zakon o začasni zaščiti razseljenih oseb, Zakon o azilu, Pravilnik o načinih in pogojih zagotavljanja pravic prosilcem za azil in Uredba o pravicah in dolžnostih beguncev v Republiki Sloveniji. Možnost vključevanja v vrtec pa v zakonih razen v Uredbi o pravicah in dolžnostih beguncev v Republiki Sloveniji ni izrecno izražena.

V 10. členu Zakona o osnovni šoli je zapisano, da imajo otroci, ki so tuji državljani oziroma osebe brez državljanstva in prebivajo v Republiki Sloveniji, pravico do obveznega osnovnošolskega izobraževanja pod enakimi pogoji kot državljani Republike Slovenije in da se zanje organizira pouk maternega jezika in kulture v skladu z mednarodnimi pogodbami. V 8. členu je zapisano, da so do dodatnega pouka slovenščine upravičeni le otroci slovenskih državljanov, katerih materni jezik ni slovenščina, medtem ko pri otrocih brez slovenskega državljanstva ta možnost ni navedena (10. člen);

- Zakon o javni rabi slovenščine v 13. členu določa, da „Republika Slovenija spodbuja učenje slovenščine v Sloveniji. V ta namen sprejme Vlada Republike Slovenije program, ki je poleg rednega izobraževanja namenjen tudi za jezikovno izpopolnjevanje mladine in odraslih državljanov, ter programe, namenjene tujcem v Sloveniji.“ (Uradni list RS, št. [86/04](#) in [8/10](#). *Zakon o javni rabi slovenščine* (splet). 2004. (Citirano 6. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3924#>).

2 Integracija otrok v osnovni šoli

2.1 Smernice za vključevanje otrok priseljencev

Pri vključevanju otrok priseljencev v osnovno šolo so v pomoč smernice za izobraževanje otrok, ki so okvirni dokument, ki pri uspešnem vključevanju pomaga s splošnimi usmeritvami za delo. Vsaka šola pa je avtonomna in sama pripravi izvedbeni načrt aktivnosti, v katerem so upoštevane značilnosti in posebnosti otroka, naloga vseh, ki so vključeni v vzgojno-izobraževalni proces, je, da vsakemu otroku zagotovijo potrebne pogoje za uspešno vključitev (Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole, 2012).

Proces pričnemo s pripravo na vključitev otroka priseljenca v sistem vzgoje in izobraževanja in v tej fazi se vključi zaposlene, ki jih je potrebno pravočasno in temeljito informirati o novem otroku in s temeljnimi posebnostmi države novinca. Nato pripravimo razred, in sicer seznanimo učence z glavnimi značilnostmi države novega

učenca in s pomočjo zgodbe ali slik (filma ...) s podobno tematiko in pogovora z učenci naredimo načrt aktivnosti v razredu za čas v prvih dneh po prihodu novega učenca. Nadaljujemo s socialnimi igrami.

Druga faza vključevanja je sama vključitev otroka priseljenca v sistem vzgoje in izobraževanja. Najprej je potrebno ugotoviti otrokovo primerljivo doseženo izobrazbo in ga nato uvrstiti v ustrezeni razred, tako da mu bo zagotovljena čim boljša integracija in nadaljevanje šolanja. Za tiste otroke, ki ne znajo ali pa slabo govorijo slovensko, se ob vstopu v šolo organizira učenje slovenščine. Tudi v nadaljevanju šolanja se otroku prilagodi načine ocenjevanja znanja v skladu z določili veljavnih zakonov in pravilnikov. Tretja faza vključevanja pomeni določitev obsega, oblik in načinov prilagajanja vzgojno-izobraževalnega dela. Oddelčni učiteljski zbor oblikuje individualni načrt aktivnosti, v katerem določi cilje, načine in oblike prilagoditev pri posameznih predmetih, predvideno dodatno pomoč in način spremljanja otroka. Pri ocenjevanju se upošteva predvsem otrokovo zmožnost sporazumevanja v slovenščini.

V naslednji fazi vključevanja otroka se skrbi za to, da se otroku priseljencu omogoči učenje slovenščine in se mu nudi ustrezna pomoč pri tem.

V nadaljevanju se skrbi za razvijanje medkulturnih zmožnosti, tako da se spodbuja sprejemanje drugačnosti; ustrezno se sodeluje s starši in nenazadnje kakovostno izobražuje in usposablja strokovne delavce.

2.2 Razvijanje socialnih in čustvenih kompetenc pri otrocih priseljencev

Sem profesorica slovenščine in to tudi poučujem v OŠ Stražišče Kranj. Poleg rednega pouka se ukvarjam še z integracijo priseljencev.

Tudi na naši šoli opažamo naraščanje števila otrok priseljencev. Otroci prihajajo iz zelo različnih socialnih okolij, z različnimi čustvenimi svetovi in z zelo različnim znanjem slovenskega jezika. Vsem pa je skupno to, da so sedaj v Republiki Sloveniji in jim moramo ter hočemo zagotoviti čim boljšo integracijo, za katero pa je predpogoj znanje našega uradnega in državnega jezika, torej slovenščine.

Otroci so različnih starosti in hodijo v različne razrede, od 6. do 9. razreda. Pouk integracije poteka v dveh skupinah, v eni so otroci 6. in 7. razreda, v drugi pa otroci 8. in 9. razreda. V vsaki skupini je 6–8 otrok. Tematski sklopi, ki se obravnavajo pri pouku, so okvirno sledeči, jih pa prilagajam glede na aktualno dogajanje: To sem jaz; Moja družina; Šola; Moj kraj; Spoznajmo Slovenijo; Letni časi, prazniki; Igrajmo se; Kakšni smo (telo, oblačila ...); Kaj imam rad/-a, česa ne maram; Besedni zaklad; Utrjevanje šolske snovi oz. učna pomoč (sproti, po potrebi).

Poleg zgoraj naštetih tem pa veliko pozornosti namenjam različnim aktivnostim za razvijanje socialnih in čustvenih kompetenc, saj z njimi krepimo pozitivno samopodobo otrok, hkrati pa tudi urimo veščine, potrebne za dobre medosebne odnose.

Za uspešno integracijo namreč ni dovolj le znanje jezika, otrok se mora tudi počutiti sprejetega in se dobro počutiti v novem okolju.

V skupini izvajamo aktivnosti za razvijanje socialnih in čustvenih kompetenc. Otroci najprej spoznavaajo sebe, svoja čustva in potrebe in tudi svoje vrstnike z njihovimi čustvi in potrebami. Te dejavnosti vplivajo na posameznikove občutke sprejetosti in pripadnosti, kar je za otroke priseljence, ki so zaradi najrazličnejših vzrokov še bolj ranljivi in izpostavljeni občutkom nesprejetosti, zelo pomembno.

Z vajami otroci sodelujejo in se podpirajo, hkrati pa se urijo v razumevanju različnosti in sprejemanju drugačnosti (Priročnik za izvajanje programa Uspešno vključevanje otrok priseljencev, 2015).

Predstavila bom eno teh dejavnosti, namenjeno aktivnosti za razvijanje socialno-čustvenih kompetenc. Te aktivnosti po navadi izvedemo na začetku vsakega srečanja, saj zelo dobro služijo tudi kot motivacija za nadaljnje delo.

Učencem sem razdelila učne liste, na eni strani so bili narisani temni nevihtni oblaki, na drugi pa sonce s sončnimi žarki. Vprašala sem jih, kakšni so njihovi občutki po tem, ko pogledajo prvo sliko (temni oblaki), in odgovori so bili, da jim ni prijetno, da jih je strah, da se bojijo in podobno. Povedala sem jim, da oblaki prikazujejo tisto, kar jim vzbuja taka čustva, tisto, zaradi česar jih je strah, jim je težko, se ne počutijo prijetno in podobno. Prosila sem jih, da v oblake napišejo stvari, ki jim otežujejo življenje. Dogovorili smo se, da vsak napiše najmanj štiri stvari.

Nato smo obrnili list na drugo stran, kjer so bila narisana sonca z žarki. Vprašala sem jih, kako se počutijo ob pogledu nanje. Otroci so govorili, da se počutijo lepo, prijetno, toplo, popolnoma drugače kot prej ob nevihtnih oblakih. Razvil se je sproščen pogovor, v katerem so sodelovali vsi otroci.

Potem sem jih prosila, da razmislijo in v sonca napišejo, kaj je tisto, kar jim pomaga reševati težave, kar jim lajša dneve in življenje v novi državi. Nisem postavila nobene omejitve glede števila zapisanih besed. Zanimivo, da jim je šla ta naloga težje od rok. Težko so se domislili stvari, ki so pozitivne in jim pomagajo. Nato smo se o vsem pogovorili in sklepna ugotovitev je, da so bili otroci presenečeni nad velikim številom „pomočnikov“ v njihovem življenju, ki jim lajšajo vsakodnevne težave. Vsi so med največje ovire zapisali neznanje slovenščine, premalo prijateljev in novo šolo. Med „pomočnike“ pa so vsi šteli starše in prijazne sošolce.

3 Zaključek

Otroci priseljencev so v naših šolah postali stalnica, vsako leto jih je več. Skupina je ranljiva in neenotna, tako glede znanja slovenščine kot glede njihovega predhodnega znanja na drugih področjih, izkušenj in čustvenega doživljanja. Poleg z zakoni in predpisi določenih postopkov, ki omogočajo čim učinkovitejšo integracijo, je potrebno poskrbeti tudi za krepitev njihovih socialnih in čustvenih kompetenc. Z njihovo pomočjo se otroku izboljša samopodoba, poveča se občutek pripadnosti in vključenosti v skupino oziroma razred. Zato se poleg učenja slovenščine s pomočjo osnovnih tematskih sklopov pri pouku integracije otrok priseljencev ukvarjam tudi s tovrstnimi dejavnostmi, ki imajo pozitivne učinke, saj otroke razbremenijo, sprostijo, povežejo med sabo in nenazadnje tudi motivirajo za nadaljnje delo.

4 Viri in literatura

Predlog programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja. Ljubljana: ISA institut, 2018.

Priročnik za izvajanje programa Uspešno vključevanje otrok priseljencev. Ljubljana: ISA institut, 2015.

Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2012.

Strategija vključevanja otrok, učencev in dijakov migrantov v sistem vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, 2007.

Zakon o javni rabi slovenščine. *Uradni list Republike Slovenije*, št. [86/04](#) in [8/10](#) (splet). 2004. (Citirano: 6. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO3924#>.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. *Uradni list Republike Slovenije*, št. [25/17 \(splet\)](#). 1996. (Citirano: 6. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445#>.

Zakon o osnovni šoli. *Uradni list Republike Slovenije*, št. [81/06](#) (splet). 1996. Dostopno na naslovu: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>.

Kratka odrska priredba Martina Krpana

A short stage adaptation of Martin Krpan

Katarina Bučar

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, katarina.bucar@guest.arnes.si

Izvleček

Avtorica prispevka na kratko predstavi, kaj je Unesco, saj OŠ Stražišče Kranj spada v Unescovo mrežo ASP-net šol Slovenije. Nato razloži, kako poteka tujejezični festival Gimnazije Škofja Loka, in opredeli temo letošnjega recitala, na katerem se je z učenci in somentorico predstavila z dramatizacijo oziroma igranimi prizori iz Levstikovega Martina Krpana. Podrobno opiše, kako je potekalo delo pred vajami z učenci ter kako so učenci pilili in nadgrajevali svoje dramske prizore. Nastop so ponovili še dvakrat, in sicer na Stražiškem kulturnem tednu in na Stražiškem večeru (ki je imel dobrodelno noto). Predstavili so se tudi sošolcem in nastopili na proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku. Dramatizacijo in nastopanje avtorica poveže še z Delorsovimi stebri izobraževanja.

Ključne besede: Unesco pridružene šole, tujejezični festival, kulturna dediščina, dramatizacija, Delorsovi stebri izobraževanja

Abstract

As Stražišče Kranj Primary School is a member of the UNESCO associated schools network, the author first presents UNESCO briefly. Then she explains how the foreign language recital organised by Škofja Loka Grammar School takes place, and defines the 2019 recital's theme. Assisted by a co-mentor, she prepared the dramatization and performance of the final scenes of Martin Krpan, a tale by Fran Levstik. She detailedly describes what work needed to be done before practising with students, and how students polished and upgraded their performing. The students participated in two other events, namely at the Stražišče Culture Week and at the Stražiški večer charity event. They also performed for their schoolmates while commemorating the Slovene Cultural Day. Finally, the author associates dramatization and performing with Delors' pillars of education.

Key words: UNESCO associated schools, foreign language recital, cultural heritage, dramatization, Delors' pillars of education

1 Uvod

OŠ Stražišče Kranj je že 17 let članica slovenske mreže Unesco pridruženih šol, veje mednarodne mreže Unesco šol. Vanjo je vključenih preko 100 slovenskih vrtcev, osnovnih ter srednjih šol, ki si v okrog 60 projektih prizadevajo za kulturo miru in nenasilja, strpnost in sodelovanje, sprejemanje drugačnosti, poglobljeno skrb za osebnostni razvoj vsakega posameznika in za ohranitev naše naravne in kulturne dediščine ter planeta Zemlje v celoti.

2 Jezik – kultura in tradicija

Gimnazija Škofja Loka, prav tako članica slovenske mreže Unesco šol, od leta 2000 dalje v oktobru organizira Unesco projekt Jezik – kultura in tradicija. Gre za tujejezični recital, t. j. podajanje krajših besedil ali odlomkov, navadno iste zvrsti, ki pa poudarja pomen rabe tujih jezikov skupaj z rabo materinščine. Jezik ni zgolj sporazumevalno sredstvo, z njim namreč pridobimo tudi znanje o kulturi, zgodovini in kulturni dediščini nekega naroda. Na ta način širimo svoja obzorja in razvijamo strpnost do drugačnega.

Ker je bilo leto 2019 razglašeno za Evropsko leto kulturne dediščine, so se organizatorji odločili, da bo to tudi rdeča nit recitala. Kulturna dediščina velja za osrednji element kulturne identitete, kulturne raznolikosti in medkulturnega dialoga. Letošnji recital je tako nosil podnaslov Zgodbe evropske dediščine. Tema je bila zastavljena zelo široko; možno je bilo predstaviti delčke kulturne dediščine posameznih pokrajin ali držav, prikazati prenos kulturne dediščine s starejših generacij na mlajše, odnos mladih do dediščine in podobno. Udeleženci so imeli proste roke pri izbiri umetniške zvrsti. Pričakovani izvirni prispevki so bili bodisi v obliki interpretacije poezije, glasbene ali plesne točke, kratkega gledališkega odlomka, filma ali fotografije, vendar ne daljši od 7 minut.

3 Martin Krpan po stražiško

Za sodelovanje pri pripravi točke za zgoraj omenjeni recital sem se odločila na predlog sodelavke slovenistke. Ideja o medpredmetnem sodelovanju je dozorela in med možnimi zvrstmi sem se odločila za dramatizacijo kratkega odlomka. S tem sem se kot učiteljica tujega jezika prvič resneje srečala z gledališkim (po)ustvarjanjem.

Med iskanjem primernega dela, ki bi se ga dalo dramatizirati in je hkrati široko prepoznavno, se mi je utrnila misel o Martinu Krpanu. Že najmlajši učenci ga poznajo kot preprostega kmečkega človeka, fizično močnega in pogumnega, samozavestnega in samosvojega, iznajdljivega, polnega ljudskih modrosti in duhovitih besed, ki reši sam cesarski Dunaj. Kot pravi M. Jazbec (2015), »Martin Krpan kot nacionalni junak, pa tudi že mit, predstavlja nabor lastnosti in vrednot, ki jih je moč razumeti v simboličnem

in prenesenem smislu, obenem pa predstavlja unikum v svetovni literaturi o nacionalnih junakih.« Kot nalašč torej za tradicijo in kulturno dediščino, po drugi plati pa tudi sila aktualen. »Krpan je junak tudi današnjega časa. Oblast je vse čase ostala enaka, kmet pa daleč od nje, pa ne samo kmet. Tako je bilo v takratni veliki Avstro--Ogrski, tako je danes v manjši, ampak zares naši Sloveniji« (Jazbec, 2015).

Povest je v slovenskem jeziku doživela več kot osemdeset izdaj, v knjižnicah pa je moč najti prevode v številne tuje jezike: hrvaški, srbski, makedonski, ruski, madžarski, angleški, nemški, švedski, italijanski, francoski in španski. Prav zato se mi je porodila ideja, da bi pripravili večjezičen prizor. Glede na tuje jezike, ki se jih trenutno poučuje na naši šoli, sem izbrala nemški in angleški jezik. Ker se je zdel format z ilustracijami Toneta Kralja bolj primeren od večjega formata s skoraj grotesknimi ilustracijami Hinka Smrekarja pa tudi jezik v prvem je nekoliko manj zahteven, sem izbrala angleški prevod Maje Visenjak Limon in Davida Limona ter nemški prevod Marice Kulnick.

Nadalje se je bilo potrebno odločiti za konkreten prizor iz dela. Ker se dunajski dvor s Krpanom ni razšel v najbolj prijateljskih odnosih, sem dobila idejo o priredbi zadnjega prizora. S sodelavko sva pripravili dramatizacijo povesti za pripovedovalca in tri igralce ter jo opremili s preprostimi didaskalijami. Pripovedovalec nas najprej na kratko popelje skozi zgodbo v slovenščini, nato pa v končnem prizoru nastopita nemško govoreča cesar in cesarica ter angleško govoreči Krpan. Po zmagi nad Brdavsom se Krpan znajde pred cesarjem in ta mu boječ, a hvaležen hčer obljubi za ženo, s čimer se cesarica niti slučajno ne strinja. Konec smo želeli prikrojiti na malo humoren način. Cesar in Krpan namreč skupaj odideta na pivo, kjer kljub različnim maternim jezikom le najdeta skupen jezik in Krpan dobi dovolilnico za sicer prepovedano tovorjenje soli.

Zatem sva k projektu povabili tri devetošolke in devetošolca, ki so bili uspešni pri tujih jezikih in se niso pretirano bali nastopanja pred številčnejšo publiko, čeprav se s tem do tedaj še niso ukvarjali. Cesarja je odigral najnižji devetošolec, medtem ko smo vlogo Krpana dodelili največjemu, to je dekletu. Bili smo nekoliko v dilemi glede morebitnega odziva občinstva, vendar je v duhu enakopravnosti med spoloma to brez težav sprejelo. Prav tako smo bili v dilemi glede Krpanovega jezika, angleščine, saj bi lahko kdo menil, da smo s tem slovenskega junaka razvrednotili ali malodane oskrunili, vendar tudi na ta račun negativnih kritik ni bilo.

Z učenci smo se sprva srečevali na bralnih vajah. Kmalu so svoje besedilo znali dovolj dobro, da so (na improviziranem odru) lahko izpilili še gibanje, izražanje čustev in uporabo glasu. Da bi odvrnili pozornost gledalcev zgolj na igralce, sem za ozadje izdelala predstavitev v programu powerpoint. Ob pripovedovanju so se na platnu odvrtele drsnice s ključnimi Kraljevimi ilustracijami, med igranim prizorom pa so bili postopoma dodani še oblački s prevodi nemškega in angleškega dela besedila, s čimer smo poskrbeli, da je celotno občinstvo dobro razumelo zadnji prizor.

Slika 1: Primer projicirane drsnice

Nastopajoče smo tudi primerno oblekli in opremili. Cesarju smo poleg krone in ogrinjala priskrbeli še igračko kočijo, ki jo vleče za seboj, in kraguljčke. Cesarica si je nadela primerno krojeno obleko in tiaro, za poudarek svoje vzvišenosti pa uporabljala pahljačo. Krpan si je nadel velik klobuk, opremljen je bil s kijem in sekiro ter z majhnim starim gugalnim konjičkom, ki ga je jezdil med prizori. Vse našteto smo prispevali oziroma izdelali učenci in učitelji.

Slika 2: Kostumi in pripomočki

Martin Krpan po stražiško je bil prvič odigran na recitalu 18. oktobra v škofjeloškem Sokolskem domu. 3. decembra je bil predstavljen v okviru daljše dramske igre na 32. Stražiškem kulturnem tednu v dvorani Šmartinskega doma. V isti dvorani so učenci

nastopali še 19. decembra na dobrodelni prireditvi Stražiški večer, njen izkupiček pa je bil namenjen šolskemu skladu OŠ Stražišče Kranj. Obogatili so tudi proslavo ob slovenskem kulturnem prazniku v večnamenskem prostoru naše šole.

Slika 3: Nastop na tujejezičnem recitalu Jezik – kultura in tradicija

4 Zaključek

S pripravo igranega prizora in nastopanjem samim smo pridobili vsi udeleženi, še posebno tisti, ki smo se s tovrstnim delom ukvarjali prvič. Tudi načrtov za prihodnost je že nekaj. Lahko bi rekli, da smo potrdili vse štiri temeljne Delorsove stebre izobraževanja:

- učiti se, da bi vedeli: ubrali smo drugačen način učenja, medpredmetno smo se povezali učitelji slovenščine, gledališkega kluba in tujih jezikov;
- učiti se, da bi znali delati: svoje znanje in sposobnosti smo razvijali v praksi, se navajali skupinskega dela in osebne predanosti delu;
- učiti se, da bi znali živeti skupaj: s spoznavanjem sebe in drugih, svoje in drugih kultur ter kulturne dediščine smo se naučili še bolj spoštovati vse vrste drugačnosti, hkrati pa okrepili zavest o pripadnosti širši skupnosti, prostoru in vrednotam;
- učiti se biti: nastopajoči so pridobili na osebnostni rasti, saj so dodatno izboljšali svojo samopodobo, postali bolj samozavestni, eden izmed njih pa si je cilj nastopati pred večjo publiko zastavil že v projektu Mepi in ga na ta način tudi izpolnil.

5 Viri in literatura

Jazbec, M. *Diplomat Martin Krpan*. Ljubljana: Forma 7, 2015.

Mohor, M. in Saksida, I.: *Učni načrt za izbirni predmet Slovenščina – gledališki klub* (splet). 2003. (citirano 15. 12. 2019). Dostopno na naslovu:

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/1-letni/Slovenscina_gledaliski_klub_izbirni.pdf

Slovar slovenskega knjižnega jezika: 2. knjiga: Pe–Ž. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2014, str. 419.

Levstik, F. *Martin Krpan*. Prevedla Visenjak - Limon, M. in Limon, D. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2004.

Levstik, F. *Martin Krpan und der Riese von Wien*. Prevedla Kulnick, M. Dunaj, Celovec, Ljubljana: Mohorjeva družba, 1992.

Daj naprej

Pay it Forward

Valentina Cuderman

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, valentina.cuderman@guest.arnes.si

Izvleček

Podaljšano bivanje je organizirana oblika vzgojno-izobraževalnega procesa. Čas, ki ga otrok preživi v podaljšanem bivanju, še zdaleč ni le čas pisanja domačih nalog, organizirane prehrane in proste igre ter učitelj ni le zgolj varuška, ki skrbi za varnost in varstvo otrok v skupini. Učenci po napornem dopoldnevu posežejo le še po dejavnostih, ki so nevsiljive, zanimive, preproste, zabavne in sproščujoče. Učitelj lahko kot dober motivator in organizator s preprostimi dejavnostmi korenito pripomore k učenju za življenje. Torej k otrokovi osebni rasti, razvijanju njegove pozitivne samopodobe in vzpostavitvi njegove socialne mreže ter k živi medosebni komunikaciji, ki danes na račun poplave socialnih omrežij, kot so Instagram, Twitter, Snapchat, Facebook,...žal, zamira. V prispevku je predstavljena ideja za izvedbo projekta Daj naprej, v katerem učenci širijo in navdušujejo drug drugega ter sejejo znanje, spretnosti, socialne veščine, pesem, zabavo, tolažbo in si tako popestrijo marsikateri vsakdan ter s tem pripomorejo k boljši socialni razredni klimi in navsezadnje k lepšemu jutri.

Ključne besede: podaljšano bivanje, daj naprej, nevsiljivo, osebna rast, popestritev dneva

Abstract

The after school care programme is an organised form of the educational process. The time a child spends in the programme consists of far more than homework, organised school meals or free play. Moreover, a teacher is not merely a childminder, who has to ensure the safety and protection of the children in the group. After a strenuous morning, the children seek out the unobtrusive, interesting, fun, and relaxing types of activities. As a good motivator and organiser, a teacher can use simple activities to profoundly contribute to the process of learning for life. Learning for life entails the child's personal growth, the development of his or her positive self-image, the establishment of his or her social network, as well as the practice of live interpersonal communication, which has unfortunately been lapsing in the recent years, due to the myriad of social networks such as Instagram, Twitter, Snapchat or Facebook. The purpose of this article is to present an idea to implement a Pay-It-Forward project, where the children could enthrall each other with knowledge, skills, social skills, songs, fun, comfort and reap the benefits thereof. This would diversify their day-to-day lives and contribute to an improved classroom atmosphere and eventually lead to a better tomorrow.

Key words: after school care, Pay-It-Forward, unobtrusive, personal growth, diversification of every-day life

1 Pričetek šolskega leta

Zahteve, stres, slabi medosebni odnosi, tekmovalnost, egoizem, hitenje. Vam je znano? To je življenje in šola 21. stoletja. A zakaj? Spremenile so se zahteve. Zahteve staršev, nadrejenih, prenatrpanost učnih načrtov. Izginili so preprostost, spontanost, skrb za druge, širokosrčnost, navdušenje ... Kot učiteljica pa moram navduševati, spodbujati, motivirati, upati, zato vsako šolsko leto začnem optimistično, z idejami. Učenci so moj plastelin, glina, upanje na boljši jutri.

2 Ideja za nastanek projekta Daj naprej

V svoji dolgoletni praksi sem se naučila, da lahko s preprosto idejo v pravem trenutku dosežem največ. Tako je bilo tudi tokrat, ko je pri ogledu filma nastala ideja za nastanek projekta Daj naprej. V filmu Pay it Forward, ki smo si ga z učenci ogledali, enajstletni deček z verigo dobrih del širi dobroto in poskuša spremeniti svet na bolje. Zamisel širiti nekaj dobrega je učence močno pritegnila in tako se je porodila ideja, da bomo poizkusili širiti in navduševati tudi mi.

2.1 Izvedba in cilji projekta

Cilji, ki sem jih želela doseči, so bili:

Učenci:

- ne prekinejo verige ter delijo naprej;
- predlagajo tudi svoje ideje, znanja, spretnosti ...;
- spoznavajo nove prijatelje;
- se uri v medosebni komunikaciji;
- se sprostijo in uživajo;
- se naučijo nečesa novega;
- navdušujejo drug drugega;
- razvijajo strpnost, sodelovanje;
- brez prisile želijo sodelovati in se vključevati v dejavnosti.

Izvedba

Na začetku tedna sem skupino učencev navdušila za nekaj novega in jih tega tudi naučila. Naloga učencev je bila, da naučeno prenesejo naprej drugim sošolcem, oni ponovno naprej ostalim sošolcem ali drugim učencem iz šole. Tako smo verigo širili ves teden, ob pričetku novega tedna pa smo dejavnost oziroma nalogo zamenjali. Nadaljnjih osem tednov smo sejali znanje, spretnosti, izkušnje, socialne veščine, dobroto, pesem, zabavo, tolažbo in tako popestrili marsikateri vsakdan v podaljšanem bivanju.

Ker učenci vedno raje sodelujejo, če učitelji upoštevajo tudi njihove predloge in ideje, sem jim dala možnost, da so tudi sami prispevali svoje ideje ter tako s svojo lastno aktivnostjo še globlje razvijali svoje potencialne in prihajali do novih znanj.

Dejavnosti, ki so jih učenci podajali naprej, so bile enostavne, raznolike in zanimive, tako da se veriga zlepa ni prekinila, kar je bil tudi eden od ciljev tega projekta.

Dejavnosti, ki sem jih kot učiteljica podala na začetku verige: zgubati ladjico, zašiti gumb, se naučiti naštetih nekaj evropskih držav in njihovih glavnih mest, se naučiti zapeti novo pesem, pomagati nekomu pri domači nalogi. Učenci so predlagali, da se z verigo širijo enostavni recepti za sladice, sestavljanje skupnega velemesta iz legokock, tolažbe, objemi in nasmehi.

Vsaki dejavnosti sem izbrala in pripisala še vsebinsko ustrezni citat, misel ali strokovno razlago ter tako dodala še moč pisane besede velikih avtorjev in mislecev.

1. dejavnost – zgubaj ladjico

Za razvijanje ročnih spretnosti je bila prva naloga naučiti se zgubati ladjico. Misel, da vsi učenci znajo zgubati ladjico, je precej zmotna. Izkazalo se je, da jih večina tega ne zna, prav tako so bili pri gubanju manj spretni. A veselje, ko jim je po večkratnem poizkušanju le uspelo, je bilo toliko večje. Po končani tedenski nalogi smo vsi skupaj odšli do bližnjega potoka, kjer smo ladjice spuščali ter se prepustili prosti otroški igri in užitku v naravi.

»Ročne spretnosti razvijajo voljo in koncentracijo.« (Zalokar Divjak, Z., 2014.)

2. dejavnost – zašij gumb

Pri učenju te veščine oziroma spretnosti so učenci prišli do zaključka, da je težje, kot se je dejavnosti naučiti, pravzaprav učiti nekoga, ki je zelo nespreten. Pri podajanju in učenju te veščine naprej so se precej namučili, a so se strinjali, da imajo stvari, ki se jih težko naučimo, večjo težo in vrednost. To znanje so unovčili prav kmalu, saj je kmalu sledilo ocenjevanje šivanja. Prav tako jim je to znanje prišlo prav, ko so pomagali pri šivanju raztrganih lutk.

»Dotikam se prihodnosti. Učim.« (McAuliffe, C.)

3. dejavnost – deset evropskih držav in glavnih mest

Učenci so na zemljevidu Evrope imeli označenih deset držav z glavnimi mesti. Morali so se naučiti imena držav, kje ležijo in katero je njihovo glavno mesto. To so ponavljali ves teden, potem pa so dobili slepo karto Evrope in vanjo vrisali imena držav z glavnimi mesti. Tudi to znanje so prenašali na druge učence in drug drugega preverjali, če je znanje usvojeno.

»Znanje je moč.« (Bacon, V.)

4. dejavnost – nova pesmica

Učenci so ves teden prepevali, se družili in si pomagali pri pomnjenju besedila in prave melodije. Zanimivo je bilo to, da so si pomagali tudi z gibi. Učenje je potekalo v majhnih skupinah. Začetna skupina učencev je naučila pesem novo skupino otrok in tako naprej. Ob zaključku te dejavnosti so se vsi, ki so se naučili nove pesmice, zbrali v naši učilnici, kjer smo to novo pesem skupaj zapeli ob spremljavi klavirja.

»Glasba je najmočnejša oblika čarovnije« (Manson, M.)

5. dejavnost – pomoč pri domači nalogi

Razvijanje socialne note pri učencih je za njihov osebni in celostni razvoj nujno potrebno. Učenci so bili pri pomoči drugim pozitivno naravnani, širokosrčni, umirjeni, strpni. Ta dejavnost se je tako močno prijela, da smo jo obdržali še lep čas, ko se je projekt že končal. Občutek, da lahko nekomu pomagaš, pripomore k razvijanju socialnega čuta in pozitivne samopodobe.

»Bodi ti sprememba, ki si jo želiš videti v svetu.« (Gandhi, M.)

6. dejavnost – preprost recept za sladico

Idejo za to dejavnost je predlagalo nekaj učenk. Vsaka je prinesla svoj recept za sladico. Ideja se je širila tako, da je vsak, ki je sodeloval v verigi, dodal svoj preizkušen recept. Škatla z recepti se je polnila in prenašala. Ob koncu tedna sem za vse sodelujoče prefotokopirala vse recepte, da so jih lahko preizkusili doma. Recepti so padli na plodna tla, saj smo nekaj sladice v prihodnjih dneh tudi poskusili.

»Ko besede ne pridejo v poštev, je hrana simbol ljubezni« (Wolfelt, A. D.)

7. dejavnost – velemesto iz legokock

Tudi dečki niso želeli zaostajati z idejami, zato so predlagali, da bi cela šola sodelovala pri sestavljanju velemesta iz legokock. Mesto se je ves teden gradilo v naši učilnici. Pričelo je nekaj dečkov, potem pa so h gradnji postopoma pristopili tudi sošolci, sošolke in učenci iz drugih razredov. Potrebno je bilo veliko dogovarjanja, komunikacije in strpnosti, da so projekt pripeljali do konca in da je bilo mesto všečno vsem, ki so

sodelovali. Ob koncu projekta je bila ta dejavnost s strani učencev ocenjena kot najbolj zanimiva in učinkovita.

»Prosta igra sprošča, ščiti pred stresom in pritiski vsakdanjika.« (Kastelic, P., 2019.)

8. dejavnost – tolažbe, objemi in nasmehi

Tudi učenci iz sosednjih razredov so želeli sodelovati pri začetku verige. Predlagali so, da se en teden delijo objemi, tolažba in nasmehi. Potrebno je bilo ugotoviti, kdo je žalosten, in ga tisti dan nasmejati, objeti ali potolažiti. Učenci so bili mnenja, da ima vsak pravico biti dobre volje in srečen. Zanimivo jih je bilo opazovati, kako so bili sočutni in kaj vse so počeli, da bi koga potolažili ali nasmejali. Risali so risbice, si delali smešne pričeske, pripovedovali vice, delali smešne grimase, podarjali bonbončke, nosili torbe ...

»En sam otroški smeh, pa bo najsvetejši dan še bolj svet.« (Ingersoll, R. G., 2016.)

2.2 Evalvacija projekta

Učenci so se vseh nalog lotili z veseljem, zagnanostjo. Ideja Daj naprej se je tako dotaknila vseh vključenih, da so še dolgo po tem, ko se je projekt končal, spraševali, kaj bomo pa ta teden dajali naprej. Učenci so se radi sprehajali v sosednje razrede in spoznavali druge učence. Nekateri so bili sprva malce v zadregi, kako komunicirati z nekom, ki ga ne poznaš, a so bili teden za tednom samozavestnejši, odločnejši in brez strahu. Za samo izvedbo ni bilo potrebno veliko časa. V mojem primeru so naloge opravljali v času podaljšanega bivanja, lahko pa bi dejavnosti izvajali tudi med odmori, razrednimi urami. Res je, da so se vključevali le tisti, ki so želeli sodelovati, ampak so bile naloge privlačne do te mere, da skoraj ni bilo učenca, ki ne bi sodeloval vsaj pri eni od dejavnosti. S projektom je bilo potrebno seznaniti ostale učiteljice, saj so pri nalogah učenci morali prehajati iz razreda v razred, kar je zaradi dinamike dela občasno povzročilo malce hrupa in zmede. Vsi cilji projekta so bili doseženi. Učenci so se pri projektu učili na drugačen način, se pri tem zabavali, navezovali stike, stkali nova prijateljstva in poznanstva, si nudili medsebojno pomoč, se urili v medosebni komunikaciji ter tako nevede poleg novega znanja pridobili tudi druge življenjsko neprecenljive izkušnje. Prav tako so prišli do sklepa, da z aktivnim sodelovanjem in s kančkom dobre volje lahko izboljšajo kvaliteto svojega vsakdana in vsakdana drugih ljudi ter tako sami pripomorejo k dobri razredni klimi in navsezadnje k lepšemu jutri.

3 Zaključek

Od prenatrpanosti učenci postajajo apatični, iztrošeni, hladni. Učitelj kot človek, ki ima v veliki meri v rokah nit in platno za rešitev te problematike, se lahko obrne stran in nadaljuje v duhu modernega časa in hitenja, lahko pa stori marsikaj, da bi to popravil. Ima možnost prisluhniti otrokom in jim vsaj v majhni meri ponuditi prosti čas in igro, pa

se bodo vrnila boljši medosebni odnosi, navdušenost, pravo prijateljstvo. Učitelj danes večkrat nevede dejavnosti zapleta in z njimi pretirava, medtem ko mu preprosti trenutki, preživeti z učenci, bežijo in polzijo iz rok. Učinkovite ideje in rešitve se največkrat skrivajo v otroški spontanosti in preprostosti, in sicer v vsej svoji veličini. Naloga učitelja je, da otroka opazi, izkoristi njegove potenciale in ga dvigne na višjo raven ter mu da možnost, da raste in se razvija. Tudi v primeru projekta Daj naprej se je izkazalo, da je potrebna le dobra ideja in malo usmeritve, da otrok postane aktiven udeleženec v procesu učenja.

4 Viri in literatura

Leder, M. Pay It Forward (film). ZDA. 2000.

Ročne spretnosti razvijajo voljo – Slovenske novice (splet). 2014. (citirano 12. 10. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.slovenskenovice.si/lifestyle/zdravje/rocne-spretnosti-razvijajo-voljo>.

Musek Lešnik, K.: *Misli o vzgajanju in poučevanju* (splet). 2014. Dostopno na naslovu: http://www.ipsos.si/Citati_misli_o_vzgoji_poucevanju.html.

Pregovor.com: reki citati, modre misli in verzi (splet). Objavljeno 2009. Dostopno na naslovu: <http://www.pregovor.com/kategorije/znanje.html>.

Misli o glasbi – Kresnik (splet). Objavljeno 2019. Dostopno na naslovu: https://www.kresnik.eu/misli-o-glasbi_clanek_1543.html.

Otroška igra – Revija Zmajček. Objavljeno v prilogi za starše revije Zmajček, januar 2019 (št. 5, letnik 25). Dostopno na naslovu: <https://www.zmajcek.net/otroska-igra/>.

10 znanih citatov o hrani (splet). Objavljeno 2. 2. 2015. Dostopno na naslovu: <https://storklja.com/10-znanih-citativ-o-hrani/>.

Archives/Srednja zdravstvena šola Ljubljana (splet). Objavljeno 21. 11. 2016. Dostopno na naslovu: <https://szslj.si/2016/11/21/>.

Sodelovalno učenje pri matematiki

Collaborative learning in mathematics

Jasmina Cvek

Osnovna šola Orehek Kranj, Slovenija, jasmina.cvek@osorehek.si

Izvleček

Učenci morajo biti pri pouku kar najbolj aktivni. Ena izmed metod, ki spodbuja aktivnost, je sodelovalno učenje. Učence spodbuja k medsebojnemu sodelovanju, kritičnemu sprejemanju informacij in jih navaja na samostojno delo z viri. Metodo smo uporabili v 5. razredu pri matematiki pri ponovitvi in nadgradnji učne snovi geometrijska telesa. Vsak od štirih učencev v heterogeni skupini je dobil svoje geometrijsko telo. Zapisali so, kar že vedo o tem telesu. Nato so se razdelili v ekspertne skupine; to so skupine z učenci, ki so dobili enako telo. V njih so predstavili, uskladili in dopolnili svoje znanje. Ob povratku v svojo osnovno skupino so učenci prebrali besedilo o opisu teles. Podčrtali so ključne podatke, rešitve preverili, popravili in dopolnili. Vsak član skupine je nato predstavil svoje zapiske oz. znanje ostalim, nato so skupaj izdelali miselni vzorec. Tako so učenci dobili vpogled v celotno učno snov, kar pa je najvažnejše: učencem je bil tak način dela zanimiv, izkazali pa so tudi znanje.

Ključne besede: sodelovalno učenje, ekspertna skupina, osnovna skupina, ponovitev učne snovi, bralno razumevanje

Abstract

Pupils must be active participants during lessons. One of the methods that encourages student activity is collaborative learning. It boosts student cooperation, critical perception of information and independent work with sources. This method was used during Grade 5 Maths lesson when revising and learning about geometric bodies. Students were divided into heterogenous groups of four, where each student received their own geometric body. Then they wrote down what they already knew about it. After that they joined their expert groups, which were comprised of students who received the same geometric body. In these groups students presented and upgraded their knowledge. When they returned to their original groups, they presented their descriptions, underlined key information, checked and corrected their answers and filled in any missing information. Each group member then presented their notes or knowledge to others and then students created mind maps together. Students thus gained an insight into the entire subject of geometric bodies. Nevertheless, most importantly, students enjoyed this method of work and showed their knowledge.

Key words: collaborative learning, expert group, original group, revision, reading comprehension

1 Uvod

Timsko delo je zelo pomembno. Brez medsebojnega sodelovanja, usklajevanja in sklepanja kompromisov bi bili zadani cilji težje dosegljivi. Več glav, več ve. Učence moramo pripraviti na timsko delo, pri katerem je prav vsak posameznik aktiven, saj le aktivnost vseh članov tima pripomore k uspehu. Učenčeva aktivna vloga je pri pouku zelo pomembna. Ena izmed metod, ki spodbuja timsko delo in s tem učenčevo aktivnost pri pouku, je sodelovalno učenje. Kot pravi Vodopivčeva (2013), so pri sodelovalnem učenju učenci samostojni, sodelujejo z vrstniki, predstavljajo ideje na različne načine, se srečujejo z različnimi viri in jih znajo uporabiti, so kritični do svojega dela in dela drugih. Predvsem pa se učijo drug od drugega.

2 Potek učne ure

Metodo sodelovalnega učenja sem preizkusila pri predmetu matematika v petem razredu, in sicer pri učni temi Liki in telesa. S telesi so se učenci že srečali v preteklih letih. Nekaj znanja so že imeli, potrebno ga je bilo le še preveriti in nadgraditi. Sodelovalno učenje se mi je zdelo primerno. Obravnavi sem namenila dve uri, in sicer blok uro.

2.1 Uvodna motivacija

Znanje o geometrijskih pojmi, ki smo jih že spoznali, smo ponovili z igro domine. Med učence sem razdelila kartončke, ki so bili kot domine razdeljeni na dva dela, na katerih je bilo vprašanje in ne pripadajoči odgovor. Učenec, ki je začel z igro, je prebral vprašanje na svojem kartončku. Odgovor je prebral učenec, ki je imel na svojem kartončku po svojem mnenju zapisan pravilen odgovor. Če je bil odgovor pravilen, je nato lahko prebral svoje vprašanje, odgovoril je učenec s pravilnim odgovorom in nato je prebral svoje vprašanje. Tako se je igra nadaljevala, dokler krog ni bil sklenjen. Če je nekdo prebral napačen odgovor, so učenci iskali pravih.

Igro domine smo z učenci izdelali skupaj. Vsak učenec je dobil svoje vprašanje, na katerega je pisno odgovoril. Potem so si vprašanja in odgovore izmenjali in jih dopolnili. Sledila je izdelava kartončkov. Učenci so na levo polovico zapisali svoje vprašanje, na desno polovico pa enega izmed odgovorov, ki so ga izžrebali. Pri tem so bili pozorni, da izžrebani odgovor ni bil odgovor na njihovo vprašanje.

Igro smo že večkrat ponovili, saj učenci dobijo vsakič druge pare vprašanj in odgovorov. Tako se učijo oz. utrjujejo učno snov na zabaven način.

2.2 Osrednji in zaključni del ure ter sodelovalno učenje

Učenci so se razvrstili v skupine po pet članov s pomočjo razrezane slike teles. Ker je bilo učencev 26, je imela ena skupina šest članov. Tako je nastala osnovna skupina. Osnovnih skupin je bilo pet. Da pa bi delo nemoteno potekalo, so si člani skupine

razdelili vloge: redar (poskrbi, da se dela samo zahtevano), spodbujevalec (spodbuja, hvali), poročevalec (zapisuje, poroča), organizator (razdeli naloge, predlaga organizacijske rešitve). Če je v skupini več članov, kot je vlog, imata eno vlogo dva učenca.

Vsak član v skupini je dobil svojo sliko geometrijskega telesa: kvader, kocka, valj, krogla, stožec. V skupini, ki je imela enega člana več, sta bili dve telesi enaki. Sledilo je individualno delo. Na »čečkalni« list je vsak učenec zapisal ime svojega telesa in vse, kar je vedel o tem telesu.

Med tem časom sem po učilnici na tla porazdelila modele izbranih teles. Po določenem času oz. ko so učenci zapisali, kar so vedeli o danem telesu, so poiskali telo, ki so ga opisovali in se posedli poleg njega. Tako je nastala ekspertna skupina. Nastalo je pet ekspertnih skupin – toliko, kolikor je bilo teles. V ekspertni skupini so bili zbrani člani iz osnovnih skupin, ki so imeli enaka telesa. Vsaka ekspertna skupina je imela pet članov oz. ena šest. V teh skupinah je vsak učenec nato prebral, kar je zapisal o telesu. Ostali člani so ga pozorno poslušali. Po branju podatkov so se člani skupine usklajevali: kaj je pravilno, kaj napačno. Učenci so svoje zapise dopolnjevali in popravljali.

Ko so ekspertne skupine zaključile s svojim delom, so se učenci vrnili v svoje osnovne skupine. Dobili so besedilo o telesih, ki so ga morali najprej tiho prebrati. Nato so poiskali podatke o svojem telesu, jih še enkrat prebrali in podčrtali pomembne podatke. Svoje zapise so s pomočjo podčrtanih podatkov preverili in dopolnili.

Besedilo je bilo diferencirano. Zapisano je bilo v treh težavnostnih stopnjah: za učence, ki jim predstave ne delajo težav, za učence, ki nekoliko težje razumejo matematične pojme, in za učenca, ki ima s predstavo resne težave in je otrok s posebnimi potrebami. Sledila je predstavitev teles znotraj osnovnih skupin. Vsak član je predstavil svoje telo. Ostali člani so ga pozorno poslušali. Nato je vsak učenec podatke o svojem telesu izpisal po alinejah na manjši list, skupaj pa so nato učenci s pomočjo izpisanih podatkov na lističih oblikovali miselni vzorec na večji list – plakat. Pri tem je imel vodilno vlogo organizator. Spodbujevalec in redar pa sta bila ves čas na preži. Poročevalec v skupini je nato miselni vzorec ubesedil.

Učenci so znanje preverili z delovnim listom, na katerem so bila zajeta vsa telesa. Tako kot je bilo diferencirano besedilo, so bili diferencirani tudi delovni listi. Pri reševanju so si lahko pomagali z miselnim vzorcem in besedilom, lahko pa so se posvetovali tudi v skupini. Po reševanju so učenci rešitve delovnega lista pregledali znotraj skupine.

Za domačo nalogo so morali sami izdelati miselni vzorec za vsa telesa.

3 Zaključek

Vsak učenec je po koncu ure pod ustrezen obrazek (na izbiro so bili: obrazek, ki izraža zadovoljstvo, obrazek, ki izraža delno zadovoljstvo, in obrazek, ki izraža nezadovoljstvo) pritrdil magnet in na ta način ovrednotili učno uro.

Dva učenca sta bila delno zadovoljna, ostali pa so bili zadovoljni. Ves čas je bila prisotna delovna disciplina. Učenci so bili motivirani za delo. Pomagali so drug drugemu. Redarji skorajda niso imeli dela. Spodbujevalci so kar pozabili na svojo vlogo in so redkokdaj pohvalili.

Igra domino se jim zdi zabavna. Zavedajo se, da na ta način utrjujejo že naučeno snov. Skupinskega dela so vajeni, se pa včasih sprejo, ko delijo vloge. Ko so učenci zapisovali, kaj o geometrijskih telesih že znajo, so nekateri vedeli veliko, nekateri le nekaj, dva učenca pa sta imela popolnoma prazno. Svoje znanje so skupaj dopolnili v ekspertnih skupinah. Pri delu so se poslušali, znanje so usklajevali. Ko so se učenci vrnili v osnovne skupine, so se zavedali, da bodo morali pridobljeno znanje posredovati ostalim članom skupine.

Učenci so bili ves čas aktivni, sodelovalni. Učitelj je imel samo vlogo usmerjevalca. Metoda sodelovalnega učenja se je izkazala kot učinkovita. Cilj je bil dosežen. Učenci se niso dolgočasili, bili so aktivni, brez strahu so pokazali svoje znanje, ga dopolnili in prenesli na ostale sošolce.

4 Viri in literatura

Vodopivec, I.: *Sodelovalno učenje v praksi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2003.

Uvodna motivacija in pouk glasbe

Introductory motivation in music lessons

Eva Čeh

OŠ Antona Tomaža Linhartaradovoljica, eva.cek@gmail.com

Izvlaček

Avtorica prispevka v prvem delu predstavi pomen uvodne motivacije pri pouku glasbene umetnosti in dejavnostih, povezanih s šolskim pevskim zborom. Nato prikaže, kako in na katere načine izvaja uvodno motivacijo pri pouku glasbene umetnosti in pri interesni dejavnosti. Opisane načine uvodne motivacije lahko uporabijo tudi učitelji drugih predmetov. Nato razloži, kako poteka uvodna motivacija: na primer posameznim zlogom DAM, DURA, DIRI dodaja ustrezne gibe. Te gibe sprva določi učiteljica, nato pa jih dodajajo/spreminjajo/odvzemajo učenci sami. Pomembno je, da so otroci pri tej uvodni motivaciji aktivni, da aktivno razmišljajo, krepijo svojo samozavest, se vključujejo v skupino (razred in pevski zbor) in med seboj sodelujejo. Te dejavnosti imajo za svoj cilj tudi krepitev zmožnosti iz učnega načrta za glasbo: razvijanje občutka za ritem, utrjevanje že znanega in širjenje glasbenega posluha, spodbujanje doživljanja in izražanja glasbe z glasbenimi dejavnostmi, vzbujanje radovednosti ter razvijanje interesa in aktivnega odnosa do glasbe ...

Ključne besede: glasbena umetnost, pevski zbor, uvodna motivacija, sodelovalno učenje, izkustveno učenje

Abstract

The author begins the article by presenting the importance of introductory motivation in teaching music and activities that are connected with the school choir. She then demonstrates how and in what ways she carries out the introductory motivation in music lessons and extracurricular activities/the school choir practices. The methods of introductory motivation described can also be used by teachers of other subjects. Further on, the author explains how the introductory motivation happens: for example, by adding the appropriate motions to the individual syllables of DAM, DURA, DIRI. These movements are initially determined by the teacher and then added / modified / removed by the students themselves. It is important for children to be active in this introductory motivation, to think actively, to improve their self-esteem, to be involved in a group (class and choir) and to interact with each other. These activities also aim at enhancing the competences stated in the music curriculum: developing a sense of rhythm, consolidating their knowledge and expanding musical talent, stimulating the

experience and expression of music through musical activities, arousing curiosity, and developing interest and an active attitude towards music.

Key words: music lessons, the school choir, introductory motivation, cooperative learning, experiential learning

1 Uvod

Sem učiteljica glasbe na Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta v Radovljici, kjer vodim dva otroška in mladinski pevski zbor. Poleg tega vodim dekliški pevski zbor na Gimnaziji Škofja Loka ter zbor odraslih in zbor otrok v Šenčurju. Poznano mi je delo glasbenega pedagoga in delo z vsemi starostnimi skupinami. Predana sem glasbi in delu za glasbo. Delo z vsako od teh skupin je unikatno, saj so skupine formirane različno glede na starost in institucijo. Prav tako se skupina vsako šolsko leto oblikuje malce drugače, saj se pridružijo nekateri novi člani, spet obstoječi pevci pa ni nujno, da s petjem v zboru nadaljujejo. Od učitelja glasbe na osnovni šoli se pričakuje, da bo vodil otroški in mladinski pevski zbor, organizacijski in izvedbeni pogoji pa so na šolah zelo različni. Na Gimnaziji Škofja Loka so pogoji za delo skoraj idealni in tudi podpora vodstva pri projektih in gostovanjih je odlična. Na osnovni šoli se ravno tako trudijo, da bi zbori imeli dobre pogoje za delo, vendar obstajajo neke omejitve: s člani vseh osnovnošolskih pevskih zborov se srečujem večkrat tedensko, da vsem omogočim, da se zboru lahko pridružijo. Vaje tako potekajo v času predur in v urah po končanem rednem pouku. Otroci vozači na to uro včasih tudi ne pridejo, ker so odvisni od prevoza. To se sploh rado dogaja v urah po koncu pouka. Ker tako vadimo ločeno, člani zbora tudi niso tako povezani, kot bi morali biti. Posledično se to pozna na kvaliteti barve zvoka. Za kontinuirano delo zbora je včasih težava tudi urnik oziroma različni izbirni predmeti, ki si jih izberejo otroci, v popoldanskem času pa druge (interesne) dejavnosti.

2 Težava postane motivacija za rešitev

Dolgo sem razmišljala, kako bi bolj povezala pevce v otroškem in mladinskem pevskem zboru med seboj. Ne morem jih odpeljati na spoznavni vikend ali druženje v naravi, kot to lahko naredim s pevkami iz gimnazijskega zbora (tam nam šola omogoči pevski intenzivni vikend). Mogoče to ostaja kot ideja za prihodnost. Iskala sem preprosto poceni rešitev, ki bi bila takoj uresničljiva. Odločila sem se za različne načine uvodne motivacije, ki so prva stopnička pred petjem. Imajo dvojni pomen: služijo za motivacijo, pevke in pevci se pri tem zabavajo, spoznavajo, lahko se upojejo ali pa razvijajo glasbene spretnosti (posluh, ritem in glasbeni obseg)..

2.1 Opis načinov uvodne motivacije pri pevskem zboru

Vaja s tremi zlogi

Ena izmed zelo učinkovitih uvodnih motivacij je vaja s tremi zlogi, pri kateri otroci razvijajo več področij: glasbeni posluš, ritem in koordinacijo ter lahko sami ustvarjajo. Pred pričetkom vaje se vedno naučimo melodijo vaje z besedilom treh zlogov, ki ga morajo otroci znati, saj bo le tako vse nadaljnje delo zanje lažje. Vaja je sestavljena iz treh besed: DAM, DIRI in DURA. Ko sta besedilo in melodija utrjena in usvojena, se otroci postavijo v krog, tako da se svojega soseda rahlo dotikajo in ga dosežejo. V krogu nadaljujemo z dodajanjem gibov: na vsak zlog DAM z rokami udarimo po svojih kolenih. Na vsak zlog DIRI se z rokami prestavimo za eno v desno, tako da udarimo z desno roko po sosedovem levem kolenu, z levo roko pa po svojem desnem kolenu. Na vsak zlog DURA pa se z rokami prestavimo za eno v levo, tako da s svojo levo roko udarimo po sosedovem desnem kolenu in z desno roko po svojem levem kolenu. S tem otroci krepijo tudi koordinacijo, saj v krogu pride do nasprotne slike in se otroci hitro zmedejo. Vaja potrebuje nekaj utrjevanja, lahko pa je tudi vir učenčevega ustvarjanja, kar spodbudimo tako, da učence razdelimo v manjše skupine (štiri ali pet učencev) ter jim pustimo nekaj minut za lastno ustvarjanje. Vsaka od skupin mora za omenjene tri besede poiskati svoje gibe, ki so izvedljivi za izvajanje. Delo predstavijo pred celim zborom, vsi skupaj pa ponovijo gibe vsake skupine. Pesem lahko izvajamo v različnih tempih in v različnih dinamičnih razponih, s čimer utrjujemo tudi parametre glasbene interpretacije.

Papiga z napako

To vajo lahko izvajamo na dva načina – kot melodični (vokalni) ali ritmični odmev. Otroci poznajo izraz »papiga ponavljanka«, saj papiga običajno ponovi besedo, ki jo sliši. Papiga z napako pa slišano ponovi obratno.

Pri ritmičnem odmevu si izberemo razne kombinacije eno- ali dvozložnih besed, kot so: pica – burger, kava – čaj, ja – ne... Sama zaporedne besed izvedem v štiridobnem taktovskem načinu, otroci pa morajo v enakem ritmu besede ponoviti v obratnem vrstnem redu.

Primer: Pica – burek – pica – burek → odmev: burek – pica – burek – pica.

Pri melodičnih odmevih besede v določenem obsegu smiselno zapojemo, otroci jih na enako melodijo ponovijo v obratnem vrstnem redu.

S temi vajami dosegam in uresničujem tudi cilje iz učnega načrta za pouk glasbene umetnosti:

- spoznavanje učinka in uporabnost glasbenih dejavnosti kot sprostitvenih tehnik za telo in duha (glasbena terapija);
- razvijanje čustvene inteligence kot temeljnega pogoja za učenje ter čustveno-socialno zrelost otrok;

- spodbujanje doživljanja in izražanja glasbe z glasbenimi dejavnostmi (poslušanje, izvajanje, ustvarjanje) ter drugih izraznih sredstev in medijev;
- vzbujanje radovednosti ter razvijanje interesa in aktivnega odnosa do glasbe;
- sodelovanje v različnih oblikah glasbenega udejstvovanja;
- razvijanje sporazumevanja in komuniciranja v glasbenem jeziku.

2.2 Prenos uvodnih motivacij

Uvodne motivacije so pustile dober pečat na razumevanju med člani otroškega in mladinskega pevskega zbora na osnovni šoli. Odločila sem se, da te tehnike uporabim tudi pri vajah z gimnazijskim zborom in v otroškem zboru v Šenčurju.

Pevci so bili sprva skeptični, kaj se igramo, nato pa so »igrice« sprejeli kot dobrodošlo sprostitev in se nanje navadili. Sploh pevci v Šenčurju, ki imajo pevsko vajo ob petkih popoldan, jemljejo take vaje kot sprostitev. Predvsem je pomembno, da so vaje primerne starosti in sposobnosti otrok. Za starejše pevce primeri ne smejo biti preveč otročji ali banalni, za mlajše morajo biti primeri dovolj enostavni oziroma dosegljivi njihovim zmožnostim.

3 Zaključek

Pevska vaja ali katera koli ura glasbenega pouka s takšnimi in podobnimi vajami postane bolj pestra in zanimiva, posledice takšnega rednega izvajanja pa so samo pozitivne. Pevci so se predvsem povezali med seboj, se bolj spoznali in razvijali glasbene sposobnosti. Ideja, ki jo razvijam v osnovni šoli, je, da bomo letos izpeljali »Noč v šoli« in tako združili pevske vaje s spanjem v šolski telovadnici, poleg vaj pa bodo učenci deležni še nekaj športnih aktivnosti in ustvarjalnih delavnic. S tem bi jim nekako omogočila posebno pevsko izkušnjo ter jim šolo (in petje) približala na drugačen način. Učitelju idej ne zmanjka, naj nam vsem tudi ne zmanjka volje za njihovo uresničevanje.

4 Literatura

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. *Učni načrt za predmet glasbena umetnost*. [Elektronski vir]. Dostopno na naslovu: https://www.gov.si/assets//ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_glasbena_vzgoja.pdf (pridobljeno: 15. 1. 2020).

Seminar: Mala zborovska šola (ZRSS).

Seminar : Zborovska šola (ZRSS).

Cankar v projektu – z roko v roki učitelji in učenci

The project Cankar – teachers and students working hand in hand

Jana Čemas

Osnovna šola Vodice, Slovenija, jana.cemas@gmail.com

Izvleček

Z branjem učenci oblikujejo osebno in narodno identiteto, širijo obzorja ter spoznavajo svojo kulturo. V prispevku je predstavljen projekt, s katerim se je Osnovna šola Vodice pridružila akciji Nacionalni mesec skupnega branja, hkrati pa z razstavo obeležila stoletnico smrti Ivana Cankarja. V projektu so sodelovali učenci druge in tretje triade ter učitelji razredniki, ki so v sklopu razrednih ur učencem brali izbrane črtice, se pogovarjali o njih in dopolnjevali poglede na prebrano besedilo. Učenci so s svojimi ustvarjalnimi izdelki obogatili razstavo, odprto za javnost. Cilj projekta je na drugačen način spoznati Cankarjeve črtice, začutiti poetičnost njegovega jezika in poustvarjati. S projektom so učenci podrli mit o težavnosti, o miselni in življenjski oddaljenosti Cankarjevih besedil.

Ključne besede: skupno branje, Ivan Cankar, črtica, razumevanje, poustvarjalno besedilo

Abstract

Reading helps students to form their personal as well as their national identity, to broaden their horizons and get to know their culture. This article presents a project with which the primary school Vodice joined the campaign of the National Month of Joint Reading. At the same time, the school marked the centenary of the death of Ivan Cankar with an exhibition prepared by the second and third period students together with their class teachers. During their class periods they read the chosen sketches and led a discussion about the texts. The exhibition was enriched with students' works of art. The exhibiton was opened for the public. The aim of the project was to get familiar with Cankar's sketches in a different way, to feel the poetry of his language and to recreate. The project annihilated the myth about the complexity of the thouht and the life-distance of Cankar's texts.

Key words: joint reading, Ivan Cankar, a sketch, understanding, recreated text

1. Uvod

V letu 2018 smo obeležili 100. obletnico Cankarjeve smrti. Ob tej priložnosti smo na Osnovni šoli Vodice izvedli projekt z naslovom Cankarjevo leto in ga združili z Nacionalnim mesecem skupnega branja, ki ga vsako leto od 8. septembra do 8. oktobra pripravljamo v sodelovanju z Javno agencijo za knjigo RS. Namen vsakoletne akcije je spodbujanje skupnega branja, kar smo videli kot priložnost, da Cankarjevo literaturo predstavimo učencem na drugačen način, ne le kot običajno obvezno samostojno domače branje, temveč tudi kot druženje ob branju dveh generacij, učiteljev in učencev.

2. Priprava na projekt

Med osnovnošolci Ivan Cankar ni med priljubljenimi avtorji, saj se jim zdijo njegova besedila miselno in življenjsko oddaljena, hkrati pa učitelji slovenščine pogosto poslušamo, da so njegova besedila prezahtevna. Namen projekta je ugotoviti, ali se da učencem približati Cankarja tako, da bi učenci začutili delček lepote njegove literature. V ta namen smo izbrali črtice iz Cankarjeve zbirke *Moje življenje*.

2.1 Cilji projekta

Pri projektu smo sledili ciljem v Učnem načrtu Slovenščina (2018), kjer je branje navedeno kot splošni cilj in smo ga upoštevali pri izbiri didaktičnih sistemov in strategij. Pri književnem pouku se učenke in učenci srečujejo s književnimi besedili, ob katerih razvijajo sporazumevalno in tudi doživljajsko, domišljijско in ustvarjalno zmožnost. Cilji, ki smo jih zastavili, so, da učenci:

- spoznavajo Ivana Cankarja in njegova umetnostna besedila kot del svoje kulture;
- ubesedujejo svoje misli, stališča, čustva in izkušnje;
- presojaajo ravnanje in mišljenje književnih oseb;
- prepoznajo motive za ravnanje (namere, misli, čustva ...) in jih primerjajo s svojim pogledom na svet;
- prepoznajo prvoosebne pripovedovalca;
- prepoznajo črtico kot kratko pripoved o enem dogodku/doživljaju; v ospredju so čustva in razpoloženje osebe (UN Slovenščina, 39–42).

Ker pa smo se želeli v projektu tudi medpredmetno povezati, smo sledili splošnemu cilju »oblikovati pozitivni odnos do nacionalne kulturno-umetniške dediščine in njenega vključevanja v sodobnost« v Učnem načrtu Umetnost kot neobvezni izbirni predmet (2013), hkrati pa smo zadostili še operativnim ciljem, kot sta »učenci se ustvarjalno izražajo z likovnimi materiali in z likovnimi znaki interpretirajo umetnostno besedilo« (UN Umetnost kot neobvezni izbirni predmet, str. 6).

2.2 Metoda skupnega branja

Za bralni dogodek smo izbrali metodo skupnega branja, kar pomeni učiteljevo glasno interpretativno branje. Njegov cilj je motivirati učence za poslušanje in doživljanje estetskega užitka ob branju. Učitelj se je na branje učencem predhodno pripravil. Ta metoda je zanimiva, saj tako lažje vzpostavljamo pozornost pri učencih, med branjem postavljamo vprašanja, s katerimi preverjamo razumevanje, razlagamo neznane besede in težja mesta v besedilu.

3. Potek projekta

Pri projektu so sodelovali učenci od 6. do 9. razreda z učitelji razredniki ter učenci neobveznega izbirnega predmeta Umetnost, pridružili pa so se lahko tudi učenci od 1. do 5. razreda, vendar sta bila način dela in izbor besedil za branje prepuščena učiteljicam. Dejavnosti so izbirale glede na starost, zrelost in interes učencev.

3.1 Potek dejavnosti

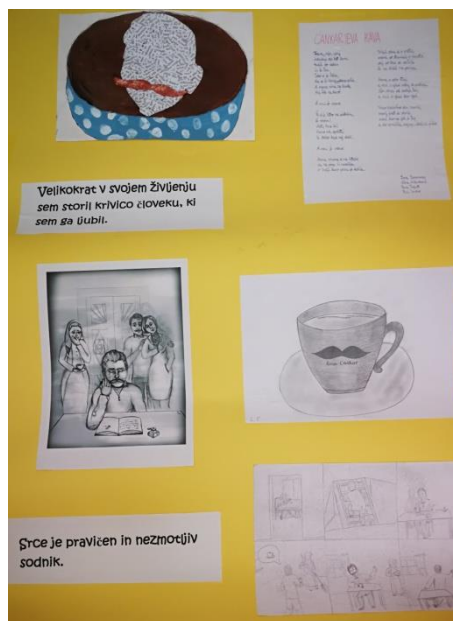
Pri prvi razredni uri so učitelji razredniki ali sorazredniki učencem glasno brali izbrano Cankarjevo črtico iz zbirke *Moje življenje*, in sicer učencem 6. razredov črtico *Enajsta šola*, učencem 7. razredov črtico *Pehar suhih hrušk*, učencem 8. razredov črtico *Mater je zatajil* in učencem 9. razredov črtico *Skodelica kave*. Na samo interpretativno branje so se učitelji predhodno pripravili. Za uvodno motivacijo so učitelji predstavili svoj odnos do Cankarja ali njegovih del, pripovedovali so, kako so ga sami sprejemali v šoli. O prebrani črtici so se pogovorili s pomočjo vodenih vprašanj. Učenci so izražali mnenje o črtici, pripovedovali so o dogajanju, prepoznavali so značilnosti Cankarjevega jezika, pripovedovali so o svojih lastnih izkušnjah ipd. Proti koncu ure so zbirali ideje, kako bi na svoj način predstavili črtico. Učitelji so od vodje projekta sicer prejeli ideje in vodena vprašanja, ki so jim služila kot pomoč pri izpeljavi ure, lahko pa so uro zapeljali po svoje (Priloga 1–3).

Pri drugi razredni uri so učenci poustvarjali na temo prebrane Cankarjeve črtice. Lahko so napisali svojo črtico o otroških spominih, napisali svojo pesem, upodobili motiv ali zgodbo iz prebrane črtice v sliki ali stripu, lahko so izdelali portret Ivana Cankarja itd. Ker je bila ena ura za ustvarjanje premalo, z organizacijskega vidika pa na razpolago ni bilo dovolj prostih razrednih ur, so z delom nadaljevali doma. Učenci so bili zelo motivirani in nastali so zanimivi izdelki.

3.2 Rezultat projekta

Branju in poustvarjanju smo torej namenili dve razredni uri v septembru in oktobru, ki jih imamo na naši šoli ob petkih 5. šolsko uro, potem pa so imeli učenci še 14 dni časa, da so svoje izdelke dokončali. V decembru smo projekt zaključili s šolsko razstavo o Cankarju, ki je bila odprta za javnost in smo jo postavili v treh nadstropjih naše šole. V pritličju so učenci s plakati prikazali Cankarjevo življenje, na televizijskem zaslonu se je med glavnim odmorom predvajala predstavitev Cankarjevega časa z zgodovinskega

in političnega vidika. V prvem nadstropju so bili razstavljeni ustvarjalni izdelki učencev, v drugem nadstropju pa je lahko obiskovalec občudoval velik opus Cankarjevih del.

Slika 1: Ustvarjalni izdelki učencev, pripravljeni za razstavo

Slika 2: Ivan Cankar in njegova mati izbirata skodelico kave

4. Zaključek

Odziv učencev in učiteljev na skupno branje je bil izjemno pozitiven. Učenci so sodelovali, saj smo jim pustili izraziti svoje mnenje, čeprav se učitelji nismo strinjali z njimi. Tako so se učili utemeljevanja in razlaganja. Zanimivo jim je bilo predvsem, da so tudi drugi učitelji, npr. matematike, angleščine, fizike, zgodovine, interpretativno brali. Učenci so dobili priložnost, da učitelje spoznajo še v drugačni vlogi, vlogi bralca, ki ima pozitiven odnos do branja in je lahko zgled kultiviranega in razmišljujočega bralca. Glede na odzive nismo imeli občutka, da bi bil Cankar zanje prezahteven, saj smo ravno z metodo skupnega branja in dodatnimi dejavnostmi poskrbeli, da smo šli pri besedilih v globino. Prav tako je bil izjemen odziv pri umetniških izdelkih, kar so dokazali učenci s številnimi izdelki, hkrati pa so presenetili s svojo literarno in likovno domišljijo in nadarjenostjo. Z razstavo so na koncu spoznali še, da se lahko z enim avtorjem in njegovim delom celo medpredmetno povežejo in spoznavajo še druge vidike življenja Ivana Cankarja (zgodovina, etika, umetnost). Pozitivno so se na projekt odzvali tudi starši učencev in drugi naključni obiskovalci, ki so izrazili željo po še več takih dogodkih.

5. Viri in literatura:

Slika 1: lastni vir (17. 12. 2018).

Slika 2: lastni vir (17. 12. 2018)

Učni načrt Slovenščina. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2018.

Učni načrt Umetnost. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2013.

Cankar I.: *Moje življenje* [elektronski vir]. 1920. Dostopno na naslovu: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-PK4X026A> (pridobljeno: 27. 9. 2018).

Priloge:

Priloga 1: Učni list Pehar suhih hrušk.

Priloga 2: Učni list Mater je zatajil.

Priloga 3: Učni list Skodelica kave.

Priloga 1

III (Pehar suhih hrušk)

Malo o Cankarju za uvod:

<https://siol.net/trendi/kultura/dan-ko-je-umrl-ivan-cankar-osem-dejstev-ki-jih-o-njem-morda-se-niste-vedeli-455281> (prve 4 minute)

Črtica, ki jo bomo prebrali, je iz zbirke črtic z naslovom Moje življenje, v katerih se pisatelj spominja svoje mladosti. Predlagam, da prisluhneš in se prepustiš Cankarjevi besedi, ki te bo popeljala v čudovite, nenavadne in neznane, mnogokrat tudi temačne svetove; silno hrepenenje, močna ljubezen, dobro in zlo bodo tvoji sopotniki.

BRANJE – bere učitelj/-ica, in sicer naglas

POGOVOR o vsebini – razumevanje prebranega besedila

Kdo je zapeljal Cankarja v skušnjava, da bi na skrivaj jemal hruške?

Kje se je skrival pehar hrušk?

Natančno opiši, kako se je prišlo do hrušk.

Kdaj je mati odkrila, da jih ni bilo več?

Kaj je storila sestra Lina? Ali bi ti tudi kaj takega storil bratu/sestri?

Kako je mati kaznovala domnevnega tatu? Kaj je najbolj bolelo?

Kakšno je bilo Cankarjevo maščevanje nad sestro?

NOVE NALOGE – IZDELKI

- Poskusi predvideti, kakšen bi bil razplet, če Lina brata ne bi izdala. Napiši drugačno nadaljevanje zgodbe.
- Nariši velik pehar slastnih, zrelih hrušk, ki človeka vabi, da si postreže.
- Ali imaš tudi sam/-a kakšno tako zgodbo z bratom ali sestro, ko se ti je zgodila krivica? Predstavi jo v spisu.

<https://www.youtube.com/watch?v=tNuTLdFJQAs>

Pa še malo za poslušanje ob ustvarjanju.

Lahko pa uresničite svoje poljubne ideje.

Priloga 2

MATER JE ZATAJIL

Malo o Cankarju za uvod:

<https://siol.net/trendi/kultura/dan-ko-je-umrl-ivan-cankar-osem-dejstev-ki-jih-o-njem-morda-se-niste-vedeli-455281> (prve 4 minute)

Črtica, ki jo bomo prebrali, je iz zbirke črtic z naslovom Moje življenje, v katerih se pisatelj spominja svoje mladosti. Predlagam, da prisluhneš in se prepustiš Cankarjevi besedi, ki te bo popeljala v čudovite, nenavadne in neznane, mnogokrat tudi temačne svetove; silno hrepenenje, močna ljubezen, dobro in zlo bodo tvoji sopotniki.

BRANJE – bere učitelj/-ica, in sicer naglas

POGOVOR o vsebini – razumevanje prebranega besedila

V katerem letnem času se odvija zgodba?

Kakšna je Cankarjeva mati? Kako je predstavljena? Je Cankarjeva mati v čem podobna tvoji?

Zakaj je prišla na obisk k sinu?

Kaj je glavni razlog, da je pred šolo zatajil svojo mater? Upravičeno?

NOVE NALOGE – IZDELKI

- Se je tudi tebi kdaj zgodilo, da si se sramoval/-a svojih staršev? Ob kateri priložnosti? Kaj si storil/-a?
- Nariši Cankarjevo mater, ki čaka sina pred šolo.
- Ali imaš tudi sam/-a kakšno tako zgodbo z bratom ali sestro, ko se ti je zgodila krivica? Predstavi jo v spisu.

Lahko pa uresničite svoje poljubne ideje.

Priloga 3

SKODELICA KAVE

Za uvod nekaj malega o Cankarju:

<https://siol.net/trendi/kultura/dan-ko-je-umrl-ivan-cankar-osem-dejstev-ki-jih-o-njem-morda-se-niste-vedeli-455281> (prve 4 minute)

Črtica, ki jo bomo prebrali, je iz zbirke črtic z naslovom Moje življenje, v katerih se pisatelj spominja svoje mladosti. Predlagam, da prisluhneš in se prepustiš Cankarjevi besedi, ki te bo popeljala v čudovite, nenavadne in neznane, mnogokrat tudi temačne svetove; silno hrepenenje, močna ljubezen, dobro in zlo bodo tvoji sopotniki.

BRANJE – bere učitelj/-ica, in sicer naglas

POGOVOR o vsebini – razumevanje prebranega besedila

Kdo nastopa v črtici?

Zakaj se je Cankar iz izbe preselil na podstreho?

Kaj je želel od mame? Zakaj je bila ta želja nenavadna?

Mama mu je željo uresničila.

Kaj je nato storil Cankar?

Kako se je ob tem počutila mati? Kako pa Cankar?

NOVE NALOGE – IZDELKI

- Zamisli si, da si njegova mama. Napiši list v dnevniku Cankarjeve mame. Predvsem se osredotoči na njena čustva, občutja.
- Čim bolj natančno nariši skodelico kave, tiste močne, dišeče.
- V stripu predstavi črtico Skodelica kave.

Lahko pa uresničite svoje poljubne ideje.

Malo za šalo, malo zares si lahko ogledate:

<https://www.youtube.com/watch?v=8uNg-XWKT-U>

<https://www.youtube.com/watch?v=bfSGkwOf6kQ>

<https://www.youtube.com/watch?v=kae61X9iAME>

Hospitacije v srednji šoli

Classroom observations at secondary school

Branka Čenčič

Šolski center Škofja Loka, Srednja šola za strojništvo, Slovenija,

branka.cencic@scsl.si

Izvleček

Poučevanje je dinamično in vedno bolj zahtevno, saj se danes od učiteljev pričakuje, da ves čas razvijajo učne strategije, da bi dijake opremili s kompetencami, ki jih bodo potrebovali za uspeh pri delu in v življenju. Srednje poklicno in strokovno izobraževanje se gradi tudi s sodelovanjem med učitelji splošnoizobraževalnih in strokovnih predmetov, s povezavo med šolanjem in industrijo. Z medpredmetnim povezovanjem učitelji dijake lahko prepričajo, da znanje ni vezano samo na en predmet, da je uporabno na različnih področjih. Učiteljevo delo poleg dijakov in njihovih staršev spremlja tudi ravnatelj, ki izvaja hospitacije, ki jih učitelji morajo razumeti kot podporo k razvijanju prakse poučevanja in ne kot nadzor. Primer dobre prakse so kolegialne hospitacije, ki omogočajo medsebojno spremljanje in vzajemno svetovanje, povežejo kolektiv, znanje in izkušnje starejših učiteljev pa so dobrodošla popotnica tudi mlajšim sodelavcem. Ustvari se pozitivna šolska klima, ki vpliva tudi na učenje dijakov.

Ključne besede: medpredmetno povezovanje, hospitacija, primer dobre prakse.

Abstract

Teaching is dynamic and increasingly demanding, as teachers are now expected to constantly develop learning strategies to equip students with the competencies they will need to succeed in work and in life. Secondary vocational and technical education is also built through cooperation between teachers of general and technical subjects, with a link between education and industry. Through cross-curricular integration, teachers can assure students that knowledge is not tied to one subject only, but it can be useful in different fields. In addition to the students and their parents, the teacher's work is accompanied by a headmaster, who performs classroom observations, which should be understood by teachers as a support of developing teaching practice, rather than supervision. Examples of good practice are teacher-to-teacher classroom observations, which enable mutual colleague monitoring and counselling, and staff cooperation at school. Knowledge and experience of senior teachers is a welcome backing for junior colleagues. A positive school climate is created which also affects students' learning.

Key words: cross-curricular integration, classroom observation, example of good practice

1 Uvod

V Škofji Loki se je poklicno in strokovno šolstvo 1. januarja 2009 povezalo v Šolski center Škofja Loka, ki ga sestavljajo štiri organizacijske enote: Srednja šola za strojništvo, Srednja šola za lesarstvo, Višja strokovna šola za strojništvo in lesarstvo in Medpodjetniški izobraževalni center. Na Srednji šoli za strojništvo izobražujejo za različne poklice, učenci pa lahko izbirajo med šolanjem, ki traja dve, tri ali štiri leta, po uspešno končanem 3-letnem programu pa lahko nadaljujejo še dve leti v programu poklicno-tehniškega izobraževanja. Učenci, ki se vpišejo na Srednjo šolo za strojništvo, so bodoči pomočniki v tehnoloških procesih, oblikovalci kovin – orodjarji, strojni mehaniki, instalaterji strojnih instalacij, avtokaroseristi, avtoserviserji, strojni tehniki in avtoservisni tehniki.

2 Medpredmetno povezovanje

Janja Perko (2009) trdi, da šola zahteva uporabno in trajno znanje. Za doseg tega je nujno potrebno tudi medpredmetno izobraževanje. Učitelji bi morali ob vertikalnem podajanju znanja naučiti učence to znanje tudi horizontalno povezovati. Le tako bodo učenci uvideli smiselnost, uporabnost in življenjskost svojega znanja.

Učitelji v srednjem strokovnem in poklicnem šolanju so lahko uspešni, če se povezujejo tako učitelji splošnoizobraževalnih kot strokovnih predmetov, če se povezujejo teorija in praksa, šola in industrija. Takšen način dela je za dijake izziv, saj ni pričakovan, vzbudi pozornost. Dijake se prepriča, da je znanje uporabno in smiselno, saj ga lahko povežejo s poklicnim in z zasebnim življenjem.

Janja Perko (2009) trdi, da je naloga medpredmetnega povezovanja premagovanje ločnice med učnimi predmeti, zavestno vzpostavljanje zveze med sorodnimi učnimi vsebinami znotraj enega ali več predmetov, da bi dosegli čim bolj celostne izobraževalne učinke, ki bi učencem omogočili celostno razumevanje sveta. Takšno načrtovanje pouka prinaša tudi vsebinsko racionalnost, ekonomičnost, boljšo učno uspešnost.

Medpredmetno povezovanje je v srednji šoli lažje načrtovati, če učitelji sodelujejo med sabo tudi tako, da spoznavajo delo drug drugega, poznajo učne načrte in tako se hitreje poišče tema, ki lahko poveže različne šolske predmete. Za dijake je zanimivo, če se v povezovanje vključi tudi praktični pouk, saj jih je na srednjo šolo pripeljala prav želja, da bi se izobrazili za izbrani poklic.

3 Hospitacije

Čeprav Slovar slovenskega knjižnega jezika navaja, da je hospitacija prisostvovanje pouku za pridobivanje pedagoških izkušenj, nekateri učitelji hospitacijo razumejo

predvsem kot ravnateljevo službeno dolžnost, saj Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja v 49. členu med pristojnostmi ravnatelja navaja tudi, da ravnatelj prisostvuje pri vzgojno-izobraževalnem delu vzgojiteljev oziroma učiteljev, spremlja njihovo delo in svetuje, torej gre bolj za nadzor kot za razvojno naravnano spremljanje pouka.

Ana Tomić (2002) definira spremljavo na področju vzgoje in izobraževanja tako, da določi prvine spremljave, saj trdi, da spremljanje sestavlja več prvin, in sicer opazovanje, analiza, sinteza in vrednotenje. Spremljanje pouka sodi k pedagoškemu vodenju kot pomembna dejavnost ravnateljic in ravnateljev, šolskih svetovalnih delavcev in drugih, ki želijo vplivati na spopolnjevanje in spremljanje pedagoške prakse.

S hospitacijami lahko dosežemo tudi izboljšanje vzgojno-izobraževalnega dela. Delo učitelja lahko spremljajo tudi drugi učitelji, vodje in člani strokovnega aktiva, to so kolegialne hospitacije, ki jih učitelji ne razumejo predvsem kot nadzor. Opazovani učitelj verjame, da tako hospitacija tudi njemu omogoči izboljševati vzgojno-izobraževalno delo, saj odkrit pogovor po izvedeni hospitaciji omogoči tudi kritičnost in samokritičnost do načina poučevanja. Učitelji morajo biti odprti za sprejemanje drugačnih metod in oblik dela, kot jih izvajajo sami. Skupaj razmišljajo, kaj je bilo dobro v izvedeni hospitaciji, kaj bi lahko spremenili ... Učitelji dobijo zelo dobro povratno informacijo o svojem delu. Zelo zanimiva pa je tudi izkušnja, kadar uri prisostvujejo učitelji, ki dijake poznajo, a jih poučujejo kakšen drug predmet. Pogosto ugotovijo, da dijaki na drugem področju lahko pokažejo več znanja kot pri predmetu, ki ga poslušajo pri drugem učitelju.

Medsebojne hospitacije pomagajo usklajevati delo strokovnih aktivov, širijo dobre pedagoško-didaktične metode in povezujejo učitelje in omogočijo prenos znanja tudi s starejše generacije učiteljev na mlajše. Učitelj začetnik se uči od starejših sodelavcev tudi tako, da na hospitacijah opazuje njihovo delo, ne samo poučevanje učiteljev iz strokovnega aktiva, pač pa tudi poučevanje učiteljev drugih aktivov. Tako medsebojno sodelovanje vodi k izboljšanju dela vseh udeležencev v vzgojno-izobraževalnem sistemu: učiteljev in dijakov, saj ustvari pozitivno klimo in izboljša tudi medsebojne odnose.

Medsebojne hospitacije vzpodbudijo tudi medpredmetno povezovanje. V pogovoru po izvedeni hospitaciji učitelji drugih strokovnih aktivov lažje poiščejo teme, ki bi lahko med seboj povezale šolske predmete, ki mogoče nimajo veliko skupnega. Prav takšne povezave so dobra motivacija za dijake, so izziv, ki ga ne pričakujejo. Srednje poklicno in strokovno izobraževanje izberejo dijaki, ki so bolj kot nad teorijo navdušeni nad prakso, zato učitelji splošnoizobraževalnih predmetov pogosto z medpredmetnim povezovanjem skušajo doseči zanimanje dijakov tudi za nestrokovne predmete.

3.1 Primer dobre prakse

Srednja šola za strojništvo Škofja Loka izobražuje dijake za področje strojništva in avtoservisne dejavnosti, zato so zaposleni učitelji, ki poučujejo splošnoizobraževalne in strokovne predmete, zelo dobro sodelujemo tudi z gospodarstvom. V kolektivu je kar nekaj učiteljev začetnikov in starejših učiteljev, ki so pripravljeni svoje znanje posredovati mlajšim. Učitelji strokovnih predmetov pa prihajajo iz gospodarstva, zato jim manjka pedagoških izkušenj. Učitelje smo povezali z medsebojnimi hospitacijami. Najprej smo se o ciljih hospitacij pogovorili. Opozorili smo, da želimo spodbujati strokovno izobraževanje, prenašati primere dobrih praks ne samo v okviru strokovnih aktivov, pač pa tudi med strokovnimi aktivimi. Na začetku učitelji niso bili najbolj navdušeni, saj so v hospitacijah videli predvsem nadzor ravnateljice, ko pa smo pripravili načrt in so videli, da bodo na urah prisotni učitelji iz strokovnega aktiva in pomočnica ravnateljice, so tudi sami želeli prisostvovati na urah učiteljev tudi drugih strokovnih aktivov.

Hospitacije naj bi izvedli vsi učitelji in vsi naj bi izbrali vsaj eno hospitacijo pri drugem učitelju. Učitelji so poudarili, da je hospitacija stres. V sproščenem pogovoru po hospitaciji so priznali, da so tako učitelji, ki so izvedli hospitacijo, kot učitelji, ki so poslušali, spoznali drugačen pogled na učiteljevo delo. Učitelji, ki so bili na hospitaciji, so morali zapisati svoje videnje pedagoške ure, izpostaviti dobre strani in odgovoriti na vprašanje, kaj bi naredili drugače. Učitelji so bili pri ocenjevanju svojega dela kritični. Poudarili so, da ura ni enaka uri, tudi če predavamo o isti temi, saj je vključenih zelo veliko dejavnikov, na katere učitelj včasih ne more vplivati. Zelo pozitivno so se na medsebojne hospitacije odzvali tudi dijaki, najprej so bili presenečeni, potem pa so sledili učiteljevim navodilom, tako da so nekateri učitelji priznali, da vedno ne sodelujejo tako, zato je včasih težko doseči cilje.

Medsebojne hospitacije so povezale učitelje tudi tako, da so načrtovali medpredmetno povezovanje. Učitelji športne vzgoje so organizirali športni dan: pohod okrog Bohinjskega jezera. Pri uri slovenščine so dijaki pisali poročilo o športnem dnevu in tako utrjevali pisanje besedilne vrste. Poročilo so spremenili v navodilo. Dijaki so ugotovili, da je to besedilna vrsta, ki jo ves čas uporablja učitelj praktičnega pouka. Pouk slovenščine smo povezali še s poukom praktičnega pouka, saj je učitelj praktičnega pouka pripravil navodilo za delo, ki so ga dijaki pri izdelavi predmeta morali upoštevati.

4 Zaključek

Šola je prostor, ki povezuje učitelje, dijake, starše in samo s sodelovanjem vseh udeležencev v vzgojno-izobraževalnem sistemu bomo uresničevali zastavljene cilje, ki so v srednji šoli zahtevni tudi zato, ker se dijaki izobražujejo za poklic.

Vodi naj nas misel Marka Avrelija: »Mladost ni eno od življenjskih obdobij, temveč stanje duha. Mladost je izraz volje, zmožnost spoznavanja in moč občutkov. Predstavlja zmago poguma nad strahopetnostjo, zmago želje po avanturi nad udobnim življenjem. Človek ne postane star, ko doseže določeno število let. Človek postane star, ko izgubi svoje ideale. Leta sicer puščajo sledi na obrazu, izguba idealov pa pušča sledi na duši.«

5 Viri in literatura

Govor Marka Avrelija o mladosti (splet). (citirano 14. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://akropola.org/govor-marka-avrelija-o-mladosti/>.

Perko, J.: Načrtovanje medpredmetnih didaktičnih sklopov. Diplomsko delo. Maribor: Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru, 2009.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (splet). (citirano 14. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=133&View=1&Query=%2A>.

Tomić, A.: Spremljanje pouka. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2002.

„Novski 'tići“

“Pogledaj duboko u prirodu i onda ćeš sve bolje razumjeti” Albert Ajnštajn

Radile:

Živana Vukšić, prof.razredne nastave i Mira Krulanović, prof.informatike sa tehnikom

JU OŠ „Milan Vuković“
Branka Ćopića 20
Herceg Novi
Crna Gora

Planinarenje je jedna od najljepših sportskih aktivnosti,, koja okuplja sve više zaljubljenika u prirodu, koji žele da obiđu destinacije koje su nam tako blizu, a svijetu su poznate već dugi niz godina. Na tako malom prostoru kao što je površina Crne Gore, nalazi se bezbroj skrivenih i netaknutih mjesta. Planinarenje treba da bude stil života. Biti u prirodi je neprocjenjivo, prolaziti kroz gustu šumu, slušati cvrkut ptica, uživati u zelenilu, stablima, travi i cvijeću, hodati po zemlji, kamenu, savladavati prepreke na putu, prepustiti se sunčevim zracima, penjati se sve dok ne se ne otvori pogled na more, dolinu i druge vrhove... Svaki taj trenutak u planini se usiječe u pamćenje, ispuni dušu zadovoljstvom, a dobro čini i kondiciji. U svakom slučaju jača zdravlje!

Prva planinarska sekcija u Boki osnovana je baš u našoj školi, školske 2013/14. godine, pod nazivom Planinarska sekcija „Novski 'tići“. Osnovana je za sve učenike od I do IX razreda koji vole da se druže, šetaju, borave na svježem vazduhu u prirodi, osvajaju planinske vrhove, uživaju u prekrasnim vidicima, a nadasve vole da upoznaju čudesno zaleđe grada pod Orjenom...

Osnivači sekcije su nastavnice Vanja Krivokapić, Živana Vukšić i Zorica Murišić uz podršku direktora škole. Kasnije su im se pridružili drugi nastavnici i roditelji.

Budući da ćudi planine najbolje poznaju iskusni planinari, čitava ideja o formiranju sekcije podržana je od članova Planinarskog kluba „Subra“. Oni su učinili da planinarenje „'Tića“ bude prije svega bezbjedno, zabavno i poučno, a da bude zabilježeno i okom kamere.

Prva aktivnost u školi bila je gost na času – planinar, koji je učenike upoznao sa time šta znači biti planinar, koja se oprema koristi pri planinarenju, kako se orijentisati

u planini, o ishrani planinara, koje opasnosti postoje, a posebno o ljepotama planinarenja i svim užicima koje borak u prirodi pruža. Pričao je još o mirisu planinskog bilja, šumu potočića, šapatu drveća i cvrkutu ptica, zovu netaknute prirode, koja mami osmijeh na lice i srce puni srećom.

Sekcija je promovisana preko flajera, facebook stranice i veb sajta škole. Prva tura planinara organizovana je 19.10.2013. godine do sela Žiljeba.

Sljedeća aktivnost je bila osmišljavanje naziva sekcije i loga, u čemu su učestvovali svi članovi, a odabran je naziv „Novski 'tići“ i logo koji je kreirala učenica naše škole Ana-Marija Ognjenović. Urađena je i zastava i bedž sekcije.

U proteklom periodu izvedeno je niz tura po hercegnovskom zaleđu: Dubrava-Žiljebi, Sušćepan-Ratiševina, Savina-Igalo-Njivice, Igalo-Ilinica, Meljine-Bijela, Dubrava-Kameno, Kameno-Tajno brdo, odlazak „Za Vratlo“, do Miškovića grede...

Na turama se članovi sekcije upoznaju sa biljkama i životinjama našeg kraja, tradicionalnom gradnjom kamenih kuća, netaknutom prirodom, legendom o zmaju Dragu, o Ledenoj jami u kojoj se nalaze ledeni ukrasi, a bijeli pokrivač se zadržava tokom cijele godine.

Nakon napornog uspona, u trenucima opuštanja na proplancima, često planinare iznenade paraglajderi, preletom u kojem uživaju svi učesnici ture.

Svake godine, tradicionalno, krajem decembra članovi učestvuju u kićenju kleke ispred planinarskog doma „Za Vratlom“, na 1160 mnv. Kleka, smreka ili šmreka, mediteranski je grm ili niže drvo koje se u Boki Kotorskoj i drugim djelovima primorja, zajedno sa lovorikom, koristi kao božićno drveće.

Nakon uspješno savladanih serpentina, u čemu su od ogromne pomoći roditelji-planinari, djecu ispred planinarskog doma čekalo je stablo kleke, koje su oni uljepšali novogodišnjim ukrasima. Mlađi članovi su ostali u toplom planinarskom domu i uživali u pričama i ilustraciji istih, dok su stariji planinarili ka Miškovića gredi, odakle se pružao veličanstven pogled.

Jedna od aktivnosti planinara je višednevni boravak u domu "Za Vratlom". Tokom boravka članovi su upoznali okolinu doma, naučili paliti logorsku vatru, prepoznati i sakupiti jestive gljive i ljekovito bilje kraja i naučili poštovati pravila ponašanja u planinarskom domu.

Članovi sekcije su fotografisali biljke iz svog kraja (mediteranske i planinske) i zajedno sa informatičkom sekcijom pronalazili informacije o biljkama na internetu ili u razgovoru sa nastavnicima i roditeljima izdvajali informacije, tekst i slike biljke, zanimljivosti o biljkama, a zatim ih postavili na sajt Digitalni herbarijum, koji su sami kreirali (www.digitalniherbarijum.wordpress.com). Ova aktivnost je spoj prirode i online svijeta, što je predstavljalo izazov za učenike. Sve što su vidjeli, dodirnuli, pomirisali pokušali su prenijeti na veb sajt.

Nakon boravka u prirodi, prijateljstva se više ne mjere po tome ko kakav telefon ima ili koliko lajkova. Učenici se nauče suočavati sa preprekama u životu, postaju odgovorniji i zdraviji, donose ispravne odluke u pravom trenutku, postaju sistematičniji i istrajniji u kućnim i školskim obavezama, snalažljiviji i bolji ljudi.

Odlaskom u planinu cilj planinarenja nije samo osvajanje vrha već uživanje u predjelima koji nas okružuju.

Iz pera „Novskih ’tića“

UTISCI SA PRVOG PLANINARENJA

„Naše prvo planinarenje mi se veoma svidjelo. Tempo hoda odličan, pauza sasvim dovoljno, pogled na Boku predivan. Učinilo mi se da smo baš po mojoj želji išli na Žljebe, zato što se tamo snima jedna od mojih omiljenih crnogorskih serija „Nijesmo mi od juče“. Posebno mi se dopalo kada smo gledali paraglajdere kako prelijeću iznad nas i bacaju nam bombone. Takođe smo pronašli u šumi stari dušek i zabavljali se

tako što smo skakali po njemu. Međutim, upoznavanje novih drugara je bilo novo iskustvo. Kada smo bili kod crkve, onaj divan pogled na Boku očarao je čitavu četvu „Novskih 'tića“. U povratku, hladna izvorska voda nam je dala takvu energiju, bolju od bilo kakvog suvog voća, slatkiša...”

Milica Pejić

„Kada sam čuo da u školi ima planinarska sekcija. odmah sam se prijavio. Na prvoj turi osjećao sam se uzbuđeno.. Kada je vodič rekao da do vrha ima 25 km, zamalo me srce odsjeklo. Ali uspjeli smo nekako izdržati. Bilo je i straha, a bogami i zabave! Jedva čekam sljedeće planinarenje!!!“

Miće Lalovac

„Subota je sa vama bila predivna! Najljepše je bilo kada se ispred nas pojavio pogled na zaliv. Druženje na livadi je bio dobar odmor pored paraglajdera. Želim se sa vama družiti svake ture koja slijedi. Bilo je super!!!“

Aleksandra Jovanović

„Na planinarenju je bilo super. Najbolji dan u mom životu. Kada sam došla, bilo mi je hladno, ali poslije ne. Najviše su mi se svidjele stijene i odmor na livadi. Svidjelo mi se i kad smo se slikali kod crkve. Družila sam se i upoznala drugare. Lijepo sam se provela, iako je bilo malo naporno. Ići ću svaki put! Vrlo je zanimljivo i svašta saznaš i naučiš. Kada sam se spuštala, malo su me boljeli prsti, ali nije strašno. Jedva čekam sljedeće planinarenje.“

Anja Odžaković

„Na planinarenju mi je bilo super i jedva čekam sljedeće. Volim da planinarim. Pogled kod crkve na Žlijebima je bio predivan. Najbolje je bilo kada su paraglajderi bacali bombone. Nadam se da će sljedeće planinarenje biti još bolje. Mislim da je naš drug Aleksa Rajačić super drug. Pomagao je mlađima da se snađu i nije samo to njegovo dobro djelo. Kada su paraglajderi bacali bombone ,on se izborio i punu šaku bombona podijelio sa nama. Mislim da je on baš dobar drug. Jedva čekam sljedeće planinarenje!“

Milica Glušac

Tovarna domišljije

An imagination factory

Nataša Černe

OŠ Žirovnica, Slovenija, cerne.natasa@gmail.com

Izvleček

Poučevanje je izziv. Poučevanje tujega jezika je poseben izziv. Izziv, ki prinese nova znanja, hkrati pa nudi širino in nas bogati. Prispevek govori o enem izmed načinov, kako dodatno popestriti pouk tujega jezika in kako popeljati otroke v svet domišljije ter posebnih doživetij. Kot primer so predstavljene aktivnosti v zvezi z zgodbo Charlie v tovarni čokolade (Charlie and the Chocolate Factory). Učenci razmišljajo o svoji sanjski tovarni, se seznaniijo z zgodbo in glavnimi junaki iz knjige, pogledajo film, poslušajo pesem in ustvarjajo nove like. Vse dejavnosti so prepredene z različnimi aktivnostmi. Učenci rešujejo delovne liste, dopolnjujejo manjkajoče besede v pesmi, se seznaniijo z avtorjem zgodbe, ustvarjajo nove zgodbe in z domišljijo bogatijo stare, se pogovarjajo o filmskih likih, debatirajo o moralnih vrednotah, o tem kaj je prav in kaj ne. Domišljija zaživi v povezani celoti, ki jo tvori umetnost pisane besede, filma in glasbe. Usvajanje jezika postane izziv in veselje.

Ključne besede: tuj jezik, izziv, zgodba, domišljija, umetnost

Abstract

Teaching is a challenge. Teaching a foreign language is a particular challenge. A challenge that offers new knowledge, gives broad-mindedness and enriches. The article discusses how to enrich the teaching of a foreign language and how to bring children into the world of imagination and special experience. As an example, activities related to the story Charlie and the Chocolate Factory are presented. Students think about their dream factory, learn about the story and the main characters from the book, watch a film, listen to a song, and create new characters. All activities are interspersed with different exercises. Students solve worksheets, fill in missing words in a song, get acquainted with the author of the story, create new stories and enrich the old one with imagination, talk about film characters, debate moral values, what is right and what is not. The imagination comes to life in a cohesive whole, formed by the art of written word, film and music. Language acquisition becomes a challenge and a joy.

Key words: foreign language, challenge, story, imagination, art

1 Uvod

Pouk tujega jezika nudi priložnost vključevanja različnih medpodročnih povezav in različnih vrst umetniškega izražanja (literarno delo kot predloga za gledališko delo, muzikal, glasbena dela, film). Spodbudne kulturne izkušnje učence navdihujejo, prispevajo k njihovemu celostnemu razvoju (spodbujajo domišljijo, ustvarjalnost, iniciativnost, inovativnost, tolerantnost), sooblikujejo njihovo estetsko občutljivost, kulturno zavest in izražanje ter spodbujajo vseživljenjsko učenje.

V šestem razredu smo decembrski čas popestrili in obogatili z zgodbo o Charlieju v tovarni čokolade. Za uvodno motivacijo sem izbrala pesem Candy man, ki nas je lepo popeljala v domišljjski svet sladkarij. Učenci so prebrali nekaj uvodnih strani v knjigi, prirejeni njihovem jezikovnemu znanju in se tako seznanili z glavnim junakom. Ogledali smo si film v originalni verziji in nato aktivnost nadgradili z vajami, pripravljenimi na učnem listu in na plakatih razporejenih po učilnici. Za zaključek dejavnosti, so učenci vstopili v svoj domišljjski svet in ustvarjali nove zgodbe, nove junake in nove izzive.

2 Prodajalna sladkarij - tovarna domišljije v glasbi

Glasba ima pomembno vlogo v življenju mladostnikov, saj ponuja možnost identifikacije, protesta, socializacije, uživanja, zabave, gibanja... Vključevanje glasbe v pouk je metoda, ki pripomore, da se učenci počutijo bolj sproščene in samozavestne. Je odlično učno sredstvo, ker je zelo univerzalna, povezuje različne kulture in jezike. Uporaba pesmi pri pouku jezika omogoča veliko možnosti. Širi obzorja, krepi domišljijo in kar je najbolj pomembno, učence motivira in jim daje občutek, da so preko glasbe povezani z jezikom, ki se ga učijo. Kljub umetniškemu izražanju v pesmih (slovnične nepravilnosti, kreativno, umetniško rabljeno besedišče), pa so le-te lahko odličen vir za poučevanje slovnice, besedišča ali drugih ravni jezika. Z njimi lahko učence spodbudimo k produktivnejši rabi tujega jezika, pripomorejo tudi k boljši izgovorjavi. Ko izbiramo pesem, jo poiščemo glede na temo, glede na slovnično strukturo, besedišče, izgovorjavo. Uporaba pesmi pri pouku tujega jezika sodi med avtentične materiale, mora pa biti primerna jezikovnemu znanju. Vendar to ne predstavlja meje, s pesmijo lahko počnemo karkoli.

Glasbo – pesem "The Candy Man" (prodajalec sladkarij) sem izbrala kot uvodno motivacijo. Učencem sem predvajala začetek pesmi, kjer se iz ponavljanja besedišča (candy, sweet, chocolate, gum) lahko ugotovi vsebina. Razvila se je debata o najljubših sladkarijah. Na delovnem listu je bilo besedilo pesmi, kjer so manjkale posamezne besede. Nabor besed je bil nanizan pred vsako kitico. Pesem smo poslušali dvakrat, pregledali rešitve, ugotavljali pomen različnih izrazov in poiskali besedišče bolj ali manj povezano s sladkarijami (lemon pie, cream, wishes, miracle, sprinkle, taste, mix, cover, wrap, dip). Besedišče je že napovedalo nekaj čudežnega in pravljичnega, kar smo spoznali kasneje v zgodbi o Charlieju. Pesem smo poslušali še tretjič in zraven glasno peli.

“The Candy Man” je sicer starejšega datuma, vendar je pesem zelo spevna in enostavna ter zelo primerna starostni in jezikovni stopnji šestošolcev. Aktivnost je bila zabavna in sproščujoča, hkrati pa smo spoznali uporabno vrednost tujega jezika, angleščine.

3 Tovarna domišljije v knjigi

Za nadaljevanje aktivnosti in hkrati uvod v zgodbo, so učenci samostojno prebrali nekaj uvodnih strani v knjigi *Charlie and the chocolate factory*, avtorja Roalda Dahla. Spoznali so se z glavnim junakom in njegovo družino, ter se vživeli v njegov svet.

Učenje tujih jezikov je lahko z branjem zelo zabavno, lahko nas sprošča in osrečuje. Pomembno je namreč, da se bralno pismenost ne razvije le v materinem, temveč tudi v tujem jeziku. Tako se dobi boljši vpogled v jezikovni sistem, sočasno pa se nauči tudi vsakdanjih fraz. Z branjem možgani spotoma zaznavajo tudi slovnične strukture, ne da bi slovnico obnavljali z dolgočasnimi vajami.

Razvoj jezikovne zmožnosti kompleksen proces. Razvoj besednjaka predstavlja enega ključnih elementov razvoja jezika. Razumevanje pri branju pa je tista bralna dimenzija, ki vstopa v prvi del učnega procesa in pogojuje celoten nadaljnji procesa učenja. Dobro razumevanje je tudi najboljša motivacija za učenje. V odnosu do branja nas lahko poveže s svetom občutkov, doživljanj in domišljije.

4 Tovarna domišljije v filmu

Ogled tujejezičnega filma in aktivnosti povezane z njim nam pomagajo razbiti rutino. Učenci postanejo motivirani, vzbudi se jim zanimanje in veselje do novega jezika in ciljne kulture. Filmske vsebine lahko veliko pripomorejo k učnemu procesu na kognitivnem področju: otroke seznanjajo z napetimi in zanimivimi temami, posredujejo vsebine o deželi ciljnega jezika ter uvajajo in utrjujejo nov besedni zaklad. Povezava slike in glasu olajša razumevanje. Neznane besede se da pogosto razbrati iz konteksta, ne da bi si pomagali z maternim jezikom.

Film ne sme biti sam sebi namen, podpirati mora učni proces, biti mora zabaven in obogatiti učenje. Skupinski ogled spodbuja ukvarjanje z jezikom in daje pobudo za nadaljnje pogovore. Ko se pogovarjamo o filmski projekciji, se dotaknemo vseh glavnih elementov filma: zgodbe, izbire in igre igralcev, kamer, glasbe v filmu, načina/poudarkov filmske upodobitve. Ob tem učenci razvijajo lastno refleksijo: doživljanje sveta, prepoznavanje vzorcev razmišljanja, sporazumevanja in vedenja, njihovo vrednotenje in povezovanje z lastnimi izkušnjami. Ogled filma namreč sočasno stimulira različna čutila, predstavlja nam nekaj magičnega in močno privlačnega.

Film *Charlie and the chocolate factory* smo si ogledali v originalu, se pravi v angleškem jeziku. Podnapisov ni bilo, vendar je film namenjen predvsem otrokom in temu primerna je dikcija, ki je zelo jasna, upočasnjena, poudarjena in močno podkrepljena

z obrazno mimiko in položaji telesa. Glede na to, da smo zgodbo že postavili v okvir z odlomki iz knjige, učenci niso imeli težav z razumevanjem zgodbe, niti z razumevanjem jezikovnega bogastva. Film smo si ogledali v nekaj zaporednih urah, tako da smo vsakič ponovili videno ter se pogovorili o vsebini in osebah. Pogovarjali smo se o moralnih vrednotah in jih iz filma prenesli v naše življenje.

Film *Charlie and the chocolate factory* nas je popeljala v domišljjski svet, ki je dvanajstletnikom zelo blizu. Odlični igralci, bogata kostumografija, močne barve, briljantni učinki, privlačne pesmi in glasba so očarali prav vse. Učenci so se sprostili, se zabavali, hkrati pa utrjevali stare in usvajali nove besedne in jezikovne strukture.

Po ogledu filma smo nadaljevali z aktivnostmi, s katerimi smo preverili razumevanje in poglobili znanje.

5 Ustvarimo svojo tovarno domišljije

Na delovnem listu so bile pripravljene različne naloge razumevanja zgodbe, jezikovne strukture ter besedišča in so bile različnih tipov: razvrščanje in urejanje povedi ali odstavkov znotraj enega besedila, izbirni tip (npr. a, b, c, d), naloge prav/narobe v besedilu, naloge kratkih odgovorov, naloge dopolnjevanja besedila z besedami ali besednimi zvezami (z naborom oz. brez nabora)...Učenci so najprej samostojno reševali naloge, potem pa v parih in skupinah preverili rešitve. Na koncu smo še skupaj pregledali rešene naloge.

Nekaj primerov:

- Who am I? (Kdo sem?)

"I am a poor boy. I really want to win a golden ticket. I ate four candy bars trying to win the ticket. Who am I?"

Učenci izbirajo in povezujejo s pravnimi osebami, ki so narisane in poimenovane.

- True or false? (Pravilno ali nepravilno?)

a. Charlie has six grandparents.	True	False
b. Augustus is greedy.	True	False
c. Willy Wonka gives his factory to Charlie.	True	False

- Choose the right answer. (Izberi pravo možnost.)

1. Who won the first ticket?

- a. Augustus Gloop b. Charlie Bucket c. Mike Teavee d. Violet Beauregarde

2. What hobby does Augustus Gloop have?

- a. football b. sleeping c. eating d. dancing

3. What happened to Veruca?

a. She swelled up like a big blueberry	b. She was mixed into a candy bar.	c. She fell into the chocolate river.	d. She was thrown down the garbage chute.

- Positive and negative adjectives. (Pridevnike razporedi na pozitivne in negativne.)

“Greedy, unfriendly, aggressive, pretty, responsible, competitive...”

Za drugi del preverjanja razumevanja in nadgradnje sem uporabila citate, ki so odlično sredstvo za učenje besedišča ter pogosto rabljenih besed. Citati iz filmov so nam v veliko pomoč, saj vzbudijo zanimanje pri učencih. Uporabimo jih lahko namesto klasičnega vprašanje-odgovor pogovora. Z njimi utrjujemo in preverjamo razumevanje ter zmožnost govorjenja, spodbujamo komunikacijo in so sami po sebi močna motivacija.

Po ogledu Charlieja sem plakate z oštevilčenimi citati razporedila po učilnici. Učenci so jih v paru ali manjši skupini prebrali in ugotavljali, kdo jih je v filmu izrekel. Veliko večino so uspeli razvozlati, pri nekaterih pa se je razvila precej burna razprava. Namen je bil dosežen.

Nekaj primerov:

- “Chocolate my boy. The best chocolate the world has ever known. He’s back!” (Grandpa Joe)
- “Where’s the food? I’m hungry!” (Augustus)
- “I don’t think that girl’s father played quite fair, Grandpa, do you?” (Charlie)

Za zaključek aktivnosti smo odprli svojo tovarno ustvarjanja. Učenci so dobili na izbiro tri možnosti. Lahko so si izbrali eno izmed njih ali pa jih združili. Še preden so se polotili dela, so imeli cel kup idej in komaj so čakali, da začnejo. Prva ideja je bila, da si zamislijo neko novo osebo, ki se pridruži lovu na zlato vstopnico. Osebo so opisali, jo narisali in si zamislili, kaj se je z njo zgodilo v tovarni. Kot drugo možnost sem ponudila, da izumijo novo sladkarijo, jo poimenujejo, opišejo, narišejo, lahko tudi izdajo skrivni recept in razložijo, kaj čarobnega zmore. Tretja izbira je bila ustvarjanje nove delavnice v tovarni domišljije.

Nekaj primerov novih sladkarij: Rainbow candy New extreme candy – lolly plopcatch, Choco hair, Big-small candy vampire. Pojavile so se nove osebe kot na primer Cloe Jewellery, Lizzy Wyatt, Sophia Unfriendly II, Betty Cooper - Mean Kid, Jessica Wormwood. Tovarna bi imela tudi Animal room (živalsko sobo), ki ustvarja čokoladne mačke, limonine ptice, karameline krave.

6 Zaključek

Zabavna in bogata zgodba, polna moralnih pomislekov in vrednot, se je izkazala za odlično izkušnjo. Domišljija je zaživela v povezani celoti glasbe, pisane besede in filma. Izziv je bil dosežen in poplačan. Učenci so ustvarjali sanjsko tovarno in ustvarili svoj svet brezmejne domišljije.

7 Viri in literatura

Davis, Sammy Jr.: *The Candy Man* (splet). (citirano 4. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.youtube.com/watch?v=qz1syhcU39U>

Kropp, P.: *Vzgojanje bralca*, Tržič: Učila, založba, d.o.o., 2000.

Kulturno-umetniška vzgoja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2011.

Roald Dahl's Charlie and the chocolate factory lesson plans (splet). 2018. (citirano 14. 10. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.roalddahl.com/create-and-learn/teach/teach-the-stories/charlie-and-the-chocolate-factory-lessons>

Sarto, M.: *Strategije motiviranja za branje*, Medvode: Založba Malinc, 2015

Simson, A. J.: *How to use songs in the English language classroom* (splet). 2015. (citirano 4. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.britishcouncil.org/voices-magazine/how-use-songs-english-language-classroom>

Skela, J., Sešek, J., Dagorin Fojkar, M.: *Opismenjevanje v tujem/drugem jeziku na zgodnji stopnji*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2009.

The Candy man lyrics (splet). 2002. (citirano 4. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://genius.com/Sammy-davis-jr-the-candy-man-lyrics>

Zeiger, S.: *How to use quotes and sayings in the English Language classroom* (splet). 2015. (citirano 6. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://busyteacher.org/25516-how-to-use-quotes-and-sayings-in-the-english.html>

Vennovega diagrama ne uporabljamo samo pri matematiki

Venn's diagram Is Not Only Used in Maths

Tadeja Česen Šink

Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik, Slovenija, tadejacesensink@os-fa.si

Izvleček

Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik se je pred leti vključila v državni projekt Izpopolnjevanje za samoevalvacijo. V okviru projekta so na ravni šole določili dva glavna cilja, ki sta bila povezana s funkcionalno pismenostjo učencev v slovenskem jeziku in pozitivnim odnosom do sebe ter skrbjo za zdravje. Tudi po končanem projektu so želeli slediti izbranemu cilju s področja slovenščine. Ravnatelj šole je imenoval delovno skupino za bralno pismenost, ki si je za doseganje cilja izbrala poučevanje bralnih učnih strategij. Pripravila je operativni načrt, ki ga izvajajo na razredni stopnji, in sicer v okviru knjižnično-informacijskega znanja. Avtorica, ki je šolska knjižničarka, v prispevku predstavlja primer poučevanja strategij v drugem in tretjem razredu. Drugošolci se naučijo uporabljati ribjo kost in pojmovno mrežo v obliki dlani, tretješolci pa Vennov diagram pri slovenščini. Učenci do petega razreda spoznajo pet strategij. Namen takega načina je, da bi jih učenci lahko samostojno uporabljali na predmetni stopnji. Vsakoletne evalvacije strokovnih aktivov kažejo, da je tak način všeč učencem in učiteljem.

Ključne besede: knjižnično informacijsko znanje, Vennov diagram, pojmovna mreža v obliki dlani, ribja kost, bralne učne strategije, učenje učenja

Abstract

Fran Albreht Primary School in Kamnik joined a national project Improvement through Self-evaluation a couple of years ago. The project demanded the school set two main goals connected to functional literacy in Slovene classes and positive attitude and health awareness of students. Our school decided to strive for the Slovene-related goal even after the project has finished. The headteacher, thus, named a work group for reading literacy, which decided to teach reading and learning strategies as the means to the goal. An operative plan was formed, which is carried out in the lower years as part of library and information knowledge. The author, the school's librarian, describes the example of teaching the strategies in Year 2 and 3. In Year 2, the students acquire the fishbone and hand-shaped mind map strategies and in Year 3, they are introduced to the Venn's diagram during their Slovene lessons. Up to Year 5, the students come across five various strategies. The aim and purpose of these activities is

for the students to be able to use these strategies independently in the final years of primary schooling. Our yearly evaluations show that the students, as well as the teachers, appreciate this approach.

Keywords: library and information knowledge, Venn's diagram, hand-shaped mind map, fishtail, reading and learning strategies, learning to learn

1 Uvod

Na Osnovni šoli Frana Albrehta Kamnik že četrto leto zapored učence sistematično učimo uporabe bralnih učnih strategij. Za poučevanje teh smo se odločili po končanem triletnem državnem projektu Izpopolnjevanje za samoevalvacijo. Dva glavna cilja državnega projekta na nivoju šole sta bila »izboljšati funkcionalno pismenost učencev v slovenskem jeziku« in »okrepiti pozitiven odnos do sebe in ustvariti okolje, ki bo spodbujalo samospoštovanje, samozavest in skrb za zdravje«. Za doseganje prvega cilja smo izbrali naslednjo strategijo: z različnimi učnimi metodami in oblikami ter z ustvarjanjem vzpodbudnega učnega okolja učencem omogočamo razvijanje in izboljševanje funkcionalne pismenosti. Za doseg drugega cilja smo določili strategijo: z različnimi dejavnostmi pri učencih razvijamo samospoštovanje in samozavest, omogočamo razvoj socialnih veščin in vzpodbujamo skrb za telesno in duševno zdravje. Tudi po zaključku projekta smo želeli nadaljevati z razvijanjem obeh ciljev. Z namenom razvijanja cilja pri slovenščini je na šoli začela delovati delovna skupina za bralno pismenost, ki jo sestavljamo učiteljica slovenščine in (polovična) knjižničarka, specialna pedagoginja, razredne učiteljice od prvega do petega razreda in jaz kot knjižničarka, ki sem vodja skupine.

2 Od teorije k praksi

Prva naloga članic delovne skupine je bila priprava pedagoške konference, na kateri smo predstavile nekaj teoretičnih osnov s področja bralnih učnih strategij. Teoretičnemu delu je sledila delavnica, v kateri smo v obliki strokovnih aktivov razmišljali, kaj na šoli na tem področju že delamo in kaj bi še radi delali. Pri razmišljanju so nas vodila naslednja vprašanja: Kako se pri naših učencih kažejo težave na področju bralne pismenosti in pri učenju učenja? S katerimi aktivnostmi bi izboljšali bralno pismenost in kompetenco učenje učenja? Katere aktivnosti bi želeli zase, za svoj profesionalni razvoj na tem področju? V katere teme, področja bralne pismenosti in učenja učenja bi se želel poglobiti? Sodelavci so zapisali veliko različnih odgovorov. Vsem pa je bilo skupno, da naj bo naša glavna naloga še naprej razvijanje bralne pismenosti in učenje učenja. Čez dva meseca smo zato na šoli gostili eno

pomembnejših raziskovalk tega področja Sonjo Pečjak, ki nam je predstavila veliko teoretičnih osnov. Članice delovne skupine smo menile, da vendarle potrebujemo še nekaj konkretnih idej in nasvetov, kako vse to udejanjiti v praksi, da bi lahko pripravili konkretne primere nalog, ki bi jih lahko kadar koli uporabili pri pouku. Specialna pedagoginja se je zato dogovorila za obisk še ene izmed strokovnjakinj s področja bralnih učnih strategij in obiskala nas je Mira Kramarič, upokojena učiteljica razrednega pouka. Gospa Kramarič je s Sonjo Pečjak sodelovala pri pripravi priročnika z naslovom *Bralne strategije* (Pečjak in Kramarič, 2015) in nam je predstavila njihovo praktično uporabo v razredu. Za vse učitelje pa smo kupili tudi omenjeni priročnik.

To nam je dalo zagona za delo za naprej. Po končanem srečanju smo se namreč spet sestale članice delovne skupine in razmišljale, na kakšen način se bomo sistematično lotili poučevanja bralnih učnih strategij na naši šoli. Ker smo želeli začeti z majhnimi koraki, smo se omejili na poučevanje na razredni stopnji. Za posamezne razrede smo določile nabor bralnih učnih strategij in predlog poslale vodjem strokovnih aktivov v presojo. Predlog je bil potrjen, zato smo potrebovali le še način, kako oz. kdo bo strategije poučeval. Kot knjižničarka sem videla priložnost v medpredmetnem povezovanju, in sicer v okviru knjižnično-informacijskega znanja. Oblikovali smo načrt, ki je prikazan v tabeli 1.

Tabela 2: Načrt poučevanja bralnih učnih strategij

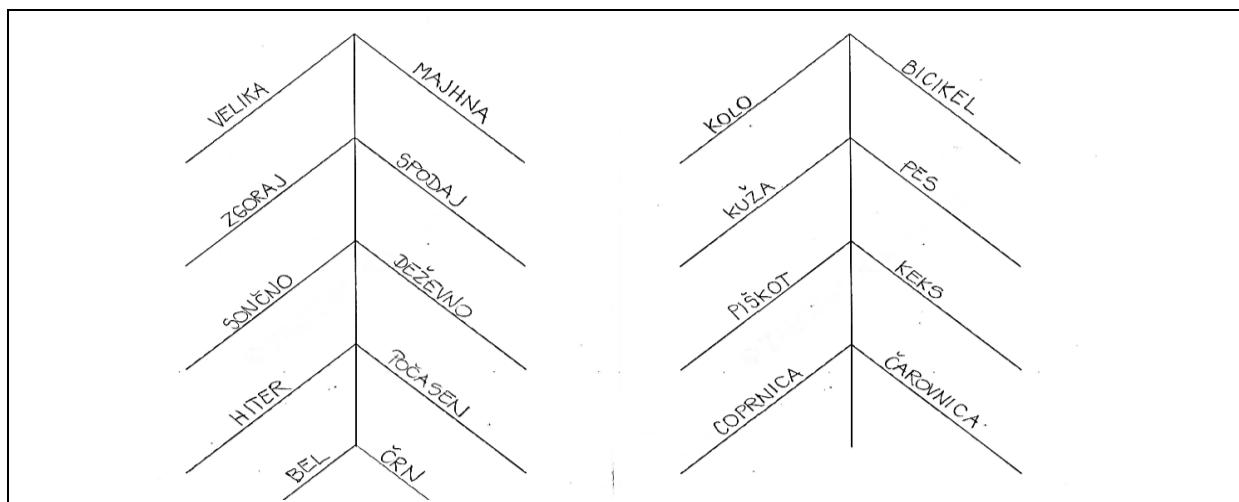
razred	bralna učna strategija	izvajalec
1. razred	časovni trak	knjižničarki
2. razred	ribja kost in pojmovna mreža v obliki dlani	knjižničarki
3. razred	Vennov diagram	knjižničarki
4. razred	Paukova strategija do 3. faze	knjižničarki
5. razred	Paukova strategija vse 4 faze	knjižničarki

Načini poučevanja so različni oz. po dogovoru knjižničarke in učitelja. Včasih učencem knjižničarki prvi predstaviva strategijo, potem pa jo skupaj z učiteljico uporabijo še na drugih primerih besedil ali obratno. Včasih se z učitelji dogovorimo, da bomo določeno strategijo uporabili za uvajanje nove snovi ali za ponovitev že znane snovi. Glavni namen takega načina je, da se učenci do vstopa na predmetno stopnjo vsako leto naučijo ene bralne učne strategije in tako v nekaj letih pridobijo znanje različnih načinov samostojnega učenja.

3 Poučevanje strategij v okviru knjižnično-informacijskega znanja

3.1 Ribja kost in pojmovna mreža v obliki dlani

Kot je razvidno v tabeli 1, drugošolci spoznajo dve strategiji, in sicer ribjo kost in pojmovno mrežo v obliki dlani. Ribjo kost uporabljamo za prikazovanje vzročno-posledičnih odnosov, pozitivnih oz. negativnih lastnosti, prednosti in pomanjkljivosti in za razvoj besedišča (iskanje sopomenk, protipomenk, učenje pomanjševalnic). Mreža je sestavljena iz premice, iz katere izhajajo črte, kot pri ribi, navzgor in navzdol. (Pečjak in Kramarič, 2015). Na sliki 1 je prikazan rešen primer.

Slika 6: Ribja kost (foto: Tadeja Česen Šink)

Kako smo se lotili dela? Ker smo vsi učitelji prejeli priročnik, sem v dogovoru z učiteljicami v njem našla in izbrala dve krajši besedili. Prvo besedilo je vsebovalo sopomenke, drugo pa protipomenke. Učencem sem pokazala prazno obliko in jih vprašala, na kaj jih slika spominja. Učenci so odgovorili, da na dežnik, smreko in/ali ribje kosti. Povedali smo, da se oblika imenuje ribja kost in da jo uporabljamo za prikaz besedil, ki govorijo o vzrokih in posledicah. Učiteljica je predlagala, da list zaradi lažjega pisanja obrnemo pokončno, zato smo pisali v obliko smreke. Najprej smo prebrali besedili, potem pa podčrtali iskane besede in jih kasneje prepisali v obliko. Navajam primera besedil, ki smo jih uporabili. Rešitve so označene (podčrtano, ležeče, krepko).

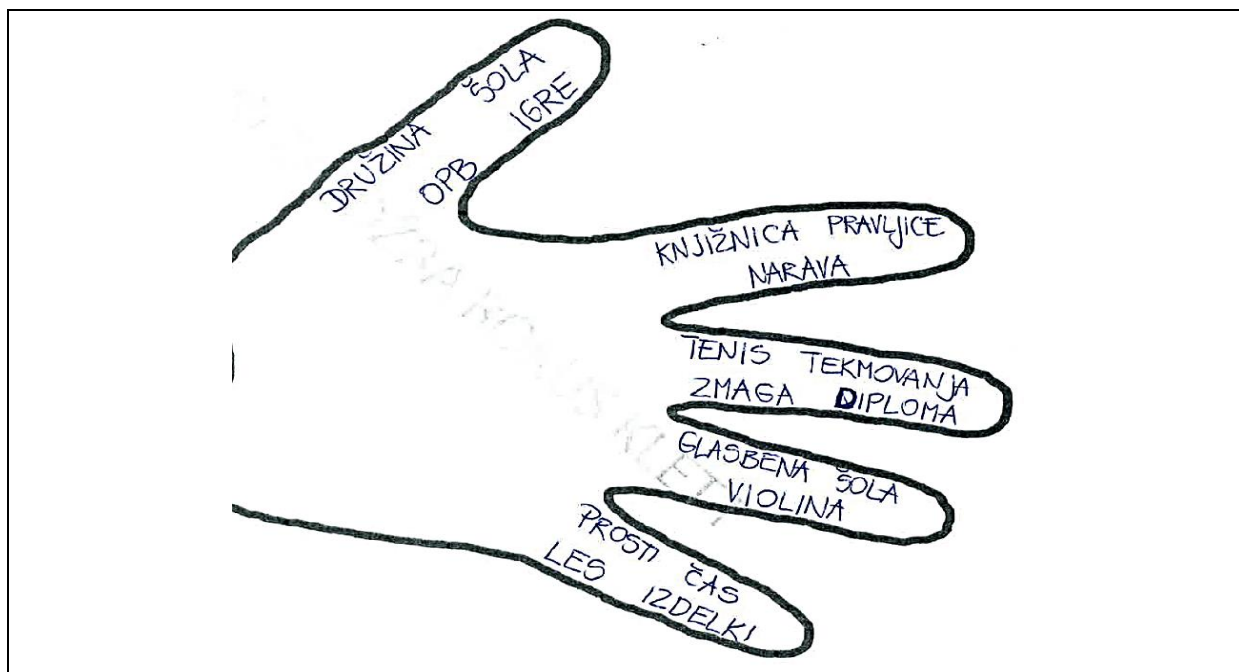
NASPROTEN POMEN BESED

Ob morju stoji **majhna** zgradba. V njej družina Kovač preživlja proste dni. Starša imata **veliko** sobo zgoraj, Tom pa **majhno** sobo spodaj. Kadar je *sončno*, Tom in prijatelj plavata v morju. Tom je hiter plavalec, prijatelj pa počasen. Kadar je *deževno*, se na terasi igrata z avtomobilčki. Prijateljev avtomobilček je črn, Tomov pa bel (Pečjak in Kramarič, 2015).

ENAK POMEN BESED

Kovačevi so sedli vsak na svoje **kolo** in se odpeljali v mesto. Ob očkovem **biciklu** je tekel *pes* Piki. Ustavili so se pred slaščičarno. Kupili so piškote. Tom je *kužku* vrgel keks. Na stojnici je očka kupil brisačo s **čarovnico**, mamici pa je bila všeč majica s **coprnico** (Pečjak in Kramarič, 2015).

Ker je učenje ribje kosti hitro in enostavno, učence naučimo še uporabe pojmovne mreže v obliki dlani. Z učenci smo si ogledali sliko dlani in vprašala sem jih, s čim si pomagamo pri naštevanju stvari ali računanju. Učenci so odgovorili, da s prsti. Strategijo uporabljamo tako, da v vsak prst napišemo po eno ali nekaj besed, s katerimi si pomagamo npr. pri obnovi zgodbe, kot je prikazano na sliki 2. To so ključne besede. Strategija je primerna kot pomoč pri govornih nastopih, pri začetnem učenju poštevanka, pri usvajanju prvih pravil slovnice, poimenovanju števil in znakov pri računskih operacijah, učenju angleških besed (Pečjak in Kramarič, 2015).

Slika 7: Pojmovna mreža v obliki dlani (foto: Tadeja Česen Šink)

Z učenci smo prebrali naslednje besedilo:

TRETJEŠOLEC MAKS

Ime mi je Maks. Živim v mestu. Imam starejšo sestro Špelo, očka in mamico. Obiskujem 3. razred osnovne šole. Očka me vsako jutro pelje v šolo. Po pouku ostanem v podaljšanem bivanju. Ko napišem domačo nalogo, se s sošolci igram. Najraje igram šah ali različne igre z žogo.

Zelo rad obiskujem knjižnico. Tam berem knjige in poslušam zanimive pravljice. Večkrat si izposodim knjige o naravi.

Treniram tenis. Trikrat na teden imam trening. Na teniškem igrišču prijatelji igram tenis. Udeležujem se različnih tekmovanj. Spomladi sem zmagal na klubskem tekmovanju. Dobil sem diplomo.

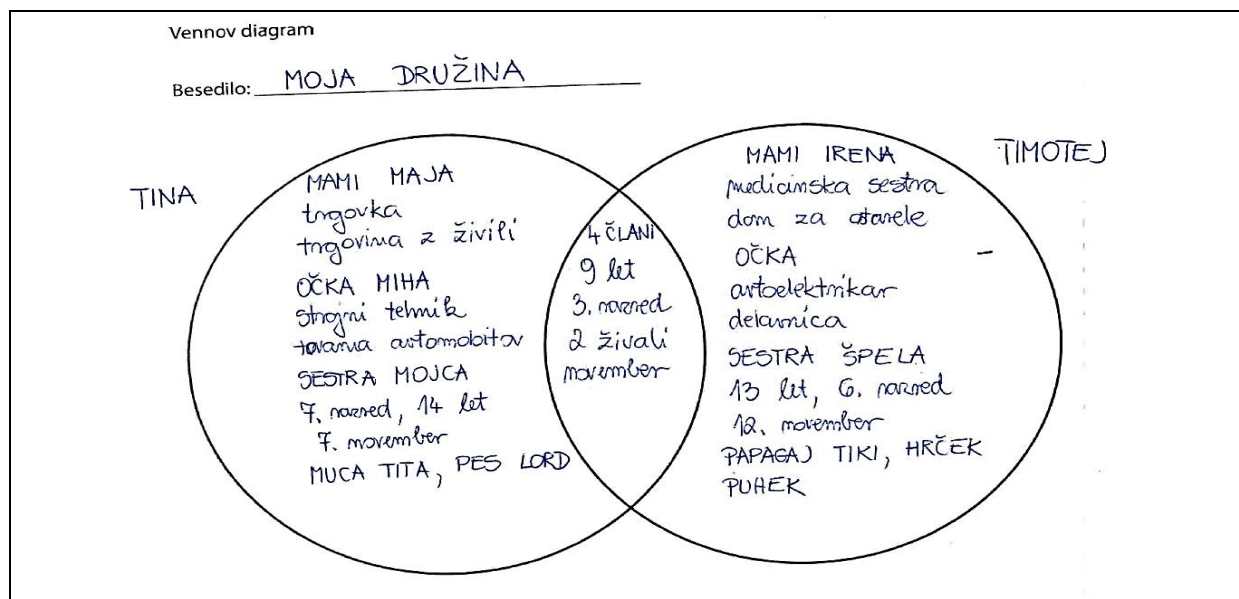
Hodim tudi v glasbeno šolo. Učim se igrati violino. Nastopam na šolskih prireditvah.

Kadar imam čas, grem k očku v mizarsko delavnico. Izberem različne lesene odpadke in ustvarjam svoje izdelke. Naredil sem že lesenega kopitljačka, ptičjo hišico in zabojček za igrače (Pečjak in Kramarič, 2015).

3.2 Vennov diagram

Tretješolci se pri matematiki učijo uporabe Vennovega diagrama, zato jim je v sklopu učenja bralnih učnih strategij način dela in namen uporabe že poznan. Kljub temu pa imajo kar precej težav, ko med seboj primerjamo dve besedili. S pomočjo tega prikaza učenec lahko hkrati prikaže podobnosti in razlike med dvema osebama, dogodkoma, rastlinama, pojavoma ... Vennov diagram predstavljata dva prekrivajoča se kroga. V prekrivajočem delu obeh krogov prikazujemo skupne značilnosti, v levem in desnem krogu pa lastnosti, značilne za posamezen predmet (Pečjak in Kramarič, 2015).

Dela smo se lotili tako, da smo najprej enkrat prebrali obe besedili. Sledilo je drugo branje, ob katerem smo podčrtavali skupne in specifične lastnosti. Ob tem smo uporabili tri različne označevalce besedila oziroma barvice. Potem smo v diagram le še vpisali podčrtane besede. Rešen primer je na sliki 3. Po izpolnitvi diagrama smo ustno povzeli obe besedili in učenci so bili presenečeni, kako malo časa je bilo potrebnega, da so si zapomnili veliko podatkov.

Slika 8: Primer rešenega Vennovega diagrama (foto: Tadeja Česen Šink)

Med seboj smo primerjali naslednji dve besedili, ki opisujeta družino.

MOJA DRUŽINA

Naša družina šteje štiri člane. Mami je ime Maja. Po poklicu je trgovka. Zaposlena je v trgovini z živili. Očka Miha je strojni tehnik in dela v tovarni avtomobilov. Imam sestro Mojco, ki hodi v sedmi razred. Stara je štirinajst let. Rojstni dan ima 7. novembra. Moje ime je Tina in sem stara devet let. Obiskujem tretji razred. Doma imamo muco Tito in psa Lorda (Pečjak in Kramarič, 2015).

MOJA DRUŽINA

Naša družina ima štiri člane. Mamici je ime Irena in je po poklicu medicinska sestra. Dela v domu za ostarele. Očka je po poklicu avtoelektrikar in ima svojo delavnico. Sestra Špela je stara trinajst let. Hodi v šesti razred. Rojena je 12. novembra. Jaz sem Timotej. Star sem devet let in obiskujem tretji razred. Doma imamo papagaja Tikija in hrčka Puhka (Pečjak in Kramarič, 2015).

4 Zaključek

Po končanem triletnem usposabljanju za samoevalvacijo smo na šoli še naprej želeli razvijati bralno pismenost učencev. Delovna skupina za bralno pismenost je zato pripravila pedagoško konferenco, v nadaljevanju sta nas obiskali dve raziskovalki s tega področja, in sicer Sonja Pečjak in Mira Kramarič. Potem smo oblikovali operativni

načrt poučevanja izbranih bralnih učnih strategij za razredno stopnjo. Strategije v okviru knjižnično informacijskega znanja poučujemo že četrto leto. Učenci se v petih letih naučijo petih strategij z namenom, da jih znajo samostojno uporabljati na predmetni stopnji. Vsakoletne evalvacije našega dela so pokazale različne ugotovitve o uporabi bralnih učnih strategij. Med drugim smo ugotovili, da vse strategije niso primerne za uporabo na vsakem besedilu oz. tematiki, da vsem učencem niso všeč vse strategije, da si lahko vsak učenec sam izbere strategijo, ki mu ustreza glede na način učenja oziroma učni stil, da lahko strategije uporabimo za spoznavanje nove snovi ali ponavljanje že znane snovi, da učence s tem učimo samostojnega učenja, da so učenci bolj aktivni in da s tem načinom ne izgubimo časa, temveč cilje dosežemo na drugačen način.

5 Viri in literatura

Pečjak, S. in Gradišar, A.: *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2015.

Pečjak, S. in Kramarič, M.: *Bralne strategije: priročnik za učitelje 3., 4. in 5. razreda*. Ljubljana: Rokus Klett, 2015.

Učna ura - Določanje znanja o vrsti besed v stavku (samostalniki, glagoli, pridevniki)

Đorđe Matić

ОШ „Светозар Милетић“ Земун

ПРИПРЕМА НАСТАВНОГ ЧАСА

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ НАСТАВНИКА: Ђорђе Матић

Разред и одељење – 3/3	Датум: 13. 1. 2020.	Час по реду: 88.
Наставни предмет	Српски језик	
Наставна област	Граматика	
Наставна јединица	Систематизација у децембру (врсте речи)	
Циљ часа	Утврђивање знања о врсти речи у реченици (именице, глаголи, придеви)	
Задаци часа	Утврђивање знања о врсти речи које могу да имају у реченици. Утврђивање знања о именици, глаголу и придеву и њиховим особинама. Оспособљавање ученика за разликовање властитих и заједничких именица. Оспособљавање ученика за разликовање глагола радње, стања и збивања; прошло, садашње и будуће време. Оспособљавање за разликовање придева, присвојни и описни. Развијање љубави према матерњем језику, граматички и правилном усменом и писменом изражавању.	
Тип часа	Утврђивање	
Облик наставног рада	Фронтални, индивидуални	

<i>Наставне методе</i>	<i>Индуктивно-дедуктивна метода, метода разговора, метода усменог излагања, метода писаних радова.</i>
<i>Наставна средства</i>	<i>Презентација, апликацијеа „Plickers“, наставни листић.</i>
<i>Уређаји и помагала</i>	<i>Рачунар и електронска интерактивна табла, листићи са кодовима за рад у апликацији „Plickers“</i>
<i>Извори</i>	- <i>М. Николић: Методика наставе српског језика и књижевности, ЗУНС, Београд, 1988.</i> - <i>В. Милатовић: Методика наставе српског језика и књижевности у разредној настави, Учитељски факултет, Београд, 2011.</i>
<i>Активности</i>	<i>Ученика - посматра; сарађује; примењује; игра се; проналази; истражује; организује; планира; решава проблеме; описује; процењује; уочава; прати; бележи; експериментира;</i> <i>сакупља; ствара</i>
	<i>Наставника - планира; организује; објашњава; демонстрира; води; коригује; прати; мотивише; реализује; процењује; вреднује</i>

ТОК ЧАСА (навести најбитније моменте уводниг, централног и завршног дела часа, вежбе, домаће задатке и др.)

Уводни део часа:

На почетку часа понављамо градиво о именицама глаголима и придевима. Шта су именице? Које врсте именица знате?

Шта су глаголи? Која времена глагола знате?

Шта су придеви? Какви могу бити?

Осмишљен је квиз у Power Point-у. Ученици имају неколико понуђених одговора и само један је тачан. Након тога читам ученицима текст. (Прилог 1)

Најављујем да ћемо данас утврђивати градиво о именицама, глаголима и придевима.

Главни, централни део часа:

Делим ученицима листиће са текстом. Листиће ће касније залепити у своје свеске. Анализирамо реченицу по реченицу.

Уочавамо језичке појаве и утврђујемо садржај и значење, тако што ученицима постављамо питања:

1. реченица:

Шта означава глагол почети? (стање) У ком времену се дешава? (прошло време)

Која је врста речи пролеће? (именица) Како знамо да је именица? Каква је именица пролеће? (заједничка)

2. Реченица

Која су врсте речи позвати и кренути? (глаголи) Шта означавају глаголи позвати и кренути? (радњу) У ком времену се дешава? (прошлом)

Које речи означавају именице? (Милан и Ната) Како знамо да је именица? Која је врста именице? (властите) Како пишемо властите именице? (великим словом). Која је врста речи парк? Каква је то именица? (заједничка) Која је врста речи земунски? Како знамо да је придев? Која врста придева? (присвојни) Од које врсте именице је настао? (властите)

3. реченица:

Која је врста речи Натин? (придев, присвојни). Која је врста речи друг (именица, заједничка). Која је врста речи је понео? Шта представља овај глагол? (радњу) Које је време дешавања радње? (прошло). Шта је понео Натин друг? Која је врста речи лопта? Која је врста именице? (заједничка) Каква је лопта? Која је врста речи велика? Како то знамо? Која је врста придева? (описни)

4. реченица:

Која је врста речи добацују се? Шта означава глагол добацују се? (радњу) Које је време дешавања радње? (садашње). Реч терен је? врста именице (заједничка)

5. реченица:

Која је брат врста речи? Каква је то именица? (заједничка)

Која је врста речи Миланов? Какав је то придев? (присвојни) Од чега је настао придев? (властите именице) како пишемо такав придев? (великим словом). Која је врста речи ће доћи? У ком времену је тај глагол (будућем). Шта означава, радњу, стање или збивање? (радњу)

6. реченица:

Која је врста речи град? Која врста именице? (заједничка). Која је врста речи смрачило? У ком је времену тај глагол? Радња, стање или збивање.

7. реченица:

Коју врсту речи означава разочарана? Како то знамо? Која је врста придева?(описни)

Која је врста речи деца? Шта представља глагол отићи? (радњу) Које је време дешавања радње? (прошло) Која је врста речи кућама? Која врста именице? (заједничка)

Завршни део часа:

Помоћу апликације Plickers добијамо повратну информацију о наученом градиву. Резултати ће за сваки задатак бити приказани на табли.

1. У реченици: „ Јанков брат опрезно вози на улици.“ , реч Јанков је:

- именица
- придев
- глагол
- ниједан од понуђених одговора

2. У реченици: „Петар је добио шарену лопту“, реч је добио је:

- именица
- глагол
- придев
- ниједаан од понуђених одговора

3. У реченици: „На дрвећу расте зелено лишће“, реч зелено је :

- именица
- придев
- глагол
- ниједаан од понуђених одговора

4. У реченици „Вредна Марија шије шарене хаљине“ , реч хаљине је:

- именица
- придев

- глагол
- ниједаан од понуђених одговора

5. У реченици „Јак ветар непрестано дува“, реч непрестано је:

- именица
- придев
- глагол
- ниједаан од понуђених одговора

6. У реченици „Птице су скакутале с гране на грану“. Реч су скакутале :

- именица
- присвојни придев
- ништа од наведеног
- глагол

7. „Прочитаћу књигу мама“, рече Вељко.

У ком времену је глагол прочитаћу?

- ниједно до понуђених
- прошло
- садашње
- будуће

8. Избаци уљеза:

- чисти
- грми
- хода
- пасе

9. Избаци уљеза:

- прасићи

- телићи
- ждребе
- јарићи

Ученици индивидуално учествују у решавању квиза, који се налази на припремљеној презентацији.

Домаћи задатак: радни лист, страна 34.

Предвиђена временска артикулација часа: УВОДНИ део 5мин ГЛАВНИ део 25мин ЗАВРШНИ део 15мин

Пролеће

Почело је пролеће. Милан и Ната су позвали другове и кренули у земунски парк. Натин друг је понео велику лопту. Добацују се на терену. Ускоро ће доћи Миланов брат. Над градом се смрачило. Разочарана деца су журно отишла кућама.

Kako s prireditvijo buditi narodno zavest?

How to awaken national consciousness through an event?

Mateja Feltrin Novljan

OŠ Cvetka Golarja Škofja Loka, Slovenija

mateja.novljan@guest.arnes.si

Izvleček

Vsako leto ob koncu šolskega leta šola pripravi zaključno prireditev. Junija 2018 je bil naslov prireditve ob dnevu državnosti Lepa je, naša je, le ena je – Slovenija. Vodilo je bilo učenkam in učencem pa tudi staršem in širši javnosti ne le povedati, kaj praznujemo, ampak v njih zbuditi narodno zavest. Slovenski jezik je temelj slovenske identitete, toda kako ga postaviti v ospredje – ne le kot jezik, v katerem se bo prireditev odvijala? Slovenščina je zvrstno izredno bogat jezik, zelo barvito jo predstavljajo narečja, zato je bila prireditev razdeljena na sedem sklopov (toliko, kot je narečnih skupin), povezanih s pokrajinami preko recitacij pesmi, ki so jih opevale, in z ljudskimi pesmimi, ki izvirajo iz njih. Raznolik zven slovenske besede v narečju je bilo mogoče predstaviti le z istim besedilom. To je v ospredje postavilo zgodovinsko osebo kralja Matija Korvina, ki ga v ljudskem slovstvu poznamo kot Kralja Matjaža. Nekaj besed o njem so povedali govorci narečij iz različnih narečnih skupin: dolenjske, gorenjske, koroške, panonske, primorske, rovtarske in štajerske.

Ključne besede: dan državnosti, slovenski jezik, narečja, pokrajine, Kralj Matjaž

Abstract

It is beautiful, it is ours, it is only one – Slovenia. In June 2018 was the title of the event on National Day, which the school organizes every year at the end of the school year. It was a guide for students, as well as all parents and the general public, not only to tell us what we were celebrating, but to awaken homeland awareness in them. The Slovenian language is the cornerstone of Slovenian identity, but how to put it at the forefront of the event - not just as the language in which it will take place. The dialects are the most colorful of Slovene. Therefore, the event was divided into seven sets, as many as dialect groups that connected with landscapes, recitations of the songs they sang, and folk songs emanating from them. A different sound from the Slovenian word in each dialect could only be presented with the same text. A few words about King Matjaz, who is an important Slovenian historical figure, were spoken by dialect speakers who come from different dialect groups: dolenjska, gorenjska, koroška, panonska, primorska, rovtarska and štajerska.

Keywords: National Day, Slovenian, dialects, landscapes, King Matjaž

1 Kaj sploh je narodna zavest?

Če želimo s prireditvijo utrjevati narodno zavest, se moramo najprej vprašati, kaj to sploh je. »Narodna zavest je največja moč proti egoizmu posameznika ali skupine,« je zapisal filozof Emmanuela Mouniera (1905–1950). Slovenski pisatelj Boris Pahor razmišlja, da prav narodna zavest nasprotuje egoizmu, se upira nasilnemu internacionalizmu, globalizmu in kapitalizmu. Poudarja, da tako kot pri posamezniku tudi pri narodu velja, da se je treba najprej zavedati samega sebe, se sprejemati ali preprosto povedano, se imeti rad, da imaš lahko rad tudi druge. Tudi Miro Haček poudarja, da je domoljubje predpogoj za narodno (nacionalno) identiteto, oblikovanje pozitivne osebne in narodne samopodobe, aktivno delovanje v mednarodnih odnosih, kritično razmišljanje pripadnikov naroda, aktivno sodelovanje in prevzemanje odgovornosti pri vodenju države, aktivno državljanstvo in razvoj demokracije.

1.1 Učni načrt za predmet slovenščina

Vse osnovne in srednje šole v Sloveniji smo zavezane k temu, da tri najbolj pomembne državne praznike, povezane z utemeljitvijo samostojne in neodvisne Republike Slovenije, na primeren način obeležimo. Ob tem se gradi slovenska narodna identiteta, in sicer v okviru utemeljitve slovenskega jezika kot povsem enakovrednega drugim v Evropi. Že pri pouku slovenščine učenci oblikujejo osebno, narodno in državljansko identiteto. Prireditev je priložnost za prijetno doživetje, ko učenci stopajo v dialog z umetnostnim besedilom, na ta način se razvijajo tudi njihova socialna, družbena in medkulturna zmožnost. Nastopajoči pa s (po)ustvarjalnim tvorjenjem pokažejo zmožnost doživljanja in razumevanja dramskih besedil ter poznavanje značilnosti dramskih besedil.

Šolska prireditev ob dnevu državnosti, ki ga praznujemo vsako leto 25. junija, je v veliki nevarnosti, da postane le nastop otrok ob koncu šolskega leta, na domovino pa nas spomnita zastava na odru in še kakšna pesem, ki ima v besedilu refrena omenjeno Slovenijo. Menim, da mora prireditev ob dnevu državnosti v občinstvu zbuditi domovinska čustva, zato mora predstaviti, spomniti na nekaj, kar je v resnici zelo dragoceno, večkrat pa se nam zdi samoumevno.

1.2 Zvrstnost slovenskega jezika

Slovenski jezik obsega vse oblike jezika: knjižno, narečno, pogovorno, slegovsko, žargonsko, vsakdanjo občevalno, strokovno, umetnostno, sodobno, preteklo ... Glavne zvrsti slovenskega jezika so: socialne, funkcijske, prenosniške, časovne in mernostne. Na prireditvi sta se prepletala knjižni in neknjižni jezik, ki sodita med socialne zvrsti. Knjižni jezik je namenjen sporazumevanju na vsem slovenskem ozemlju, torej ima narodnoreprezentativno vlogo, deli se na zborni in splošno pogovorni jezik. Neknjižni jezik pa se deli na t. i. zemljepisna narečja in pokrajinske pogovorne jezike.

Slovenščina je med slovanskimi jeziki narečno najbolj razčlenjena; pozna veliko narečij, ki jih razvrščamo v sedem narečnih skupin: dolensko, gorenjsko, koroško, panonsko, primorsko, rovtarsko in štajersko. Zemljepisna narečja se vedno ne skladajo s pokrajinskimi pojmi, posebno zapletene so razmere okoli Ljubljane, kjer srečujejo dolensko, gorenjsko in rovtarsko narečje. Rovtarska narečja so na primer na Gorenjskem, Notranjskem in Primorskem.

Razlogi narečne pestrosti slovenščine so naseljevanje ozemlja današnje Slovenije iz različnih smeri; zemljepisne značilnosti ozemlja, ki so preprečevale reden stik med prebivalci različnih območij in stik s sosednjimi jeziki. Na prireditvi je bilo mogoče slišati, kako se narečja razlikujejo v besedišču, glasoslovju, naglasu.

2 Prireditve je lahko zgodba

Od ideje do izvedbe prireditve je dolga miselna pot, potrebno je pripraviti scenarij, upoštevati skupine, ki delujejo na šoli (zbori, plesne in športne skupine, folklor), in jih vključiti v samo dogajanje. Če bi pod vsebinski drobnogled vzeli le nastope omenjenih skupin, bi lahko ugotovili, da so si prireditve med seboj zelo podobne, zato je scenarij izjemno pomemben, ker prinese zgodbo in v gledalcu/poslušalcu lahko zbudi ponos, hvaležnost, domoljubje.

V uvodu prireditve, preden je zazvenela slovenska himna, so zbrani slišali naslednje besede: »Ne želimo vas popeljati daleč v tuje kraje, kamor boste šli med počitnicami, z vami se želimo veseliti doma. Živimo v lepem kraju, enega od biserov gledamo vsak dan, skoraj z vseh oken naše šole in verjetno iz mnogih domov. Na tokratni prireditvi bomo slikali naše pokrajine z besedami – zagotovo je jezik tisti, zaradi katerega smo 'stali in obstali' ... Spoznavali bomo narečja in iskali tisto, kar nas povezuje« (scenarij prireditve).

Voditeljici večera sta bili učenki Eva in Vida, ki sta na šaljiv in razigran način predstavljali pokrajine in njihove značilnosti. Razigranost sta vnesli tudi z načinom prihoda na oder, saj sta tja prišli s skirojem, drugič z žogo, potem z loparji ...

2.1 Struktura prireditve

Vsaka pokrajina je bila predstavljena po enaki in točno določeni shemi, ker se je le na ta način obiskovalec lahko tam ustavil in jo podoživel. Vsak sklop je napovedal spot, v katerem so otroci navdušeno rekli: »Lepa je, naša je, le ena je – Slovenija!« Potem smo slišali še, katero pokrajino oziroma narečno skupino bomo spoznali. Vida in Eva sta na zabaven način prihajali na oder, njegovo središče je bila klop, v pogovoru sta nanizali nekaj značilnosti tamkajšnjih krajev in ljudi, se pošalili iz stereotipov, ki veljajo, ter uvedli posnetek narečnega besedila. Takoj po slišnem posnetku je učenec na kitaro zaigral ljudsko pesem, značilno za pokrajino, drugi pa je potem recitiral pesem slovenskih pesnikov, ki so ta del Slovenije opevali ali pa so kakor koli povezani z njim. Raznolikost v besedišču, glasoslovju in naglasu lahko najbolje zaznamo, če slišimo isto besedilo v narečjih vseh narečnih skupin. Toda o kom ali čem naj govori, kako

dolgo naj bo? Ob prazniku državnosti je bila zagotovo primerna zgodovinska osebnost kralj Matija Krovin, bolje poznan kot kralj Matjaž, ki je živel med leti 1440 in 1490, vladal je Ogrum, v letih od 1458 do 1490 pa tudi delu Slovenije. Deželo je uspešno branil pred Turki, spodbujal šolstvo, kulturo in umetnost. Bil je zelo priljubljen, zato je iz ljudskega slovstva izrinil mnoge druge junake in sam postal pomemben lik. Pravijo, da: »Kralj Matjaž s svojo vojsko spi v tisti gori, kjer so se vrhovi združili. Noben človek nima takšne moči, da bi mu mogel izvleči sabljo. A ko se bo to zgodilo, se bo Kralj Matjaž zbudil in bo konec sveta« (Toporišič, J.: Slovenska zvrstna besedila).

To primerno kratko in vendarle sporočilno besedilo smo lahko slišali v sedmih narečjih, knjižno različico pa smo predvajali na koncu. Na ta način je vsak občutil pestrost narečij in hkrati pomen slovenskega knjižnega jezika.

2.2 Iz scenarija: Kašni smo Gorenjci?

Spot: Gorenjska

Vida (*prihod z gozdarji*): Pa smo tu, na Gorenjskem, pri nas.

Eva: Geografsko gledano res, Škofja Loka je Gorenjska, ampak ko poslušamo kakšne neslane šale na naš račun, pa mirno lahko rečemo, da smo rovtarji.

Vida: Pregovorna »škrtost«, pa to, a ne? Zakaj imajo Gorenjci velike nosove? Zato, ker je zrak zastonj!

Eva: Kaj podari Gorenjec svojemu dekletu? Šminko, da jo lahko počasi jemlje nazaj.

Vida: Nič, potem bomo rekli, da smo rovtarji po srcu in besedi.

Eva: Ne, ne, smo kar Gorenjci, smo zviti kot lisice in imamo Triglav.

Vida: In poznamo Kralja Matjaža.

Posnetek: Kralj Matjaž – Gorenjska

Krāl Matjaš leži pa spi z vojsko u tist gor, čer so chribja ukap peršla. Ce mo čwauk uleče sǎblo z nožanc, jo na more potegant; kjö bo pa gdo mogu, bo Matjaš ustou pa bo konc svata (Toporišič, J.: Slovenska zvrstna besedila).

Kitara: Lisička je prav zvita zver

Recitacija pesmi Tone Kuntner: K tebi prihajamo

2.3 Glasba in scena

Tudi glasbene točke so imele zelo pomembno sporočilo. Ljudske pesmi so znotraj vsakega sklopa igrali kitaristi, ki obiskujejo Glasbeno šolo Škofja Loka. Kitara je miren in izjemno intimen inštrument in tudi ljudske pesmi so v inštrumentalni izvedbi zveneale tako. Oba zbora sta pela pesmi o domovini, ljudske pesmi in skladbe slovenskih avtorjev, vse plesne skupine so plesale na slovenske popevke, ki so imele domovinsko tematiko, folklorna skupina je izvedla ljudske plese in z nošami slikala pretekli čas.

Prireditve pripravljamo v Športni dvorani Trata, ki nam zagotavlja dovolj prostora za nastopajoče in publiko. Poleti je dan dolg, dvorana ima veliko naravne svetlobe, kar v primeru prireditve predstavlja pomanjkljivost, saj z lučmi in s projekcijo ne dosežemo željenega učinka. Zato tokrat nismo pripravili projekcije, nadomestili smo jo s sceno

profesorice likovne vzgoje Vanje Jordanov. V središče je postavila cerkev sv. Janeza Krstnika na Suhi, ki je del našega okolja in zato prevečkrat samoumevna, in belo klop, ki simbolizira počitek, poletje, prosti čas, kraj srečanja.

3 Zaključek

Prireditev je bila domovinsko in domoljubno naravnana. Po odzivu učencev in ostalih obiskovalcev je dosegla svoj namen, saj je vodilo: Lepa je, naša je, le ena je – Slovenija ker nekaj časa odmevalo po hodniki, v učencih je torej pustilo pravo sled. Vsebinsko je predstavljala zaključeno in smiselno celoto. Z njo smo uresničili tudi cilje, ki so predvideni v učnem načrtu za predmet slovenščina, predvsem pa upoštevali tehtno opozorilo, ki ga je pisatelj Boris Pahor v državnem svetu izrekel 7. decembra 2009: poudaril je namreč, da je prva stvar, ki manjka Slovencem, zavedanje samih sebe, in izrazil prepričanje, da je treba slovensko mladino vzgajati v smislu slovenske identitete.

4 Viri in literatura

Toporišič, J.: Slovenska slovnica. Maribor: Založba obzorja, 1991, str. od 11 do 22.

Toporišič, J.: Slovenska zvrstna besedila. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1981.

Lah, K., Inkret, A.: Slovenski literarni junaki, mali leksikon. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga, 2002, str. 206 in 207.

Učni načrt za slovenščino. Ljubljana, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Dostopno na strani: <https://www.gov.si> (citirano 10. 1. 2020).

Haček, M.: Aktivno državljanstvo in domovina. Ljubljana, ZRSS. Dostopno na strani: <https://www.zrss.si> (citirano 10. 1. 2020).

Šenica Pavletič, V.; Pevec, M.; Čekada Zorn, Š.; Dobnikar, A.: Aktivno državljanstvo in domovina, Zakaj in kako praznovati v šoli?, Priročnik za učitelje osnovnih šol.

Dostopno na strani: <https://www.zrss.si/pdf/ADD-zakaj-in-kako-praznovati-v-soli.pdf> (citirano 10. 1. 2020).

Predin, A.: Brez narodne zavesti ne bomo obstali. Dostopno na strani: <https://www.delo.si/kultura/knjiga/brez-narodne-zavesti-ne-bomo-obstali-220798.html> (citirano 10. 1. 2020).

Lesnik, T.: Narodna zavest in raznolikost narave. Dostopno na strani: <https://www.casnik.si/narodna-zavest-in-raznolikost-narave/> (citirano 10. 1. 2020).

Feltrin Novljan, M.: Scenarij za prireditev ob dnevu državnosti Lepa je, naša je, le ena je – Slovenija. Osebni arhiv.

Učimo se politične participacije

We learn political participation

Tanja Gartner

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, tanja.gartner@guest.arnes.si

Izvleček

Slovenija je po osamosvojitvi v 90. letih 20. stoletja postala demokratična republika. Državljeni lahko prek političnih strank ali drugih interesnih skupin vplivajo na oblast in tako (ne)posredno odločajo o javnih zadevah. Vendar je z demokratizacijo slovenskega političnega sistema in družbe kot celote prišlo do upada stopnje politične participacije. To je še posebej izraženo pri mladih, saj bistveno manj sodelujejo v političnih procesih. Mladih ne zanimajo vse politične teme. Najbolj jih zanima problematika, povezana z družbeno nepravilnostjo in s t. i. eksistencialnimi vprašanji. Na Gimnaziji Škofja Loka dijaki spoznavajo različne načine politične participacije. Spodbujamo jih k tvornemu vključevanju v družbo in sodelovanju pri odločitvah, pomembnih za skupnost, oz. k razvijanju aktivnega demokratičnega državljanstva.

Ključne besede: demokracija, politična participacija, mladi, aktivno državljanstvo, projekti

Abstact

After the independence in the 1990s, Slovenia became a democratic republic. Citizens can influence power through political parties or other interest groups and thus (in)directly make a decision about public affairs. However, with the democratization of the Slovenian political system and society as a whole, the level of political participation has decreased. This trend is particularly noticed for young people who are significantly less involved in political processes. Young people are not interested in all political topics. They are most interested in topics related to social injustice and the so-called existential themes. At Grammar school Škofja Loka, students learn about different ways of political participation. We encourage students to be active at social inclusion and to participate in important decisions that are important for the community or developing active democratic citizenship respectively.

Key words: democracy, political participation, youth, active citizenship, projects

1 Uvod

Dijaki 3. letnika imajo na Gimnaziji Škofja Loka poleg osnovnega sklopa 70 ur sociologije dodaten sklop 35 ur. V celotnem učnem procesu pri sociologiji raziskujemo pomen pojmov prava, države, demokracije, svobode in človekovih pravic. Obenem pri predmetu tudi ves čas poudarjamo pomen politične participacije mladih. Dijaki 3. letnikov tako lahko z dodatno uro pri sociologiji sodelujejo pri različnih projektih, kjer jim skušamo privzgojiti vrednote, kot so pravičnost, enakost, svoboda, humanost, solidarnost, strpnost. Nekaj teh projektov bom opisala v nadaljevanju.

2 Politična participacija mladih

Demokratski politični sistem je odvisen od tistih, ki v njem sodelujejo. Za delovanje demokracije je obvezna politična participacija. Več ljudi, kot je vključenih v politično življenje, bolj legitimen je politični sistem. Poleg tega politična participacija povečuje možnosti, da posamezne družbene skupine izražajo svoje (politične) interese. To omogoča, da politične stranke in oblast slišijo njihov glas. Le tako se lahko izboljšata njihov družbeni položaj in kakovost življenja (Boljka, 2018). V zadnjih letih lahko opazimo upadanje politične participacije. To se kaže pri manj izobraženih, revnejših in predvsem pri mladih. Nepriljubljene so predvsem konvencionalne oblike politične participacije (npr. volitve, članstvo v političnih strankah). Vedno bolj postajajo priljubljene nekonvencionalne oblike, ki so mladim bližje. Mladi se v politiki najbolj angažirajo takrat, ko vlada sprejme ukrepe, ki jih osebno prizadenejo oz. je z njimi ogrožena njihova svoboda, varnost (Oman, 2006). A trend nezanimanja mladih za politiko je še vedno močan. Razlogi za to so različni. Nekateri menijo, da ne morejo vplivati na politične odločitve in dejanja političnih elit. Nekaterim se politika zdi prezapletena, da bi jo lahko razumeli. Menijo tudi, da gre politikom samo za to, da so izvoljeni, in jih ne zanima, kaj volivci v resnici želijo (Kuhar v Oman, 2006).

2.1 Obisk pisarne poslanca EU, političnih institucij v Ljubljani in udeležba na podnebnem protestu

Dijaki 3. letnikov imajo vsako leto možnost, da obišejo pisarno evropskega poslanca v Ljubljani. Obiščemo tudi Državni zbor RS, predsedniško palačo in Hišo EU.

Ta projekt smo izvedli 15. 3. 2019. Najprej smo z dijaki obiskali pisarno evropskega poslanca Lojzeta Peterleta. Tam nas je sprejel Andrej Černigoj, ki nam je na kratko predstavil zgodovino in delovanje evropskih institucij. Sledil je kratek pozdrav evropskega poslanca Lojzeta Peterleta, ki se je ravno mudil v pisarni. Poslanec je dijakom in dijakinjam na kratko predstavil svoj pogled na zgodovino in delovanje EU. Poudaril je tudi pomen mladih in njihove politične participacije. Sledila sta organiziran

ogled DZ in pogovor s poslancem Blažem Pavlinom. Nato smo se vrnili v pisarno evropskega poslanca Lojzeta Peterleta, kjer nas je sprejel odpravnik poslov Gautam Rana iz veleposlaništva ZDA. Najprej nam je predstavil aktivnosti veleposlaništva in zanimivosti o ZDA, nato pa je odgovarjal na vprašanja dijakov. Dijake je med drugim zanimalo, kako nekdo postane diplomat in kako ravnati, če se diplomat ne strinja povsem s politiko trenutne vlade.

Ta dan je pet pred poldnevom na Kongresnem trgu v Ljubljani gibanje Mladi za podnebno pravičnost pripravilo protest. Protestniki so se prek Prešernovega trga napotili do Trga republike. Tako je naša skupina tretješolcev skupaj z drugimi udeleženci Podnebnega štrajka zahtevala, da moramo izboljšati odnos do našega planeta. Tudi naši dijaki so s transparenti opozarjali na uničujoče posledice industrije in onesnaževanje okolja, s katerim uničujemo svoj planet.

2.2 Aktivno državljanstvo in mladi

V četrtek, 17. 10. 2019, so imeli splošni oddelki tretjega letnika Gimnazije Škofja Loka delavnice na temo aktivnega državljanstva za mlade, ki jih je izvedel Mladinski svet Slovenije. Na Mladinskem svetu se jim zdi zelo pomembno, da so stališča mladih o aktualnih temah uspešno prenešena do političnih odločevalcev, saj je le tako glas mladih lahko slišan in uslišan. Tako mladim prek metod neformalnega učenja predstavijo vsebine državljske vzgoje, aktivnega državljanstva in sprejemanja odločitev. Tematiko državljske vzgoje jim predstavijo z metodami, ki spodbujajo sodelovanje vseh udeležencev, kar je mladim še posebej blizu, in jim tako približajo demokratične postopke sprejemanja odločitev. V okviru posvetovanj mladi pridobijo informacije o institucijah in delu EU na področju mladine. Z znanjem oziroma informacijami s področja socialne vključenosti mladih jih opremijo s pomočjo metode strukturiranega dialoga. Z vodeno razpravo se želijo dotakniti izzivov in možnosti za aktivnejše udejstvovanje mladih tako na lokalni kot državni ravni, da bo glas mladih slišan in upoštevan. Teme, ki so vključene v delavnice, so: demokracija, delitev oblasti, postopek demokratičnega sprejemanja odločitev, participacija, aktivno državljanstvo, socialna vključenost, mladi, volilna pravica, soodločanje, evropske strukture in evropsko državljanstvo.

Z igro so dijaki spoznali velik pomen komunikacije v vsakdanjem življenju in dejstvo, da so tudi najpreprostejša opravila brez prave komunikacije težko izvedljiva. Pogovarjali so se o različnih vrednotah, ki so jim vodilo v življenju, in dobrinah, ki so zanje pomembne. Iz širokega spektra vrednot so po skupinah skušali najti dve, ki sta jim bili skupni, nato so morali to izbiro tudi obrazložiti. Govorili so tudi o tem, kdo in kako vpliva na njihove vrednote (mediji, okolje, vzgoja ...). Spoznali so tudi politično delovanje v večstrankarskem sistemu. V nadaljevanju so se dijaki razdelili v skupine. Vsaka od njih je dobila nalogo, da »ustanoviti stranko« (ime, kratica, slogan ...), ki naj bi se zavzemala za njihove (prej omenjene) vrednote. Stranko in njen program so potem v obliki kampanje predstavili sošolkam in sošolcem. V zaključku so sledile

volitve. Stranka, ki je zmagala, je za konec morala sestaviti še koalicijsko z drugimi strankami, da bi lahko uspešno vodila državo.

Dijaki so ugotovili, da je velika težava mladih v tem, da ne hodijo na volitve, ker si marsikdo misli, da en glas ne more spremeniti ničesar, ali pa jih ta tema enostavno ne zanima. Sklep je bil, da če želijo aktivno sooblikovati prihodnost, morajo postati aktivni in odgovorni državljani ter izkoristiti priložnosti, ki so jim dane.

2.3 Vsi smo EU – Dialog mladih

Mreža MaMa in MKC Pri rdeči ostrigi sta v petek, 18. 10. 2019, organizirali lokalni dogodek z naslovom VSI SMO EU – Dialog mladih. Glavni namen je bil, da imajo mladi stalen in neposreden dialog z odločevalci na lokalni, nacionalni in evropski ravni. Na dogodku so imeli mladi priložnost z gosti (poslanke in poslanci v evropskem parlamentu) spregovoriti o temah politične participacije in aktivnega državljanstva ter pripraviti svoje predloge, ki jih bodo lahko predstavili odločevalcem na prihodnjih dogodkih v okviru projekta Vsi smo EU.

Na dogodku se je zbralo okrog 30 mladih, velika večina je bila dijakov Gimnazije Škofja Loka. Gostje so bili štirje poslanci, ki zastopajo Slovenijo v Bruslju, in sicer Irena Joveva, dr. Klemen Grošelj, Tanja Fajon in Franc Bogovič. Najprej so se na kratko predstavili ter opisali svoje naloge v parlamentu in različnih odborih, v katerih delujejo. Po uvodu so imeli dijaki priložnost poslancem zastaviti vprašanja. V nadaljevanju so obravnavali pomen različnih ukrepov EU pri spodbujanju mladih k aktivni participaciji. Pri tem so se razdelili v tri delovne skupine. Vsaka se je posvetila posebni temi, in sicer participaciji mladih, zaposlovanju mladih in podjetništvu ter digitalizaciji. Skupaj so poskušali oblikovati priporočila, ki jih bodo evropski poslanci zastopali pri svojem delu v evropskem parlamentu. Prišli so do skupnega zaključka, da so mladi preveč pasivni in neobveščeni o aktualnih dogodkih v politiki in družbi nasploh. A to ni nenavadno, saj podoben odnos opažajo tudi pri velikem deležu evropske mladine. Dijaki in poslanci so kot enega od razlogov navedli odtujenost politike in politikov od problemov, s katerimi se srečujejo mladi. Predvsem mladi opažajo, da se Bruselj z mladinsko problematiko premalo ukvarja. Sklep je tako bil, da se bruseljski »birokrati« približajo mladim in se z njimi povežejo.

2.4 Posvet o prihodnosti Evropske unije

Dijaki Gimnazije Škofja Loka so se v petek, 15. 11. 2019, v škofjeloškem Sokolskem domu udeležili posvetovanja o prihodnosti Evropske unije, ki so ga organizirale Občina Škofja Loka, Gimnazija Škofja Loka in Vlada Republike Slovenije. Posveta so se udeležili župan Škofje Loke Tine Radinja, minister za zunanje zadeve in podpredsednik vlade dr. Miro Cerar, vodja državne pisarne in državni minister za

evropske in zvezne zadeve in medije Bavarske dr. Florian Herrmann, vodja Pisarne Evropske komisije v Sloveniji Zoran Stančič, Andrej Miholič iz Pisarne Evropski parlament Slovenija in dijaki Gimnazije Škofja Loka.

Pomembno je, da so tudi dijaki izrazili svoje poglede na prihodnost evropskih povezav. Dogodek sta povezovali dijakinja četrtega letnika Manca Štritof in televizijska voditeljica Monika Tavčar. Posebna pozornost obiska je bila namenjena evropskim temam in izmenjavi mnenj ter razpravi o izzivih Unije ter njeni poti v hitro spreminjajočem se globalnem svetu. Dijaki in ostali udeleženci so razpravljali o prednostih in slabostih Evropske unije, evropski identiteti in načinu življenja ter trajnostnem in regionalnem razvoju ter sodelovanju. Glavnino razprave je povzemalo vprašanje, kakšno Evropsko unijo si želimo. Oba ministra sta poudarila prednosti življenja v EU, kot so prosto prehajanje mej, (študentske) izmenjave, enotne mobilne storitve, pa tudi težave, kot je denimo prevelika odmaknjenost evropskih odločevalcev od državljanov, in skrbi, ali ne bomo dosežkov evropske civilizacije zapravili oziroma predali v roke skrajnežev. V razpravi je Miro Cerar sodelujoče pozval k aktivnejši udeležbi pri oblikovanju Unije s sodelovanjem v javnih posvetovanjih o evropski zakonodaji, v evropski državljanski pobudi ali v različnih evropskih projektih aktivnega državljanstva. Poudaril je, da v globalnem svetu nobena država ni otok, skupaj smo močnejši in skupaj lahko najdemo odgovor na globalna vprašanja. Na pomisleke o učinkovitosti in vlogi Unije je minister obiskovalcem postavil vprašanje, kakšno bi bilo njihovo življenje brez Unije, brez skupne valute evra, potovanja brez potnih listov v schengenskem prostoru, evropskih programov, prostega pretoka oseb, storitev, kapitala in blaga ter programov Erasmus. Dijaki so izrazili skrb zaradi populizma in razraščanja skrajnih političnih skupin. »Če bodo prevladale skrajnosti, se bo EU začela razkrajati,« je menil Cerar, ki je dodal, da ga skrbi tako desni kot tudi levi populizem. Mnenja dijakov so bila včasih tudi provokativna, kot denimo pogled dijaka, ki je dejal, da odločevalci sodelujejo le, ko gre za razprodajo slovenskih podjetij tujcem, v pritrdjevanju populistom in nasprotovanju težnjam Kataloncev po samostojnosti. Dijake skrbi tudi vloga EU v svetu in njeno podrejanje velikim svetovnim akterjem. Poudarili so problem migracij in vlogo EU pri reševanju tovrstnih težav v državah izvora migrantov. Druge je zanimalo, kako bo EU pomagala reševati stanovanjski problem mladih.

2.5 Obležitev mednarodnega dneva boja proti aidsu

Prvega decembra obeležujemo dan boja proti aidsu. Tudi letos smo na Gimnaziji Škofja Loka dijake ozaveščali o tej smrtonosni bolezni. Glavne naloge je prevzel UO DŠS Gimnazije Škofja Loka. Predstavniki UO so sestavili anketo o poznavanju te bolezni in preventivi za preprečitev okužbe z virusom HIV.

Na Gorenjske lekarne so naslovili prošnjo za brezplačne kondome. Dijaki so sami izdelali rdeče pentlje kot simbol boja proti aidsu. Dijaki in dijakinje so na stojnici izpolnili

anketo ter prevzeli rdečo pentljo in kondom. Dobili so tudi brošure in informacijsko gradivo o tem, kako se lahko tej bolezni izognemo in jo izkoreninimo.

3 Zaključek

V Sloveniji si je potrebno prizadevati za oblikovanje in uveljavitev modela aktivnega državljanstva in politične participacije mladih. Mladih danes ne zanimajo vse politične teme. Najbolj jih privlačijo teme, ki so povezane z družbeno nepravilnostjo in eksistenco (revščina, brezposelnost, izobraževanje, stanovanjski problemi, preseljevanje). Mladim moramo družbene probleme približati tako, kot jim je blizu, npr. družbena omrežja, spletne aplikacije, neposreden stik s politiki, v obliki različnih delavnic. Prepričati jih je treba, da lahko enakopravno sodelujejo v političnem življenju. Predvsem se je treba zavzemati za zmanjšanje prepada med političnimi odločevalci in mladimi, prav tako pa je potrebno, da mladi zaupajo v politične procese. Smiselno bi bilo uvesti predmet državljanska vzgoje v vse razrede osnovne in srednje šole.

4 Viri in literatura

Boljka, U. 2018. *Miti in resnice o politični participaciji mladih*. Ljubljana. MOVIT. Prevezeto 22. 12. 2019 s spletne strani: http://www.movit.si/fileadmin/movit/pdf/Mladje_38_web.pdf.

Oman, B. 2006. *Politična participacija mladih*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede. Prevezeto 23. 12. 2019 s spletne strani: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Oman-Barbara.pdf>.

Namen Mladinskega sveta Slovenije. 2017. Prevezeto 22. 12. 2019 s spletne strani: <https://mss.si/o-mss/kaj-je-mss/>.

Učenje in program Erasmus+

Learning and the Erasmus+ programme

Tadej Gartner

Šolski center Škofja Loka, Slovenija, tadej.gartner@guest.arnes.si

Izvleček

Program Evropske unije Erasmus+ podpira razvoj izobraževalnih institucij in sistemov izobraževanja in usposabljanja v okviru mednarodnega sodelovanja od vrtcev, do poklicnega izobraževanja in izobraževanja odraslih. Program mladim omogoča, da pridobijo znanje in veščine drugače. V okviru tega programa dijaki poklicnih in strokovnih šol odidejo na poklicno izobraževanje in usposabljanje v podjetja v tujini, kjer poleg strokovnih nadgrajujejo tudi jezikovne in medkulturne veščine ter kompetence. Gradijo tudi svojo samopodobo, saj so vpeti v mednarodno okolje, v katerem morajo sami poskrbeti zase in se vesti kot odrasle osebe s polno odgovornostjo. Zaradi vsega omenjenega v Šolskem centru Škofja Loka dijake spodbujamo, da sodelujejo v programu Erasmus+, saj tako pridobijo izkušnje, znanje in veščine, ki jim v življenju zelo koristijo. Med prakso v podjetju v tujini spoznavaajo tuje države in različne kulture ter komunicirajo v tujem jeziku.

Ključne besede: Erasmus+, izobraževanje, usposabljanje, učenje, znanje, veščina, kompetenca

Abstract

The programme of the European Union Erasmus+ supports the development of educational institutions and education and training systems within international cooperation, from kindergartens, to vocational education and to adult education. The programme enables young people to acquire knowledge and skills in a slightly different way. Students from vocational and technical schools attend vocational education and training at companies abroad, where they upgrade their language and intercultural skills and competences, in addition to professional ones. They also build their self-image by being embedded in an international environment where they have to take care of themselves and behave like adults with full responsibility. Because of all the above, at Šolski center Škofja Loka students are encouraged to participate in the Erasmus+ programme, in order to gain experience, knowledge and skills that are of great use to them in their lives. During their traineeship at a company abroad, they learn about foreign countries, different cultures and communicate in a foreign language.

Key words: Erasmus+, education, training, learning, knowledge, skill, competence

1 Uvod

Šolski center Škofja Loka vsem dijakom omogoča sodelovanje v programu Erasmus+. Največ dijakov se odloči za enomesečno prakso oziroma mobilnost poklicnega izobraževanja in usposabljanja v podjetju ali na partnerski šoli v tujini, ki izvaja poklicno izobraževanje in usposabljanje. Po večini so to dijaki z manj možnostmi, saj drugače takšne priložnosti ne bi nikoli dobili. V program so večinoma vključeni polnoletni dijaki, kar je v večini podjetij tudi pogoj za delo. Udeleženci mobilnosti so dijaki srednjega strokovnega izobraževanja – strojni tehniki 3. in 4. letnika in dijaki poklicno-tehniškega izobraževanja – strojni in avtoservisni tehniki 4. in 5. letnika in tudi vajenci 3. letnika srednjega poklicnega izobraževanja – orodjarji, program vajeništvo. Program Erasmus+ ne vključuje samo prakse v tujini, ampak ima širšo evropsko razsežnost, saj dijakom in vajencem poleg učenja na delovnem mestu omogoča tudi spoznavanje evropskih držav, njihovo kulturo in učenje tujih jezikov.

2 Program Erasmus+

Erasmus+ je program Evropske unije na področju izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa. Vsa ta področja lahko pomembno prispevajo k reševanju ključnih socialno-ekonomskih izzivov, s katerimi se Evropa sooča danes. Spopadanje z visoko brezposelnostjo, zlasti med mladimi, je ena izmed najnujnejših nalog evropskih vlad. Preveč mladih predčasno zapusti šolo ter se izpostavlja visokemu tveganju brezposelnosti in socialne izključenosti. Način delovanja družbe spreminjajo tehnologije, zato je treba zagotoviti, da se jih izkoristi na najboljši možni način. Evropsko gospodarstvo mora postati bolj konkurenčno s pomočjo talentov in inovacij.

Učenje, izobraževanje, usposabljanje, mladinsko delo in šport so ključnega pomena za spodbujanje skupnih evropskih vrednot, krepitev socialnega vključevanja, izboljšanje medkulturnega razumevanja in občutka pripadnosti skupnosti ter za preprečevanje nasilne radikalizacije. Erasmus+ je učinkovit instrument za spodbujanje vključevanja posameznikov iz okolij z manj možnostmi, vključno z novo prispelimi migranti. Z razvojem socialnega kapitala med mladimi je povezan še en izziv, to je njihova krepitev za aktivno sodelovanje v družbi. To vprašanje se lahko rešuje tudi z neformalnim učenjem, ki mladim pomaga, da okrepijo spretnosti in kompetence ter postanejo aktivni državljani. Tako si zagotovijo priložnosti za usposabljanje in sodelovanje in se razvijeta njihova strokovna usposobljenost ter evropska razsežnost mladinskega dela. Dobro delujoči sistemi izobraževanja in usposabljanja ter politike na

strokovnem področju mladim zagotovijo spretnosti, ki jih zahtevata trg dela in gospodarstvo ter jim hkrati omogočijo aktivno vlogo v družbi in osebno izpolnitev.

Program Erasmus+ je oblikovan tako, da podpira prizadevanja držav za učinkovito uporabo potenciala evropske nadarjenosti in družbenega bogastva z vidika vseživljenjskega učenja, s povezovanjem podpore formalnemu, neformalnemu in priložnostnemu učenju na področju izobraževanja, usposabljanja, mladine in športa. Program Erasmus+ prispeva predvsem k uresničevanju ciljev strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju, trajnostnega razvoja partnerskih držav na področju izobraževanja in spodbujanja evropskih vrednot.

2.1 Značilnosti programa Erasmus+

Pomembne značilnosti programa Erasmus+, ki jih navaja Erasmus+ Vodnik za prijavitelje 2020 (2019), so:

- priznavanje in potrjevanje znanja, veščin in kompetenc: ne glede na to, ali so bile pridobljene s formalnim ali z neformalnim izobraževanjem in usposabljanjem znotraj in zunaj nacionalnih meja in tako zagotoviti lažje priznavanje in boljše razumevanje spretnosti in kvalifikacij na trgu dela;
- razširjanje in uporaba rezultatov projekta: sodelujočim organizacijam nudi priložnost, da sporočajo in delijo rezultate in s tem razširijo učinek svojih projektov, izboljšajo njihovo trajnost in upravičijo evropsko dodano vrednost programa Erasmus+;
- mednarodna razsežnost: Erasmus+ vključuje sodelovanje s partnerskimi državami, zlasti na področju izobraževanja in usposabljanja mladine;
- večkulturnost: razvoj sposobnosti strokovnega, argumentiranega in strpnega izražanja lastnih stališč, sposobnost empatije in strpnost do različnosti ter sposobnosti za demokratično državljanstvo;
- večjezičnost: večjezičnost je eden od temeljev evropskega projekta in močan simbol prizadevanja EU za združenost v raznolikosti;
- enakost in vključevanje: namen programa Erasmus+ je spodbujanje enakosti in vključenosti, z omogočanjem dostopa udeležencem iz okolij z manj možnostmi v primerjavi z njihovimi vrstniki;
- zaščita in varnost udeležencev: vse osebe, ki sodelujejo v programu Erasmus+, morajo imeti priložnost, da v celoti izkoristijo možnosti za osebni in poklicni razvoj ter učenje v varnem okolju, ki spoštuje in varuje pravice vseh ljudi.

2.2 Poklicno izobraževanje in usposabljanje

Program Erasmus+ podpira tudi poklicno izobraževanje in usposabljanje dijakov in vajencev na delovnem mestu v podjetju ali na poklicni šoli v tujini, in sicer tako, da se jim praksa šteje kot del šolanja. **Stroške potovanja, namestitve in bivanja** v tujini krijejo dotacije EU.

Na spletni strani programa Erasmus+ (2019) lahko preberemo dejstva o pomembnosti dolgotrajnih mobilnosti ErasmusPro. Mobilnost v poklicnem izobraževanju in usposabljanju dijakom in vajencem nedvomno pomaga pri širitvi obzorij, kreptvi socialnih, strokovnih in poklicnih znanj in spretnosti ter razvijanju želje po inovacijah, samoiniciativnosti in zavesti o evropskem državljanstvu. Mobilnost izboljšuje splošno uspešnost organizacij, ki sodelujejo pri njej, saj razvija strategije za trajno internacionalizacijo, obenem pa podjetjem pomaga najti znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo za okrepitev svoje konkurenčnosti. Dolgotrajne prakse v tujini imajo višjo dodano vrednost za dijake, saj jim omogočajo, da razvijejo znanja in spretnosti, ki ustrezajo posameznemu poklicu, ter bolje spoznajo tuj jezik, kulturo in delovno okolje, kar poveča njihovo zaposljivost.

Vloga za prijavo projekta (2019) navaja sledeča znanja, veščine in kompetence, ki jih dijaki in vajenci pridobijo oziroma izboljšajo v okviru celotne mobilnosti:

- nova strokovna znanja, spretnosti, veščine in kompetence na področju, za katerega se izobražujejo, ki jih neposredno prenašajo na ostale dijake, učitelje in mentorje v podjetjih (prenos znanja) in posledično uvajanje sprememb na šoli ter tako lažja zaposljivost vseh;
- učenje in uporaba strokovne terminologije (navodila za uporabo) v tujem jeziku;
- spoznajo standarde in predpise za varnost pri delu na delovnem mestu, kulturo podjetja in delovno okolje ter način dela: evropska delovna kultura, timsko delo s pripadniki različnih kultur v tujem jeziku;
- učijo se timskega dela in razvijajo inovativno in kreativno mišljenje;
- izboljšajo jezikovne spretnosti splošne rabe tujega jezika, ki se ga učijo v šoli (angleščina, nemščina), saj komunicirajo v tujem jeziku in se naučijo osnov ali vsaj koristnih fraz jezika države gostiteljice;
- učijo se medkulturnega dialoga in multikulturalnosti – izboljšajo medkulturne kompetence, saj se usposabljaajo, delujejo in bivajo v mednarodnem okolju

(komunikativnost, družabnost in tolerantnost do drugačnih kultur) in tako širjo obzorja, postanejo bolj odprti do drugih kultur in razvijajo kritično mišljenje;

- izboljšajo digitalne kompetence: uporaba komunikacijskih kanalov in digitalnih medijev;
- gradijo na svoji samopodobi in razvoju osebnosti – postanejo bolj samozavestni, samostojni, prilagodljivi, strpni in odgovorni;
- razvijejo čut za evropsko zavest, pripadnost in vključenost – postanejo aktivnejši državljani;
- spoznajo sistem strokovnega in poklicnega izobraževanja ter sistem vajeništva države gostiteljice;
- spoznajo deželo, ljudi, kulturo in jezik države gostiteljice.

Vsaka aktivnost mobilnosti se izvaja v okviru kakovosti, o katerem sta se vnaprej dogovorili organizaciji pošiljateljica in gostiteljica, da bi zagotovili visoko raven kakovosti izvedbe mobilnosti, vključno z učnim sporazumom za dijake in vajence ter zavezo h kakovosti med vsemi deležniki.

Učni izidi so uradno priznani in potrjeni na institucionalni ravni, vsebine programov se po potrebi prilagodijo, da se zagotovi dobra usklajenost obdobja mobilnosti v tujini s programom, ki ga opravlja dijak/vajenec v poklicnem izobraževanju in usposabljanju. Kot mednarodni standard za priznavanje in ocenjevanje znanja, veščin in kompetenc, ki jih dijaki pridobijo na praksi v tujini, se uporablja Evropski sistem prenašanja kreditnih točk v poklicnem izobraževanju in usposabljanju.

Ob zaključku poklicnega izobraževanja in usposabljanja v tujini dijaki in vajenci dobijo tudi mednarodni certifikat Europass, ki ga izda matična šola in ga potrdi partnerska šola oziroma podjetje. Potrdilo je dodano končnemu spričevalu. S tem potrdilom imajo dijaki boljše možnosti na trgu dela, ko iščejo prvo zaposlitev doma ali v tujini. Europass potrdilo pomaga tudi pri vključevanju v mednarodne projekte v podjetju ali na univerzi.

3 Zaključek

Program Erasmus+ podpira razvoj izobraževalnih institucij in izobraževalnih sistemov in s tem tudi poklicno izobraževanje in usposabljanje dijakov in vajencev v tujini v okviru mednarodnega sodelovanja s partnerskimi šolami in podjetji.

V Šolskem centru Škofja Loka dijake spodbujamo, da sodelujejo v programu Erasmus+, ki ga izvajamo že od leta 2009 (takrat še t. i. Leonardo da Vinci in Comenius). Dijaki v realnih življenjskih situacijah pridobijo nove izkušnje, znanje in veščine. V programu Erasmus+ je na Šolskem centru Škofja Loka sodelovalo več kot 250 dijakov in učiteljev. Zadnja leta na izmenjavo odide nekaj več kot 50 udeležencev letno. V letošnjem letu bomo izvedli tudi prvi dve dolgotrajni mobilnosti – ErasmusPro. Dva vajenca orodjarja bosta odšla na trimesečno prakso na Češko, v mesto Tabor, kjer se bosta usposabljala v podjetju Motor Jikov. Dijaki odhajajo na prakso v Nemčijo in Belgijo ter na Češko, Slovaško in Hrvaško. Na prakso odhajajo dijaki vseh izobraževalnih smeri strojništva in lesarstva. Dijaki potujejo z letalom, vlakom, avtobusom ali pa kar z lastnim prevozom. Nastanjeni so v dijaških domovih partnerskih šol, apartmajih ali hotelih.

Naš šolski center aktivneje deluje na mednarodnem področju od leta 2008 in se dobro zaveda, kako pomembno je mednarodno sodelovanje za dijake in tudi učitelje, saj bodo dijaki že v bližnji prihodnosti vstopili na konkurenčni trg delovne sile doma ali v tujini. S pridobljenimi izkušnjami, z znanjem, veščinami in s kompetencami na vseh področjih (strokovnem, jezikovnem in kulturnem) bo zanje vstop na trg dela mnogo lažji, kar je tudi eden izmed ciljev programa Erasmus+ in tendenca sodobne Evrope.

Šolski center Škofja Loka si prizadeva, da bi imeli dijaki možnost pridobivanja novega znanja, spretnosti in kompetenc na najrazličnejše načine, v različnih okoljih, tudi mednarodnih, kjer nam predvsem pomaga program Erasmus+.

4 Viri in literatura

Erasmus+: Izobraževanje in usposabljanje. Ljubljana: Cmeplus, 2017.

Erasmus+ Programme Guide 2020 (splet). 2019. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: http://www.erasmusplus.si/wp-content/uploads/2019/09/erasmus-plus-programme-guide-2020_en.pdf.

ErasmusPro: Podpora za dolgotrajno mobilnost dijakov PIU ali dijakov PIU, ki so pred kratkim zaključili šolanje (splet). 2019. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/book/export/html/318_sl.

Vloga za prijavo projekta za leto 2019. Škofja Loka: ŠC Škofja Loka, 2019.

Uporaba tabličnega računalnika v osnovni šoli pri izbirnem predmetu logika

Using a tablet in elementary school at subject logic

Tjaša Gašpar

Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik, Slovenija, tjasa.gaspar@os-fa.si

Izvleček

Generacija učencev, ki dandanes obiskuje osnovno šolo, je močno povezana s sodobno tehnologijo. Odraščala je z elektronskimi napravami in brez njih si življenja ne predstavlja. Temu se postopno prilagaja tudi šolstvo, ki počasi vpeljuje tehnologijo v proces poučevanja. Učitelji se dandanes sprašujemo, kako, če sploh, naj vključimo tablični računalnik v pouk. V prispevku avtorica opiše prednosti in slabosti, ki jih prinese uporaba tabličnega računalnika pri pouku. Predstavi aplikacijo Logic Pic, s katero se učenci lahko naučijo reševanja matematično-logične igre gobelin. Opiše tudi primer učne ure z uporabo tabličnih računalnikov pri obveznem izbirnem predmetu logika.

Ključne besede: tablični računalnik, obvezni izbirni predmet logika, gobelini

Abstract

The generation of students attending elementary school today is strongly associated with modern technology. They grew up with electronic devices and without them they can't imagine life. Education is gradually adjusting to this and slowly introducing technology into the teaching process. Teachers are wondering how, if at all, to put a tablet in the classroom. The article describes the pros and cons of using a tablet computer in classes. We introduce the Logic Pic application, through which students can learn how to solve the mathematical-logical game of gobelins. We also describe an example of lesson using tablets in a subject Logic.

Keywords: tablet, compulsory elective course logic, gobelins

1 Uvod

Generacija učencev, ki dandanes obiskuje osnovno šolo, je močno povezana s sodobno tehnologijo. Odraščala je z elektronskimi napravami in brez njih si življenja ne predstavlja. Temu se postopno prilagaja tudi šolstvo, ki počasi vpeljuje tehnologijo v proces poučevanja. »T. i. sistemi stare šole čedalje bolj postajajo 'novi šolski sistemi', ki so podprti z digitalnim načinom izobraževanja« (Trančar, 2019, 37). Učitelji se sprašujemo, kako, če sploh, naj vključimo tablični računalnik v proces poučevanja. V splošnem uporaba informacijske komunikacijske tehnologije (v nadaljevanju IKT) v izobraževanju še ne pomeni večje kakovosti pouka in učenja, lahko pa ju s premišljeno uporabo izboljša. Najprej mora biti učitelj na tem področju ustrezno izobražen. Nujna je digitalna pismenost učitelja in tudi učencev, saj bodo digitalne kompetence učencev pomembne za opravljanje njihovih bodočih poklicev. Dandanes pod digitalno pismenost učitelja štejemo tudi »uvajanje inovativnih pristopov k poučevanju, vzpostavljanje pogojev za ustvarjalno učenje z namenom izvajanja zanimivejšega in učinkovitejšega dela, večjo fleksibilnost dela, možnost individualizacije in personalizacije učenja in poučevanja ter kritičnosti izbora in uporabe virov in drugih vidikov« (M. Urbančič in ostali, 2018, 4). Uporaba IKT v procesu izobraževanja mora biti praktična in smiselna. Učitelj sam mora presoditi o ustrezni didaktični uporabi IKT.

1.1 Ovire pri uporabi IKT pri pouku

Ovire pri uporabi IKT pri pouku so lahko notranje in zunanje. Med zunanje ovire štejemo pomanjkanje tehnologije, časa, podpore vodstva in podobno. Med notranje ovire štejemo pomanjkanje zaupanja do elektronskih naprav, odpor do sprememb, strah, negativen pogled na IKT in podobno (A. Rašl, 2018). Menim, da dandanes dostop do tehnologije ni več problem. Šole imajo na voljo stacionarne in tablične računalnike. Prav tako je v šolah zagotovljena brezžična povezava, skorajda vsak učenec pa že ima mobilni telefon. Menim, da imamo učitelji v veliki meri notranje ovire pri uporabi IKT: pomanjkanje zaupanja in negativen pogled na elektronske naprave, odpor do sprememb in strah. Svoje notranje ovire premagujem z izobraževanjem, s prebiranjem literature in sodelovanjem v projektu, čigar cilj je med drugimi tudi razvijanje digitalnih kompetenc (t. j. projekt ATS STEM). Za prvo uporabo tabličnih računalnikov v procesu izobraževanja sem izbrala obvezni izbirni predmet logika, saj pri izbirnem predmetu ne občutim stiske s časom in predelovanjem učnega načrta.

2 Gobelini

V program obveznega izbirnega predmeta logika je vključeno tudi reševanje zabavnih matematičnih nalog, kot so gobelini (Slika 1). Navodila za reševanje gobelina: »Števila ob vsaki vrstici in stolpcu označujejo, koliko zaporednih polj je potrebno pobarvati. Če je števil več, zaporedna pobarvana polja ločuje eno ali več nepobarvanih polj.«

			2		1				1	6
	4	4	2	1	1	6	6	7	7	2
2	x	x	x	x	x	x	x	x		
1	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
1 1	x	x		x	x	x	x	x	x	
1 3	x	x		x	x	x	x			
5	x	x	x	x	x					
2 5			x	x	x					
3 4				x	x					x
9										x
2 5			x	x	x					
6	x	x	x	x						

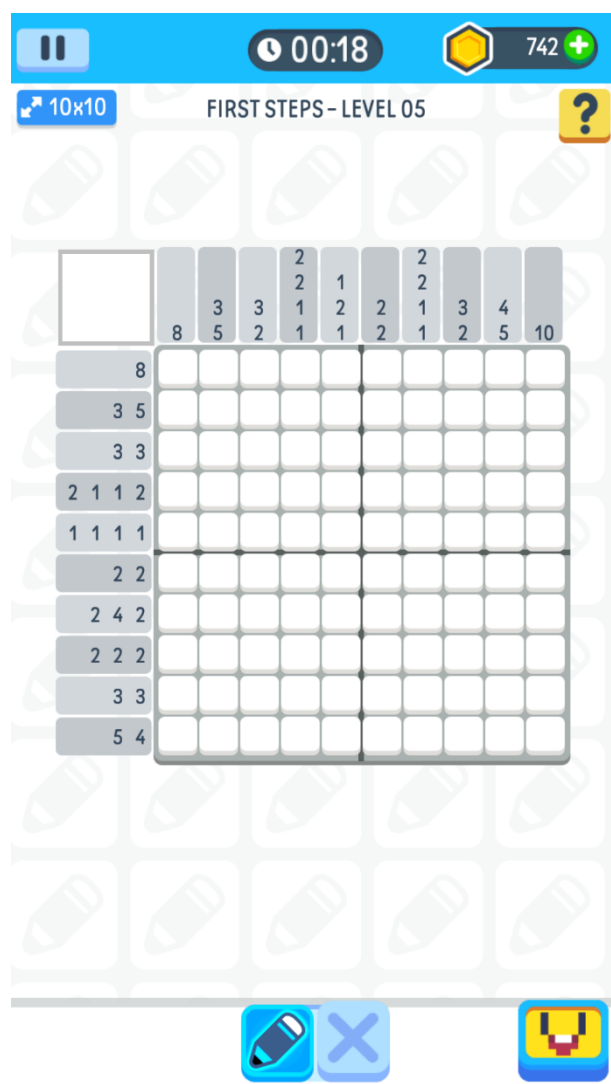
Slika 9: Rešeni gobelin.

Vir: <http://www.mathema.si/LPgobelin56vel10.pdf> (12. 12. 2019)

Obravnava navodil za reševanje gobelinov lahko poteka na več načinov. Do sedaj sem učencem navodila razložila sama ob reševanju gobelina, ki sem ga projicirala na tablo. Nato je vsak učenec dobil svoj gobelin in ga rešil. Upoštevala sem diferenciacijo in pričeli so z reševanjem lažjih, uspešnejši učenci pa so nadaljevali s težjimi primeri. Letos sem se odločila, da preizkusim vpeljavo gobelina s pomočjo tabličnih računalnikov in mobilnih telefonov.

2.1 Logic Pic

Igra Logic Pic nam ponuja reševanje gobelinov na tabličnem računalniku ali mobilnem telefonu (Slika 2). Igra se prične z vodenim reševanjem, s katerim se lahko samostojno naučimo reševanja gobelina.

Slika 10: Zaslonska slika igre Logic Pic

2.2 Izvedba učne ure

Pred uporabo tabličnih računalnikov in mobilnih telefonov smo ponovili pravila njihove uporabe. Menim, da je zelo pomembno, da so učenci seznanjeni s pravili uporabe elektronskih naprav. Po uvodnem pogovoru smo razdelili tablične računalnike; če je kdo želel, je lahko uporabil tudi svoj mobilni telefon. Pričakovala sem, da se bodo ob prenosu igrice pojavile težave, vendar s tem učenci sploh niso imeli težav, saj so v večini že vešči prenosa igrice. Manjše težave je imel le učenec, ki doma uporablja Apple izdelke, ki imajo drugačni programski sistem. Učenci so se z igranjem igrice samostojno naučili reševati matematične gobeline, bili so visoko motivirani in miselno aktivni. Predpogoj za izpeljavo učne ure je bilo zagotovo moje poznavanje igrice – sama se pogosto kratkočasim z njo in opazila sem, kako bolj spretno jo rešujem. Ker

igro dobro poznam, sem lahko pomagala tudi učencem, ko se jim je zataknilo. Med učno uro sem hodila po razredu in spremljala reševanje učencev. Ob njihovem napredovanju pri igrici sem dobila dobro povratno informacijo, kateri učenci znajo že dobro reševati gobeline in kateri še ne. Na koncu učne ure smo prenosne računalnike in mobilne telefone pospravili, učenci pa so rešili gobelin še na »klasični način«, s papirjem in svinčnikom. Tako sem lahko preverila, v kolikšni meri so učenci dosegli zastavljeni učni cilj, ki je bil: učenci znajo rešiti matematični gobelin. V večini so učenci dosegli zastavljen učni cilj. Na lahkoten in njim prijeten način so se naučili reševanja. Učenci so bili nad učno uro navdušeni, nekateri igrico igrajo doma, glas o igrici pa se je prenesel tudi med sošolce, ki ne obiskujejo izbirnega predmeta logika.

2.3 Prednosti in slabosti, ki jih prinese uporaba tabličnega računalnika pri pouku

Prednost pri uporabi tabličnega računalnika je zagotovo motiviranost učencev. Učencem se zdi učna ura zanimiva, če lahko uporabijo tablični računalnik ali mobilni telefon. Prav tako »uporaba digitalnih pristopov pri posredovanju učne snovi obogati klasične učne metode z interaktivnimi vsebinami, ki učencem omogočajo lažji način pomnjenja in obenem usvajanja digitalnih spretnosti in veščin, ki jih bodo v prihodnosti potrebovali pri opravljanju poklica« (V. Trančar, 2019, 39). Vendar moramo paziti s pretirano uporabo tabličnih računalnikov, saj »računalnik lahko deluje kot motilec in potuha. Pretirana uporaba računalnika prispeva k čustveni nepismenosti mladih, škoduje telesnemu zdravju, lahko vpliva na naravni ritem in količino spanca, povečuje stresnost življenja, ponuja neomajen dostop do moralno spornih vsebin, povzroča zasvojenost in izkrivljene predstave o življenju. Ponuja nepreverjene, lažne informacije in prizadeva znanje pisnega izražanja« (J. Curk, 2004).

3 Zaključek

»Če bi še naprej učili tako, kot smo včeraj, bi učencem odvzeli jutri; odvzeli bi jim ideje in sanje« (V. Trančar, 2019, 37). Pričela se je digitalizacija sveta in učitelji bomo morali začeti razmišljati tudi o digitalizaciji v procesu poučevanja. Morali se bomo izobraziti in si prizadevati za izboljšanje digitalnih kompetenc učencev. Razvijati bomo morali digitalna učna gradiva in animacije ter usmeriti učence na isto platformo. Kljub temu moramo do IKT ostati kritični in smotrno načrtovati ure. Uporabe mobilnih telefonov za

igranje igrice ne moremo zatreti, lahko pa otroke vsaj usmerimo v reševanje igrice, pri katerih morajo biti miselno aktivni, in jih tako usmerimo v izobraževanje s to dejavnostjo. Podobne logične igre, ki jih lahko prenesemo na telefone ali tablične računalnike, so še sudoku, futoshiki, igre z vžigalicami, mostovi.

4 Viri in literatura

A. Rašl: *Uporaba mobilnih telefonov in aplikacij pri pouku geografije v osnovnih šolah*. Magistrsko delo. 2019. Maribor. (citirano 11. 1. 2020) Dostopno na naslovu: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?id=74989&lang=slv>.

J. Curk: Tabla, table, tablice. *Šolski razgledi*, št. 6, 2004. (citirano 16. 12. 2019) Dostopno na naslovu: <http://www.solski-razgledi.com/clanek.asp?id=4848>.

Mathema, Matematični gobelini. (citirano 12. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.mathema.si/LPgobelin56vel10.pdf>.

Mobilni telefoni v šoli. (citirano 13. 12. 2019) Dostopno na naslovu: https://safe.si/sites/default/files/mobilnitelefonivsoli_e_solstvo.pdf.

M. Urbančič, M. Bevčič, M. Dagarin-Fojkar, S. Droždek, S. Jedrinović, A. Luštrek, A. Retelj in M. Radovan: *Strokovne podlage za didaktično uporabo IKT v izobraževalnem procesu za področje matematike, tehnike in računalništva*. Poročilo o izvedbi pilotne posodobitve poučevanja pri projektu »IKT v pedagoških študijskih programih UL«. Univerza v Ljubljani, 2018.

V. Trančar. Digitalizacija v izobraževalnem sistemu, *Življenje in tehnika*, 2019, letnik 60, str. 36–43.

Bralne urice s psom

Reading lessons with a dog

Tina Šifrer Gazvoda

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, tina.sifrer@guest.arnes.si

Izvleček

Branje je ena izmed osnovnih veščin, ki jih mora usvojiti osnovnošolec, če želi postati uspešen učenec. Večino učne snovi sprejemamo ravno skozi pisano besedo, zato je pomembno, da se v obdobju, ko snov postaja zahtevnejša, učeči ne ukvarja več s tehniko branja, ampak se lahko posveti vsebini. Mnogi učitelji razredne stopnje se srečujejo s težavami, ker učenci ne želijo brati – branje predstavlja prevelik napor, napredek pa je prepočasen, da bi ga bili mladi bralci zmožni uzreti. Zato učitelji prve triade iščejo nove in nove načine, kako jih k branju pritegniti. Nekateri načini so skupni večini učiteljev, drugi so posebej prilagojeni oddelkom, v katerih se poučuje. Eden izmed pristopov je, da v učenje branja vključijo živali, ki s svojo prezenco zasenčijo negativne sopotnike učenja branja in učence motivirajo, da nenazadnje le vzamejo knjigo v roke in se lotijo prebiranja zgodb. Tako učence brez prisile pripeljejo do spoznanja, da je branje lahko tudi prijetno.

Ključne besede: motivacija, branje, učenje, skupina, zadovoljstvo

Abstract

Reading is one of the basic skills an elementary school student needs to master before becoming a successful student. We receive most of the learning content through the written word, which is why it is important that students no longer have issues with reading techniques during the time when subject matter is becoming increasingly difficult. Once the reading technique is fully mastered, the student can focus on the content itself. Most primary school teachers deal with the issue of students not wanting to read. Reading presents itself as a struggle, progress is too slow and young readers cannot seem to achieve it. This is why teachers of the first cycle search for new ways to motivate students to read. Some means are common to most teachers, while other means are individually tailored to the class with which a teacher works. One of such approaches involves including an animal into the reading process. The presence of the animal overshadows the negative elements of learning how to read and motivates the students to pick up a book and start reading. This way a student is brought to realise reading can be pleasant without coercion.

Key words: motivation, reading, learning, group, contentment

1 Uvod

Večina ljudi bi ob vprašanju, kaj se človek nauči v šoli, odgovorila z brati, pisati in računati. To so osnovne veščine, ki jih poučujejo učitelji po vsem svetu, med njimi tudi slovenski pedagogi. Njim ob stran se postavljajo še drugi učni predmeti, odvisno od dogajanja in potreb v družbi, a vendar usvojitev branja, pisanja in računanja ostaja temelj, ki se je ohranil vse do danes. Zanimivo je, da so ravno te veščine največji izziv za učence in tudi učitelje. Čeprav je ozadje miselnih procesov že dobro raziskano, vsaj toliko, da razumemo, kako zelo so omenjene osnove pomembne, se z vsako novo generacijo išče načine, kako učenje osmisliti in približati učečim.

2 Zakaj brati?

Na prvi pogled lahko vprašanje kar naenkrat postane težko, ko moramo odgovor nanj ponuditi šest-, sedem- ali osemletniku. Odrasli se prevečkrat zatečemo k odgovoru, da je brati pač treba. A v resnici je zadeva dokaj preprosta: branje je osnova za vse nadaljnje učenje. Večina učnih predmetov temelji na zapisih, s pomočjo katerih se učimo. Dober bralec bo zato hitreje prebral snov, jo bolje razumel in si jo hitreje zapomnil. Pomemben vidik branja sta tudi sprostitev in pobeg v domišljijski svet, ki v bralcu vzbudi zanimanje za branje in željo po ponovitvi podobne izkušnje. A do slednjega lahko pridemo le, če zgodbo prebiramo z lahkoto in se ne ukvarjamo z zapisom kot takim. Zato je za mlade bralce nujno, da izkoristijo čas, ki je namenjen predvsem urjenju tehnike in hitrosti branja. Tovrstne aktivnosti se v največji meri odvijajo v prvi triadi osnovne šole, ko učenci najprej spoznavajo glasove in črke, nato pa branje izboljšujejo. Mnogi prvošolci črke že poznajo, morda malo tudi že znajo brati, a velik del se jih od branja umakne, ko postane težko ali celo pretežko. Da se branje utrdi, je potrebno veliko vaje, predvsem glasnega branja, pomembno je tudi, da učenec branje razume. Tako branje skoraj čez noč spremeni svojo podobo: iz predšolskega obdobja, ko so pravljice prebirali le starši in je šlo za v celoti pozitivno doživetje, do popolnoma nove situacije, ki je lahko prezahtevna. Ob učenju branja prenekateri učenci občutijo napor, utrudijo se, ob nepravi spodbudi so povrh vsega še neuspešni in morda celo označeni za slabe bralce.

3 Bralna motivacija

Bralna motivacija je po Pečjakovi in Gradišarjevi (2002) opredeljena kot nadpomenka za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in tako pomagajo posamezniku, da vztraja in bralno izkušnjo ponovi. Učitelj, ki poučuje v prvi triadi na razredni stopnji v osnovni šoli, hitro spozna, da za učence razumska razlaga o pomenu branja ne zadošča, zato kmalu poseže po drugih možnostih, da bi učence privabil k branju. Pogosto je prva pomoč zunanja motivacija, za katero upa, da bo čez čas, ko bo tehnika branja že dovolj dobra in bo pomembnejša postala vsebina, učenec začel brati, ker ga bodo knjige same po sebi zanimale. A pot

do notranje motivacije je dolga in nekateri je niti v odrasli dobi ne dočakajo. Zato obstajajo mnogi načini, kako učence pritegniti k branju: zbiranje nalepk, bralni stolček, bralna značka, domače branje, skupinsko branje v razredu (npr. branje v nadaljevanju, branje v krogu, branje dramskih besedil), bralni listi (na katere se starši vsak delovni dan podpišejo, če je učenca uspelo glasno brati določeno število minut) in podobno. Vsak učitelj ima pri tem še posebno nalogo, da v novem šolskem letu presodi, katerega izmed naštetih pristopov bo uporabil. Na primer, če ve, da nima zadostne podpore staršev, zagotovo ne bo pričakoval, da bodo izpolnjevali bralne liste. Ko sem začela poučevati v tretjem razredu, sem prišla do novega spoznanja, in sicer da so večino načinov preizkusile že učiteljice, ki so pred mano poučevale v oddelku, a pogosto niso dosegle želenih rezultatov: učenci so kljub vsem naporom vpletenih odraslih brali slabo, knjige jih niso dosti zanimale, branje je skoraj predstavljalo kazen. Zato sem se začela spraševati, če obstaja še kakšen način, kako lahko branje naredim prijetno zanje in hkrati zagotovim, da bo učenje kvalitetno. Tako sem se odločila, da v šolo pripeljem svojega psa.

4 Branje s psom

Znano je, da prisotnost živali ljudi pomirja (razen v primeru fobij) in pozitivno vpliva na naše čustvovanje. Lynch je opravil študije in z njimi dokazal, da se otroku, medtem ko bere psu, zniža krvni tlak (Becker in Morton, 2002). Ideja o prihajanju različnih domačih živali k pouku se mi je zdela privlačna že od nekdaj. Resneje sem o njej začela razmišljati že na fakulteti, ko sem srečala psičko, ki jo je neka profesorica vodila k svojemu pouku. Povezava idej z realnostjo se je pojavila, ko sem začela spoznavati bodoče tretješolce. Prepričana sem bila, da jih bo prisotnost psa motivirala, saj ima velika večina otrok rada živali. A nisem točno vedela, kako naj se zadeve lotim. Če bi psa pripeljala k rednemu pouku, bi bilo to zanj prenaporno, saj so učenci med odmori zelo glasni, štiriindvajset parov rok pa bi hitro preobremenilo njegov še tako potrpežljiv značaj. Zato sem se odločila, da se bom branju posvetila z manjšim številom otrok v okviru interesne dejavnosti Bralne urice s psom. Ker je bil moj prvotni namen motivacija za branje, so bile prijave na dejavnost sprotne: vsak mesec sem razpisala mesta ob določenem popoldanskem terminu (vedno na isti dan v tednu, za katerega sem vedela, da večini učencev ustreza), učenci pa so se sproti odločali, kako pogosto bodo prihajali. Nekateri so bili na dejavnosti skoraj vsak teden, drugi so prišli enkrat v dveh mesecih. Z vsako skupino sem uvodno uro namenila izobraževanju oz. predstavitvi poteka interesne dejavnosti. To sem storila, ker je varnost na prvem mestu in je bilo nujno, da se učenci seznanijo z nekaterimi dejstvi, ki niso neposredno povezani z branjem samim. Pripravila sem zapis, ob katerem smo spoznali pravila pristopanja k psu, osnove pasje govorice in tudi kratko predstavitev svojega pomočnika, zlatega prinašalca Ajka. Med osnovne dogovore so spadali: k psu nikoli ne pritečemo, v njegovi bližini ne skačemo, vpijemo ali kako drugače izražamo vzhičenja, če začne zehati ali se od nas odmakne, ga pustimo pri miru in ga ne silimo k nadaljnji interakciji. Učenci so pravila brez težav sprejeli in lahko smo začeli z branjem.

Branje je potekalo tako, da sem si v knjižnici predhodno izposodila nekaj knjig, primernih za tretješolce, nato so navzoči učenci skupaj izbrali, katero bomo prebrali. Brali smo vsi, učenci in učiteljica, za vsako knjigo sproti pa smo se domenili, koliko prebere vsak. Kadar je bil tisk droben in povedi zahtevne, smo prebirali po eno stran, v nasprotnem primeru smo količino povečali. Bralec je prebral dogovorjeni del in knjigo podal naprej. S slabšimi bralci smo se po potrebi domenili, da lahko preberejo manj, v eni skupini smo branje kar časovno omejili – vsak je bral dve minuti. Najbolj zabaven je bil dogovor, da učenec, ki bere, lahko sedi poleg psa, ostali pa poslušajo na svojih stolih.

Na začetku leta so učenci prihajali zadržani, branju so se izogibali – ko so prebrali svoj odmerjeni delež, so knjigo hitro potisnili v roke naslednjemu in uživali ob pogledu na kosmatinca. Čez čas je branje postalo zabavno. Učenci so začeli prositi, če lahko, kljub temu da je na vrsti naslednji bralec, preberejo še en del. Bila sem navdušena, saj je bil moj cilj dosežen.

5 Zaključek

Interesno dejavnost Bralne urice s psom sem vodila vsa leta, ko sem poučevala v tretjem razredu, saj je bila pri vseh generacijah odlično sprejeta. Pokazali so se tudi drugi pozitivni učinki, ne samo napredek pri branju. Med najpomembnejše štejem odnos, ki smo ga zgradili, saj učitelj pri pouku nima dovolj časa, da bi se s poznaval svoje učence. Na bralne urice so neučakani bralci prihajali celo pred mano in tako smo imeli dovolj časa, da smo se zblížali. Zanimivo je, da učenci dejavnosti sploh niso dojemali kot učenje branja in so nekateri starši verjetno še danes prepričani, da smo se na uricah samo družili in božali psa.

6 Viri in literatura

Becker, M. in Morton, D. *The healing power of pets: harnessing the amazing ability of pets to make and keep people happy and healthy*. New York: Hyperion, cop, 2002.

Pečjak, S., Gradišar, A.: *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2002.

Raziskovanje na prostem kot učinkovita oblika dela v sodobnem šolstvu

Outdoor exploration as an effective form of work in contemporary education

Nina Globovnik

Osnovna šola dr. Jožeta Pučnika Črešnjevca, Slovenija, nina.globovnik@gmail.com

Izvleček

Mnogi učitelji se zavedajo dragocene dodane vrednosti učenja na prostem. Takšno učenje je zato danes priljubljena oblika dela predvsem pri pouku naravoslovnih vsebin. Poudarek je na pridobivanju neposredne izkušnje iz narave. Otroci preko čutnih zaznav doživljajo svet in okolico, v kateri živijo. Na tak način si vsebine lažje in dolgotrajneje zapomnijo, pridobijo pa tudi spretnosti za življenje v trajnostni družbi. Še posebej je tovrstno učenje dobrodošlo pri raziskovalnem delu, kjer učenci samostojno iščejo in odkrivajo novo znanje. Ker se zavedamo, da je raziskovalno delo v osnovni šoli izjemno kompleksno, odvisno od dobro načrtovanih aktivnosti in dobre organizacije dela, v prispevku predstavljamo primer dobrih praks raziskovanja na prostem. Z njim želimo spodbuditi ostale strokovne delavce, da se namesto pouka v učilnici podajo po poti učenja ali raziskovanja na prostem.

Ključne besede: raziskovanje na prostem, praktično izobraževanje, izkustveno učenje

Abstract

Nowadays many teachers are aware of the invaluable added value of outdoor learning. This kind of teaching is therefore a popular form of schoolwork, especially in teaching natural sciences. The focus is on gaining experience direct from nature. Children experience the world and their surroundings through sensory perception. In this way they remember better and the knowledge is longer lasting. They also acquire the skills to live in a sustainable society. Especially welcome is this kind of learning in research work where students independently seek and discover new knowledge. Depending on well-planned activities and good organization of work we are aware, that research work is extremely complex in elementary school. In this paper we present an example of good outdoor research practices. We want to encourage other professionals to take the path of learning or exploring outdoors instead of teaching in the classroom.

Key words: outdoor exploration, practical education, experimental education

1 Uvod

Hitro spreminjajoče se razmere na področju sodobnega izobraževanja postavljajo učitelje pred nenehne izzive. Srečujejo se z različnimi inovativnimi metodami in oblikami dela v razredu in se poleg različno motiviranih in učno sposobnih učencev vse pogostejše ukvarjajo z vedenjsko problematičnimi učenci. Kako v dobi napredne tehnologije in z možnostjo hitrega dostopa do želenih informacij uspešno motivirati vse učence za učenje in jim hkrati predati kakovostno in uporabno znanje, ob tem pa poskrbeti, da so potrebe slehernega učenca zadovoljene in upoštevane v največji možni meri? To je vprašanje, s katerim se danes učitelji pogosto soočajo. Ena od bolj priljubljenih sodobnih metod učenja, ki je učinkovit odgovor na zastavljeno vprašanje, je nedvomno raziskovalno učenje. Po mnenju Raušlove (2012, 72) z raziskovalnim učenjem zagotavljamo pridobivanje kakovostnega znanja in povečamo motivacijo otrok. Ob tem otroci razvijajo osebne vrline, kot so na primer iznajdljivost, vztrajnost in iniciativnost. V primeru naravoslovnega raziskovanja učenci razvijajo tudi naravoslovne kompetence, kot so sposobnost zbiranja informacij, sposobnost reševanja problemov in prenašanja teoretičnega znanja v prakso. Raziskovalno učenje torej spodbuja učence k samostojnemu delu, odkrivanju novega znanja, praktičnemu preizkušanju, iskanju različnih načinov reševanja problemov in predvsem k aktivnemu učenju. Učitelj je zgolj usmerjevalec pri iskanju informacij in njihov motivator, ki jih spodbuja na njihovi raziskovalni poti. Učenci so postavljeni v vlogo glavnih akterjev pri odkrivanju novega znanja. Ravno zato po mnenju mnogih učencev raziskovalno delo velja za bolj priljubljen in zanimiv način dela pri pouku. V prispevku predstavljamo primere dobrih praks raziskovalnega dela naravoslovnih vsebin na šolskem vrtu, pri čemer sledimo tako imenovanemu *Modelu roke* oziroma *Hand modelu*: Izobraževalni učni pripomoček za poučevanje v naravi. *Model roke* je nastal kot rezultat mednarodnega projekta *Real World Learning* (RWL) oziroma v prevodu Učenje v resničnostnem svetu, da bi učiteljem in ostalim organizatorjem dejavnosti v naravi pomagal pri načrtovanju, pripravi, izvajanju in evalvaciji poučevanja na prostem. Raziskovalno učenje s pomočjo *Hand modela* zajema pet ključnih področij učenja in sledi pristopu »roka-srce-glava« (Real World Learning, RWL, 2020).

2 Uporaba Modela roke pri raziskovalnem učenju

Da bi mladi bolje poznali pomen naravne in lokalno pridelane hrane, se na Osnovni šoli dr. Jožeta Pučnika Črešnjevca pogosto vključujemo v številne nacionalne in mednarodne projekte ter skušamo zagotoviti ustrezne pogoje za izkustveno učenje naših učencev. Šolski vrt je nedvomno ena izmed tistih »učilnic«, ki učence z raziskovalnim učenjem na prostem spodbuja k odgovornejšemu ravnanju s hrano. Kot navaja Petek (2012, 67), s pomočjo raziskovalnega pristopa sledimo dvema

temeljnim ciljema izobraževanja: ohraniti radovednost učencev in trajen interes za znanje. Raziskovalno učenje naravoslovnih vsebin tako vodi učence k razvijanju razumevanja naravoslovnih pojmov skozi neposredno izkušnjo. Pri raziskovalnem delu na šolskem vrtu pogosto sledimo smernicam *Modela roke* (ang. *Hand model*), pripomočka za praktično poučevanje na prostem. Na *Sliki 1* je prikazan *Model roke* s ključnimi področji učenja, ki vključuje naslednje faze: izkušnje, razumevanje, prenosljivost, opolnomočenje in vrednote ter okvir kot rdečo nit učnega procesa. V nadaljevanju je prikazan primer dobrih praks uporabe *Modela roke* pri učenju trajnostnih vsebin na šolskem vrtu na Osnovni šoli dr. Jožeta Pučnika Črešnjevce.

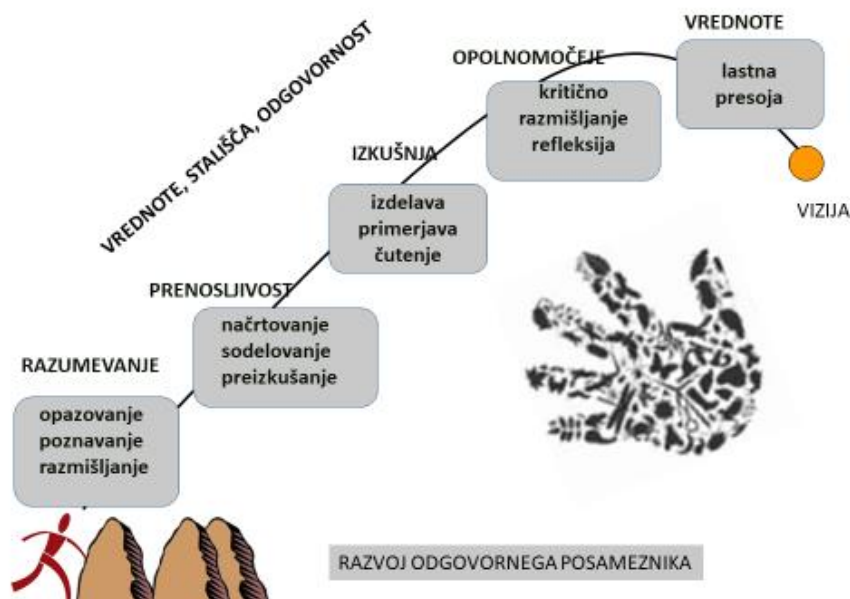

Slika 11: Model roke

Vir: <https://www.rwlnetwork.org/rwl-model.aspx> (14. 1. 2020)

2.1 Primer dobrih praks uporabe Modela roke pri učenju na šolskem vrtu

Ob upoštevanju trajnostnih načel učenci na šolskem vrtu spoznajo, kako si lahko na preprost način zagotovijo zdravo, svežo in kvalitetno hrano ter hkrati razvijejo spoštljiv in naklonjen odnos do nje. Za dobro izpeljan učni proces in uresničitev učnih ciljev je skrbno načrtovanje ključnega pomena, zato pripravi na raziskovalno delo dajemo velik pomen in jo skrbno in natančno načrtujemo. Učni koraki si praviloma sledijo v naslednjem zaporedju, kar predstavljamo na *Sliki 2*. Učenci preko opazovanja RAZUMEJO pojav, nato ga preko preizkušanja PRENESEJO na osebno raven, ga nadalje preko lastnih čutil ZAČUTIJO, si o pojavu izoblikujejo kritično mnenje ter si v zadnji fazi glede na usvojeno znanje izoblikujejo OSEBNI ODNOS oziroma VREDNOTO.

Slika 12: Faze učnega procesa pri raziskovalnem učenju ob uporabi Modela roke, N. Globovnik

Na *Sliki 2* je prikazana pot, ki jo učenci »prehodijo« pri raziskovalnem učenju na šolskem vrtu. Preden pridejo na končni »cilj« in usvojijo znanje v tolikšni meri, da so sposobni razviti lastno kritično mnenje in razmišljati na višjih taksonomskih stopnjah ter oblikovati odgovoren odnos do okolja, v katerem živijo, sledijo naslednjim fazam raziskovalnega učenja:

1. Razumevanje: Učenci preko analize prsti določijo njeno stanje. Šele tako lahko razumejo procese, ki v prsti potekajo. Glede na rezultate sklepajo o lastnostih določene prsti. Znanje o določenem tipu prsti je nujno za poznavanje prsti kot živega sistema pokrajine in za možnost njene rabe (učenci razmišljajo, katere vrste kulturnih rastlin lahko posadijo na določeno območje in kako ravnati z določenim tipom prsti).

2. Prenosljivost: Učenci opazujejo obdelovalne površine v bližnji okolici in popišejo kmetije, ki upoštevajo trajnostna načela kmetovanja. S poznavanjem trajnostnih načinov kmetovanja in z upoštevanjem naravnih procesov lahko slabo rodovitno prst v nekaj letih spremenimo v dobro rodovitno prst. Na tak način prispevamo k višji stopnji samooskrbe, boljši kakovosti pridelkov in spodbujamo uživanje lokalno pridelane hrane pri učencih. V tej fazi lahko učence s pridobljenim znanjem že navdušimo za raziskovanje novih znanj in za morebitne možnosti za razvoj dopolnilnih dejavnosti. Tako lahko povečamo tudi njihove zaposlitvene možnosti na trgu delovne sile.

3. Izkušnje: Učenci izdelajo načrt uporabnosti naravnih virov v lokalnem okolju. Da bi lahko zagotovili čim višjo stopnjo samooskrbe, moramo namreč poznati lastnosti prsti, ki so v lokalnem okolju, in naravne načine za podporo njihovi rodovitnosti. Učenci zato opazujejo in prepoznavajo naravne vire v okolici ter razmišljajo, kako jih lahko uporabijo pri pridelavi zdrave hrane. Naberejo gradbene materiale za izdelavo

posameznih permakulturnih gred in primerjajo posamezne tipe prsti, ki so na voljo (naravna travniška prst in antropogena vrtna prst).

4. Opolnomočenje: Na podlagi celovitega razumevanja usodne povezanosti človeka z naravo učenci pridobijo praktične izkušnje in nadgradijo lastno znanje. Spoznajo, da ima planet Zemlja omejene sposobnosti za pridelavo hrane za vse ljudi na svetu in da moramo zato biti vsi vsaj delno samooskrbni, saj tako zmanjšamo pritiske na naravne vire in okolje.

5. Vrednote: Z raziskovanjem šolskega vrta s pomočjo Modela roke učenci spoznajo, da s poznavanjem in z razumevanjem preprostih metod permakulturnega vrtnarjenja pomembno vplivajo na trajnostno prihodnost in na podlagi lastnih izkušenj oblikujejo skrben odnos do naravnih virov.

6. Okvir: Učenci spoznajo, zakaj morajo biti družbeno odgovorni in ekonomsko neodvisni, ter spoznajo, da se morajo nenehno izobraževati za trajnostno prihodnost.

Slika 13: Različne faze raziskovalnega učenja na šolskem vrtu (foto: N. Globovnik)

3 Zaključek

Sodobni pristopi poučevanja poudarjajo pomen izkustvenega učenja in raziskovalnega dela, ki je po mnenju mnogih avtorjev še vedno premalo uporabljena metoda učenja pri pouku. V prispevku prikazujemo primer uporabe Modela roke pri raziskovalnem učenju na šolskem vrtu, pri katerem učence spodbujamo k trajnostnim načinom vrtnarjenja in k višji stopnji samooskrbe. Takšno učenje je po mnenju učencev zanimivo, zabavno in predvsem zelo uporabno. Po evalvaciji učnega procesa smo ugotovili, da je znanje ostalo v njihovem spominu tudi po daljšem časovnem obdobju. Izrazili so željo, da si v bodoče želijo več tovrstnega učenja. Kot skrajno pozitiven in dobrodošel so izpostavili socialni stik med učenci v skupini in spodbujanje lastne ustvarjalnosti. Zato lahko nedvomno trdimo, da učenci raziskovalno učenje prepoznajo kot izjemno pozitivno izkušnjo.

4 Viri in literatura

Cencič, M. in Cencič, M.: *Priročnik za spoznavno usmerjen pouk*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2002.

Krnel, D.: *Pouk z raziskovanjem*. Naravoslovna solnica, 2007, 11 (3), str. 8–11.

Petek, D.: *Zgodnje učenje in poučevanje naravoslovja z raziskovalnim pristopom*.

Revija za elementarno izobraževanje, 2012, 5 (4), str. 101–114.

Raušl, E.: *Učenje z raziskovanjem pri pouku naravoslovja*. Didakta, 22 (158), 2012, str. 46–47.

Real World Learning-RWL: (citirano 14. 1. 2020). Dostopno na: www.rwlnetwork.org.

Skribe-Dimec, D.: *Raziskovalne škatle: učni pripomoček za pouk naravoslovja*. Ljubljana: Modrijan, 2007.

Češki šolski sistem proti slovenskemu

Czech school system versus Slovenian

Kamila Hošková

Kamila Hošková, s. p., Češka, kamus@seznam.cz

Izvleček

Avtorica prispevka predstavi podobnosti in razlike med češkim in slovenskim šolskim sistemom. Je Čehinja, ki že petnajst let živi v Sloveniji. Češki šolski sistem je izkusila na lastni koži, slovenskega pa spremlja kot mama šestošolke v slovenski devetletni osnovni šoli. Opredeli vrste osnovnih in srednjih šol na Češkem ter pojem devetletka; pojasni, kdaj in kako češki učenci opravljajo sprejemne izpite (tako v devetletki kot pri prehodu v srednjo šolo). Avtorica prikaže svoj odnos do šolanja in šolskega sistema, in sicer primerjalno med Čecho in Slovenijo. Omeni tudi različne srednje šole, ki so v času socializma in kasneje, v tranziciji, vznikale na Češkem, in uvajajo nove vrste pedagogike (Montessori, waldorfski pristop, mednarodne šole). Na koncu prikaže primere dobre prakse v čeških in slovenskih osnovnih šolah, opozori pa tudi na kaj, kar bi se po njenem mnenju dalo izboljšati.

Ključne besede: šolski sistem, Češka, Slovenija, podobnosti in razlike, primeri dobre prakse

Abstract

The author presents the similarities and differences between the Czech and Slovenian school systems. She is Czech, living in Slovenia for fifteen years. She experienced the Czech school system as a student and is following the Slovenian school through her daughter, who is in Grade 6 of a nine-year elementary school in Slovenia. The author defines types of primary and secondary schools in the Czech Republic and the concept of a nine-year elementary school. She further explains when and how Czechs take entrance exams (both in primary school and at the transition to high school). The author expresses her attitude towards schooling and the school system by comparing the school systems in the Czech Republic and Slovenia. She also mentions the various secondary schools that emerged in the Czech Republic during socialism and later in transition, introducing new types of pedagogy (Montessori, the Waldorf approach, international schools). In the end, she gives examples of good practice in Czech and Slovenian elementary schools, and highlights the points that she feels need improving.

Key words: school system, the Czech Republic, Slovenia, similarities and differences, examples of good practice

1 Češki šolski sistem osnovnega šolanja

Prihajam s Češke, in sicer iz glavnega mesta Prage. Tam sem se rodila, zaključila osnovno in srednjo šolo ter fakulteto. Zdaj petnajst let živim v Sloveniji in spremljam tudi šolski sistem. Imam hčer, ki obiskuje šesti razred devetletne slovenske osnovne šole.

Na Češkem so devetletko uvedli na začetku 80. let 20. stoletja. Na začetku je bilo tako, da če učenec zaradi slabših rezultatov ni bil sprejet v srednjo šolo, je lahko po 8. razredu odšel v 9. razred in potem ponovno opravljal sprejemne izpite ter nadaljeval šolanje na izbrani srednji šoli. Učenci opravljajo sprejemne izpite po osnovni šoli na vsem področju Češke. Zdaj je devetletka v veljavi po vsej državi.

Merilo za sprejem učenca v 1. razred vsake osnovne šole na Češkem je razgovor, na katerem se pokaže, ali je bodoči prvošolec zrel za šolanje, in obvezna starost šest let: torej otroci, ki napolnijo 6 let do vključno 31. avgusta, odidejo v prvi razred, ostali, ki so rojeni od 1. septembra in kasneje, gredo v prvi razred naslednje leto.

Sama sem po končani osnovni šoli odšla na šolo, ki je imela v ospredju tehnologijo piva, torej živilsko srednjo šolo. Za sprejemne izpite sem opravljala kemijo, matematiko in češčino. Srednja šola traja štiri leta in se konča z maturo. Na poklicnih šolah dijaki opravljajo zaključni izpit (podobno kot v Sloveniji). Na maturi sta nujna predmeta češčina in v zadnjem času tudi matematika. Učenci in starši si zelo želijo, da vsem ne bi bilo treba delati izpita iz matematike.

Na Češkem učitelji ocenijo znanje učencev s številčnimi ocenami od 1. razreda naprej, na drugih šolah pa na začetku lahko ocenjujejo zgolj opisno – odvisno od šole. Ocene se vrstijo od 1, ki pomeni odlično, do 5, kar pomeni nezadostno. Mi rečemo, da imamo ocene kot Nemci, Slovenci pa tako kot Rusi (5 odlična, 1 pa nezadostna ocena).

V razredu je različno število otrok: v mestu, ki je 25 km stran od Prage, jih je v razredih po 28, na podeželju in na severnem Češkem, kjer poselitev ni tako gosta, pa jih je lahko tudi samo 18. V Pragi so razredi zelo polni. Od prvega do petega razreda učence poučuje po en učitelj, kasneje pa tudi več. Včasih so se učili rusko od četrtega razreda naprej. Tuji jezik sedaj uvajajo že v prva leta šolanja: od tretjega razreda na 99 % šol poučujejo angleščino, drugi tuji jezik je obvezen od 8. razreda. Učenci lahko izbirajo med ruščino, nemščino in francoščino. Nekatere šole imajo angleščino od 1. razreda – še posebej, če je vodstvo šole naklonjeno jeziku. Ponekod na šolah dobijo sponzorje za plačilo učiteljev, ki poučujejo tuji jezik od 1. razreda. Če gre za jezikovno usmerjene šole, se učenci učijo drugi tuji jezik od 6. razreda naprej.

Moj brat (zdaj je star 40 let) je obiskoval osnovno šolo z razširjenim poukom jezika. V 2. razredu osnovne šole je opravljal sprejemne izpite za šolo, ki je imela razširjen pouk jezika. Takrat se je učil rusko, sedaj je najbolj pogost tuji jezik na čeških šolah seveda angleščina. Šole z razširjenim programom določenih predmetov obstajajo tudi sedaj. Na običajni šoli se učenec uči en tuji jezik, na jezikoslovno usmerjenih šolah pa se učenci učijo več tujih jezikov.

Izbirni predmeti do 5. razreda so na Češkem šport, likovna umetnost, petje in matematika, ki jo poučujejo po posebnih, nekonvencionalnih metodah (podobno kot

Brainobrain). Od 6. razreda dobijo na izbiro španščino, češki jezik in matematiko na višjem nivoju (dodatno kot priprava na sprejemne izpite za srednje šole), medije in petje.

Ko je učenec star 15 let, odide v srednjo šolo. Pri izbiri šole učencu pomagajo v šolski svetovalni službi, a končna odločitev je v rokah učenca (in staršev). V šoli je svetovalac, in to je učitelj, ki naj bi opravil dveletno izobraževanje za pomoč pri izbiri šole; nekatere šole imajo tudi psihologinjo, na katero se lahko obrnejo učenci. V določenih občinah za učence 9. razredov pripravijo triurno srečanje, otroci izpolnijo vprašalnike o izbiri in nato ugotovijo, katera šola je primerna zanje. V enem od kongresnih centrov v Pragi so predstavljene vse praške srednje šole (in tudi šole izven Prage): ta predstavitev traja nekaj dni, da lahko osnovnošolci dobijo osnovne informacije o šolah.

Sprejemni izpiti so obvezni in poenoteni po šolah. Učenec piše dvakrat: prijavi se na dve šoli in šteje boljši rezultat. Izpit je iz matematike in češčine. Na šoli s posebnimi znanji (šola za oblikovanje) se opravlja tudi preizkus ročnih spretnosti oziroma sposobnosti. Pri vpisu v srednjo šolo odločajo tudi ocene iz 6., 7., 8. in 9. razreda. Če srednja šola v 1. letnik sprejme na primer 200 otrok, jih vzamejo 130, ki so imeli dobre ocene, 70 pa bo tistih, ki so bili uspešni na sprejemnih izpiti. Kaj pomeni, če otrok ni uspešen na sprejemnih izpiti? Izbere šolo, kjer je še prostor. Šole imajo še tretji krog za izbor; obstajajo pa tudi zasebne šole.

V Pragi živi okoli 1,300.000 prebivalcev, zato je v njej ogromno osnovnih šol (okoli 300). Šolski okoliši se določajo po ulicah.

Še danes na Češkem obstaja osemletna gimnazija: sprejemni izpiti so v 5. razredu, če učenec želi, da bi bil sprejet na to gimnazijo. Tako druga stopnja osnovne šole tu ne obstaja, ampak otrok že postane gimnazijec in gimnazijo potem obiskuje osem let. Na koncu je obvezna matura. Te osemletne gimnazije so zelo popularne, čeprav imajo zahtevnejši program. Vanje vstopajo bolj nadarjeni otroci. Izberejo jo otroci, ki vedo, da bodo šli na zahtevnejši študij.

V sedanjem času so sploh v Pragi in drugih večjih mestih popularni posebni programi, na primer šole, ki uvajajo waldorfsko pedagogiko ali poučujejo po metodah Marie Montessori. Na drugi stopnji osnovne šole (v Sloveniji od 6. razreda) lahko otrok dela izpite, da bi ga sprejeli na matematično osnovno šolo. Moji prijatelji iz Prage pravijo, da s temi šolskimi programi otroci bolje razvijajo svoje potenciale.

Na šoli obstajajo tudi krožki: risanje, petje, ustvarjalne delavnice in rekreativni šport. Glasbene šole so ustanovljene posebej, ločeno od osnovnih šol. Šport se – tako kot v Sloveniji – iz rekreativnega hitro spremeni v tekmovalnega, zato ga izvajajo klubi, ne pa šole. Dodatne dejavnosti se plačujejo. Interesnih dejavnosti z vseh področij je res veliko; nekaj zanje plača država, ostalo starši (20 evrov za pol leta). V Pragi so dejavnosti dražje, na podeželju pa cenejše.

Moja izkušnja glede izostajanja iz šole je naslednja: osebno sem veliko manjkala, saj smo z družino hodili na smučanje, poleg tega pa sem trenirala orientacijski tek in na tem področju tudi tekmovala. S klubom smo imeli večdnevne taborne in priprave. V šoli ni bilo nobenih problemov z opravičevanji izostankov.

V češki osnovni šoli smo imeli kemijo in biologijo od 8. razreda naprej, prej se to izvaja kot pouk naravoslovja. Zgodovina in geografija se začneta na 2. stopnji, to je v 6. razredu. S poučevanjem fizike začnejo v 7. razredu. Menim, da imajo v šolah premalo pouka sodobne zgodovine (pri nas smo komaj prišli do 2. svetovne vojne).

Pouk češčine: češka slovnica je zelo zahtevna in obsežna. Obravnavajo slovnico, ki ima veliko pravil (in tudi izjem), učenci stalno vadijo pravopis in pišejo nareke, in sicer za vajo in za oceno. Pri književnosti obravnavajo mladinsko književnost in pisatelje, na srednji šoli klasične avtorje. Pri češčini se piše veliko spisov: gre za proste spise ali pa dobijo temo in pišejo o njej. Matematika je po obsegu in težavnosti primerljiva s slovensko.

Kosilo je na Češkem organizirano v šoli. Podaljšano bivanje poteka po pouku in je zastonj.

Kako so organizirani športni dnevi? V sedmem razredu smo imeli šolo v naravi in odšli smučat za en teden v Krkonoše. Plačali so jo starši. Včasih za to obliko dela dobijo tudi sredstva sponzorjev. Šola v naravi je na Češkem vsako leto od 1. do 5. razreda in traja 14 dni, obstajajo pa tudi šole, kjer je šol v naravi manj (šola ima tu avtonomijo). Prav tako imajo spoznavni tabor v 6. razredu (3 dni). Šole organizirajo tudi plavalni tečaj, ki traja en teden.

Športni in tehnični dnevi na Češkem obstajajo, ogromno je ekskurzij, ki jih plačajo starši, nekatere ekskurzije pa organizira javna služba (na primer o varnosti v prometu) in so za učence zastonj.

Gospodinjstvo smo imeli bolj praktično, a obravnavali tudi malce teorije.

Šolskega sklada nimajo vse šole; obstaja fond za zastonj kosilo za otroke iz socialno ogroženih družin (denar zagotavlja država).

Izkušnja z angleščino: Moja izkušnja je taka, da nas je poučevala učiteljica ruščine, ki je angleščino usvojila na nekem tečaju; zdaj je to seveda drugače, poučujejo strokovno usposobljeni učitelji, ki uporabljajo sodobne metode dela. To velja tudi za učitelje, ki poučujejo druge predmete.

Na Češkem naj bi se vsak učitelj med letom udeležil dveh izobraževanj in se naučil nečesa novega. Ravnatelj učitelju lahko odobri delovno uspešnost in ga nagradi tudi finančno.

2 Izkušnje s šolskim sistemom v Sloveniji – pogled na hčerino šolanje

Moje izkušnje s šolskim sistemom v Sloveniji so naslednje: zdi se mi, da je dobro, da v slovenski osnovi šoli otrok na začetku nima številskih ocen, ampak opisne. Otrok se tako lažje uvede v šolski sistem, v skupino različnih posameznikov. Zelo dobra praksa je tudi opravljanje kolesarskega izpita.

Do letos so me motile delovne sobote, saj posegajo v življenje družine v prostih dnevih. Od letos naprej tega nadomeščanja ni, kar mi je zelo všeč.

Slovenska posebnost je tudi to, da se šolsko leto konča na primer na ponedeljek ali začne v petek. Na Češkem je prvi in zadnji teden pouka vedno potekal od ponedeljka do petka.

Včasih imajo otroci veliko domačih nalog; če jih dobijo v petek, kot družina prilagajamo svoje obveznosti ob koncu tedna, da jih hči lahko napiše.

Mešanje razredov v 6. razredu mi ni všeč, ampak razumem, da ima šola podružnice in da je otroke treba pravično „razdeliti“ v nove razrede.

Moti me plačljivost za vpogled v ocene. Primer dobre prakse na Češkem je ta, da nosijo učenci s seboj v šolo knjižico (izda jo založba), kamor se vpisujejo vsa obvestila, opravičila in ocene ter vzgojni ukrepi. Starši to lahko vidijo in morajo podpisati obvestila in vsako oceno.

Viri in literatura:

Intervju z Magdaleno Michnovó, učiteljico Základne škole škola Brandýs nad Labem.

Praktična ponazorila pri pouku geografije

Practical illustration at geography lessons

Marko Jereb

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, marko.jereb@quest.arnes.si

Izvleček

Nazornost je pomemben sestavni del pouka geografije v 6. razredu, s pomočjo katere učitelj pri učencih ustvarja konkretne čutne zaznave. V kombinaciji z učenčevimi izkušnjami in predznanjem se tako gradi poznavanje geografskih osnov, na podlagi katerih lahko v višjih razredih lažje dosegajo višje taksonomske stopnje znanja. Pri tem se je smiselno nasloniti na izkušnje sodelavcev na razredni stopnji in na medpredmetno izmenjevanje izkušenj med učitelji predmetne stopnje. V članku so, za določene cilje iz učnega načrta, predstavljeni konkretni primeri nazornega podajanja snovi. Ob koncu avtor prispevka predstavi tudi nekatere omejevalne dejavnike, ki pogosto vplivajo na manj nazorno podajanje učne snovi.

Besede: 6. razred, geografija, nazornost, znanje, taksonomska stopnja.

Abstract

Descriptiveness should be an important component of 6th grade geography lessons. It would help the teacher generate concrete sensory perception in students. Combined with the students' experiences and pre-existing knowledge it would help create familiarity with the basics of geography, which would serve as a basis upon which the students could achieve higher taxonomic levels of knowledge with greater ease. To achieve that goal, it makes sense to lean on the experiences of colleagues from the primary school level and on inter-subject exchange among the teachers of the lower secondary level. The article will present concrete examples of descriptive teaching for certain curriculum learning objectives. The article will conclude with a presentation of certain restrictive factors, which often influence the less descriptive forms of teaching.

Key words: 6th grade, geography, descriptiveness, knowledge, taxonomic level.

1 Uvod

Veljavni učni načrt za geografijo v osnovni šoli med splošnimi cilji med drugim opredeljuje, da naj bi »... učenci pri pouku razvijali poznavanje in razumevanje glavnih naravnih sistemov na Zemlji (relief, prst, vodovje, podnebje, rastlinstvo, živalstvo), v medsebojni pokrajnotvorni povezanosti, da bi razumeli součinkovanje v ekosistemih in med njimi« (Učni načrt za geografijo, 2011, 6). Naravni sistemi in njihovo medsebojno součinkovanje pa je pogosto zapleteno, zato se učitelji soočamo z

izzivom, kako naravne (dostikrat pa tudi družbene) procese čimbolj poenostaviti in jih približati stopnji razumevanja učencev.

2 Nazornost

Tukaj se srečamo z nazornostjo. Samo po sebi naj bi bilo nazorno tisto, kar vsebuje elemente razumljivega in dojemljivega; zaznavno naj bi bilo s čutili (SSKJ, 2019). Pri vsakodnevnem šolskem delu je žal prva polovica zgornje trditve popolnoma neuporabna, saj se tako učitelji kot učenci razlikujemo po razvojni stopnji možganov, miselnih in čustvenih sposobnostih, izkušnjah, prihajamo iz različnih okolij ... to posledično pomeni, da je določena razlaga lahko za nekoga čisto jasna in prepričljiva, za drugega pa popolnoma nerazumljiva. Po drugi strani pa večina psiholoških in pedagoških raziskav dokazuje, da človek osnovna spoznanja v največji meri pridobiva z uporabo čutov (Strmčnik, 2001, 328). Kar učenec spozna z lastnimi čutili, s pomočjo razmišljanja pretvori v razumljivost in znanje.

3 Pri geografiji

Pri geografiji je veliko učnih tem, ki jih je mogoče čutno ponazoriti, zato je pri graditvi celovitega in trajnega geografskega znanja pomembno, da pri pouku redno uporabljamo raznovrstna ponazorila in primere. Pri tem prehajamo od konkretnih zaznav (načelo prostorske bližine: npr. doživeto, otipljivo ipd.) k zahtevnejši abstrakciji oz. potujemo od poznanega k novemu. Izkušnje nam namreč kažejo, da kljub obravnavi določenih geografskih tem v okviru naravoslovja v 5. razredu učenci v 6. in 7. razredu še ne premorejo dovolj geografskega predznanja, prav tako pa tudi ne konkretnih življenjskih izkušenj, da bi lahko brez težav razumeli klasično, frontalno predstavljene geografske procese in terminologijo. Na plano moramo potegniti konkretne primere, s katerimi bomo po eni strani učence motivirali za delo, po drugi strani pa jim bomo na ta način omogočili lažjo pot do znanja. Pri pripravi na pouk se pogosto soočamo s pomanjkanjem idej, kar lahko premostimo z medpredmetnim povezovanjem in izmenjavo dobrih praks. Še posebej je za učitelje na predmetni stopnji osnovne šole dobrodošel stik z razrednimi učitelji in njihovim načinom dela, ki večinoma temelji na praktičnih prikazih in ponazoritvah. Kot drugi učitelj prvem razredu in učitelj v oddelku podaljšanega bivanja sem tudi sam spoznal različne učne metode in načine dela, ki jih sedaj redno uporabljam pri poučevanju geografije in zgodovine.

4 Primeri

V 6. razredu naj bi učenci opisali načine prikazovanja Zemljinega površja na zemljevidu, reliefu, globusu in njihovo uporabnost (Učni načrt za geografijo, 2011, 9). Ugotovil sem, da jim velike preglavice povzroča razumevanje povezave med ukrivljenim Zemljinim površjem in njegovim prikazom na ravni ploskvi (zemljevid). V skladu z mojim predhodnim navodilom učenci v šolo prinesejo pomarančo,

vodoodporni flomaster in nož. Med uro jim naročim, naj s pomočjo globusa na pomarančo narišejo kontinente, ekvator in oba pola. Nato lupino pomaranče večkrat zarežejo od izrastka peclja do pike na drugi strani (od S do J pola) ter olupke v pravilnem vrstnem redu zložijo na mizo. Na ta način spoznajo, kako poteka »prenos« ukrivljenega Zemljinega površja na ravno ploskev ter razumejo, da pri tem v zgornjem in spodnjem delu zemljevida nastane velika popačenost.

Slika 1: risanje kontinentov na ukrivljeno površino pomaranče.

Slika 2: prenos ukrivljenje površine na ravno ploskev.

Ko se pogovarjamo o nastanku zemljevida, v razred prinesem škatlo za čevlje, na njeno dno pa nato učenci narišejo osnovne elemente pokrajine in postavijo določene predmete (lego in lesene kocke, zobotrebce ...), ki predstavljajo stavbe, prometno infrastrukturo ... Škatlo nato prekrijemo s prazno prosojnico in nanjo narišemo tloris postavljenih elementov v škatli. Ob tem razložim, da kartografi s pomočjo letal, dronov ... ravno tako naredijo tlorisne posnetke Zemljinega površja in jih nato ročno ali s pomočjo računalnikov predelajo v zemljevide.

V povezavi z že omenjenim učnim ciljem se kmalu srečamo s prikazovanjem reliefne izoblikovanosti Zemljinega površja in izdelavo reliefnega zemljevida ter panoramske skice domače pokrajine (Učni načrt za geografijo, 2011, 9). Pri tem lahko uporabimo legokocke, iz katerih učenci sestavijo poljubno vzpetino, ob kateri se nato lahko pogovorimo o plastnicah (predstavljajo jo zunanji robovi vsake izmed plasti sestavljene vzpetine), ekvidistanci (predstavlja jo višina uporabljene lego kocke), intervalu (predstavlja ga razdalja med uporabljenimi lego kockami), naklonu (kjer so intervali med posameznimi plastnicami večji, je pobočje bolj položno, kjer pa so manjši, je pobočje bolj strmo). Učence lahko tudi spodbudimo, naj pri sestavljanju vzpetine uporabijo legokocke različnih barv – npr. od spodaj navzgor naj si sledijo zelena, rumena, rjava, bela; kar lahko v nadaljevanju povežemo s prikazom reliefa na zemljevidu s pomočjo uporabe barv (barvna lestvica).

Lego- ali kakšne druge kocke lahko uporabimo tudi pri spoznavanju absolutne in relativne nadmorske višine. Iz kock učenci naredijo preprosto vzpetino (ali stolp) – navpična razdalja med podlago, na kateri stoji vzpetina (predstavlja morsko gladino), in poljubno izbrano točko na vzpetini predstavlja absolutno nadmorsko višino, razdalja med dvema izbranimi absolutnima točkama pa relativno nadmorsko višino. Razdalje lahko brez problema tudi izmerimo, saj so enote lahko kar kocke (npr. absolutna nadmorska višina točke A na vzpetini znaša 5 kock, relativna nadmorska višina med točko A in B pa znaša 2 kocki).

Pri vprašanju, kaj je plastnica (črta, ki povezuje točke z enako nadmorsko višino), si lahko pomagamo s stiroporom ali kakšno drugo mehko podlago, z bucikami in s tanko vrvico. Bucike enako globoko zabadamo v podlago (npr. iz podlage gleda 1 cm bucike) in z njimi poustvarimo del reliefne oblike. »Glave« bucik nato povežemo s tanko vrvico in na ta način dobimo plastnico. Če namesto bucik uporabimo manjše in večje žeblice, ki so različno oddaljeni od podlage, lahko na ta način prikažemo celo vzpetino. Ob takem prikazu se brez težav spoznamo tudi z naklonom in drugimi povezanimi pojmi.

Ko z učenci spoznavamo velike dele kopnega in morja (Učni načrt za geografijo, 2011, 9), lahko poleg globusa in zemljevida sveta uporabimo preprostost prikaz, izdelan iz tršega kartona. Na karton v pravilnem razmerju narišemo zemljevid sveta, nato pa iz njega natančno izrežemo posamezne kontinente. Na ta način dobljene prikaze kontinentov poimenujemo, opišemo njihove glavne reliefne značilnosti in jih med seboj primerjamo po velikosti, obliki obal ... Nato jih začnemo razporejati in se ob tem pogovorimo o njihovi legi, pri Evropi in Aziji pa izpostavimo še njuno medsebojno sklenjenost. Podobno naredimo tudi pri oceanih. Iz tako pripravljenega grafičnega prikaza se da zelo hitro ugotoviti, kolikšen del zemeljske površine je pokrit z vodo in s kopnim (Učni načrt za geografijo, 2011, 9).

V skladu z učnim načrtom je velik poudarek pri geografiji v 6. razredu namenjen tudi vrtenju Zemlje okoli svoje lastne osi in kroženju Zemlje okoli Sonca (Učni načrt za geografijo, 2011, 9). Ker se ljudje gibljemo skupaj z Zemljo, imamo lahko napačne predstave, kako vse skupaj v resnici poteka. Še posebej učenci, ki jim primanjkuje znanja in praktičnih izkušenj, pogosto napačno mislijo, da Zemlja stoji pri miru, Sonce pa se giblje okoli nje. Sam zato vedno prikazujem različne videoposnetke ali pa praktične prikaze gibanja Zemlje v vesolju.

5 Sklep

Čeprav nam je v teoriji nazornost pri geografiji v 6. razredu lahko zelo dobro poznana in jo želimo vključiti v pouk, se v realnosti pogostokrat srečamo z velikimi težavami. Preobsežni učni načrt v povezavi z zahtevo Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli, da »... večina ocen ne sme biti pridobljena na podlagi pisnih izdelkov« (Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli, 2013, 11. člen) od nas zahteva hitenje in nas posledično sili v manj nazorno (frontalno) podajanje snovi. V škodo učencev - žal.

6 Viri in literatura

Pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v osnovni šoli (splet). 11. člen. 2013. (citirano 20. 11. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11583#>.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (splet). 2019. (citirano 20. 11. 2019). Dostopno na naslovu: https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=*.

Strmčnik, F.: *Didaktika – osrednje teoretične teme*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2001.

Učni načrt za geografijo (splet). 2019. (citirano 20. 11. 2019). Dostopno na naslovu: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_geografija.pdf.

Gospa Črka

Miss Letter

Franja Justinek

2. osnovna šola Slovenska Bistrica, Slovenija, franja.justinek@gmail.com

Izvleček

Opismenjevanje je proces, ki poteka že od rojstva. Da učenje steče gladko, je potrebno zgraditi dobre temelje, ki jih skozi celotno predšolsko obdobje gradijo tako starši kot vzgojitelji(ce) v vrtcih. Razvita grafomotorična spretnost je ena pomembnejših sposobnosti za razvoj pisanja. Pri delu z učenci se opaža, da je njihova grafomotorika iz leta v leto vedno bolj okorna, nepravilna in neestetska. V tem obdobju je nadvse pomembno delo s praktičnimi didaktičnimi pripomočki, ki otroka dodatno motivira za delo. V strokovnem prispevku so predstavljene gospa Črka in dejavnosti, s katerimi se otrokom izboljšajo grafomotorične spretnosti in posledično zanimanje za šolsko delo.

Ključne besede: opismenjevanje, grafomotorika, didaktični material, gospa Črka, prostor

Abstract

Literacy refers to reading and writing skills. The way to literacy usually begins as soon as children are exposed to the world. Parents and kindergarden teachers have a very important task in the preschool period. For the learning process to begin they need to establish firm foundation for future reading and writing. Graphomotor skills are one of the most important skills which enable a person to write. In the past years a lot of deficits have appeared in graphomotor skills of children. The development of literacy in preschool and early school period depend on practical didactic materials that motivate children. My presentation describes "Miss Letter" and the activities which help to improve the graphomotor skills of children and therefore their motivation and interest for work.

Key words: literacy, graphomotor skills, didactic materials, "Miss Letter", place

1 Uvod

Po poklicu sem diplomirana vzgojiteljica in že sedemnajst let delam kot druga strokovna delavka v prvem razredu. Pri svojem delu se vsakodnevno srečujem z opismenjevanjem. Skupaj z učitelji si prizadevamo, da bi otroci lepo pisali in da bi imeli urejene zvezke. Prava motivacija za lepo pisanje in urejene zvezke so zgled, doslednost, spodbudna beseda in samoevalvacija. Pri otrocih na različne načine spodbujamo željo po lepem pisanju in urejenih zvezkih. Pripravljamo jim različne dejavnosti, s katerimi urimo vidno in slušno percepcijo, grobo in fino motoriko, orientacijo, smer, govor, spomin, koncentracijo, pozornost, motivacijo in vztrajnost. Ker se zavedam, da je zgled najboljši učitelj, sem dobila idejo, da se preoblečem v gospo

Črko in otroke preko gospe Črke popeljem v svet lepo urejenih zvezkov, lepe pisave in opismenjevanja. Zanimalo me je, kako me bodo otroci sprejeli in kakšni bodo njihovi izdelki.

2 Dejavnosti

2.1 Grafomotorika

Za lepo urejene zvezke, lepo pisavo in opismenjevanje je pomembno, da ima otrok razvito orientacijo, fino motoriko, smer pisanja in predopismenjevalne vaje.

Tako sem se nekega dne oblekla v gospo Črko (nadela sem si haljo s črkami, klobuk, rokavice) in prišla v učilnico. Otrokom sem se predstavila in jim razložila, zakaj sem prišla. Da si želim, da bi imeli lepe zvezke, da bi lepo pisali črte, črke, da bi nekega dne brali kot jaz in da bi jih rada naučila pisati črke. Bili so zelo navdušeni. Preden sem se poslovila, sem jim obljubila, da pridem takrat, ko bodo znali lepo pisati ravne, krive, krožne črte in pentlje, ko bodo znali besedo zlogovati, ko bodo slišali prvi in zadnji glas, vedeli, katera beseda je kratka, dolga in poznali rime. Obljubili so, da se bodo potrudili in izrazili željo po čimprejšnjem obisku.

Po obisku smo si skupaj z otroki zastavili kriterije o urejenih zvezkih in pisanju črt.

Motorične sposobnosti otrok so zelo pomembne. Delimo jih na grobo in fino motoriko. Groba motorika zajema koordinirano izvajanje gibov rok, nog in telesa pod določenim nadzorom. Za njeno razvijanje sem si zastavila naslednje dejavnosti: plazenje kot močerad, plazenje kot krokodil, plazenje v križnem vzorcu, hoja v križnem vzorcu, igre z žogo, skakanje, plezanje, različni poskoki, hoja in tek naprej, nazaj. Za to obdobje je zelo pomembna tudi rotacija (Rajović, 2016, 68).

Fina motorika je sposobnost, da lahko izvajamo natančne, drobne gibe rok in ob tem ohranjamo dobro koordinacijo med prsti in očmi. Pri otrocih se fina motorika ves čas razvija. Da bo otrok uspešen pri držanju pisala in pisanju, mora imeti zelo dobro razvito motoriko mišic dlani in prstov (Rajović, 2016, 68).

V ta namen sem zastavila naslednje dejavnosti: luščenje koruze, natikanje perlic na kosmateno žico, gradnja stolpa v višino z malimi kockami, prenašanje pink ponk žogic z žlico, natikanje lesenih kroglic na stojalo, striženje po črti, zapenjanje in odpenjanje gumbov, vezanje, prijemanje in podajanje predmeta s ščipalko, obešanje perila, prenašanje gumbov s pinceto iz lončka v lonček, natikanje plastičnih žebličkov, risanje po magnetni tabli, šivanje vzorčkov, igra z gumico in gnetenje plastelina. Fina motorika je zelo pomembna za pisanje, zato jo je treba razvijati že doma, v različnem okolju in ves čas. Dobro razvita fina motorika otroku ne dela težav pri pincetnem prijemu.

2. 2 Orientacija

Dobro razvita orientacija v prostoru je za otroka osnova za socializacijo, za razvoj mišljenja in psihomotorične aktivnosti. Otrok v predšolskem in šolskem obdobju pridobiva različne prostorske izkušnje v ožjem in širšem prostoru. Te bodo bogate, če se bo otrok spontano gibal in bo imel zadovoljeno potrebo po gibanju (Bavčar, 1996, 7). Za urjenje orientacije sem si zastavila različne dejavnosti: skakanje, tekanje, sprehodi, plazenje, plezanje po plezalih, gibalne igre, tekmovalne igre in talna vadba.

Vse dejavnosti so učenci izvajali naprej in nazaj, saj se na ta način razvijata obe polovici možganov.

2. 3 Smer

Otrokovo gibanje se vedno odvija v prostoru in v določeno smer. Tako je tudi pri gibanju po ploskvi, ko otrok piše. Naša pisava ima predpisano smer na listu od leve proti desni (Bavčar, 1996, 8).

Pri učencih sem razvijala smer vzporedno z dejavnostmi za fino motoriko, pincetni prijem, z ustreznim sedenjem pri mizi in orientacijo. Vse dejavnosti po kotičkih so potekale od leve proti desni in od zgoraj navzdol v omejenem prostoru in v različnem prostoru (učilnica, hodnik, tla).

2. 4 Predopismenjevanje in opismenjevanje

Vse grafomotorične vaje, s katerimi v tem predpisanem obdobju vadimo prvine črk in števil, izhajajo iz gibalnih vaj v prostoru, gibalnih vaj na sebi, iz dela z različnimi materiali ali iz pripovedovanja zgodb. Pri grafomotoriki smo pozorni na ustrezno gibanje roke, medtem ko vadimo vzorce ali pišemo. Roka mora ob vseh vajah mehko drseti po podlagi in ne trdo. Pritisk pisala na podlogo ne sme biti prešibak in ne premočan. Otroka ves čas navajamo na pravilno držo pisala. Otrok pisalo prime s tremi prsti. Palec in kazalec držita pisalo, sredinec ga podpira. Vaje izvajamo v različnih prostorih. Ves čas smo pozorni na ustrezno sedenje pri mizi (Pečjak, 1999, 9).

Da bi bili otroci uspešni, sem si zastavila naslednje dejavnosti po korakih. Vse grafomotorične in opismenjevalne vaje so otroci izvedli po naslednjih korakih.

1. KORAK: Otrok izvaja vaje za razgibavanje roke (krožimo z rami v obe smeri, krožimo v komolcu v obe smeri, krožimo v zapestju v obe smeri, potiskamo iztegnjeno roko navzgor, z drugo gib zadržujemo, potiskamo iztegnjeno roko na notranjo stran, z drugo roko gib zadržujemo, potiskamo iztegnjeno dlan naprej in nazaj, močno iztegnemo vse prste, prste močno stisnemo v pest, obe vaji ponovimo petkrat).
2. KORAK: Otrok povleče, riše črte, črke po zraku, po tleh in po prijateljevem hrbtu.
3. KORAK: Otrok vadi risanje in pisanje črt, črk z različnimi materiali v učilnici, na tleh in na hodniku. Črte, črke riše, piše v koruzni zdrob, prosto po A3-listu, natika barvne bučke v plutovinasto podlogo, šiva v plastično podlogo, piše po magnetni tabli, obrisuje črke, striže po črtah, piše po mavrični črti ali črki, različno se giba po črti, črki, ki je zalepljena na tleh, oblikuje črte, črke iz plastelina, napenja gumice na leseno podlogo z žeblički in pri tem oblikuje črto ali črko, otrok prevleče vzorce, črte in črke in jih nato zapisuje po predlogah. Pri tem koraku je zelo pomembno, da se otrok drži pravilne smeri pisanja, da pri mizi ustrezno sedi in pravilno drži pisalo. Otroci so od dejavnosti do dejavnosti prehajali samostojno, ob igranju instrumentalne glasbe.
4. KORAK: Otrok vadi risanje, pisanje črt, črk v omejen prostor, ki si ga nariše sam na A3-list. Po navodilu in demonstraciji na tablo otrok nariše vodoravne črte, ki mu predstavljajo cesto, nato dodamo še mišjo potko, da ločimo ceste med sabo.

Z otroki se dogovorimo za kriterije, kako morajo biti črke zapisane od črte do črte, vmes prstek prostora med eno in drugo, gredo v pravo smer, da pri mizi sedi ustrezno in pravilno drži pisalo.

5. KORAK: Otrok vajo po navodilu in demonstraciji ponovi v brezčrtni zvezek.
6. KORAK: Otrok vadi črte, črke kot ponavljajoči vzorček v omejen prostor, ki sem ga predhodno pripravila.

Po končanem delu so si otroci v zvezek narisali veselega, resnega in žalostnega smeška. Razmislili, kako dobro so delo opravili glede na zastavljene kriterije, kako so bili uspešni in z rumeno barvico pobarvali ustreznega smeška. Otroci so bili pri samoocenjevanju uspešni in kritični. Ob različnih dejavnostih so pridobili dobre spretnosti, izkušnje in znanje.

Napočil je čas, ko sem v učilnico stopila oblečena v gospo Črko in jih kot gospa Črka nagovorila, zakaj sem prišla. Povedala sem jim, da jih bom popeljala v svet črk, saj so črke pomembne za pisanje in branje. Otroci so bili veseli. Kot gospa Črka sem otroke naučila vso abecedo skozi pripovedovane zgodbe ali pesmice in šest korakov dejavnosti za opismenjevanje.

3 Zaključek

Dobro načrtovane in izpeljane dejavnosti, samostojnost, zgled, zunanja spodbuda in notranja motivacija posameznega otroka navdihnejo za lepo urejene zvezke in lepo pisavo. Otrokom so bile dejavnosti kot igra, delo na list ali v zvezek pa resno šolsko delo. Viden je bil napredek pri ustreznem sedenju za mizo in držbi pisala. Njihovi izdelki, zvezki so bili urejeni, pisava črt in črk je bila lepa, primerni njihovo starosti. To so pridobili s pogostim pisanjem istih črt in črk na že pripravljene delovne liste, samovrednotenjem in takojšnjo povratno informacijo. Gospo Črko so spoštovali in jo imeli neizmerno radi. Vse, kar jim je naročila, so naredili.

Misli otrok o Gospe Črki: *»Je stroga, vse vidi, je elegantna, zelo je podobna gospe Justinek.«*

4 Viri in literatura

Bavčar H., Lavrenčič A.: MOS vaje motorike, orientacije in smeri. Priročnik za učitelje in starše. Ajdovščina: Osnovna šola, 1995.

Kovač P.: Zgodbe od A do Ž. Ljubljana: Založba Univerzum, 1985.

Pečjak S., Kozinc A., Justin R., Grginič M., Snoj V., Guzelj T., Ozimek L. Goli D.,: ABC 1: Priročnik za učitelje. Trzin: Založba Izolit, 1999.

Rajović R.: Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016.

Gibanje je pot – tudi do branja

Movement is the way to go – even to reading

Barbara Kavčič

OŠ Pirniče, Slovenija, barbara.kavcic@guest.arnes.si

Izvleček

V prispevku je predstavljen primer dobre prakse bralno spodbujevalne dejavnosti, ki sledi komunikacijskemu modelu branja, s poudarkom na pobralnih dejavnostih. Te se v opisanem primeru izražajo skozi različne gibalne in likovne dejavnosti, se pravi gre za povezovanje branja, deloma likovnega ustvarjanja in predvsem gibanja oz. telesne aktivnosti. Branje v otrokovem prvem letu šolanja spremlja vrsta dejavnosti, ki prispevajo k dovzetnosti za književnost, spodbujajo jezikovni in intelektualni razvoj, razvijajo zanimanje za različna področja in prispevajo k razvoju bralnih navad. Tudi opisani primer dobre prakse predstavlja eno izmed teh, in sicer pobralno dejavnost v obliki gibalnega poligona in štafetnih iger, s katerimi učenci utrjujejo in poglobljajo razumevanje in doživetje književnih besedil ter hkrati krepijo svoje motorične spretnosti. Prikazuje torej primer bralno spodbujevalne dejavnosti na drugačen način – v telovadnici, se pravi znotraj okolja, ki ga navadno z branjem ne povezujemo.

Ključne besede: branje, spodbujanje branja, šolska knjižnica, gibanje, medpredmetno povezovanje

Abstract

This paper presents an example of good practice of reading-promoting activity. The example follows the communication model of reading with the emphasis on the post-reading activities. In the case described, they are expressed through various physical and artistic activities – connecting reading, partially artistic creativity and mainly movement and physical activity. In the first school year of a pupil, reading is accompanied by various activities that contribute to receptiveness to literature, promote linguistic and intellectual development, develop an interest for various fields and contribute to the development of reading habits. The described example of good practice presents one of these, t.i. a post-reading activity in the form of a movement polygon and relay games. Students strengthen and deepen their understanding and experience of literary texts and strengthen their motoric skills at the same time. The example

presents reading encouragement activities differently – in the gym, in the environment that we usually do not associate with reading.

Keywords: reading, promoting reading, school library, movement, cross-curricular integration

1 Uvod

Kot šolska knjižničarka že več let v okviru različnih dejavnosti sodelujem z učiteljico razrednega pouka. Najin skupni cilj je predvsem spodbujanje branja in veselja do branja. Za doseg tega različne načine podajanja raznovrstnih umetnostnih besedil nadgrajujem s številnimi pobralnimi dejavnostmi. Glede na to, da sva v preteklosti te največkrat izvajali v obliki različnih likovnih dejavnosti, sva se odločili, da tokrat branje poveževa tudi z gibanjem. V prispevku bom torej predstavila primer pobralne dejavnosti, ki poteka v obliki preprostih gibalnih igrice, hkrati pa uresničuje tudi cilje ostalih predmetov (slovenščina, matematika, likovna umetnost). Na začetku bom opredelila vlogo šolske knjižnice v procesu učenja oz. poučevanja ter na kratko predstavila pomen oz. vpliv gibanja na otrokov intelektualni razvoj, predvsem na branje, komunikacijo oz. govorno področje.

2 Šolska knjižnica kot učno okolje

Šolska knjižnica opremlja učence s spretnostmi za vseživljenjsko učenje in razvija njihovo domišljijo. Nagovarja vsakega učenca posebej, je nepogrešljiva povezovalka – povezuje učence, učitelje, vede, vsebine, omogoča raznolika povezovanja, s tem socialno interakcijo in odgovarja na potrebe svojega okolja. Predstavlja inovativno in ustvarjalno učno okolje, saj na različne načine spodbuja iskanje novega znanja, s svojim gradivom pa pomaga pri razvoju različnih metod učenja, uveljavlja oblike in načine, ki temeljijo na lastni aktivnosti, notranjem interesu in ustvarjalnem sodelovanju. V središče postavlja posameznika, učenca, in hkrati ustvarja učno okolje, ki spremeni neotipljivo in skrito, kot so znanje, izkušnje, zgodbe, v prepoznano in otipljivo.

Šolski knjižničar kot strokovni pedagoški delavec skrbi za ustrezno integriranje šolske knjižnice v pouk in sodeluje pri pripravljanju in oblikovanju različnih oblik pouka. Te se uresničujejo z medpredmetnim povezovanjem, pri čemer se uporablja učinkovite didaktične pristope, kot na primer aktivno učenje, avtentične učne situacije, problemski pouk, ter razvija kompleksnejše veščine, trajnejše in bolj prenosljivo znanje. Vse to pa seveda spremeni način dela vseh vpletenih – pomeni načrtovanje, sodelovalno poučevanje, timsko delo in skupno izbiro ciljev.

Vse to se je uresničevalo tudi v primeru dobre prakse, ki je predstavljen v nadaljevanju – uspešno sva namreč sodelovali šolska knjižničarka in učiteljica prvega razreda.

3 Vpliv gibanja na otrokov intelektualni razvoj

Gibalne veščine za otroka zagotovo pomenijo veliko več kot zgolj spretnost. Otrok z gibanjem pridobiva motorične veščine, senzorične izkušnje in si ustvarja številna spoznanja o sebi in svetu.

»Neaktivnost povzroča redke povezave med nevroni, v možganski strukturi nastajajo vrzeli. V posameznih predelih so specializirani centri za določene funkcije (govor, fina motorika – grafomotorika, ravnotežje, senzomotorika). Glede na to, v katerem predelu možganov se pojavljajo vrzeli, lahko v šolskem obdobju nastopijo učne težave, disleksija, govorne pomanjkljivosti, pomanjkanje koncentracije in težave z branjem. Hoja, tek, poskakovanje, plezanje, plazenje in druge dinamične vaje ohranjajo možgane v aktivnem stanju, saj morajo ves čas vzpostavljati ravnotežje. Gibalno stimulatívno in pestro okolje nedvomno pomembno vpliva na intelektualne funkcije otrok« (Čoh, 2019, 5). Telesna vadba torej spodbuja nastanek možganskih celic in povezav med njimi ter preprečuje njihov propad, posledično pa zagotovo pozitivno vpliva na spomin in počutje.

Kot pravi Rajović (2015), je pomembno, da otrok z gibanjem razvija kompleksne gibe, zato med igre, ki jih velja spodbujati, sodijo igre z žogo, kolebnico, vrtenje okoli svoje osi, odlične pa so tudi igre s karticami (spomin), zbiranje sličic, raziskovanje in opazovanje okolice, branje zemljevidov, prepoznavanje različnih simbolov (avtomobilske znamke, zastave, prometni znaki), pripovedovanje zgodb, ugank, besedne igre. In ravno zaradi tega sem tudi v primeru dobre prakse, ki ga bom predstavila v nadaljevanju, uporabila nekatere od naštetih iger.

4 Potek dejavnosti

Predstavljeno dejavnost sem izvajala v sodelovanju z učiteljico razrednega pouka oz. prvega razreda, in sicer v okviru projekta Noč knjige, ki ga na šoli v različnih oblikah izvajam že več let zapored. Tokrat sva se odločili, da bova Noč knjige posvetili prvošolcem in temu primerno sva tudi načrtovali potek dogodka. Glede na to, da je šlo za dogodek izven pouka, časovno nisva bili omejeni (kot je to na primer pri izvajanju knjižničnih informacijskih znanj, ki potekajo v času pouka in smo vezani na posamezno šolsko uro). Noč knjige sva razdelili na tri dele, prvi del je predstavljalo branje oz. interpretacija treh različnih umetnostnih besedil, in sicer dveh slovenskih ljudskih pravljic, Od lintverna (slikanica z ilustracijami Zvonka Čoha) ter O rusici, ki je pregnala grdinico iz lisičje hišice (slikanica Zverinice, pozdravljene!) in pravljice J. Donaldson Zmajček Zog. Poskrbela sem, da je branje potekalo v posebnem vzdušju, šolska knjižnica je za to priložnost spremenila svojo podobo. Z modrimi zavesami in lučkami sem ponazorila jasno, z zvezdami posuto noč, kjer so se otroci lahko sprostili in v soju drobnih lučk uživali ob poslušanju. Pri tem sem zasledovala naslednje cilje:

- učenec prisluhne pravljici v knjižničnem okolju,
- doživlja estetsko ugodje ob knjižničarjevem branju ali pripovedovanju,
- vsebino podoživlja z ilustracijami v knjigah,
- se navaja na poslušanje.

Po končanih pravljicah je sledil trenutek za čustveni premor in zbiranje vtisov. Učenci so drug za drugim pripovedovali o svojih občutjih, o tem, kako so doživljali pravljice. Učence sem z vprašanji spodbujala k temu, da so ubesedili svoje misli, pripovedovali o pravljicah in svojih izkušnjah, mislih, hotenjih, čustvih. In ne zgolj na ravni povzemanja vsebine, ampak tudi na ravni vživljanja v književne osebe, poistovetenja z njimi in privzemanja njihovih vlog.

Sledil je drugi del, in sicer pobralna dejavnost, ki je v obliki gibalnih dejavnosti oz. štafetnih iger potekala v šolski telovadnici. Učence sva razdelili v tri, po številu enako velike skupine. Za vsako skupino posebej sva pripravili enak krajši poligon, sestavljen iz različnih didaktičnih pripomočkov in blazin. Najprej so hodili po nizki gredi, preskakovali nizke ovire in tekali med stožci. Nato so metali penasto kocko in v skladu s številom pik, ki so jih vrgli, sonožno poskakovali skozi posamezne obročje. V vsakem izmed obročev jih je čakala slička, ki so jo pobrali, in nadaljevali s poligonom – s sličico v rokah so se kotalili preko blazine in plazili pod tunelom ter jo prinesli na konec. Ko so vsi učenci iz skupine prišli vsak s svojo sličico v rokah do konca poligona, so izpolnjevali nalogo, ki je bila povezana s sličicami, ki so jih pobrali. Prva naloga je bila zastavljena tako, da je bil na sličicah junak iz pravljice Zmajček Zog, in sicer v različnih velikostih. Ko so vsi učenci iz posamezne skupine prišli na konec poligona, so jih morali razvrstiti po velikosti, in sicer od najmanjšega do največjega. S tem je bila štafeta igrice zaključena, skupina, ki je najhitreje opravila z zastavljeno nalogo, je zmagala. V drugem delu so jih v obročih čakali delčki sestavljanke iz prej prebranih pravljic. Ko so vsi učenci prišli do cilja, so skupaj sestavili sestavljanke. Zmagala je tista skupina, ki je prva sestavila sestavljanke in pravilno poimenovala pravljico, na katero se je sestavljanke nanašala. V tretjem sklopu so jih na koncu čakale naslovnice prebranih pravljic, v obročih znotraj poligona pa sličice, ki so prikazovale posamezne motive iz prebranih del. Na koncu so motive razvrstili k ustreznim naslovnici. Zopet je zmagala tista skupina, ki je prva pravilno opravila zadano nalogo. Učenci so v opisanih štafetnih igrice izredno uživali. Drug drugega so spodbujali, da so čim hitreje pravilno opravili vse gibalne naloge, skozi fizično aktivnost so podoživljali vsebino prebrane pravljice, hkrati pa so morali sodelovati med seboj, saj so le skupaj oz. kot skupina, ampak s sodelovanjem vsakega posameznika, lahko uspešno opravili zadano nalogo. V zadnjem delu naše dejavnosti so vsebino prebranih umetnostnih besedil še likovno poustvarjali. Iz krep papirja in papirnatih tulcev so izdelovali papirnate zmajčke. Z likovno dejavnostjo so se tako učenci po gibalnem delu umirili, sprostiti in motive iz obravnavanih umetnostnih besedil podoživeli ter utrdili še preko likovne dejavnosti.

5 Zaključek

Branje v otrokovem prvem letu šolanja spremlja vrsta dejavnosti, ki prispevajo k dovzetnosti za književnost, spodbujajo jezikovni in intelektualni razvoj, razvijajo zanimanje za različna področja in prispevajo k razvoju bralnih navad. Ravno zaradi tega sva v sodelovanju z učiteljico branje nadgradili z različnimi, zgoraj opisanimi dejavnostmi, ob katerih sva uresničevali tudi cilje učnih predmetov slovenščina, matematika in likovna umetnost. Poseben poudarek sva namenili gibanju z zavedanjem, da so gibalne veščine za otroka v prvem letu šolanja izredno pomembne, saj posledično vplivajo na njihove govorne in jezikovne zmožnosti. Ob tem velja kot metodo dela posebej poudariti tudi sodelovalno učenje – štafetne igrice so uspešno zaključili le, če so bili uspešni vsi skupaj. Svoj cilj so torej dosegli le, ko so svoje cilje dosegli tudi ostali člani skupine. Se pravi je morala med njimi obstajati čim bolj neposredna interakcija, morali so se pogovarjati in skupaj poiskati ustrezno rešitev. Vsak posameznik je nosil svoj del odgovornosti in prispeval h končnemu rezultatu. Vse predstavljene dejavnosti so vodile k osnovnemu cilju – spodbujanju branja in pozitivnega odnosa do zapisane besede.

6 Viri in literatura

Bregant, T.: *Naši malčki so neutrudni iskalci in raziskovalci – to je vrojeno v možgane umnega človeka* (splet). 2017. (citirano 20. 12. 2019). Dostopno na naslovu https://familylab.si/wp-content/uploads/2017/08/Malcki-iskalci_raziskovalci_predavanje-Tina-Bregant.pdf.

Čoh, M. (2019): *Ali gibanje vpliva na intelektualni razvoj otroka?* (splet). 2019. (citirano 20. 12. 2019). Dostopno na naslovu <https://e-ravnatelj.si/vsebine/strokovno-pedagosko-podrocje/pedagosko-delo/ali-gibanje-vpliva-na-intelektualni-razvoj-otroka/>.

IFLA/UNESCO: *Manifest o šolskih knjižnicah* (splet). (2006). (citirano 20. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://archive.ifla.org/VII/s11/pubs/mani-sl.pdf>.

Peklaj, Cirila: *Sodelovalno učenje – ali kdaj več glav več ve*. Ljubljana: DZS, 2001.

Rajović, R. (2015): *Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka*. Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 85–102.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (splet). (2011). (citirano 20. 12. 2019). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_sl_ovenscina_OS.pdf.

Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola (splet). (2009). (citirano 20. 12. 2019). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Dostopno na naslovu: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.

Razred kot prijeten učni prostor

The classroom being a kind learning environment

Mirjana Keber

OŠ Šentvid, Slovenija, mirjana.keber@gmail.com

Izvleček

Šolski prostor je okolje, v katerem mladi ljudje preživijo veliko svojega časa. To je učno okolje, ki učencem daje različna sporočila in jih vzgaja. Vse to tudi z nebesedno komunikacijo. Razred kot prostor vpliva na počutje učencev, na njihovo motivacijo, dosežke in disciplino. To je prostor domišljije in ustvarjalnosti, medsebojnega sodelovanja in komunikacije. Pomembna je naravna svetloba, barve, izbira pohištva, postavitve miz in seveda tudi slike in plakati, ki visijo na stenah. Barvno šolsko pohištvo lahko spremeni običajen, dolgočasen razred v svetlo, vznemirljivo mesto, ki lahko zadrži pozornost učencev. Barve v razredu otroke navdušujejo in povečujejo njihovo možgansko aktivnost. Učitelji večinoma nimajo nadzora nad izborom barv v razredu ali nad šolskim pohištvom, imajo ga pa nad stensko dekoracijo, nad postavitvijo šolskih klopi, stolov in premičnih omaric. Pomembno je, da izbira ustreza tako učencem kot učitelju.

Ključne besede: učni prostor, nebesedna komunikacija, pozornost učencev, možganska aktivnost, postavitve klopi, stenska dekoracija, barve

Abstract

Young people spend a lot of their time at school. School is a learning environment where pupils get different types of information and it also nurtures them. It takes place also on a non-verbal level. This learning environment has an affect on pupils' feelings, their motivation, achievements and discipline. It's a place of imagination, creativity, cooperation and communication. Natural light, colours, the choice of furniture, position of tables as well as pictures and posters on the walls are of great importance. Coloured classroom furniture can change an ordinary, boring classroom into a bright, exciting place that gets pupils' attention. Children like colours in the classroom as colours also increase pupils' brain activity. Mainly teachers don't have the opportunity of the choice of the colours or the furniture in the classroom. But they can put up wall decorations of their own choice, make their own lay out of the tables, the chairs and moveable cupboards. The only criteria is that the choice fits the pupils and the teacher.

Key words: learning environment, non-verbal communication, pupils' attention, brain activity, lay out of the tables, wall decoration, colours.

1 Uvod

Učitelji in učenci vsakodnevno veliko časa preživijo v šolah, predvsem v učilnicah. Zato se vprašam, kako urediti učilnico prijazno otrokom in učitelju. Učilnico v kateri bo vsega ravno prav. Učilnico, ki bo dihala in dajala občutek topline in prostorskega. Učilnico v kateri se bodo otroci lahko igrali in učili.

Učitelji uporabljamo različne metode poučevanja in vsaka od teh nas vodi k temu, da v razredu malo drugače razporedimo mize in stole, da po stenah obesimo drugačne plakate in da pripravimo drugačne pripomočke. Včasih določeni plakati, ki otroke poučujejo ali opozarjajo na neke postopke ali vedenja, kar dolgo visijo na stenah učilnic, nekatere pa hitro zamenjamo. Otroške slike in risbe, ki so nam še posebej všeč, dlje časa krasijo naše učilnice. Učitelji smo včasih kot kramarji. Radi kopičimo stvari, češ saj nam bodo prišle prav. Ampak tak razred ne diha. Potrebno ga je prečistiti, potrebno se je odločiti in vrči stran izdelke, ki so že obledeli in stvari, ki so že dolgo v razredu in jih ne uporabljamo.

2 Učno okolje

Pielstick (1988, v Jereb, 2011) šolsko učno okolje opredeli kot skupek zagotavljanja fizičnih pogojev v učilnici, kamor sodi na primer ustrezna osvetlitev, opremljenost učilnice in akustičnost ter socialnih pogojev, kamor sodi disciplina v razredu in odnosi. Fizični prostor predstavlja veliko več kot samo štiri stene, strop in tla. Biti mora skrbno načrtovan in oblikovan, predvsem pa prilagojen potrebam, željam in interesom učencev in učiteljev. Zaznavamo in doživljamo ga na različne načine. Fizično okolje oblikujemo sami, a hkrati tudi okolje oblikuje nas.

Okolje lahko spodbuja otroško radovednost in interakcijo. Kot pravi Olds (1979, v Bishop, 2000), so otroci že po naravi motivirani za interakcijo z okoljem, vendar pa je kakovost interakcije odvisna od možnosti za sodelovanje, ki jih okolje ponuja.

Kako torej zasnovati učilnico, da bo omogočala sobivanje in učenje učencev kljub njihovim raznolikim potrebam in kako zasnovati učilnico, katere namembnost bo mogoče enostavno spreminjati?

Slika 1: Učilnica in svetloba

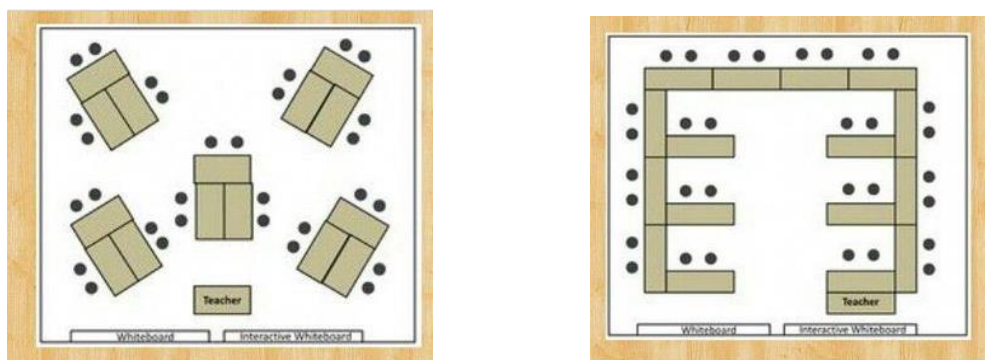
2.1 Urejeno učno okolje

Otroci iz okolja nezavedno berejo sporočila, katera jim posreduje. Plakati, stični kvadrati, učni pripomočki, izdelki učencev in učni prostor nebesedno komunicirajo z učenci. Raziskave kažejo, da se v urejenih prostorih učenci bolj spoštljivo obnašajo do okolja. Urejeno okolje otroke spodbuja k redu in ohranjanju stvari v njem. Kakovostno in urejeno okolje na učence in ostale udeležence učnega procesa deluje spodbudno in kreativno. Okolje otrokom posreduje sporočilo o njihovi varnosti in rednosti. V urejenem in skrbno oblikovanem fizičnem okolju učenci gojijo pozitivna čustva do soljudi.

Stoecklin (1999) poudarja, da otroci potrebujejo letom in razvojni stopnji primerno fizično okolje, ki spodbuja ter promovira samostojno učenje. Pri mlajših učencih je del učenja aktivna in kreativna igra oziroma raziskovanje. Fizično okolje lahko nanj vpliva pozitivno in ga spodbuja, lahko pa postane ovira pri doseganju zastavljenih ciljev. Kotički, police in predali naj bi bili pospravljeni in organizirani tako, da so stvari vedno na istem mestu. Postavljeni morajo biti na višini, ki je otrokom lahko dosegljiva. Na ta način otrokom omogočimo enostaven dostop do pripomočkov, s čimer razvijamo njihovo samostojnost in neodvisnost.

Rože na oknih, preproga in blazine v bralnih kotičkih ali slike na stenah naredijo fizični prostor prijazen in vabljiv. Raziskava, ki jo je izvedla avtorica Merljak (2012) je pokazala, da si tega želijo tudi učenci. Kot pravi Nicholson (2005), si otroci zaslužijo okolje, ki je polno medsebojnega spoštovanja, ljubezni, povezanosti in lepote.

Zaradi različnosti vsak potrebuje drugačen prostor za učenje. Kotičke ter postavitve miz in stolov v učilnici se lahko vsako šolsko leto oblikuje glede na interese učencev. Te je mogoče preko šolskega leta tudi prilagajati. Vsak učni prostor mora funkcionalno in estetsko podpirati dejavnosti, ki se bodo v njem dogajale. Namesto stolov in klopi lahko včasih uporabimo za sedenje samo stole, blazinice ali žoge. Interesni kotički so lahko oblikovani kot majhen prostor znotraj razreda, lahko pa ga predstavlja tudi majhna miza, polica ali kakršen koli prostor.

Slika 2: Razporeditev miz in stolov

<https://www.pinterest.com/pin/482729653809244395/?lp=true>

Kako šolske prostore opremiti z ljubeznijo in vnesti vanje zabavo? »Od vseh projektov, ki jih arhitekt lahko dobi, noben ne more biti bolj zanimiv in večji izziv, kot je šola, ker se v njem odvija najpomembnejša od vseh človeških dejavnosti – vzgoja in razvoj naših otrok.« Bryan Lawson

3 Notranji arhitekti

Notranji arhitekti smo tudi mi učitelji, ki skrbimo za izgled učilnice. Velikokrat ne moremo vplivati na to, kakšno bo v učilnici pohištvo ali pa kakšne barve bodo stene, na to kako velika bodo okna in na to, kako je učilnica opremljena z informacijsko - komunikacijsko tehnologijo. Lahko pa vplivamo na stvari, ki jih vnesemo v razred, na postavitev miz in stolov, na postavitev premičnih omaric, na to koliko barv bomo vnesli v učilnico s plakati, otroškimi izdelki in škatlami za razporejanje materialov, na to ali bomo v učilnico prinesli lončnico in blazino za počitek, na to ali bomo uredili kotiček za sprostitev med odmorom ter ali bomo v učilnico prinesli igrače in knjižne omarice.

Slika 3: Otroški izdelek

V učilnicah, ki jih uporabljajo mlajši otroci, so tla kot del pohištva. Otroci se raje igrajo na tleh, če so ta udobna in brez ovir. "Učenje skozi igro, ki spodbuja in motivira, postaja tudi veselje." Platon

Tla predstavljajo prostor raziskovanja, z njimi zaznamujemo meje, na njih se odvijajo raznolike aktivnosti. Torej je potrebno fizično okolje prilagoditi temu, da to otrokom omogočimo.

Fizično okolje ne sme biti niti premalo niti preveč raznoliko, prav tako ne preveč ne premalo stimulativno. Preprečevati pa mora, da bi se otroci v njem dolgočasili. Nekaj od tega lahko storimo z uporabo različnih materialov, ki bodo zagotavljali različne občutke. Mehkejši materiali (preproge, blazine, zavese) so primernejši za sprostitev in umirjene dejavnosti, trdni materiali (ploščice, les, beton) pa za glasnejše in aktivnejše dejavnosti.

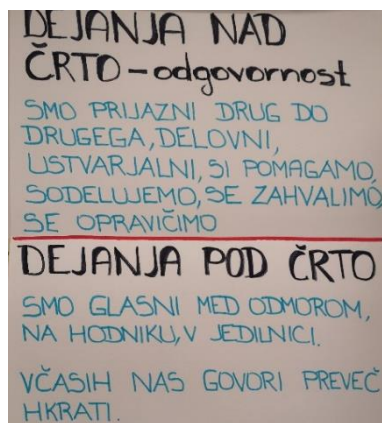
4 Barve in svetloba

Barve sodijo v naše življenje, saj nas obdajajo na vsakem koraku. Preveč stimulativne barve lahko povzročijo senzorično preobremenitev, zato plakate in otroške risbice obesimo na zadnji del razreda. V nasprotju pa je brezbarvno okolje precej stresno in škodljivo.

Z barvami v šoli želimo doseči, da se učenci v šolskih prostorih prijetneje počutijo, da se zmanjša vizualna utrujenost in da se stopnjuje sodelovanje učencev z učitelji. Sprednja stena učilnice se mora razlikovati od ostalih, zato da pritegne pozornost. Njena barva mora biti takšna, da si učenci na njej spočijejo oči.

Slika 4: Plakat za spodbujanje branja

Slika 5: Odgovornost

Kako je oblikovan prostor, zaznavamo z vsemi čutili. Svetloba je življenjsko pomembna. Naravna svetloba ima ugoden učinek na telo in misli vseh ljudi, zato je dobro, da jo je v učilnici čim več (Walden, 2015). S kombinacijo umetne in naravne svetlobe lahko spreminjamo razpoloženje prostora. Njune lastnosti vplivajo na dožemanje barv v prostoru, na vtis o prostoru in na naše počutje. (Filipič idr., 2013)

Počutje učencev in učiteljev pa ni odvisno samo od izbora barv in osvetlitve, pač pa tudi od klimatskih pogojev prostora. Ustrezna temperatura in prezračevanje prostora sta zato ključni pri zagotavljanju kakovostnih pogojev za učenje.

5 Zaključek

"V oblikovanju se nič ne izključuje; a je vse treba postaviti v neko ravnotežje in smiselno celoto. Tako kot križanko." (Rick Hughes)

Otrok potrebuje fizično okolje, v katerem se bo počutil udobno. Prostor in pogoji v njem, med katere sodijo barve, osvetljenost, temperatura, prezračevanje, akustika, vonj, oprema, različni učni pripomočki in igrače, pomembno vplivajo na počutje otrok.

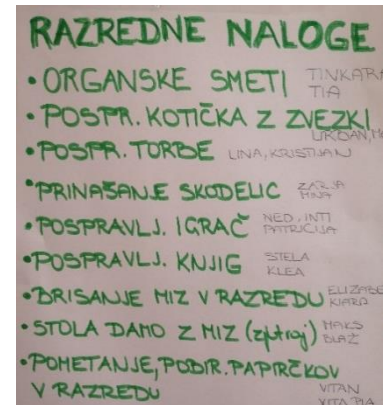
"Na človekove zmožnosti pa nikoli ne delujejo zgolj posamične barve, zvoki ali gibanja, temveč vedno celotni sklop različnih pojavov." (Trstenjak, 1996, str. 338)
Kadar se učenci v okolju počutijo prijetno, dobijo željo po raziskovanju in učenju. Pa saj si želimo vzgojiti posameznika s pozitivnim odnosom do učenja in dela, kajne?

Slika 6: Bine - grde
In lepe besede

Slika 7: Tabelska slika – zdrava in
nezdrava prehrana

Slika 8: Seznam

6 Viri in literatura:

Prosen, Sanja: Načrtovanje prenove razredne učilnice v inkluzivni učni prostor. Magistrsko delo. Koper: UP PEF, 2017.

Klub mladih raziskovalcev Hevrek, IV OŠ Celje: Urejenost in ustreznost šolskih prostorov. Raziskovalna naloga. Celje, 2011.

Brilej, Tomaž in Kolman, Manca, OŠ Dobje: Prijetno okolje – uspešni in zadovoljni učenci. Raziskovalna naloga. Dobje, 2016.

Kranjc, Ana: Pogledi učencev in dijakov na razred kot učni prostor. Diplomsko delo. Koper, 2016.

Pavlinić, Maja in drugi, OŠ Prežihovega Voranca Maribor: Šola je groza. Ali morda ne? Raziskovalna naloga. Maribor, 2018.

Tudi v Afriki se umivajo

Even Africans wash themselves

Rajka Korošec Kavčič

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, rajka@os-strazisce-kr.si

Izvleček

Dandanes se srečujemo s številnimi oblikami motiviranja branja, česar ne smemo enačiti s promocijo branja. Pri uporabi različnih strategij je v ospredju igra. V počastitev dneva slovenske izvirne slikanice je avtorica prispevka v šolski knjižnici prvošolcem predstavila fanta, ki se ni maral umivati, torej Jurija Murija. Učenci se поближе spoznajo z ilustracijami afriških živali Marjanca Jemec Božič ter o pomenu higiene ob Pavčkovih verzih na drugačen način, in sicer s pomočjo strategije *Poslušam in naredim*.

Ključne besede: bralnomotivacijske strategije, šolska knjižnica, Juri Muri, Tone Pavček, Marjanca Jemec Božič, izvirna slovenska slikanica, igra.

Abstract

There are many forms of reading motivation nowadays; however, they should not be mixed-up with reading promotion. When using different strategies, the focus should be put on games. To commemorate the day of the Slovenian original picture book, we introduced a boy who did not like to wash, Juri Muri, to the first-graders in school library. First-graders study the illustrations of African animals by Marjanca Jemec Božič and learn about the importance of hygiene through Pavček's verses in a different way, using the *Listening and Doing strategy*.

Key words: reading motivation strategies, school library, Juri Muri, Tone Pavček, Marjanca Jemec Božič, original Slovenian picture book, playing games.

1 Motivacija otrok za branje

Dandanes se srečujemo s številnimi oblikami motiviranja branja, česar ne smemo enačiti s promocijo branja. Informativne dejavnosti, ki so namenjene promociji knjig, npr. razstave knjig, risanje plakatov, dramatizacija literarnega besedila ipd., so le pripomoček za razširjanje informacij o knjigah, niso pa motiviranje za branje (Sarto, 2015, 27). »Bralna motivacija je nadpomenka za različne motivacijske dejavnike, ki spodbujajo človeka k branju, dajejo bralnemu procesu smisel in pomagajo posamezniku, da želi bralno izkušnjo ponoviti« (Pečjak, Gradišar, 2004, 51). V svoji knjigi avtorica Montserrat Sarto predstavlja različne primere strategij, v naslednjem poglavju pa bomo izpostavili le en primer strategije. Te so urejene po taksonomski zahtevnosti in jih vsebinsko lahko strnemo v tri temeljne stopnje branja: zaznavanje, razumevanje in interpretacija. Ker smo opravili učno uro pri prvošolcih, bomo navedli nekaj primerov prve stopnje branja, torej zaznavanja.

1. 1 Strategija *Poslušam in naredim*

Pri načrtovanju uporabe različnih strategij smo vedno pozorni na starost učencev ter njihovo pripravljenost in sposobnosti, največji poudarek pa damo igri.

V literaturi najdemo podatek, da je v prvo stopnjo branja (zaznavanje) razporejenih 15 strategij: *Napačno branje, In čigavo je to?, Tukaj!, Izvoli, to je tvoje, Ušli so iz knjige, Pripovedujem pravljico, Kdo je?, Položil ga bom sem, To je moja risba, Gledam in vidim, Poslušam in naredim, Potem pa je rekel, Čemu to služi?, Kaj je?, Koliko je vsega?* (Sarto, 2015, str. 33). Dodatno poudarjamo, da so starostne omejitve zgolj orientacijske.

Posebej izpostavljamo strategijo *Poslušam in naredim*, ki smo jo uporabili in prilagodili za potrebe naše učne ure. »S to strategijo skušamo udeležencem olajšati slišanje pravljice, ki jo poslušajo« (Sarto, 2015, 59). Učencem na kratko pojasnimo, kje in kako se dogaja pravljica, nato jim razdelimo vloge in jim povemo, kam naj se postavijo. Med našim glasnim branjem učenci naredijo, kar preberemo. Ker gre za branje, beremo počasi, razločno, a ne preveč teatralno, saj gre za poslušanje in ne dramatizacijo. Ko s pravljico končamo, se o njej z učenci tudi pogovorimo. Otrokom pustimo govoriti in izraziti njihovo mnenje.

2 Izvirna slovenska slikanica

Dan izvirne slovenske slikanice praznujemo v mesecu oktobru, in sicer na rojstni dan Kristine Brenkove, torej 22. oktobra. Brenkova si je kot dolgoletna urednica pri založbi Mladinska knjiga prizadevala za kakovostno mladinsko literaturo, nekateri jo imenujejo tudi »mama« izvirne slovenske slikanice. Praktično iz nič je postavila na noge slovensko založništvo za otroke. Od leta 2002 podeljujejo v mesecu aprilu, na mednarodni dan knjig za otroke, tudi (kasneje) po njej imenovano nagrado – nagrado Kristine Brenkove za slovensko slikanico. Sama nagrada je motivacija za pisce in ilustratorje, ki tako svoje znanje prepletajo z domišljijo in tako vzdržujejo visoko raven slikanic v slovenskem prostoru.

2. 1 Tone Pavček in njegov Juri Muri

Avtor Tone Pavček v svoji knjigi želi otrokom približati pomen higiene na malo drugačen način, z verzi. Otrokom so rimana besedila všeč, zato smo se odločili, da pomemben literarni lik slovenske mladinske književnosti našim prvošolcem predstavimo malo drugače, s pomočjo lepih in izvirnih ilustracij Marjance Jemec Božič.

3 Učna ura v knjižnici

3. 1 Priprava pripomočkov in prostora na uro

Iz slikanice sem barvno preslikala in plastificirala osebe in živali, ki nastopajo v njej, kot prikazuje slika 1.

V knjižnici sem na tla »narisala« Afriko, na sredino pa razporedila narobe obrnjene slike.

Pripravila sem tudi računalnik in preverila jakost zvočnikov za slušni del ure.

Slika 14: Osebe/živali, ki nastopajo v pesmi Juri Muri v Afriki

3. 2 Potek ure

Po uvodnem pozdravu sem skupaj s prvošolci zaplesali na skladbo The Lion Sleeps Tonight (<https://www.youtube.com/watch?v=QvsQ9hYKq7c>, 17. 10. 2019), ki jo je že leta 1920 v jeziku zulu napisal in posnel južnoafriški pevec Solomon Linda z naslovom »Mbube«, kasneje pa ji je ameriško besedilo dodal George David Weiss. Po koncu odlomka sem učence spodbudila k razmišljanju o pesmi (v katerem jeziku ste slišali pesem, o kom govori, za koga pravimo, da je kralj živali, kje živijo levi ...).

Nato sem učence posamično spodbudila, da se »odpravijo v Afriko«, si izberejo svojo sliko in se usedejo na »rob Afrike«. Ko imajo vsi učenci svojo sliko, jih spodbudim, da si jo dobro ogledajo in preverijo, ali poznajo osebo/žival na sliki, nato sem dodatno pojasnila, če je bilo to potrebno.

Ko so se učenci umirili, sem jim dala naslednje navodilo: »Ko slišiš ime svoje živali/osebe, vstaneš in sedeš nazaj.« Učencem nato pokažem naslovno stran slikanice Juri Muri v Afriki in jim pojasnim, da bom sedaj prebrala pesem slovenskega avtorja Toneta Pavčka z naslovom Juri Muri v Afriki.

Učencem sem jasno in glasno prebrala celotno pesem in bila pozorna, da je ob omembi njegove osebe oziroma živali vstal pravilni učenec.

Ko sem pesem prebrala do konca, sem z učenci zopet zaplesala ob znani pesmi Circle of Life (<https://www.youtube.com/watch?v=GibiNy4d4gc>, 17. 10. 2019), ki je predvajana na začetku Disneyjevega risanega filma Levji kralj iz leta 1994 oziroma filma iz leta 2019. Ob pesmi sem jih opozorila na besedilo (afriški glasovi, besedilo v angleščini).

4 Zaključek

Prvošolci so se v šolski knjižnici na drugačen način srečali z izvirnimi ilustracijami afriških živali Marjance Jemec Božič in se poučili o pomenu higiene ob Pavčkovih verzih. Pri učni uri smo za uvodno motivacijo uporabili glasbo in ples ter nato učence s pomočjo strategije *Poslušam in naredim* popeljali v Afriko. Navodila za delo smo podajali sproti, kratko in jasno, prilagojeno starosti in pripravljenosti učencev.

5 Viri in literatura

Slika 1: Lastni vir.

Izvirna slovenska slikanica – prvič 2002 (10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://www.dnevnik.si/34647>.

Pavček, T.: *Juri Muri v Afriki*: (o fantu, ki se ni maral umivati). Ljubljana: Mladinska knjiga, 1997.

Pečjak, S., Gradišar, A.: *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2002.

Podatki o Kristini Brenk (10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://sl.wikipedia.org/wiki/Kristina_Brenk.

Praznik slovenske slikanice (11. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://www.bukla.si/revija-bukla/praznik-slovenske-slikanice-nagrada-izvirna-slovenska-slikanica-2012-za-nagra.html>.

Sarto, M.: *Strategije motiviranja za branje*: z izkušnjami slovenskih motivatorok in motivatorjev. Medvode: Malinc, 2015.

The Lion King (10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Lion_King.

The Lion King (videoposnetek, 17. 10. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.youtube.com/watch?v=GibiNy4d4gc>.

The Lion Sleeps Tonight (10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Lion_Sleeps_Tonight.

The Lion Sleeps Tonight (videoposnetek, 17. 10. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.youtube.com/watch?v=mrOWDPkYyP0>.

Karavana prijateljstva

The "Friendship Caravan" school twinning programme

Janina Šifrer

Osnovna šola Stražišče Kranj

Slovenija

janina.sifrer@quest.arnes.si

Izvleček

Karavana prijateljstva med seboj povezuje in združuje učence in učitelje šestih držav bivše Jugoslavije. Vsako leto poteka srečanje na drugi šoli, v drugem mestu, drugi državi. Karavana prijateljstva temelji na izkustvenem učenju, ki je del vzgojno-izobraževalnega procesa. Izkustveno učenje pri učencih poveča učinkovitost pomnjenja, saj so jim učne vsebine približane na drugačen in prijazen način. Izkustveno učenje je povezava med teoretičnim in praktičnim delom, saj učencem omogoča nove, praktične izkušnje, ki so dopolnitev teoretičnega znanja. Bistvenega pomena so osebne izkušnje, ki so na sami karavani neprecenljive tako za učence kot učitelje. Na karavani se vsi gostujoči udeleženci srečujejo z različnimi načini poučevanja, opremljenostjo šol in seveda s kulturno raznolikostjo, ki se ji je potrebno prilagoditi.

Ključne besede: karavana, prijateljstvo, izkustveno učenje, učenci, učitelji, šola

Abstract

The Friendship caravan links and unites students and teachers from the six former Yugoslavian countries. Each year the meeting takes place at a different school, in a different city and in a different country. The Friendship caravan is based upon experiential learning, which is a part of the educational process. Learning through experience increases the effectiveness of memorisation because the learning contents is presented to the students in a different, kinder way. Experiential learning is a link between the theoretical and the practical part of the subject matter in that it allows the students to gain new practical experiences, which serve as a supplementation of the theoretical knowledge. Personal experiences are of vital importance, especially at the Friendship caravan, where they are invaluable for both the students and the teachers. At the caravan, every visiting participant encounters different means of teaching, teaching facilities that can be equipped to various degrees and of course cultural diversity, to which they need to adapt.

Key words: caravan, friendship, experiential learning, students, teachers, school

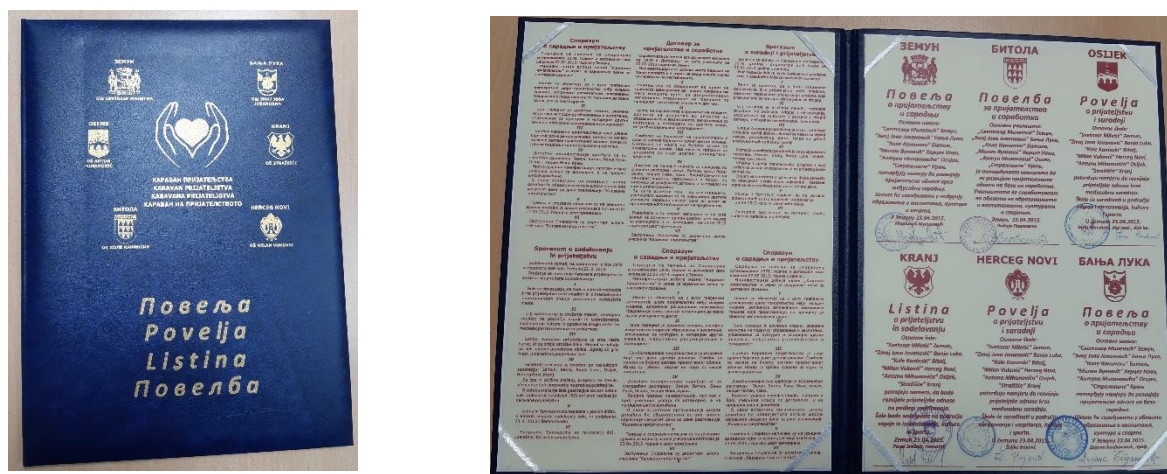
Uvod

Pomen pojma izkustveno učenje najbolje opiše stari kitajski pregovor, ki pravi: *Povej mi in bom pozabil, pokaži mi in se bom spomnil, vključi me in bom razumel.*

Karavana prijateljstva pomeni medsebojno spoznavanje narodov in razvijanje prijateljstva med njimi; iz tega sledi, da bratstvo ne pozna meja. Je svojstven projekt, ki smo ga v današnji obliki pričeli izvajati letu 2013. V karavani je zajetih šest osnovnih šol iz šestih držav. Učencem karavana omogoča dodatno obogatitev učnega procesa in pridobivanje novih izkušenj, kar je lastnost izkustvenega učenja, v katerem se povežeta teorija in tudi praksa. Takšno delo od vseh sodelujočih v projektu zahteva veliko dodatnega prostovoljnega dela tudi v prostem času, a obenem vse sodelujoče osebno obogati.

Karavana prijateljstva

Karavana prijateljstva je na naši šoli potekala že od leta 1977 – takrat pod nazivom Karavana bratstva in enotnosti. Zajemala je šest republik bivše Jugoslavije: Bosno in Hercegovino (Banja Luka), Črno goro (Hercegnovi), Hrvaško (Osijek), Severno Makedonijo (Bitola), Srbijo (Zemun) in Slovenijo (Kranj). Karavana je vsako leto potekala v drugi republiki. Potem so se ta srečanja v letu 1990 prekinila in v letu 2013 smo jih zopet vzpostavili pod novim sloganom Karavana prijateljstva. V letu 2015 so ravnatelji omenjenih šol podpisali listino o prijateljstvu in sodelovanju.

Slika 1: Listina Karavane prijateljstva

Slika 2: Zastava Karavane prijateljstva

Namen karavane je, da bi si učitelji izmenjevali izkušnje, spoznavali druge šolske sisteme, pogoje in načine dela z otroki, še bolj pomembno pa je srečevanje učencev iz tujih držav. Ti se v sklopu srečanj družijo, domačini jih gostijo na domovih in tako stkejo nepozabne vezi.

Sedaj srečanja potekajo v manjšem obsegu, še vedno pa vsako leto v drugi državi. Namenjena so medkulturnemu povezovanju, spoznavanju različnih šolskih sistemov, opremljenosti šol, načinu dela in metodam poučevanja. Prav tako so namenjena medsebojnemu spoznavanju, solidarnosti, sobivanju, miru in toleranci drug do drugega. Udeleženci karavane spoznavajo kulturne in naravne znamenitosti mest, krajev in okolice, nove informacije pa prenašajo tudi nazaj v svoje okolje.

Učenci na štiridnevni karavani stanujejo pri sovrstnikih, kar pomeni, da se z njimi družijo, pogovarjajo ter obiskujejo pouk, šolske in obšolske dejavnosti. Spoznavajo njihove kulinarične in kulturne dobrine države gostiteljice. Učenci se skupaj učijo in pridobivajo različne kulturne izkušnje.

Prav tako se tudi učitelji med seboj povezujejo s prisotnostjo pri pouku, šolskih in obšolskih dejavnostih, spoznavajo različne učne sisteme ter opremljenost in različnost šol in šolskih sistemov.

Gostujoče šole za učence in učitelje pripravijo pester program, v katerem jim predstavijo značilnosti domačega kraja, šole in šolskega sistema. Ob tem organizirajo strokovne ekskurzije ob sodelovanju domačih učencev in učiteljev. Poudarek je na celodnevnem druženju in na medsebojnem spoznavanju.

OŠ Stražišče Kranj spada med Unescovo mrežo ASP-net šol, ki med drugim temelji na Delorsovih stebrih izobraževanja: učiti se, da bi vedeli, učiti se, da bi znali delati, učiti se, da bi znali živeti skupaj, in učiti se biti.

Na samih srečanjih učencev in učiteljev iz drugih držav do izraza pridejo vsi štirje Delorsovi stebri: okrepi se in spozna pomen učenja socialnih in etičnih veščin, razvijajo in izkazujejo se sposobnosti za ravnanje v konkretnih praktičnih razmerah in sodelujoči se navajajo na skupinsko delo. Prav tako se razvijajo strpnost do vseh vrst drugačnosti, učinkovito komuniciranje z drugimi in zmožnost živeti skupaj ter deliti med seboj. Učimo se kontrolirati svoje obnašanje, spoštovati druge ljudi in razvijati sočutje do njih.

Učenci se na karavani srečujejo z veščinami, ki so pomembne za razvoj odgovornega državljana. Med seboj se povezujejo, razvijajo socialne veščine, ker živijo in delajo z drugimi ter sproti rešujejo probleme, s katerimi se srečujejo. Prav tako razvijajo komunikacijske spretnosti. Najbolj pride do izraza razvoj medkulturnih spretnosti, kjer spodbujajo medkulturni dialog in sprejemajo kulturne razlike.

Zanimiva je komunikacija med učenci, saj prvi dan poteka plaho v angleškem jeziku, naslednji dan pa steče že čisto običajno – ne glede na različnost jezikov. Mogoče je bil še največji problem same komunikacije v Severni Makedoniji zaradi nerazumevanja in nepoznavanja jezika. Drugod pa poznavanje slovanskih jezikov ni predstavljalo nobenih problemov.

Zaključek

Namen karavane je okrepiti, vzpostaviti in izboljšati odnos do sebe in do svojih bližnjih ter posledično izboljšati celostni odnos do okolja (prijateljski odnosi, odnosi do okolja in narave, boj proti rasizmu in vsem vrstam diskriminacije itd.). Nadalje je namen graditi vzdušje prijateljstva, povezanosti do soljudi, stvari in okolja in učence navajati na veščine, ki so pomembne za udeležanje odgovornega državljanstva.

Izkustveno učenje je predvsem povezovanje teorije in prakse. Je učenje, ki temelji na konkretni izkušnji. Da bi iz izkušnje lahko dobili nova znanja, moramo biti prisotni fizično in tudi čustveno. To pomeni, da moramo o izkušnji razmišljati (med samo izkušnjo in po njej), jo razumeti in povezati z našim dosedanjim znanjem in s pridobljenimi izkušnjami. Šele z razumevanjem in s teoretično povezavo lahko iz izkušnje pridobimo novo znanje.

Socialne in državljanske kompetence vključujejo osebne, medosebne in medkulturne kompetence ter zajemajo vse oblike vedenja, ki usposablja posameznika za učinkovito in konstruktivno sodelovanje v socialnem in poklicnem življenju (zlasti v vse bolj raznovrstnih družbah) ter reševanje morebitnih sporov. Državljska kompetenca posameznika usposablja za polno udeležbo v državljanskem življenju na podlagi

socialnih in političnih konceptov in struktur ter zaveze za dejavno in demokratično državljanstvo, ki vključuje trajnostni razvoj.

Viri in literatura

Vir fotografij: lasten.

Marentič Požarnik, B. (1992). Izkustveno učenje – modna muha, skupek tehnik ali alternativni model pomembnega učenja? *Sodobna pedagogika*.

Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Domovinska in državljanska kultura in etika [Elektronski vir]: Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2013. Dostopno: http://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/Posodobitve_pouka_v_osnovnosolskipraksi_DKE_1.pdf.

Vpletanje ljudskega izročila

The incorporation of ethnic heritage

Barbara Kozjek

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, barbara.kozjek1@guest.arnes.si

Izvleček

Obstoj vsakega naroda in njegove identitete je tesno povezan z ohranjanjem kulturne dediščine. Ohranjanje ljudskega izročila bi moralo biti ena pomembnejših nalog vsakega učno-vzgojnega procesa. Vpletanje slovenske ljudske pesmi, plesa, izštevank, rajalnih iger, dramske igre, vezane na ljudsko izročilo, lahko popestri marsikatero učno uro in odmore ter poveča koncentracijo in motivacijo učencev. Otrokom so ponujene in (pre)podrobno predstavljene navade in prazniki tujih narodov in s tem ni nič narobe, vendar bi moral biti v slovenski šoli poudarek na slovenskih praznikih, šegah in navadah. Z načrtnim vključevanjem teh se ne bi smelo prekiniti v nobenem obdobju otrokovega razvoja. Ta stalnost pa lahko prinese globlje spoznanje o identiteti prostora in z njim spoštovanje tradicije skupnosti. Z vpletanjem teh dejavnosti učenci dragoceno slovensko kulturno dediščino ne samo vidijo, ampak jo tudi slišijo in izrazijo. Nekateri morda celo začutijo.

Ključne besede: kulturna dediščina, ljudsko izročilo, ljudska igra, ljudski ples, izštevanka, nacionalna zavest

Abstract

The existence of every nation and its national identity is tightly connected with conserving its cultural heritage. The conservation of the ethnic heritage should be one of the most important tasks of every educational process. Incorporating the Slovenian traditional music, dances, counting rhymes, merriment games and drama plays related to ethnic heritage can add variety to many a lesson and break, as well as improve the pupils' concentration and motivation. The children are offered and overly presented with the habits and holidays of foreign nations, which is not an issue in itself, but in Slovene schools the emphasis should be on Slovenian holidays, habits and customs. These should be incorporated intentionally in every stage of a child's development. This continuity can allow for a better understanding of local identity and with it respect for the tradition of the community. By incorporating these

activities, the pupils not only see the precious Slovenian cultural heritage but also hear it and express it. Some of them might even feel it.

Key words: cultural heritage, ethnic heritage, folk games, folk dance, counting game, national consciousness

1. Otroci in ljudsko izročilo

Otroci imajo v sodobnem svetu veliko možnosti za glasbeno ustvarjanje. Vendar ob vsem tem pozabljamo na naše ljudsko izročilo, ljudske pesmi, igre, plese in glasbila, ki so del naše preteklosti in kulturne dediščine. Poznavanje ljudskega izročila je pomembno, saj se le tako ohranja in prenaša naprej. Ljudsko izročilo se je v preteklosti prenašalo spontano, tako da so ga mlajši otroci ob delu ali pri igri prevzemali od starejših vrstnikov in odraslih. Zaradi sodobnega načina življenja se otroci z ljudskim izročilom ne srečujejo več tako pogosto.

Pri prenašanju in ohranjanju ljudskega izročila ima poleg družine veliko vlogo šola, ki z načrtovanimi dejavnostmi ohranja veselje pri petju ljudskih pesmi, plesanju ljudskih plesov in učenju ljudskih iger in izštevank.

1.1 Ljudsko izročilo

Ljudsko izročilo je del naše kulture, ki jo moramo ohranjati in gojiti z odgovornostjo in s spoštovanjem. Brez ljudskega izročila ne moremo ustvarjati današnje kulture (Ramovš, 1982). Trampuš (1979) in Kunaver (1987) dodajata, da smo ljudsko izročilo dolžni ohraniti kot dediščino naše preteklosti, saj prek folklore spoznavamo ljudstvo, se učimo ljubiti domovino in utrjujemo narodno zavest.

1.2 Otroške ljudske igre

Otroške ljudske igre na pristen način prikazujejo naše socialno in kulturno okolje ter našo vpetost vanj. Nastajale so ob igranju s starši, z brati, s sestrami in z vrstniki, nekatere pa smo prevzemali tudi od drugih kultur. Zaradi tega ljudske igre prikazujejo prostor in čas, v katerem so živeli naši predniki, obenem pa tudi čas, v katerem živimo danes, ki so ga na neki način ljudske igre oblikovale (Cvetko, 2000).

Prenašale so se iz roda v rod. Po navadi so izredno raznolike in preproste, zato hitro naučljive. Znale so prstne igre, kjer prsti predstavljajo igralce, roka pa prizorišče dogajanja. Poskrbele so za dobro vzdušje, popestritev in krajšanje časa. Pripomočki

za igre so otroci našli v naravi (kamenje, palice ...). Večinoma je izvor mitski ali pa se navezuje na vsakdanja kmečko življenje in opravila.

Tako kot danes imajo te igre pravila in poudarek na ročnih ali umskih spretnostih; pravila v družbi spodbujajo zdravo tekmovalnost ter iznajdljivost.

1.3 Otroške ljudske pesmi

Otroške ljudske pesmi so med seboj zelo različne po vsebini, obliki ali načinu govora, zato poznamo izštevanke, ki imajo ritmično oblikovano besedilo, in pesmi, ki imajo melodijo (Kumer, 1996).

Otroške ljudske pesmi imajo veselo in šaljivo vsebino ter opisujejo vsakodnevno življenje tako, kot ga doživljajo otroci. Vsebujejo tudi veliko narečnih besed.

1.4 Otroški ljudski ples

Otroško plesno izročilo se od izročila odraslih razlikuje. Otroci so bili navadno udeleženci šeg in navad le kot opazovalci in ne kot aktivni nosilci. Otroci so ples spremljali z ritmični besedili, petjem, nekatere plesne pa so plesali brez glasbene spremljave (*dreto šivati*). Osnovna gibalna prvina pa je hoja ali tek. Večina otroškega ljudskega izročila je vezana na odprt prostor, travnik, dvorišče ...

2. Primeri dobre prakse, kako vpletati ljudsko izročilo

Ljudsko izročilo lahko vključimo v različne dele dnevne rutine in ga povezujemo z ostalimi področji. Otrok se na podlagi dejavnosti v povezavi z ljudskim izročilom seznanja z načinom življenja, običaji in navadami v preteklosti. Pri tem pa ugotavlja, da je ljudsko izročilo lahko spremljevalec različnih dogodkov in priložnosti, ob katerih doživlja veselje in spoznava nove stvari.

Pri svojem delu ljudsko izročilo vpletam v naslednjih situacijah:

– ODMORI

Kratke odmore zapolnim s kratkimi prstnimi igrami: hitri prsti, ena račka je umrla, en kovač konja kuje, kamen, škarje, list ...

Ker kratki odmor traja le pet minut, so te igre več kot dobrodošle, saj za izvedbo ne potrebuješ rekvizitov, temveč le roke in soigralca. Učenci se tako v kratkem času sprostijo in miselno aktivirajo.

V času daljšega odmora jim ponudim talne igre, ki izhajajo iz ljudskega izročila: ristanc, elastiko gunitvist, leseni gradniki, kosi blaga, fižolčki, lesene igre (krav'co v štal'co, strelastika). Učenci si igre izdelajo sami, izmislijo si pravila, improvizirajo in to jim je v največje veselje.

Slika 1: Hitri prsti, ena račka je umrla, en kovač konja kuje

– JUTRANJI KROG

V jutranjem krogu izvajamo naslednje igre: rinčice talam, telefončki, Peter kliče Pavla, rihtarja bit' ...

– IZŠTEVANKE

V jutranjem krogu, pri športu, glasbi, uvodnih motivacijah uporabljamo različne otroške izštevanke.

– PRAVILNA DRŽA

Že v prvem razredu učitelji pogosto opozarjamo učence na pravilno držo pri pisanju. Namesto golega navodila: »Pazi na pravilno držo,« uporabim otroško ljudsko besedilo: »Kanglica, kanglica vodo drži ...« nadaljevanje pa si vedno znova izmislim jaz ali pa učenci sami: »... kdor pravilno ne sedi, ga hrbet boli.« Po določenem času rečem le: »Kanglica, kanglica ...« in učenci že sedijo v pravilni drži.

– VPLETANJE LJUDSKE PESMI

V prvem in drugem razredu učencem beremo pravljice. Skoraj vsako pravljico lahko vsebinsko povežem z besedilom ljudske pesmi. Lahko je povezana z likom, živaljo ali letnim časom. Npr. pri obravnavi pravljice Šivilja in škarjice zapojemo pesem o ptički – Ena ptička priletela, pri obravnavi Pepelke jim zapojem pesem Sirota ...

– ŽIVLJENJE NEKOČ

Pri obravnavi teme o življenju некоč izvedem učno uro, kakršna je bila некоč. Ura vključuje učitelja s palico, stroge pozdrave, pregledovanje čistoče rok, klečanje na koruzi, ponavljanje trditev za učiteljem ... Učenci so nad uro tako navdušeni, da jo želijo znova in znova ponavljati.

– DAN DEJAVNOSTI

V okviru dneva dejavnosti se tako 1., 4., in 9. razredi odločijo, da bodo bolje spoznali slovensko ljudsko izročilo. V goste povabijo bližnjo folklorno skupino, ki pripravi delavnice, na katerih spoznajo ljudske plese, pesmi, igre, glasbila, godce, kostume ter šege in navade.

- LIKOVNI MOTIVI (iz ljudskega izročila)

V šolah pogosto opazimo likovne izdelke na temo praznika valentinovo, noč čarovnic, ipd. Prav je, da se dotaknemo tujih praznikov, vendar bi poudarek moral biti na slovenskih praznikih, šegah in navadah. Osebnostno se odločim za likovne teme in jih povežem s Trubarjem, knjigo, z gregorjevim, s tepežnim dnevom ...

3. Zaključek

Otroški svet igre, plesa in pesmi tako neopazno in nezadržno tone v pozabo. Z vnašanjem otroškega ljudskega izročila v šolo želimo otrokom privzgojiti pozitiven odnos do naše zgodovine, tradicije in kulturne dediščine. Tako jim omogočimo, da bodo ljudske igre, pesmi in plese, ki jih bodo v šoli spoznali, ohranjali in jih prenašali sovrstnikom. Hkrati bodo pridobivali pomembne vrednote za spoštovanje svoje kulture in kulture tujih narodov. Zato je pomembno, da učitelji ozavešijo pomen vključevanja otroškega ljudskega izročila v šolo, se na tem področju izobražujejo in tudi sami razvijajo pozitiven odnos do naše kulturne dediščine in izročila.

4. Viri in literatura

Cvetko, I.: *Najmanjše igre na slovenskem*. Radovljica: Didakta, 2000.

Kumer, Z.: *Vloga, zgradba, slog slovenske ljudske pesmi*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 1996.

Kunaver, D.: *Pesmi in šege moje dežele*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1987.

Oblak, M.: *Otroško ljudsko glasbeno izročilo v drugem starostnem obdobju v vrtcu*, diplomsko delo, Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2017.

Ramovš, M.: *Folklor in folklorizem*. Folklorist 1–2, 1982, str. 3.

Rozman, B.: *Učiteljevo poznavanje in uporaba ljudskega plesa pri športni vzgoji*, Diplomsko delo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2009.

Pospravimo kabinet

Let's tidy up school cabinet

Nuša Koželj

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, nusa.kozelj@gmail.com

Izvleček

Prispevek predstavlja dejavnosti, ki jih avtorica izvaja pri poučevanju v oddelku podaljšanega bivanja, in sicer v času ustvarjalnega prostega časa. Ta učencem ponuja kar nekaj možnosti za ustvarjanje in kreativnost. V prvem delu je pogovor tekel o ustvarjanju reda v razredu, omarah in šolskem kabinetu. V nadaljevanju so učenci po omarah in kabinetu iskali odpadni material, ga razvrščali in razmišljali o možnosti za reciklažo v nove uporabne izdelke. Avtorica v prispevku opiše izdelovanje izdelkov iz odpadnih materialov in razloži postopek izvedbe v skupinski obliki. Prikaže tudi nekaj možnosti, kako se reciklirani izdelki uporabijo za nadaljnje delo pri pouku in tudi v oddelku podaljšanega bivanja. Ob koncu avtorica predstavi uporabo novih izdelkov na modni reviji, zaigrani lutkovni predstavi in kvačkanje krpe za brisanje prahu.

Ključne besede: ustvarjalnost, šolski kabinet, red, reciklaža, odpadni material, prosti čas, scena, nakit, kvačka, kvačkani izdelek

Abstract

The article presents activities the author performs during the creative leisure time of the afterschool care programme. The programme offers students a wide variety of opportunities to be creative and imaginative. The first part of the article deals with creating tidiness in the classroom, the cupboards and the school cabinet. It continues with the pupils searching through the cupboards and the cabinets for waste materials, sorting through them and contemplating ways they could recycle the waste and turn it into something new and useful. The author describes creating products made from scrap materials and explains the process of doing so within a group. The author also demonstrates some examples of how to use the recycled products in class. The author concludes the article with a presentation of how to use the products at a fashion show, at a puppet show, and how to crochet a duster.

Keywords: creativity, schoolcabinet, tidiness, recycling, wastematerials, leisure time, scene, jewellery, crochetneedle, crochetproduct.

1. Uvod

Vrsto let poučujem kot učiteljica v oddelku podaljšanega bivanja v najstarejši skupini, v katero so vključeni učenci treh petih razredov in nekaj četrtošolcev. Učenci v skupino prihajajo zelo različno, saj imajo po rednem pouku še izbirne vsebine. Ker se večkrat srečujem s predsodki o podaljšanem bivanju kot o servisu za domače naloge in čakanju na interesne dejavnosti, sem želela predstaviti, da je oddlek podaljšanega bivanja še marsikaj drugega in da uvajamo svoj program. V usmerjenem prostem času učenci ob vodenju učitelja lahko pokažejo veliko ustvarjalnosti in kreativnosti.

2. Ustvarjalno preživljanje prostega časa

Ta čas je namenjen aktivni sprostitev in razvijanju ustvarjalnosti učencev na kulturnem, umetniškem, delovno-tehničnem, raziskovalnem ekološkem področju, ravno tako pa vpliva na razvoj njihove osebnosti. Tem dejavnostim je vsakodnevno lahko posvečeno od 50 do 100 minut. Učenci tako razvijajo ustvarjalnost, razumejo in doživijo pomen aktivno preživetega prostega časa za sproščeno počutje in osebni razvoj, naučijo se izbirati in soorganizirati aktivnosti glede na svoje interese, soočajo se z rezultati osebnega in skupnega dela ter jih v obliki predstavitev in razstav prikažejo tudi drugim.

2.1 Ustvarjanje reda in prosti čas

Prosti čas je zanimiva stvar – razen če vsega ne zapraviš za iskanje igrač, barvic ali čiste opreme za športno vzgojo. V tem primeru ni prav nič zanimiv ...

Z učenci smo se v ustvarjalnem prostem času veliko pogovarjali o ustvarjanju reda v razredu, svojih garderobah, v šolskih torbah in omarah. Učenci so sami ugotovili, da že bežen pogled na učenčevo mizo, garderobno omarico in torbo pove, ali ima posameznik rad red ali ne.

Ugotavljali smo, da red pravzaprav pomeni, da ima vsaka stvar svoje mesto, da je v življenju zelo potreben, saj tako lepše živimo.

V razgovoru smo prišli do sklepa, da red ustvarjamo tako, da določene stvari shranjujemo, jih pospravimo, razvrščamo glede na pomembnost in pogostost uporabe, neuporabne stvari pa običajno mečemo stran.

Ogledali smo si šolski kabinet in ugotovili, da so na vsaki polici manj uporabne stvari, ki jih običajno vržemo stran, lepo razvrščene v škatle kot odpadni material. V škatlah smo našli tulce, različne vrste blaga, trakove, papirnate kroge, samolepilne papirje, volno različnih barv in debelin, kolaž papir ... Na videz neuporabne materiale lahko spremenimo v uporabne.

3. Razvrščanje odpadnega materiala

V razredni omari in kabinetu smo poiskali različne materiale. V kotu kabineta smo našli potovalni kovček, na policah v škatli različne barve blaga in stare kavbojke, škatlo s pisano volno in kvačkami, v razredni omari v škatli pa še samolepilne rolce pisanega papirja, lesene kroglice, kartonast papir in pisan kolaž papir.

Učenci so material razvrščali in nato smo skupaj ugotavljali uporabnost za reciklažo v nove izdelke. Ob tem so otroci spoznali, da ni treba po nepotrebnem zapravljati denarja za nakupovanje novih materialov. Skupaj smo drug drugega spodbujali k varčnosti.

3.1 Reciklaža

Slovar slovenskega knjižnega jezika navaja, da pojem reciklirati pomeni ponovno uporabljati že uporabljene odpadne snovi v proizvodnem procesu: reciklirati odpadke, papir, plastiko. Reciklaža v tem članku je predstavljena kot ponovno uporabljena, na novo oživiljena. Recikliranje je v današnjem času zelo zanimiva tema – lahko rečemo, da je v modi. Veliko stvari in materialov, ki jih ne potrebujemo več, lahko preoblikujemo v novo uporabno stvar.

Skupinsko delo

Učence sem v urah usmerjenega prostega časa razdelila v tri skupine.

1. Skupina oz. dejavnost: kvačkana krpa za brisanje prahu.

Kvačkanje – POVEJ NAPREJ

Motivacija: asociacije na besedo volna.

Material: volna, kvačka.

Postopek za delo:

Kvačkanje verižice je enostavna tehnika, pri kateri s kvačko in z volneno nitko oblikujemo zanke in jih povežemo v verižico. Stebrično pentljo oblikujemo s kvačko v zanko, nit ovijemo okrog kvačke in jo povlečemo skozi tri zanke, naredimo ovoj okrog kvačke, oblikujemo kvačko v zanko in nit ovijemo okrog kvačke, jo povlečemo skozi tri zanke in nadaljujemo do konca vrste ...

Pri kvačkanju verižice in stebrične pentlje sta bili potrebni demonstracija in individualna pomoč. Za učenje so se odločile tri učenke. To spretnost so učiteljice 5. razreda

vključile tudi v pouk gospodinjstva. Dekleta, ki so se naučila to spretnost v času podaljšanega bivanja, so bila razrednim učiteljicam v pomoč pri rednem pouku, saj so znanje podala drugim učencem.

2. skupina oz. dejavnost: spletnje kit iz treh niti iz blaga v ogrlico z lesenimi kroglicami.

Motivacija: pogovor o spletnju kite na dolgih laseh.

Material: na trakove narezano pisano blago in blago iz kavbojk, škarje, lepilni trak, sukanec, šivanka, lesene raznobarvne kroglice.

Postopek za delo:

Tri debele, enako dolge niti iz blaga in džinsa na vrhu zavežemo v vozle. Z lepilnim trakom jih nalepimo na pisalno mizo. Kito pletemo tako, da prenašamo levo nitko A čez srednjo nit B v center. Desno nitko C prenesemo čez srednjo nitko A v center in zategnemo. Ponavljamo do konca. Na kito našijemo še lesene kroglice. Na koncu zavežemo oba konca v vozle, da dobimo ogrlico. Vozle porežemo s škarjami.

3. skupina oz. dejavnost: reciklaža kovčka v sceno za lutkovno predstavo.

Motivacija: iskanje asociativnih besed na besedo kovček in pogovor o tem, za kateri namen bi lahko uporabili kovček.

Material: kovček, samolepilne raznobarvne folije, škarje.

Postopek za delo:

Učenci so se odločili, da bodo kovček obdelali s samolepilnimi folijami in izdelali dve različni sceni za lutkovni predstavi, na eni strani morje, na drugi strani pa vrt z ograjo ...

4. Zaključek

Za delo smo porabili mesec in pol. Učenci so najprej drug drugemu predstavili svoje skupinske stvaritve.

Dekleta v prvi skupini so povedala, kako težko je bilo učenje nove tehnike kvačkanja. Sošolcem so deklice razložile, da je bila to pravzaprav predloga za nov izdelek. Na njem so našle tudi napake, ki jih bodo pri naslednjem izdelku poskušale popraviti. Vseeno so predlagale, da bo kvačkani izdelek uporaben za brisanje prahu ali pomivanje posode. Ena od idej je bila, da bi take kvadrate lahko povezale v razredno odejo, če bi vsak učenec izdelal vsaj en kvadrat.

V spletanje kitk v drugi skupini se je poleg deklet vključilo tudi nekaj fantov. Pri tej tehniki je nekaj učencev potrebovalo pomoč, saj so kito spleтали prvič. Tudi pri šivanju lesenih kroglic na kitko je nekaj učencev potrebovalo individualno demonstracijo. Vsi so končali vsaj eno ogrlico. Na koncu so skupaj priredili modno revijo. Zanimive so bile tudi ideje učencev o usklajevanju barv ogrlic in oblačil.

V tretjo skupino se je vključilo največ fantov. Všeč jim je bilo, da so morali najprej narezati kvadrate in valove, pokazalo se je tudi, kako so bili nekateri spretnejši pri lepljenju folije: zapleteno jim je bilo tudi to, kako odlepiti folijo od podlage. Zanimivo jim je bilo meriti dolžino vala z enega dela kovčka do drugega; poučno jih je bilo tudi opazovati, kako se usklajujejo, kako visoka naj bo ograja ... Na koncu so izdelali še lutke in zaigrali improvizirani lutkovni predstavi po prebrani pravljici.

5. Viri in literatura

Kos Knez, S.: Podaljšano bivanje in različne oblike varstva učencev v devetletni šoli. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, 2005, str. 11–12.

Lipar Kadunc, G.: Učimo se ročnih ustvarjalnosti. Ljubljana: Captain, 1995.

Hartman, M.: Ustvarjalni prosti čas za otroke in odrasle. Ljubljana: Otroci, 2004.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. [Elektronski vir.]. Dostopno na naslovu: <https://fran.si/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika> (citirano 9. 10. 2020).

Kaj pa periodni sistem?

How about the periodic table of elements?

Barbara Osterman

OŠ Stražišče Kranj, Šolska ulica 2, 4000 Kranj, Slovenija
barbara.osterman@guest.arnes.si

Izvleček

Leto 2019 so Združeni narodi razglasili za mednarodno leto periodnega sistema. Osnove današnjega periodnega sistema segajo v leto 1869, ko je ruski znanstvenik Mendeljejev razporedil 63 elementov po naraščajoči masi in ponavljajočih se lastnostih. Avtorica prispevka predstavi, kako osmošolci sami odkrivajo značilnosti elementov, kako potekajo predstavitve v razredu in kako nastaja šolski stenski periodni sistem elementov. Na vsaka dva meseca učenci žrebajo nov element in pripravljajo opise, slike, pomembne spojine tega elementa in aktualne informacije. Zbrano gradivo vstavijo v pripravljene mape s simboli in imeni elementov, ki se nahajajo pred učilnico kemije. Zadnjo uro pred vsakimi počitnicami predstavijo svoj element v razredu in po počitnicah se začne nov krog raziskovanja elementov. Učenci med seboj tekmujejo, kdo bo pripravil oz. poiskal več informacij, povezanih s svojim elementom.

Ključne besede: mednarodno leto, periodni sistem, kemijski element, samostojno delo, predstavitev

Abstract

The year 2019 was proclaimed the »International Year of the Periodic Table of Chemical Elements« by the United Nations General Assembly and UNESCO. The origin of today's periodic table dates back in 1869, when a Russian scientist, Mendeleev, arranged 63 elements in order according to their increasing relative atomic masses, and into vertical columns following elements' similar physical and chemical properties. The author of the article presents how eighth-graders discover the properties of elements themselves, how presentations are carried out in class and how the periodic table of chemical elements is formed step by step on the wall of the chemistry classroom. Every two months students draw a new element and then prepare descriptions, photos, important compounds and current information. The collected material is stored in prepared folders with symbols and names of elements in front of the chemistry lab. During the last lesson before holidays everyone presents their element, and after the holidays a new round of researching elements begins. Students compete with each other in finding more information about their own element.

Key words: international year, periodic table of elements, chemical element, individual work, presentation

1 Periodni sistem

Leto 2019 je UNESCO razglasil za mednarodno leto periodnega sistema elementov z namenom spodbujanja naravoslovnega izobraževanja, izboljšanja kakovosti življenja in napredka na področju raziskav. Ruski kemik **Dimitrij Mendelejev** je leta 1869. leta objavil razporeditev 63 znanih elementov po naraščajoči atomski masi v skupine glede na njihove podobne, periodično ponavljajoče lastnosti, obenem pa je pustil prazne prostore za takrat še nepoznani element. Periodni sistem je postal eno izmed najpomembnejših odkritij v vsej zgodovini kemije. S tem svojim vizionarstvom si je pridobil naziv »oče moderne kemije«. Število uvrščenih elementov v periodni sistem je naraslo na 118. Periodni sistem ostaja tabelarični prikaz znanih kemijskih elementov, razvrščenih po atomskem številu in elektronski konfiguraciji. Vsak element je običajno predstavljen s kemijskim simbolom in z atomskim številom. V standardni obliki je sistem predstavljen v obliki mreže elementov, razporejenih v 18 stolpcev oz. skupin in 7 vrstic oz. period. S periodnim sistemom znanstveniki z vsega sveta še vedno popisujejo in določajo elemente. Periodni sistem namreč daje ključne informacije, ki znanstvenikom pomagajo pri izdelavi različnih stvari.

1.1 Zgodovina periodnega sistema

Potreba po urejevanju kemijskih elementov v sistemu se je pokazala, ko so znanstveniki ugotovili, da obstajajo določene povezave med lastnostmi različnih elementov. Prvi poskus periodnega sistema je načrtal Antoine Lavoisier leta 1789, ko je poskusil 33 do takrat znanih elementov postaviti v določeno pregledno obliko. Izbral si je štiri kategorije: plini, nekovine, kovine in »zemlje«. Cannizzara je leta 1858 vpeljal pojem relativna atomska masa. Prvi, ki je opozoril na ponavljajoče se lastnosti elementov, je bil nemški znanstvenik Johann Wolfgang Döbereiner. Leta 1860 je na prvem mednarodnem kemijskem kongresu, ki je bil organiziran prav zaradi periodnega sistema elementov, je Cannizzaro predstavil svojo zamisel o pomembnosti atomskih mas elementov pri izgradnji periodnega sistema. Angleški kemik John Newlands je leta 1862 predpostavil, da je možno elemente glede na naraščajočo atomsko maso urediti v sedem stolpcev. V Evropi je periodni sistem prvi postavil Julius Lothar Meyer, vendar je leto pred njim ruski kemik Dimitrij Ivanovič Mendelejev oblikoval zgradbo periodnega sistema, s katero je lahko napovedal manjkajoče oziroma še ne odkrite elemente. Po odkritju žlahtnih plinov je Mendelejev predlagal, da se pred prvo skupino doda dodatna ničta skupina, ki bi vsebovala te elemente, sistem ostalih pa bi ostal nespremenjen. Po Rutherfordovem odkritju protona in Thomsonovi potrditvi obstoja izotopov je Henry Moseley izpostavljal do takrat znane elemente rentgenskim žarkom ter izpeljal povezavo med frekvenco sevanja in vrstnim številom. Elemente so v periodnem sistemu uredili glede na naraščajoče vrstno (atomsko) število.

1.2 Periodni sistem in učni načrt osnovne šole

S pojmom Periodni sistem elementov (PSE) se učenci srečajo pri naravoslovju v 7. razredu in spoznajo, da so kemijski elementi razvrščeni v periodnem sistemu in označeni s simboli. V učnem načrtu osnovnošolskega predmeta kemija so periodni sistem in elementi periodnega sistema opredeljeni kot samostojen vsebinski sklop. Zato se učitelji običajno odločimo za sosledje obravnavane vsebine. Pravzaprav učence vse šolsko leto nagovarjam, naj »plonkajo s periodnega sistema«. Če sledimo učnemu načrtu, od učencev pričakujemo, da bodo: razvijali spretnosti pri delu z različnimi viri podatkov, razumeli soodvisnost med zgradbo atoma in lego v PSE, obdelovali in uporabljali podatke iz različnih virov in simbolne zapise pri določanju zgradbe atomskega jedra in elektronske ovojnice oziroma uvrščanju lege atomov v PSE, spoznali pojem relativne atomske mase elementov, razumeli soodvisnost med lego elementa v PSE in njegovimi lastnostmi, razlikovali med kovinskimi in nekovinskimi lastnostmi elementov v povezavi s PSE.

2 Osmošolci spoznavajo elemente periodnega sistema

Na naši šoli imamo v šolskem letu 2019/20 v štirih oddelkih 105 učencev osmega razreda. Ob 150-letnici periodnega sistema osmošolci vse šolsko leto raziskujejo izbrane elemente. Pred učilnico kemije je lesena stena z vitrinami, kjer je nastal periodni sistem. Za vsak element smo list papirja A4 prepognili in ob strani zalepili, tako da je nastala kuverta. Dodali smo še simbol in ime elementa ter jih razporedili po celotni steni. Ko se je pred učilnico pojavil takšen periodni sistem, je učence nemudoma prevzela radovednost.

slika 1: Stenski periodni sistem pred učilnico kemije

Marentič Požarnikova (2000) pravi, da je učna strategija zaporedje učnih aktivnosti od začetka do cilja učenja in je odvisna od individualnega stila učenja. Cilj je samostojno uravnavanje lastnega učenja in tem smernicam sem kot učiteljica kemije želela slediti.

Moji cilji so bili:

- pripraviti učenje: izbrati cilje, otrokom razjasniti njihov pomen, jih motivirati za učenje;
- izvesti dejavnosti v zvezi z učenjem: potrebne so za zapomnitev, razumevanje, povezovanje, uporabo znanja;
- uravnavati učne dejavnosti: kontrolirati, ali so učenci uspešni, jih popravljati, če niso;
- ovrednotiti rezultate: otrokom dati povratno informacijo, ali je bil proces učenja v redu in ali so doseženi pričakovani rezultati;
- vzdrževati potrebno motivacijo in koncentracijo.

2.1 Zbiranje podatkov

Vsak osmošolec je izžrebal svoj element – predmet raziskovanja. V nastale »žepke« sedaj učenci prinašajo vse, kar najdejo v povezavi z raziskovanim elementom (fizikalne in kemijske lastnosti elementa, slike, pomembne spojine, ki jih element tvori, aktualne informacije, ki jih zasledijo v povezavi z izbranim elementom). Učenci načrtujejo tempo in način dela. Dogovorili smo se, da uporabljajo listke manjšega formata, kot so mape za vstavljanje materiala, da se tako izognejo prepogibanju listov. Spodbujam jih, da iščejo podatke iz različnih virov oz. zbirk. Načrtujem, da bo vsak učenec na ta način poglobil znanje o petih elementih, saj cikel traja od počitnic do počitnic (začetek šolskega leta–jesenske počitnice, jesenske počitnice–novoletne počitnice, novoletne počitnice–zimске počitnice, zimске počitnice–prvomajske počitnice, prvomajske počitnice–poletne počitnice). Zadnjo uro kemije pred počitnicami obogatimo s predstavitvami elementov. Zbrane podatke o elementu vsak učenec nalepi na list papirja. Poenoteno imamo formo lista: na sredini zgoraj so ime elementa ter ime in priimek učenca, v zgornjem desnem kotu pa vrstno število elementa. Ostalo oblikovanje je prepuščeno posamezniku. Ugotavljam, da večini učencev estetika veliko pomeni, saj oddajo lepo oblikovane zbirnike. Pokažejo se tudi razlike v metodah in tehnikah učenja (nekateri učenci oblikujejo miselne vzorce, drugi pojmovne mreže ipd.). Liste vstavimo v fascikel po naraščajočem vrstnem številu.

2.2 Predstavitev elementov

Sledijo predstavitve, ki so včasih klasične, včasih pa jim dodamo še umetniško noto. Pri klasičnih predstavitvah je vsak učenec iz svojega poglobljenega poznavanja elementa moral izluščiti bistvene podatke in jih predstaviti sošolcem. Dodal pa je lahko še zanimivost, ki je njega osebno najbolj presenetila, navdušila ...

Prednovoletna ura kemije je bila interdisciplinarno obarvana, saj so učenci izhajali iz pridobljenega znanja pri slovenščini.

Učenci 8. a-razreda so pisali razlagalno pripovedko. **Pripovedka** je zgodba, ki se je razvila iz bajke in pripoveduje o čudovitih dogodkih. Poganski bogovi so v pripovedkah

dobivali vedno bolj človeške poteze in sčasoma so jih popolnoma nadomestili domači junaki. Značilnosti pripovedk so, da sta kraj in čas dogajanja po navadi natančno določena, da so književne osebe med drugim tudi nadnaravna bitja, da poudarja dobra dejanja in graja pred slabimi. Je krajša književna pripoved o čudežnih in neverjetnih dogodkih, napisana v prozi. **Razlagalna pripovedka** skuša čudežno razložiti nenavaden pojav v naravi, kot npr. nastanek jezera, zemeljski udor ipd. ali kako zgodovinsko dejstvo, npr. ustanovitev samostana, razrušitev gradu. Nekatere razlagalne pripovedke so zgodovinsko utemeljene, druge ne.

Učenci 8. b-razreda so se razdelili v skupine po tri ali štiri učence. Skupina učencev je napisala balado o svojih treh oz. štirih elementih. **Balada** je srednje dolga lirsko-epska pesnitev, ki po navadi obravnava kak nenavaden dogodek. Zapisana je v vezani besedi (poezija) in ima notranjo zgradbo v obliki dramskega trikotnika. Praviloma so balade dramatično napete in postopno ustvarjajo temačno ozračje, ki napoveduje nesrečen konec. Pomembno vlogo v baladah igra dvogovor. V tovrstnih pesmih neredko nastopajo tudi nadnaravne sile.

V 8. c-razredu so se učenci spopadli s haikuji. **Haiku** je japonska pesniška oblika, ki obsega natančno sedemnajst zlogov. Prvi in tretji verz imata po pet zlogov, drugi sedem. Haiku skrajno zgoščeno prikazuje trenutek iz narave, ki se povezuje z dogajanjem v človekovi notranjosti. Prvi verz idealnega haikuja ponazarja osnovno podobo, ozračje, napoved čustva oziroma misli; ta podoba se včasih logično, včasih presenetljivo dopolni z zadnjim verzom, v osrednjem verzu pa je izraženo tisto, kar sproži, privede do take dopolnitve.

V 8. č-razredu je vsak učenec sestavil uganko za svoj element. **Uganka** je vrsta naloge, zastavljene na različne načine, ki za reševanje zahteva premislek oziroma za njeno reševanje običajno ni ustaljenih metod. Uganka je tudi književna oblika v prozi ali v verzih.

3 Zaključek

Pred nami so še trije sklopi predstavitev elementov. Enkrat bomo strogo kemijski in se bomo osredotočili na sestavljanje enačb, drugič bomo imeli kviz. Zadnjo uro v tem šolskem letu bomo ponovno interdisciplinarni: učenci bodo oblikovali rebuse. Verjamem, da se da tudi na tak način pri učencih razvijati naravoslovno pismenost. Največji dosežek zame kot učiteljico naravoslovnih predmetov pa je, da so učenci samostojni, delovni, vedoželjni in ustvarjalni.

4 Viri in literatura

Učni načrt za kemijo. [Elektronski vir.] Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_kemija.pdf. (Pridobljeno: 23. 12. 2019).

Periodni sistem. [Elektronski vir.] Dostopno na: <http://admin.chem-soc.si/publikacije/periodni-sistem-elementov-praznuje-150-let-1/periodni-sistem>.

(Pridobljeno: 3. 1. 2020).

Leksikon Literatura. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1984.

Periodni sistem elementov. [Elektronski vir.] Dostopno na: https://sl.wikipedia.org/wiki/Periodni_sistem_elementov. (Pridobljeno: 5. 1. 2020).

Parsons, P. in Dixon, G.: Periodni sistem: terenski vodnik po elementih. Ljubljana: Modrijan, 2014.

Marentič Požarnik, B.: Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2000.

Priloge

Priloga 1: Primeri razlagalnih pripovedk

Stroncij

Nekega dne sem hodil po cesti in srečal čudnega neznanca. Rekel mi je, da je kemični element stroncij z okrajšavo Sr in vrstnim številom 38. Vprašal sem ga, zakaj je tako čuden, bolj natančno, zakaj je tako mehak in zakaj je srebrnasto-bele ali rumenkaste barve. Rekel mi je, da je kovina in da je kemijsko radioaktiven. Povedal mi je tudi, da na zraku porumeni in da je prisoten v radioaktivnih odpadkih. Pohvalil se je še, da je trden. Vprašal sem ga, kateri njegovi izotopi so stabilni, in odgovoril je, da so to izotopi s 46, 48, 49 in 50 nevtroni. Nato mi je rekel, da mora naprej in da ga potrebujejo drugod. Nato je odšel, jaz pa sem si mislil, kakšen čuden dan ... Odšel sem naprej.

Argon

Moje ime je Argon in živim v 8. periodi PSE. Predstavljam 3. žlahtni plin, ki zavzema 1 % Zemljinega ozračja. Kot mlajši element sem se spraševal, kaj pomeni počasi delujoč. V šoli so me zaradi tega obravnavali kot manj inteligentnega. Tu so nas učili, da se naši atomi lahko združijo z drugimi atomi elementov in nastane molekula. Tu se začne moja zgodba.

Kot mladi element in tudi zdaj imam najboljšega prijatelja – Fluor. Nisva prav brihtne glave, zato sva se začela družiti z Vodikom. Nekoč sem se odločil, da bi se preselil k Vodiku, vendar me je gospod Mendelejev ni pustil. Nekoč smo odšli v bližnjo kavarno in pili kakav, ko sem dobil idejo: moja ideja je bila, da bi združili atome in res smo jih. Nastala je spojina fluorovodika, vendar spojina ni bila zelo stabilna. Naši atomi so se prevrnili. Vodik me je začel zmerjati, češ da sem neumen. Odločil sem se, da bom raje osvetljeval večje napise in svoje moči uporabljal za močnejše žareče žarnice.

Zdaj ko sem že star, se bom verjetno kmalu upokojil, ampak še vseeno rad obujam stare spomine.

Disporzij

Nekoč je živel element po imenu disporzij. Spadal je v družino lantanoidov. Imel je kovinski, srebrni lesk in trdo srce, zato ni mogel imeti prijateljev, ker ni znal ljubiti. Zelo rad je živel na sobni temperaturi, saj je bil takrat relativno stabilen. Vendar ga je nekega lepega popoldneva velikanska roka prijela in ga vrgla v raztopino. Začel se je raztapljati in ugotovil je, da mu nekaj manjka. Nenamerno je začel oddajati vodik. Čez čas je postal mehak in prav tako njegovo srce. Tako je spet znal ljubiti in je imel veliko prijateljev.

Talij

Moje ime je Talij, a me vsi prijatelji kličejo Ti. Danes vam bom povedal svojo življenjsko zgodbo. Nekega dne sta me v spektru mulja žveplove kisline našla sir W. Crookes in A. Lamy. Crookes. Ime sem dobil po grški besedi thalos (zelen poganjek). Poimenovan sem Talij. Sem težak kot kovina, a sem v resnici zelo mehak. Moja polt je modrikasto-zelene barve. Vsakič, ko se kopam v naravni vodi, zelo onesnažim okolje, v organizmih pa povzročim zastrupitev. Ta se opazi v izgubi las, slepoti, paralizi okončin ... Včasih so moje spojine uporabljali za zdravljenje veneričnih bolezni, griže in tuberkuloze. Danes me uporabljajo za uničevanje godalcev. Grozno, kaj vse sem že videl! Najraje se kopam v nafti, saj drugače zbolim! To je nekaj podatkov o mojem težkem življenju, saj me vsak dan v sanjah preganjajo gromozanski glodavci.

Priloga 2: Primeri balad

HeZrNp

Helij, ki visok glas mi daješ,
me dvigneš v višave,
a hkrati v otroške sanje.

Cirkonij, iz katerega proteza moja je narejena,
nakit na vratu je obešen
in žena me ozmerja.

In ti neptunij,
ki za nič te ne uporabljam,
zakaj sploh obstajaš,
zakaj še zmer' nastajaš?

Bil je element francij po imenu,
imel je prijatelja tehnecija in rodija.
En dan žena se mu je zamerila,
francij s svincem jo preluknja,
žena je mrtva,
francij je sam,
bolan, depresiven in zaspan.

Trije prijatelji

Berilij, cink in natrij najboljši
prijatelji so bili
in nekega dne sledeče se zgodi,
da berilij nekoga usmrti.

Zato cink zelo zgrožen je bila,
saj njegovega dvojčka magnezija je ubil.
Natrij je tako žalosten bil,
da je sok popil in se ubil.
Sok ga ni ubil,
zato se je v natrijev hidroksid spremenil.

Priloga 3: Primeri haikujev

Terbij od Carla
je kemični element,
zmerno stabilen.

Redka in mehka,
je mehurčkasta žajfa,
a to je indij.

Ogljik izreden
je element zaradi
velik' razlogov.

Njegova črta,
vse o njem nam pač pove,
indigo je ta.

Evropij je kul.
Ker ne poznam nič o njem
in ne vem kaj zdaj.

Zelo podoben
aluminiju, cinku,
a posebnež je.

To je element.
Odkrit iz eksplozije.
Je za Alberta.

Mangan je ruda
z zrakom skupaj ni, a
rjo rad odstrani.

To je element,
prisoten v naravi,
ampak ni planet.

Kliče se mangan,
rad druží se z jeklom,
skupaj več zmoreta.

Bil je samarij,
okuževal je ljudi,
umrli so vsi.

Priloga 4: Primeri ugank

Je redek, majhen in upogljiv,
uporablja se za izdelavo določenih zlatnin.
(vanadij)

Dve lupini ima,
vrstno število pa $16 : 2$.
Po vrsti osmi element je,
ne vidimo ga
in zrak nam sestavlja.
(kisik)

Ime je dobil po mitološkem kraju,
mitološkem kraju, kjer je kot v raju.
Obdaja ga voda, ki ga napaja,
ampak v njej se nič ne dogaja.
Sivo modre barve je,
sveti se na roki te.
(tantal)

Kaj se v temi sveti,
da oglas pade ti v oči?
Kaj te preseneti,
ko oranžno zasveti?
(neon)

Nima vonja niti barve – pravijo mu tudi Xe.
Težak je tale plin žlahtni, pojavi se s sledovi.
Prvi del sintetizirane spojine žlahtnega plina je,
sedaj pa ugani in odlašaj več ne.
(ksenon)

Učna ura – matematika, peti razred

Miljana Kovačević
OŠ Svetozar Miletić Zemun

1. ПОДАЦИ О ЧАСУ

Дефинисање часа

Предмет: Математика

Тема: СКУПОВИ

Наставна јединица: Унија и пресек скупова

Тип часа: Обрада	Облик рада: Фронтални, дијалог
Планиране активности наставника: • Развија и води дискусију, наводи ученике на закључке • Прати и вреднује рад ученика	Планиране активности ученика: • Активно учествује у реализацији часа • Повезује, дискутује и изводи закључке

Новине се огледају у:

- Употреби савремене технологије, у првом реду паметне табле (пројектора), у припреми и реализацији наставног садржаја
- Примени савремених метода и облика рада, повезивање са појмовима из свакодневног живота
- Знања се усвајају за сразмерно краће време
- Високом степену учешћа ученика у процесу усвајања и увежбавања наставног садржаја

Мотивација

Појам пресека и уније скупова ученици релативно лако усвоје, мада на класичним часовима увек недостаје још материјала за визуелно представљање широког спектра практичне примене. Жеља ми је била, прављење искорака из традиционалне наставе у циљу бржег и лакшег разумевања наведених наставних садржаја, кроз визуелни доживљај ученика. Циљ ми је био да се визуелним запажањем, а затим умним, ученици подстакну да математику учити је лако.

2. Планирање и организација часа

Циљеви часа

Образовни циљ:

- Упознавање ученика са речима И и ИЛИ у свакодневном животу и повезивање са скуповним операцијама пресеком и унијом;

- Усвајање појма пресека и уније скупа и приказивање уз одговарајућу интерпретацију Ојлер-Веновим дијаграмима.

Васпитни циљ:

- Подстицање ученика на извођење одређених закључака на основу опажања чиме се развија логичко мишљење и закључивање;
- Мотивација ученика на самостално истраживање;
- Развијање процеса самовредновања кроз проверу тачности решења;

Задаци :

- повезивање са животом
- усвајање нових садржаја
- повезивање и учвршћивање обрађених садржаја
- развијање мисаоних операција и логичког мишљења
- оспособљавање за закључивање
- развијање естетских осећаја (уредност, прегледност и систематичност)
- развијање интересовања за математику

Очекивани исходи (ученик ће бити у стању да):

- изводи скуповне операције уније и пресека;
- правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке;

планирани садржај рада	активност наставника	активност ученика	плани- рано време у мин.	методе и облик рада	начин праћења рада ученика	очекивани ефекти
<i>Уводни део</i> Разговор о свакодневној ситуацији какда мама каже : "Ана и Марко распремите собу!"	Уводи полако ученике у шта значи реч „И“ Помаже ученицима да кроз сликовити пример повежу реч И са реч заједнички.	Учествују у разговору;	Око 5 Минута	Дијалогска; Колективни рад; Кооперативн и рад наставник-ученик	Слушање разговор	Увођење у тему разговором; мотивисаност ученика
<i>Главни део</i> Упознавање са појмом пресек два скупа, , дисијунктни скупови. Упознавање са унијом два скупа и представљање Ојлер-Веновим дијаграмом.	Пушта Слајдове. Иницира одговоре на питања која поставља . Помаже ученицима-на извођење закључака.	Све време учествују у раду, гледају слајдове, објашњавају виђено, закључују.	Око 25 Минута	Демонстра-тивна Дијалогска Колективни рад	Надгледање тока рада, Слушање Разговор	Да ученици усвоје појам пресека и уније скупова уводећи га преко примера из свакодневног живота. Разуме и схвата скуповне операције и приказивање Ојлер-Веновим дијаграмом
<i>Забршни део</i> Решавају задатке 1 и 2	Указује на погрешке у решавању задатака, даје појашњења	Ученици сами прегледају задатке у свескама помоћу добијених решења Коментариш у урађено да ли су задовољни бројем	Око 10 минута	метода Индивиду-ални	Разговор	Самовредно вање ученика, Задовољство постигнутим бројем тачних одговора Задовољство оваквим начином рада

Домаћи задатак	Задаје ученицима домаћи задатак и даје упутства за израду	Траже објашњење	Око 5 минута	Дијалогска Индивидуални	-	Да ученици покажу да су савладали наставни садржај
----------------	---	-----------------	--------------	-------------------------	---	--

Усаглашеност са наставним планом и програмом

Наставна област и тема се уклапају и усаглашени су наставним планом и програмом предмета математика.

Услови за реализацију часова

Учница опремљена паметном таблом или пројектором и рачунаром.

Организација часа (ток часа)

Домаћи задатак уџбеник за 5 разред Математископ, страна 49 задаци 23,24,25,26

Ocenjevanje učencev s problemi na motoričnih področjih ali s prekomerno težo pri predmetu Šport v osnovni šoli

Grading students with problems at motor ability or overweight in Physical Education in Elementary School

Klemen Križnar

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, klemenkrižnar82@gmail.com

Izvleček

Šport je edini predmet v osnovni šoli, ki učencem omogoča gibanje, saj so pri večini preostalega pouka v sedečem položaju. Namen predmeta Šport je, da učencem omogoča raznoliko obliko gibanja. Pri športu se izvajajo različni učni sklopi, med katere sodijo gimnastika, atletika ter nogomet, košarka, rokomet in odbojka. Predmet Šport spada med splošnoizobraževalne predmete in zato je potrebno različne učne sklope tudi oceniti. Tu pa se lahko pojavijo težave. Ocenjevanje je zaradi različnih motoričnih sposobnosti učencev, ki so v določeni meri tudi prirojene, ter zaradi prekomerne teže, lahko težavno. Zato je treba upoštevati še druge dejavnike, kot je denimo napredek v učenju različnih motoričnih nalog oziroma učnega sklopa. Z upoštevanjem napredka in truda učencev pri določenem učnem sklopu zagotovimo bolj pošteno ocenjevanje. To pa lahko vpliva tudi na večjo motivacijo učencev pri približevanju športa v njihovem vsakdanjem življenju. Prispevek predstavlja primer ocenjevanja učencev, ki imajo slabše motorične sposobnosti ali prekomerno težo.

Ključne besede: Šport, ocenjevanje, prilagoditev, motorična sposobnost, prekomerna teža

Abstract

Physical education is the only elementary school subject that gives student the chance to move, since the rest of the classes are spent in a sitting position. As part of the physical education, students get a chance to try themselves at gymnastic, athletics and group sports, such as football, basketball, handball and volleyball. Since physical education is part of the general-education subjects, it is necessary to grade the students, as well. This can be problematic due to the fact that the students' motor abilities, which are also genetic, vary greatly between students. Overweight is problem too. It is therefore necessary to take into account various other factors, as well, such as the progress in learning new motor skills at various tasks. By taking into consideration the entire progress and effort of the students at a particular task, a more objective grading of the students can be carried out. This could also have a positive effect on the students' motivation to do sports in their daily lives, too. The contribution focuses on the example of grading the students that have problems with motor abilities or problem with overweight.

Key words: Sports, grading, adjustment, motor ability, overweight

1 Uvod

Namen predmeta Šport (ŠPO) v osnovnih šolah je učencem zagotoviti športno udejstvovanje oziroma gibanje. Ljudje danes veliko večino časa preživimo v okolju, ki omejuje gibanje ter nas sili k dolgotrajnemu sedenju. Tako med drugim sedimo v avtomobilu, na avtobusu, veliko časa presedimo za računalniki in televizorjem, sedimo na primer tudi med prehranjevanjem. Sedimo tudi, ko se dobimo s prijatelji na klepetu. Torej vsi veliko časa presedimo. Kar pa še zdaleč ni dobro. Učenci prav tako večino časa presedijo v šoli in doma, ko se učijo. Različno število ur (glede na razred) v slovenskih osnovnih šolah, ki jih tedensko učenci preživijo pri pouku ŠPO, je zato izredno pomembno, saj prekine dolgotrajno sedenje v šolskih klopeh med izvajanjem pouka. Za številne učence je ura ŠPO tudi edina oblika športnega udejstvovanja, saj jih vse več veliko prostega časa preživi za računalniki ali televizijo (Allard, 2008). Zato je pomembno, da učitelji predmet ŠPO na primeren način učencem približajo. V ta namen morajo biti ure ŠPO raznolike, zanimive, učencem prijazne in seveda tudi poučne. Tako jim ta predmet približamo in ga skušamo čimbolj vključiti v njihovo vsakodnevno življenje. Pomemben dejavnik, ki vpliva na sprejemanje in prepoznavanje pomena ŠPO, je tudi ocenjevanje. Ocenjevanje zavezuje učitelja, da posreduje učno snov in preverja, ali so jo učenci osvojili (Marentič-Požarnik, 2000). Proces je zapleten, različne raziskave pa dokazujejo, da ima izjemno močan (večinoma pozitiven) vpliv na pouk (Hind in Palmer, 2007). Načrt ocenjevanja posameznih sklopov mora biti oblikovan tako, da učencem šport oziroma gibanje približamo in ne obratno. V ta namen mora biti dovršen del ocenjevanja tudi individualiziran, s čimer ovrednotimo sam napredek učencev. To je še posebej smiselno in pošteno do vseh tistih, ki imajo slabše razvite različne motorične sposobnosti, se pa pri pouku ŠPO trudijo, ure redno obiskujejo in vestno prinašajo športno opremo. Ker so nekatere motorične sposobnosti tudi v 50 % prirojene (Ušaj, 2003), lahko s poznavanjem in primernim vrednotenjem napredka motorično manj razvitih učencev le-te bolj motiviramo in jim ta predmet približamo in naredimo prijaznejši. V temu prispevku bodo prikazani različni vidiki in načini ocenjevanja kot primer dobre prakse na primerih različnih sklopov ŠPO v osnovni šoli (atletika – vzdržljivostni tek, gimnastika, košarka).

2 Ocenjevanje

2.1 Atletika – vzdržljivostni tek

Vzdržljivost označuje sposobnost človeka, da lahko opravlja določeno dejavnost dlje časa, ne da bi jo zaradi utrujenosti moral prekinjati ali bistveno znižati njeno intenzivnost (Škof, 2007). Vzdržljivostni tek je tako eden od učnih sklopov atletike. Učitelji ŠPO skušamo v tem učnem sklopu približati tek učencem ter pojasniti osnovne pojme, ki so pomembni za razumevanje omenjenega sklopa (na primer aerobni tek, anaerobni tek, aerobni prag, pomen srčnega utripa, itd.). Pri vzdržljivostnem teku je

tudi zelo pomembno, da se otrokom razloži njegov pomen in njegov pozitiven vpliv na njihovo telo. Ta učni sklop se najpogosteje izvaja jeseni oziroma spomladi, ko je vreme primerno. Posamezna učna ura je v tem delu pouka namenjena vadbi vzdržljivosti, kjer z različnimi dolžinami in hitrostjo teka skušamo kar najbolj vplivati na učenčeve srčno-žilne sposobnosti. Kljub temu da namenjamo učitelji ŠPO po časovni razporeditvi učne snovi pripravi na ocenjevanje sklopa – vzdržljivostni tek, precej pozornosti in tudi učnih ur (tudi do 4 ur na mesec), je nemogoče pričakovati, da bodo učenci s previsokim telesnim indeksom ali pa s slabšimi motoričnimi sposobnostmi enako uspešni kot tisti, ki redno izvajajo različne oblike vadb ali treningov pri svojem klubu.

Kljub širokemu razponu časov pa se velikokrat zgodi, da učenci kljub rednemu obiskovanju ur ŠPO in prisotnosti na pripravah na test vzdržljivostnega teka zaradi slabše splošne kondicijske priprave in nezdravega življenjskega sloga same razdalje ne zmorejo preteči, ampak vmes hodijo. Posledica tega je slabši časovni rezultat ter tako slabša ocena. V izogib slabši oceni je v tem primeru možno ovrednotiti napredek v času med prvim merjenjem (pred pričetkom vadbe vzdržljivosti) in zadnjim merjenjem (zadnji tek v temu učnem sklopu). Učenci, ki isto razdaljo pretečejo pri zadnjem merjenju občutno hitreje, lahko dobijo boljšo oceno. Na ta način nagradimo tiste, ki so z vidika srčno-žilnih sposobnosti slabši, prav tako pa nagradimo njihov trud za redno izvajanje vadbe vzdržljivosti pri urah ŠPO. V tem sklopu je zaželena tudi uporaba merilnikov srčnega utripa, ki nam natančno prikažejo srčni utrip učencev med tekom in s tem njihov nivo napora med vzdržljivostno vadbo. Na tem mestu je treba poudariti, da je vedno več učencev, ki pridejo do boljše ocene na podlagi primerjave rezultatov na začetku in na koncu. Kar pomeni, da je vedno več učencev, ki so slabše koordinirani in s prekomerno težo.

2.2 Gimnastika

Gimnastika je oblika telesnih vaj, katerih glavna značilnost je natančno izpolnjevanje časovnih in prostorskih elementov gibanja (Kristan, 1980). Kar je poudarjal g. Kristan 40 let nazaj velja še danes. Gimnastika je resnično skupek vaj in času in prostoru. Pri predmetu ŠPO za osnovne šole je v učnem načrtu kar velik del namenjen gimnastici. Pri gimnastici želimo učitelji učencem na varen način približati gimnastične elemente kot so prevali, stoje, preskoki, vaje na gredi itd. Seveda pa se tukaj tudi srečamo z učenci, ki imajo težave s prekomerno težo ali pa imajo težave na motoričnem področju. Kljub temu da se pri urah ŠPO trudijo in pokažejo voljo do dela, so rezultati slabi oziroma zelo slabi. V takih primerih pa je potrebno nekaj prilagoditev pri ocenjevanju oziroma pristopiti z alternativnimi metodami ocenjevanja. Kot prvi primer lahko navedemo, da učenec svoj prikaz neke gimnastične prvine dopolni s kratkim pisnim izdelkom (osebno mapo ali kratkim pisnim poročilom s slikami pravilne izvedbe in nalogami, ki pomagajo izboljšati pomanjkljivo izvedbo). Kot drugi primer lahko navedemo samovrednotenje gimnastične prvine. Učenec izdelava seznam napak in ocenjevalno lestvico. Pazljivo si ogleda posnetek svoje izvedbe, ga analizira in ovrednoti svoj prikaz. Prednost obeh postopkov je da učenec pozna pravilno tehniko,

čeprav je sam ne obvlada. Učenec tudi prepozna svoje napake. Za izdelke lahko uporablja svoja druga znanja (računalniška, likovna ...). Gradivo, ki ga pripravi, pa je uporabno tudi za druge. Tako ocenjevanje lahko marsikomu pomaga do željene ocene, kljub temu da zelo težko ali pa ne more izvesti določene prvine ali naloge.

2.3 Košarka

Košarka je poleg nogometa prav tako zelo priljubljen šport med učenci. Tudi tu je zelo pomembno, da je kriterij ocenjevanja jasen in pošten do vseh učencev, ki imajo različno predznanje s tega učnega sklopa. Med izvedbo posamezne učne ure skušamo učence naučiti različnih tehničnih vsebin, kot so podajanje žoge, vodenje žoge, met na koš, dvokorak, sonožno zaustavljanje, pivotiranje itd. Pomembno je, da učenci poznajo osnovna pravila košarkarske igre, denimo korake in dvojno vodenje. Seveda pa učenci prihajajo z zelo različnim predznanjem ter različnimi motoričnimi sposobnostmi. Tudi pri košarki je pri takih učencih potrebno nekaj prilagoditev pri ocenjevanju. Kot prvo je potrebno upoštevati napredek. Pri vsakem učencu, ki redno hodi k uram ŠPO in se trudi, je opazen napredek. Potrebno je le na začetku učnega sklopa košarke preveriti njegovo znanje in ga primerjati z znanjem ob koncu sklopa. In v kolikor je napredek opazen, je to potrebno upoštevati pri oceni. Prav tako je možno učencu, ki ima motorične težave, preveriti njegovo teoretično znanje. Postavi se mu nekaj kratkih vprašanj, na katere so bili odgovori podani pri samih urah. In tudi tu se lahko poišče del ocene. Lahko se mu pokaže, kako se piše zapisnik košarkarske tekme in če se ga nauči, ga lahko nagradimo z višjo oceno. Važno je, da do vsakega učenca pristopimo individualno.

3 Zaključek

Ta prispevek predstavlja enega izmed možnih načinov ocenjevanja različnih učnih sklopov predmeta ŠPO. Tako ocenjevanje omogoča tudi bolj prijazen pristop do tistih učencev, ki so željni dobre ocene pri predmetu ŠPO, vendar jim njihove motorične in fizične sposobnosti tega ne omogočajo. Razumeti je treba, da med predmetom ŠPO in drugimi splošnoizobraževalnimi predmeti obstaja pomembna razlika. Glavni cilj ŠPO je učencem približati gibanje in jim ga počasi vpeljati v njihovo vsakdanje življenje. To zahteva tudi smiselno prilagoditev pri ocenjevanju. Togo postavljeni kriteriji in njihova nekritična uporaba pri ocenjevanju, so lahko škodljivi in vplivajo na samozavest učencev in na oblikovanje njihove samopodobe. Prizadet učenec pa bo na ta način težko razvil primeren odnos do športnega udejstvovanja v njegovem prostem času, kar pa je eden glavnih ciljev predmeta ŠPO.

4 Viri in literatura

Allard, M. D., 2008. How high school students use time: a visual essay. *Monthly labor review*, U.S. Department of Labor, Bureau of Labor Statistics 131 (11), 51–61.

Hind, E. in Palmer, C. (2007). *A critical evaluation of the roles and responsibilities of the Physical Education teacher – perspectives of a student training to teach P.E. in Primary schools*. Journal of Qualitative Research in Sports Studies, 1(1), 1–9.

Kristan, S. (1980). *Gimnastične vaje*. Ljubljana: Šolski center za telesno vzgojo.

Marentič Požarnik, B. (2000). *Ocenjevanje učenja ali ocenjevanje za (uspešno) učenje?* Vzgoja in izobraževanje, 31(2–3), 4–9.

Škof, B. ur. (2007). *Šport po meri otrok in mladostnikov: Pedagoško-psihološki in biološki vidiki kondicijske vadbe mladih*. Ljubljana: FŠ, Inštitut za kineziologijo, 313.

Ušaj, A. (2003). *Kratek pregled osnov športnega treniranja*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Veslanje na deski stoje pri pouku športne vzgoje

Stand up paddleboarding in the physical education programme

Jana Lazar

Konservatorij za glasbo in balet Ljubljana, Slovenija, jana.lazar@kgbl.si

Izvleček

Veslanje na deski stoje je mlada športna zvrst, ki se je na Havajih razvila iz deskanja na valovih. V zadnjih letih je to zelo razširjena oblika športne rekreacije, ki je primerna za vsakogar, zato velja za najhitreje rastoči vodni šport v zadnjem desetletju. Je celostna oblika vadbe, pri kateri vadeči razvija vzdržljivost, koordinacijo, ravnotežje, moč in hitrost. Na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana je ta panoga vključena tudi v program pouka športne vzgoje. Veslanje stoje dijakom umetniške gimnazije predstavlja aktivnost, pri kateri je manjša verjetnost poškodb, ki bi lahko mlade glasbenike ovirale pri umetniškem ustvarjanju. Hkrati je to ena redkih dejavnosti, za katero so dijaki visoko motivirani. Telesno aktivnost je namreč v sodobnem času v veliki meri zamenjala uporaba digitalnih naprav, zato večina mladostnikov preveč časa preživi pred televizijo, računalnikom, na vsakem koraku imajo v rokah pametni telefon. Pri srednješolcih je ta problem še toliko bolj pereč. Po drugi strani pa jih zelo privlači vse, kar je moderno in predstavljena aktivnost to zagotovo je.

Ključne besede: Veslanje na deski stoje, Konservatorij za glasbo in balet Ljubljana, športna vzgoja, celostna vadba, razvoj motoričnih sposobnosti, ravnotežje, koordinacija, vzdržljivost, moč, hitrost.

Abstract

Stand up paddleboardng is a young sport that evolved from wave surfing in Hawaii. In recent years, it has become a widespread form of recreation that is suitable for everyone and is therefore considered the fastest growing water sport in the last decade. It is a form of exercise for the entire body that develops endurance, coordination, balance, strength and speed. Stand up paddleboarding is included in the physical education programme at the Conservatory of Music and Ballet Ljubljana. It is an activity that is less likely to cause injuries that can empede young musicians in their creative work. At the same time this is one of the few activities for which students are highly motivated. In modern times physical activity has been largely replaced by digitalisation and adolescents spend far too much time in front of television, computers and holding a smartphone on every step. The problem is even more pressing for

high-school students. But on the other hand, everything modern is very appealing to them and this sport most certainly is.

Key words: Stand up paddleboarding, Conservatory of Music and Ballet Ljubljana, physical education, holistic exercise, motor skills development, balance, coordination, endurance, strength, speed.

1 Razvoj veslanja na deski stoje

Veslanje na deski stoje, krajše SUP oz. »supanje«, je dokaj preprosta oblika telesne aktivnosti, pri kateri vadeči stoji na deski, na kateri se po vodi premika s pomočjo enostranskega vesla. Pri tem vpliva na celotno telo in razvija vse gibalne sposobnosti, hkrati pa vadba poteka v naravi (Lavrinc, 2013).

Kljub temu da je to relativno mlada športna panoga, ki je razmah doživela v tem tisočletju, je to najhitreje rastoči vodni šport, saj je primeren za vsakogar. Je odlična oblika rekreacije in zelo priljubljena turistična dejavnost.

Slika 1: Veslanje na deski stoje ob sončnem zahodu

Vir: <https://www.pinterest.com/pin/169729479692467892/> (14. 1. 2020)

Začetki SUP kot rekreativnega športa segajo v šestdeseta leta prejšnjega stoletja na Havaje, ko je največji razcvet doživljalo deskanje na valovih. Učitelji deskanja so svoje učence fotografirali ob deskanju na valovih in ker v tistem času še niso poznali tako zmogljivih fotoobjektivov, so morali priti bližje, hkrati pa ohraniti fotoaparat suh, so svoje varovance slikali stoje na deski, pri premikanju pa so si pomagali z vesli in tako

se je razvilo veslanje na deski stoje, kot ga poznamo danes (Casey, 2011; Marcus, 2012).

SUP je bistven razmah doživel ob prelomu tisočletja. Za ukvarjanje s tem športom ni potrebno nobeno predznanje razen plavanja. Učenje poteka hitro in že v nekaj urah je veslanje lahko precej zanesljivo (Čadež, 2013). Še večjo priljubljenost je povzročil razvoj napihljivih desk, ki se zložijo v nahrbtnik in so namenjene predvsem rekreativcem.

1.1 Oprema

Pri veslanju na deski stoje je bistvenega pomena oprema. Že ime nam pove, da brez deske in vesla dejavnosti sploh ni mogoče izvajati, zato predstavljata osnovno opremo.

Deska predstavlja stik vadečega z vodo in je najpomembnejši del opreme. Od dolžine, širine, oblike in volumna deske je odvisno tudi njeno obnašanje na vodi. Vse deske imajo pri repu na spodnji strani smernik, nekatere celo dva ali tri. S postavitvijo in številom smernikov lahko vplivamo na odzivnost in obnašanje deske. SUP deske se od jadralnih razlikujejo po velikosti in obliki, so bolj plovne in stabilnejše.

Drugi nepogrešljiv kos opreme je veslo, s pomočjo katerega se z desko premikamo po vodni gladini. Veslo mora biti daljše od klasičnih vesel, saj vadeči na deski stoji in bi ga prekratko veslo sililo v nepravilen položaj in držo telesa. Dolžina je lahko pri vsakem pozamezniku drugačna, nekako pa velja splošno pravilo, naj bi bila dolžina vesla enaka seštevku telesne višine in razprte dlani, pri čemer se palec dotika glave in vrh mezinca določa končno višino (Čadež, 2013). Za rekreativne namene se uporabljajo raztegljiva vesla.

Poleg osnovne je priporočljiva tudi zaščitna oprema, kot je rešilni jopič, zaščitna vrvica in čelada. Vadeči ne smejo pozabiti še na primerna in udobna oblačila.

1.2 Vpliv vadbe na telo

Veslanje na deski stoje je oblika vadbe, ki jo lahko izvaja vsak in na telo vpliva celostno. To pomeni, da se pri veslanju vključujejo vse mišične skupine in da z vadbo vplivamo na razvoj vseh gibalnih sposobnosti.

Gibljivost je motorična sposobnost doseganja maksimalnih obsegov giba, ki se s starostjo zmanjšuje. Z redno vadbo se gibljivost lahko vzdržuje tudi do pozne starosti

(Pistotnik, 2003). Za veslanje na deski stoje je gibljivost pomembna, saj so amplitude gibov ob zaveslaju lahko večje, če je posameznik bolj gibljiv, tudi možnost poškodbe je pri tem manjša. Pred vadbo veslanja je zelo pomembno ogrevanje, prav tako lahko med veslanjem na deski izvajamo različne vaje za gibljivost.

Ravnotežje je sposobnost hitrega oblikovanja kompenzacijskih gibov, ki so potrebni za vračanje telesa v ravnotežni položaj, kadar je ta porušen (Pistotnik, 2003).

Pri veslanju na deski je ves čas potrebno vzpostavljati ravnotežni položaj, saj nam valovanje in že premikanje po vodni gladini le-tega ruši. Ravnotežje zato razvijamo ves čas, stoja na deski namreč zahteva nekaj sposobnosti ravnotežja, v primeru valovanja še toliko več.

Koordinacija gibanja je sposobnost za učinkovito izvajanje kompleksnih, sestavljenih gibov in zapletenih gibalnih nalog (Pistotnik, 2003). Čeprav veslanje koordinacijsko ni zahtevno, se to spremeni v primeru veslanja na deročih rekah ali na valovih, kjer je potrebno veliko spretnosti in usklajenega gibanja. Koordinacija se lahko razvija ob oteženih okoliščinah med veslanjem, in sicer s hkratnim izvajanjem različnih vaj na deski, recimo korakanje na mestu.

Moč je sposobnost za učinkovito izkoriščanje sile mišic pri premagovanju zunanjih sil, moč človeka pa je produkt sile in hitrosti (Pistotnik, 2003). Pri ohranjanju ravnotežnega položaja na SUP deski razvijamo pretežno statično moč spodnjih okončin in stabilizatorjev trupa. Ker so pri veslanju potrebni tudi hitri korekcijski zaveslaji, s tem vplivamo na razvoj eksplozivne moči, predvsem mišic rok, ramenskega obroča in trupa (Lavrinc, 2013).

Hitrost je sposobnost za izvedbo gibanja z največjo frekvenco ali v najkrajšem možnem času (Pistotnik 2003). Hitrost se pri SUP razvija predvsem v smislu hitrih korekcijskih gibov ob lovljenju ravnotežja in pri iskanju optimalnega položaja ter smeri deske.

Vzdržljivost je sposobnost za opravljanje dlje trajajoče aktivnosti. Vzdržljivost je glavna funkcionalna sposobnost za polno energijsko življenje, saj predstavlja neke vrste odpornost na utrujenost (Čadež, 2013). Z veslanjem na deski stoje razvijamo predvsem aerobno vzdržljivost in s tem krepimo srčnožilni ter dihalni sistem.

2 Vključitev veslanja na deski stoje v pouk športne vzgoje

Konservatorij za glasbo in balet Ljubljana je organizacija, ki izvaja program osnovnega glasbenega izobraževanja, srednjega glasbenega in baletnega izobraževanja ter program višjega baletnega izobraževanja. Umetniška gimnazija, glasbena smer, ima v predmetniku tudi športno vzgojo, ki je zaradi specifičnosti šole, na kateri se izobražujejo mladi glasbeniki, delno prilagojena. Morebitne poškodbe, ki jih sicer ni možno povsem preprečiti, lahko glasbenikom za določen čas onemogočijo njihovo glasbeno udejstvovanje, kar ima lahko negativne posledice bodisi pri pridobivanju ocen, pri napredku bodisi pri nezmožnosti nastopanja in tekmovanja. Zato pri športni vzgoji manj

ur namenimo igram z žogo in več dejavnostim, pri katerih je manjša verjetnost za poškodbe in ki mladim glasbenikom tudi bolj koristijo.

Dijaki Konservatorija na šoli preživijo skoraj ves dan, saj imajo na urniku poleg gimnazijskih še glasbene predmete. Poleg tega vsakodnevno vadijo svoje inštrumente, lahko tudi več ur, zato jim dobra fizična priprava še toliko bolj koristi. Pri športni vzgoji veliko časa posvetimo prav kondicijski pripravi in vadbi za pravilno telesno držo, saj imajo inštrumentalisti pogosto težave s telesno asimetrijo, ker igrajo v različnih prisilnih položajih.

Dijaki za šolsko delo niso preveč motivirani, zanima jih večinoma tisto, kar je moderno, upirajo se šolskemu sistemu in pravilom, iščejo lažjo pot do zelenega cilja, šola in učenje sta jim odveč. Poleg sodi tudi (ne)zanimanje za športno vzgojo, ki bi jo najraje presedeli s telefonom v roki ali pa bi si aktivnosti izbirali kar sami. Pri fantih so zanimive le igre z žogo, medtem ko se dekleta ne želijo niti malo preznojiti. Z veslanjem na vodi stoje so dijaki pri športni vzgoji dobili dejavnost, ki je zanje zelo koristna, obenem pa jim je tudi v veliko veselje.

2.1 Primer vadbene ure

Kljub temu da šola stoji tik ob Ljubljani, vstop v vodo na tem mestu ni primeren, saj je brežina preveč strma, zato je potrebno deske najprej odnesti približno štiristo metrov daleč čez mostiček na nasprotni breg, kjer je lažji dostop. To je hkrati del ogrevanja, saj se mišice pri tem segrejejo, dijaki pa se že malce zadihajo. Sledijo raztezne vaje in še obvezen pregled opreme.

Dejavnost izvajamo le ob ustreznih pogojih, torej ob lepem vremenu, ko voda ni premrzla in tok ni premočan. Varnost je vedno na prvem mestu, zato morajo imeti vsi dijaki oblečen tudi rešilni jopič.

Ob veslanju je skupina vedno skupaj, vendar na zadostni razdalji, da ne pride do trkov in padcev v vodo, način veslanja pa je prilagojen posameznikom. Vsi namreč niso enako sposobni in na začetku vsi ne veslajo stoje; nekateri sedijo, drugi klečijo. Ko postanejo zaveslaji zaneslivejši in se navadijo ohranjati ravnotežje, praviloma vsi vstanejo in jim veslanje stoje ne povzroča težav.

Slika 2: Privajanje na desko in lovljenje ravnotežja

Pomembno je, da dijaki na deski stojijo z rahlo pokrčenimi koleno, kar jim pomaga pri boljšem ravnotežju, hitrejših reakcijah in zaneslivejših zaveslajih. Poudarek je na vključevanju mišic celega telesa, kar pomeni, da ob vsakem zaveslaju naredijo majhen počep, s čimer je zaveslaj daljši in močnejši. Sposobnejši veslajo v oteženih okoliščinah, s hkratnim izvajanjem vaj ob veslanju, z vijuganjem, poskusili so tudi s hkratnim podajanjem žogice.

Slika 3: Veslanje z rahlo pokrčenimi koleno

Med veslanjem lahko dijaki na deski izvajajo raztezne vaje, poskušajo različne oblike veslanja in obračanja deske. Tisti z boljšim ravnotežjem preizkušajo različne ravnotežne položaje, kot so lastovka, sveča, različni jogijski položaji. Z veslanjem dijaki krepijo gibalne sposobnosti, izboljšujejo splošno telesno pripravo, se gibajo na svežem zraku in se obenem zelo zabavajo.

3 Zaključek

Veslanje na deski stoje je v zadnjem obdobju ena najbolj priljubljenih oblik rekreacije. Na morju, jezerih in na rekah je vsako leto več posameznikov in skupin, ki uživajo v tej aktivnosti. Z vključitvijo »supanja« v pouk športne vzgoje so dijaki dobili možnost preizkusiti se v enem najhitreje rastočih in najbolj popularnih urbanih športov. Hkrati so vsaj za kratek čas brez telefonov in drugih elektronskih naprav ter uživajo v naravnem okolju, kar prispeva tudi k boljšemu mentalnemu zdravju. Poleg tega je to aktivnost, v katero niso prisiljeni in jo izvajajo z veseljem. Ob vseh pozitivnih učinkih je veslanje na deski stoje zagotovo dodana vrednost pouka športne vzgoje na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana.

4 Viri in literatura

Casey, R.: *STAND UP PADDLING Flatwater to Surf and Rivers*. USA: The mountaineers books, 2011.

Čadež, U.: *Veslanje na deski stoje – SUP – Stand Up Paddle*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2013.

Lavrinc, Ž.: *SUP (veslanje na deski stoje) za zdrav in aktiven življenjski slog*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2013.

Marcus, B.: *The art of stand up paddling: a complete guide to SUP on lakes, rivers and oceans*. USA: Falcon guides, 2012.

Pistotnik, B.: *Osnove gibanja (osnove gibalne izobrazbe)*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 2003.

Ruiz, L.: *Pastel paddling with leesea78 in Miami*. SUP Magazine on Instagram (splet). 2020. (citirano 14. 1. 2020) Dostopno na naslovu:
<https://www.pinterest.com/pin/169729479692467892/>

Izvajanje novega izbirnega predmeta Slovenski znakovni jezik v osnovni šoli

Implementation of the new optional subject Slovenian Sign Language in Primary School

Vesna Leban

Osnovna šola Gorje, Slovenija, vesna.leban@osgorje.si

Izvleček

V šolskem letu 2019/20 so učenci slovenskih osnovnih šol imeli možnost izbrati nov izbirni predmet Slovenski znakovni jezik, ki je namenjen učencem v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Osnovna šola Gorje je ena od treh osnovnih šol v Sloveniji, ki ta predmet v praksi tudi izvaja. Članek predstavlja različne načine podajanja znanja pri izbirnem predmetu Slovenski znakovni jezik. Poleg zmožnosti osnovne komunikacije v slovenskem znakovnem jeziku učencem poznavanje jezika gluhih širi obzorje, spodbuja zanimanje za manjšino in odpravlja predsodke do nje ter omogoča razvijanje posebnega odnosa do drugačnosti in oseb s posebnimi potrebami. Eden glavnih ciljev predmeta je namreč pridobivanje socialnih kompetenc: sodelovanje, empatijo in čut za sočloveka. To je mogoče le, če se učeča se skupina odpira navzven in predstavlja slovenski znakovni jezik širši javnosti.

Ključne besede: slovenski znakovni jezik, manjšinski jezik, gluhi in naglušni, sprejemanje drugačnosti, komunikacija, kretnja, mimika

Abstract

In the 2019/20 school year, pupils from Slovenian primary schools have had the opportunity to choose a new optional subject, the Slovenian Sign Language, which is intended for students in the third educational cycle. The Primary School Gorje is one of the three primary schools in Slovenia that have also been practising this course.

The article presents different ways of delivering knowledge in the optional subject Slovenian Sign Language. In addition to their of basic communication in the Slovenian sign language, the students' knowledge of the language of the deaf broadens the horizons, encourages the interest in the minority, eliminates prejudices against it and enables the development of a special attitude towards otherness and persons with special needs. In fact, one of the main

goals of the subject is the acquisition of social competences: cooperation, empathy and the sense of a person nearby. This is only possible if the learning group opens outwards and presents the Slovenian sign language to the wider public.

Key words: Slovenian Sign Language, minority language, the deaf and hard of hearing, accepting otherness, communication, gestures, body language

1 Uvod

Živimo v svetu, ki nas vsakodnevno postavlja pred številne izzive. Vedno pogosteje se srečujemo z drugačnostjo vseh vrst, njeno sprejemanje pa se začinja najprej v primarnih družinah in se nadaljuje v šolskih klopeh. Pomembna naloga učiteljev je, da učence spodbujamo k spoznavanju, sprejemanju ter spoštovanju drugačnosti, saj s tem odpravljamo predsodke in stereotipe ter strah pred neznanim. Kot učiteljica zgodovine in DKE sem temu področju vedno namenjala veliko pozornost. V letošnjem šolskem letu pa sem dobila priložnost poučevati nov izbirni predmet Slovenski znakovni jezik (SZJ). Sem slišéča članica gluhe skupnosti in od rojstva poleg slovenščine uporabljam tudi slovenski znakovni jezik. Svet tišine mi je dobro poznan in prek novega predmeta ga želim kar najbolj nazorno približati svojim učencem. Predmet je zasnovan kot triletni (7., 8. in 9. razred), učenci pa se lahko zanj odločijo tudi za eno leto ali dve. Tedensko izvajamo dve uri tega predmeta. Izbirni predmet SZJ na OŠ Gorje v letošnjem šolskem letu obiskuje 14 učencev od 7. do 9. razreda. Polovica teh učencev je že v lanskem šolskem letu obiskovala interesno dejavnost znakovni jezik.

2 Poučevanje slovenskega znakovnega jezika

Znakovni jezik je naravno sredstvo za sporazumevanje gluhih in naglušnih oseb. Je vizualno-znakovni jezikovni sistem z določeno postavitvijo, lego, usmerjenostjo in gibom rok in prstov ter mimiko obraza (ZUSZJ, 2002). To, kar so v slovenskem jeziku besede, so za slovenski znakovni jezik kretnje. Namesto glasu in izgovorjenih besed uporablja znakovni jezik roke, telo, obraz, usta in glavo za izražanje najrazličnejših vsebin. Namesto sluha, s katerim sprejemamo besede, gluhi ljudje uporabljajo vid, s katerim sprejemajo kretnje. Je torej sporazumevalno sredstvo gluhih in naglušnih oseb ter manjšinski jezik.

Že spomladi 2019, ko je bil potrjen nov izbirni predmet SZJ, sem se začela spraševati, kaj želim bodočim učencem tega predmeta pravzaprav dati – možnost sporazumevanja v slovenskem znakovnem jeziku ali še kaj več? Vsekakor je bila v prvi

vrsti želja učencem približati kulturo gluhe skupnosti, težave, s katerimi se ta skupnost sooča, in predvsem osebni svet posameznika, ki ta jezik uporablja. Porodil se mi je kup idej, ki jih v letošnjem šolskem letu že udejanjamo.

3 Splošni cilji izbirnega predmeta SZJ

V učnem načrtu je zapisano, da učenci izbirnega predmeta SZJ pri pouku in pri samostojnem domačem delu pridobijo jezikovno, komunikacijsko, kulturno, sodelovalno in socialno znanje.

Poleg zmožnosti osnovne komunikacije v SZJ so tudi z nejezikovnega vidika koristi učenja znakovnega jezika številne. Ob učenju tega jezika učenci krepijo svojo zmožnost opazovanja in vidne predstave ter hkrati razvijajo veščino nadzorovanja finih gibov rok, trupa in glave pa tudi obrazne mimike. Poleg tega znanje SZJ učencem širi obzorje, spodbuja zanimanje za manjšino in odpravlja predsodke do nje (Učni načrt izbirnega predmeta SZJ, 2019).

4 Izvajanje predmeta in uresničevanje ciljev v praksi

Ob začetku izvajanja izbirnega predmeta sem se soočila s prvim izzivom oz. neskladjem didaktičnega priporočila, zapisanega v učnem načrtu, ter Pravilnikom o normativih in standardih za izvajanje programa OŠ. V učnem načrtu za izbirni predmet SZJ (2019) je zapisano, da manjše število udeležencev omogoča kvalitetnejše delo – maksimalno število učencev naj bi bilo deset. Pri manjšem številu udeležencev lahko namreč omogočimo enakovredno komunikacijo, dialoge v parih in boljši individualni stik z učiteljem pri opazovanju in posnemanju kretanj in mimike. Ker je pravilnik hierarhično nad didaktičnimi priporočili v učnem načrtu, pa ima učitelj SZJ lahko v praksi v razredu 28 učencev. Dela s tolikimi učenci pri takem izbirnem predmetu si sploh ne predstavljam. Že delo s 14 učenci predstavlja kar velik izziv in potrebo po individualizaciji in diferenciaciji učencev.

Pri pouku SZJ prav tako ne moremo uporabljati standardnih načinov poučevanja, ki vključujejo papir in svinčnik. V učilnici nujno potrebujemo projektor, računalnik z neomejenim dostopom do interneta ter dovolj velikim prostorom za shranjevanje video posnetkov. Namesto kamere s stojalom si pri pouku pomagamo s pametnimi telefoni. SZJ je namreč kretalno-vidni jezik, ki nima ustaljenega zapisa. To pomeni, da se jezikovno izražanje v tem jeziku zabeleži le s pomočjo snemalne tehnike. V bodoče bomo morali postati še bolj vešč rabe snemalnih naprav, najosnovnejših programov za urejanje in montažo posnetkov ter njihovo shranjevanje in predvajanje. Treba bo vzpostaviti medpredmetno povezavo z računalništvom (Učni načrt izbirnega predmeta

SZJ, 2019). V nadaljevanju bom predstavila, kako pri pouku SZJ pridobivamo jezikovno, komunikacijsko, kulturno, sodelovalno in socialno znanje.

4.1 Jezikovne kompetence

Učenci pri pouku pridobivajo zmožnost osnovne komunikacije v SZJ: uporaba enoročne abecede, pridobivanje temeljnega besedišča, zmožnost za razumevanje in tvorjenje sporočil v SZJ ter primerjanje besedišča SZJ z besedišči jezikov, ki jih učenci že poznajo.

4.2 Osebnostne kompetence

Učenci pri pouku SZJ krepijo radovednost, željo in potrebo po novem znanju. Spoznavajo, da so soodgovorni za svoje znanje, in prevzemajo odgovornost za svojo osebno rast. Z mojo pomočjo oblikujejo osebne cilje učenja, spoznavajo in kritično vrednotijo svoje dosežke ter si prizadevajo za njihovo izboljšanje. Na začetku šolskega leta smo naredili okvirni načrt, kako bomo znakovni jezik, nov izbirni predmet, svet gluhih ljudi in s tem drugačnost predstavili širši javnosti. V lanskem šolskem letu smo se v okviru interesne dejavnosti vključili v projekte Unesco šole in tudi letos smo načrtovali dva nastopa. Enega smo opravili že jeseni, ko smo nastopili na Tujejezičnem recitalu Jezik – kultura in tradicija v Škofji Loki. Spomladi 2020 bomo nastopili še na OŠ Bled na Unescovem projektu Jezikajmo – zbliževanje kultur. Učenci izredno radi nastopajo, za nastop se navdušeno pripravljajo, skrbijo za usklajenost oblačil na nastopu in za obvezno črno majico. Taka oblačila so potrebna, da je gibanje rok lepo vidno. Odziv gledalcev je vedno izredno pozitiven in učenci s tem pridobivajo na samozavesti in nadaljnji želji po nastopanju. Pri vključevanju v tovrstne projekte imamo veliko podporo vodstva šole, ki nam vedno omogoči, da izostanemo od pouka in da na nastope odidejo vsi učenci izbirnega predmeta. Prav tako smo redno vključeni tudi v šolske nastope in predstave (decembrske delavnice, kulturni dnevi, nastopi za starše itd.) Izbirni predmet SZJ je na osnovni šoli Gorje prepoznan kot velika dodana vrednost in obogatitev rednega programa.

4.3 Medkulturne in socialne kompetence

Učenci pri izbirnem predmetu SZJ spoznavajo sebe kot pripadnika jezikovne skupnosti in se seznanjajo z značilnostmi jezikovne skupnosti, v kateri se uporablja SZJ. Razvijajo sposobnost posredovanja in medkulturnega razumevanja, spoznavajo razlike med ljudmi, jezikovnimi in družbenimi skupinami ter se učijo ceniti to čudovito

različnost. Oblikujejo pozitiven odnos do drugih jezikov, še posebej manjšinskih, in se učijo spoštovanja kulturne raznolikosti, zlasti obrobnih skupin. Pri pouku spoznavajo življenje in kulturo gluhih kot manjšinsko kulturo ter razumejo potrebo po ohranjanju SZJ. Na kakšen način želimo pri pouku doseči vse zgoraj našteje cilje? Učencem sem ob začetku izvajanja predmeta predstavila gluhoto, svet gluhih in kaj pomeni živeti v tišini. Skušala sem jim prikazati, kaj pomeni biti eden izmed tisoč ljudi na Slovenskem, ki so navzven kot vsi drugi. Gluhota je namreč nevidna, gluhi pa nevidni invalidi. Poleg tega pa še nezmožni komunikacije. Učencem pri pouku prikazujem posamezne odlomke iz dokumentarnega filma Lastovke letajo nizko, ki prikazujejo življenje gluhih ljudi v različnih življenjskih obdobjih.

Pri pouku si ogledujemo tudi videopriloge v SZJ ter beremo različne slikanice v SZJ. Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije je namreč izdala že precej knjig, ki so prilagojene v SZJ in razumljive gluhim bralcem. Poleg ilustracij so knjige opremljene z risbami kretenj in QR-kodo (videozapis v obliki SZJ). Preko naložene aplikacije Slovar SZJ si učenci na svojih mobilnih telefonih video zapis pravic v znakovnem jeziku lahko ogledajo. Na zvezi društev gluhih in naglušnih Slovenije nam radi podarijo več izvodov kakšne knjige, da jih učenci lahko uporabljajo tudi doma.

V novembru smo z učenci izbirnega predmeta obiskali RTV Slovenija, saj je eno od pomembnih poslanstev tega javnega zavoda prav ozaveščanje družbe o pravicah in potrebah ljudi z različnimi oblikami invalidnosti ter omogočanje dostopa do informacij tem osebam. Na vodenem ogledu po RTV Slovenija so nam predstavili, kako se pripravljajo oddaje s tolmačem v znakovni jezik ter oddaje s podnapisi za gluhe in naglušne gledalce. Imeli smo priložnost postaviti se pred kamero, pokazati nekaj kretenj in se pogledati na zaslonih.

4.4 Sodelovalne in komunikacijske kompetence

Pri izbirnem predmetu SZJ učenci razvijajo tudi sposobnost dela in komunikacije v skupini ter medsebojnega sodelovanja in podpore. Urimo se vzpostavljati in ohraniti očni stik, ostriti čut za upoštevanje in razumevanje sogovornika, spoznavati svoje občutke in čustva ter občutke in čustva drugih ter se nanje ustrezno odzvati. Opažam, da učenci iz ure v uro ter iz nastopa v nastop postajajo bolj sproščeni in povezani med sabo ter večji sodelovanja s sošolci.

5 Zaključek

Preko različnih aktivnosti, ki jih izvajamo pri pouku izbirnega predmeta SZJ, učenci poleg učenja kretenj gradijo svoj sistem vrednot: povezanost, prijateljstvo, strpnost, spoštovanje, empatijo in predvsem sprejemanje različnosti. Govorica rok je učencem

zelo zanimiva in tudi zabavna, so radovedni, veliko sprašujejo in se želijo naučiti vedno več. Kot učiteljica si želim, da bodo na svoje znanje ponosni in da bodo v življenju znali neobremenjeno ponuditi pomoč ali zgolj poklepetati s kakšno gluho osebo. Ali s komer koli drugim, ki je »čudovito drugačen«.

6 Viri in literatura

Bauman, J., Ciglar, V., Holec, D., Juhart, M., Kogovšek, D., Košir, S., Kulovec, M., Ozbič, M., Rezar, P., in Žele, A.: *Stanje slovenskega znakovnega jezika: Ekspertiza*. Ljubljana: Združenje tolmačev slovenskega znakovnega jezika, 2009.

Pavlič, M.: *Kako otrok z okvaro sluha usvoji jezik: priročnik za starše in socialne delavce*. Ljubljana: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2016.

Pavlič, M.: *Priročna videoslovnica slovenskega znakovnega jezika*. Ljubljana: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije in ZRC SAZU: Založba ZRC, 2019.

Slovar slovenskega znakovnega jezika. Vsebuje didaktične pripomočke, priročno slovnico, učna gradiva, pravljice, samopreizkuse znanja, enoročno abecedo, dvoročno abecedo, otroške znake, razlago besede v znakovnem jeziku, sinonim, tematski sklop, opis pomena besede iz SSKJ, podatek o korpusni pogostnosti posamezne kretnje (SIGNOR) in povezavo s spletnim slovarjem SSKJ. (citirano 26. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://zveza-gns.si/slovar-slovenskega-znakovnega-jezika/>.

Učni načrt za izbirni predmet Slovenski znakovni jezik (SZJ), Program osnovna šola, Prilagojeni izobraževalni program osnovne šole z enakovrednim izobrazbenim standardom, Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport RS, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 2019. (citirano 26. 12. 2019). Dostopno na naslovu: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/izbirni/3-letni-lahko-krajsi/Slovenski_znakovni_jezik_izbirni.pdf.

Zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika (ZUSZJ). Uradni list Republike Slovenije, št. 96/2002.

Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije. (citirano 26. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://zveza-gns.si/>.

Žele, A.: *Znakovni jezik – govorica kretenj z vidika uzaveščenja (pravo)pisnih zakonitosti slovenščine: kako iz kretalne govorice v zapisano slovenščino*. Ljubljana: Zveza društev gluhih in naglušnih Slovenije, 2019.

Odmor kot priložnost za socializacijo

Break time as an opportunity for socialisation

Alenka Liebhart

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, alenka.liebhart@guest.arnes.si

Izvleček

Ko je otrok vključen v ustanove, kot sta na primer šola in vrtec, povsem samostojno vstopa v svet odnosov med seboj in avtoriteto (učiteljem, vzgojiteljem ...) ter še posebej v interakcijo s svojimi sovrstniki. Tako se proces socializacije, ki se pojavi že v primarni družini, začneja še bolj poglobljati. Posebno odmor med poukom je za učence priložnost, ko svoje vedenjske vzorce preizkušajo med igro, klepetom ... Predvsem v prvi triadi osnovne šole je igra bistvenega pomena. Učitelji se nemalokrat znajdejo v situaciji, da je razred nepovezan, da se učenci med odmori ne znajo skupinsko zaigrati. Njihova naloga je, da v takih primerih učence usmerjajo in vodijo. V pomoč so lahko socializacijske igre. Ker ni nujno, da je razred dovolj opremljen s tovrstnimi pripomočki oziroma igračami, je v članku predstavljenih nekaj socializacijskih iger, ki jih učitelj za razred lahko izdelava sam. Predstavljeno je, kako lahko tovrstne igre prek spodbujanja socializacijskih veščin pripomorejo k izboljšanju razredne klime (povezovanje razreda) in prispevajo k učenju igranja s sovrstniki.

Ključne besede: socializacija, odmor, igra, pripomoček, razredna klima.

Abstract

Once children are included into an institution such as a school or kindergarten, they independently enter the world of relations between them and the authority (in the form of a teacher or educator) and interactions with their peers. Thus the process of socialisation, which starts in the nuclear family, begins to deepen. For young students the breaks between classes are an especially good opportunity to put their behavioural patterns to the test during playtime and friendly chit-chat. Playtime is of vital importance in the first cycle of elementary school. Teachers often find themselves in a situation, where the students from the same class are not well connected and they do not know how to play together during break time. In such cases, the teacher's mission is to guide and direct the students. Social games can be very useful in achieving this goal. Since some classrooms are not adequately equipped with such games or gadgets, this article presents a few social games teachers can create for themselves and tailor them to the needs of their own class. The article demonstrates how these games can improve

the classroom atmosphere (by connecting the class) and contribute to better learning of how to play with peers through the encouragement of social skills.

Key words: socialisation, break time, playtime/games, gadgets, classroom atmosphere

1 Socializacija

Šolski razred je poleg družine večja celica, ki otroku predstavlja soočanje z odnosi med ljudmi, v tem primeru med vrstniki. Kompare s sodelavci (2008) navaja, da se otrok ne rodi tak, da bi se avtomatično vedel tako, kot je v družbi zaželeno, ampak svoje vedenje potopoma prilagaja socialnemu okolju. Temu procesu pravimo socializacija. Gre za vseživljenjski proces usvajanja vedenja, ki je zaželeno v okolju, v katerem živimo. Socializacija nam omogoča, da postanemo družbena bitja, hkrati pa tudi družba brez socializiranih predstavnikov ne bi mogla obstajati. Za dobro dinamiko v razredu je zato socializacija bistvenega pomena.

1.2 Razredna klima

Pojem razredna klima je v šolski stroki že nekaj časa dobro poznan. Poznamo več različnih opredelitev razredne klime. Na splošno je vsem skupno, da s klimo opredeljujejo okolje, v katerem se prepletajo socialni, psihološki, kognitivni, organizacijski in fizični dejavniki, ki vplivajo na učenje in na delovanje učencev. Značilno je, da se v razredu lahko oblikuje bolj pozitivna ali bolj negativna razredna klima. Pušnik in sodelavci (2000) pozitivno razredno klimo označujejo kot okolje, kjer prevladujejo prijateljski odnosi, sprejemanje in zaupanje. Opazimo lahko, da sta socializacija in pozitivna razredna klima med seboj povezani.

Naloga učitelja je, da zaznava klimo v razredu in jo, kolikor je le mogoče, usmerja na pozitivno stran.

2 Igra in odmor

Igra je prevladujoča dejavnost predšolskih otrok, seveda pa ostane del otrokovega vsakdana tudi v času začetka šolanja. V tem obdobju je še vedno pomemben element, da se otrok dobro psihično in fizično razvija, še vedno pa vpliva na več ostalih področij otrokovega razvoja. Naj izpostavimo predvsem socialni in moralni razvoj. Tako v prvi triadi osnovne šole igra lahko učitelju pomaga, da učence z njo usmerja k boljšim socializacijskim veščinam in s tem k razcvetu pozitivne razredne klime.

Čas, ko samostojna igra prehaja v ospredje, je prav odmor. To ni samo čas za hranjenje, stranišče, počitek, ampak je odmor tudi priložnost, ko učenec z igro lahko bistveno izboljšuje socializacijske veščine. Kadar je razred precej nepovezan ali kadar ga sestavlja družba otrok, ki so v medosebnih odnosih precej konfliktni, takrat je odmor lahko le večja priložnost za norenje in vzgojne prestopke. Učitelji večkrat opažamo, da je v takšnih primerih naša vloga zelo pomembna. Učence moramo naučiti, kako ustrezna igra med odmorom poteka. Igra namreč ni zgolj brezglavo norenje.

2.1 Primeri doma izdelanih socializacijskih iger

Otroci se lahko igrajo različne igre. Za igro lahko uporabljajo pripomočke ali pa sploh ne. Seveda je kljub vsemu jasno, da ima otrok v okolju, kjer se igra, na voljo tudi vsaj nekaj igralnih pripomočkov, torej igrač (kocke, punčke, družabne igre itd.). V praksi pa je igrač v razredu običajno premalo. Zato so bile za urjenje socializacijskih veščin učencem prvega razreda ponujene štiri družabne igre. Dve od teh sta poznani in na tržišču obstajata že dolgo, a sem ju želela nekoliko spremeniti in prilagoditi za igro v razredu. Dve igri sta avtorski in prav tako prilagojeni razredni dinamiki tega prvega razreda. Igre so bile izdelane iz umetnih materialov in odpadne embalaže. Učenci so jih dobivali postopoma; vsak teden jim je bila med odmorom predstavljena nova. Igre so podrobneje opisane v nadaljevanju.

Sošolec, ne jezi se

Igra je prirejena po svetovno znani igri človek, ne jezi se. Slednja je svoj uspeh doživela med nemškimi vojaki in je pred leti praznovala svoj stoti rojstni dan. Razredna različica te igre je izdelana na kosu umetnega usnja, velikega kvadratni meter. Namenjena je osmim igralcem, da se tako lahko po želji vanjo vključi hkrati več učencev. Vsak od igralcev igra samo z dvema večjima figurama (izdelanima iz odpadne embalaže), da igra lahko poteka hitreje in da jo je mogoče zaključiti v času šolskega odmora. Igra je tako kot original zasnovana tako, da mora igralec svoje figure prek krožne poti varno spraviti na svoja varna obarvana polja. Pri tem ga lahko ogrozi sotekmovalec, ki lahko njegovo figurico izloči. Premike določi velika penasta kocka. Učenci lahko mečejo dve kocki hkrati. Tako igra hitreje poteka, obenem pa s tem vadijo seštevanje do števila 12.

Pri tej igri je v ospredju druženje, strpnost, potrpežljivost. Igralec mora upoštevati pravila in se uči sprejemanja poraza.

Slika 1: igranje igre Sošolec ne jezi se

Drevo prijateljstva

Igra je avtorska. Na videz spominja na potovanje po drevesu. Zasnovana je tako, da pri njej sodeluje čim več učencev, in sicer v dveh različnih ekipah, ki morata med seboj sodelovati in ne tekmovati.

Izdelana je na 130 x 100 centimetrov velikem kosu umetnega usnja. Površina je tako dovolj velika, da se okrog nje lahko razporedi več učencev. Vsaka ekipa dobi drugače pobarvan tulec s pokrovom (odpadna embalaža čipsa), v katerega vstavi kamenček z imenom sošolca, ki sodeluje v ekipi. Ekipi pričneta igro na označenih nasprotnih straneh igralne plošče. Figuri se premikata ena proti drugi glede na število pik pri metu velike penaste kocke. Naloga ekip je, da na svoji poti približevanja pobereta čim več rdečih krožcev (izrezani pobarvani krogi umetnega usnja). Na hrbtni stani vsakega krožca je narisani neki simbol. Ekipi tekmujeta skupaj in morata zbrati čim več krožcev (rdečih točk). Na igralni plošči je narisanih nekaj vrvi in lestev, ki jih igralci na svoji poti lahko upoštevajo ali ne. Po lestvah in vrveh imajo namreč možnost, da se vrnejo nekaj mest nazaj in ponovno poskusijo pobrati rdeči krožec, če jim morda prej ni uspelo in so šli mimo, ker niso vrgli pravega števila pik na kocki. Igra se konča, ko figuri nasprotnih ekip prideta skupaj. Ob koncu ekipi preverita, katere simbole iz rdečih krožcev jim je uspelo zbrati med igro. Če so uspeli pridobiti tri simbole ust, pomeni, da morajo vsem sošolcem v razredu nameniti prijazno besedo. Če so uspeli pridobiti tri simbole objema, drug drugemu podarijo objem. Če pa jim je uspelo dobiti tri simbole rok, morajo v času dneva (pouka) drugemu narediti neko dobro delo (pomagati).

Igro dodatno zaplete črna luknja (s črno obarvano polje na igralni plošči). Vsaka ekipa lahko namreč slučajno pristane na črni luknji. Reši jo lahko sosednja ekipa, in sicer tako, da s svojo figuro pride do figure druge ekipe in jo »izvleče« iz črne luknje.

Bistvo te igre je, da se učenci med igranjem povezujejo, da ne tekmujejo z nasprotno ekipo, ampak si med seboj pomagajo. Vsem je skupen cilj nabrati čim več rdečih krožcev in nato deliti dobro med preostale sošolce. S tem se spodbuja pozitivna razredna klima, ki pomaga k dobrim odnosom med sošolci oziroma sošolkami.

Slika 2: Učenci med igro Drevo prijateljstva

Kdo/kaj sem jaz?

Igra je zasnovana na podlagi nemške igre *Wer bin ich?*. Vsebuje trak, ki ga otrok namesti okoli glave. V sredini traku je magnet, z drugim magnetom pa otrok na glavo pritrdi sličico in ugiba, kaj predstavlja. Učencem sem izdelala sličice v različnih sklopih (poklici, živa bitja, predmeti). Ker sem želela, da se učenci med seboj bolje spoznajo (po imenu in opisu drug drugega), sem dodala tudi kartončke z njihovimi imeni. S tem se trudijo tudi prebrati z velikimi tiskanimi črkami zapisana imena. Namenjena je lahko dvema igralcema ali pa večji skupini otrok. Učenci pri igri krepijo sodelovanje, komunikacijo in s tem socialne veščine.

Slika 3: Igra kdo/kaj sem jaz?

Skriti dragulji

Igra je zasnovana nekoliko bolj dinamično, saj gre tu za igro vlog. Zanja je potrebnih od štiri do osem učencev. Če je vanjo vključenih osem učencev, dva predstavljata kralja in kraljico, dva sta tatova draguljev, trije so kraljevi vitezi in eden varuh časa. Kadar igra manj učencev, lahko iz igre izpustijo podvojene vloge. Kralj in kraljica na prestolu čuvata svoje dragulje, vse dokler varuh časa ne obrne peščene ure (čas pretakanja peska je 3 minute). Vsi zaspijo, razen tatov, ki ukradeta dragulje in jih skrijeta vse naokrog po razredu. Ko se ura izteče, se drugi prebudijo. Kralj in kraljica opazita, da so dragulji ukradeni. Pokličeta viteze. Varuh časa obrne uro in hitro morajo poiskati vse ukradene dragulje. Kralj in kraljica spodbujata viteze, proti koncu pa se jim pri iskanju lahko tudi priključita. Cilj igre je, da najdejo čim več ukradenih draguljev.

Opaženo je bilo, da učenci zelo radi izberejo to igro, saj je zelo aktivna, hkrati pa se nekateri učenci radi vživljajo v druge vloge.

Slika 4: Pripomočki za igro Skriti dragulji

3. Zaključek

Odmor in igra se v prvi triadi prekrivata. Zavedati se moramo, da sta pomemben element socializacije in da igra lahko pomaga ustvarjati pozitivno razredno klimo. V ciljnem prvem razredu so učenci igre lepo sprejeli. Med vsakim odmorom eno ali več vzamejo iz omare in se jih igrajo. Uspešnosti socializacije in vzpostavljanja dobre razredne klime ne morem numerično ovrednotiti; lahko pa rečem, da marsikateri odmor mine precej bolj mirno, da se učenci igrajo v različnih skupinah in se med seboj povezujejo, kar vse kaže na to, da so igre dosegle svoj namen.

4 Viri in literatura

Bahovec Dolar, E., Bregar Golobič, K.: *Šola in vrtec skozi ogledalo*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2004.

Bajzek, J.: *Odiseja mladih*. Radovljica: Didakta, 2008.

Kompare, A., Stražisar, M., Dogša, I., Vec, T., Curk, J.: *Uvod v psihologijo*. Ljubljana: DZS, 2008.

Papalia, D. E., Olds W., S., Feldman D., R.: *Otrokov svet*. Ljubljana: Educy, 2003.

Pušnik, M., Žarkovič Adlešič, B., in Bizjak, C.: *Razrednik v osnovni in srednji šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2000.

Uporaba filma v učnem procesu

Using films in the learning process

Alenka Likar

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, lenka.likar@gmail.com

Izvleček

Pomembno didaktično sredstvo pri pouku v osnovni šoli je lahko tudi film. Že stari rek pravi, da slika pove več kot tisoč besed. Pouk je z vnosom filma bolj dinamičen in zanimiv. Film je učencem prijeten in snov si je veliko lažje zapomniti, če ob tem uživajo. Omogoča doseganje različnih vrst ciljev in izvajanje različnih aktivnosti. Učitelji imajo pri ogledu filma možnost povezovanja z mnogimi drugimi predmetnimi področji znotraj učnega načrta: slovenščino, družbo, likovno umetnostjo in glasbeno umetnostjo. Film je največkrat uporabljen kot dodatek k razlagi, včasih pa tudi kot motivacijska spodbuda. Splet ponuja ogromno možnosti in idej za filme. Na voljo je tudi več pedagoških gradiv, a učitelji si morajo vzeti čas, stvari pregledati in tako zagotoviti primerno izbiro filma. Pomembno je, da so primerni razvojni stopnji učencev in usklajeni z učnimi cilji. V prispevku so zato omenjeni filmi, ki so se izkazali kot dobra praksa pri poučevanju v 4. in 5. razredu osnovne šole. Opisane so aktivnosti, ki so bile izpeljane z namenom medpredmetnega povezovanja.

Ključne besede: film, pouk, osnovna šola, učni načrt, medpredmetno povezovanje

Abstract

Films can also be an important didactic means in elementary school lessons. An old saying says that a picture is worth a thousand words. Watching a film in class can make the lesson more dynamic and interesting. Pupils enjoy films and they can memorise the learning content more easily if they enjoy the learning process. It enables the pupils to achieve various types of objectives and to perform numerous activities. Watching films also enables the teachers to connect different subject areas within the curriculum – Slovene, social studies, art and music. Films are mostly used as an accessory to the explanation of the subject matter, but they can also be used as motivational encouragement. The World Wide Web offers a wide range of possibilities and ideas for quality films. There are also several pedagogical materials available, but it takes time for a teacher to sort through the selection and ensure the film is properly selected. It is important that the chosen film is suitable for the pupils' stage of development and coordinated with the curriculum. This article, therefore, mentions films that have proven themselves useful in the 4th and 5th grades of elementary school. It describes activities that have been carried out with the purpose of inter-subject connections.

Key words: film, lessons, elementary school, curriculum, inter-subject connections

1 Kaj je filmska vzgoja?

Poznamo nekaj zvrsti umetnosti, ki so v družbi zelo priljubljene: glasba, književnost, likovna umetnost, glasbena umetnost in film.

Gajžler (2019), kulturologinja, pravi, da je filmska vzgoja gledanje filmov in izvajanje določenih aktivnosti, ki reflektirajo, kar so gledalci videli. To se lahko izrazi s pogovorom in z ustvarjalnimi delavnicami.

1.1 Vloga filma v učnem procesu

Borčić (2014) navaja, da ima film v učnem procesu veliko vlog:

- vpliva na družbeni, etični in čustveni razvoj otroka (razvijanje sočutja, empatije, kritičnega mišljenja);
- pripomore k raziskovanju tem, ki so otroku blizu;
- pripomore k sprejemanju različnih družb, kultur in pogledov na svet;
- omogoča razmislek o posameznikovih in družbenih vrednotah;
- ima sporočilno vrednost, spodbuja želje in nezavestno vpliva na nas;
- pogloblja razumevanje sebe in drugih;
- omogoča razpravo o perečih vprašanjih itd.

1.2 Vloga učitelja pri uporabi filma v učnem procesu

Menim, da ima učitelj pri ogledu filma veliko vlogo. Potrebno je usmeriti mladega gledalca in ga spodbujati pri oblikovanju odnosa do tistega, kar je v filmu videl. Film je v današnjem času medij, ki ga otroci in mladostniki pogosto gledajo, zato moramo biti pozorni, kakšne filme ponudimo otrokom na ogled. Filmi morajo biti primerni otrokovi starosti in obravnavati morajo teme, ki otroka zanimajo (prva ljubezen, ločitev staršev, prijateljstvo, medvrstniško nasilje, odnosi znotraj družine ...).

Učitelj mora biti tudi ustvarjalen glede idej, kako naj pomaga otrokom, da doživetja iz filmov izrazijo. To lahko naredi s pomočjo pogovora, plesa, likovnega izražanja, glasbe, pisanja doživljajskega ali domišljijskega spisa, pesniškega ustvarjanja, igre vlog ...

2 Vrste filmov

Filme ločimo glede na tehniko. Tako poznamo dokumentarne, animirane in igrane filme.

Filme lahko ločimo tudi glede na tematiko: akcijski filmi, pustolovski filmi, zgodovinski filmi, vojni filmi, družinski filmi, komedije, drame, muzikali ...

3 Uporaba filma pri pouku

V nadaljevanju so naštet filmi, ki so se izkazali kot dobra praksa pri poučevanju v 4. in 5. razredu. Njihovo vključitev v učni proces sem podprla s cilji iz učnega načrta.

3.1 Izbira filma – Gajin svet

Gajin svet je mladinski film, ki predstavlja tipične težave današnjega časa: odraščanje, preobremenjenost staršev, ločitev staršev, odtujenost v družini, vpliv pretirane uporabe mobilnih telefonov, naivnost ob uporabi spletnih omrežij, spletne zlorabe ...

Dejavnosti pred filmom

Uvodna motivacija

Kaj je to splet? Kaj lahko na spletu počnemo? Kaj so to tablice, pametni telefoni? Kaj vse lahko delamo z njimi? Kako pogosto uporabljate spletne klepetalnice?

Branje knjige Ženičke in strički za daljnimi grički

To je slikanica, ki na preprost način tudi mlajšim otrokom (6, 7 let) prikaže nevarnosti uporabe računalnika, tablice, telefona in objavljanja fotografij in posnetkov na svetovnem spletu. Otroci se ne zavedajo daljnoročnih posledic in škode, ki jo lahko

povzroči objava še tako nedolžnega in prikupnega posnetka, in slikanica jih na to opozarja.

Ogled filma in dejavnosti po ogledu filma

Delo in pogovor po skupinah

Učence sem razdelila v več skupin, znotraj katerih so se po ogledu kratkega filmskega izseka pogovarjali in delili svoje kritično razmišljanje.

Teme filmskih izsekov kot izhodišče za pogovor znotraj skupin:

1. video: <https://safe.si/video/gajin-svet/gajin-svet-telefon-ali-druzina>

Prekomerna raba mobilnega telefona;

Zakaj se Tea raje ukvarja s telefonom, kot da bi se pogovarjala s sestro in očetom?

Kaj bi lahko Gaja in oče naredila, da bi bila Tea manj na telefonu?

Kakšni so znaki zasvojenosti z mobilnim telefonom, računalnikom?

2. video: <https://safe.si/video/gajin-svet/gajin-svet-kdo-si-ti-ki-se-pogovarjas- menoj>
Stiki z neznanci na spletu;

Zakaj nekateri na spletu uporabljajo lažna imena?

Kako vzpostavijo neznanci stik s teboj in kaj lahko pri tem počnejo?

Kaj se lahko pogovarjaš z neznanci na spletu?

Kaj bi naredil, če neznanec od tebe zahteva osebne podatke, ti pošilja neprimerne slike, te žali ali drugače nadleguje?

3. video: <https://safe.si/video/gajin-svet/gajin-svet-posredovanje-osebnih-podatkov>
Posredovanje svojih osebnih podatkov

Kateri so tvoji osebni podatki?

Katerih videoposnetkov ali fotografij ne bi nikoli posredoval nekomu po spletu? Zakaj?

Na kakšne načine lahko varujemo svoje osebne podatke na internetu in mobilnih telefonih?

Kaj se lahko in česa se ne smeš pogovarjati z neznanci na spletu?

4. video: <https://safe.si/video/gajin-svet/gajin-svet-meni-tole-grozno-zgleda-a-greva>
Srečanje z neznanci, ki jih spoznamo na spletu

Kaj se lahko zgodi, če se srečaš z neznancem, ki si ga spoznal na spletu?
Kako bi se lahko bolj varno sestal z nekom, ki si ga spoznal po spletu?

Vir: <https://safe.si/video/gaiin-svet> (15. 1. 2020).

Izdelava plakatov

- 7 pravil varnega deskanja na spletu
- Dobro in slabo geslo
- Internetni in mobilni bonton

Igrica: Namišljena spletna klepetalnica

Otrokom sem najprej razložila pravila igre. Na tablo sem nalepila sliko punce močnejše postave v kopalkah in jim povedala, naj si predstavljajo, da je to slika dekleta z njihove šole, ki je objavila posnetek z morja na socialnem omrežju Facebook.

Na izrezke iz papirja so morali napisati svoje komentarje, za katere sem jim zagotovila, da bodo ostali popolnoma anonimni. K iskrenemu komentarju (žalljivemu ali prijaznemu) sem jih spodbudila tudi tako, da sem jim obljubila, da ne bom spraševala, kdo je napisal komentar, niti za napisan komentar ne bo nobenih posledic.

Ena izmed učenk se je javila, da bo predstavljala punco, ki je objavila sliko na spletu. Usedla se je za mizo, ki je bila zakrita s kartonom, v katerem je bilo majhno okence, skozi katerega so učenci lahko vrgli izrezek s svojim komentarjem. Ta učenka tako ni mogla videti, čigav je komentar. Izrezke je pritrdila na list s svojo fotografijo.

Na koncu smo skupaj prebrali komentarje in ob vsakem izmed njih smo se pogovarjali, kako bi se oni počutili, če bi bili ta punca in bi prebrali vse anonimne komentarje, ki so ji bili namenjeni. Sledil je pogovor o tem, kakšne posledice bi lahko sledile negativnim komentarjem (izogibanje obiskovanju šole, čustvena stiska, izguba prijateljev ...). Potem smo se pogovorili še o prijaznih komentarjih. Povedali so, ali bi jih bili veseli, kako bi prijazni komentarji vplivali nanje in kakšni moramo biti do drugih ...

Pri **glasbeni umetnosti** smo naredili plakat o saksofonu, o glasbeni zvrsti jazz, se naučili pesmico Zemlja pleše.

Pri **likovni umetnosti** so učenci naslikali inštrumente iz različnih inštrumentalnih skupin z ritmičnim ozadjem.

Pri **slovenščini** so pisali opis osebe (Gaje), pisali obnovo filmske zgodbe (zgradba besedila – uvod, jedro, zaključek) in pisali časopisne novice (kako je Gaja razkrinkala spletnega prevaranta). Igrali so tudi igro vlog (intervju televizijske novinarke z Gajo).

Pri **družbi** smo izdelali broške s kratkimi sporočili, ki pripomorejo k dobrim odnosom med učenci in pomagajo preprečevati nadlegovanje. Učenci so jih ponosno ves teden nosili na svojih majicah.

Povezanost izpeljanih dejavnosti s cilji iz učnega načrta

Družba (4. r.) Cilji: prepoznavajo vrste družin (enostarševska), prepoznavajo spremembe v družinskem okolju (ločitev staršev), razumejo smisel povezovanja v družine (ljubezen, varnost, pomoč ...) in pomen sodelovanja, vrednotijo načine preživljanja prostega časa, spoznavajo temeljne otrokove in človekove pravice (pravica do zaščite pred nasiljem – spletnim, medvrstniškim) (Učni načrt, 2002).

Glasbena umetnost (4. r.) Cilji: zbrano poslušajo izbor skladb iz filmskega programa, ob poslušanju prepoznavajo glasbila, razlikujejo vokalno, instrumentalno in vokalno-instrumentalno glasbo, spoznajo posamezne glasbene zvrsti in žanre (jazz) (Učni načrt, 2001).

Slovenščina (4. r.) Cilji: pišejo krajša besedila, kot so: opis osebe, opis poklica (učiteljica glasbe, zdravnik), tvorijo publicistično besedilo (novica), igrajo igro vlog (novinar in intervjuvanec) z uporabo prvin uradnega pogovora (Učni načrt, 2005).

3.2 Izbira filma – Valovi v duši (Soul surfer)

Film prikazuje resnično zgodbo o najstnici, ki ji je morski pes odgriznil roko. Kljub invalidnosti ni prenehala verjeti v svoje sanje in je postala profesionalna deskarka.

Izpeljane dejavnosti: LUM (Potovanje na olimpijske igre), SLJ (pisanje nadaljevanja zgodbe, pisanje domišljjskega spisa Verjamem v svoje sanje).

3.3 Izbira filma – Življenje je lepo (Life is Beautiful)

Film prikazuje čas 2. svetovne vojne, ko očeta in sina odpeljejo v koncentracijsko taborišče. Prikazano je življenje v taborišču in moč ljubezni očeta do svojega otroka, s katero tamkajšnje grozote z neuničljivo vedrino spremeni v igro.

Izpeljane dejavnosti: DRU (pogovor o 2. svetovni vojni in bivanju v koncentracijskih taboriščih, o človekovih in otrokovih pravicah), SLJ (intervju s preživel o osebo iz koncentracijskega taborišča).

3.4 Izbira filma – Navihani Bram (Brammetje Baas)

Film prikazuje bistrega dečka z motnjami pozornosti, kar vodi do težav v šoli. Motivacijo in veselje do šole mu uspe povrniti le novi učitelj, ki v razred prinese nove načine poučevanja in posluh za drugačnost.

Izpeljane dejavnosti: SLJ (pisanje spisa Pismo učiteljici), DRU (izdelava plakata Dober učitelj, pogovor o sprejemanju drugačnosti in sprejemanju samega sebe).

4 Zaključek

Film otrokom predstavlja zabavo in ima nanje velik vpliv. Film nima samo razvedrilne vrednosti, ampak tudi vzgaja in izobražuje. Otroci niso uživali zgolj ob gledanju omenjenih filmov, ampak so bili zelo ustvarjalni in aktivni tudi pri dejavnostih, ki sem jih kasneje izpeljala. Cilj mojega projekta ni bil, da bi učitelji s filmom nadomestili branje knjig, menim pa, da je občasna in premišljena uporaba tega medija zanimiva popestritev pouka.

5 Viri in literatura

Benigni, R. Life Is Beautiful (film). Italija. 1997.

Borčič, M.: Odstiranje pogleda: spomini, izkušnje, spoznanja. Ljubljana: Javni zavod Kinodvor in Slovenska kinoteka, 2014.

Bratuša, P. Gajin svet (film). Slovenija. 2018.

Filmski žanri – filmi (splet). 2020. (citirano 15. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://sites.google.com/site/filmi556i/filmarska-ekipa>.

Gajin svet: Telefon ali družina (videoposnetek). Safe.si. 2019. Dostopno na naslovu: <https://safe.si/video/gajin-svet/gajin-svet-telefon-ali-druzina>.

Gajin svet: Kdo si ti, ki se pogovarjaš z menoj (videoposnetek). Safe.si. 2019. Dostopno na naslovu: <https://safe.si/video/gajin-svet/gajin-svet-kdo-si-ti-ki-se-pogovarjas-z-menoj>.

Gajin svet: posredovanje osebnih podatkov (videoposnetek). Safe.si. 2019. Dostopno na naslovu: <https://safe.si/video/gajin-svet/gajin-svet-posredovanje-osebni-podatkov>.

Gajin svet: Meni tole grozno zgleda. A greva? (videoposnetek). Safe.si. 2019. Dostopno na naslovu: <https://safe.si/video/gajin-svet/gajin-svet-meni-tole-grozno-zgleda-a-greva>.

Gajžler, P. Filmske vzgoje ne vidim kot nekaj, kar je vezano samo na otroke. Spletna revija. Ljubljana. Z apetitom za film. 2019. (citirano 15. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <http://madaboutfilm.si/petra-gajzler-filmske-vzgoje-ne-vidim-kot-nekaj-kar-je-vezano-samo-na-otroke-2/>.

Jelen, N.: Ženičke in strički za daljnimi grički. Založba Ocean, 2017.

McNamara, S. Soul Surfer (film). ZDA. 2011.

Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Glasbena vzgoja. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2001.

Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2005.

Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Družba. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2002.

Van der Heide, A. Brammetje Baas (film). Nizozemska. 2012.

Vrste filmov. Dostopno na naslovu: <https://sites.google.com/site/filmi556i/filmarska-ekipa> (citirano 15. 1. 2020).

Z Jadranskega morja do Morja tišine

From the Adriatic sea to the Sea of Tranquility

Martin Mah

OŠ Rodica, Slovenija, martin.mah@guest.arnes.si

Izvleček

Obvezna vsebina osnovnošolskega izobraževanje je izvedba najmanj dveh šol v naravi, kar je izredna priložnost za učence, da teoretično znanje preizkusijo v praksi. Večdnevno bivanje v sproščujočem okolju v naravi jih spodbuja k delu, še toliko bolj pa, če je program obogaten z različnimi oblikami in metodami dela. V današnjem času napredne tehnologije imamo učitelji bogato izbiro načinov podajanja znanja, ki pri učencih vzbudijo zanimanje za določeno snov. Letošnjo šolo v naravi smo tematsko obarvali, in sicer smo v ospredje postavili 50 let pristanka na Luni. Tako smo v obstoječi strukturiran program dodali vsakemu oddelku tedensko nalogo, in sicer bodisi odigrati odlomek iz stripa bodisi pripraviti plesno koreografijo oz. tedensko spremljati dogajanje narave – meriti razliko v višini morja med plimo in oseko, temperaturo morja, zraka itd. Učenci so razvijali nove oblike sodelovalnega učenja in skupinskega dela, obnovili teorijo in jo z razdelitvijo vlog prenesli v prakso, na zaključnem večeru pa izvedli posamezno točko. Za tako uspešno izvedbo programa je zelo pomembna dobra komunikacija med učitelji, medsebojno razumevanje, podpiranje in dopolnjevanje pri celotnem načrtovanju in izvedbi.

Ključne besede: šola v naravi, organiziranost, Luna, sodelovanje, praktično znanje

Abstract

A compulsory part of primary education is the implementation of at least two schools in nature, which is an exceptional opportunity for pupils to put theoretical knowledge into practice. Staying for several days in a relaxing environment in nature encourages them to work, all the more so if the program is enriched with different working methods. The advanced technologies available to teachers enables us to choose from a wide variety of different teaching approaches, which excite interest in the subject matter among the pupils. This year's nature school was thematic, putting the 50 years of moon landing at the forefront. A weekly assignment was added to the existing structured program for each class. Pupils were instructed to either play an excerpt from comics, prepare a dance choreography, or monitor the processes in nature (measure difference in sea level between tides, sea and air

temperature, etc.). Pupils developed new forms of collaborative learning and teamwork, they revised the theory and put it into practice, and finally, performed at the closing evening event. Such a successful implementation of the program is the result of good communication among teachers, mutual understanding, support, and cooperation both in planning as well as in the execution of the program.

Key words: school in nature, organization, Moon, cooperation, practical knowledge

1 Uvod

Program osnovnošolskega izobraževanja obsega v razširjenem programu obvezno organizacijo dveh šol v naravi, kjer teorijo dopolnjuje praksa. Večdnevno bivanje v naravi, v sproščujočem okolju učence motivira za delo, predvsem pa, če se izvaja zanimiv, pester program, obogaten z dodatnimi dejavnostmi, pri katerih lahko pokažejo svojo ustvarjalnost, domišljijo itd. (Šola v naravi, 2015). Napredna tehnologija učiteljem še dodatno omogoča bogato izbiro načinov podajanja znanja, ki učence spodbudijo k delu. Marsikateremu učitelju pa ne zadošča zgolj institucionalizirano okolje šole, temveč potrebuje prostor, v katerem lahko preizkuša svoje zamisli, uveljavlja kaj novega in pri tem sodeluje tako s kolegi kot tudi z učenci (Masnec, 2011).

Tudi mi smo sledili tem načelom in hoteli popestriti letošnjo šolo v naravi. Petdnevni program v celoti sestavimo in izvedemo učitelji sami. Ker pa je to naravoslovna šola v naravi, temu prilagodimo vsebine. Letos smo v ospredje postavili 50. obletnico pristanka na Luni, zato smo dejavnosti obstoječega strukturiranega programa dodatno astronomsko obarvali.

Učence smo že v šoli pripravili oz. seznanili o obletnici prvega pristanka človeške posadke na našem naravnem satelitu – Luni. In sicer, da se je pisalo leto 1969. Misija Apollo 11 je dosegla vrhunec. 16. julija je bila na Floridi iz Kenedijevega vesoljskega centra v popoldanskih urah po krajevnem času proti Luni izstreljena raketa Saturn V s tričlansko posadko, ki so jo sestavljali ameriški astronauti Neil Armstrong, Buzz Aldrin in Michael Collins. Štiri dni kasneje je lunarni modul z Armstrongom in Aldrinom uspešno pristal na Luninem površju v Morju tišine. Na Lunino površje je prvi stopil Armstrong in izrekel vsem znane besede: »To je majhen korak za človeka, a velik skok za človeštvo.« Devetnajst minut kasneje pa se je sprehodu pridružil še Aldrin. Neposredni prenos so lahko preko televizije in radija spremljali po vsem svetu. Misija Apollo 11 je bila za tiste čase zelo velik tehnološki zalogaj oziroma v marsikaterih pogledih uresničitvev nemogočega.

S tem predznanjem so učenci v šoli v naravi lažje spremljali, sodelovali in ustvarjali v pripravljenih vsebinah. Večino tematsko obarvanih dodatnih dejavnosti smo načrtovali v usmerjenem prostem času, predvsem po kosilu, saj so učenci lahko ta čas kvalitetno preživeli v smislu krepitve socialnih odnosov znotraj svojega razreda, kot tudi med sošolci iz drugih razredov. Nekatere dejavnosti pa smo morali zaradi njihove specifičnosti izvajati v večernih urah.

Posameznemu oddelku je bila torej dodeljena tedenska naloga, npr. Zvitorepec gre na ..., kjer so morali odigrati odlomek iz stripa, Odplešimo na Luno – morali so pripraviti plesno koreografijo in Mer'ca mojstri, ki so tedensko spremljali dogajanje narave – merili razliko v višini morja med plimo in oseko, temperaturo morja, zraka itd. Vsi učenci so izdelali vodne rakete in jih izstrelili, v večernih urah pa smo izvedli še predstavitev o nastanku vesolja - Zvezdavček, astronomsko opazovanje Lune in filmski večer.

V nadaljevanju sledi podrobnejša predstavitev posamezne dejavnosti, vplivale tako na izboljšanje oz. poglobitev znanja kot tudi na medsebojne odnose. Po Rapuš Pavlovi (2010) odnos med učiteljem in učencem v šoli v naravi dobi novo dimenzijo, ki omogoča, da se učitelj še bolj približa otroku.

2 Zvitorepec gre na ...

Učenci so razvijali recepcijske zmožnosti s tvorjenjem oz. poustvarjanjem ob danem besedilu. Dobili so dve strani iz stripa Zvitorepec gre na Luno, ki so ju morali dopolniti s tekstom (oblački so bili namreč prazni). Pri tem se je pokazala njihova domišljija in iznajdljivost. Nato so se razdelili po predhodno napisanih vlogah: pisec dramskega besedila, scenograf, prišepetovalec, kostumograf, režiser, igralci, osvetljevalec. Do izraza je prišlo njihovo sodelovanje, medsebojno upoštevanje in razumevanje. Kljub manjšim sporom so svoje želje na koncu uskladili.

Preden so se posamezniki lotili dela, so spoznali posamezni poklic oz. kdo vse mora sodelovati in kaj je njegova naloga, da si na koncu lahko ogledamo neko gledališko predstavo. Učenci so se razdelili glede na svoje sposobnosti oz. močna področja in se lotili dela. Eni so morali najprej strip pretvoriti v dramsko besedilo, drugi so se takoj lotili scene (izdelave rakete), zopet tretji so razmišljali, kako bodo predstavo popestrili s svetlobnimi efekti. Učenci so bili zelo iznajdljivi, npr. na svetilke so dali raznobarvne embalaže (ovitke od prigrizkov) in dobili odlične barvne efekte, komet so prikazali s padajočo svetilko ipd. Tonski mojstri so z različnimi glasovnimi efekti ponazarjali vzlet in pristaneke rakete. Režiserji pa so igralcem dajali navodila za igro. Tudi kostumografi

so prispevali k zanimivi podobi igralcev. Na koncu so uprizorili presenetljivo dobro, domiselno in humorno varianto pristanka na Luni.

3 Odplešimo na Luno

Plesno obarvana skupina je morala sestaviti koreografijo na pesem Fly me to the Moon. S plesnimi koraki so morali prikazati vsebino pesmi oz. polet na Luno. Naloga je bila precej zahtevna, vendar so se je zelo zagnano lotili. Takoj so si razdelili vloge. Tudi tukaj so morali poskrbeti za sceno, svetlobne učinke in kostume. Do izraza je prišlo plesno izražanje, doživljanje pesmi, interpretacija vsebine pesmi itd.

4 Mer'ca mojstri

Na začetku so se učenci seznanili z naslednjo teorijo plimovanja, in sicer pojav plime (dviganje vodne gladine) in oseke (padanje vodne gladine) je močno povezan z Luno. Pojavi se zaradi privlačnosti teles, v tem primeru Lune in Sonca na Zemljo. Vpliv Lune znaša približno $\frac{3}{4}$, vpliv Sonca pa $\frac{1}{4}$. V nadaljevanju pa so ob pomolu namestili merilno letev, s katero so vsak dan merili razliko v višini morske gladine med plimo in oseko. Meritve so opravljali dvakrat dnevno. Prvič ob času, ko je nastopila plima, in drugič ob času oseke. Podatke, kdaj nastopi plima in kdaj oseka, so razbrali iz grafov, ki so objavljeni v dokumentu Agencije RS za okolje. Dobljene podatke so vpisovali v naprej pripravljeno tabelo in rezultate nato primerjali s podatki Agencije RS za okolje.

Poleg merjenja višine morske gladine so merili tudi temperaturo okoliškega zraka, temperaturo morja in pH morja.

Zadnji dan so vse podatke med seboj primerjali in rezultate na zabaven način predstavili sošolcem. Tudi to je bila na začetku težka naloga, vendar so jo izredno domiselno rešili.

5 Vodne rakete

Iz odrabljene plastenke (priporočljiva je bila uporaba plastenke gaziranih pijač, saj zdrži višji tlak) so vsi izdelali raketo na vodni pogon. Pri tem se je pokazala njihova natančnost in pozorno sledenje navodilom. Vodno raketo so s pomočjo zračne tlačilke napolnili z zrakom in le-ta je zletela v zrak. Da je bilo dogajanje zanimivejše, so morali

ugotoviti, koliko vode je treba naliti v plastenko, da leti čim višje. Priredili smo tudi tekmovanje med razredi, katera raketa leti najvišje. Učenci so najprej s testiranjem v razredu izbrali tri najvišje leteče rakete, ki so se uvrstile v nadaljnje, medrazredno tekmovanje.

6 Zvezdavček

Učenci so s pomočjo predstavitve, ki je bila prilagojena njihovi starosti (zanimive animacije), spoznali, kako je nastalo vesolje. Predstavitev je bila razdeljena v pet sklopov. V prvem je bil prikazan kratek pregled nastanka celotnega vesolja. Sledilo je življenje zvezd, ki je bilo predstavljeno z življenjem ljudi, od spočetja pa do pozne starosti. V tretjem sklopu so spoznali nastanek planetov in si ogledali planete našega osončja s 3D očali. Predzadnji sklop je zajemal, zakaj in kako smo poimenovali najbolj znana ozvezdja, ki so jih poizkusili poiskati na projiciranih fotografijah nočnega neba in jih s pomočjo laserskega kazalnika tudi pokazali. Na koncu pa je sledila orientacija na nočnem nebu. Učenci so spoznali, kako s pomočjo ozvezdja Velikega voza in Kasiopeje poiščejo zvezdo Severnico in tako določijo vse štiri strani neba.

7 Astronomsko opazovanje Lune

Skozi prakso astronomskih opazovanj se je izkazalo, da je za tovrstno dejavnost najbolj primerna velikost skupin od osem do dvanajst učencev. Tudi mi smo jih tako razdelili.

Učenci so sprva spoznali glavne sestavne dele teleskopa (optično cev, okular, iskalo in montažo) in njihov namen uporabe. Naučili so se, kako se s pomočjo iskala poišče želeni objekt in kako ga opazujejo.

Letos smo imeli ogromno sreče z vremenom (jasne noči) in z Lunino meno (okoli zadnjega krajca). Učenci so na Luni opazovali kraterje, gorovja, morja in doline.

Seznani so se s podatkom, da se dva kraterja na Luni imenujeta po slovenskih znanstvenikih. To sta kraterja Vega in Stefan.

8 Filmski večer – Muhice osvajajo Luno

Pri izbiri filma smo upoštevali dva kriterija. Zaradi hitrih dialogov in počasnega branja podnapisov nekaterih učencev smo stremeli k filmu, ki je sinhroniziran v slovenski jezik. Tematika filma naj bi ustrezala tematiki šole v naravi, torej, vesolje in Luna. Izbrali smo animirani film Muhice osvajajo Luno. V filmu nastopajo poleg treh astronautov misije Apollo 11 tudi tri najstniške muhice, ki se po spletu okoliščin znajdejo na krovu rakete Saturn V. Večino dogajanja v filmu je izmišljenega, pa vendar, film na nek svojevrsten način približa otrokom dogajanje tistega časa.

9 Zaključek

Učenci so razvijali nove oblike sodelovalnega učenja in skupinskega dela, obnovili teorijo in jo z razdelitvijo vlog prenesli v prakso, na zaključnem večeru pa izvedli posamezno točko. Vse skupine so se izredno potrudile. Presenetile so z obilico zabavnih idej, humorno izvedbo, bujno domišljijo, predvsem pa, ker so v tako kratkem času pokazali, da se vse da, če se le hoče.

Za uspešno izvedbo šole v naravi je v prvi vrsti pomembna dobra komunikacija med učitelji, medsebojno razumevanje, podpiranje in dopolnjevanje pri celotnem načrtovanju in izvedbi. Usklajenost in pozitivna energija učiteljev se preliva na učence, ki so iz letošnje šole v naravi v Pacugu odšli bogatejši za kar nekaj prijetnih izkušenj.

10 Viri in literatura

Masnec, K.: *Medosebni odnosi in šola v naravi: Učinki dejavnosti v šoli v naravi na odnose med udeleženci šole v naravi z vidika učiteljic*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2011.

Rapuš Pavel, J.: *Socialno pedagoške intervencije/vaje*. Študijsko gradivo. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2010.

Šola v naravi. *Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi*, VII (2015) 6, str. 3–5.

Znanje podajamo na različne načine – dve abecedi v prvem razredu

Teach knowledge in different ways – two alphabets in the first grade

Katja Majce Kocelj, Osnovna šola Vižmarje Brod, Slovenija,

majce.kocelj.katja@osbrod.com

Izvleček

Učni načrt je pri učenju črk zelo ohlapen, kajti cilji so postavljeni za celotno prvo triado. Učitelji se lahko prostovoljno odločajo o tem, kako in v katerem razredu bodo obravnavali posamezne črke. Med učitelji se zato veliko govori o tem, kaj je bolje in kdaj je pravi čas.

Na šoli smo se odločili, da sestavimo učni načrt za prvi razred, v katerem bodo učenci spoznali dve abecedi. V nadaljevanju je predstavljeno, kako pripraviti učence in obravnavati črke tako, da lahko že v prvem razredu spoznajo veliko in malo tiskano abecedo. Predstavljene so pozitivne in negativne strani takšnega poučevanja in kako so to sprejeli starši. Zgodnje učenje črk je povezano tudi z učenjem branja, ki se je v našem primeru izboljšalo in je verjetno povezano z zgodnjim učenjem črk.

Ključne besede: učenje črk, velika in mala tiskana abeceda, branje

Abstract

Curriculum for teaching letters is very loose, since goals are set, not for each class separately, but for the whole three years (from first grade to third grade). Teachers are making decisions freely on which letters they will teach, how and in which grade. There is no or little agreement between teachers, when is better to start and which method to use.

From the school which I come from, we decided, to use curriculum, where we will teach two alphabets in first grade. In this paper is going to be presented, how to prepare pupils (students) that they are able to learn the capital and small alphabet in the first grade.

The positives and negatives of such teaching are presented and how parents have accepted this. Learning letters in a really early stage is also connected will learning how to read, which improved heavily in our case and it could be related to early letter learning.

Keywords: letter learning, capital and small alphabet, reading

1 Uvod

Učiteljica sem že 23 let in v tem času sem spoznala veliko različnih načinov poučevanja črk. V osemletni osnovni šoli smo vse štiri abecede spoznali v prvem razredu. Ob uvedbi devetletnega šolanja pa se je način poučevanja spremenil. Učni načrt je pri tem zelo ohlapen in zato učenci na posameznih šolah črke spoznavajo različno. Sama sem preizkusila skoraj vse možnosti: velike in male tiskane črke skupaj, velike in male tiskane posebej, male in velike pisane skupaj ter male in velike pisane posebej. Pa tu še ni konec razlik, ki jih delamo učitelji. V zadnjem času smo na šoli spoznavali male in velike tiskane šele v drugem razredu ter nato pisane v tretjem razredu. Ko se mi je zdelo, da že ni več drugih možnosti, smo tako kot večina šol velike tiskane črke prestavili v prvi razred. A tu naše zgodbe o poučevanju črk še ni konec, zato bi vam rada predstavila, da lahko učenci v prvem razredu spoznajo tako velike kot male tiskane črke.

2 Dve abecedi v prvem razredu

V učnem načrtu imamo zelo splošno določeno, kdaj se v šoli jemljejo črke. Cilj je zastavljen za prvo triado in pravi: »Učenci in učenke glede na svoje predznanje branja in pisanja ter glede na razvite veščine, spretnosti in zmožnosti prehajajo individualizirano, postopoma in sistematično skozi naslednje faze oz. dejavnosti začetnega opismenjevanja:

- razvijajo predopismenjevalne zmožnosti (npr. vidno razločevanje, slušno razločevanje in razčlenjevanje, grafomotoriko, orientacijo na telesu, v prostoru in na papirju, držo telesa in pisala ipd.);
- razvijajo tehniko branja in pisanja besed ter enostavnih povedi z velikimi in malimi tiskanimi in pisanimi črkami« (Učni načrt, 2011).

Torej ima učitelj precej prosto pot pri tem, kdaj bo obravnaval posamezne črke.

Ko se je začela devetletna osnovna šola, je bilo najprej rečeno, da bo prvi razred namenjen mali šoli, ki bo potekala v šoli, sčasoma pa se je večina šol odločila in uvedla velike tiskane črke v prvi razred. Že v osemletni šoli ni bilo natančno določeno, kako učenci spoznavajo velike in male tiskane črke. Možnosti sta dve, ali jih jemljemo vsake posebej ali se jemljejo skupaj. O tem, kaj je bolje, se mnenja zelo delijo, pomembno je, da učenci v določenem času dosežejo cilj po učnem načrtu.

Na šoli smo se pred tremi leti odločili, da poskusimo tako velike kot male tiskane črke obravnavati v prvem razredu. Učitelji imamo prosto izbiro, ali obe abecedi obravnavamo sočasno ali posamezno. Ko sem bila postavljena pred to nalogo, sem bila skeptična o tem, kako bodo učenci v prvem razredu lahko usvojili obe abecedi. Hitro sem se odločila, da če ju že bom obravnavala, ju bom ločeno.

Poletje sem preživela v stalnem razmišljanju, kako naj to nalogo izpeljem. Posvetila sem se vsem dobrim in slabim stranem posameznih postopkov in si za glavni cilj zastavila delati tako, da učenci ne bodo po nepotrebnem preveč obremenjeni.

Najprej sem razmišljala o vzrokih, zakaj spoznati dve abecedi v prvem razredu:

- starši otroke pripravljajo na šolo in velikokrat je slišati, da jih učijo črke, ker gredo v šolo;
- učenci pridejo v šolo zelo vedoželjni;
- imajo veliko željo po učenju;
- pomembno je učenje pravilnega zapisa črk;
- lažje berejo male tiskane kot velike tiskane.

Spraševala sem se o pozitivnih in negativnih straneh takšnega načina.

Pozitivne:

- učenci se naučijo pravilno zapisovati veliko in malo tiskano abecedo;
- lažje berejo male tiskane črke kot velike;
- hitreje poteka učenje branja;
- v drugem razredu imajo več časa za pisanje samostojnih povedi, odgovorov na vprašanja, zgodbic.

Negativne:

- starost učencev,
- njihove sposobnosti,
- slabo razvita fina motorika,
- slaba orientacija,
- prevelika obremenjenost.

Šolsko leto sem začela tako, da sem najprej preverila, kakšno predznanje imajo učenci. V razredu sem imela 26 učencev, med njimi pa kar tri učence z dodatno učno pomočjo. Rezultat je bil presenetljiv, saj je veliko učencev prepoznalo vse velike tiskane črke in le malo manj jih je znalo črke tudi zapisati. Morda zgodnje poznavanje črk lahko povežemo tudi z dostopom do računalnika.

Tako sem skupaj z vzgojiteljico po dveh mesecih motoričnih vaj, glaskovanja, iskanja prvega, srednjega in zadnjega glasu itd. novembra začela z velikimi tiskanimi črkami v

zvezek z 11-milimetrskimi črtami. Pri vsaki črki smo dobro utrjevali glasove, iskali besede na začetni in končni glas. Črke smo najprej pisali po zraku, na večji format papirja, v koruzni zdrob in šele nato v črtani zvezek. Povezovali smo jih v besede in že takoj začeli z branjem. Učenci so bili zelo motivirani. Veselili so se vsake nove črke, ki smo jo spoznali – to je bilo približno dve črki na teden. Nad tablo smo obešali stavnico, na kateri je bila zapisana tako velika kot mala tiskana črka.

Z malimi tiskanimi črkami smo začeli aprila in na moje začudenje so se jih učenci zelo razveselili. Komaj so čakali in spet se je pokazalo, da jih je veliko črke že poznalo. Tu se mi je postavilo novo vprašanje, kako učence vzpodbuditi k pisanju, da bodo imeli čim manj težav.

Ko so pred leti začeli tiskati zvezke s sredinsko črto, je bila to res odlična rešitev za učenje malih tiskanih in pisanih črk. Učenci so imeli prej veliko težav z orientacijo, kje zapisati posamezno črko. Zato smo v zvezke z 11-milimetrsko črto risali drevesa, barvali vrstice, vse samo zato, da bi učenci lažje razumeli, kje morajo zapisati posamezno črko. Nato smo risali sredinsko črto, kar je bilo zelo zamudno, kajti tudi če so starši črte risali doma, se je vedno našel učenec, ki črt ni imel narisanih in jih je bilo potrebno dorisati. Zvezki s sredinsko črto so bili torej odlična rešitev. Vendar se mi je zdaj postavljalo vprašanje, ali so učenci na tej starostni stopnji motorično zmožni pisati v zvezek s sredinsko črto. Moram povedati, da sem bila pozitivno presenečena, saj sem ugotovila, da so učenci zelo lepo zapisovali črke in niso imeli večjih težav.

Učenje tiskanih črk smo začeli aprila. Hitro smo lahko spoznali vseh osem črk, ki so enake kot velike tiskane. Potem pa nadaljevali s črkami u, l, n, m, r, a, e, i, t, k, h, b, f, d, p, j, g in kar nekaj učencev jih je poznalo, še preden smo jih obravnavali. Tu se je ponovno pokazala težava, ker so učenci črko znali zapisati po obratnem postopku. Vemo pa, da je pravilno zapisovanje zelo pomembno. Do konca leta smo tako spoznali in znali zapisati veliko in malo tiskano abecedo. Od začetka šolskega leta smo vsak dan v jutranjem krogu prebrali vsaj eno zgodbico in ves čas sem jih spodbujala, da jih bodo kmalu lahko brali tudi sami. Zelo so bili motivirani za branje. Ob spoznavanju malih tiskanih črk sem učencem vedno pripravila bralni list iz črk, ki so jih že spoznali. Vedno znova so se veselili bralnega lista, saj so imeli občutek, da so že dobri bralci.

V drugem razredu smo črke na hitro ponovili in nadaljevali s pisanjem in branjem. Ker sem že dolgo v tem poklicu, sem lahko primerjala, kje so se pokazale prednosti in kje slabosti. Zagotovo je velika prednost pri branju, saj so učenci veliko hitreje začeli tekoče brati, prav tako pa tudi pri pisanju, saj smo v drugem razredu lahko veliko zapisovali v času, ko smo prej črke šele spoznavali. Izkazalo se je, da se je kljub mojim velikim dilemam, ali je vse skupaj smiselno, na koncu izkazalo za pozitivno izkušnjo.

Svoj učni načrt sem predstavila tudi staršem na prvem roditeljskem sestanku v prvem razredu in jih seznani z obravnavo dveh abeced. Razložila sem, da gre za poskusno obdobje in če bomo videli, da je to za otroke preveč, bomo male tiskane črke pustili za drugi razred. Starši so se s predstavitvijo strinjali. Na koncu leta smo skupaj ugotovili, da smo preko igre in različnih vaj na lahkoten način spoznali dve abecedi in da so bili učenci ob tem zelo motivirani.

3 Zaključek

Če učitelj presodi, da je pripravljen jemati dve abecedi v prvem razredu, lahko to izpelje na prijeten način s pozitivno motivacijo in zadovoljnimi učenci. Pomembno je, da učitelj jemlje učno snov z veseljem in da je prepričan v to, kar dela, saj tako učenci snov veliko lažje sprejemajo. Vsak učitelj naj ima prosto izbiro, kako bo učence pripeljal do znanja. Odvisno pa je tudi od skupine, kakšno predznanje imajo učenci, koliko so motivirani, kakšne specifične učne težave imajo in kakšna je podpora staršev.

4 Viri in literatura

Poznanovič Jezeršek, M.: Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (elektronski vir). 2011. str. 10. (povzeto 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <http://www.mizs.gov.si>.

Mednarodno sodelovanje predstavlja izziv ter zagotavlja profesionalno in osebno rast

International cooperation is a challenge that provides professional and personal growth

Maja Tolo

Osnovna šola Antona Tomaža Linhartaradovljica, Slovenija, maja.tolo@gmail.com

Izvleček

Stalno strokovno spopolnjevanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju je nujno potrebno za ustvarjanje spodbudnega in sodobnega učnega okolja. Kot del vseživljenjskega učenja zagotavlja profesionalno in osebno rast. Poleg seminarjev in delavnic, ki so organizirani na različnih ustanovah po Sloveniji, je pomembno tudi mednarodno sodelovanje ter vzpostavljanje mrež pedagoških in drugih strokovnjakov po Evropi in širše. Vzgojno-izobraževalne ustanove se lahko vključujejo v program Erasmus+, sodelujejo preko eTwinninga ipd., v preteklosti pa so lahko sodelovale tudi v programu Comenius. Na Osnovni šoli Antona Tomaža Linhartaradovljica je bilo realiziranih več mednarodnih projektov, učitelji, ki v njih sodelujejo, pa so del mreže strokovnih delavcev, ki delijo ideje, gradiva in primere dobre prakse ter načrtujejo raznolike dejavnosti, na ta način pa izboljšujejo veščine z različnih področij, kot so jezikovne, komunikacijske, medkulturne in IKT.

Ključne besede: mednarodno sodelovanje, mednarodni projekt, izziv, profesionalna rast, Comenius, Erasmus+, mreženje

Abstract

Continuous in-service teacher training is necessary in order to create a stimulating and modern learning environment. As a part of lifelong learning it provides professional and personal growth. In addition to seminars and workshops, which are organized in different institutions in Slovenia, international cooperation and networking of educational and other experts across Europe and wider is of a great importance. Educational institutions can participate in Erasmus+ programme, cooperate through eTwinning etc., and in the past they could take part in the Comenius programme. Primary School Anton Tomaz Linhart has taken part in several international projects. Teachers who have participated in them are a part of a network of professionals who share ideas, materials and examples of good practice as well as plan

various teaching-learning activities. In this way they improve their skills in various areas such as language, communication, ICT and intercultural skills.

Key words: international cooperation, international project, challenge, professional growth, Comenius, Erasmus+, networking

1 Profesionalna rast skozi sodelovanje v mednarodnih projektih

Strokovni delavci v vzgoji in izobraževanju se morajo nenehno spopolnjevati in skrbeti za svojo profesionalno rast, saj le tako lahko zagotavljajo kakovostno, spodbudno in sodobno učno okolje. S svojo profesionalno rastjo pozitivno vplivajo na kakovost poučevanja in učenja v različnih učnih okoljih. Udeležba na strokovnih usposabljanjih, pregledovanje in branje strokovne literature so del vseživljenjskega učenja. Poleg omenjenega imajo strokovni delavci možnost vključevanja v mednarodno sodelovanje, kot so različni formalni in neformalni projekti, pobratene šole, usposabljanja v tujini ipd., kar vse skupaj predstavlja zakladnico znanja, polno idej in izzivov za učitelje, hkrati pa pridobljene izkušnje pozitivno vplivajo tudi na njihove učence.

Vzgojno-izobraževalne ustanove se lahko vključujejo v program Erasmus+, sodelujejo preko eTwinninga ipd., v preteklosti pa so lahko sodelovale tudi v programu Comenius. Skozi mednarodno sodelovanje se vzpostavlja mreža pedagoških in drugih strokovnjakov po Evropi in širše, učenci pa imajo možnosti spoznavati vrstnike iz različnih držav in kultur ter pridobivati znanje, krepiti veščine in kompetence, kot so jezikovne, komunikacijske, medkulturne in IKT.

Slika 1: Logotip eTwinninga

Vir: <https://www.etwinning.net/sl/pub/index.htm> (10. 2. 2020)

Slika 2: Logotip programa Erasmus+

Vir: <https://www.cmepius.si/o-nas/programi/erasmus/> (10. 2. 2020)

Že vrsto let za učence predmetne stopnje na šoli organizirajo izmenjavo s šolo na Nizozemskem, učitelji razredne stopnje pa sodelujemo s šolo Piali Ashar Alo iz Indije ter OŠ Ivana Gundulića iz Zagreba. Učenci si pošiljajo pisma in likovne izdelke, dopisujejo si v angleškem jeziku. Z zagrebško šolo že nekaj let potekajo enodnevne izmenjave učencev in učiteljev, za indijsko šolo pa vsako leto organiziramo dobrodelno akcijo. Tako so v preteklih letih radovljiški učenci za indijske vrstnike zbirali različne šolske in higienske potrebščine, ob obisku zakoncev Gayen, ustanoviteljev Piali Ashar Alo, in Mojce Kodrič iz dobrodelnega društva Luč upanja pa so lahko še bolj podrobno spozna(va)li življenje učiteljev in vrstnikov na drugem koncu sveta.

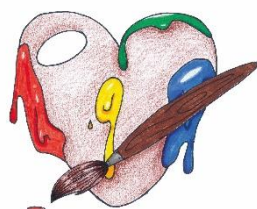
2 Mednarodni projekt Erasmus+, Internacionalizacija šole, dvig kompetenc ter razvoj veščin na Osnovni šoli Antona Tomaža Linhartaradovljica

Skupina učiteljev je izrazila potrebe po izboljšanju veščin in pridobivanju kompetenc, zato se je šola prijavila na razpis Erasmus+ ter v letih 2014–2016 s pomočjo evropskih sredstev izvedla projekt Internacionalizacija šole, dvig kompetenc in razvoj veščin na Osnovni šoli Antona Tomaža Linhartaradovljica. Dotacija je omogočila usposabljanje v tujini in tako so bile realizirane različne mobilnosti – bodisi v obliki seminarjev in strukturiranih tečajev ali obiska izobraževalnih ustanov ter sledenja pri delu. Udeležili so se usposabljanj na Finskem, Nizozemskem, Islandiji, Irski, Švedskem, Malti, v Estoniji, Veliki Britaniji (v Angliji in na Škotskem) in Litvi. Učitelji so se na usposabljanja pripravljali z branjem strokovne literature, raziskovanjem kulture gostiteljic in s sodelovanjem z organizatorjem usposabljanj. Pripravili so predstavitev svoje šole, njenega delovanja, slovenskega šolskega sistema ter poskrbeli za promocijo Radovljice, Slovenije, slovenske kulture in matične ustanove. Po usposabljanjih so novosti predstavili na sestankih strokovnih aktivov in na pedagoških konferencah, pridobljeno znanje in primere dobrih praks pa so prenesli v svoje delo.

3 Mednarodni projekt ART@HEART

Mednarodni projekt ART@HEART smo prav tako realizirali s pomočjo evropskih sredstev (Erasmus+). V njem je sodelovalo šest šol iz različnih držav, in sicer iz Francije Ecole de la Soie (Decines, Lyon), Avstrije Volksschule Strass in Volksschule St. Nikolai ob Drassling (Strass in St. Nikolai), Hrvaške Osnovna škola Ivana Gundulića (Zagreb), Španije Jesuïtes Sarrià-Sant Ignasi (Barcelona) in Osnovna šola Antona Tomaža Linhartar Radvljica kot pobudnica partnerstva.

Šole so se osredotočile na tri področja, ki jih predstavljajo besedi in znak v naslovu, in sicer ART – umetnost, ustvarjalnost, kultura @ – sodelovanje, povezovanje, komunikacija, IKT, HEART – zdrav življenjski slog, empatija, pomoč. Sodelujoči so s sodelovanjem v mednarodnem in virtualnem okolju razvijali različne kompetence in zmožnosti, kot so medkulturne, jezikovne, komunikacijske in IKT. Ozaveščali so pomembnost vseživljenjskega učenja in pridobivanja osnovnih življenjskih spretnosti, razvijali so medsebojne odnose in ustvarjalnost ter krepili motivacijo za učenje tujih jezikov, sodelovalno učenje in timsko delo. Učitelji so učence, ki so bili vključeni v vse faze projekta, na mednarodno sodelovanje pripravljali z različnimi dejavnostmi, kot so spoznavanje svoje kulture, spoznavanje drugih kultur, dopisovanje z vrstniki, iskanje zanimivosti o sodelujočih državah. Učenci so bili za delo in učenje zelo motivirani; aktivno so sodelovali pri raziskovanju svoje kulture in kultur sodelujočih držav, pripravili so različne plakate, videoposnetke in PPT-projekcije, pod mentorstvom učiteljev so sodelovali pri pripravi in snemanju projektne himne ... Sodelovali so v dobrodelnih akcijah, na kulturnih prireditvah, likovnih razstavah, športnih dogodkih, si dopisovali z vrstniki iz partnerskih držav ter šole Piali Ashar Alo iz Indije. Z vrstniki in učitelji so se spoznavali preko eTwinninga in spletne učilnice TwinSpace, videokonferenc in projektnega oblaka Google Docs. Izdelali so »kulturne škatle«, v katere so vključili pet predmetov, ki predstavljajo del slovenske kulturne dediščine, slovensko zastavo in zemljevid ter brošuro z opisi in s fotografijami predmetov, ter jih poslali učencem na partnerskih šolah. Tako so bolj podrobno spoznavali svojo kulturo, hkrati pa ob odpiranju paketov s partnerskih šol odkrivali posebnosti drugih kultur.

Slika 3: Logo projekta ART@HEART

Vir: Projektni arhiv

Učitelji so se seznanili z drugimi šolskimi sistemi, si izmenjali izkušnje, primere dobre prakse, učne metode in gradiva. Izboljšalo se je njihovo stališče do profesionalnih, osebnih in socialnih spretnosti v povezavi z (ob)šolskimi dejavnostmi in različnimi metodami dela z učenci. V projektne dejavnosti so bili vključeni tudi nekateri starši, člani lokalne skupnosti in različne organizacije.

4 Primer dobre prakse, ki se je razvil skozi mednarodno sodelovanje

S predstavljenimi projektnimi dejavnostmi in na mednarodnih srečanjih so se med učitelji stkale pristne prijateljske vezi, še posebno z učitelji hrvaške šole, s katerimi smo si tudi jezikovno in geografsko najbližje. Ravnateljici obeh šol sta konec maja 2015 na zaključnem sestanku projekta Healthy P. I. C. N. I. C. (VŽU Comenius) podpisali sporazum o mednarodnem prijateljstvu in sodelovanju. Šoli sta se pobratili, tako da s sodelovanjem nadaljujeta. Učitelji in učenci se dvakrat do trikrat na leto obiščejo ter sodelujejo v različnih kulturnih in športnih dejavnostih, поближе spozna(va)jo delo na šolah, podobnosti in razlike v kulturah ter podobnosti in razlike v življenju v velikem in malem mestu. Konec avgusta 2016 je bila za delavce OŠ A. T. Linharta Radovljica organizirana strokovna ekskurzija v Zagreb in obisk pobratene šole, za učence 4. razreda pa je že nekaj let zapored organiziramo celodnevno ekskurzijo v Zagreb. Pobrateno šolo sta obiskali tudi skupini prvošolcev. Ekskurzija predstavlja pomembno obogatitev pouka, s katero učenci pridobijo veliko več od pouka v učilnici.

Mednarodno sodelovanje z učitelji OŠ I. Gundulića Zagreb in učitelji drugih šol, s katerimi imajo učitelji možnost sodelovati v različnih projektih, je vsekakor pozitivno vplivalo na njihovo profesionalno pa tudi osebno rast. Mednarodna mreža učiteljev, katere del so, jim nudi podporo in predstavlja neprecenljivo zakladnico idej, znanja, izkušenj ter primerov dobre prakse. Skupaj načrtujejo dejavnosti, ki bogatijo šolski vsakdan, si izmenjujejo učna gradiva in likovne izdelke, izkušnje ter znanje.

5 Zaključek

Na OŠ A. T. Linharta Radovljica izvajajo različne dejavnosti, s katerimi želijo doseči cilje, ki so si jih zadali, in sicer dvig kakovosti in motivacije, sodelovanje, spoznavanje svoje in drugih kultur, vključevanje čim večjega števila učencev in zaposlenih v različne mednarodne dejavnosti, ki dvigajo različne kompetence. Vključeni so (bili) v različne mednarodne projekte, kot so Comenius, Erasmus+, eTwinning, in sodelovanje med partnerskimi oziroma pobratenimi šolami. Stalno strokovno spopolnjevanje strokovnih delavcev v vzgoji in izobraževanju je nujno potrebno za ustvarjanje spodbudnega in sodobnega učnega okolja. Je del vseživljenjskega učenja in zagotavlja profesionalno

ter osebno rast. Sodelovanje v različnih mednarodnih projektih in vzpostavitev mednarodne mreže strokovnjakov pozitivno vpliva na profesionalno rast zaposlenih na šoli, kar pozitivno vpliva na kakovost poučevanja. Seveda pa morajo biti učitelji za tako sodelovanje motivirani in pripravljeni na različne izzive. Prestopiti morajo vsakdanje okvire in si upati poizkusiti nekaj novega, pripravljeni morajo biti na dodatno delo in se znati spopasti z izzivi, ki jih prinašajo mednarodna sodelovanja.

6 Viri in literatura

Education and Training (pridobljeno: 1. 12. 2019). Dostopno na naslovu:

https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/about-education-and-training-in-the-eu_en.

Priporočilo Sveta o ključnih kompetencah za vseživljenjsko učenje (pridobljeno: 1. 12. 2019). Dostopno na naslovu: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme_sl.

Slika 1: <https://www.etwinning.net/sl/pub/index.htm> (10. 2. 2020).

Slika 2: <https://www.cmepius.si/o-nas/programi/erasmus/> (10. 2. 2020).

Slika 3: projektni arhiv. (Avtorica Marta Marki, učenka OŠ I. Gundulića Zagreb)

Sičniki in šumniki v gibanju in igri

Sibilants in movements and games

Špela Malus Jeraj

OŠ Vodice, Slovenija, spela.malus@gmail.com

Izvleček

V prispevku bodo predstavljene gibalne igre, s pomočjo katerih pripomoremo k pravilni izreki sičnikov in šumnikov. Gibalne igre se lahko uporabljajo pri individualnem delu z otrokom ali pri delu s skupino. Igrice se prepletajo z zgodbicami in pesmicami. Na ta način uporabljamo dejavnosti, ki so primerne razvojni stopnji predšolskega otroka ali otroka v začetku procesa opismenjevanja. Otrok mora usvojiti določene spretnosti, da je sposoben oblikovati glasove. Zaradi zavedanja sebe v gibanju, se otroku povečajo kinestetični občutki v mišicah in gibalni spomin, ki je kasneje opora govornemu spominu. Iz neverbalne komunikacije otrok preide v glasovno izražanje ob gibih ter kasneje v verbalni govor. Zavedanje sebe v gibanju je ključnega pomena pri natančni izreki in kasneje pred pisanjem za fonološko zavedanje glasov. Določena gibanja so v pomoč pri pridobivanju posameznih glasov. Gib je glasu opora, bodisi kot dogovorjen znak ali pa gre za naravno gibanje. Ob izražanju z gibi pridejo na dan notranje napetosti; glasba in gibanje sta ventila za lažje izražanje čustev in odpirata poti medsebojni komunikaciji.

Ključne besede: gibanje, igra, šumnik, sičnik, pravilna izreka

Abstract

Movement games will be presented in this article that help us correctly pronounce sibilants. Movement games can be used when working individually with a child or when working with a group. The games are intertwined with stories and songs. In this way we use activities that are appropriate for child's development stage. A child must acquire certain skills in order to be able to form sounds. Because of the awareness of oneself in motion the child has increased kinesthetic sensations in the muscles and movement memory which later supports speech memory. From non-verbal communication, the child progresses into verbal communication or speaking expression while moving and later into verbal speech. Awareness of oneself in motion is crucial in the exact pronunciation and later before writing for phonological awareness of voices. Certain movements are helpful in gaining individual sounds. A move is the support of sounds, either as an agreed sign or as a natural movement. When expressing themselves with movements emerge inner tension; music and movement are valves to facilitate the expression of emotions and open the way for communication with one another.

Key words: movements, games, sibilant, correct pronunciation

1 Igra

Z našo avtonomnostjo in prožnostjo pri načrtovanju iger omogočimo otrokom ustvarjanje, hkrati pa načrtujemo vsebine, ki so blizu njihovemu doživljanju. Skupno igro načrtujemo, še zlasti za otroka s posebnimi potrebami. Tak otrok potrebuje druženje in razvijanje sposobnosti komunikacije z vrstniki, delitev izkušenj in občutek povezanosti ob skupnih igrah. V skupini posameznega otroka, ki določenih glasov še ne izgovarja, ne izpostavljamo; v igri pa mu ponudimo vlogo, ki jo zmore.

1. 1 Terapevtski vidik igre

Socialne igre, igre v gibanju in z glasbo so pomembne pri vključevanju posameznega otroka med vrstnike. S skrbjo za zdrav telesni razvoj se krepí otrokovo telo. Večja je otrokova zbranost in umirjenost, z zadovoljeno potrebo po gibanju si otrok večja samozavest in razvija pozitivno podobo o sebi. Otroci se izražajo z gibanjem na različne načine in se preko plesa sporazumevajo med seboj. »Plesna terapija se lahko povezuje z glasbeno in likovno, saj ima z glasbeno terapijo skupne časovne, ritmične in dinamične sestavine, z likovno pa prostorsko oblikovne sestavine. Vse tri oblike terapije se med seboj dopolnjujejo in delujejo psihoterapevtsko skozi umetniško delovanje posameznika. Seveda se plesna terapija (ustvarjalni ples, gibanje ob instrumentalni glasbi) lahko povezuje tudi z igro z vlogami in z igralno terapijo v prožno, aktivno ustvarjalno dogajanje, interakcijo v otroški skupini.« (Kroflič, 1992, 36)

2 Spodbujanje komunikacije in govora

V predšolski dobi in pri pouku na razredni stopnji spodbujamo komunikacijo in govor otrok s pomočjo igre. Pri celostnem razvoju otrok je to pomembno iz različnih vidikov:

- Komunikacija

Igra zadosti otrokovi potrebi po druženju. Otroci, ki manj govorijo, se lažje sprostijo v igri in gibanju, ko so povezani z drugimi, ko spontano pristopajo k igri, ko jih skupina potegne za seboj in ko se čutijo sprejeti.

- Aktivnost, samoiniciativnost, ustvarjalnost

Igra spodbuja otroke k aktivnosti, omogoča jim veliko lastnih pobud in ustvarjalnosti.

- Empatičnost

V socialno-interakcijskih igrah se učijo posredovati svoja občutja in sprejemati občutja drugih.

- Urjenje spretnosti

Otroci s pomočjo usmerjenih iger urijo različne spretnosti. Opazujemo njihovo vedenje, potrebe in igro, ki jo nadgrajujemo.

- Igre, prilagojene posameznim razvojnim obdobjem

Otrokom predlagamo igre, ki so njim primerne in zadoščajo njihovim razvojnim potrebam. Posamezen otrok se v skupini z drugimi počuti močnejšega in ni osamljen zaradi svoje razvojne posebnosti (npr. motnje govora, težav pri izgovorjavi glasov...). V pomoč pri načrtovanju iger si zastavljamo vprašanja: Kaj se otrok v tem obdobju največ igra? Kako se igra? Kaj še potrebuje, kakšne igre? Kakšni so njegovi interesi?

- Celostni pristop k učenju

Igra je celostni, ustvarjalni pristop k učenju. Aktivira in razvija otrokove telesne in duševne sposobnosti, z igro se otrok uči strpnih medsebojnih odnosov.

3 Spodbujanje razvoja govora z gibalnimi dejavnostmi

Gibanje je prvotna oblika izražanja. Glas je vedno spremljan z gibanjem: ob gibanju je glas veliko lažje pridobiti in tudi otrok si ga na ta način lažje zapomni, še posebej, če so vključene še druge motivacije.

Kroflič (1992) meni, da z vnašanjem giba v učno-vzgojni proces ustvarjamo sproščeno počutje in tako olajšujemo vzgojno-izobraževalno delo ter spodbujamo otrokov emocionalni, socialni in intelektualni razvoj.

»Gibalne in rajalne igre imajo velik socializacijski pomen, saj se otrok ob dogovorjenih pravilih igre ter skozi prostorsko in gibalno obliko vključuje v skupino, vključujoč govor ali petje kot verbalno komunikacijo in gibalni motiv ter telesni stik kot neverbalno komunikacijo« (Gobec, Kroflič 1992, 101).

Za razvoj in spodbujanje komunikacijskih sposobnosti je potrebna gibalna vzgoja, ki otroku pomaga osvajati gibljivost govoril. Za izvajanje glasov je potrebna mišična moč

govornih organov, dihal, zadrževanje posamezne pozicije govoril in primerna gibljivost ustnic in jezika. Brez ustrezne mišične moči in urejenih globinskih občutenj ima otrok lahko težave v govornem izražanju

Gibalne igre in rajalne igre ter izbrane izštevanki so lahko dodatne dejavnosti, ki pomagajo posameznemu otroku pri hitrejšem govornem razvoju in lažjem vključevanju med vrstnike.

3. 1 Sičniki in šumniki v gibanju in igri

Tabela 1: Igrice za razvijanje in slušno razlikovanje sičnikov in šumnikov

Pesem/Izštevanka	Igra	Pojasnilo
MUCA (C)	Glas C je manj slišen; dobro moramo poslušati, da bi slišali muco	Glas C otroci pogosto izpuščajo; zahteva tišino in vso slušno pozornost otroka. Tišino lahko ustvarimo z zgodbico, v kateri otrok igra muco, ki pobira copate.
MUCA TIHO STOPA PO SOBI:	Copatarico, če bi čisto tiho prišla v sobo. Tiho stopamo po prstih, gibanje in hojo muce spremljamo z glasom	C je zlit glas iz glasov T in S. Izgovarjamo ga za zgornjimi zobmi tako, da v izpihu hitro izgovorimo skupaj oba glasova. Jezično konico pri tem rahlo zaustavimo (jezik je za zgornjimi zobmi).
TS...TS...TS...TS...TS...		
VZELA JE COPATE:		
CK...CK...CK...CK...	C-C-C.	
POTEM PA:		
COP-CIP, COP-CIP, CAP-CIP, CAP		
V COPATIH COPOTA,		
TISTA MUCA COPATARICA		
MIŠKE SO UŠLE (S, Š)	Pri igrici se izštevamo v krogu, nato se lovimo. Kdor je ujet, gre v sredino kroga in nadaljuje z izštevanjem.	Sičnike in šumnike zamenjujejo mnogi otroci do devetega leta starosti. Zapis jim približamo z igro, ki jo lahko večkrat ponavljajo in s tem osvojijo ritem in slušne ter gibalne zaznave. Razlika med glasovi S in Š je v oblikovanju govoril: v položaju jezika in ustnic
SAKA, SIKA, SOKA, NAŠA MIŠA JOKA. ŠTEJE MLADE MIŠKE, UŠLE SO JI IZ HIŠKE: LŠŠŠŠU! (pokažemo vsi)	Glas S izgovarjamo napeto za spodnjimi zobmi; gibi so odrezani in ostri. Med besedilom SAKA, SIKA, SOKA z roko jezno	
ŠTIRIKRAT ŠTIRI JE ŠESTNAJST, ŠESTKRAT ŠTIRI JE		

ŠESTINTRIDESET. OJ, TA
NADLOGA – MIŠI, ŠE
MAČKE NI PRI HIŠI.

ENA DVE, TRI, SE SKRIJE
SIVA MIŠ, ZDAJ PA TI
LOVIŠ.

ZAJEC (Z)

DZZIM, DZZIM,
DZZIM...ZIMA ZUNAJ
KIMA.

DZZEM, DZZEM, DZZEM...
ZDAJ PA POJDI VEN!

DZZAM, DZZAM, DZZAM...
ZAJEC, PRIDI K NAM!

DZZOM, DZZOM, DZZOM...
ZDAJ PRIŠEL NE BOM!

DZZUM, DZZUM, DZZUM...
KJE JE TVOJ POGUM?

ČU EN ALI, PIJE ČAJ (Č)

ČU EN ALI

PIJE ČAJ.

ČOKOLADA, ČRNA KAVA,
ČAJ,

TAM TE ČAKA ČU EN ALI.

ČU, ČO, ČA, ČE, ČI,

EN, DVA, TRI,

ČAJ POPIJ ŠE TI!

ŠKORNJI (Š)

kažemo od enega otroka
do drugega.

V zimskem času
posnemamo zimske
športe. Ob glasbeni
spremljavi najprej prosto
drsamo; ko glasba utihne,
prisluhnemo tišini zime.
Drsamo z namišljenimi
drsalkami: pod nogami
imamo gladek list papirja.
Z nogami jih vlečemo po
prostoru v ritmu pesmice:
DZZIM, ...

Izštevanko spremljamo s
hitrimi, ostrimi gibi.
Razdelimo si vloge. Kdo bo
natakar? Ostali sedemo na
stole za mizico in pijemo
čaj. Kdo še ni dobil čaja?

V ritmu izštevanka počasi
hodimo v krogu, kot da bi
imeli obute prevelike
škornje: šlop –šlop - šlop

pri izpihu. Ko se v
besedilu pesmice jezimo
na miške, ki so ušle:
LŠŠŠU... globoko
vdihnemo skozi nos in
izpihnemo skozi usta,
oblikovana v šobico. Z
jezikom v ustih naredimo
skledico, ki jo zadržimo in
spustimo za zgornjimi
zobmi.

Nekateri otroci v
predšolskem obdobju
dolgo ne izgovarjajo
zvenečih glasov.
Usmerjamo jih v natančno
poslušanje in slušno
razlikovanje med
zvenečimi in nezvenečimi
glasovi. Za pravilno izreko
pa to ne zadostuje. Pri
ZZZZ lahko otroci občutijo
vibracije, če položijo roko
pod brado.

Igra je namenjena
utrjevanju ali poslušanju
glasu Č, lahko pa je uvod
v pitje čaja kot izštevanka
in nagajivka. Jezik je
dvignjen, oblikovan v
skledico in stisnjen ob
zgornje dlesni, sledi izpih
skozi ustnice, oblikovane
v šobico.

Izštevanka je oblikovana
tako, da je glas Š najlažje
izgovorljiv. Glas L dvigne
konico jezika navzgor. Pri

ŠPELA ŠKORNJE JE
OBULA:
ŠLOP-ŠLOP-ŠLOP, ŠLOP-
ŠLOP-ŠLOP.

ŠLA JE V LUŽO IN
ŠKROPILA:
ŠKLOP-ŠKLOP-ŠKLOP,
ŠKLOP-ŠKLOP-ŠKLOP.
PA SE MAMA JE UJEZILA,
VEN IZ LUŽE JO PODILA:

ENA, DVA, TRI,
POJDO VENKAJ TI!
VSI JO NAPODIMO:
LŠŠŠŠŠŠU! LŠŠŠŠŠŠU!
BOŠ ŽE ŠLA ALI NE?

ŽIGA, ŽOGA IN ŽABA (Ž)

ŽIGA SE JE ŽOGAL,
ŽOGA DŽŽŽUM V LUŽO.
VEN IZ LUŽE ŽABA:
DŽUM-DŽUM-DŽUM,
DŽUM-DŽUM-DŽUM.
ŽIGA ŽABO JE LOVIL,
DŽUM-DŽUM-DŽUM,
SVOJO ŽOGO MOKRO
PA KAR V LUŽI JE PUSTIL.
ENA, DVA, TRI, ZDAJ PO
ŽOGO POJD TI!

(glas Š tvorimo v priklonu
in pri tem z ustnicami
napravimo obliko šobice).
Izberemo otroka – žabico,
ki bo sredi kroga pomagal
pihati: LŠŠŠŠŠŠ!

V drugi kitici hodimo
navznoter, v sredino kroga,
kjer čepi žabica.

Zacopotamo z nogami:
ŠKLOP-ŠKLOP-ŠKLOP.

Posnemamo gibanje
žabice: DŽUM, DŽUM,
DŽUM...

hoji s škornji ŠLOP-
ŠLOP-ŠLOP v priklonu
močno izpihnemo, da je
glas Š glasnejši. Skledico
z jezikom, ki je pred
izpihom stisnjena ob
zgornje zobe zadaj, pa
prej nakažemo z roko, kot
da bi zajemali vodo.

Globok vdih, da je več
izpišnega zraka. LŠŠŠU!
... ŠŠŠŠ ... Ali slišiš glas
Š?

Glas D ozveni glas Ž.
Slednjega izgovarjamo za
zgornjimi zobmi; z jezikom
naredimo skledico, ki jo
stisnemo ob zgornje
dlesni. Ustnice oblikujemo
v šobico in močno
pihnemo. Zrak zadržimo z
jezikom, s katerim
podrgnemo za zgornjimi
zobmi (sliši se, kot bi
žagali). Zelo pozorno
poslušamo. Glas Ž je
zveneč, zato ga ozvenimo
z glasom D in M.

Vir: Lesjak Skrt, 2008, 19-72

4 Zaključek

Predstavljene pesmi, izštevanka in gibalne igre so učinkovit pripomoček za preprečevanje, zmanjševanje in odpravljanje težav otrok, ki so rizični za nastanek specifičnih učnih težav ter so dobrodošel in dragocen pripomoček v kompenzacijskih programih zgodnje pomoči v predšolskem obdobju. Primerne so tudi za otroke v začetku procesa opismenjevanja. Spodbujajo pravilno izreko glasov, slušno razlikovanje in zavedanje glasov. Temeljijo na igri, ki omogoča aktivno učenje ter hkrati spodbuja in razvija socialne odnose med vrstniki. Izvajajo se lahko v skupini otrok ali individualno, v strokovni obravnavi. Uporabljajo jih lahko vzgojitelji v vrtcu, učitelji na začetku prvega triletja, specialni pedagogi in logopedi ter seveda starši. Predstavljene pesmi, izštevanka in igre toplo priporočam, saj se bodo otroci ob njih radi poigrali z glasovi in razvijali svoje jezikovne spretnosti.

Prijetno vzdušje, veliko glasbe, ustvarjanje zvokov, gibanje ob petju in govoru, likovno ustvarjanje in ostale ustvarjalne dejavnosti pripomorejo, da je otrok srečen in usposobljen za preskoke v svojem razvoju.

5 Literatura

Gobec, D., Kroflič, B.: *Ustvarjalni gib in plesna vzgoja za najmlajše*. Novo Mesto: Pedagoška obzorja, 1992, str. 101

Kroflič, B.: *Ustvarjanje skozi gib*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče, 1992, str. 36

Lesjak Skrt, B. N.: *Glasovi v gibanju in igri*. Ljubljana: Društvo Bravo, 2008, str. 19-72.

Domače branje malce drugače

Compulsory reading in a slightly different way

Simona Špolad
Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, sjereb9@gmail.com

Izvleček

Branje je potapljanje v nove svetove, ki jih sicer morda ne bi nikoli obiskali. Avtorica prispevka predstavi, kako poteka branje kot šolska dejavnost ter kako se v razredu z učenci pripravljajo na domače branje in bralno značko. Z anketo, izvedeno med sedmošolci, analizira odnos do branja med učenci, ki jih poučuje. Prispevek se nato dotakne teorije branja in predstavi ugotovitve, koliko otroci berejo. Domače branje je za nekatere učence sprostitelj, za druge muka. Prav za slednje se avtorica prispevka trudi pri obravnavi prebranih knjig za domače branje, in sicer da bi potekalo čim manj stresno in res privlačno za otroke. Nato predstavi metode, po katerih dela po prebranih knjigah za domače branje.

Ključne besede: branje, domače branje, obravnava, zmožnost vživljanja, literarno poustvarjanje

Abstract

Reading means immersing oneself into new worlds, which one otherwise might not visit at all. The author presents how reading as a school activity is dealt with and how pupils prepare for the compulsory reading assignment and the reading badge competition during the classes. Through a survey carried out among her 7th class students, she analyses their attitude to reading. The article then briefly touches on the reading theory and presents the findings about the quantity of pupils' reading. Some students find compulsory reading a relaxing activity, while others consider it a real torment. The author pays special attention to the latter, aiming for a less stressful and more attractive compulsory reading discussion. Finally, she introduces the teaching methods that are used after having read the compulsory literature.

Key words: reading, compulsory reading, discussion, ability to empathise, literary work re-creation

1 Branje

Branje je v današnjem svetu vrednota, ki izginja. Mlade moramo spodbujati k branju že od malih nog; navdušenje nad njim večinoma nekoliko pojenja pri prehodu na razredno stopnjo osnovne šole oziroma v tretjo triado. Že v učnem načrtu je izpostavljena zmožnost, da učenci uspešno sprejemajo in tvorijo različna besedila (Učni načrt za slovenščino, 2018, 5). Ko nam pade motivacija za branje, v šoli z učenci preberemo deset pravic bralcev Daniela Pennaca: 1. da ne beremo, 2. da preskakujemo strani, 3. da knjige ne dokončamo, 4. da ponovno beremo, 5. da beremo karkoli, 6. da beremo zaradi užitka, 7. da beremo kjerkoli, 8. da listamo po knjigah, 9. da beremo naglas, 10. da o prebranem molčimo.

Tisti, ki radi berejo, berejo tudi za bralno značko; na naši šoli nimamo priporočilnih seznamov zanj, da učenci ne bi bili omejeni z žanrom ali obsegom knjige. Pri pouku uporabljamo metodo dolgega branja: na začetku vsake ure slovenščine beremo knjigo, za katero se odločimo skupaj z učenci.

1.1 Domače branje

Poseben izziv je domače branje. Včasih so kanonska besedila iz učnega načrta za današnje šolarje težje razumljiva (*Kmetske slike*), vsebine, ki jih ubesedujejo, oddaljene ali pa manj znane, zato učenci berejo z odporom, spet drugi povzemajo vsebino z raznih spletnih strani za šolarje, ki pa – žal – vsebujejo tudi veliko napak. Za spodbudo k branju sedmošolci vsako leto berejo knjigo iz projekta Rastem s knjigo. Tako se izognemo pomanjkanju knjig v knjižnici.

Občasno učiteljice v aktivu slovenščine izberemo knjigo zaradi števila izvodov v knjižnici. Pogosto učencem v branje ponudimo več knjig (*Tatič*, *Grivarjevi otroci* in *Pastirci*).

Na branje se morajo učenci pripraviti. Učenci svoje vtise o knjigi, sprotne opombe ali vsebino zapisujejo v zvezek za domače branje in bralno značko. Izpišejo tudi podatke o knjigi, ilustrirajo motiv, napišejo oznako dveh oseb in jo obnovijo v največ desetih povedih. Nekateri učenci berejo površno ali pa knjige sploh ne preberejo. Zapis v zvezkih pregledam in učence usmerim k izboljšavam, seveda pa jih tudi pohvalim. Pogosto dodam napotek, naj napišejo vir, od koder so povzeli (prepisali) misel/povzetek/besedilo.

Ker imamo na šoli veliko učencev, se zgodi, da ena od skupin v 8. razredu bere npr. *Zgodbe o Prešernu* takrat, ko avtorja obravnavamo pri pouku, zadnja skupina pa prej/kasneje. Nič zato, vsaj ponovimo vse, kar smo izvedeli že prej. Ali pa se včasih obravnava domačega branja znajde med urami poučevanja slovnice, kar tudi ni slabo, saj tako malce „presekamo“ s snovjo in se posvetimo književnosti. Veliko je odvisno od gledišča učiteljice.

1.2 Metode obravnave domačega branja

Razgovor: Zelo dobro uspe obravnava knjige *Se vid'va, Simon*: knjiga govori o dečku z mišično distrofijo, ki se poslavlja od svojih bližnjih in od sošolcev ter jih vse uroči s svojim humorjem. Na koncu knjige umre. Ena od generacij sedmošolcev se je razgovorila o svoji izkušnji s sošolko, ki je svojo bitko z rakom izgubila. Na koncu ure smo jokali vsi.

Ključne besede: Včasih jih določimo z asociacijami v krogu, dodamo asociacije na določeno črko, drugič si jih „mečemo“. Pazimo na očesni stik. Napravimo oviro za tiste,

ki knjige niso prebrali: gredo po knjigo v knjižnico ali k sošolcu in tiho berejo na okenski polici. Eden od njih skuša zapisati vse asociacije. Naslednji krog asociacij: odgovorijo, zakaj sem besedo izbral in kako je povezana z vsebino. Na tem mestu najdemo še koga, ki nujno potrebuje ponovno branje. Na koncu ure bralci zamudniki povedo, kaj so prebrali v knjigi.

Od kod sem? Napisane misli iz knjige na listkih; učenci misli umestijo v obravnavno delo: kje, kdaj, kdo kaj reče in kako se odlomek nadaljuje. Razgovorimo se tudi o vsebini.

Novinar: Učenci se razporedijo v pare in drug drugemu povedo, katero knjigo (Janja Vidmar/Agatha Christie) so brali, jo obnovijo in kaj so si najbolj zapomnili. Nato poročajo za sošolca, ne zase. Pri tem se tudi urimo v natančnem poslušanju in izbiranju pomembnih dejstev.

TV-dnevnik: osrednja novica dneva je misel iz knjige/njen naslov, določimo TV-voditelja, sovoditelja z neko hibo, vremenarja in poročevalca s terena, ki je z nečim obseden. To določijo gledalci. Ta metoda izhaja iz improlgaške discipline. TV-dnevnik vodita voditelj in sovoditelj, prizor pa soustvarjata poročevalec s terena, vremenar ali športni komentator, ki se v eter oglašata v živo. (V osnovni šoli disciplino popestrimo tudi s kamermanom, z lučkarjem in maskerko ...). K njemu pristopajo različni naključno mimoidoči (sošolci) in odgovarjajo na poročevalčeva vprašanja. V vlogi poročevalca občasno nastopim tudi jaz in sprašujem. Takrat se jasno pokaže, kdo vsebino natančno pozna in kdo je doma prebral zgolj diagonalno. Naloge te discipline: upoštevanje soigralca, poslušanje, raziskovanje telesa, čustev in značajev. Bistvo prikaza je domače branje.

Reperski komad: Ena od prebranih knjig v sedmem razredu so *Pastirci*. Sedmošolci napišejo izštevanko; na koncu ure jo repamo vsi. S komadom smo z eno od generacij nastopili na Tednu mladih in pred starši. Za prepričljivejši vtis smo poskrbeli z oblačili (klobuk, irhaste hlače in naramnice).

Pesem: V 6. razredu beremo *Bratovščino Sinjega galeba*. Delo poteka v skupinah: v skupine otroke rada razdelim naključno (na primer po mesecu rojstva, po listkih pod stolom, po barvi oblačil ...), da se že vnaprej ne formirajo vedno enake skupine. Učenci pišejo oznako ene od literarnih oseb, ena od skupin pa piše pesem o Bratovščini. Pesem gredo pisat ven iz razreda – drugi učenci ne vedo za njihovo skrivno nalogo –, nato pa na koncu ure nastopijo pred sošolci. Včasih ostali menijo, da je ta skupina dobila boljšo nalogo, ampak učence potolažim, da bodo ob obravnavi naslednjega domačega branja mogoče oni imeli nalogo, ki bo še zanimivejša.

Kamišibaj: Učenci napišejo pesem po prebranem domačem branju, jo lepo oblikujejo in napišejo na risalni list, nato pa se pesem naučijo na pamet in jo predstavijo v razredu

s pomočjo kamišibaja (odrček se imenuje butaj), japonske oblike gledališča. Ta oblika predstavitve zmanjšuje tremo pripovedovalca in popestri povedano.

Slika 1: Gledališče kamišibaj

Oznaka dveh oseb, ki sta mi bili všeč/mi nista bili všeč: skupinsko, pri vsaki trditvi utemeljitev in/ali povezava z vsebino. V skladu z učnim načrtom za slovenščino prepoznavajo glavno književno osebo; utemeljujejo trditve o njej, podatke o književni osebi iz besedila dopolnijo s podobami iz vsakdanje izkušnje ter z domišljijami predstavami, izluščijo tiste motive za ravnanje književnih oseb, ki jih poznajo iz lastne izkušnje (Učni načrt za slovenščino, 2018, 12).

Dopolnjevanka: Po *Starih grških bajkah* rešimo tudi učni list oziroma dopolnjevanko, saj je v knjigi veliko literarnih oseb. Delamo skupaj in ponavljamo vsebino.

Mnenje o knjigi: vsebovati mora utemeljitev. Posebej izvirni so bili osmošolci po branju *Kmetskih slik*, ko je bilo 80 % pridevnikov za knjigo negativnih; sprva so bili plašni pri izražanju ne prav pozitivnega mnenja, nato pa so videli, da sodelujem in da jim pomagam pri utemeljitvah. Pomembno je, da lahko izrazijo svoje mnenje, ampak ga morajo dobro utemeljiti.

Poustvarjalno pisanje:

1. V 8. razredu preberejo kriminalko po izbiri. Učenci v šoli napišejo spis z naslovom Prvo poglavje nove slovenske kriminalke.
2. V 6. razredu po branju knjig o Harryju Potterju napišejo spis Postal sem Harry Potter.
3. Tonina zgodba: o vsebini pripoveduje ena od stranskih oseb (teta Tona pri *Grivarjevih otrocih*).
4. V sedmem razredu po *Starih grških bajkah* učenci pišejo spise z različnimi naslovi: Zmešana bajka, Srečal sem Polifema, Jaz, Ahil in podobno. V spisih izražajo osebni odnos do prebranih besedil in se vživljajo v literarne like, kar je tudi v skladu z učnim načrtom za pouk slovenščine. Najboljše spise objavimo v šolskem glasilu. Povezava je tudi v učnem načrtu (povezani s pojmom književna oseba): učenci se vživljajo v književno osebo, presegajo naivno identifikacijo s književno osebo, razlagajo motive za ravnanje književne osebe, ki jih poznajo iz izkušenjskega sveta, ločujejo dve skupini

motivov za ravnanje književne osebe („dobra“ : „slaba“ oseba), privzemajo zorni kot ene književne osebe, upovedujejo domišljijske predstave književnih oseb, jih primerjajo in nadgrajujejo (Učni načrt za slovenščino, 2018, 12).

5. Po eni od knjig za domače branje v šolskem letu pišemo šolsko nalogo. To je edino ocenjevanje domačega branja v celoti, vse ostalo lahko preverimo po zapiskih ali ob ustnem ocenjevanju znanja.

6. Dramatizacija: Ena od učenk je letos dramatizirala grško bajko *Orfej in Evridika*. Nato smo jo malo dopolnili in zaigrali v razredu, kasneje pa z nastopom obogatili kulturni program na Stražiškem kulturnem tednu.

Slika 2: Nastop učencev z dramatizacijo grške bajke *Orfej in Evridika*

Seznam knjig, ki smo jih prebrali v razredu: prebrane knjige zapisujemo na velik plakat v učilnici, da bi lahko še drugi učenci dobili predstavo o tem, katere knjige so brali sošolci in bi si jih lahko sami izposodili v knjižnici.

2 Zaključek

Branje je vrednota in veščina, ki jo moramo negovati, otroke pa k tej dejavnosti spodbujati z različnimi metodami. V njih tako vzbujam in gradim vedoželjnost, gradim besedni zaklad in preko vživljanja v literarne junake zaključim krog z novo spodbudo za branje. Letošnji sedmošolci so za „najmetodo“ izbrali reperski komad, kamišibaj in dramatizacijo, s katero so si prislužili nastop in dobro oceno. Kot je nekoč rekel Tone Pavček: Če ne bomo brali, nas bo pobralo.

3 Viri in literatura

Fotografija 1: lasten vir.

Fotografija 2: Andreja Jamnik Oblak.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo. *Učni načrt za predmet slovenščina*. [Elektronski vir]. Dostopno na naslovu: <http://www.zrss.si/zrss/wp->

content/uploads/mizs.gov.si/ fileadmin/mizs.gov.si/ /pageuploads/podrocje/os/ prenovljeni_UN/ UN_slovenscina_OS.pdf (pridobljeno: 13. 10. 2019).

Priloga:

– anketna vprašanja za sedmošolce.

Na pomoč, dragi sedmošolec 😊

Pišem prispevek o branju v osnovni šoli. V veliko pomoč mi bo, če boš odgovoril na nekaj vprašanj. Hvala.

Rad bereš?

Če je odgovor da, ga utemelji. (= Odgovori na vprašanje, zakaj tako misliš.)

Če je odgovor ne, ga utemelji. (= Odgovori na vprašanje, zakaj tako misliš.)

Kdaj rad bereš?

Kakšen odnos imaš do knjig za domače branje?

Se ti zdi, da so knjige za domače branje ustrezno izbrane? Katere bi izbral sam?

Pri branju katere knjige si zares užival? Zakaj?

Katera obravnava knjig za domače branje v 6. in 7. razredu ti je najbolj ostala v spominu?

Če želiš, se podpiši.

O neonacizmu skozi dokumentarni film

About Neo-Nazism through a documentary movie

Nataša Meglič

Gimnazija Jesenice, Slovenija, natasa.meglic@gimjes.si

Izvleček

Učni načrt za zgodovino v gimnazijah učitelju omogoča, da načrtuje učne oblike in metode tako, da povečajo dejavno vlogo dijakov in mentorsko vlogo učitelja. Zlasti ob poučevanju zgodovine 20. stoletja je priložnosti za tovrsten pouk veliko. V 4. letniku se ob obravnavi nacizma dijakom predstavi tudi neonacizem. Tema jih nagovarja, učitelju pa zato ponuja priložnost, da jim snov predstavi na drugačen, bolj neformalen in dijakom všečen način. Ob ogledu dveh dokumentarnih filmov (Koalicija sovraštva in Območje strahu; oba sta dostopna v arhivu RTV) se dijaki seznanijo s porastom skrajno radikalnih ideoloških skupin pri nas in v svetu. Oba filma omogočata pridobivanje novih znanj, obenem pa učitelju ponujata precej izhodišč za uresničevanje ciljev iz učnega načrta. Dijaki razvijajo pozitiven odnos do strpnosti, ohranjanja kulturnega dialoga ter do odgovornega in kritičnega državljanstva.

Ključne besede: neonacizem, ksenofobija, diskriminacija, ekstremizem, ideologija

Abstract

The secondary school history syllabus allows a teacher to plan teaching forms and methods in a way that the students' active participation in lessons is enhanced and the teacher becomes a mentor. Teaching 20th century history offers many opportunities for such classwork. In the 4th year, while learning about Nazism also Neo-Nazism is presented, which triggers students' interest and offers the teacher an opportunity to present the topic in a different, less formal and to students' more likable way. After watching two documentaries (Koalicija sovraštva (The Coalition of Hatred) and Območje strahu (The Area of Fear), both accessible in the Slovene Television Archives) the students get familiar with the increase of extreme radical ideological groups home and abroad. Both documentaries serve well as tools for acquiring new knowledge, as well as offer plenty of viewpoints and starting points in realising the aims of school syllabus. The students keep developing a positive attitude to tolerance, maintaining cultural dialogue, and developing responsible and critical citizenship.

Key words: Neo-Nazism, xenophobia, discrimination, extremism, ideology

1 Uvod

Učni načrt za zgodovino v splošnih gimnazijah v 4. letniku predvideva obravnavo obvezne širše teme z naslovom Med demokracijo in totalitarizmi. V okviru te teme se dijaki seznanijo z značilnostmi avtoritarnih in totalitarnih diktatur, torej tudi z značilnostmi nacizma. Med obravnavo te teme vsakič beseda nanese tudi na pojem neonacizem in na njegovo razširjenost dandanes. Tema dijake nagovarja in nesmiselno bi bilo ne izkoristiti priložnosti, da bi dijake bolj poglobljeno seznanili z nevarnostjo v današnjem svetu razraščajočih se tudi iz nacizma izvirajočih gibanj. Nenazadnje učitelju to omogoča tudi učni načrt. Neonacizem in njemu podobna gibanja lahko vključi v okvir izbirne teme z naslovom Človekove pravice in civilnodružbena gibanja. Učitelju je ponujeno odlično izhodišče za spodbujanje dijakov k dodatnemu pridobivanju znanja. Seveda pa mora biti priporočen način dijakom didaktično prilagojen.

Film je medij, ki je dijakom blizu. V tem primeru se uporabi kot temeljni izobraževalni medij.

2 Predstavitev predlaganih filmov

Učitelj lahko dijakom predlaga ogled dveh dokumentarnih filmov, ki problematizirata temo porasta skrajno radikalnih ideoloških skupin pri nas in v svetu.

2.1 Koalicija sovraštva

Film Koalicija sovraštva prikazuje porast in krepitev skrajnih ideoloških gibanj v Sloveniji. Gre za skupine, ki propagirajo sovraštvo, ki izvajajo nasilje in so čedalje bolj militantno organizirane. Njihovo delovanje prerašča v odkriti neonacizem. Javnost o moči, organiziranosti in načinih delovanja teh skupin ve zelo malo in zaradi tega pripisuje tem skupinam manjši pomen, kot jo dejansko imajo. Da utegnejo biti tovrstna podcenjevanja nevarna, dokazuje tudi zgodovina 20. stoletja. Državne inštitucije, ki bi morale skrbeti za to, da se takšna gibanja ne pojavljajo, kaj šele krepijo, dajejo vtis, da se s problemom ne znajo učinkovito spopasti. Ustvarjalci filma z novinarjem Erikom Valenčičem na čelu so v intervjujih poudarjali, da so s filmom hoteli informirati javnost in izzvati državne inštitucije, da bi bile bolj učinkovite pri nadziranju delovanja tovrstnih skupin.

Film je bil na RTV Slovenija prvič predvajan februarja 2014 v okviru oddaje Dosje, prosto je dostopen v arhivu RTV SLO. Traja 51 minut.

2.2 Območje strahu

Film Območje strahu prikazuje čedalje večji vpliv skrajno desnih strank v Evropi. Oddajo so avtorji posneli v Grčiji, na Madžarskem in v Nemčiji. Skrajno desni stranki Zlata zora v Grčiji in Jobbik na Madžarskem ter gibanje Pegida v Nemčiji imajo vse več privrženecv. Ti ne omahujejo, ko je treba izraziti svoja ksenofobna stališča. Nastrojeni so še posebej proti priseljencem in proti Romom. Število rasnih napadov se v teh treh državah povečuje. Za oddajo so spregovorile žrtve napadov, predstavniki manjšin, priseljencev, Romov, novinarji in politiki.

Avtor filma je Dejan Štamfelj. Film je bil na RTV prvič predvajan maja 2015 v okviru oddaje Mednarodna obzorja, prosto je dostopen v arhivu RTV Slovenija. Traja 49 minut.

3 Pričakovani učni cilji in razvijanje kompetenc

Oba filma torej omogočata pridobivanje novih znanj, obenem pa učitelju ponujata precej možnosti za uresničevanje ciljev in razvijanje kompetenc, navedenih v učnem načrtu.

Prednostni cilji tovrstnega učenja so zlasti cilji, ki se nanašajo na razvijanje odnosov, ravnanja, naravnosti in stališč, prednostne kompetence pa socialne in državljanske kompetence.

Dijaki spoznavajo večkulturnost evropske družbe in razvijajo pozitiven odnos do nje. Učijo se prepoznavati stereotipe in predsodke ter razvijajo pripravljenost za njihovo premagovanje. Prepoznavajo njihovo krivičnost in škodljivost. Razvijajo dovzetnost za različne poglede in interpretacije ter razumejo, zakaj se pojavijo. Spoznavajo pomembnost ohranjanja kulturnega dialoga z upoštevanjem in s spoštovanjem drugačnih pogledov in stališč ter zagovarjanjem svojih pogledov in stališč in argumentov zanje. Zavedajo se pomembnosti učenja sobivanja z drugače razmišljujočimi in spoznavajo nevarnosti zanemarjanja kulturnega dialoga. Učijo se pomembnosti kritičnega in odgovornega državljanstva ter nujnosti spoštovanja človekovih pravic. Zelo pomembno je, da dijaki s pomočjo obeh filmov razvijajo spretnost kritične presoje informacij – njihove vrednosti in uporabnosti.

Nenazadnje dijaki razvijajo tudi vseživljenjsko kompetenco samoiniciativnosti in podjetnosti. Dijaki se za sodelovanje v tem načinu dela lahko odločijo sami. Če prepoznajo in sprejmejo priložnost, ki sicer terja nekaj vloženega časa in dela, ponuja pa tudi možnosti pridobivanja novega znanja in razvijanja sposobnosti in veščin, je to nedvomno pokazatelj samoiniciativnosti in podjetnosti – kompetence, ki jo velja vseživljenjsko razvijati.

4 Potek dela

Dijakom 4. letnika sem predlagala možnost ogleda obeh filmov. Spodbudila sem jih k ogledu in jim predstavila prednosti na ta način pridobljenega znanja. Dijake sem seznanila s tem, da bo njihovo znanje, pridobljeno na ponujeni način, ocenjeno. Vnaprej so bili seznanjeni tudi z načinom ocenjevanja znanja in s kriteriji ocenjevanja. Povedala sem jim, da bo ocenjevano predvsem proceduralno in ne toliko deklarativno znanje. Odnosno znanje ne bo ocenjevano, pač pa bo le spodbujano in preverjano. Ne bo torej zahtevano navajanje dejstev, pač pa bodo naloge takega tipa, da se bo ugotavljalo, kako dijak zmore in zna oblikovati samostojno utemeljene sklepe, poglede, stališča, kako se zna vživeti v različne perspektive, snovati izvirne predloge in rešitve. Ocenjevani bodo dijakova dovzetnost za različne poglede na dogajanja, njegova interpretacija, njegova sposobnost utemeljevanja svojih stališč. Pomembno se mi je zdelo poudariti, da je zaželeno, da dijak ne navaja mnenj, stališč in interpretacij, ki bi bili po njegovem mnenju všečni učitelju in ki bi bila pravzaprav naučeni, pač pa naj bi dijak poglobljeno in kritično utemeljeval svoja stališča, mnenja in interpretacije. Ocena pisnega izdelka ne bo odvisna od tega, ali se z mnenjem dijaka strinjam. Kriterije kot merilo za ocenjevanje znanja sem izpeljala iz ciljev in kompetenc, navedenih v učnem načrtu. Pri načrtovanju kriterijev za ocenjevanje znanja mi je bil v precejšnjo pomoč prispevek Vilme Brodnik z naslovom Kriteriji spremljanja in vrednotenja znanja zgodovine v gimnazijah. Prispevek je bil objavljen v strokovni publikaciji Zavoda RS za šolstvo Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi.

Dijaki so si morali pred ocenjevanjem znanja ne le ogledati oba filma, pač pa tudi prebrati poglavje z naslovom Človekove pravice in civilna družba. Ob branju poglavja so se med drugim seznanili tudi z Deklaracijo o človekovih pravicah in spoznali njen pomen za napredek človeške družbe. Oblikovali so si mnenje o značilnostih kršitev človekovih pravic in utemeljili pomen delovanja modernih civilnodružbenih gibanj. Prebrano poglavje jim je lahko služilo kot odlično izhodišče za nadaljnja razmišljanja o kršitvah človekovih pravic danes.

Dijaki so si oba filma ogledali doma.

Znanje dijakov sem ocenila na ustni in na pisni način. Dijaki so po ogledu pisali pisni preizkus znanja (Priloga 1); za pisanje so imeli na voljo eno šolsko uro. Pisnega preizkusa znanja nisem sestavila tako, da bi od dijakov terjal navajanje naučenih dejstev, pač pa tako, da je dijakom omogočal razlago njihovih stališč, utemeljevanje njihovih mnenj. Sestavila sem ga na podlagi intervjuja, ki ga je z ustvarjalcem filma Erikom Valenčičem opravil novinar Nedela Gorazd Utenkar.

Po tem, ko sem pisne izdelke pregledala in jih po vnaprej znanih kriterijih ocenila, je sledila ura z moje strani vodene poglobljene debate na temo odgovorov v pisnem preizkusu znanja oziroma s filmom pridobljenih znanj in kompetenc. To je bila priložnost, da so dijaki lahko soočili svoja različna stališča in interpretacije ter pilili večšino kritičnega dialoga. Ugotavljali so, kako težko, a vendarle nujno potrebno, je

negovati kulturni dialog. Skušala sem izkoristiti priložnost in dijake nevsiljivo usmerjati k bolj empatičnemu pristopu h kulturni raznolikosti.

Ura pisnega preizkusa znanja in ura razgovora po pisnem preizkusu sta bili izvedeni izven ur rednega pouka, saj si filma niso ogledali vsi dijaki. Končna ocena dijakovega znanja je bila kombinacija pisnega izdelka in aktivnega doprinosa k poglobljenemu pogovoru. Ocene so bile visoke, saj so bili dijaki zelo motivirani, tema se jim je zdela zanimiva, oba filma sta jih navdušila in jim razširila obzorja.

Po izvedenem ocenjevanju znanja je sledila evalvacija dela. Dijaki so oba filma ocenili kot zelo zanimiva in aktualna ter navajali, da bi bilo zelo smiselno in koristno, da bi si ju ogledali vsi dijaki. Navedli so še, da bi večja osveščenost javnosti o delovanju in nazorih radikalnih skupin pripomogla k temu, da bi se te morda vsaj ne krepile. Strinjali so se, da bi se proti takšnim pojavom morala povezati civilna družba ter vzpostaviti ničelno toleranco do neonacizma, neofašizma in ksenofobije nasploh. Žal pa so navedli tudi, da je v šolskem prostoru osveščanja o tej in podobnih temah premalo.

5 Zaključek

Po izvedeni evalvaciji sem ugotovila, da so se moja predvidevanja glede tega, kako bodo tovrstni način pridobivanja znanja sprejeli dijaki, izkazala za pravilna. Dijake sta filma navdušila, jim širila obzorja, ob ogledu so se jim porajala nova vprašanja, ki so jih nagovarjala k raziskovanju te teme še naprej. Nedvomno smo vsi razvijali bolj empatičen pristop k sprejemanju drugega in drugačnega. To pa je v današnjem svetu večšina, ki jo je res potrebno razvijati.

6 Viri in literatura

Brodnik, V. et. al.: Izzivi razvijanja in vrednotenja znanja v gimnazijski praksi. Ljubljana. Zavod RS za šolstvo, 2015, str. 80–140.

Štampelj, D. Območje strahu (dokumentarni film). Ljubljana. RTV Slovenija. Predvajano na RTV Slovenija, 12. 5. 2015. Dostopno na: <https://4d.rtvlo.si/arhiv/mednarodna-obzorja/174335474> (dostopila 10. 1. 2020).

Učni načrt za zgodovino v splošni gimnaziji (splet). Ljubljana. (citirano 10. 1. 2020). Ministrstvo za šolstvo in šport. 2008. Dostopno na: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf.

Utenkar, G.: Koalicija sovraštva prestopa žive meje (splet). Nedelo, 15. 2. 2014. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na: <https://www.delo.si/zgodbe/nedeljskobranje/koalicija-sovrastva-prestopa-zive-meje.html>.

Valenčič, E. Koalicija sovraštva (dokumentarni film). Ljubljana. RTV Slovenija. Predvajano na RTV Slovenija, 26. 2. 2014. Dostopno na: <https://4d.rtvlo.si/arhiv/dosje/174263197> (citirano 10. 1. 2020).

7 Priloge

Priloga 1

Odlomek iz pisnega preizkusa znanja – odlomki intervjuja

Kdaj ste se srečali z ekstremizmom in kaj vas je pri tem pritegnilo?

Najprej sem se srečal z levim ekstremizmom junija 2001 na demonstracijah proti zasedanju G8 v Genovi. Z islamskim ekstremizmom se srečujem od leta 2003, odkar potujem kot novinar po Bližnjem vzhodu.

Z desnim ekstremizmom pa sem se srečal spomladi 2008. Takrat sem bil novinar Mladine in z različnih koncev Slovenije, predvsem s srednjih šol, smo dobivali informacije, da se med mladimi povečuje nestrpnost, da je čedalje več nasilja in da organizirajo tako imenovane domoljubne skupine. K proučevanju ekstremizmov me je pritegnilo, ker sem ugotovil, da je njihova rast pomemben kazalnik, da je neka družba v moralni krizi. (1)

Kaj počnejo člani skupin v življenju? Preprosto: kako se preživljajo?

Večina jih je mladih, najstnikov in v zgodnjih 20. letih. Večinoma imajo krizo identitete, iščejo se in se najdejo v skrajno desnih skupinah. Če hočejo iz njih, imajo potem težave. Od starejših neonacistov, voditeljev scene, jih ima kar nekaj svoja podjetja, bolj na obrtni ravni. Vendar jim ne gre slabo. Na prvi pogled imajo urejeno življenje, družine, redno delo. To je nacizem navidezno idiličnih spalnih naselij za živimi mejami. (2)

Zakaj se je neonacistični turizem razvil prav v Sloveniji?

Kot sem že omenil, so nekatere skupine iz vzhodnih držav, ki so jih zahodni neonacisti v zadnjem desetletju začeli sprejemati kot enakopravne, precej ugledne. Slovenske še niso, lahko pa tujcem ponudijo Slovenijo. To brez težav počnejo predvsem zato, ker lahko računajo na ignoranco slovenskih oblasti oziroma pristojnih organov. (3) Kolikor vem, so tujci slovenskim neonacistom zelo hvaležni, državljani te države pa bi morali biti besni, predvsem na institucije.

Povedali ste, da si država pred problemom ekstremizma bolj ali manj zatiska oči. Kaj bi lahko storila?

Obstaja dokument ministrstva za notranje zadeve, v katerem policija predlaga spremembe zakona o javnih zbiranjih, da skrajneži ne bi več mogli izigravati obstoječih predpisov. V njem predlagajo, da bi policija imela več pooblastil glede nadzora mednarodnih neonacistov pri nas. Želijo si pooblastila, da bi lahko prepovedali vstop na takšna zbiranja ljudem, ki tja nosijo nedovoljene zadeve – torej literaturo, namenjeno spodbujanju sovraštva, hladno orožje in podobno. Ministrstvu za notranje zadeve pa se takšna sprememba zakona ne zdi smiselna. Prepričan sem, da bi morale državne institucije uvesti vsaj nadzor nad tovrstnim dogajanjem, saj bomo drugače prišli v položaj, ko nam bo zares žal, da tega nismo storili.

Veliko več bi morale narediti tudi šole. (4) Izjemna težava je, da po raziskavi vsak deseti slovenski dijak verjame, da so nacisti ustanovili koncentracijska taborišča zato, da bi nemški narod obvarovali pred judovsko zaroto. Naše srednje šole pa takrat, ko se pri njih pojavijo neonacisti, ocenjujejo, da gre za način oblačenja dijakov. Proti takšnim pojavom bi se morala povezati civilna družba ter vzpostaviti ničelno toleranco do neonacizma, neofašizma in ksenofobije nasploh. (5)

V odgovorih intervjuvanega učitelja je pet trditev posebej označenih. Pojasni jih oziroma se do njih opredeli.

Beremo z medvedkom Nandetom

Reading With Nande the Bear

Urška Motaln

2. OŠ Slovenska Bistrica, Slovenija, motaln.ursa@gmail.com

Izvleček

Branje je ključnega pomena za celotno življenje, saj predstavlja pot do informacij, znanja ter je pomembno za otrokovo zaznavanje in dojemanje lastnega sveta. Starši z doslednim branjem otrokom v predšolskem in v začetku šolskega obdobja ustvarjajo bralne navade in s tem krepijo ljubezen do branja. Pri otroku lahko interes in motivacijo za branje ob ustreznih bralnih spodbudah v okolju razvijemo že zelo zgodaj. Starši so otrokovi prvi vzorniki in jim dajejo zgled tudi pri branju. Skupno branje ali pripovedovanje otroku daje občutek ugodja, ljubezni, nežnosti, bogatijo otroško domišljijo ter izboljšajo veščine komunikacije. V razredu pa je ravno učiteljeva vloga ključna pri spodbujanju bralnih navad ter ohranjanju pozitivnega odnosa do branja. V strokovnem prispevku je predstavljen projekt Medov bralni dnevnik v prvem razredu in uspešno medsebojno bralno povezovanje starša, otroka in učitelja. Opisane so tudi dejavnosti, s katerimi notranje in zunanje motiviramo otroke za branje.

Ključne besede: branje, interes, starši, motivacija, skupno branje, Medov bralni dnevnik

Abstract

Reading is an essential life skill. By reading we gain new information and knowledge. It is also important for the perception of one's own world. Parents play an important role in their children's attitude towards reading. Reading to their children in the preschool and school period influences a child's future reading habits and love for reading. A child's interest and motivation for reading can be developed very early in life. Parents are the ones that set the example. Reading together gives a child a feeling of pleasure and tenderness. It encourages the development of imagination, a rich vocabulary and enhances communication skills. In school the teacher is the one whose role is crucial in developing positive attitude towards reading. In this presentation I am going to talk about the project called "Bear's Reading Journal." It is a project we do in the first grade of primary school. It encourages reading and builds a positive relationship between a parent, child and a teacher. Among other things I will also introduce some useful techniques to raise a child's internal and external motivation for reading.

Key words: reading, interest, parents, motivation, reading together, "Bear's Reading Journal"

1 Uvod

Branje je potovanje v različne svetove, daje širino, besedni zaklad, znanje, hkrati pa nas nasmeji, sprosti in osreči. Kot učiteljica v prvem triletju ugotavljam, kako pomembno je družinsko branje. Otroci, katerim so doma veliko brali, so veliko bolj motivirani za branje, se ga veselijo in kasneje zelo radi posegajo po knjigah. Da bi branje otrokom že od prvega razreda dalje postalo užitek, se mi je porodila ideja o medsebojni bralni povezanosti med starši, šolo ter otroci. Moj namen je bil, da otroci ob skupnem družinskem branju prejmejo občutek toplote, ljubezni, razumevanja, bližine in medsebojne povezanosti. Posledično pa pričnejo ozaveščati, da je branje veščina, ki se z rednim dnevnim ali tedenskim ritualom krepi, hkrati pa se bogati otroška domišljija. Nastal je projekt Beremo z medvedkom Nandetom. V nadaljevanju ga bom podrobneje predstavila.

2 Pomen branja

Branje je veščina, ki jo potrebujemo in uporabljamo skozi vse življenje. Branje nam omogoča, da smo seznanjeni z vsemi pomembnimi informacijami. Dandanes je branja zagotovo še več kot včasih, saj večina ljudi, vključno z otroki, vsakodnevno uporablja svetovni splet, tam išče informacije, prijatelje ali zgolj pošilja spletno pošto. Ker se branju v današnjem času ne moremo izogniti, je zelo pomembno, da je branje spretnost, ki jo obvladamo kar se da dobro. Branje z otrokom je pogosto dejavnost, ki v današnjem natrpanem vsakdanu zahteva preveč dragocenega časa. A dolgoročno, je to neprecenljiva naložba. (Kesič Dimic, 2000: 7–8)

2.1 Razvijanje otrokove motivacije za branje v domačem okolju

Danes številne tuje in domače raziskave kažejo, da problem pismenosti nikakor ni le v pomanjkanju sposobnosti, temveč v pomanjkanju motivacije za branje. Motivacijo in pozitiven odnos do branja postavljajo kot ključne za razvoj zgodnje, porajajoče se pismenosti in tudi za kasnejši razvoj pismenosti nasploh. Raziskave, ki so proučevale uspešne bralce, so pokazale, da je za razvoj učinkovitega in zavzetega bralca pomembno razvijati otrokovo motivacijo za branje že v zgodnjem otroštvu. Predšolskega otroka, ki še sam ne zna brati, lahko v svet knjig popeljejo le odrasli

(starši, stari starši, vzgojitelji, učitelji ...) ali starejši sorojenci in prijatelji, ki že znajo brati. Skupno branje knjig po mnenju strokovnjakov sodi med najpomembnejše dejavnosti v predšolskem obdobju, ki spodbujajo otrokov interes in motivacijo za branje. (Bucik, 2009: 17)

3 Branje in pripovedovanje

Kakšen bralec bo postal otrok in kakšne bodo njegove bralne zmožnosti, je odvisno od njegovih sposobnosti in spretnosti ter od vpliva družinskega okolja in delovanja družinskih članov. Otrok ob tem, ko mu ljubeči odrasli bere oz. pripoveduje, čuti ljubezen in nežnost. Gre za občutek ugodja. Branje in pripovedovanje je tudi priložnost za bogato komunikacijo. Branje je socialna izkušnja, ki jo lahko spremlja ljubkovanje, pogovarjanje, šaljenje, postavljanje vprašanj in odgovarjanje nanje. Kasnejša otrokova uspešnost branja in pisanja je povezana s tem, koliko je bil otrok v predšolskem obdobju deležen branja, kakšne zglede je imel, koliko je bil v stiku s knjigami in drugimi gradivi.

Pomembno je, da starši skupaj z otrokom berejo ali pa mu čim večkrat pripovedujejo (najbolje bi bilo, da vsak dan), in da otroka obdajajo raznovrstne knjige ter druga bralna gradiva, primerna njegovi starosti. Starši lahko berejo oz. pripovedujejo kjer koli in kadar koli: na postelji, za mizo, v fotelju z otrokom v naročju, v avtu, zjutraj, po kosilu, zvečer pred spanjem ... (Matko Lukan, 2009: 27–28)

4 Skupno branje na 2. osnovni šoli Slovenska Bistrica

Na naši šoli izvajamo različne oblike skupnega branja. Te so:

4.1 Na obisku

V prvem triletju pogosto povabimo na obisk babice in mamice, ki pridejo v razred, da otrokom pripovedujejo ali preberejo pravljico. Nekatere so pripravljene tudi poustvarjati z otroki. Skupaj z učitelji pripravijo in izvedejo poustvarjalne delavnice. Tako se otroci spoznajo z raznovrstnimi materiali, tehnikami in se predvsem »urijo« v ročnih spretnostih.

4.2 Starejši učenci berejo mlajšim

S knjižničarko smo se dogovorili, da nam v knjižnici pripravi uro skupnega branja. Najprej nam je knjižničarka prebrala pravljico. Nato so se učenci 8. in 2. razredov

razdelili v skupine in so skupaj brali. Bilo je prijetno druženje, in ker je bilo učencem všeč, smo se dogovorili za ponovno srečanje. Za naslednje srečanje smo pripravili drug drugemu majhno pozornost. Drugošolci smo osmošolcem podarili kazalke, osmošolci pa drugošolcem kartice s priporočilom zanimivih knjig za branje. Na tretjem srečanju pa so drugošolce osmošolci naučili pesmice. Vsak torek po malici eden ali dva osmošolca obiščeta 2. razred in nam prebereta pravljico. Drugošolci z zanimanjem in navdušenjem prisluhnejo.

4.3 Noč branja

Z učenci se najmanj enkrat letno dogovorimo za noč branja v šoli. Ob tej priložnosti povabimo kakšnega gosta (pisatelja), ki nam pride predstaviti svoje delo in nam ob tem prebere tudi pravljico. Ko gost odide, pa skupaj z učenci beremo naprej, vsak je namreč zadolžen, da si izbere svojo najljubšo pravljico ter jo na glas prebere. Tako pred spanjem krepimo še otroško domišljijo.

4.4 Pisatelj/ica na obisku

Na obisk v razred povabimo pisatelja ali pisateljico iz našega okolja, da nam pride predstaviti svoja dela. Ob tem otrokom bere svoje odlomke, kratke zgodbe, zanimive misli.

4.5 Sodelovaje in poustvarjanje z mestno knjižnico

Odlično sodelujemo tudi s knjižnico Josipa Vošnjaka in se medsebojno povezujemo. Knjižničarka nam na obisku (enkrat mesečno) prebere ali pripoveduje izbrano pravljico in pripravi zanimive delavnice za ustvarjanje po prebrani pravljici.

Ob vsakem letnem času pri likovni umetnosti z otroki narišemo ali naslikamo risbe, slike in jih nesemo v knjižnico, kjer naredijo razstavo naših izdelkov.

5 Projekt Medov bralni dnevnik v prvem razredu

Razmišljala sem, kako bi branje čim bolj približala učencem in na kakšen način. Skozi pogovor z mamico učenke, slovenistke na srednji šoli, se je porodila ideja za projekt Medov bralni dnevnik. V aktivu 1. razredov smo se odločile za izvedbo tega projekta. Na roditeljskem sestanku smo starše seznatile z namenom, izvedbo in podrobnostmi projekta.

Ga. Vesna Sever je napisala pravljico o medvedku Nandetu. Prišla je k nam v razred in nam pravljico prebrala in podrobneje predstavila.

Nato so si otroci v okviru likovnega ustvarjanja sešili vsak svojega medvedka. Učenci so medvedku izbrali tudi ime. Naredili smo si Medov bralni dnevnik. Dogovorili smo se, da bodo skupaj s starši medvedku, ki so si ga učenci sami sešili, vsak večer prebrali pravljico za lahko noč. Ob tem pa so vsakodnevno vodili in izpolnjevali Medov bralni dnevnik. V Medov bralni dnevnik so otroci vpisovali: katero pravljico so sešitemu medvedku ta dan pripovedovali ali prebrali (naslov), datum, za nagrado so pobarvali medvedkovo šapico in po želji zapisali misel, ki jim je bila v knjigi najbolj všeč. Vsaka stran v dnevniku vsebuje tudi namig za starše. Na koncu dnevnika je poglavje Rišemo, pišemo, kjer so otroci našli zanimive naloge povezane z začetnim opismenjevanjem.

Ob koncu projekta so učenci prinesli v šolo medvedka in njegov dnevnik. Vsak učenec je predstavil svoj izpolnjen Medov bralni dnevnik in povedal, kaj mu je šlo dobro, kaj bi lahko izboljšal in kaj bi predlagal za v prihodnje. Tako so se učenci sprotno samovrednotili in sprotno spremljali svoj napredek pri branju.

Ga. Vesna Sever je o medvedku Nandetu napisala tudi pesmico, ki je bila uglasbena, tako da smo jo lahko ob obravnavi črk tudi poslušali. Govorila je namreč o medvedku Nandetu, kako se je začel učiti posamezne črke in nato celo abecedo.

Učenci so povedali, da jim je bilo branje s starši in medvedkom Nandetom zelo všeč. Najboljše je bilo, da so si medvedka sešili sami, in da je po prebrani pravljici zaspal skupaj z njimi.

6 Zaključek

Projekt se je izkazal za zelo učinkovitega in pozitivnega, saj so ga otroci dobro sprejeli in se tudi z njegovo pomočjo naučili črke ter brati. Skozi projekt so si učenci pridobili občutek odgovornosti, doslednosti, delovne navade, spoznavali črke, se izpopolnjevali v branju in se ob skupnem družinskem branju povezovali s svojimi starši. Viden je bil napredek pri prepoznavanju črk, kakovosti branja in bogatenju otroške domišljije. Menim, da so takšne dejavnosti pomembne in učinkovite, več kot odlično bi bilo, če bi jih v sklopu šolskega procesa, bilo čim več.

7 Viri in literatura

Kesič Dimic, K.: Priporčnik o branju. Ljubljana: ALBA 2000 založba, 2010.

Dolinšek Bubnič, M.: Beri mi in se pogovarjaj z mano! Ljubljana: Epta, 1999.

Knaflič L., Bucik N., Lukan M. idr.: Branje za znanje in branje za zabavo. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2009.

Gibalna popestritev odmorov

Physical activities between classes

Mateja Mrežar

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, mateja.mrezar@guest.arnes.si

Izvleček

Otroci danes večino dneva preživijo v šoli. Pouk od njih pogosto zahteva psihični napor, koncentracijo in veliko sedenja. Da bi bili temu kos, moramo poskrbeti za zadostno količino gibanja že med samim učnim procesom in tudi v njihovem prostem času. Zato jim ponujamo »fit gibalne minutke« za sproščanje med poukom in aktivne glavne odmore. Zaznati je, da so otroci vajeni biti vodeni, ko pa jim prepustiš prosto igro, se nekateri zgubijo in ne vedo, kaj početi. Zatekajo se k neorganizirani hrupni igri, nagajanju in brezglavemu tekanju po razredu. Izražajo potrebo po gibanju, ampak njihovo početje je za okolico moteče. Učiteljeva naloga je, da zagotovi ustrezne pogoje za sprostitev in motivira učence, da poiščejo dejavnosti, ki so jim všeč in niso moteče za okolico. Ker je potreba otrok po gibanju velika, jo skušamo zadovoljiti. Vsak odmor imajo možnost izbire gibalne aktivnosti s pravili. Z njimi se učijo spoštovati dogovorjena pravila ter se urijo v socialnem in gibalnem razvoju. V prispevku je predstavljen pomen gibanja in nekaj primerov gibalnih dejavnosti za preživljanje prostega časa, ki so se izkazale kot dobra praksa in jih lahko učitelji vpeljejo v svoje delo ter tako popestrijo otrokov odmor.

Ključne besede: otrok, igra, gibanje, odmor

Abstract

Nowadays, children spend most of their day in school. Classes often have an impact on their concentration, they involve a lot of stress and sitting. In order to cope with these new tendencies in school, we must provide children with a sufficient amount of movement during classes and in their free time. We introduced a new method »Fit Minutes«, which allows children to relax between classes and encourages active breaks. As it is, children are used to being guided, although being left to play on their own, they lose themselves and do not know, how to play. They play in an unorganised, loud way, provoking each other whilst running in the classroom. Children do show a need of movement, however, their behaviour is disturbing for their environment. It is the teacher's mission to ensure appropriate conditions for the children to relax and at the same time to motivate them, to find enjoyable and nondisturbing activities. Since children are in great need of movement, the aim is to encourage and provide it. Every break offers a possibility to stimulate physical activities with rules. Children do not just learn to respect those rules, but also develop their social and physical competences. The article shows the meaning of movement and some examples of physical activities during free time, that have

proven to be good practice. Lastly, teachers can easily integrate them in their work, making breaks during classes even more amusing and active.

Key words: child, play, movement, break

1 Uvod

V šolskem sistemu igra vse pogostejše izgublja svoj pomen. V prvem razredu osnovne šole se učitelji bolj ali manj zavedamo pomena igre za razvoj otrokove osebnosti in njegov ustvarjalen odnos do življenja in okolja. Igra zagotavlja enotnost med gibalnim, spoznavnim, čustvenim in socialnim razvojem. Na različne načine jo vpletamo v pouk prvošolcev in tudi v prostočasne dejavnosti, kot je denimo odmor.

Ker v današnjem času tudi pri otrocih prevladuje sedeči način življenja, ki ne zahteva veliko telesnega naprežanja, je edino sredstvo te razbremenitve gibanje. Zato vsakodnevno otrokom ponujamo gibalne aktivnosti, ki so protiutež za sedenje. Otroci se tako sproščajo in si naberejo novih moči za nadaljnje psihofizične obremenitve. V veliki meri nam odmori omogočajo čas za tovrstne aktivnosti. Ker razred ni prostor za brezglavo tekanje in gibanje, sem učencem začela ponujati gibalne aktivnosti s pravili. Tako učence spodbujam h kvalitetno porabljenemu prostemu času in gibalnim aktivnostim.

2 Pomen gibanja za otroke

»Gibanje zavzema v otrokovem življenju pomembno mesto, saj je ena od njegovih osnovnih potreb. Nujno je za pridobivanje in izražanje občutij, spoznanj, razpoloženj in čustev. Je sredstvo samozavedanja in naraven način izražanja. Zelo pomembno je za razvoj mišljenja in s pomočjo gibanja se otrok tudi učinkovito uči. Gibanje spodbuja domišljijo in ustvarjalnost. Otroka povezuje s sovrstniki, prijatelji, sošolci pa tudi s samim seboj. Nudi mu zadovoljstvo, zabavo, hkrati pa razvija harmonijo duha in telesa« (Koban Dobnik, 2005, 10).

3 Pomen gibalnih iger za otroke

Najpogostejše naravne oblike gibanja uvrščamo v preproste igralne oblike, v t. i. elementarne igre, s katerimi lahko dosežemo gibalne cilje v zanimivejši obliki kot z dolgotrajnim elementarnim ponavljanjem gibanja. Zaradi večje vadbene motivacije, ki

jo spodbuja igra, na tak način hitreje dosežemo zelene učinke vadbe (Pistotnik, Pinter, Dolenec, 2002).

Pri elementarnih igrah imamo možnost prilagajanja pravil trenutnim okoliščinam in potrebam. Njihove skupne značilnosti so:

- vsebujejo preprosta gibanja;
- pravila so preprosta, niso natančno določena, lahko jih spreminjamo in prilagajamo trenutnim potrebam (starosti otrok, znanju, razpoloženju, velikosti prostora ...);
- igralni prostor je lahko različen;
- mere igrišča niso natančno določene, zato jih lahko prilagajamo številu otrok in cilju, ki ga želimo doseči;
- število otrok in njihove vloge se lahko poljubno spreminjajo;
- igralni čas ni predpisan, uravnavamo ga po razpoloženju otrok, njihovih željah in času, ki nam je na razpolago;
- igralni pripomočki niso standardizirani, nadomestimo jih lahko z improviziranimi sredstvi (Videmšek, Šiler, Fišer, 2002).

Elementarnih iger ne izberemo samo zaradi zabave, ki jo nudijo, ampak z vsako izbrano igro uresničujemo cilje, ki jih želimo doseči. Cilji so lahko različni:

- otroke psihično in fizično pripravimo za izbrano dejavnost;
- otroci pridobivajo nova gibalna znanja, jih utrjujejo, razvijajo gibalne in
- funkcionalne sposobnosti, razvijajo sodelovanje v skupini, vztrajnost, spoštujejo
- dogovorjena pravila;
- otroci se telesno in duševno umirjajo in sproščajo (Videmšek, Šiler, Fišer, 2002).

V elementarnih igrah so poudarjeni impulzi, na osnovi katerih so učenci v igri aktivni gibalno, spoznavno, čustveno in socialno. Pridobivajo, ponavljajo in kreirajo številne načine gibanja in teoretične informacije ter razvijajo zaupanje v lastne sposobnosti. Igre temeljijo na doživljanju, tako da zadovoljstvo izražanja, sodelovanja z drugimi pri premagovanju določenih preprek učencem omogoča spontano in ustvarjalno potrjevanje osebnosti ter povečuje motivacijo za igro. V igri lahko pokažejo vse, kar znajo, zato ima ta izredno vzgojno moč in pomen. V igro vnašajo čustva, z vrstniki komunicirajo besedno in nebesedno, prevzemajo različne vloge, razčiščujejo odnose, se pogajajo, odločajo. Opazujejo vedenje drugih in od njih dobivajo odgovore o svojem ravnanju. Igra jim omogoča vrednotenje svojih dosežkov (Cankar, Flisek, Pleteršek, Kolar, 1998).

4 Smiselna poraba odmorov

Šolski odmor je čas med koncem ene ure in začetkom druge ure. V prvem razredu učencem poleg krajših minutnih odmorov zagotovimo tudi daljši dvajset- do

tridesetminutni odmor po drugi šolski uri, ki je namenjen malici in igri. Običajno si otroci sami izbirajo vrsto igre in se samostojno povezujejo med seboj. Učitelj jih spodbuja k igri, opazuje njihovo ravnanje, jih po potrebi usmerja in pokaže nove igre ter poskrbi za ustrezne pripomočke.

Otroci se odmora veselijo, saj jim ta del dneva predstavlja čas za igranje in druženje s sošolci. Ker so učenci v tem času večinoma nevodeni in so prepuščeni svoji lastni kreativnosti in organizaciji svojega prostega časa, se pogosto zatečejo k brezdelnem sedenju za mizo ali brezciljnem tekanju po razredu, k nagajanju in tožarjenju drug drugega, naveličani ponujenih igrac. Učitelji vse bolj ugotavljamo, da je treba otroke učiti smiselno porabiti svoj prosti čas. Spodbujati jih moramo k aktivnemu odmoru, kar otroke razbremeni, in ne k pretežnemu sedenju, kar negativno vpliva na zdravje, počutje in motivacijo. Gibanje zmanjšuje utrujenost, poživlja krvni obtok, sprošča in obnavlja mišično energijo, ustvarja sproščeno vzdušje ter omogoča, da otroci kasneje lažje in boljše delajo.

5 Gibalne igre za popestritev odmorov

Z učenci prvega razreda se učimo razvijati navade za smiselno porabo odmora. Skupaj z razredno učiteljico sva se odločili, da bova vsaka sama ali skupaj z otroki pripravljali in izdelovali različne pripomočke za izvedbo iger med odmori v razredu. Kolegica se je odločila učencem ponujati družabne igre, jaz pa igre, ki spodbujajo gibanje. Večkrat mesečno jim ponudim nove gibalne igre z novimi cilji in s pravili. Otroci imajo možnost svobodne izbire. Lahko izberejo ponujeno igro ali pa organizirajo lastno igro, ki ne povzroča nereda in nestrpnosti v razredu, jih razveseljuje in osrečuje. Tako v razredu med odmori ustvarjamo sproščeno in prijetno vzdušje.

Predstavila bom nekaj primerov dobre prakse za koristno izrabo odmora s pomočjo gibalnih iger.

ELASTIKA

Število igralcev: 3 ali več.

Pripomočki: elastika.

Elastika na prostem in tudi v razredu nudi veliko možnosti za zabavno gibanje in druženje. Otrokom sem pokazala nekaj iger z njo, ki jih lahko poljubno dopolnujemo, spreminjamo in si izmišljamo nove.

1. En, dva, tri

Potek aktivnosti: dva igralca raztegneta elastiko tako, da dobita pravokotnik. Sprva je elastika napeta ob gležnjih, v nadaljevanju pa jo dvigujeta v višino kolen, stegen, pasu, pod pazduhe. Igralec 3-krat skoči na prvo elastiko in nato 3-krat na sredino med obe elastiki ter 3-krat na

drugo. Potem sledi obrat na drugi elastiki in se na enak način vrne do prve. S tem je stopnja opravljena. Če se igralec zmoti, stopi na njegovo mesto drug igralec.

2. Križ, kraž, kralj Matjaž

Potek aktivnosti: dva otroka držita elastiko v rokah in govorita: »Križ, kraž, kralj Matjaž.« Medtem z rokami in nogami prepletata elastiko tako, da nastane nekakšna mreža. Naloga ostalih otrok je, da pridejo skozi mrežo, ne da bi se je dotaknili. Kdor se dotakne elastike, izpade iz igre.

Druga različica igre je, da otroci ne smejo skozi isto luknjo, skozi katero je že šel en otrok. Ko so vse luknje porabljene, se igra začne znova (Schmidt, 2002).

RISTANC

Število igralcev: 2 in več, lahko pa se igra en sam.

Pripomočki: sestavljanka števil od 1 do 10 iz umetne mase, okrogli ploščki iz umetne mase.

Potek aktivnosti: na tleh sestavimo sestavljanko v obliki ristanca. Prvi otrok vrže svoj plošček v prvo polje, ki ga mora zadeti. Nato po eni nogi skače po vrsti iz polja v polje. V zadnjem se obrne in skače po poljih nazaj. Ko priskače do prvega polja, v katerem je plošček, ga pobere in skoči ven. Med skakanjem ne sme skočiti na črte, kar pomeni, da naloge ni uspešno opravil, zato naslednjič ponovno meče v isto polje. Če je uspešno zaključil s prvim poljem, vrže plošček v drugega in nadaljuje, dokler se ne zmoti (Schmidt, 2002).

PIKADO Z LETALOM

Število igralcev: 2 in več, lahko pa se igra en sam.

Pripomočki: »pikado« (blago v velikosti 1m x 1m s petimi okroglimi odprtinami različnih velikosti, razporejenimi kot pike na igralni kocki); letala, zgubana iz papirja.

Potek aktivnosti: vsak otrok si zguba papirnato letalo in ga okraši. Pikado, sešit iz blaga, obesimo na podboj odprtih vrat in označimo razdaljo metanja letala. Otrok se postavi na talno oznako za razdaljo in z metom letala skuša zadeti katero od odprtin na pikadu, ki so označene s številkami od 1 do 5. Otrok zbira točke tako, da seševa uspešne mete skozi odprtine.

PODIRANJE KEGLJEV

Število igralcev: 2 in več, lahko pa se igra en sam.

Pripomočki: 10 kegljev iz plastenk, ovitih v filc in opremljenih s številkam od 1 do 10, 2 teniški žogici.

Potek aktivnosti: deset kegljev postavimo na talne oštevilčene oznake v obliki trikotnika in s črto označimo razdaljo kotaljenja žogice. Otrok se postavi na črto in dvakrat zakotali žogico proti kegljem ter jih skuša čim več podreti. Po vsakem metu prešteje podrete keglje in si označi število. Nato postavi keglje nazaj na talne oznake in vrne žogici naslednjemu igralcu. Kdo podre največ kegljev?

HITRE NOGE IN ROKE

Število igralcev: 2 in več, lahko pa se igra en sam.

Pripomočki: plastificirane dlani in stopala.

Potek aktivnosti: na tla prilepimo različno razporejene oznake dlani in stopal tako, da naredimo osem vrst s po tremi oznakami v vsaki vrsti (npr. desna roka – leva roka – desna noga). Naloga igralca je, da se po treh okončinah čim hitreje premika po vrstah naprej, ne da bi se vmes zmotil. Komu uspe brez napak in čim hitreje priti do konca?

POLIGON

Število igralcev: 2 in več.

Pripomočki: obroči, stoli, tunel, stožci, vrv, talna lestev, blazine.

Potek aktivnosti: otrokom na različne načine postavljamo športne pripomočke v poligon in jim ponudimo različne oblike naravnega gibanja.

6 Zaključek

Otroci imajo radi gibalne igre med odmori, ker jih psihično in telesno sproščajo ter razbremenijo. Zadovoljijo njihovo potrebo po gibanju, igri, sreči, veselju in druženju. V razredu vlada bolj sproščeno vzdušje med učenci in učiteljem. Bolj so motivirani za sodelovanje. Z gibalnimi igrami se učijo spoštovati dogovorjena pravila ter se urijo v socialnem in gibalnem razvoju.

7 Viri in literatura

Cankar, A., Flisek, M., Pleteršek, K., Kolar, M. *Z igro se učimo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1998.

Koban Dobnik, M. *Glasba in gib*. Nova Gorica: Melior, Založba Educa, 2005.

Pistotnik, B., Pinter, S., Dolenec, M. *Gibalna abeceda*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 2002.

Schmidt, G. *Gibalne in rajalne igre*. Radovljica: Ustanova »Poti kulturne dediščine« Slovenija, 2002.

Videmšek, M., Šiler, B., Fišer, P. *Slepa miš, ti loviš!* Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 2002.

Črke v sliki – opismenjevanje v 1. razredu

Letters within an image – literacy education in the first grade

Žana Nježić

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, zana.njezic@guest.arnes.si

Izvleček

Učenju branja in pisanja namenimo razmeroma kratko obdobje v našem življenju, vendar pa nas te pridobljene veščine spremljajo in zaznamujejo za vse življenje. Učenci, ki imajo pri branju in pisanju težave, lahko sčasoma popolnoma izgubijo motivacijo za branje in pisanje. Tako zaostanejo za svojimi vrstniki. Zato je pomembno, da opismenjevanju v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole namenimo dovolj časa in v učencih spodbudimo željo po učenju branja in pisanja. Črka je znak za glas, branje pa zapletena spretnost, pri kateri je potrebno razpoznavati znake, torej črke, za glasove in jih vezati v besede. Za učenca v prvem razredu je to zelo abstrakten pojem. Zato smo z učenci prvega razreda črke velike tiskane abecede spoznavali na različne načine na konkretnem nivoju. Uporabila sem tudi svoj didaktični pripomoček, kjer so črke slovenske abecede predstavljene kot slika. Učenci so ga sprejeli z navdušenjem.

Ključne besede: opismenjevanje, branje, pisanje, 1. razred, učenje črk, črke v sliki.

Abstract

We dedicate a relatively small amount of time to learning how to read and write, even though the skills we obtain in this field accompany us and mark us for the rest of our lives. Pupils who have issues with reading and writing may eventually completely lose the motivation to do so. This causes them to fall behind their peers. For this reason, it is important to devote enough time to literacy education in the first cycle of elementary school and thus encourage the aspiration to learn how to read and write. A letter is the symbol for a sound, while reading is a complex skill, where a reader has to decode the symbols – letters – into sounds and bind them into words. For a 1st grade pupil this might be a very abstract notion. This is why the 1st graders became acquainted with the capital letters in various ways on the concrete level. I also used my own didactic aid, where the letters of the Slovene Alphabet are presented as an image. The pupils accepted it with enthusiasm.

Key words: literacy education, reading, writing, 1st grade, learning about letters, letters within an image.

1 Pismenost

Pismenost je kulturna vrednota posameznika in družbe ter sodi med poglobitne dejavnike življenja v sodobni družbi. Jezik je sredstvo ustnega in pisnega sporazumevanja v raznovrstnih vsakdanjih situacijah, ki človeku omogočajo družbeni stik. Pečjak (2010) pismenost opredeljuje kot kompleksno sposobnost, ki vključuje številne spretnosti in sposobnosti branja, pisanja in tudi računanja.

Dobra osnovna pismenost omogoča razvoj pismenosti na višjih ravneh razumevanja in razvoj funkcionalne pismenosti ter učenje in s tem razvoj na različnih drugih področjih človekovega delovanja. In nasprotno, posameznik, ki ima težave pri branju in pisanju, zaostaja za svojimi vrstniki, kar sčasoma vodi v popolno izgubo motivacije za branje in učenje.

1.1 Opismenjevanje

Opismenjevanje je nenadomestljiva sestavina učenja slovenščine in drugih jezikov.

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je pojem opismenjevanja opredeljen kot učiti pisati in brati.

V učnem načrtu za slovenščino je *razvijanje zmožnosti branja in pisanja* ena od skupin operativnih ciljev v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Opredeljuje tudi dejavnosti začetnega opismenjevanja. Učenci naj razvijajo zmožnosti vidnega razločevanja, slušnega razločevanja in razčlenjevanja, grafomotoriko, orientacijo na telesu, v prostoru in na papirju, držo telesa in pisala. Vse te dejavnosti lahko z različnimi didaktičnimi igrami, metodami in oblikami dela učenci razvijajo pri pouku slovenščine v prvem razredu.

1.2 Metode začetnega opismenjevanja

Metoda opismenjevanja je način spoznavanja posameznih črk in njim pripadajočih glasov. Pečjak (2010) navaja tri metode opismenjevanja: sintetično, analitično in celostno/globalno metodo.

Sintetična metoda izhaja iz črke, ki ji pripišemo ustrezen glas. Ta metoda predstavlja veliko mero abstrakcije.

Analitična metoda je metoda, ki izhaja iz celote. Z analizo celote učenec pride do posameznih delov (npr. beseda – glas/črka).

Celostna/globalna metoda pa besede ne analizira na posamezne glasove/črke, ampak jo obravnava kot celoto, ki se z večkratnim ponavljanjem utrjuje v zavesti.

1.3 Postopki začetnega opismenjevanja

Postopek opismenjevanja pove, v kakšnem vrstnem redu in tempu učitelj obravnava črke. Pečjak (2010) navaja tri osnovne postopke opismenjevanja: monografski, postopek skupine črk in kompleksni postopek.

Pri monografskem postopku učitelj posamezne črke/glasove obravnava drugo za drugo po vnaprej določenem vrstnem redu. Pri tem velja načelo od lažjih k težjim in od pogostejše rabljenih črk do manj pogosto rabljenih.

Pri postopku skupine črk učitelj izbere več črk, ki jih učenci spoznajo naenkrat.

Pri kompleksnem postopku učitelj učencem pokaže vse črke naenkrat, vsak učenec pa se jih uči po lastni izbiri in brez vnaprej predpisanega vrstnega reda.

Sama poučujem po prvem, monografskem postopku. Velike tiskane črke v 1. razredu tako obravnavam po naslednjem vrstnem redu: I, A, N, T, M, E, J, V, O, K, L, R, U, D, C, Č, S, Š, P, B, H, G, Z, Ž in F. Pri obravnavi črk se mi zdi zelo pomembno, da je določena črka utrjena in tako z obravnavo črke ne hitim. Obravnavam po eno črko na teden in ji namenim točno določen dan v tednu. Tako tudi učenci vedo, da je npr. četrtek *dan za spoznavanje nove črke*.

Izbiram konkretne dejavnosti, ki izhajajo iz učenčevega okolja. Vsako dejavnost opišem s čim manj besedami in jo tudi sama izvedem. Place (2011) je zapisala dejavnosti pedagogike Montessori, ki jih tudi jaz uporabljam.

2 Obravnava črk

Za uvod se igramo igrico *Ugani, kaj vidim, začne se z glasom, npr. D*. Predhodno poskrbim za to, da so v učilnici na vidnem mestu predmeti, ki vsebujejo glas obravnavane črke. Obravnavani glas je lahko na začetku, koncu ali na sredini besede.

Za vsako črko imam pripravljene slike, katerih beseda vsebuje obravnavani glas/črko. Gledam na to, da je slik dovolj za vse učence. Obravnavani glas je lahko na začetku, koncu ali na sredini besede. Učenci najprej poimenujejo predmet na sliki. Slike razvrstijo na trakove s križcem. Križec označuje mesto obravnavanega glasu v besedi. Učenci tako prepoznajo obravnavani glas kot začetni glas, končni glas ali glas na sredini besede. Učencem vedno pokažem primer in jim tudi povem, kako izgovarjamo obravnavani/iskani glas. Primer: darilo, glas D je na začetku besede.

Slika 1: Določanje mesta glasu D v besedi

Po razvrstitvi vseh sličic učencem pokažem črko, s katero se iskani glas zapiše. Pokažem *črko v sliki*. Poimenovanje slike se začne z začetnim glasom obravnavane črke.

Slika 2: Abeceda črk v sliki

Tabela 1: Katero sliko predstavlja posamezna črka abecede

Črka	Slika	Črka	Slika	Črka	Slika	Črka	Slika
A	akvarij	G	gosenica	M	miš	Š	šal
B	balon	H	hiša	N	noč	T	tiger
C	cesta	I	igla	O	oblak	U	ura
Č	čebela	J	jagoda	P	pikapolonica	V	vaza
D	dimnik	K	klavir	R	roža	Z	zebra

E	ena	L	luč	S	srce	Ž	žirafa
F	frača						

Vir: lasten.

Črko napišem na tablo, v mivko/polento ali z voščenko na risalni list. Pri tem natančno razložim tudi smer zapisovanja črke. Učence razdelim v skupine. Delo razdelim po postajah. Vsi učenci obišejo vse postaje. Zapisujejo črko s prstom v mivko/polento, s kredo na tablo, z voščenko na risalni list, jo sestavljajo iz gumbov, fižolčkov, slamic, palčk, jo oblikujejo iz volne/vrvice. Vadijo pisanje črke sošolcu na hrbet, jo pišejo s prstom po mizi in sebi v dlan. Pri tem sem pozorna na smer zapisovanja črke.

Sledi zapis črke v zvezek. Najprej naredijo *mavrično črko*. Z desetimi barvicami prevlečejo črko, ki sem jim jo predhodno zapisala v zvezek. Črka je zapisana čez polovico strani velikega zvezka. Pod njo narišejo nekaj predmetov (vsaj tri), katerih beseda za njihovo poimenovanje ima obravnavano črko, in označijo mesto glasu v besedi. Potem zapisujejo črko med črte. Najprej čez dve vrsti, potem čez eno vrsto.

2.1 Abeceda

Ko spoznamo vse črke slovenske abecede, se abecedo tudi naučimo. Učence naučim abecedo s pomočjo pesmi z naslovom Abeceda.

»Mi smo mali šolarji, bi radi se učili,
ko v šolo smo prišli, smo se veselili.
Prvi dan pouka smo črko a spoznali,
Anka, Ana, Anica, v zvezke zapisali.
Abeceda, abeceda,
vsak jo mora dobro znati,
kdor je še ne zna,
kdor je še ne zna,
ta ne zna pač brati.
A b c č d, e f g h i j k, l m n o p r s, š t u v z ž.
Črko be smo drugi dan spet dobro osvojili,
bim, bam, bom, balon, bonbon, smo se naučili.
Abecedo zdaj vemo gladko jedrnato
in vsi prepevamo tole pesmico:
abeceda, abeceda,
vsak jo mora dobro znati,
kdor je še ne zna,
kdor je še ne zna,
ta ne zna pač brati.
A b c č d, e f g h i j k, l m n o p r s, š t u v z ž.«

Claudia: *Abeceda* (splet, videoposnetek).

3 Zaključek

Z dejavnostmi, ki jih uporabljam pri pouku, učenci razvijajo sposobnosti, ki jih potrebujejo, da se bodo naučili brati in pisati. Ob njih se učenec zave glasov, ki sestavljajo besede in odkrije simbole/črke, ki predstavljajo glasove. Pisanje črk ga bo na koncu pripeljalo do branja. Na koncu 1. razreda vsi učenci znajo brati in pisati. Ob prepevanju pesmi *Abeceda* se abecede naučijo vsi učenci. Kot pravi Maria Montessori: »Pomagaj mi, da naredim sam!« (Place, 2011, 191).

4 Viri in literatura

Claudia: *Abeceda* (splet). 2008. Citirano 11. 1. 2020. Dostopno na naslovu: <https://www.youtube.com/watch?v=pzVu5YVjZdk>.

Pečjak, S.: *Psihološki vidiki bralne pismenosti. Od teorije k praksi*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2010.

Place, M.: *100 dejavnosti za učenje branja in pisanja po metodi Montessori*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2011.

Slovar slovenskega knjižnega naslova (splet). 2014. Citirano 10. 1. 2020. Dostopno na naslovu: <http://www.fran.si/>.

Učni načrt za slovenščino (splet). 2018. Citirano 10. 1. 2020. Dostopno na naslovu: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf/.

»Preživetveni« tečaj slovenščine v mednarodnih izmenjavah

A survival course of the Slovenian language within an international exchange

Bernarda Pavlovec Žumer,

Gimnazija Škofja Loka, Slovenija, bernarda.pavlovec-zumer@quest.arnes.si

Izvleček

Ko učitelji pripravljajo mednarodne izmenjave, se pogosto sprašujejo, katere vsebine ponuditi gostujočim dijakom. Pogost motiv dijakov ali učencev za udeležbo na izmenjavi je učenje tujega jezika, kar pa za slovenščino ne velja. Kljub temu pa lahko naši dijaki seznanijo goste z nekaterimi dejstvi o slovenščini in jih naučijo nekaj osnovnih fraz. To lahko storijo kot »preživetveni tečaj slovenščine«. Zasnovan je tako, da združi koristno s prijetnim. Dijaki se že pred gostiteljstvom razdelijo v šest skupin in vsaka pripravi svojo petnajstminutno delavnico ter materiale oz. gradivo za izvedbo. Enako se v šest skupin razdelijo tudi gosti. Ti potem krožijo iz ene delavnice v drugo ter se poskušajo čim več naučiti. Ko vsi obišejo vse točke, sledi odmor, po njem pa tekmovanje, katera skupina se je največ naučila. Zmagovalna skupina prejme nagrado.

Ključne besede: mednarodna izmenjava, slovenščina kot tuji jezik, metajezik, besedišče, dialog, komunikacija, fraza

Abstract

While preparing international exchanges, teachers often wonder what content to offer to the visiting students. A common motive for participating in an exchange is learning a foreign language, which is not the case with Slovenian. However, our students can acquaint their guests with certain facts about the Slovenian language and teach them some basic phrases. They can do this in a form of a 'survival course' in Slovenian. The course is designed to combine useful and enjoyable elements. Slovenian students are divided into six groups prior to the exchange, and each group prepares a fifteen-minute workshop and the materials needed for it. In the same way, the guests are divided into six groups. They then move from one workshop to another and try to learn as much as possible. When everyone has visited all six points, there is a break, followed by a competition to find out which group has learned the most. The winning team receives a prize.

Key words: international exchange, slovenian as a foreign language, metalanguage, vocabulary, communication, phrase

1 Cilji »preživetvenega« tečaja slovenščine

Na Gimnaziji Škofja Loka se takšen tečaj z nekaterimi prilagoditvami izvaja že nekaj let pri gostovanjih tujih šol v mednarodnih izmenjavah. Z njim naj bi gostujoči dijaki vsaj nekoliko spoznali zanje eksotičen jezik države, v kateri so na obisku. Dijaki gostitelji pri pripravi tečaja uporabijo metode poučevanja, kot jih sicer uporabljajo njihovi učitelji pri poučevanju tujih jezikov. Metajezik, v katerem pripravijo tečaj slovenščine, je angleščina.

1.1 Splošni cilji

Splošni cilj, ki naj bi ga dosegli naši dijaki, je spoznati razliko med učenjem/poučevanjem slovenščine kot maternega in kot tujega jezika ter seznaitvev z metodami poučevanja slovenščine kot tujega jezika. Pri tem se dijaki lahko seznajajo tudi s podatki, koliko tujcev se dejansko uči slovenščino in kje vse se jo poučuje. Priprava takšnega tečaja daje pogled na svoj materni jezik z nove oz. drugačne perspektive, je izkušnja javnega nastopanja v angleščini in dejavnost, pri kateri se dijaki medsebojno povežejo.

1.2 Operativni cilji

Naši dijaki pripravijo in izvedejo ustrezen tečaj slovenščine kot tujega jezika, gostujoči dijaki pa dobijo temeljni pogled na slovenski jezik (glasoslovje, besedišče, komunikacija ...) in se naučijo nekaj pomembnih besed in fraz.

2 Dejavnosti

2.1 Potek dejavnosti pred obiskom tujih dijakov

Temu so namenjene štiri ure, saj je treba vse natančno pripraviti.

2.1.1 Učitelj

Učiteljeva vloga je predvsem usmerjanje dijakov, da sami iščejo rešitve, predlagajo dejavnosti. Pri prvi uri frontalno predstavi slovenščino kot tuj jezik in metodiko poučevanja, razlaga, na katerih ravneh se jo poučuje. Dijakom pokaže učbenike oz. spletne strani za učenje slovenščine kot tujega jezika. Pri tem se oblikuje shema na tabli:

– KAJ JE SLOVENŠČINA IN NJENE ZNAČILNOSTI

- besede (učitelj spodbuja razmišljanje dijakov, katere besede bi izbrali in po kakšnem ključu bi jih izbirali);
- besedne zveze in fraze (učitelj sprašuje dijake, katere fraze bi bile po njihovem mnenju resnično uporabne za bivanje v Sloveniji, katerih se želijo naučiti sami, preden obiščejo kakšno državo);
- dialogi (učitelj sprašuje dijake, koliko se z dialogi srečujejo pri učenju tujih jezikov in kako se ti pojavljajo);
- pesem (pojasni, da je petje pesmi dobra metoda za učenje tujega jezika, več, kot je v njej ponavljanja, bolje je).

Pri drugi uri na temelju predhodne tabelske slike skupaj z dijaki oblikuje načrt za »preživetveni« tečaj slovenščine. Točke, ki so jih nanizali pri prejšnji uri, zdaj razširijo s predlogi, kako bi jih izvedli. Ko je to končano, se razdelijo v skupine.

Zdaj dobimo na tabli takšno shemo:

- kaj je slovenščina in njene značilnosti – frontalna predstavitev, morda predstavite power point in učni list;
- besede – učenje besed, slikovni slovar ali kartice;
- besedne zveze in fraze – učenje fraz, učni list;
- dialogi – razumevanje;
- dialogi – učenje na pamet;
- pesem – učenje jezika ob petju, npr. Marko skače.

Tretja in četrta ura sta namenjeni usmerjanju pri pripravi učnih materialov in konzultacijam s posameznimi skupinami. Vsaka skupina se mora udeležiti vsaj ene konzultacije.

Nekatere dejavnosti se lahko izvajajo medpredmetno, npr. slikovni slovar z likovnim poukom, izvajanje pesmi z glasbo.

2.1.2 Dijaki

Prvo uro poslušajo in si zapisujejo ideje, ki se jim ob predstavitvi porajajo, pri drugi uri pa aktivno, s svojimi predlogi, sodelujejo pri načrtovanju tečaja. Glede na področje zanimanja se razdelijo v skupine. Nato pripravljajo gradiva in načrtujejo svoj del predstavitve.

2.2 Dejavnosti med obiskom

Za izvajanje tečaja potrebujemo vsaj tri učilnice. Idealno bi bilo, da bi imela vsaka skupina svojo. Obvezno mora biti v svojem prostoru glasbena delavnica. Pred začetkom vsaka skupina pripravi prostor in vse, kar bodo potrebovali. V eni od učilnic uvodoma predstavijo potek dejavnosti, prosijo goste, naj se razdelijo v skupine, jih opozorijo, da bo na koncu delavnic preverjanje znanja oz. tekmovanje, katera skupina se je največ naučila, nato pa se začne učenje. Gosti krožijo iz delavnice v delavnico, dokler ne obišejo vseh. Zamenjajo je vsakih 15 minut.

Delavnice:

1. *Kdo ali kaj je slovenščina* – ta delavnica poteka frontalno in z učnimi listi. Vsebina: npr. slovenščina je eden od južnoslovanskih jezikov, najstarejši zapisi so Brižinski spomeniki iz 10. stoletja, prvo knjigo smo dobili leta 1550; imamo tri čase, šest sklonov, tri števila – naša posebnost je dvojina, posebni glasovi in črke – č, ž, š ...

2. *Besedišče slovenskega jezika* – s pomočjo slikovnega slovarja ali kartic – učenje besed, izgovor. Sličice za slovar lahko narišejo, lahko jih ustvarjajo skupaj z učiteljem likovnega pouka, lahko pa jih tudi snamejo s spleta. Izdelajo tudi različico v power pointu, ki jo kasneje uporabijo na zaključni prireditvi.

3. *Odigrani dialog* – razumevanje – dijaki napišejo dialog, se ga naučijo in ga pred tujimi dijaki odigrajo, ti pa morajo razbrati pomen in ga pojasniti v angleščini. Najbolje je, da dialog vključuje kakšno tipično situacijo iz šolskega ali družabnega življenja dijakov.

4. *Učenje dialoga na pamet* – komunikacija – tudi ta dialog napišejo dijaki sami, pomembno je, da so v njem težko izgovorljive besede oz. besede s težje izgovorljivimi glasovnimi sklopi, npr. šč. Dialog najprej odigrajo naši dijaki, nato ga pomensko razložijo, potem pa s tujimi dijaki vadijo besedilo. Tuji dijaki dobijo tudi zapis dialoga.

5. *»Preživetvene« fraze* – razlaga okoliščin rabe in pomena, učenje na pamet s pomočjo učnih listov.

6. *Učenje pete pesmi* – (npr. kitica pesmice Marko skače) – pomnjenje; vsaka skupina se nauči eno kitico; dobro je, če so v skupini dijaki, ki igrajo inštrument oz. dobro pojejo, lahko si pomagajo tudi s posnetki na spletu. Vsekakor naj se v to delavnico vključijo bolj glasbeno nadarjeni dijaki.

Sklep dejavnosti

Če se delavnica odvija prvi dan gostovanja, je sklep tečaja lahko tudi uvodna prireditev z uradnim pozdravom. Sledi tekmovanje v znanju slovenščine. Treba je imenovati komisijo in pojasniti pravila ocenjevanja skupin. Ocenjuje se poznavanje besed in fraz ter igranje naučenega dialoga v slovenščini, kjer smo pozorni na izgovarjavo in interpretacijo. Zaključimo z razglasitvijo rezultatov in petjem naučene pesmi, vsaka skupina zapoje svojo kitico. Zmagovalna skupina prejme nagrado.

3 Zaključek

Tak tečaj je primeren uvod v izmenjavo, saj se na njem dijaki spoznajo, prebijejo led, pomaga ustvariti prijetno vzdušje. Tuji dijaki vzamejo učenje resno in po končani dejavnosti pokažejo zanimanje za slovenščino ter poskušajo uporabiti naučeno. Tečaj bi lahko pripravili tudi osnovnošolci, le zahtevnost bi morali prilagoditi. Vsekakor bi lahko izdelali slikovni slovar, naučili tujce slovensko pesmico, odigrali preprost dialog in spodbudili goste, da se ga naučijo.

Čeprav je slovenščina na prvi pogled videti za tuje dijake nezanimiv jezik, odzivi na tečajih, ki so bili doslej izvedeni, kažejo, da ni tako.

4 Viri in literatura

Žepna slovenščina. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2014.

Pirih Svetina N., Ponikvar A.: *A, B, C, ... 1, 2, 3, GREMO*, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2003.

Družbeno odgovorno podjetništvo v razredu (CSR in CLASS)

Three countries, three schools, three enterprises, three development agencies

Marja Podjed

Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica, Slovenija

marja.podjed@gmail.com

Izvleček

Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica se je na vabilo Razvojne agencije za Gornjo Gorenjsko priključila dvoletnemu mednarodnemu projektu Družbena odgovornost podjetij v razredu, ki nam je ponudil dobre možnosti za nadgradnjo teoretičnega šolskega dela z izzivi v samem gospodarstvu v povsem avtentičnih situacijah. Projekt je bil izpeljan v treh državah. Poleg naše šole sta sodelovali še ena avstrijska in ena italijanska šola, tri gospodarske zbornice oz. razvojne agencije ter tri podjetja. Vključili smo 40 dijakov 3. letnika vseh treh programov. Raziskovalno delo je potekalo po načinu študije primera (case study), kjer so dijaki iskali idejne rešitve za jeseniško podjetje Plastkom, d.o.o. Podjetje se ukvarja s predelavo odpadnih sveč, sooča pa se z okoljevarstvenimi, podjetniškimi ter kadrovskimi izzivi. Dijaki so se nato aprila 2019 udeležili enotedenske ekskurzije v Benečiji, kjer smo tudi obiskali partnersko šolo I.I.S.S. Marco Fanno ter nekatera tehnološko najrazvitejša podjetja, maja 2019 pa smo pri nas gostili dijake avstrijske šole HAK Mürzzuschlag.

Ključne besede: družbeno odgovorno podjetništvo, študija primera, predelava odpadnih sveč, avtentična situacija, dijaška izmenjava

Abstract

Economic Grammar and Secondary school in Radovljica was invited by the Development Agency for Upper Carniola- RAGOR to participate in the international two – year project CSR in Class (Corporate social responsibility in Class), which offered us a wonderful possibility to upgrade the theoretical school work with the challenges of modern economy in truly authentic situations. The project was implemented in three countries and besides our school it included two more secondary schools (one from Italy, the other one from Austria), three development agencies, three Chambers of Commerce and three partner enterprises. 40 third grade students of all three programmes at our school were involved in this project. The method of »case study« was implemented in their work, whereby students tried to search for the conceptual solutions for the limited liability company *Plastkom* from Jesenice, which is dealing with waste candle recycling and is facing economic, environmental and personnel challenges (shortcomings).

In April 2019 students from Slovenia went on a one-week excursion in Veneto, where they visited our partner school I.I.S.S. Marco Fanno and some of the technologically most advanced enterprises. In May 2019 our school hosted secondary school students from HAK Mürzzuschlag, our partner school from Austria.

Key words: corporate social responsibility, case study, waste candle recycling, authentic situation, students exchange

1. Predstavitev sodelujočih v projektu

Na povabilo Razvojne agencije Zgornje Gorenjske RAGOR se je Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica v šolskem letu 2017/2018 vključila v dvoletni mednarodni Erasmus+ projekt, v katerem so naši dijaki raziskovali stanje družbeno odgovornega podjetništva v Sloveniji.

Poleg naše šole sta v projektu sodelovali tudi italijanska šola **Istituto Istruzione Superiore "MARCO FANNO"** iz kraja **Conegliano v Benečiji** ter avstrijska šola **HAK Mürzzuschlag**, trgovska akademija iz istoimenskega kraja.

Projekt je potekal tudi v sodelovanju s tremi razvojnimi agencijami iz Italije, Avstrije in Slovenije, glavni koordinator pa je bilo Združenje gospodarskih zbornic dežele Benečije (Unioncamere del Veneto iz Benetk). Za sodelovanje v projektu smo prosili tudi Inštitut za razvoj družbene odgovornosti (IRDO).

Koordinacijo je prevzela avtorica članka.

2. Cilji projekta

S projektom smo želeli dijakom ponuditi možnost za nadgradnjo njihovih teoretičnih znanj s spoznavanjem povsem avtentične situacije v gospodarstvu, s čimer smo svet dela dijakom neposredno približali.

3. Ozavestiti pomen družbene odgovornosti podjetij

Prav tako je bil velik izziv že sama tema. Znotraj področja družbene odgovornosti podjetij so se dijaki orientirali zlasti na tri področja: kako naj podjetje čim bolj pripomore k varovanju okolja, kako zagotoviti boljše pogoje za vse vpletene v poslovanje; tako za zaposlene, dobavitelje, kot tudi za stranke ter kako kot podjetje razviti kar najboljše sodelovanje z lokalno in tudi širšo skupnostjo.

Sodelujoče šole so v šolskem letu 2017/18 najprej preko webinarja izvedle izobraževanje učiteljev mentorjev, ki so kasneje dijakom posredovali znanje v okviru ekoloških dni, delavnic in projektne dela.

4. Študija primera: jeseniško podjetje Plastkom, d.o.o

Samo delo je potekalo na osnovi raziskovalnega dela t.i. »case study« (študija primera), izhajajoč iz konkretnih situacij v gospodarstvu, katere so dijaki najprej temeljito raziskali, kasneje pa iskali idejne rešitve.

V našem primeru so dijaki analizirali položaj jeseniškega podjetja Plastkom, d.o.o, ki se ukvarja s predelavo odpadnih sveč. Velike količine nakopičenega odpadnega materiala postanejo v Sloveniji očitne zlasti po vsakem prvem novembru.

Junija 2018 so dijaki podjetje tudi prvič obiskali in se na mestu samem seznanili z dejanskimi razmerami. Velik izziv za podjetje predstavljajo neurejeno in očem neprivlačno kopičenje odpadnih sveč okoli samega objekta, saj ustreznega skladišča nimajo. Neurejena okolica podjetja je tudi glavni razlog, da lokalna skupnost podjetju ni naklonjena, čeprav opravlja koristno dejavnost in okoliškemu prebivalstvu nudi delovna mesta.

Dodatne težave predstavljajo nekakovostni proizvodni prostori, monotono delo ob traku ter pomanjkanje delavcev.

5. Izpeljava šolskega tekmovanja

V šolskem letu 2018/2019 smo v projekt vključili 40 dijakov in sicer vse dijake 3. letnika smeri ekonomski tehnik in ekonomska gimnazije ter 10 dijakov usmeritve medijski tehnik

Sestavili smo 10 mešanih skupin s štirimi dijaki. Oblikovanje skupin dijakov različnih strok se je izkazalo za pozitivno, kajti dijaki različnih programov lahko s svojim specifičnim znanjem dodatno pripomorejo h kakovostnemu skupnemu rezultatu, hkrati pa se učijo tudi sodelovanja.

Direktorica podjetja Plastkom, d.o.o, gospa Mojca Korbar, je 14. 11. 2018 obiskala šolo, kjer je dijakom ponovno predstavila stanje v podjetju in jim tako ponudila izhodišče za iskanje idej za optimiziranje delovanja podjetja.

Raziskovalno delo dijakov se je sprva predvsem osredotočalo na analizo prednosti in šibkosti podjetja Plastkom, d.o.o., kasneje pa so v ospredje raziskovanja stopila sama izhodišča družbene odgovornosti podjetja.

Krovno vprašanje se je glasilo: Kako naj podjetje postane za lokalno skupnost bolj sprejemljivo?

Tako so dijaki iskali tudi odgovore na vprašanja kako naj podjetje ravna še bolj ekološko, kako na različnih nivojih izboljšati razmere za zaposlene, kako razviti uspešnejše sodelovanje z lokalno skupnostjo ter nenazadnje, kako biti še bolj poslovno uspešen.

Sledilo je osemdnevno skupinsko delo, smo pa v tem času podjetje na Jesenicah ponovno obiskali in pridobili še dodatne informacije.

Dijaki, ki so do takrat zbrali že kar nekaj idej za izboljšanje razmer, so imeli namreč možnost, da od direktorice podjetja dobijo natančne odgovore na povsem specifična vprašanja, ki so se jim postavila med raziskovanjem ter snovanjem idejnih rešitev.

Vsaka skupina je morala izgotoviti več vrst dokumentov:

1. Vsaj 10 strani teksta v A4 formatu ki je vseboval kratko predstavitev projekta, opis problema in predvsem strategije reševanja, opis rešitve, izbor najboljše ideje ter povzetek v angleškem jeziku.
2. Vsaka skupina je morala pripraviti petminutno predstavitev, za katero je morala imeti pripravljeno tudi elektronsko prosojnico. Tudi pri tej dokumentaciji so morali dijaki poskrbeti za oznako z vsemi logotipi projekta.
3. vsaka skupina je samostojno s telefoni posnela tudi dvominutni video, v katerem so v angleščini predstavili svoj pogled na reševanje vseh izzivov v podjetju, svoje ugotovitve ter predlagane rešitve. Te videe smo nato poslali v Italijo, kjer jih je naš glavni koordinator Združenje gospodarskih zbornic dežele Benečije (Unioncamere del Veneto iz Benetk) objavil na platformi youtube, dijaki vseh treh sodelujočih šol pa so bili pozvani, da videe vzajemno všečkajo.

Deveti dan projekta, 26. 11. 2018, je sledilo šolsko tekmovanje v obliki javnega nastopa, kjer so vse skupine predstavile svoje delo ostalim dijakom šole ter strokovni žiriji. Le-to so sestavljali direktorica podjetja Plastkom, d.o.o., gospa Mojca Korbar, takratni direktor Razvojne agencije Zgornje Gorenjske (RAGOR), gospod Stevo Ščavničar ter direktorica Inštituta za razvoj družbene odgovornosti (IRDO), Anita Hrast.

Kriteriji, po katerih je žirija točkovala delo dijakov, so bili kreativnost in inovativnost, uporabnost ideje za podjetje, koristi za okolje, zaposlene ter širše druženo okolje, vsebina in oblika dokumentacije, zgradba in vsebina ustne predstavitve ter govorne sposobnosti pri ustnem nastopu.

Predstavitve so se udeležili tudi gospod Ciril Globočnik, župan občine Radovljica, gospod Miha Kovačiča z Ministrstva za okolje in prostor, Sektor za odpadke, ter novinarki časopisa Gorenjski glas.

Iz tega dela so dijaki prejeli polovico točk, drugo polovico pa so si priborili glede na število všečkov pri njihovih videih. Tu je bilo glasovanje zaključeno 10.12.2018, ko smo tudi objavili tudi skupinske rezultate. Zmagovalna ekipa je za nagrado prejela dvodnevni izlet po lastni izbiri.

6. Mednarodna izmenjava dijakov

6.1. Naši dijaki v Italiji

Po opravljenem šolskem tekmovanju so naši dijaki v aprilu 2019 odpravili na enotedenski obisk Benečije. Skladno z vsebino projekta smo si ogledali drugo največjo tiskarno v Evropi; Grafica Veneto; katera energijo za svoje delovanje v celoti pridobiva

s pomočjo obnovljivih energetskega virov. Obiskali smo tudi tehnološko visoko razvito podjetje Texa S.p.A, ki razvija diagnostična orodja za avtomobile, tovornjake, motorje...

Spoznali smo tudi našo partnersko šolo I.I.S.S. "MARCO FANNO", kjer so tri **zmagovalne ekipe iz obeh šol predstavile rezultate svojega raziskovalnega dela. Italijanski dijaki so za svojo študijo primera izbrali vinarno Perlage, ki se ukvarja s proizvodnjo biološkega vina. To podjetje smo kasneje tudi obiskali.**

Italijanski in naši dijaki so na temo družbena odgovornost podjetij sodelovali tudi na skupnih delavnicah, smo pa naša teoretična znanje izkazali tudi v tako imenovanih »business games«.

Poleg strokovnega dela smo si vzeli čas tudi za spoznavanje severne Italije. Ogledali smo si mesta Treviso, Monastier, Conegliano ter seveda Benetke ter njeno mestno četrt Mestre.

6.2. Avstrijski dijaki na obisku pri nas

Od 13. 5. do 17. 5. 2019 pa je bilo pri nas na obisku 40 avstrijskih dijakov Z NJIHOVIMI spremljevalnimi učitelji.

Tudi tu so zmagovalne skupine predstavile izkušnje s svojim delom pri projektu, kasneje so področje trajnostnega razvoja in družbene odgovornosti podjetij osvetlili tudi nekateri drugi zanimivi govorci.

Avstrijske dijake smo povabili na ogled turističnega kompleksa Garden Village na Bledu, seveda smo se povzpeli tudi na Blejski grad.

Tudi avstrijski gosti so si ogledali podjetje Plastkom, prav tako smo na šoli zanje organizirali različne delavnice na temo projekta CSR.

Kasneje si je avstrijska skupina na enodnevni ekskurziji na Primorsko ogledala tudi Škocjanske jame, Sečoveljske soline ter Izolo.

7. Zaključek

S tem projektom so dijaki združili njihova do sedaj pridobljena teoretična strokovna znanja z izzivi dela v povsem avtentičnih situacijah v realnem delovnem okolju, ob tem pa so krepili zavedanje o vrednotah trajnostnega razvoja. Dijakom je uspelo najti izvirne in tudi uporabne idejne rešitve za ekološko ter kadrovske problematiko podjetja Plastkom, prav tako so nanizali veliko predlogov za izboljšavo sodelovanja z lokalno skupnostjo. S kasnejšo mednarodno izmenjavo dijakov pa so zagotovo dodatno razvili svoje medkulturne zmožnosti ter tujejezične kompetence, saj je bil delovni jezik pogosto angleški.

Ne nazadnje pa je imel projekt pozitivne učinke tudi na osebni in strokovni razvoj učiteljev, brez njihovega zavzetega sodelovanja in njihove pripravljenosti za uvajanje novosti ga namreč niti ne bi mogli izvesti.

8. Viri in povezave

1. Spletna stran Združenja gospodarskih zbornic Benečije, področje Družbeno odgovorno podjetništvo, 16. 01. 2020 <https://csrinclass.wixsite.com/csrinclass>

2. Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica, šolska spletna stran, projekt Družbeno odgovorno podjetništvo, 16. 01. 2020 <https://www.egss.si/index.php/projekt-csr-in-class/>

3. Ekonomska gimnazija in srednja šola Radovljica, šolska spletna stran, projekt Popestrimo šolo in Družbeno odgovorno podjetništvo; 16. 01. 2020 <http://egss.eu/2018/11/26/csr-video/>

Gibanje – podpora učenju

Motion – support for learning

Simona Rečnik Fekonja

2. osnovna šola Slovenska Bistrica, Slovenija, simona.recnikfekonja@2os-slb.si

Izvleček

Časi, ko so učenci tiho sedeli v klopih, so že zdavnaj mimo. Razlog je delno v tem, ker vse več učencev tega ne zmore, delno pa zato, ker se zavedamo, da telesna aktivnost aktivira možgane in izboljša proces učenja. Šola je dolžna zagotoviti učencem čim bolj spodbudno in učinkovito učno okolje, zato smo gibanje prenesli tudi izven telovadnice, športnih površin in ur športa ... šola ponuja učencem za gibanje številne možnosti in spodbude skozi celoten učni proces oz. skozi učenčev bivanje v šoli. K poskoku, počepu, hitremu koraku vabijo otroka talne igre po hodnikih. V učilnicah imamo poleg klasičnih stolov žoge za vadbo in sedenje, različne druge alternativne oblike sedežev, kinestetične mize ... Vse več učiteljev načrtno vključuje v svoje poučevanje različne oblike gibanja. Razvijajo se mnogi novi načini, tehnike in metode, kako smiselno in smotno integrirati gibanje v sam učni proces. Vse boljše razumemo, da telesna aktivnost, dvig srčnega utripa, gibanje pomagajo učencu do boljše koncentracije, večje osredotočenosti in višje motivacije za učenje.

Ključne besede: gibanje, učenje, možgani, osredotočenost, motivacija, uspešnost.

Abstract

Times when students sat quietly in the class are long gone. The reason is partly that more and more students are not capable of sitting still during lessons and partly because we are aware that physical motion activates brain and improves the process of learning. School is obligated to provide students with the most supportive and effective learning environment so this is the reason why we brought movement outside the gymnasiums, sport fields and sport lessons... school offers students many possibilities and encouragements for motion during the whole learning process or through the whole day spend in school. Floor games in the school corridors are inviting students to jump, squat and quicken the pace. There are big gym balls and other alternative seating arrangements also kinaesthetic desks beside the classic school chairs in the classrooms. More and more teachers intentionally integrate different forms of motion in their teaching. New ways, techniques, and methods are being developed how to intergrade motion in the learning process itself. More and more is understood that physical activity, high heartbeat and motion help students to obtain better concentration, clearer focus and stronger motivation for learning.

Key words: motion, learning, brain, focus, motivation, success.

1 Zakaj se je nujno gibati

Gibanje vpliva na ustvarjalnost, povečano motiviranost za sodelovanje in učenje, boljše razumevanje in zapolnitev učne snovi ter večjo ustvarjalnost učencev.

Raziskave Inštituta za varovaje zdravja RS so pokazale, da obstajajo statistično pomembne razlike v značilnih gibalne/športne aktivnosti po spolu tako pri odraslih kot pri mladostnikih. Ženske in dekleta so manj gibalno aktivne, dečki in fantje pa se v prostem času ob drugih aktivnostih pogosteje ukvarjajo tudi s športom. Dečki so aktivni predvsem pri kolektivnih športih, največkrat je to nogomet in košarka. Deklice pa se odločajo za ples in športno gimnastiko. Kar 26,7 % otrok ni vključenih v nobeno športno dejavnost. 10-letni otroci v povprečju kolesarijo in hodijo manj kot 8-letni in 9-letni. Najpogostejši dejavniki, ki vplivajo na gibalno in športno aktivnost mladih, so ob starosti in spolu tudi socialno-ekonomski dejavniki, psihološki ter demografski dejavnosti oz. dostopnost do gibalnih ter športnih programov, rekvizitov in orodij. Višji je socialno-ekonomski položaj otroka in njegovih staršev, večja je možnost izbire preživljanja prostega časa. (Zurc, 2008)

Šola ima velik pomen v razvoju otroka. Vsak otrok ima pravico biti uspešen. Klub temu da šolanje ni edino področje v življenjskem poteku posameznika, pa vendarle igra v njem izredno pomembno vlogo. Gibalne aktivnosti omogočajo ustrezen otrokov telesni in gibalni razvoj, pa tudi intenzivnejši kognitiven, socialni in čustven razvoj ter hkrati s tem čim višji šolski uspeh. Poznavanje natančne vloge gibalne aktivnosti v otrokovem razvoju nam omogoča tudi pripravo kvalitetnih učnih ur. (Zurc, 2008)

Celostno naravno učenje je danes samoumevno. Znanost ugotavlja, da je učenje najbolj učinkovito, če se poleg vida, sluha in govora vključuje tudi telesna aktivnost. Izražanje in ustvarjanje z gibanjem pogloblja doživljanje, to pa povečuje motivacijo, olajšuje razumevanje in izboljšuje zapomnitev. (Kroflič in Godec, 1995)

V šolah je še vedno preveč besed in premalo dejanj. Še vedno se z živahnim otrokom predvsem pogovarjamo in ga prepričujemo, da mora mirovati, namesto, da bi se gibal z njim, mu omogočili, da bi sprostil svojo energijo in si z ustvarjalnim gibanjem gradi pozitivno samopodobo. Še vedno težko dojamemo, da naraščajočega nasilja ni mogoče preprečevati z besedo. (Kroflič in Godec, 1995)

2 Možgane pripravimo na učenje

Behavioristični optometriki in delovni terapevti že več kot petdeset let opravljajo raziskave, ki dokazujejo vpliv gibanja na učenje. Telovadba za možgane je zaporedje preprostih in lahkotnih gibov. Te vaje lajšajo učenje, predvsem pa spodbujajo učne spretnosti. Pedagogi poskušajo neuspešne učence najpogosteje spodbuditi s programi za boljšo motivacijo, s pohvalo, utrjevanjem znanja in nenehnim

ponavljanjem učne snovi, da bi se jim vtisnila v spomin. Toda ti načini so le deloma uspešni. Učenci naučenega velikokrat ne morejo izraziti in se zato neuspešni. Telovadba za možgane prebudi učenčeve prirojene sposobnosti za učenje. (Dennison in Dennison, 2007)

Moja izkušnja je, da učencem telovadba za možgane ugaja. Ko se z njo seznani, si želijo vaditi, posredujejo jo tudi svojim prijateljem in staršem. Mnogokrat učno uro začnemo prav s telovadbo za možgane.

2. 1 Voda

Učence spodbujam k pitju vode. Voda je zagotovo zelo pomembna za kognicijo, ker naše možganske celice potrebujejo vodo, da lahko pravilno delujejo. Ko nimamo dovolj vode v našem telesu, se voda pravzaprav izloča iz možganskih celic in to povzroča motnje v njihovem delovanju.

»Zaradi stresa, ki ga doživljamo, se količina vode v telesu zmanjša.« (Dennison in Dennison, 2007) Telo najbolje sprejema vodo sobne temperature. Za zdravo življenje je potrebno popiti od liter do dva litra in pol vode na dan oziroma vsaj 30 ml na kilogram telesne teže. S tem izboljšujemo učne spretnosti in sposobnosti, izboljšujemo pomnjenje informacij in njihov ponovni priklic v zavest. Voda lajša umsko utrujenost, sporoča stres in izboljšuje sporazumevanje in socialne spretnosti. (Dennison in Dennison, 2007)

Prav tako spodbujam zračenje učilnice. Ko prezračimo učilnico, omogočimo, da topel in predvsem vlažen zrak zamenjamo z bolj suhim. Tudi s tem preprečimo slabo počutje in utrujenost učencev. Svež zrak omogoči učencem boljšo koncentracijo, lažje razmišljanje in učenje. Čas zračenja prilagodimo zunanji temperaturi oziroma razliki temperature zraka zunaj in znotraj ter velikosti učilnice. Najboljše je, da odpremo okna na stežaj, ko smo zunaj razreda.

2. 2 Miselni gumbki

Telovadbo za možgane začnemo z aktivacijo miselnih gumbkov. Z eno roko masiramo mehko tkivo pod ključnico in levo od prsnice, drugo roko pa položimo na popek. Zamenjamo položaj rok, da spodbudimo še drugo polovico. Te točke masiramo dvajset do trideset sekund. Sprva so te točke občutljive, po nekaj dneh ali tednu pa občutljivost popusti. Ta vaja spodbuja možgane za pošiljanje sporočil iz desne možganske polovice v levo in obratno, spodbuja boljšo prekrvavitev možganov, prav tako izboljšuje telesno ravnotežje, poveča raven energije, izboljša sposobnost gledanja

z obema očesoma, izboljšuje težave z obračanjem črk in števil, lažje sedenje ... (Dennison in Dennison, 2007)

2. 3 Križno gibanje prek sredine

S pitjem vode in masiranjem miselnih gumbkov smo pripravili telo na vaje križnega gibanja. Z vsako roko se izmenično dotikamo nasprotnega kolena. Pred testom ali za njim. Dotikamo se lahko tudi gležnjev, s komolci kolen ... Ker učenci že preveč sedijo, vaje ne izvajamo sede, čeprav je to mogoče. »Vaja spodbuja sledenje z očmi od leve proti desni, boljšo koordinacijo, boljši sluh in vid, s to vajo smo bolj pripravljeni na črkovanje, pisanje, poslušanje, branje in razumevanje.« (Dennison in Dennison, 2007)

Strokovnjaki so postavili teorije, da križno gibanje celega telesa spodbuja delovanje govornega in jezikovnega centra v možganih. Učinkovito je zato, ker omogoča učenje s celimi možgani. Križno gibanje prek telesne spodbuja boljšo koordinacijo leve in desne strani telesa, boljše dihanje in večjo vzdržljivost, bolj usklajeno gibanje in zavedanje prostora ter boljši sluh in vid. Zato razvija učne sposobnosti in spretnosti črkovanja, pisanja, poslušanja, branja in razumevanja.

2. 4 Vaje za povezovanje in umirjanje

Z vajami za povezovanje in umirjanje nadziramo in usmerjamo pozornost in razpršeno energijo. Možgane spodbudimo za čustveno osredotočenje, prizemljitev ter večjo pozornost. S tem izboljšujemo samonadzor in občutek prijetnega počutja v okolju. S temi vajami vzpostavimo povezavo obeh možganskih polovic, izboljšamo usklajenost gibov pri finomotoriki. Vajo izvajamo stoje. Prekrižamo levo nogo čez desno. Roke iztegnemo predse, prekrižano levo zapestje prek desnega, prepletemo prste in položimo roke na prsi. Nato zapremo oči, globoko dihamo in se kako minuto sproščamo. Ko damo prekrižane noge narazen, staknemo konice prstov obeh rok in še naprej kako minuto globoko dihamo.

3 Gibanje med učno uro

3.1 Odmori za možgane

»Odmori za možgane so namenjeni temu, da se možgani spočijejo od učne vsebine. To so večinoma preprosto zabavni in norčavi. Smeh ni le pol zdravja, ampak tudi

odličen motivator.« (Prgić, 2018) Kdaj je pravi čas za možgansko pavzo? Ko opazim, da je učencem motivacija padla, ko z očmi tavajo, ko ne morejo več slediti razlagi, ko zehajo, ko drezajo drug v drugega. Takrat je pravi čas za pavzo. Po navadi jo potrebujejo vsakih 20 minut. Prgić (2018) ponuja različne igre: trije pozdravi, pisanje s telesom, vroč kostanj, ulovi ga, zamrznjen ples, podajanje za hrbet, hrbtno vstajanje, družabni sprehod, trki s komolcem, podajanje s stopalom, met v zrak z obratom....Takšna pavza traja tri do pet minut. Potem so učenci sproščeni in se lažje zberejo za nadaljevanje učne ure.

3. 2 Fitnes v razredu

Minuto za fitnes si v razredu lahko privoščimo. Lahko opravimo enostavne lokomotorne vaje, to so vaje, ko se premaknemo z ene točke na drugo s hopsanjem, poskakovanjem, galopom, drsnim korakom ... Najlažje so vaje na mestu in so še posebej primerne za učilnico. To so nelokomotorne vaje kot na primer zasuki, raztezanje, upogibanje in zamahi. Učenci še posebej uživajo v manipulativnih gibalnih vajah, kjer sodelujejo večje mišične skupine oz. celotno telo. V učilnici lahko izvajamo naslednje vaje: podajanje /lovljenje, odbijanje / vodenje, ravnotežje in vlečenje in potiskanje.

3. 3 Sprostitev

Možgani potrebujejo vzpodbudno okolje. Čustveno vzdušje v učilnici vpliva na učence in na njihovo zmožnost usvajanja novih informacij. Možgani razvrščajo informacije po nujnosti. Zato je potrebno, da imajo učenci zadovoljene fiziološke potrebe. Med osnovne potrebe spada tudi potreba po varnosti in sprejetosti. Učenci morajo biti sproščeni. Najlažje jih sprostimo s humorjem, glasbo in gibalnimi aktivnostmi. Pri učencih vzpodbujamo občutek pripadnosti, samozavest in dobre medsebojne odnose, s tem bomo pripomogli k večjem zanimanju za drugega in za učno snov, aktivno udeležbo in sodelovanje pri pouku in lažje sledenje snovi. Naj nam ne bo škoda časa za dober vic, ki si ga učenci pripravijo doma in ga lahko ob primernem času tudi povedo. Na predmetni stopnji lahko več časa medsebojnem povezovanju namenimo pri razrednih urah in med dnevi dejavnosti. Izberemo take socialne igre, da se učenci gibajo.

4 Zaključek

Najboljši učni uspeh dosegajo otroci, ki so v prostem času gibalno aktivni vsaj dvakrat na teden. S pogostnostjo in organiziranostjo pristočasne gibalne aktivnosti statistično

pomembno narašča šolska uspešnost. Z zmanjševanjem gibalne aktivnosti pa šolska uspešnost upada. Gibanje pri učencu oblikuje tiste osebnostne lastnosti, ki so odločilne za visok učni uspeh. Ukvarjanje s športom je človekova potreba od rojstva do smrti. Zato bi šole morale izkoriščati svoje možnosti za vključevanje svojih učencev in učenk v vse vrste gibalnih dejavnosti. Športna aktivnost pomeni za šolskega otroka telesno in duševno razbremenitev. Ta pa mu omogoča boljšo zbranost s tem kvalitetnejše delo v šoli. (Zurc, 2008)

5 Viri in literatura

Dennison, P. E. in Dennison, G. E.: *Teleobadba za možgane: 26 vaj za boljši učni uspeh*. Ljubljana: Rokus Klett, 2007.

Kroflič, B. in Godec, D.: *Igra - gib - ustvarjanje – učenje*. Novo mesto: Pedagoška obzorja, 1995.

Prgić, J.: *Kinestetični razred, učenje skozi gibanje*. Griže: Svetovalno-izobraževalni center MI, 2018.

Zurc, J.: *Biti najboljši: pomen gibalne aktivnosti za otrokov razvoj in šolsko uspešnost*. Radovljica: Didakta, 2008.

Matematični potep

THE MATHEMATICAL WALK

Jana Remic

Osnovna šola Predoslje Kranj, Slovenija, jana.remic@quest.arnes.si

Izvleček

Matematični potep učencem prikaže korist in potrebo pouka matematike v vsakdanjem življenju. Ker so učenci dandanes vsakodnevno povezani s sodobnimi tehnologijami, je njihovo navdušenje in obvladovanje te tehnologije smiselno izkoristiti tudi za matematični potep.

V prispevku je predstavljen primer potepa v naravo, kjer s pomočjo informacijsko-komunikacijske tehnologije učenci rešujejo naloge, povezane z matematiko. Povezali smo se s snovalci aplikacije CŠOD Misija in s pomočjo aplikacije ustvarili svojo misijo.

V želji, da bi učencem približali kulturne znamenitosti mesta Kranj, smo jih vpletli v matematično misijo po mestu Kranj. Uporabniki z omenjeno aplikacijo iščejo točke (zanimivosti) na terenu, kjer potem rešujejo matematične naloge, ki so vsebinsko povezane s kulturno znamenitostjo, pri čemer vrstni red reševanja nalog ni pomemben.

Na ta način smo povezali kulturne znamenitosti mesta Kranj z matematiko in modernimi informacijsko-komunikacijskimi tehnologijami.

Ključne besede: matematični potep, informacijsko-komunikacijska tehnologija, kulturne znamenitosti, mobilna aplikacija.

Abstract

The mathematical walk shows pupils the benefits and use of mathematics in everyday life. Since nowadays pupils use modern technology on a daily basis, it makes sense to employ their enthusiasm and mastery of technology also for the mathematical walk. The article presents an example of a mathematical walk where pupils solve tasks related to mathematics with the help of information and communications technology. We contacted the developers of the app CŠOD Misija and created our own mathematical mission with their app. In order to teach the pupils more about the cultural landmarks of Kranj, we included them in our mathematical mission around the town. The users of the app have to find different sites (landmarks) around Kranj and solve mathematical tasks that are related to the cultural landmark. The tasks do not have to be solved in any particular order. By doing this we managed to establish a link between the cultural landmarks of Kranj, mathematics and information and communications technology.

Keywords: mathematical walk, information and communications technology, cultural landmarks, mobile app.

1 Uvod

Ali ste se kot učitelji pri pouku matematike že kdaj znašli v položaju, ko so vam učenci zastavljali vprašanja, kot so: »Zakaj se moramo to učiti?« ali pa »Kje v življenju bomo to potrebovali?«. Učitelji matematike pri tem navadno nanizamo kar nekaj odgovorov, kje v življenju bodo učenci to potrebovali ali pa kateri poklici to znanje potrebujejo, vendar nemalokrat ostane občutek, da učencev s svojimi odgovori nismo popolnoma prepričali. V prispevku bomo predstavili Matematični potep po Kranju, v katerem bodo učenci sami raziskovali kulturne znamenitosti mesta Kranj, ob tem pa spoznavali, da se matematika nahaja na vsakem koraku.

Matematični potep po Kranju bomo izvedli z učenci Osnovne šole Predoslje Kranj, katere ustanoviteljica je Mestna občina Kranj. Namen matematičnega potepa po Kranju je seznanitev učencev z kulturno dediščino Kranja in prikaz uporabnosti matematičnega znanj izven šolskih klopi, saj ima šola pomembno vlogo pri približevanju kulturne dediščine učenčevega domačega kraja. Otrokom je treba približati kulturno dediščino in krepiti pozitiven odnos do nje, kar pa je v dobi hitrega razvoja IKT včasih pravi izziv, ki se ga je treba lotiti sistematično in z natančno izdelanimi cilji

Učenci generacije Z (1995–2010) so rojeni v tehnologijo, saj so se rodili med pametnimi telefoni, tablicami in plazmami, pri čemer pa je treba poudariti, da so to tehnologijo odkrili brez navodil, ne da bi jih kdo karkoli učil (Massot, 2018). Učenci pametne telefone imajo in jih uporabljajo dnevno, zato je še toliko bolj pomembno, da se jih pri uporabi pravilno usmerja in jim pripravlja primerne vsebine. Škabarjeva ugotavlja, da je IKT pri učencih zelo pomemben za razvoj njihovih spretnosti. Učenje na tak način je za njih zanimivejše in pomembno za nadaljnje izobraževanje (Škrabar, 2010).

2 Razlogi za učenje matematike na prostem

Razlogov, zakaj je smiselno vključevati aktivnosti, podobne matematičnemu potepu, v pouk matematike, je kar nekaj. Skribe Dimec (2012) navaja kar nekaj razlogov in sicer: omogoča učencem realno, pozitivno izkušnjo; izboljša fizično in mentalno zdravje učencev; poveča motivacijo, navdušenje, samozavest; manj je težav z motnjami pozornosti; izboljša vedenje učencev v razredu; izboljša učne dosežke; omogoča socialni razvoj; spodbuja individualne učne metode; poveča skrb in odgovornost za okolje ter omogoča medpredmetno povezovanje.

Matematični potep je ena od aktivnosti, s katero učenci spoznajo, da je matematika v veliki meri vključena v okolico, v kateri živimo. S tako aktivnostjo lahko preprosto vzpostavljamo tudi povezavo matematike z drugimi predmetnimi področji (športna vzgoja, kultura, slovenski jezik ...), hkrati pa uresničujemo tudi več splošnih ciljev, zapisanih v učnem načrtu za matematiko. Eden izmed njih je doživljanje matematike kot prijetne izkušnje. Z aktivnostmi v naravi učencem popestrimo pouk matematike, ki je vsaj za nekatere večkrat nezanimiv ali pa preveč abstrakten. S takimi dejavnostmi tudi prispevamo k dvigovanju samozvesti otrok pri srečevanju z matematičnimi

vsebinami. Teme, obravnavane pri pouku, sedaj učenci prepoznajo v naravi. Take ugotovitve jih navdajajo z veseljem in jim dajejo občutek zadovoljstva (Kosi Ulbl, 2007).

3 Matematični potep po Kranju

Matematični potep po središču mesta Kranj smo izvedli z učenci, razdeljenimi v skupine po 3 ali 4. Pri potepu smo si pomagali z aplikacije CŠOD Misija, pri čemer pa so se vsa matematična vprašanja nanašala na kulturne znamenitosti v mestu Kranj. Pred izvedbo dejavnosti smo se z učenci v razredu pogovorili o pristopih k reševanju nalog in o samem delovanju aplikacije. V vsaki skupini si je eden od učencev na svoj pametni telefon naložil aplikacijo CŠOD Misija.

Preden so učenci odšli na misijo po mestu Kranj, so se prijavili v Misijo »Matematični potep po Kranju« in nato so lahko pričeli z reševanjem nalog (glej sliko 1). Vendar so le-te lahko rešili šele, ko so prispeli na točno določeno lokacijo, za kar so morali spremljati svoj položaj na zemljevidu, ki je bil povezan z GPS naprave. Vrstni red prijave na naloge pa je bil poljuben.

Slika 1: Prijava na misijo »Matematični potep po Kranju«

Ko so učenci prispeli do določene lokacije oz. znamenitosti mesta Kranj, so si najprej prebrali krajši opis same kulturne znamenitosti, ki je bil zgolj informativne narave, nato pa so se lahko lotili reševanja naloge, ki je bila praviloma vezana na znamenitost. Naloge so bile dveh različnih tipov: odgovarjanje ali izbiranje pravilnega odgovora. S pravilno rešenimi nalogami so zbirali točke, z nepravilnimi odgovori pa so točke izgubljali. Pot je bila uspešno opravljena oziroma naloge pravilno rešene, če so zbrali vsaj 80 % vseh možnih točk. Vsekakor pa je tukaj ključnega pomena tudi sodelovanje učencev v skupini.

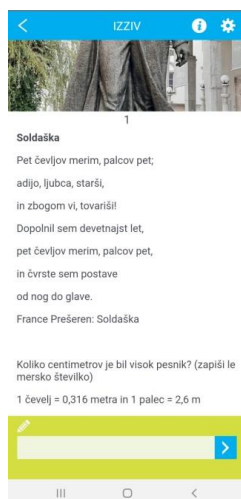
V nadaljevanju predstavljamo nekaj primerov nalog iz Matematičnega potepa po Kranju.

- Prešernov spomenik

Ko so učenci prišli v bližino Prešernovega spomenika v Kranju, so si najprej prebrali kratek opis le-tega (glej sliko 2), nato pa so se lahko prijavili k reševanju naloge. Naloga je bila vezana na Prešernovo pesnitev Soldaška, v kateri pesnik razkrije svojo višino, izraženo v čevljih in palcih. Za pomoč so imeli učenci napisane pretvorbe iz starih dolžinskih enot v metre. Učenci so pridobili nove točke s pravilno vpisano višino pesnika, izraženo v centimetrih (glej sliko 4).

Slika 2: Prijava na izziv

Slika 3: Naloga

Slika 4: Pridobitev točk

- Mestna knjižnica Kranj

V bližini Mestne knjižnice Kranj so se učenci prijavili na izziv, ki se je nanašal na število gradiv v Mestni knjižnici Kranj na lokaciji Kranj. Pred prijavo na izziv, so si lahko prebrali opis o stavbi, v kateri se nahaja knjižnica. Učence je nato čakala naloga: »V Mestni Knjižnica Kranj je približno 440 000 enot gradiva. Poleg knjižnice pred vami, MKK deluje še na 6 lokacijah, v katerih je približno 25 % vsega gradiva ter potujoči knjižnici, v kateri je približno 5 % vsega gradiva. Koliko enot gradiva je v knjižnici pred katero stojite?«. Učenci so pridobili nove točke z vpisom pravilnega števila gradiv.

- Gimnazija Kranj

Pri Gimnaziji Kranj so se učenci prijavili na izziv imenovan Rimske številke. Na stavbi so morali poiskati letnico izgradnje, zapisno z rimskimi številkami. Ob pravilnem zapisu letnice z arabskimi številkami so učenci pridobili nove točke.

- Grad Khiselstein

V neposredni bližini gradu so si učenci lahko prebrali kratko zgodovino le-tega in se nato prijavili na izziv »Kranj prvič kot mesto«. Za pridobitev novih točk so morali učenci poiskati ime kavarne 12.56 in rešiti nalogo: »V sklopu gradu je danes tudi Kavarna Khiselstein. Ime kavarne vam pove letnico, ko je bil Kranj prvič omenjen kot mesto. Koliko let je minilo od tedaj?«

- Vodnjak na Glavnem trgu

Pri vodnjaku je učence čakala geometrijska naloga, za katero so potrebovali meter. Pred prijavo na izziv so prebrali kratek opis nastanku samega mestnega jedra ter mestnega vodnjaka, katerega ograja je v obliki pravilnega osemkotnika. Z izbiro pravilnega odgovora (a, b ali c) o obsegu vodnjaka, so učenci pridobili točke.

- Stolp Pungert

Po prebrani zgodovini o predelu mesta Pungert, obrabnem stolpu Pungert ter razgledne ploščadi, je učence čakal izziv, v katerem jim je pravilni odgovor razkril nadmorsko višino Šmarjetne gore. Ob reševanju izziva so učenci izvedeli še letnice

rojstva v Kranju rojenega Simona Jenka. Izziv se je glasil: »V Kranju rojeni slovenski pesnik in pisatelj, Simon Jenko se je rodil 27. oktobra 1835 in umrl 18. oktobra 1869, le par dni pred svojim rojstnim dnevom. Če pomnožite število svečk, ki bi jih upihnil v letu, ko je umrl, s hišno številko napisno na Stolpu Pungert, dobite nadmorsko višino Šmarjetne gore. Vpišite nadmorsko višino v metrih (brez merske enote).«

- **Stara pošta**

V bližini Stare pošte so si učenci prebrali zgodovino gradnje in se prijavili na naslednji izziv. Za rešitev izziva je bilo treba poiskati doprsni kip graditelja stavbe in rešiti matematično nalogo: »Na stavbi je tudi doprsni kip graditelja te stavbe. Če števka, ki predstavlja njegovo starost ob smrti (v letu smrti je že praznoval svoj rojstni dan), spredaj dodaš najmanjše liho število in zadaj njegovega predhodnika, dobiš leto izgradnje te stavbe.«

- **Rovi pod starim Kranjem**

Ko so se učenci nahajali pred vhodom v rove, so si prebrali zgodovino o graditvi rogov in namen le-teh. Za pridobitev točk je bilo treba pravilno rešiti nalogo: »130 delavcev je prej kot v enem letu izkopal kar 1300 metrov dolg rov. Koliko metrov rogov je povprečno izkopal vsak delavec? (vpiši le mersko število).«

- **Prešernov gaj**

Po opisu zgodovine o Prešernovem gaju so se učenci prijavili na izziv. Za rešitev izziva so morali učenci poiskati lopo, ki stoji na sredini gaja in izbrati pravilni odgovor (a, b ali c) v obliki katerega geometrijskega telesa, so stebri, na katerih stoji lopa.

- **Vodovodni stolp**

Za pridobitev novih točk so morali učenci poiskati tablo, ki stoji na Vodovodnem stolpu in s pomočjo napisanega na tabli rešiti nalogo: »Na stavbi boste našli podatke o času gradnje in dolžini novega vodovoda Bašelj. Koliko metrov so povprečno zgradili na dan? Rezultat zaokrožite na metre natančno. Vpišite le mersko število.«

4 Zaključek

Učenci so matematične naloge vezane na kulturne znamenitosti mesta Kranj, reševali v naravi s pomočjo pametnih telefonov. Pri tem so bili izredno motivirani vsi učenci, tudi tisti, ki se jim sicer matematika ne zdi najbolj zanimiva. Izkazalo se je, da imajo učenci tak način dela izredno radi in si ga želijo še več.

5 Viri in literatura

E-učilnica CŠOD. *Učenje na prostem z IKT*. (citirano 15. 11. 2019) Dostopno na naslovu <http://eucilnica.csod.si/>

Kosi Ulbl, I.: *Lahkih nog naokrog – pa čeprav z matematiko*. Razredni pouk, 9 (1/2) (2007), str. 53-59.

Massot, D. *Generacija Z – poznate značilnosti mladih, rojenih med letoma 1995 in 2010?* (citirano 15. 11. 2019) Dostopno na naslovu: <https://si.aleteia.org/2018/04/19/generacija-z-poznate-znacilnosti-mladih-rojenih-med-letoma-1995-in-2010/>

Skribe Dimec, D.: *Pouk na prostem*. 2012. (citirano 15. 11. 2019) Dostopno na naslovu: [http://pefprints.pef.uni-lj.si/2577/1/Skribe Pouk na prostem.pdf](http://pefprints.pef.uni-lj.si/2577/1/Skribe_Pouk_na_prostem.pdf)

Škrabar , B.: Zbornik 7.festivala raziskovanja ekonomije in managamenta: *Uporaba informacijske tehnologije v prvem triletnju osnovne šole*. Fakulteta za managament Koper. 2010. (citirano 15. 11. 2019) Dostopno na naslovu: <http://www.fm-kp.si/zalozba/ISBN/978-961-266-122-9/prispevki/094.pdf>

Turistično informativni center Kranj. *Kulturne znamenitosti mesta Kranj*. (citirano 15. 11. 2019) Dostopno na naslovu <https://www.visitkranj.com/sl/kranj/kulturne-znamenitosti>

Spoznavanje sitarstva pri interesnih dejavnostih folklor in tamburice

Education about weaving horshair sieves at the extracurricular activities Folklore and tambourine

Justina Repina

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, justi.repina@gmail.com

Izvleček

Stražišče je v svet ponesla izjemna zgodba o tkanju žimnih sit. Od 16. stoletja dalje pisni viri izpričujejo o spretnih tkalcih sit, ki so svoje izdelke prodajali daleč preko meja naše države. Zato lahko trdimo, da je naša sitarska dediščina edinstvena evropska dediščina. Del te zgodbe so bili tudi otroci, saj so staršem že zgodaj začeli pomagati pri preprostejših opravilih. V drugi polovici 20. stol. pa je izdelovanje žimnih sit odšlo v pozabo, saj so takrat ta ročno tkana sita zamenjala cenejša sita z žičnato ali najlonsko mrežo. Tako že 50 let nihče več ne tke žimnih sit. Našim osnovnošolcem bi zato avtorica rada ta del naše zgodovine približala s pomočjo otroškega ljudskega izročila. Folklorna skupina OŠ Stražišče Kranj bo s folklornim spletom „tkanje žimnih sit“ prispevala, da bi se dediščina sitarstva ohranjala tudi v 21. stoletju. V spletu bodo simbolno (s pesmijo in plesi) predstavili delovna opravila.

Ključne besede: žimna sita, folklor, tamburice, Gorenjska, Stražišče, interesna dejavnost

Abstract

Stražišče brought to the world an extraordinary story of weaving horshair sieves. From the 16th century onwards, written sources testify of skillful weavers, who sold them far beyond the borders of our country. Therefore, we can claim, that our sieve heritage is a unique European heritage. Children were also part of this story, as they started helping parents with simpler tasks early on. In the second half of the 20th century, however, the manufacture of horshair sieves was forgotten, since these hand-woven sieves were replaced by cheaper wire or nylon sieves. So, for more than 50 years, no one makes horshair sieves anymore. Therefore, we would like to bring this element of our history closer to our primary school students through children's folk tradition. The folkdance group of the Primary School Stražišče Kranj will contribute with the folklore web "weaving of horshair sieves" in order to preserve the heritage of sieve maker's trade in the 21st century. Through song and dance we will present working tasks.

Keywords: horshair sieves, folklore, tambourine, Gorenjska region, extracurricular activities

1 Sitarska dediščina

"Izstopajoča pripoved o žimnatih sitih, ki so jih izdelovali v Stražišču pri Kranju (in vaseh do Škofje Loke), je presegla meje Gorenjske in slovenskih dežel ter posegla v širši evropski prostor. Od 16. stol. pisni viri izpričujejo o spretnih tkalcih platna, ki so kvalitetno tkali tudi barvasta sita" (Rant H. in Bajželj A., 2014, 4). Ta so prodajali po vsej Evropi, Afriki in Mali Aziji; danes lahko trdimo, da je naša sitarska dediščina edinstvena evropska dediščina.

V drugi polovici 20. stol. so ta ročno izdelana žimna sita zamenjala cenejša sita z žičnato ali najlonsko mrežo. Tako že 50 let nihče več ne tke sit iz žime, zato je to delovno opravilo odšlo v pozabo. V nekaterih muzejih (Gorenjski muzej) in zasebnih zbirkah pa se je še ohranilo orodje za pripravo žime in orodja za izdelavo sit ter okoli 20 sit.

2 Interesni dejavnosti folklor in tamburice

Del zgodbe o tkanju žimnih sit so bili tudi otroci. Delo (navade in običaje) odraslih so spremljali kot opazovalci in posnemovalci. Staršem so namreč že zgodaj začeli pomagati pri preprostejših opravilih. Zato sem se odločila, da to delovno opravilo, po katerem so ti kraji sloveli vsaj štiristo let, predstavim tudi našim osnovnošolcem. To sem storila v okviru interesnih dejavnosti folklorni krožek in tamburice. Menim, da interesne dejavnosti mentorjem oziroma strokovnim vodjem omogočajo, da učencem ponudijo možnost, da dodatno znanje pridobijo na drugačen način. Sama otrokom informacije najlažje posredujem v okviru bogatega slovenskega otroškega ljudskega izročila. Učencem poskušam specifično in zahtevnejše opravilo približati z dejavnostmi, ki so jim blizu: z ljudskimi igrami, s plesom, petjem, z igranjem na instrumente ter s kostumsko podobo.

V nekaj mesecih učenci, ki so vključeni v omenjeni interesni dejavnosti, spoznajo posamezne segmente našega izročila. Končni cilj je zaključna predstavitev folklornega spleta, ki sem ga poimenovala tkanje žimnih sit. Mladi folkloristi v tem spletu simbolno (s pesmijo in plesi) predstavijo delovna opravila šolski in lokalni skupnosti.

2.1 Tamburice

V okolici Kranja so s slovenskim ljudskim izročilom močno povezane tudi tamburice. Na OŠ Stražišče Kranj hranimo pester nabor tamburaških glasbil. Učenci v prvih urah interesne dejavnosti spoznajo vse vrste tamburic: bisernica, brač, čelo, bugarija in berda. V nadaljnjem letu (dveh, treh) igrajo le eno. Z različnimi vrstami brenkal dosežemo polno predstavnost koreografije kot celote. Glasbeniki z dinamičnimi spremembami, kot so tišje ali glasnejše oziroma bogatejše igranje ob plesnih delih, naredijo močan vtis na publiko. Ritmično sledijo plesalcem, so jim opora in hkrati tudi narekujejo dinamiko celotne koreografije.

Slika 1: Tamburice

2.2 Kostumska podoba

Naša šola se lahko pohvali tudi z zbirko otroških ljudskih oblačil, ki ponazarja oblačenje otrok na alpskem območju (Gorenjska, Dolenjska, Štajerska – brez vzhodne Štajerske, Savinjska dolina, Koroška). To zbirko je za nas izdelala (večji del ročno sešila) Jožica Šmid iz naravnih materialov (svila, bombaž, lan in volna). Uporabila je stare kroje in postopke iz sredine 19. stoletja, torej iz obdobja, ko je bilo sitarstvo še živo.

2.3 Folklorni splet

Osnovna surovina za sita je bila konjska žima, ki so jo trgovci dobivali iz Sibirije. Moj splet se zato prične s pesmijo Moj očka ima konjička dva. Skupino vodita dva posameznika, ostali jima sledijo. Petje spremlja tišja glasba tamburic. Delavci posameznega trgovca so morali potem žimo razporediti glede na tip sita, ki ga bodo izdelovali. V spletu sem to ponazorila z igro A j' kej trden most? Tako vprašanje tretji plesalec postavi vodečemu paru. Prva dva plesalca se primeta za roke in si na uho zašepetata, kaj bo kdo (zlato sito ali zlate statve, linška sita, ordinari ...). Odgovorita: »Kakor kamen kost.« Drugi plesalci se postavijo drug za drugim v kolono in se primejo za ramena. Tretji plesalec zastavi naslednje vprašanje: »A gre žihər naša vojska skoz?« Par, ki drži most, odgovarja: »Žihər, sam ta zadnja žima bo naša«. Glavni par roke dvigne, tako da se oblikuje mostni obok. Kolona nato steče pod njunim mostom, pri zadnjih dveh roke spustita in ju ujameta. Vprašata ju, kaj bosta izbrala: »Bosta zlato sito ali zlate statve?« Za kogar se odločita, za tistim se morata postaviti. Kolona pa po krogu v desno ponovno steče pod most, igra se znova začne in ponovi tolikokrat, kolikor parov je v koloni. Kje bo zlato sito ali zlate statve, se par dogovori posebej pred vsakokratnim preходом. Med tem nastajata za parom, ki drži most, koloni, ki sta enako veliki. Ob koncu držeči par naroči: »Povežimo žime v **šop**. Naredimo en velik **knof**.« Zadnja dva v koloni pričneta vodoravni liniji ukrivljati in učenci se nazadnje »zvežejo« v krog. Oblikujejo pare, ki so enakomerno razvrščeni po krogu.

Medtem tamburaški orkester zaigra daljši uvod v Krajcopolko. Učenci odplešejo dve varianti tega plesa. Prva je prilagojena, druga pa enaka opisu Mirka Ramovša.

Po plesu se eden izmed plesalcev da pobudo: »Sedaj bomo pa 'navačval', da bo sito navlečeno.« Pri tem postopku je moral sitar vsako žimo potegniti skozi „nčonce“, izmenično skozi prednjo in zadnjo. Učenci ta postopek dela prikažejo s plesom Izidor ovčice pasel. Tudi oni se med seboj prepletajo in izmenjujejo. Med plesom jim glasbeno podporo dajejo tamburice. Plesalci ne pejejo.

V zadnjem delu prvi plesalec glasno naroči ostalim: »Izdelajmo žimnato sito«. Par, ki se je ob v prejšnjem plesu prijel nazadnje, ostane skupaj. Vodilni par ostale povede v postavitev za naslednji ples, Mi pa kowtre šivamo. Ta ponazarja tkanje žimnatega sita. Tamburaški orkester in učenka s harmoniko zaigrajo melodijo Mi pa kowtre šivamo. Učenci odplešejo dve različici tega plesa. Ob zaključku drugega dela tudi odplešejo z odra.

3 Zaključek

Edinstveno znanje o tkanju žimnih sit, ki so ga imeli predniki Stražišča, je zapisano v različni literaturi. Dediščino kraja še ohranjajo domačini z zasebnimi zbirkami sitarskega orodja in naprav ter nekateri muzeji. Učenci interesne dejavnosti folklorja so si eno izmed teh zasebnih zbirk tudi ogledali. Tako so si lažje predstavljali orodje, delo in življenje svojih prednikov. Poslušali so tudi zgodbe o otrocih, ki so morali že okrog šestega leta poprijeti za delo in pomagati staršem. Folklorniki bodo nekatera sitarska orodja in naprave poznali ter jih povezali s posameznimi opravili tkanja žimnih sit. Ob zaključku oziroma ob predstavitvi pa pridobljeno znanje o kulturi kraja, v katerem živijo in se izobražujejo, v okviru folklornega nastopa prikažejo ostalim osnovnošolcem in krajanom. Folklorna in tamburaška skupina OŠ Stražišče Kranj bosta prispevali, da bi se dediščina sitarstva ohranjala tudi v 21. stoletju.

4 Viri in literatura

Rant H. in Bajželj A.: Sitarski priročnik. Navodilo za izdelavo žimnatega sita. Kranj: Gorenjski muzej Kranj, 2014.

Eržen T. D. in Oman M.: Stražišče pa Strašan. Zbornik ob 1000. obletnici prve pisne omembe naselja Stražišče pri Kranju. Kranj: Gorenjski muzej Kranj, 2001.

Kobe Arzenšek K.: Sitarstvo na Gorenjskem. Publikacije Tehniškega muzeja Slovenije, 13. Ljubljana: Tehniški muzej Slovenije, 1967.

Ramovš, M.: Plesat me pelji. Plesno izročilo na Slovenskem. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1980.

Ramovš, M.: Polka je ukazana: Plesno izročilo na Slovenskem. Gorenjska, Dolenjska Notranjska. Ljubljana: Založba Kras, 1992.

Doživijo in se bolje naučijo

Experience and learn better

Mihela Resnik

2. osnovna šola Slovenska Bistrica, Slovenija, mihela.resnik@2os-slb.si

Izvleček

Vključujoča šola zagovarja ustvarjanje spodbudnega učenega okolja, kjer ima vsak posameznik možnost razvijati svoje potenciale. Ker je v redne osnovne šole vključenih vse več otrok s posebnimi potrebami, so se učitelji primorani posluževati novejših in inovativnih načinov poučevanja. Privzgajati morajo tenkočutnost do drugačnosti in v razredu ustvarjati klimo, kjer se vsi učenci počutijo varne in sprejete. Poučevanje temelji na celostnem pristopu in medpredmetni povezavi skozi vse kanale poučevanja (poslušanje, branje in govor), s pomočjo vseh čutil, skozi igro in gibanje. V prispevku je predstavljena obravnava književnega dela Marela, pisatelja Andreja Rozmana Roze. Učenci se učijo o slepoti in slabovidnosti, s pomočjo tipne slikanice, palic za hojo in očal, ki prikazujejo različne motnje vida. Z zavezanimi očmi opravljajo različne naloge in na lastni koži skozi vsakdanja opravila izkusijo slepoto in slabovidnost.

Ključne besede: tipna slikanica, slepota, slabovidnost, vključujoča šola, čutila.

Abstract

An inclusive school advocates creating a stimulating learning environment where each individual has the opportunity to develop his potential. As more and more disabled children are enrolled in regular primary schools, teachers are forced to use newer and more innovative ways of teaching. They must help children develop a sense of differentness and create a climate in the classroom where all students feel safe and accepted. Teaching is based on a holistic approach and cross-curricular connection, through all channels of teaching (listening, reading and speaking), through all the senses, through play and movement. This article presents a reading of literary work Marela by writer Andrej Rozman Roza. Students learn about blindness and low vision with the help of a typical picture book, walking sticks and glasses that show different visual impairments. With blindfolded eyes, they perform various tasks and experience blindness and short-sightedness through their daily chores.

Key words: tactile book, blindness, low vision, inclusive school, senses.

1 Uvod

Napredek v tehnologiji in znanosti se odraža tudi v vzgoji in izobraževanju. Svet je postal zelo majhen in učitelji si izmenjujejo primere dobrih praks tudi med kontinenti. Poslužujejo se drugačnih, zanimivih in inovativnih načinov poučevanja. Ker je v šole, zaradi trenda inkluzije, vključenih vse več otrok s posebnimi potrebami, je razvijanje tenkočutnosti do le-teh nujno. Tudi izobraževanja za učitelje dajejo mnoge dobre ideje, kako poučevati, da imajo vsi učenci, ne glede na sposobnosti, enake možnosti. Učence pa raznoliki načini poučevanja pritegnejo in motivirajo.

V nadaljevanju učenci skozi obravnavo književnega dela spoznavaajo slepoto in slabovidnost. Druge dejavnosti, v katerih so se preizkusili, jim omogočajo lažje razumevanje težav, s katerimi se soočajo slepi in slabovidni.

2 Učenje slepih in slabovidnih

Z vidom sprejemamo okrog osemdeset odstotkov informacij iz okolja. Slep in slabovidni pa vidne zaznave videčih morajo pridobiti na drugačen način, z drugimi čutili. Tako je potrebno z vajami in ustreznim pristopom povečati zaznavnost drugih čutil, da bi nadoknadili izgubo vida (Brvar, 2012).

Najpomembnejša senzorna receptorja slepih in slabovidnih sta sluh in tip, ki pa jim ne omogočata oblikovanje predstav o svetu v tolikšni meri kot vid. S tipom zaznavajo prostor, si ustvarijo predstavo o velikosti in vsebini določenega predmeta, s sluhom pa ohranjajo stik z ljudmi (Kobal Grum in Kobal, 2006). Že Helen Keller, pisateljica, politična aktivistka in predavateljica je povedala, da če izgubimo vid, izgubimo stik s stvarmi, če pa izgubimo sluh, izgubimo stik z ljudmi.

Roke so njihov instrument, s katerimi pridobivajo tipne informacije in s pomočjo katerih si ustvarjajo predstave. Zato je zelo pomembno, da slep in slaboviden otrok pridobiva čim več izkušenj tipnega zaznavanja. Oblikuje si predstave in pridobiva željo po novem odkrivanju. Ko s tipom odkriva okolje, ga je potrebno spodbujati k uporabi drugih čutil, da določa vonj, okus in zvok. Do kolikšne mere razvijejo občutek za tip, vonj, sluh in okus je odvisno od posameznikovih zaznavnih spretnosti. Če z vajami dobro izurijo čutila, se kasneje v življenju lažje znajdejo (Understanding How Children with Visual Impairments Learn, 2017).

En od načinov za spodbujanje slepih in slabovidnih otrok k dejavnosti so tipne slikanice. Imenujemo jih tudi tipanke. To so knjige, ki jih ne beremo z vidom. Njihovo sporočilnost dojemamo s tipom. Tovrstne slikanice so prilagojene slepim in slabovidnim otrokom. Ilustracije so obogatene s taktilnimi predstavitvami, ki slepim in slabovidnim otrokom pomagajo osmisлити besedilo. Pridobivajo boljše razumevanje in predstave o predmetih ter urijo tipno zaznavanje (Kermauner, 2010). Hkrati pa se zgodbe v tipankah dotikajo mnogih področij otrokovega razvoja. Lahko jih uporabljamo za zabavo, sprostitve, pomiritev, spodbujanje bralnega in govornega razvoja, kot tudi

za spodbujanje otrokovega osebnostnega in socialno-čustvenega razvoja. Tipne slikanice radi prebirajo tudi videči otroci, saj radi gledajo z »rokami«.

3 Obravnava tipne slikanice Marela Andreja Rozmana Roze

Učenci so z zavezanimi očmi tipali slike tipne slikanice, individualno. Predvidevali so, kaj tipajo in ugotavljali, o čem govori zgodba. Zelo so se trudili, da bi jim uspelo. Nato so se zbrali v krogu in svoje razmišljanje ter ugotovitve predstavili drug drugemu. Tipno slikanico so si ogledali in jo ponovno otipali. Ko so slike videli, jim je bilo lažje predvidevati, o čem zgodba pripoveduje. Seznanili so se tudi z brajico in jo tipali. Sledilo je prebiranje slikanice za videče. Primerjali so tipno slikanico, s tisto, ki je za videče. Ugotovili so, da je zelo težko tipati slike in razumeti, kaj prikazujejo. Spoznali so, da morajo slepi in slabovidni z različnimi vajami razvijati tipne zaznave.

4 Druge dejavnosti za boljše razumevanje slepih in slabovidnih

Za uspešno organizacijo in izvajanje aktivnosti so na Medobčinskem društvu slepih in slabovidnih v Mariboru posodili slepe palice in simulacijska očala za prikaz različnih okvar vida ter slepote.

4.1 Hoja z belo palico

Najprej so se učenci naučili osnov, kako vodimo slepo osebo. Učenci so vodili drug drugega tako, da je eden v paru hodil s simulacijskimi očali za slepoto in belo palico, drugi pa ga je vodil in skrbel za njegovo varnost. Učenec z belo palico je moral poiskati kuhinjo, priklicati kuharja in mu zaželei lep dan, nato se povzpeti v višje nadstropje, poiskati vrata zbornice, potrkati in pozdraviti učitelje v njej.

Čeprav je pot do kuhinje in do zbornice za videče precej enostavna, so se učenci pogosto zmedli in niso bili prepričani, kje natančno se nahajajo. Takrat so jih njihovi partnerji usmerili in jim svetovali.

4.2 Preoblačenje

Učenci so z zavezanimi očmi morali poiskati svoj garderobni prostor, vzeti športno opremo, jo odnesti v razred in se preobleči vanjo. Ta dejavnost jih je zelo zabavala. Smejali so se drug drugemu, ker so se oblekli v narobe obrnjena oblačila.

4.3 Okušanje ozimnice

Pri spoznavanju okolja so se učenci učili o ozimnici. Najprej so si ozimnico dobro ogledali. Na voljo so imeli kisle, slane in sladke vložene jedi (marmelade različnih okusov, kompot, sok, med, kisle kumare in papriko, vegeto in paradižnikovo mezgo,

kislo zelje in repo, pesto z baziliko in pinjolami). Njihova naloga je bila, da so najprej z vonjanjem in kasneje z okušanjem prepoznavali, kaj jedo.

Zelo jim je bilo všeč okušanje sladkih jedi, ker so bile po njihovem slastne. Ni pa jim bilo prijetno jesti z zavezanimi očmi.

4.4 Iskanje igralnih kock med lego kockami

V zaboj z lego kockami je bilo premešanih 10 igralnih kock. Učenci so nadeli simulacijska očala za prikaz tunnelskega vida in poskušali poiskati vseh 10 igralnih kock. Nekateri učenci so bili pri tej nalogi zelo uspešni, drugi so potrebovali spodbude in pomoč.

4.5 Igranje spomina

Učenci so nadeli simulacijska očala za prikaz vida s sivo mreno in se z njimi igrali spomin. Ta naloga jim ni povzročala večjih težav, saj vid ni tako okrnjen, je le nekoliko meglen.

4.6 Igre po izbiri

Učenci so lahko preizkušali igre po izbiri, in sicer z igračami v učilnici, še s preostalimi simulacijskimi očali okvar vida. Preizkušali so in se o svojih izkušnjah pogovarjali s sošolci.

Ob koncu dejavnosti so se zbrali v krogu in drug drugemu pripovedovali svoje izkušnje. Primerjali so življenje videčih z življenjem slabovidnih in slepih.

5 Zaključek

Učenci se zelo radi učijo s preizkušanjem in doživljanjem. Kadar pa želimo pri učencih razvijati čut do drugačnih, je ta izkušnja še bolj pomembna. Morajo doživeti, občutiti, kako se počuti druga oseba, da jo lažje razumejo. Zato ni iz trte izvita rečenica, da izkušnje spreminjajo.

6 Viri in literatura

Adkins, A. Sewell, D. in Cleveland J.: *The Development of Tactile Skills*. TX Sens Abilities (splet). 2016. (citirano 28. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.tsbvi.edu/fall-2016-issue/5263-the-development-of-tactile-skills>.

Brvar, R.: *Z igro do učenja*. Ljubljana – Šmartno: Založba Math, 2012.

Center for Parent information and Resources. *Understanding How Children with Visual Impairments Learn*. Visual Impairment, Including Blindness (splet). 2017. (citirano 28. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.parentcenterhub.org/visualimpairment/>.

Egan, L.: *Tactile Books for Students with Visual Impairments*. Paths to Literacy (splet). 2016. (citirano 29. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://www.pathstoliteracy.org/blog/tactile-books-students-visual-impairments>.

Kermauner, A.: *Žiga špaget gre v širni svet*. Dob pri Domžalah: Miš, 2012.

Kermauner, A.: *Tipne slikanice za slepe*. *Otrok in knjiga* (2009) 74, 85–91.

Kobal Grum, D. in Kobal, B.: *Zagotavljanje enakih možnosti za izobraževanje in vzgojo slepih in slabovidnih otrok*. Ljubljana: Društvo za enake možnosti slepih, 2006.

Murn, T.: *Kaj piše na tabli? Ne vidim prebrati!*. Škofja Loka: Center slepih in slabovidnih Škofja Loka, 2002.

Rozman, A.: *Marela*. Ljubljana: Mladinska knjiga Založba, 2015.

Škrubej, Š.: *Pomen pravljic za socialno-čustveni razvoj otrok*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta, 2017.

Izbirni predmet vzgoja za medije

Kritični in medijsko pismeni posameznik prepozna stereotipe in predsodke

Elective subject Media Education

Critical and media literate individual recognizes stereotypes and prejudices

Natalija Režun

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija

natalija.rezun@gmail.com

Izvleček

Vzgoja za medije kot izbirni predmet v 7., 8. in/ali 9. razredu pomembno dopolnjuje in zaokroža različne predmete v osnovni šoli. Kljub množični uporabi moderne tehnologije, vse od računalnikov, tablic, pametnih telefonov in številnih aplikacij, pa avtorica ugotavlja, da mladostniki v šolah potrebujejo ustrezno usmeritev, da postanejo medijsko pismeni in kritični do ponujenih in njim dostopnih vsebin. Učenci pri izbirnem predmetu vzgoja za medije spoznajo učinke množičnih medijev in še posebej posamezne problematične teme, povezane z mediji, kot je tudi tema o stereotipih in predsodkih. Med obravnavo spoznajo in razlikujejo stereotipe in predsodke. Ogledajo si nekaj video prispevkov, ob katerih jim je ponujena možnost preverjanja upravičenosti lastnih prepričanj. Na koncu obravnavane teme se pogovorijo o spremembi svojih navad spremljanja množičnih medijev. Sproščena oblika dela pri izbirnem predmetu je s svojimi oblikami, metodami in cilji dela blizu avtentičnim življenjskim situacijam ter tako pokriva široko paleto razvijanja psihosocialnih kompetenc.

Ključne besede: izbirni predmet, množični medij, kritični in medijsko pismeni posameznik, stereotip, predsodek.

Abstract

The elective subject Media Education, that can be chosen in the 7th, 8th or/and 9th grade, complements other primary school subjects in an important way. Even though modern technology is widely used today, such as computers, tablets, smartphones and countless apps, the author recognizes, that the youth need proper guidance to become media literate and critical towards information, which they find in the media. As part of the elective subject Media Education students learn about the effects of mass media and some problematic topics related to media, like stereotypes and prejudices. They are thought what stereotypes and prejudice are and what are the differences between them. The students look at some video reporting and have a chance to question their own beliefs. At the end of the topic they discuss changing their habits connected to the way they follow the mass media. The subject is organized in a relaxed manner and tries to bring real life situations to the classroom, developing a wide range of mental and social skills.

Keywords: elective subject, mass media, critical and media literate individual, stereotype, prejudice.

1 O predmetu

Učni načrt za 35-urni izbirni predmet vzgoja za medije, ki je star že več kot 10 let, vključuje pa tisk, radio in televizijo, ki ji je priključen tudi internet, je sestavni del devetletnega osnovnošolskega družboslovnega izobraževanja v 7., 8. in 9. razredu.

Delo pri tem predmetu učencem omogoča, da se socialno zbližujejo, krepijo medsebojno komunikacijo in prek vstopa v javne množične medije tudi komunicirajo z drugimi. Spodbuja jih, da se estetsko izražajo in z oblikovanjem stališč ter moralnih standardov gradijo svoj osebni etos. Tako zasnovano medijsko opismenjevanje omogoča kritično razmišljanje o ponujenih medijskih vsebinah in podobah. Gre za ustvarjalni vstop v množično komunikacijski prostor, kar je potrebno, tako nam odraslim kot otrokom, da bi zmogli postati kritični državljani, ki se zavedajo človekovih pravic in svojih dolžnosti, svoje človeške in državljanske svobode.

Predmet vzgoja za medije se povezuje s šolskimi predmeti za 7., 8. in 9. razred, kot so državljanska in domovinska kultura in etika, slovenščina, zgodovina, glasbena umetnost, likovna umetnost, geografija, tehnika in tehnologija, ter z nekaterimi izbirnimi predmeti, kot so likovno snovanje, filmska vzgoja, računalništvo, državljanska kultura in informacijsko opismenjevanje.

Učenci se učijo spoznati delovanje medijskih institucij (kdo sporoča in zakaj), medijskih kategorij (za kakšno vrsto besedila gre), medijskih tehnologij (kako se sporoča), medijskega jezika (kako vemo, kakšen je pomen medijskih sporočil), občinstev (kdo in kako sprejema medijska sporočila). Učenci spoznajo, da mediji konstruirajo realnost, delujejo po lastnih kodah, pravilih in oblikah, posredujejo ideološka in vrednostna sporočila, delujejo pretežno po tržnih načelih, posredujejo sporočila občinstvu, ki jih subjektivno interpretira. V praksi spoznajo, kako se oblikujejo novice in novinarski žanri v posameznih medijih (tisk, televizija, radio), kako prihaja do konstrukcije pomena, kakšna je delovna rutina novinarjev.

Vzgoja za medije vsebuje cilje (splošni cilji predmeta) na spoznavnem, socialnem, čustvenem, motivacijskem, estetskem in moralno-etičnem področju.

2 Stereotipi in predsodki ter kritični in medijsko pismeni posameznik

Beseda „stereotip“ izhaja iz grških besed „stereos“ (trden) in „typos“ (vtis). Stereotipi so torej posploševanje delno točnih, vendar večinoma nepreverjenih in površnih sodb o človeku, skupini ali skupnosti, pri tem gre za proces opisovanja ljudi na osnovi njihove skupinske pripadnosti; to so torej nespremenljive, toge, izkrivljene predstave, ki ne upoštevajo družbenih sprememb in individualnih razlik ter spodbujajo družbene predsodke. Oblikujejo se zaradi potrebe po poenostavljanju kompleksnosti pojavov v družbi (Ule, 2004).

Predsodki so stališča, ki niso upravičena, argumentirana in preverjena, a jih spremljajo močna čustva in so odporna na spremembe. Nanašajo se na pripadnike skupin, do

katerih smo pozitivno ali negativno naravnani oz. jih pozitivno ali negativno vrednotimo zgolj zaradi njihove skupinske pripadnosti (Ule, 2004).

Učenci znajo pojasniti oblikovanje medijskih stereotipov in družbenih predsodkov. Cilj je spoznavanje ustvarjanja stereotipov in predsodkov, odkrivanje sprejetosti in konfliktnosti skupin v družbi, vaditi sprejemanje sebe in drugačnih v družbi, prispevati k rahljanju stereotipov in odpravljanju predsodkov v družbi. Učenci pridobijo podatke o tem, kako so posamezne skupine, etnične ali marginalne, predstavljene v medijih.

Učenci spoznajo, da tip medija (časopis, radio, televizija, medmrežje oz. internet) določa sporočilo. Ko razvijajo kritičen pogled za razumevanje medijev in dekodiranje njihovih sporočil, ki jih vidijo, slišijo, preberejo, imajo obenem tudi priložnost, da uživajo ob dobrem videoposnetku ali priljubljeni oddaji, saj so zanje mediji predvsem zabavni. Ob sprejemanju alternativnih medijskih virov (youtube, facebook, snapchat ...) si povečajo različnost informacij, sodelovanje v njih pa jim omogoča razširiti spekter komuniciranja.

Učenci se pogovarjajo o tem, kako bi spremenili svoje navade spremljanja medijev. Kot kritični medijski posamezniki znajo kritično analizirati, ocenjevati in izdelovati raznovrstne medijske oblike, postajajo informacijsko in funkcionalno pismeni, obenem se tudi naučijo ustvarjalno ter kritično izbirati medijska sporočila. To znanje jim omogoča biti aktivni državljani, ne le pasivni potrošniki, in razvijati lastnosti (kot so komunikacijske veščine, sposobnost ločevanja realnosti in fikcije, sposobnost izražanja mnenja in razpravljanja ter sposobnost sprejemanja različnih mnenj), ki so pogoj za razvoj pozitivne samopodobe posameznika ter za samostojno družbeno delovanje.

Učenci prepoznajo in pojasnijo pojem stereotip; pojasnijo, zakaj nastajajo negativni stereotipi o drugih in drugačnih; prepoznajo predsodke in govorijo o njih.

Za predmet sta enako pomembni reflektivna in produktivna raven, saj mora učenec znati „brati“ medije in pisati njihova sporočila, ločiti med konkretno, vsakdanjo resničnostjo (realnostjo prvega reda) in tisto drugo, ki jo predstavljajo mediji (realnostjo drugega reda).

3 Učna ura oz. praktični del pouka

Pri organizaciji učne ure vključujem povezovanje z drugimi predmeti, pri učnih principih poudarjam aktualnost, sistematičnost, nazornost in problemskost. V vsebino dodajam čim več aktualnih dogodkov, konkretnih dogodkov iz medijskega in družbenega sveta. Cilj povezovanja predmetov je globalni pristop, ki spodbuja t. i. celostno učenje in poučevanje. Medpredmetno povezovanje zato lahko poteka na ravni vsebin (npr. tema stereotipi), na ravni procesnih znanj (npr. iskanje virov kot spretnost, ki pride v poštev pri vseh predmetih) in na konceptualni ravni (npr. poglobljanje razumevanja istih pojmov pri različnih predmetih, v konkretnem primeru predvsem povezava s predmetom domovinska in državljanska kultura in etika).

Ogledamo si nekaj videoposnetkov na RTV Slovenija, in sicer posnetke v sklopu MMC-jevega projekta Predsodki. Govorijo resnične osebe, in sicer mati otroka z downovim sindromom, invalid paraplegik, bosonogi ekolog, veganka, prosilec za azil in redovnica.

Učenci se glede na lastne interese in želje razdelijo v šest skupin (približno enako velikih). Vsaka skupina si ogleda en posnetek, ga analizira in nato posreduje svoje ugotovitve ostalim skupinam. Med potekom učne ure, ob ogledu videoposnetkov, se učenci zavedajo, da mediji konstruirajo stvarnost, kar pomeni, da sprejmejo dejstvo, da ljudje manipulirajo s tehnologijo, da lahko ustvarjajo posnetke, ki oponašajo realnost, obenem pa prenašajo vrednote, vedenja in interpretacije realnosti. Kot medijsko občinstvo učenci lahko soustvarjajo pomene, saj pri dekodiranju medijskih sporočil vnašajo svoje razumevanje, svoje izkušnje. Po ogledu posnetkov se, najprej skozi obliko razgovora, nato pa tudi pisno, izpeljejo skupna dognanja oz. spoznanja. Učenci med uro delujejo na obeh ravneh, na reflektivni in produktivni ravni, pri tem se učvrsti njihov stik z mediji, in sicer se srečajo z novimi metodami za razumevanje osebnega zadovoljstva in okusa, obenem jim je posredovana sposobnost intelektualne distance in kritičnosti. Učenci prepoznajo in pojasnijo pojma stereotip in predsodek (razlago poiščejo na spletu, npr. Fran.si) ter pojasnijo, zakaj nastajajo stereotipi in predsodki.

Pomembno je, da učitelj že na začetku vzpostavi vzdušje, v katerem ni tekmovalnosti. Učenci se sicer nezavedno primerjajo med seboj, toda pomembno je, da nihče preveč ne prevlada, da je vsak slišan in da se zave, da je v skupini prostor za njegov enkratni glas. Učenci se učijo poslušanja ter sprejemanja drugih in drugačnih, nudenja podpore, razvijanja empatije, izražanja svojega doživetja in konstruktivne kritike. Pri tem se jim postopno krepi samozavest, premagujejo strah pred izpostavitvijo. Povezanost, ki se tako lahko vzpostavi med njimi, postane dragocena opora pri iskanju lastnega izražanja.

4 Zaključek

Kognitivna zasnova vzgoje za medije oz. medijske vzgoje izhaja iz specifičnega interesa učencev in njihovih izkušenj iz javne in zasebne sfere. Ker mladostnik preživi z elektronskimi mediji (televizija, radio, pametni telefon, prenosni računalnik, igralne konzole ...) tudi več ur na dan, elektronski mediji postajajo najvplivnejši „socializatorji“. Rast kritične zavesti do medijev pa se omogoča prek spoznavne vsebine, ki vstopa v pedagoški proces prek predavane literature in osebnih izkušenj, dogodkov ter razmišljanj učencev.

Vlogo v didaktični strategiji za predmet vzgoja za medije imajo pedagoške metode, ki spodbujajo operativne vzgojno-izobraževalne cilje. Med kognitivnimi cilji je to pridobitev različnih znanj o medijih (usvojitev pojma medij, seznanitev z zgodovino, razlikovanje med javnimi in komercialnimi postajami, z možnostmi manipulacije, z vplivi televizije na otroke ...), razširjanje učenčevih spoznanj; ter nenazadnje prepoznavanje pomena razlike med medijsko in realno resničnostjo. Afektivni cilji vključujejo dejavno sodelovanje v razpravah, razvijanje celovite osebnosti učenca in razumevanje, da naj bi mediji imeli pozitivno vlogo v javni in zasebni sferi, spodbujanje h kritičnemu odnosu in razmišljanju in s tem postavitev temeljev za kakovostno (družbeno) medijsko kulturo, spodbujanje k aktivnemu prepoznavanju različnih mnenj, argumentov, vrednot prek medijskih vsebin ter razvijanje učenčeve samostojnosti pri odločanju, sodelovanju in

izražanju stališč. Akcijski cilji so: učenčevo samostojno sodelovanje pri medijskih projektih na šoli (šolsko glasilo, šolski radio, šolski parlament) ter izbiranje najpomembnejših informacij iz množice.

Kot kritični in medijsko pismeni posamezniki se učenci zavedajo, da lahko tudi oni skrbijo za razvoj družbeno koristnih množičnih medijev in jih sooblikujejo. Zavedajo se, da s pomočjo medijev dobivajo za življenje in družbeno delovanje pomembne informacije in interpretacije. Kot uporabnike medijev, ki vsakodnevno spremljajo množične medije, jih skušam opozoriti na moč, ki jo imajo v svojih rokah.

Tako delo pri izbirnem predmetu vzgoja za medije bogati tudi mene/učitelja ob srečanju z mladimi ter mi ponuja še ena vrata kot vpogled v svet medijev.

5 Viri in literatura

Košir, M.: *Učni načrt. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Vzgoja za medije: tisk, radio, televizija* (avtorice besedila Manca Košir, Karmen Erjavec, Zala Volčič).

Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo, 2006.

Ule, M.: *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2004.

Sedej, J.: *Vzgoja za medije kot izbirni predmet v osnovni šoli: diplomsko delo* (splet). 2005. (Citirano 30. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Sedej-Jana.pdf>.

Jerman, E. in Šrot, T.: *Stereotipi in predsodki: seminarska naloga pri Osnovah psihologije* (splet). 2014. (Citirano 30. 12. 2019). Dostopno na naslovu: https://studentski.net/gradivo/ulj_fif_bi1_psi_sem_predsodki_in_stereotipi_01.

Medpredmetno povezovanje matematike in angleškega jezika

Cross-curricular connections between Mathematics and English

Sonja Sedej

Osnovna šola Bistrica, Slovenija, sonja.sedej@os-bistrica.si

Izvleček

Medpredmetno povezovanje matematike in angleškega jezika poteka na dva načina. Pri urah angleščine v obravnavano učno snov vključimo računske operacije in osnovne matematične elemente. Hkrati k uram matematike vključimo uporabo tujega jezika. Prispevek se osredinja na uporabo metode CLIL pri poučevanju matematike. Ta je že več kot 20 let zelo popularna oblika poučevanja. Pozitivno namreč vpliva na kulturno ozaveščanje, internacionalizacijo, jezikovne kompetence in povečanje motivacije. Poleg tega prispevek predstavi pomen vključitve matematike k uram angleščine. Učenje tujih jezikov poteka preko vzporednih elementov, v obliki širjenja znanja. Zato je pomembno, da med obravnavane tematike vključimo tudi predmete s področja znanosti in matematike. V osrednjem delu prispevka so predstavljene praktične metode in načini poučevanja matematike v angleškem jeziku. Predstavljeni so tudi primeri dobre prakse vključitve matematike k uram angleščine.

Ključne besede: medpredmetno povezovanje, matematika, angleščina, metoda CLIL, motivacija.

Abstract

Cross-curricular connections between Mathematics and English are executed in two ways. Mathematical operations and basic elements of mathematics are included in English lessons. At the same time, the English language is used in math lessons. The article focuses on the use of CLIL (Content and Language Integrated Learning) for teaching Mathematics. The CLIL method has been a very popular way of teaching for over 20 years. It positively affects cultural awareness, internationalisation, language competence and increased motivation. The article also presents the importance of integrating mathematics into English lessons. Learning foreign languages is acquired over parallel elements, in the shape of broadening the knowledge. It is very important to include science subjects and mathematics among the various learning themes. Practical methods of teaching mathematics in English are presented in the central part of the article. Examples of integrating mathematics into English lessons are included as well.

Key words: cross-curricular connections, Mathematics, English, CLIL, motivation.

1 Metoda CLIL

Metoda CLIL (Content and Language Integrated Learning) temelji na trditvah, kot je »vsi učitelji so učitelji jezika« (The Bullock Report – A language for Life, 1975). Steve Darn z univerze Izmir v Turčiji navaja, da so prednosti metode CLIL kulturno ozaveščanje, internacionalizacija, jezikovne kompetence, priprave na učenje in zaposlitev ter povečana motivacija. Darn tudi meni, da je metoda CLIL dobra metodologija poučevanja v večjezikovni Evropi. Vseeno obstaja pomislek glede izobraževanja za učitelje tujih jezikov in učitelje nejezikovnih predmetov. Čeprav je teorija trdna, ostaja vprašanje, kako to izvesti v praksi.

1.1 V učilnici

Osnove uporabe metode CLIL v učilnici so:

- tuji jezik se uporabi tako za učenje kot tudi za poučevanje;
- vsebina učne snovi nejezikovnega predmeta določa vsebino učne snovi tujega jezika.

Učna ura CLIL torej ni učna ura tujega jezika, prav tako ni učna ura nejezikovnega predmeta, prevedena v tuji jezik. Uspešna učna ura CLIL mora vsebovati:

- vsebino (napredek v znanju, razvijanje veščin in razumevanje snovi),
- komunikacijo (uporaba tujega jezika za poučevanje, medtem ko poteka učenje uporabe tujega jezika),
- spoznanje (razvijanje miselnih procesov, ki združujejo tvorbo konceptov, razumevanja in uporabo tujega jezika),
- kulturo (izpostavljenost alternativnim perspektivam).

V učni uri CLIL so združene vse štiri jezikovne veščine:

- poslušanje,
- branje,
- govorjenje,
- pisanje.

V učni uri CLIL poudarimo tako vsebino kot tudi uporabo tujega jezika.

1.2 Potek učne ure

Učna ura, izvedena z metodo CLIL, se enakomerno osredini na vsebino in uporabo tujega jezika. Pogosto je izvedena v štirih korakih.

Najprej se osredinimo na besedilo, ki mora vsebovati tudi slikovno gradivo. Kadar uporabljamo tuji jezik, učenci potrebujejo strukturne oporne točke, da se lažje orientirajo. Te oporne točke so lahko jezikovne in/ali shematske.

Nato sledi prepoznavanje in organizacija nove učne snovi. Besedila so po navadi urejena z miselnimi shemami. Te učencem pomagajo kategorizirati ideje in informacije v besedilu. Sheme so različnih oblik, od drevesnih diagramov, skupin, časovnic, zgodovinskih podatkov in razpredelnic.

Od učencev se pričakuje, da znajo povzeti vsebino besedila s svojimi besedami. Pri tem učenci potrebujejo tako preproste kot tudi zahtevnejše jezikovne oblike. Zato je priporočljivo, da učitelj poudari uporabno besedišče v tujem jeziku. Učenci potrebujejo poznavanje ustreznega besedišča za primerjave, prislove, predloge, izraze, fraze in besedišče, specifično za določeno učno temo.

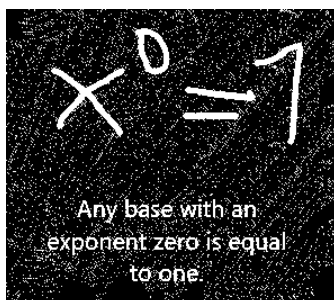
Naloge za učence so lahko različnih oblik. Ob poslušanju učenci dopolnijo razpredelnico, uredijo podatke, reorganizirajo podatke ali dopolnijo besedilo. Govorne aktivnosti vključujejo aktivnosti, kot so odgovori na vprašanje, igre ugibanja, razredne raziskave in predstavitev informacij z izročki.

Učne ure, izvedene z metodo CLIL, se ne razlikujejo veliko od učnih ur tujega jezika. Glavna razlika je v tem, da je učitelj hkrati učitelj obravnavanega predmeta ter učitelj tujega jezika.

2 Metoda CLIL v praksi

Kot učiteljica matematike in angleščine rada združim oba predmeta. Pri urah matematike določeno snov spoznamo v angleškem jeziku. Učenci pred tem obravnavano snov že poznajo. V angleškem jeziku to le nadgradimo, po navadi z izbirnimi vsebinami. V angleškem jeziku spoznamo tudi razlage nekaterih matematičnih trditev. Učencem najprej predstavim besedišče, ki ga bomo potrebovali. Nato sledi razlaga v angleškem jeziku.

V osmem razredu tako razložim, zakaj je katero koli število na potenco 0 vedno enako 1.

Slika 1: Eksponent 0

3 Učenje angleščine se razlikuje od učenja matematike

Tujega jezika se učimo tako, da smo mu izpostavljeni. V preteklosti so se tuji jeziki poučevali strogo po učbeniku. Učenci so zelo strukturirano spoznali besedišče in

slovnične strukture. Dandanes ni več tako, saj so trenutno v uporabi bolj komunikativni načini poučevanja.

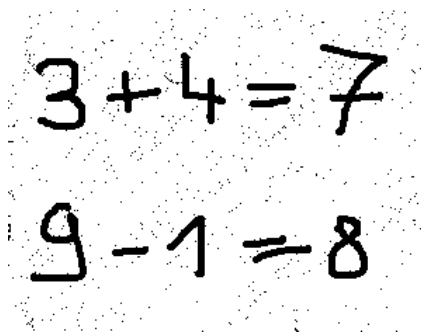
John H. A. L. de Jong trdi, da je glavna razlika med učenjem tujega jezika in matematike v tem, da se jezika učimo preko različnih dimenzij z vzporednimi elementi. Pri učenju matematike pa se znanje vertikalno nadgrajuje. De Jong trdi, da pri učenju tujega jezika obstaja več ravni pravilnosti, odvisno od tega, kaj se želimo naučiti. Pri poučevanju matematike pa obstaja samo ena raven pravilnosti. Učitelj mora učencu dati čim več pozitivnih povratnih informacij ter mu pomagati razvijati različne veščine. To je lažje izvedljivo pri učnih urah tujih jezikov kot pri učnih urah znanstvenih predmetov.

Da bi bilo učenje tujega jezika učinkovitejše, moramo ustvariti umetne potrebe po tem, da uporabljamo tuji jezik. Pri tem je pomembno, da med različne obravnavane teme in vključene predmete dodamo tudi matematiko.

4 Medpredmetno povezovanje v praksi

Več kot deset let že poučujem angleščino v drugem triletju osnovne šole. V četrtem razredu vsakič nekaj učnih ur namenim spoznavanju matematike v angleškem jeziku. Učencem predstavim samo matematični operaciji seštevanja in odštevanja. V angleškem jeziku se naučimo povedati preproste matematične povedi:

- Three plus four is seven.
- Nine minus one is eight.

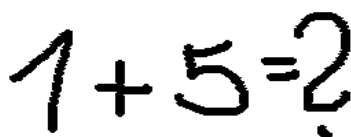

The image shows two handwritten mathematical equations on a dotted background. The first equation is $3 + 4 = 7$ and the second equation is $9 - 1 = 8$. The numbers and symbols are written in a simple, hand-drawn style.

Slika 2: Tvorba matematičnih povedi

Učencem predstavim tudi koncept postavljanja vprašanj:

- What's one plus five? Six!

The image shows a handwritten mathematical equation $1 + 5 = ?$ on a plain background. The numbers and symbols are written in a simple, hand-drawn style.

Slika 3: Postavljanje vprašanj

V petem razredu z učenci obnovimo uporabo besedišča v angleškem jeziku za matematični operaciji seštevanja in odštevanja. Temu dodamo še matematični operaciji za množenje in deljenje.

V obeh, tako v četrtem kot tudi petem razredu, se učimo števila. Zato snov enostavno razširimo in nadgradimo z uporabo matematičnih operacij.

5 Zaključek

Uporaba metode CLIL pri učnih urah matematike je zabavna in zanimiva popestritev klasično izvedenih učnih ur. V praksi se je izkazalo, da se učenci tega veselijo. Bolj kot so izpostavljeni uporabi angleščine pri matematike, toliko pogumnejši so. Sčasoma podzvestno in tekoče sami uporabljajo ustrezne angleške besede, fraze in jezikovne oblike pri matematiki. Prav tako se matematičnih učnih vsebin veselijo učenci pri učnih urah angleščine. Pri ocenjevanju znanja se vedno dobro izkažejo z uporabo matematičnih znanj v angleškem jeziku.

6 Viri in literatura

Coyle, D., Hood, P. in Marsh, D.: *CLIL Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Jesenik, N., Skela, J. in Šavli, V.: *My sails 1 NEW Student's book*. Maribor: Založba Obzorja, 2009.

Jesenik, N., Skela, J. in Šavli, V.: *My sails 2 NEW Student's book*. Maribor: Založba Pivec, 2011.

Končan, T., Moderc, V. in Strojan, R.: *Skrivnosti števil in oblik 8*. Ljubljana: Založba Rokus Klett, 2019.

Darn, S.: *CLIL: A lesson framework* (splet). 2019. (citirano 16. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/clil-a-lesson-framework>

John H. A. L. de Jong: *Why learning English differs from learning math and science* (splet). 2015. (citirano 12. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://www.english.com/blog/learning-english-differs-from-learning-maths-science-gse/>

Prešernovo življenje v Ljubljani skozi oči mladih

Prešeren's life in Ljubljana through the eyes of young people

Jana Stančič

OŠ Rodica, Slovenija, jana.stancic@guest.arnes.si

Izvleček

Glasserjevo trditev, da je učinkovito poučevanje morda najtežje delo, občuti večina učiteljev, zato iščejo različne poti za spodbujanje in motiviranje učencev na poti spoznavanja in usvajanja vsega novega. V podajanje snovi se trudijo zajeti čim več različnih učnih stilov, kajti na ta način ponudijo učencem največ poti (možnosti, načinov) za sprejemanje znanja. Dober oz. učinkovit primer takega dela je priprava in sodelovanje na šolski prireditvi, ki učencem omogoča učenje skozi izkušnje. V pripravo prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku smo zajeli različne metode dela v sodelovanju z učenci treh izbirnih predmetov. Za tako delo je morda treba izbrati manjšo skupino učencev, ki jih drugačen način dela pritegne. Učenci z dramatiziranjem, interpretativnim branjem, pisanjem lastnih pesmi, plesnimi elementi, novinarskim delom, tj. poročanjem s terena, pisanjem novic, in celotno tehnično podporo (od kostumov, scene, fotografiranja, snemanja do montaže prispevkov) lahko izrazijo svoje ideje in tako približajo snov in razumevanje le-te sebi in gledalcem. S samostojnim udejstvovanjem preizkusijo svoje zmožnosti in poglobijo znanje.

Ključne besede: kulturna prireditev, Prešeren, učenje skozi izkušnje, izvirnost, Ljubljana

Abstract

Most teachers would agree with Glasser's statement that effective teaching is perhaps the hardest type of work. This is why they look for different ways to encourage and motivate pupils on their path of discovery and learning. They try to encompass as many teaching styles as possible to offer their pupils a variety of ways to obtain knowledge. A good and effective example of such work is participating in the preparations for a school event, which enables pupils to learn through experience. In preparations for the events for the Slovenian cultural holiday different methods of work were put into practice with pupils of three elective subjects. This type of work may require selecting a smaller group of students who are attracted by this different approach. Dramatization, interpretive reading, writing songs, elements of dance, journalistic work, ie. reporting from the field, writing news and all the technical support (costumes, scene, photography, filming, and editing) all facilitate pupils in expressing their

ideas, bringing the subject matter closer to the viewers and understanding it better themselves. Independent participation enables them to test their own abilities and deepen their knowledge.

Key words: cultural event, Prešeren, learning through experience, originality, Ljubljana

1 Uvod

Učitelji se ves čas trudimo podajati snov na različne načine, da jo čim bolj približamo učencem, jih spodbudimo k sodelovanju in sploh motiviramo za nadaljnje delo. Ob tem spoznavamo resničnost Glasserjeve trditve, da je učinkovito poučevanje morda najtežje delo. Pri podajanju snovi se poslužujemo različnih učnih stilov, kajti na ta način ponudimo učencem največ možnosti za sprejemanje znanja. Tako skozi različne receptorje dosegamo v učnem načrtu zastavljene cilje. Učenci razvijajo svoje recepcijske zmožnosti s poustvarjanjem umetnostnih besedil in z nebesednim podajanjem in sprejemanjem, tj. likovno, gibalno, glasbeno, multimedijsko (Učni načrt - Slovenščina, 2018). Dober oz. učinkovit primer takega dela je priprava in sodelovanje na šolski prireditvi, ki učencem omogoča učenje skozi izkušnje.

Termin izkušnja je v različnih slovarjih opredeljen predvsem kot: specifičen dogodek ali občutek, kar ob dogodkih, doživetjih spoznamo, ugotovimo, direktno osebno sodelovanje ali opazovanje, vpliv na posameznikove misli, percepcije (Jarvis, 2003). Nimamo pa enotne opredelitve, kaj je izkustveno učenje. Eden izmed strokovnjakov tega področja, Kolb, pravi, da je: »izkustveno učenje vsako učenje v neposrednem stiku z resničnostjo, ki poučuje« (Marentič Požarnik, 2000). Izkustveno učenje omogoča neposredno zvezo med poukom in vsakdanjim življenjem. Učenci se bolj zavedajo celostnega delovanja in medsebojne povezanosti. Z načrtnim opazovanjem in primerjanjem ter aktivnim vključevanjem razvijajo sposobnost lastnega zaznavanja in razumevanja okolja, snovi itd. (Selinšek, 2013).

Pri izkustvenem učenju se morata teorija in praksa prepletati, kar pomeni, da moramo imeti najprej dobro teoretično podlago, ki jo nato preizkusimo v neposredni praksi. V našem primeru se je to potrdilo.

Pri letošnji prireditvi ob slovenskem kulturnem prazniku so sodelovali učenci treh izbirnih predmetov, in sicer literarnega in gledališkega kluba ter šolskega novinarstva. Zanje smo se odločili na podlagi izdelanega osnutka prireditve, predvsem pa, ker je tovrstno delo učinkovitejše z manjšo skupino sodelujočih oziroma so omenjeni učenci bolj motivirani za drugačne oblike dela, želijo se preizkusiti v nečem novem, pridobljeno

znanje želijo uporabiti v praksi, predvsem pa lahko izrazijo svoje ideje in tako približajo snov in razumevanje le-te sebi in gledalcem.

Pri tem je treba izpostaviti pomembno vlogo medpredmetnega povezovanja že med samimi izbirnimi predmeti, kakor tudi z likovno, glasbeno vzgojo, tehniko in tehnologijo, multimedijско tehnologijo in drugimi.

2 Priprave na prireditev

Učence smo najprej seznanili z okvirnimi cilji in načrtom poteka prireditve, pri čemer smo se osredotočili na Prešernovo življenje v Ljubljani. Povabili smo jih k sodelovanju, in sicer smo jih zaprosili, da nam posredujejo svoje želje, ideje in predloge, kako bi z novim, drugačnim pristopom celo predstavo čim bolj približali svojim vrstnikom, predvsem pa, kako bi pripravili zabavno in hkrati poučno prireditev. Pri posameznem izbirnem predmetu smo z vidika ciljev predmeta porabili precej ur za pisanje scenarija. Začetne ideje smo dopolnjevali, velikokrat popravili oziroma spremenili in na koncu dobili celoto, s katero smo bili zadovoljni vsi. Skupaj z učenci smo se odločili, da prireditev pripravimo na drugačen način, in sicer, da posamezne točke predstave posnamemo na mestih v Ljubljani, ki so povezana s Prešernovim življenjem. Napisali smo scenarij, na osnovi katerega je potekalo naše delo. Vanj smo vključili različne metode in oblike dela – od dramatizacije, interpretativnega branja, pisanja lastnih pesmi, plesnih elementov, novinarskega dela, tj. poročanje s terena, do celotne tehnične podpore. Začrtali smo pot, na kateri smo kasneje posneli posamezne prizore. Pot je tekla od Vodnikovega in Starega trga, na breg Ljubljanice, do Trnovske cerkve, na ulico Breg in nazaj do Prešernovega trga. Pred odhodom na snemanje so se učenci na svoje točke pripravljali v šoli.

3 Snemanje posameznih prizorov

Snemanje prizorov je bil najzahtevnejši, a hkrati najzanimivejši del. Začeli smo na Vodnikovem trgu z iskanjem liceja, nato nas je pot vodila do Starega trga, kjer sta Povodni mož in Urška odplesala do Ljubljanice, še prej pa jo je Povodni mož ujel v svojo mrežo. Pomemben kraj, ki je močno zaznamoval pesnikovo ljubezensko življenje, je bila tudi trnovska cerkev in srečanje z Julijo. Pod njenim oknom na Prešernovem trgu ji je svojimi verzi izpovedal ljubezen in hkrati spoznal, da nikoli ne bo njegova. V žalosti in negotovosti sname klobuk, ga položi na svoj spomenik in odide ... Kam? ... Nikakor nismo smeli izpustiti velikega prijateljstva in literarnega sodelovanja s Čopom. Prikazali smo ju na klopici ob Ljubljanici tako, da sta učenca odigrala prizor, v katerem Čop deli svoje nasvete, na koncu pa Prešeren na klopici

obsedi sam, v hudi žalosti za svojim umrlim prijateljem. Posneli smo tudi mesto, kjer naj bi Čop v Savi utonil. Na Bregu smo pozornost usmerili na dve hiši, in sicer na Blaznikovo tiskarno, v kateri je hotel tudi »naš Prešeren« tiskati poezije, in Crobathovo hišo, kjer je zagledal mamo svojih otrok, Ano Jelovšek. V veliko pomoč pri iskanju vseh omenjenih točk nam je bil Literarni atlas Ljubljane.

Skladno s prenosom v sodobni čas smo dogajanje popestrili s sodobnimi in humornimi elementi, npr. »Prešeren je imel poleg cilindra na glavi oz. za vratom še slušalke, s tabličnim računalnikom, na katerega ekranu so bile rokopisne Poezije, je iskal Blaznikovo tiskarno, da bi jih natisnil, z Julijo sta si v trnovski cerkvi dopisovala preko SMS-ov, na Starem trgu pa sta »Povodni mož« in »Urška« s Trkajem odplesala do Ljubljane.

Humorne elemente smo dodali »Povodnemu možu«, ki je na bregu Ljubljane v plavutkah in maski pricapljal izza »Urške« in jo ujel v svojo mrežo ter odpeljal na ples. Pod Julijinim oknom pa se »Prešeren« zmoti in citira Shakespearove verze.

Med snemanjem niso manjkali niti novinarski elementi, saj so učenci – novinarji poročali s terena o dogajanju na plesu in izginotju v Ljubljani, o pomembnosti oz. prepoznavnosti trnovske cerkve ter sporočili žalostno vest o Čopovi utopitvi. Pri tem so v šoli pridobljeno znanje prenesli v prakso oz. na teren. Preizkusili so se z mikrofonom pred kamero in ustavljali mimoidoče ter jih spraševali o določeni temi, kar se je izkazalo za izredno dobro izkušnjo. Učenci so bili navdušeni nad svojimi sposobnostmi, večina je premagala tremo in odlično izpeljala svoj del.

Celotno dogajanje je bilo prepleteno s Prešernovimi verzi, npr. tudi Julija in Prešeren si v cerkvi izmenjujeta nekoliko predelane verze iz pesmi Je od vesel'ga časa teklo leto, Prešeren se pogovarja z Vodnikom z verzi iz pesmi, ki mu jo je posvetil, ne manjkajo pa niti nežne pesnikove besede pri »podoknici«.

4 Prepletanje dela »doma« in v Ljubljani

Vse posnete prizore smo morali »doma« povezati v neko smiselno celoto. Začeli smo v računalniški učilnici z ekipo učencev, ki so pomagali pri tehnični obdelavi posnetkov (krajšanje oz. rezanje nepotrebnih vsebin, izboljšava svetlobe in glasnosti itd.). Ob tem so se hkrati zabavali in naučili veliko novega, s svojimi predlogi pa sooblikovali kvalitetne posnetke.

Posnetke smo nato povezali v smiselno celoto s Prešernovi verzi iz različnih pesmi in z dvema komentatorjema, ki sta z dodatno razlago in mnogimi humornimi izjavami osvetlila dogajanje na ljubljanskih ulicah. Sama prireditev ni zajemala samo filmskih posnetkov, saj smo dogajanje na odru še dodatno popestrili: nanj smo postavili štiri dekleta – kipe, ki so dodobra zaznamovala Prešernovo življenje, Julijo Primic, Ano Jelovšek, Zaliko Dolenc in Jerico Podboj. Prešeren se je v živo smukal okoli njih in citiral verze iz pesmi, posvečene posameznemu dekletu. V kombinaciji s posnetki smo dobili izredno posrečen in dodelan del prireditve.

Uglasbene Prešernove pesmi, npr. Kam?, Povodni mož, Pod oknom, smo kombinirali z recitacijo oziroma igro ali pa so služile samo kot ozadje oziroma podlaga pri nekem prizoru in s tem dosegli pestrost dogajanja in pritegnili pozornost gledalcev.

Pozornost smo želeli pritegniti tudi s posnetimi izjavami učencev o poeziji, za ozadje prireditve pa so služili odgovori učencev od 1. do 9. razreda o tem, kaj je zanje poezija, kaj jim pomeni, na kaj se spomnijo ob tem izrazu. Nastali so zanimivi odgovori v obliki risb, pesmi, miselnih vzorcev itd. Pri tem se je pokazala velika kreativnost in iznajdljivost večine učencev.

5 Začetek prireditve

Želeli smo drugačen, poseben začetek prireditve. Odločili smo se, da bo en učenec bral tekst, ki opisuje Prešernov obraz, istočasno pa se bo na platnu risala skica prebranega. To je naredilo izreden učinek in pritegnilo pozornost gledalcev.

Kasneje so se v tej skici pokazale slike posamezne teme, osebe, na koncu pa so se vse zvrstile v njegov obraz. Tudi ta del je bil čisto nekaj posebnega.

6 Zaključek

Sodelovanje učencev pri prireditvi se je izkazalo za eno boljših izkušenj usvajanja novega znanja. Kreativnost in domišljija učencev v tem primeru ne pozna meja, vsak je prispeval ogromno idej in dopolnjeval že napisan scenarij. Ob tem pa je zelo pomembna dobra učiteljeva koordinacija, vodenje učencev, pokazati jim, kako se snov,

pridobljena v učilnici, pokaže v praksi. Do izraza so prišli tisti, ki se ne bojijo neposredno nastopati pred zanje prav posebno publiko – vrstniki.

Učenci so skozi celoten proces priprave prireditve pokazali veliko kreativnosti, znanja in iznajdljivosti. Tako so preizkusili svoje zmožnosti in poglobili teoretično znanje ter ga preizkusili v praksi. Za vse, tako učence kot učitelje, je bila to prijetna, zabavna, a hkrati tudi zelo zahtevna naloga, iz katere smo se vsi veliko naučili. Potrdila se je Konfucijeva misel, ki pravi: Povej mi in bom pozabil. Pokaži mi in se bom morda spomnil. Dopusti mi, da naredim sam, pa bom znal.

7 Viri in literatura

Jarvis, P.: Izkusveno učenje in pomen izkušnje. *Sodobna pedagogika*, 54 (2003) 1, str. 94–103.

Marentič Požarnik, B.: *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2000.

Selinšek, J.: Pomen in uporaba tehnik izkusvenega učenja v procesih usposabljanja in izobraževanja. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta, 2013.

Učni načrt – Slovenščina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo znanost in šport, 2018.

Musek Lešnik, K.: *Misli o vzgajanju in učenju* (splet). 2007. (citirano 6. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <http://www.ipsos.si/web-content/VIZ-portal/ogled/citati%20%20-%20o%20vzgajanju%20in%20poucevanju.html>.

S Prešernom ob Ljubljanici

With Prešeren along the Ljubljanica river

Tina Sušnik

Osnovna šola Gorje, Slovenija, tina.susnik1@quest.arnes.si

Povzetek

Medpredmetno povezovanje stremi k povezovanju znanj in ciljev znotraj predmeta in med različnimi predmeti. Medpredmetnost je eden od didaktičnih pristopov, ki postavlja učenca v ospredje in spodbuja samostojno in aktivno pridobivanje učnih izkušenj. Učitelji, ki poučujejo različne predmete, so z učenci 8. razreda pripravili kulturno prireditev ob slovenskem kulturnem prazniku, ki je bila namenjena učencem od 4. do 9. razreda. Vodilna tema je bila Prešernova pesem Povodni mož. Temo so obravnavali z literarnega, likovnega, glasbenega področja in drugih. Cilj medpredmetnega povezovanja je bil, da čim več učencev 8. razreda z različnimi zmožnostmi in na različnih predmetnih področjih sodeluje pri pripravi in izvedbi prireditve. Učitelji ugotavljajo, da povezovanje med predmeti pozitivno vpliva na učenčevo samopodobo in omogoča aktivno pridobivanje učnih izkušenj. Pomanjkljivost pa je, da učiteljem primanjkuje časa pri organizaciji in sprotnem dogovarjanju medpredmetnega povezovanja.

Ključne besede: medpredmetno povezovanje, prireditev, pesem, igra, učenec.

Abstracts

Cross-curricular approach to teaching and learning aims at integrating knowledge and skills within one subject and between different school subjects. It is one of the didactic approaches, which puts students at the forefront and encourages independent and active learning experiences. Teachers teaching various subjects prepared students from grades 6 to 9 for a cultural event on the Slovenian cultural holiday for their peers from 4. to 9. grade. The leading theme was Prešeren's poem The River Man. The legend about Urška and the river man was discussed and looked upon from the viewpoints of literature, arts, music and other. The goal of cross-curricular activities was to engage as many students of the 8th grade as possible and in different subject areas in the preparation and implementation of the event. Teachers find out that connecting between objects has a positive effect on the students' self-image and allows for active learning experiences. The disadvantage, however, is teacher's lack of time in the organization and on-going arrangement of cross-curricular integration.

Key words: cross-curricular teaching and learning, event, poem, play, student.

1 Uvod

Z učenci 8. razreda smo pripravili uro kulture z naslovom S Prešernom ob Ljubljani ob slovenskem kulturnem prazniku za učence od 4. do 9. razreda. Namen izvedbe ure kulture je, da pri oblikovanju programa in pripravi prireditve sodeluje čim več učencev, tokrat učencev 8. razreda, glede na njihove zmožnosti na določenih predmetnih področjih. Vsako leto ob tej priložnosti izberemo temo, ki je vodilo prireditve. Cilja sta: medpredmetno povezovanje in izvedba prireditve.

1.1 Medpredmetno povezovanje

Medpredmetno povezovanje stremi k povezovanju znanj in ciljev znotraj predmeta in med različnimi predmeti. Sodobni koncept vzgoje in izobraževanja v Sloveniji v 21. stoletju uvršča načelo medpredmetnega povezovanja kot zahtevo po vsebinskem, organizacijskem in funkcionalnem povezovanju vzgoje in izobraževanja z ostalimi družbenimi členi (znanost, kultura ...) in kot načelo notranje organizacije in delovanja vzgojno-izobraževalnega sistema (Žibert, 2007). Omogoča horizontalno in vertikalno povezovanje znanj, vsebin in učnih spretnosti. Spodbuja samostojno in aktivno pridobivanje učnih izkušenj (Sicherl Kofol, 2008). Učenci pridobijo kakovostnejše znanje, ki je uporabnejše, trajnejše in usmerjeno v vseživljenjsko učenje. Pri tem pomembna učiteljeva osebnost, saj zahteva izmenjevanje frontalnega, skupinskega in individualnega načina dela (Mlakar, 2014). Za uresničevanje medpredmetnih povezav morajo biti zagotovljeni določeni pogoji, npr. fleksibilna organizacija pouka, učiteljeva pripravljenost na sodelovanje, poznavanje ciljev in vsebin različnih učnih predmetov, timsko načrtovanje, prilagojenost razvojni stopnji in predznanju otrok itn.

Predstavili bomo povezovanje slovenščine z izbirnima predmetoma likovno snovanje in slovenski znakovni jezik ter z interesnimi dejavnostmi gledališki krožek, šolski časopis in računalništvo (zvok in luč na odru) ter povezovanje z glasbeno umetnostjo. Poučujem slovenščino ter vodim gledališki krožek in šolski časopis. Pri medpredmetnem povezovanju je sodelovalo pet učiteljev: učiteljica slovenščine, zgodovine, računalništva in glasbene umetnosti ter učitelj likovne umetnosti. S pomočjo medpredmetnega povezovanja smo pripravili šolsko uro kulture z naslovom S Prešernom ob Ljubljani ob slovenskem kulturnem prazniku. V pripravo kulturne prireditve so bili vključeni predvsem učenci 8. razreda.

2 Medpredmetno povezovanje v praksi

Pred začetkom šolskega leta smo učitelji skrbno načrtovali povezovanje med posameznimi učnimi predmeti. Izbrali smo naslov prireditve, oblikovali program, načrtovali dejavnosti na in ob prireditvi. Vodilna Prešernova pesem je bila balada Povodni mož.

2.1 Slovenščina

Učenci 8. razreda so pri pouku slovenščine brali in interpretirali Prešernovi pesmi, balado Povodni mož ter sonet Apel in čevljar. Pri pesmih so dobro spoznali notranjo in

zunanjo zgradbo. Po interpretaciji Povodnega moža so za govorni nastop deklamirali pesem. Med poukom so se naučili velik del pesmi. Po dobrem poznavanju pesmi so za domačo nalogo napisali svojo različico Povodnega moža. Vse nadaljnje ure obravnave pesmi so bile namenjene dramatizaciji pesmi. V vsakem oddelku sta nastali dve uprizoritvi (v dveh oddelkih skupaj štiri uprizoritve). Najboljšo izvedbo so predstavili na kulturni prireditvi S Prešernom ob Ljubljani. Prav tako so se pri pouku slovenščine učenci preizkusili v dramatizaciji soneta Apel in čevljar. V dvojicah in s pomočjo učiteljice so pripravili igro.

2.2 Gledališki krožek

Pri gledališkem krožku so sodelovali predvsem učenci 8. razreda, ki so pri pouku slovenščine dobro uprizorili Povodnega moža ter Apela in čevljarja. Vadili so pravilen in izrazen odrski govor ter se zavedali razločevalnih in izraznih možnosti fonetike besedila: členitev s premori, poudarjanje, intonacija, register, hitrost in barva. Pozornost je bila usmerjena tudi na sproščeno govorno nastopanje in iznajdljivost. Govor so dopolnjevali z mimiko, kretnjami in gibanjem na odru. Pri igri so učenci pokazali, da se znajo dobro vživeti v vlogo. Za kostume so učenci izbrali oblačila, ki so jih prinesli od doma. Izbrali so tudi glasbo; za Povodnega moža so izbrali glasbo Johanna Straussa ml. Igra o povodnem možu je na odru trajala dobrih 20 minut. Nato smo pri krožku dopolnili tudi igro o Apelu in čevljarju in jo pripravili za uprizoritev na odru. Slednja igra je obsegala približno 10 minut. Prav tako so učenci poskrbeli za rekvizite, kostume in glasbo.

2.3 Šolski časopis

Glavni cilj interesne dejavnosti je bila izdaja šolskega časopisa. Učenci so zbirali, vrednotili poustvarjalne pesmi o povodnem možu in njegovi Urški, ki so jih učenci napisali pri pouku slovenščine. Nekatere izdelke so iz rokopisne oblike pretvorili v elektronsko. Pred tem smo oblikovali navodila za obliko besedil. Določili smo tip pisave, velikost črk, razmik med vrsticami ter levo in desno poravnavo. V časopis smo vključili tudi portrete Prešerna in povodne Urške, ki so jih naredili pri izbirnem predmetu likovno snovanje. Časopis smo poimenovali Literarnica, ker so bili v njem zbrani literarni prispevki učencev od 6. do 9. razreda; velik del časopisa je bil namenjen pesmim, ki so jih napisali učenci 8. razreda na temo Prešernove poezije. Ko so tehnično uredili besedila in drugo gradivo celotnega časopisa, so učenci napisali uvodnik, oblikovali kolofon in jezikovno pregledali vsa besedila. Skicirali so naslovno stran. Z grafikom in tiskarjem smo izbrali dvostolpično postavitev besedil, format in trdoto papirja. Pred tiskom časopisa nam je tiskar poslal predlogo, ki jo je bilo treba pregledati. Pri predlogi običajno pride do zamikov besedil, slikovno gradivo velikokrat ne stoji na zelenem mestu ipd. Šolski časopis so učenci predstavili na prireditvi.

2.4 Likovno snovanje

Učenci 8. razreda so pri likovnem snovanju izdelali portrete Prešerna v črno-belem linorezu, izdelali doprsni kip iz gline, ki upodablja pesnika Prešerna, ter veliko podobo

povodne Urške in povodnega moža. Poleg tega so na velikem formatu upodobili Robbov vodnjak in frančiškansko cerkev, dve kulturno-zgodovinski znamenitosti Ljubljane, kjer je Prešeren preživel velik del življenja. Učenci so z mentorjem postavili sceno v kulturnem domu, ki je v neposredni bližini šole.

2.5 Glasbena umetnost

Učitelj pri glasbeni umetnosti izbira vokalne, instrumentalne ali vokalno-instrumentalne skladbe različnih obdobj, oblik, žanrov, zvrsti ipd. Učenci 8. razreda so spoznali skladatelje, ki so ustvarjali v času romantike, v Prešernovem času (Paganini, Chopin, Verdi, Wagner, Strauss ml., Smetana ...). Nekateri osmošolci so se preizkusili v petju pesmi Ljubljanski zmaj in Žabe svatbo so imele. Zmaj je simbol Ljubljane, kjer je pesnik nekaj časa živel.

2.6 Slovenski znakovni jezik

Osnovna šola Gorje ima izbirni predmet slovenski znakovni jezik, ki je namenjen učencem od 7. do 9. razreda. Osmošolci so lahko Prešernovo poezijo spoznavali še na en način, in sicer prek znakovnega jezika. Znakovni jezik je naravno sredstvo za sporazumevanje gluhih in naglušnih oseb. Namesto glasu in izgovorjenih besed uporablja znakovni jezik roke, telo, obraz, usta in glavo za izražanje najrazličnejših vsebin. Namesto sluha, s katerim sprejemamo besede, gluhi ljudje uporabljajo vid, s katerim sprejemajo kretnje. Je torej sporazumevalno sredstvo gluhih in naglušnih oseb ter manjšinski jezik. Osmošolci so se na prireditvi predstavili s slovensko himno, z Zdravljico.

2.7 Zvok in luč na odru

Zvok in luč na odru je interesna dejavnost, ki se je na naši šoli razvila kot nadgradnja interesne dejavnosti računalništvo. Interesna dejavnost ima več skupin učencev, ki na prireditvah poskrbijo za zvok in luč na odru. Trije osmošolci so morali sodelovati pri vajah, ker so morali dobro poznati obe igri. Poskrbeli so za svetlobne učinke na odru, spremljevalno glasbo pri uprizoritvi obeh iger in ozvočenje igralcev ter drugih nastopajočih.

3 Zaključek

Medpredmetno povezovanje stremi k povezovanju znanj in ciljev znotraj predmeta in med različnimi predmeti. Za to morajo biti zagotovljeni določeni pogoji, kot so npr. fleksibilna organizacija pouka, skrbno načrtovanje povezovanja, pripravljenost učiteljev na sodelovanje, poznavanje ciljev in vsebin učnih predmetov, timsko delo, prilagojenost razvojni stopnji otrok in njihovem predznanju itn. Namen medpredmetnega povezovanja je bil, da pri pripravi in izvedbi prireditve sodeluje čim več učencev 8. razreda glede na njihove zmožnosti na različnih predmetnih področjih. Pri slovenščini so učenci interpretirali Prešernovo poezijo, pri gledališkem krožku so pripravili dramski uprizoritvi, pri interesni dejavnosti šolski časopis so izdali šolski časopis z naslovom Literarnica na temo poezije, pri likovnem snovanju so ustvarjali

portret Prešerna, povodnega moža in povodno Urško, pri glasbeni umetnosti so spoznali glasbo romantike in pripravili dva nastopa s petjem, pri računalništvu pa poskrbeli za zvok in osvetlitev odra. Ugotavljamo, da se je medpredmetno povezovanje izkazalo kot dobra izkušnja, ker v instituciji deluje dobra delovna klima. Prisotna mora biti odprta komunikacija med učitelji in učenci. Dobra lastnost tovrstnega pristopa je, da vsak učenec glede na svoje zmožnosti prispeva k pridobivanju novih izkušenj in znanj na različnih predmetnih področjih o isti ali podobni temi. Povezovanje nadgrajuje predmetni pristop in omogoča poglobljeno spoznavanje učne stvarnosti. Po končani prireditvi so bili učenci zelo zadovoljni, še bolj povezani in z željo, da bi kaj takega še delali. Pomanjkljivost medpredmetnega povezovanja je preobremenjenost učiteljev in tudi preobremenjenost učencev z izbirnimi in interesnimi dejavnostmi, namreč učenci bi sodelovali na več področjih izbirnih vsebin, vendar natrpan urnik njihovih aktivnosti to onemogoča. Za praznovanje Prešernovega dneva je medpredmetno povezovanje na naši šoli že nekaj let stalnica.

4 Literatura in viri

Mlakar, V.: Medpredmetno povezovanje in formativno spremljanje. V S. Kmetič (ur.), *Mednarodna konferenca o učenju in poučevanju matematike KUPM 2014: zbornik prispevkov*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2014, str. 656–665.

Sicherl Kofol, B.: Medpredmetno povezovanje v osnovni šoli. *Didakta* (2008), 18/19, str. 7–9.

Žibert, S. Medpredmetno povezanost vzgojnih predmetov v prvih treh razredih. *Razredni pouk* (2007), 9(3), str. 27.

Matematika: čas za igro

Mathematics: Time for play

Metka Svetina

OŠ prof. dr. Josipa Plemplja Bled, Slovenija, meta_svetina@yahoo.com

Izvleček

Razvojne značilnosti otroka ob vstopu v šolo nas usmerjajo k drugačnim pristopom pri učenju. Učenci težje dalj časa ohranjajo pozornost, dela za mizo in ob zvezkih še niso vajeni. Hkrati je to čas, v katerem gradimo temelje za kasnejše razumevanje in dojemanje različnih pojavov, zato morajo biti le ti trdni in stabilni. Pri začetnem pouku matematike je zato veliko ponavljanja in otrokom je le to lahko zelo suhoparno. V kolikor pa v pouk matematike vključimo igre, v katere vnašamo matematična znanja ali urjenje, učenci svoje delo dojemajo kot sprostitveno, rekreativno dejavnost. Njihova motivacija za delo ob tem postane višja. Igre morajo biti zasnovane tako, da razvijajo spretnosti ali določene veščine, priporočeno je, da vključujejo tudi gibanje. Vsaka igra ima pravila, začetek in konec. Med delom so otroci aktivni, hkrati pa razvijajo samostojnost, sodelovanje, spomin, koncentracijo in veselje do dela. S takšnim pristopom je delo z učenci lažje, znanje, ki ga osvojijo, pa trajnejše.

Ključne besede: igra, matematika, prvi razred, didaktična igra, gibanje

Abstract

Developmental characteristics of first-graders require alternative approaches to teaching. Pupils have a shorter attention span and are not used to school work yet. Simultaneously, the foundations for later understanding and comprehension of different concepts are being made. Pupils should be confident in their knowledge, because further learning builds up on it. Consequently, the beginners classes of mathematics involve a lot of repetition and can thus make learning very dull. Including mathematical games into lectures can make learning more fun for children as they then perceive it as a relaxing activity. This consequently increases their motivation for schoolwork. The games must be designed so that they assist in the learning process and help develop certain skills. It is recommended that they also involve movement. Each game has its own rules, a beginning and an end. It keeps children active during schoolwork. In the meantime, they develop independency, work on their cooperative skills, train their memory, lengthen their attention span and establish a positive relationship with schoolwork. This kind of approach aids both teachers and pupils. It makes the teacher's work with children easier and the pupils' knowledge stronger and more permanent.

Key words: play, mathematics, first grade, didactic game, activity

1 Uvod

Svet se ves čas spreminja in z njim tudi naši učenci. Učitelji prvih razredov se načeloma ne spominjajo več generacij, ki so že v prvem razredu večino pouka sedele v klopih in sledile delu ter navodilom učitelja. V šolo namesto njih vstopajo otroci, ki so težko dalj časa osredotočeni na eno dejavnost, daljšega sedenja na enem mestu niso navajeni. Ti potrebujejo drugačen pristop, saj le na ta način ohranijo pozornost pri učni snovi.

Ob vstopu v šolo se nam zdi, da imajo pretežno vsi učenci precej dobro oblikovane predstave števil, vsaj do 5, največkrat tudi do 10. Ob obravnavi pa se pri marsikom pojavijo težave, še posebej, ko številom dodamo še računanje. Pogosto imajo težave učenci, ki že tako težje ohranjajo pozornost, so manj zreli ali težje dojemajo učno snov. Kadar ponavljamo in utrjujemo znanje vedno na enak oz. podoben način, je za večino današnjih prvošolcev dolgočasno, pozornost in motivacija jim na ta način hitro padeta. Zato pri utrjevanju pri matematiki pogosto uporabljamo različne didaktične igre. Učenci se radi igrajo in ob igri pozabijo, da se učijo matematiko, orientacije v zvezku, razvijajo fino motoriko.

2 Didaktična igra

Igra je prevladujoča dejavnost otroka. Le ta se z leti spreminja in stopnjuje, vendar pa se z vstopom v šolo ne konča. Takrat otrok še vedno čuti močno potrebo po njej, saj mu le ta prinese sprostitev, hkrati pa razvija spretnosti, določene veščine in domiselnost. Igra je pogosto spontana aktivnost otrok. V kolikor pa igro usmerimo tako, da z njeno pomočjo dosežemo vzgojno-izobraževalne cilje, govorimo o didaktični igri.

To je igra z določenim ciljem in nalogo, v kateri so pravila in vsebine tako izbrani, organizirani in usmerjeni, da spodbujajo pri otrocih določene dejavnosti, ki pomagajo pri razvijanju sposobnosti in pri učenju. Otroci se ciljev večkrat niti ne zavedajo (Pečjak, 2009). Za takšen način pridobivanja znanja so učenci bolj zainteresirani, bolj motivirani, ker je za igranje igre potrebna aktivna udeležba otroka, pa takšno delo prinaša tudi boljše pomnjenje.

Vsaka igra ima svoja pravila in svoj potek dela. Le ta je potrebno nazorno razložiti učencem. Pomembno je tudi to, da igra ne traja preveč ali premalo časa.

3 Matematične igre

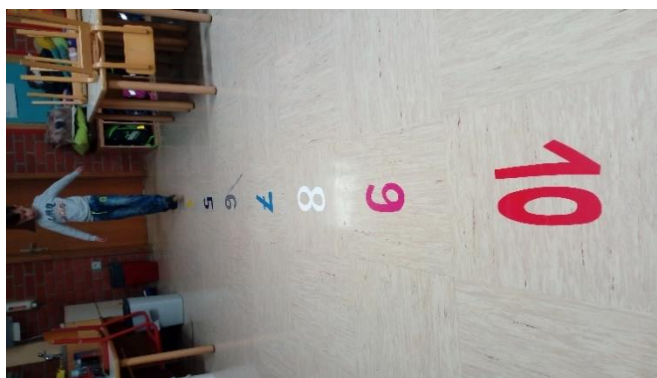
Kadar učence seznanjam z novo igro, se poskušam držati nekaj načel. Pravila morajo biti čim bolj preprosta, njihovo razlago ponazorimo s prikazom igranja. Pogosto igro učencem predstavim v krogu, kjer jo odigramo skupaj. Vedno pokažemo tudi, kako se igra pospravi in pripravi na naslednjega igralca. Na ta način lahko v naslednjih dneh oblikujemo delo po postajah, kjer je ena izmed teh samostojno igranje predstavljene

igre. Če je le možno, igro zasnujem tako, da je vanjo vključeno tudi gibanje ali zapisovanje v zvezek. Raziskave so pokazale, da gibanje močno vpliva na razvoj kognitivnih sposobnosti. Prišli so do dognanj, da pripomore pri hitrejšem in lažjem pomnjenju učne snovi in izboljšuje koncentracijo otrok, le ti lažje sledijo pouku. Kadar v igro vključimo tudi klasične gibalne elemente, poskrbimo za celostni razvoj otroka. Zapisovanje pa je ključno pri razvijanju orientacije v zvezku, fine motorike, izboljša se tudi pomnjenje. Po končanem igranju vedno preverimo rezultate in zapise otrok, če je le to, glede na naravo igre, možno. Z učenci se pogovorimo, kaj jim je bilo všeč, kaj bi spremenili in kje so imeli težave.

Številska kača

Na tla učilnice zarišemo kvadrate, vanje pa števila od 1 do 10. S pomočjo številске kače se lahko igramo različne igre:

- Utrjevanje številskih predstav: učenca delata v paru. Prvi izžreba iz vrečice število – na izbiro ima števila od 0 do 10. Drugi se postavi na začetek kače in s poskoki ponazori izžrebano število. Sošolec preveri njegov rezultat; število mora biti enako kot na izžrebanem kartončku.
- Utrjevanje zaporedja števil: učenca delata v paru. Prvi izžreba število do 10 in s poskakovanjem po kači šteje naprej ali se postavi na izžrebano število ter šteje nazaj (možne so še druge različice), drugi zapiše zaporedje v zvezek. Prvi preveri njegovo delo.
- Utrjevanje računanja do 10: učenca delata v paru. Prvi izžreba račun, ga narekuje drugemu – le ta ga zapiše v zvezek. Nato prikaže račun na kači: primer $8 - 3$; učenec skoči osemkrat naprej in trikrat nazaj ter pove rezultat. Nato se vlogi zamenjata.

Slika 1: Številska kača

Gremo po račun

Učenci delajo v paru, par si izbere mesto za mizo. Pred seboj ima pripravljene cofke dveh različnih barv in ščipalko. Na mizi pred tablo so razporejeni računi odštevanja in seštevanja. Prvi gre iskat račun in ga glasno prebere ter pokaže drugemu. Račun prepišeta v zvezek. Drugi ponazori račun s cofki, ki jih prestavlja s pinceto ali ščipalko (namesto cofkov lahko uporabimo tudi link kocke, fižol ...) in pove rezultat, ki ga

dopišeta v zvezek. Nato zamenjata vlogi. Pomembno je, da se jima v zvezku računi ne ponavljajo. Če sošolec prinese račun, ki je v zvezku že zapisan, ga gre zamenjat.

Računska štafeta

Učence razporedimo v več skupin. Le te se postavijo v kolono na eno stran telovadnice, poleg sebe imajo kupček z računi, ki so obrnjeni s hrbtno stranjo navzgor. Prvi v vrsti pogleda svoj račun, ga položi na tla ob koloni in teče na drugo stran telovadnice, kjer so na listih zapisana različna števila od 0 do 10. Poišče rezultat svojega računa in z njim leti nazaj v kolono. V tem času drugi izračunajo račun in tekaču povedo, ali je prinesel pravo število. Če se je zmotil, teče po drug listič, drugače sestavijo račun na tleh in na vrsti je naslednji. Ob koncu igre se preveri pravilnost računanja.

Slika 2: Računska štafeta

Igra z lončki

Na dno jogurtovih lončkov zapišemo števila od 1 do 10. Igramo se lahko na različne načine:

- urejamo jih po velikosti, jih postavimo po vrsti in podamo učencem nalogo, naj ugotovijo, katero število manjka,
- na list v kroge narišemo različno število pik. Učenci jih preštejejo in pokrijejo z lončkom, ki nosi pravo številko. Na isti način lahko utrjujemo tudi računanje, le da v kroge zapišemo račune.

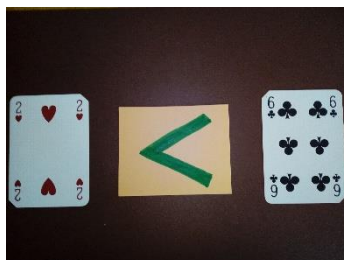

Slika 3: Matematični lončki

Matematično kartanje

Učenca imata pred seboj kupček s kartami in tri kartončke, na katerih so zapisani znaki $<$, $>$, $=$. Vsak iz kupčka vzame karto. Skupaj pogledata števila na kartah in mednju

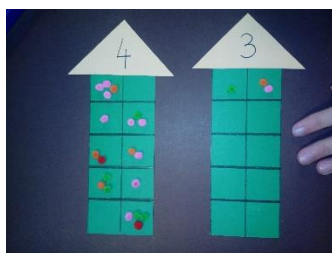
postavita pravi znak. Karti vzame učenec z večjim številom. Če sta števili enaki, postavita nanju novi karti, ponovno postavita mednju pravi kartonček in tisti z največjim številom pobere vse karte. Ko jima zmanjka kart iz kupčka, igrata naprej s pobranimi kartami.

Slika 4: Matematično kartanje

Hiše

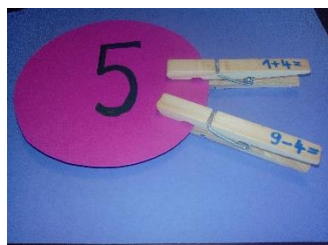
Vsak učenec dobi svojo hišo. Na njeni strehi je zapisano število do 10. V vsaki vrsti pripravi toliko fižolov, kot je zapisano na strehi in jih razporedi v dva prostora, vedno na drugačen način.

Slika 5: Hiše

Planeti števil

Vsak učenec dobi planet s številko. Na sredo mize položimo košarico s ščipalkami, na katerih so zapisani različni računi. Učenci iščejo račune, ki nosijo rezultat s številko njihovega planeta ter jih pripenjajo nanj.

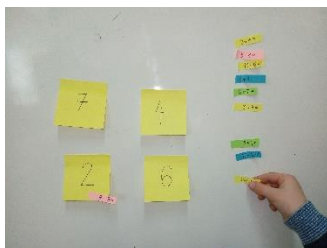

Slika 6: Planet števil

Igra s Post it lističi

Na lističe Post it zapišemo števila do 10 in jih prilepimo na tablo. Na mizo, ki je oddaljena od table, prilepimo razrezane lističe, na katerih so zapisani računi. Učenci

jih izračunajo, gredo z njimi k tabli in jih prilepijo na pravi listič. Ob koncu v zvezek zapišejo po en račun iz vsakega lističa.

Slika 7: Post it lističi

4 Zaključek

Didaktične matematične igre učencem popestrijo pouk. Snov hitreje usvojijo, utrjevanje znanja ni dolgočasno. Ker od vsakega igralca zahteva pozornost, so vsi učenci aktivni. Takšne igre so primerne tako za sposobnejše učence kot tudi za učence s posebnimi potrebami. Otroci lahko ob igranju oblikujejo tudi lasten način igranja in druga pravila ter razvijajo ustvarjalnost. Od učitelja sicer zahtevajo več priprav na pouk, vendar pa se posamezne igre lahko igramo dalj časa, za izdelavo pa pogosto lahko uporabimo tudi odpadni material. Pomembno je, da izdelavo igre čim bolj poenostavimo glede na material, ki nam je na voljo. Če pouk prepletamo z različnimi didaktičnimi igrami, so, predvsem v prvem razredu, učenci ob koncu pouka manj utrujeni, bolj motivirani, kar pa jim prinaša tudi zadovoljstvo nad opravljenim delom in hkrati večje veselje ob pričakovanju novega šolskega dne.

5 Viri in literatura

Kolb K., Miltner F. 2005. Otroci se zlahka učijo. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Moravec B. 2015. Z didaktičnimi igrami prepleten pouk – delavnica. Internetni vir: <https://www.zrss.si/naravoslovje2015/files/petek-delavnice/Z-didakticnimi-igrami-prepleten-pouk.pdf> (dostopno 12. 1. 2020).

Pečjak, S. (2009). Z igro razvijajmo komunikacijske sposobnosti učencev. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Petauer Vizjak K. 2011. Didaktične igre pri pouku spoznavanja okolja v drugem razredu osnovne šole. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta, Oddelek za razredni pouk: 118 str.

Sportal, 2012. Internetni vir: <https://siol.net/sportal/rekreacija/redno-gibanje-je-izrednega-pomena-pri-otrocih-274786> (dostopno 12. 1. 2020).

Raznoverstnost poučevanja pri pouku športa

Robi Šantl

Osnovna šola Dramlje, Slovenija, robi.santl@osdramlje.si

Izvleček

Učitelji že leta poskušajo izboljšati dosežke učencev, zato uporabljajo različne tehnike in metode poučevanja. Ker je vsak otrok individuum, je izbira ustrezne metode in oblike dela še toliko bolj pomembna. V prispevku so predstavljene možnosti poučevanja, ob upoštevanju razvojne stopnje otrok, učnega procesa, vsebine in sodobnih življenjskih trendov, ki jih prinaša postmoderna družba. Opisani so primeri dobre prakse pri pouku športa, kjer se s prepletanjem sodelovalnega učenja in drugih oblik dela zagotovi kakovostnejše poučevanje. Dobro pripravljeno in načrtovano delo omogoči učitelju lažje usmerjanje otrok in je temelj za varno izvedbo učne ure. Ker pa spoznavni proces ne poteka vedno po strogo določenih stopnjah, so navedene številne izvedbene variante, ki omogočajo večjo učinkovitost. Kadar teorija in praksa delujeta z roko v roki, je uspeh neizogiben, pozitivne učinke pa čutita tako učitelj kot učenec.

Ključne besede: šport, učne metode, učne oblike, učitelj.

Abstract

For years teachers have been trying to improve students' achievements, and for this reason different teaching strategies and methods are being used when performing the lessons. Bearing in mind that every child is an individual makes the choice of applying the appropriate teaching method even more significant. The article introduces different ways of teaching considering child development stages, learning process, content and modern lifestyles that comes along with the postmodern society. There are also presented good practice examples of teaching Physical Education which integrate collaborative learning with other teaching methods in order to ensure high quality teaching. Well planned lessons enable teachers to provide students with better guidance which is fundamental for carrying out the lessons safely. The presentation phase of the lesson is not always strictly determined by stages therefore, different lesson plans are presented which can be more effective. When theory and practice go hand in hand the success is inevitable, additionally it has a positive impact on the teacher and the student as well.

Keywords: sport, teaching methods, learning forms, teacher.

1 Sodobne smernice poučevanja

V današnjih časih se učitelji pri poučevanju vse bolj soočamo z različnimi težavami sodobnega časa. Prisotnost moderne tehnologije, hitrega tempa življenja in "sodobnega" razmišljanja otrok se kaže na številnih področjih, še posebej na področju športa. Otroci so v povprečju gibalno manj aktivni kot njihove babice in dedki, kar se kaže v njihovih sposobnostih in doseženih rezultatih. Raziskave športnovzgojnega kartona kažejo, da so otroci od leta 1995 pa do 2015 v povprečju za 0,8 % višji, 4,6 % težji in imajo za 14 % porast kožne gube tricepsa. Posledično je slabša tudi motiviranost za gibanje. Vse to so dejavniki, ki nas opozarjajo na potrebne spremembe pri naših življenjskih navadah. Gibanje je za otroke v otroštvu in mladostništvu najboljša naložba za kasnejša življenjska obdobja. Na žalost pa je v današnjem času za mnoge otroke šolska športna vzgoja edini stik z gibalno aktivnostjo. Zato je pri učnih urah športa v šolah še toliko pomembnejše, da učitelji iz otrok izrabimo le najboljše. Slabša splošna telesna pripravljenost in manjša mera motivacije sta ključna razloga za iskanje in vključevanje različnih oblik poučevanja tudi pri pouku športa. Ker poznamo različne metode poučevanja, je zelo pomembno katero izbrati, saj bomo le s pravilnim pristopom uspeli povečati motivacijo za delo in posledično lažje ter v večji meri dosegli zastavljene cilje.

1.1 Vloga učitelja pri pouku športa

Primarna naloga športne vzgoje je, da otroku izpolni naravno potrebo po gibanju, ga navaja na zdrav način življenja in mu da določena športna znanja, ki jih bo lahko uporabljal celo življenje. Pomembno vlogo v procesu športne vzgoje ima učitelj, kajti od njega je odvisen velik del dejavnikov, ki pogojujejo kakovostno športno vzgojo. Tukaj ni strogih meril, ampak so rezultati odvisni predvsem od učiteljeve sposobnosti, marljivosti in ustvarjalnosti. Dober učitelj mora poleg športnih znanj in metodike poučevanja poznati tudi svoje učence kot ljudi, njihove težave, razmere, v katerih živijo, želje, sposobnosti. Avtorja Klaus Kolb in Frank Miltner v svoji knjigi *Otroci se zlahka učijo* (2005) navajata, da je motor učenja navdušenje. Trdita, da je treba učence pri učenju gibalnih dejavnosti spodbujati s pozitivno motivacijo, se izogibati kaznovanju, zasmehovanju in komentiranju otrokove nespretnosti ali nerodnosti. Učitelj mora pri otroku podpirati pozitivno pojmovanje samega sebe, nikakor pa ne zavirati. Torej je učiteljeva naloga, da s primernimi gibalnimi dejavnostmi v vzgojno izobraževalnem procesu prispeva k izoblikovanju pozitivnega pojmovanja otrokove osebnosti, saj je podoba potem, ko je enkrat zaznamovana, zelo težko popraviti. Otroci so tisti, ki najprej občutijo kakovostno delo učitelja. Rezultat se kmalu pokaže v njihovem odzivu in pripravljenosti ter kasneje v uspešnosti pri delu.

2 Oblike dela

Pri pouku športne vzgoje se pri izvajanju prepletajo različne oblike dela. Najpogosteje: frontalna oblika, skupinska oblika, individualna oblika in kombinirana oblika. Vsaka oblika ponuja številne izvedbene možnosti. Glede na to, da sta vsak človek in skupina svoj individuum, je ravno slednja oblika dela (kombinirana) zelo primerna. Ob hkratnem upoštevanju številnih posebnosti, ki veljajo za določene gibalne vsebine, nato določimo smernice na podlagi katerih izberemo učno obliko dela. Tako lahko s prepletanjem različnih oblik dela pri posamezni učni uri dosežemo večplasten in pozitiven učinek na učenje učencev. Učna ura je zato bolj pestra in dinamična. Glavna značilnost skupinske oblike dela je samostojno in aktivno delovanje vadečih. Zato ta oblika dela ponuja veliko možnosti za diferencirano in individualizirano delo. Ugodno vpliva na komunikacijo in boljše sodelovanje vadečih, obenem pa se učenci, ki so gibalno manj aktivni in sposobni, lažje in bolje vključijo. Izбира individualne oblike dela pri pouku športne vzgoje je velikokrat smiselna v primerih, kadar želimo pomagati učencem, ki so gibalno manj nadarjeni, ali tistim, ki so gibalno nad povprečjem. V teh primerih je smiselna kombinacija več oblik dela (npr. delo po skupinah), saj se lahko tako učitelj lažje osredotoči na posameznika. "Teambuilding" metoda pa je ena izmed tistih oblik dela, s katero želimo vplivati na celotno skupino hkrati in iz nje izvabiti vzajemno sodelovanje. Zelo primerna izbira je takrat, kadar želimo dvigniti motivacijo za delo in predvsem, kadar želimo v učni proces vpeljati malce nevsakdanjega poučevanja.

3 Primeri raznovrstnosti poučevanja v praksi

Omenjene učne oblike so pri učnih urah športne vzgoje zelo pogoste, saj so primerne za skoraj vse stopnje učnega procesa. Seveda pa je pomembno, da so uporabljene ob pravem času, smiselno in da učencem omogočijo lažje in kakovostnejše napredovanje pri učenju gibalnih vsebin. V nadaljevanju so predstavljeni praktični primeri, ki so pokazali odlične rezultate pri delu z učenci.

Učna tema: NARAVNE OBLIKE GIBANJA, IGRE IN SPLOŠNA KONDICIJSKA PRIPRAVA

Primer 1

Cilj naloge:

- Dvig motivacije učencev,
- priprava na glavni del,
- skupinsko sodelovanje,
- psihična sprostitve.

Potek in oblike dela:

V uvodnem delu učne ure učencem predstavim okvirni potek učne ure. Enakomerno jih razporedim po prostoru telovadnice. Začnem pripovedovati o čarobni palici, ki sem jo prinesel s seboj. Čeprav je nevidna, ima čudežno moč, saj zmore usmerjati učence v poljubne smeri in z različno hitrostjo. Najprej poskusimo počasi, nato pa vedno hitreje. Paziti morajo, da se pri gibanju ne dotikajo drug drugega. Nato vajo izvedemo v parih, tako da se držijo za dlani. Na koncu sledi še izvedba celotne skupine skupaj.

Končna analiza:

Učence na začetku pritegne zanimiva zgodba, zato je stopnja motivacije, ter navdušenja že pred izvedbo na visoki stopnji. Vadbo spremlja smeh, saj palica neprestano spreminja ukaze, zato je vadba zelo pestra. Na takšen način lahko skozi igro učinkovito izvajamo splošno ogrevanje in pripravo na nadaljnji del učne ure.

Primer 2

Cilj naloge:

- Sodelovalna aktivnost učencev,
- skupinsko sodelovanje,
- pravilno izvajanje krepilnih vaj.

Potek in oblike dela:

Vadbo uporabimo v glavnem delu učne ure. Učence razdelim v pare in jim razdelim kartončke z navodili. Pomembno je, da vključimo vaje za vse dele telesa, ki naj bodo obremenjeni izmenično. Vse vaje se izvajajo v paru, na voljo pa so tudi vadbeni pripomočki, ki jih par poljubno izbere. Naloga vsakega para je ta, da pripravita vajo za določen del telesa, ki se mora izvajati sodelovalno. Po 5 minutah pari predstavijo zamisli svojih izvedb, o katerih se skupaj pogovorimo. Ko so vadbene postaje pripravljene, se vadba začne. Intenzivnost navora lahko povečamo z daljšimi časovnimi intervali oziroma s krajšanjem vmesnih odmorov. Učitelj mora učence med samo vadbo spodbujati in opozarjati na pravilnost izvedbe. Vadba je primerna za otroke različnih starosti, saj lahko popolnoma prilagodimo razmerje med stopnjo obremenitve in časom odmora. Če v sam proces vključimo še glasbo, bo motivacijska komponenta še večja.

Končna analiza:

Pri tej učni obliki se kmalu pokaže, kako je pomembno učiteljevo načrtovanje in snovna priprava. Navodila morajo biti kratka in jedrnata. Pri pripravi vadbe so se otroci resnično posvetili nalogam in pripravili zanimive vaje. Ko so skupaj iskali ideje, je bilo videti veliko aktivnega sodelovanja in navdušenja. Po preteku idejne priprave smo naredili kratko analizo predstavljenih vaj, jih po potrebi dopolnili in hkrati vsem skupaj predstavili posamezne vadbene postaje. Vadbo smo začeli z glasbo in sproščeno delovno vzdušje je bilo čutiti po vsej telovadnici. Konec glasbe je naznanil odmor in prehod k naslednji postaji.

Primer 3

Cilj naloge:

- Sprostitutveno sodelovanje,
- skupinsko sodelovanje,
- orientacija v prostoru s poslušanjem navodil.

Potek in oblike dela:

Učence razdelim v poljubne pare in jim razdelim zatemnitvena plavalna očala. Eden v paru si jih nadene, drugi se postavi za njim. Ker učenec z očali ne vidi popolnoma ničesar, se mora popolnoma zanesti na učenca, ki ga usmerja z navodili. Določim jim pot, po kateri ga mora usmerjati na drugo stran telovadnice. Za popestritev jim na poti postavim ovire, kot so stožci, napeta elastika, pod katero se morajo skloniti in klop, ki jo morajo prestopiti. Po opravljeni nalogi učenci zamenjajo vlogi in vajo ponovijo.

Končna analiza:

Učenci so bili takoj navdušeni nad zatemnitvenimi očali. Popolnoma so se morali prepustili vodečemu učencu in zabava se je začela. Učenci, ki so usmerjali, so se soočali s težavami podajanja navodil, kar se je kazalo v odstopanju od zastavljene poti vodenega učenca. Učenci z očali pa so s poslušanjem nenatančnih navodil poskrbeli, da je izvedbo spremljalo veliko smeha in glasnega sodelovanja.

4 Zaključek

Za uspešno izvedeno učno uro morajo biti pripravljeni tako učitelj kot učenci. Učitelj mora proučiti cilje, ki jih želi doseči ob upoštevanju morebitnih posebnosti posameznika in skupine. Priprava natančnega načrta in ustrezna ter jasna navodila so ključ na poti do uspeha. Kadar so ti dejavniki upoštevani, ob primernem in smiselnem prepletanju učnih oblik, takrat je uspeh neizogiben. To se je že mnogokrat izkazalo v praksi, saj je takšen način dela pripomogel, da so bili učenci aktivnejši, več je bilo medsebojnega sodelovanja in motivacija učencev je bila večinoma na zelo visokem nivoju. Rezultati so se kazali v hitrejšem in kakovostnejšem gibalnem napredku. Uporaba kombiniranih metod je pri učnih urah športa otroke vselej dodatno motivirala in pripomogla, da so se aktivnejše vključevali vsi, še posebej tisti, ki so gibalno manj nadarjeni. Z malo otroške domišljije so postale učne ure še zanimivejše, bolj igrive in predvsem razvojno učinkovitejše. Otroci so si med seboj pomagali ter se uspešno izkazovali tako v vlogi učitelja kot učenca. Kadar učitelj uspešno "preklaplja" med raznimi oblikami dela, je zadoščeno vsem učencem. Vadba je posledično prilagojena tako posamezniku, parom ali skupini, hkrati pa je aktivnost učencev na zelo visokem nivoju.

5 Viri in literatura

Doupona Topič, M., Petrovič, K.: Šport in družba - sociološki vidiki. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport, 2007.

Ginnis, P.: Učitelj - sam svoj mojster: kako vsakega učenca pripeljemo do uspeha. Ljubljana: Rokus, 2004.

Kolb, K.: Otroci se zlahka učijo. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2005.

Kovač, M., Jurak, G., Starc, G., Strel, J.: Šport in življenjski slogi slovenskih otrok in mladine. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, Zveza društev športnih pedagogov Slovenije, 2007.

Škof, B. s sodelavci: Šport po meri otrok in mladostnikov. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo, 2016.

Neznani pojmi pri računalništvu v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole

Unknown notions in the second triennium of elementary school

Katarina Šifrer

OŠ Stražišče Kranj, Slovenija, katarina.sifrer@guest.arnes.si

Izvleček

Neobvezni izbirni predmet Računalništvo se izvaja v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole. Pri obravnavi snovi se pogosto srečamo z angleškimi pojmi in tudi s pojmi, ki se pri drugih predmetih obravnavajo mnogo kasneje. V prvem delu smo se osredotočili na povezavo matematike in računalništva. V programu *Scratch* se učenci že takoj na začetku obravnave srečajo s pojmi »kot«, »kotne stopinje« in »koordinatni sistem«, ki se pri matematiki obravnavajo v šestem oziroma osmem razredu. Matematičnih pojmov pri računalništvu ne razlagajmo teoretično, ampak na način, ki ga učenci drugega triletja lahko razumejo. Pri pravem kotu učencem ne razložimo, kaj pomeni pravi kot, ampak kaj pomeni obrniti se za 90° . V drugem delu smo iskali rešitve za neznane pojme, ki niso slovenski. Pri poučevanju računalništva se zelo težko izognemo angleškim izrazom, ki jih srečamo že na tipkovnici. Zato za tovrstne angleške pojme predlagamo sprotno izdelovanje slovarčka, v katerem so zapisani angleški pojem, ustrezen slovenski prevod in primer uporabe.

Ključne besede: neobvezni izbirni predmet računalništvo, scratch, matematika, angleščina, drugo triletje

Abstract

The optional elective subject Computer science is carried out in the second triennium of elementary school. When dealing with the learning content we often encounter English expressions and notions which are dealt with in different school subjects at a much later time. The first part of the article focuses on the connection between mathematics and computer science. We use the *Scratch* program for the students to get acquainted with expressions such as "angle", "angle degrees", "coordinate system" at the very beginning, even though these expressions are dealt with in mathematics class in the sixth and eighth grades. We should not

explain the mathematical notions in computer science class in a theoretical way, but rather in a way the students in the second triennium can understand. We should not explain the notion of right angle in terms of its meaning, but rather what it means to make a ninety degree turn. The second part of the article looks for explanations for the unknown expressions, which are not Slovene. When teaching computer science, it is difficult to avoid English expressions we encounter on the keyboard. For such English expressions, we recommend regularly creating a glossary, which would include the English expression, its Slovene equivalent and an example of its use.

Key words: optional elective subject computer science, Scratch, mathematics, English, second triennium

1 Uvod

Računalništvo v programu osnovne šole ni obvezni predmet. Pojavlja se zgolj kot izbirni predmet v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju in kot neobvezni izbirni predmet v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Izbrala sem si temo o medpredmetni povezavi računalništva z matematiko in angleščino, saj se mi zdi zelo aktualna in me zanima. Da je tema res aktualna, pove dejstvo, da je računalništvo kot neobvezni izbirni predmet v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju star šele nekaj let. Tudi sam učni načrt je zaenkrat še zelo ohlapen in se bo v nekaj letih nedvomno posodobil, ko bodo obravnavane stvari že malo utečene. Do takrat pa so učitelji, kar se tiče poučevanja, prepuščeni sami sebi.

V prispevku bom obravnavala tri teme, od tega dve s področja uporabe programa *Scratch*, tretja pa je povezana s področjem angleščine v računalništvu in njeno uporabo.

2 Matematični pojmi pri programiranju v programu Scratch

2.1 Kot in kotne stopinje

Učitelji računalništva, ki učijo neobvezni izbirni predmet računalništvo v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju, se srečujejo z zanimivimi dilemami. Učenci se namreč pri tem predmetu srečajo s programom *Scratch*, ki je namenjen zgodnjemu učenju programiranja (Lajovic, 2011). V najzgodnejši fazi učenja programiranja morajo učenci napisati program, kjer se na programskem oknu izrišejo različni liki; po navadi začnejo s kvadratom. Program gre približno tako: 100 korakov naprej, obrni se za 90°

desno in vse to ponovi štirikrat. Imena in oblike osnovnih geometrijskih likov učenci že poznajo, ne poznajo pa pojma kot. Učenci se o kotih, kot predvideva učni načrt za matematiko, učijo šele v šestem razredu, kar je, če vzamemo četrtošolce, šele čez dve leti. Učni načrt za računalništvo niti ne doušča, da bi si učitelj lahko vzel čas in o kotih povedal kaj več (Učni načrt za matematiko, 2011, in Učni načrt za računalništvo, 2013).

Kako bi lahko učencem predstavili pojem kota, kako bi to vpeljali v sam program *Scratch* in kako razložiti kotne stopinje, smo razglabljali s študenti in učitelji računalništva. Navajam nekaj mnenj:

- Če hočemo, da se stvar obrne iz stanja, ko gleda naravnost, do stanja, ko gleda levo oziroma desno, moramo v okence napisati 90.
- K tabli pokličem 5 učencev, ki se postavijo tako, da en učenec stoji v središču, drugi štirje pa okoli njega (eden na njegovi levi, drugi na desni, eden za njim in eden točno pred njim). Učenec, ki se nahaja v sredini, iztegne levo roko pred seboj, desno pa desno od sebe. Učenec se obrača v smeri urinega kazalca, tako da pri vsakem obratu leva roka gleda k naslednjemu učencu v krogu. Učenec naj naredi polni krog, tako da bo na koncu zopet gledal prvega sošolca. Ko bi se obrnil za polni kot, bi mu povedala, da se je obrnil za 360 stopinj (stopinje so enota, s katero se meri kote). Potem učence vprašam, koliko obratov je naredil sošolec. Ker se je učenec obrnil štirikrat, bomo 360 delili s štiri in tako dobimo 90 stopinj.
- Na kratko pojasnim, da ima kvadrat vsoto notranjih kotov 360 stopinj. Če hočemo narisati kvadrat, ki ima 4 enake notranje kote, moramo 360 deliti s 4. Če koga zanima več, jim povem, da se bodo več o tem učili pri matematiki.
- Jaz jim to povem kot pravilo. Če želimo, da nariše kvadrat, potem napišemo v kvadratesk število 90. S tem jih najprej ne obremenjujem. Ko enkrat narišemo kvadrat (z zanko), jim dam navodilo, naj poskusijo spremeniti število in opazujejo, kaj se zgodi. Na ta način jim poskušam deloma vpeljati pojem kota. Pri matematiki se kasneje lahko navežem na to nalogo.
- Tudi jaz jim to podam kot pravilo. Zanje je bistveno, da razumejo, kako delujejo zanke. Koti so matematična snov za višji razred, ki bi jih pri programiranju samo zmedla.

Sama sem se problema lotila malo drugače, in sicer s poskušanjem. Kognitivni pristop k reševanju takih problemov se mi zdi zelo ustrezen, saj učenci sami hitro pridejo do občutka o velikostih kotov. Učenci v prostorček za vpisovanje želene velikosti kota vpisujejo, kar želijo, dokler ne bomo obrnjeni v želeno smer. Tu sicer lahko pride do problema, ker bo pri osemindesetih stopinjah praktično že gledal v isto smer kot pri devetdesetih stopinjah, zato jih usmerim, naj uporabljajo samo števila, zaokrožena na desetice.

2.1.1 Strokovni nasvet profesorjev didaktike

Za mnenje o tem problemu sem prosila profesorico matematike na gimnaziji, ki se veliko ukvarja tudi z Montessori pedagogiko. Ona bi uporabila zadnji način, poskušanje, saj bi želela, da do pravilnega rezultata pridejo s pomočjo lastne izkušnje.

Pogovorila sem se tudi s profesorjem didaktike, ki poučuje na ljubljanski Pedagoški fakulteti. Pravi, da z razlago kotov v četrtem razredu ne bomo prišli nikamor, saj učenci še niso zreli za to obravnavo. Ne morejo razumeti velikosti kota, če ne vedo, kaj kot sploh je. Predlaga, da bi učence naučili, kaj pomeni obrniti se za devetdeset stopinj. Najpomembnejše se mu zdi, da ga naučimo, kaj pomeni obrat za devetdeset stopinj, in da razume, kako potem pridemo do obrata za sto osemdeset stopinj (dvakrat obrat za devetdeset stopinj). Ko sem ga vprašala, kako bi potem razložil pri kakšnem drugem liku (trikotnik, zvezda ...), pa je dejal, da bi se tem ostalim likom izognil. Dodal je še, da nikakor ne bi učencem samo rekel, naj vpišejo devetdeset in bo prav.

Načinov, kako vpeljati zahtevnejše pojme, je veliko. Kateri je najuspešnejši, nas nauči praksa, ki pa je pri poučevanju neobveznega izbirnega predmeta računalništvo še zelo mlada. Sama uporabljam metodo s poskušanjem in je uspešna.

2.2 Koordinatni sistem

Samo polje *Scratch* je narejeno kot koordinatni sistem. Ugotavljam, da je veliko večji problem od razumevanje kota ravno koordinatni sistem, kar pomeni, da potrebujemo nekaj znanja o negativnih številih. Tudi o tem smo razpravljali s študenti in učitelji računalništva. Navajam nekaj izkušenj:

- Pri razlagi namesto belega platna uporabim ozadje, na katerem so zemlja, nebo z oblaki, stolpnice, drevo in na desni strani smerokaz z napisom šola, ki kaže v desno. Naša začetna pozicija je na sredini platna. Zjutraj, ko gremo v šolo, se premaknemo za nekaj korakov naprej (pozitivna smer). Ko gremo domov, se radi malo igramo in zato hodimo celo pot vzvratno, zato se premaknemo nekaj korakov levo (negativna smer). Če hočemo skopati luknjo, se najprej obrnemo za 90 stopinj v smeri urinega kazalca in se nato premaknemo nekaj korakov naprej. Če pa želimo plezati po drevesu, se najprej obrnemo za 90 stopinj v nasprotni smeri urinega kazalca in se nato premaknemo nekaj korakov naprej.
- O koordinatnem sistemu in negativnih številih jim ne razlagam, saj se koordinatni sistem obravnava šele v osmem razredu. Učencem kot dejstvo povem, da če se želijo premakniti v levo, morajo pred število napisati »–«.

- Osebno jim tega ne razlagam, saj se s tem srečajo šele kasneje pri matematiki. Če pa imam učenca, ki stvari v *Scratchu* že obvlada, mu individualno razložim, da mu ne bi bilo med uro dolgčas.

2.2.1 Strokovni nasvet profesorja didaktike

Profesor za didaktiko matematike meni, da naj pri pouku računalništva ne vpeljujemo pojmov, za katere učenci še niso zreli. Odlična ideja se mu zdi, da števila predstavimo s koraki, kjer koraki vzvratno predstavljajo negativna števila oziroma odštevanje korakov. Razmisliti je potrebno tudi, če se dotičnim pojmom lahko izognemo.

Poiskala sem način, pri katerem lahko števila predstavimo res samo z odštevanjem korakov in nam ni potrebno iti do negativnih števil. Programsko polje se da predstaviti do te mere, da se koordinata (0,0) ne nahaja na sredini, ampak v levem spodnjem kotu. S tem dobimo sama pozitivna števila na x in na y osi, kar je razumljivo tudi učencem, ki negativnih števil še ne poznajo.

2.3 Angleščina pri računalništvu

Pri pouku računalništva se zelo težko izognemo angleškemu izrazom. Vemo, da je teh izrazov veliko. Nenazadnje se nahajajo že na tipkovnici. Jih prevajati? Moja izkušnja je, da besede vedno prevajam in uporabljam slovenske različice. Z menoj se strinja tudi kar nekaj učiteljev računalništva. Ugotavljamo, da je za učence novo že to, kar ta pojem predstavlja, s tem ko pa uporabljamo angleški izraz zanj, pa stvar še dodatno otežimo, saj takšnih izrazov še zdaleč nimajo ponotranjenih.

Ko sem začelo svojo učiteljsko kariero, sem pri učenki četrtega razreda, ki ne obiskuje pouka računalništva, preverila, ali ve, kaj pomenita besedi »on« in »off«. Odgovorila je, da ve, da pomenita »prižgi« in »ugasni«. Nadalje sem jo vprašala, če ve, katera beseda pomeni »prižgi« in katera »ugasni«. Odgovora na to vprašanje ni vedela. Iz tega sem lahko sklepala, da je učenka vedela, da sta si pojma izključujoča, ni pa vedela, kaj točno pomeni eden in kaj drugi.

Navajam še nekaj mnenj in izkušenj študentov in učiteljev računalništva:

- Glede na to, da se učenci že v 1. razredu začnejo učiti angleščino, izraze prevajam in povem, kaj naredi kateri ukaz. Sčasoma, ko usvojijo pojme, uporabljam angleške izraze.

- Prevod, da usvojijo slovensko izrazoslovje. Pri razlagi vedno uporabljam slovenske izraze. Smiselno se mi zdi, da poznajo tudi angleške, da jih prepoznajo, ko jih zasledijo na spletu ali izven šolskega okolja.
- Osebno jih prevajam, saj se mi zdi večino izrazov dovolj pogosto uporabljenih, da bi bilo smiselno poznati oboje.
- Glede na to, da je že pri računalniku mnogo »softwara« v slovenskem jeziku, uporabljam slovenske izraze. Če naletimo na angleški izraz, ga prevedemo. Tudi od učencev pričakujem slovenske izraze.
- Da, besede prevajam, obenem pa zahtevam, da poznajo tudi besede v angleščini.

Ko sem začela s poučevanjem računalništva, so mi angleški pojmi vedno povzročali dilemo. Prevesti ali ne, kateri pojem naj zahtevam od učencev in podobno. Prišla sem do izjemno uporabne možne rešitve s slovarčki, ki jih imajo učenci v zvezkih. Ko naletimo na nov izraz, ga zapišemo, napišemo prevod, kje smo ta izraz srečali in za kaj se uporablja. Slovenski in angleški izraz imajo lahko kadar koli pred seboj, jaz pa sem morda razbremenjena razmišljanja, ali naj uporabimo angleške oziroma slovenske besede. Trudim pa se, da vedno uporabljam slovensko različico.

Navajam primer slovarčka:

Print – natisni – našli smo jo v Wordovem programu, ko smo hoteli natisniti besedilo
– ukaz »print« se uporablja za tiskanje.

Escape – izhod – nahaja se na tipkovnici – funkcija: izhod iz programa, prekinitiv.
Mute – tiho – nahaja se v prekinitvenem meniju igrice, v predvajalniku glasbe – funkcija: izklop zvoka.

Printscreen – zajem zaslona – nahaja se na tipkovnici – funkcija: zajem (slika) trenutnega zaslona.

Random – naključno – nahaja se v Scratchu – funkcija: naključno izbiranje števil.
Password – geslo – prijava v računalnik – funkcija: zaščita.

Delete – zbriši – nahaja se na tipkovnici – funkcija: izbriše stvari kot radirka.
E-mail – elektronska pošta – funkcija: uporablja se kot naslov za deljenje podatkov preko interneta.

3 Zaključek

Omenjeni primeri dobre prakse so morda le nekateri izmed mnogih. Načinov za vpeljavo novih pojmov je ogromno. Ker je področje programiranja v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju staro komaj nekaj let, se težko zanašamo na ustaljene

primere dobre prakse in priporočeno vpeljevanje določenih pojmov. Odvisni smo predvsem od svoje intuicije in skupine učencev, ki je pred nami.

4 Viri in literatura

Lajovic, S., 2011. *Scratch: nauči se programirati in postani računalniški maček*. Ljubljana: Pasadena.

Učni načrt. Program osnovna šola. *Računalništvo: neobvezni izbirni predmet*. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, 2013. Dne 11. 1. 2020 dostopno na naslovu:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_ra_zs_irjeni/Racunalnistvo_izbirni_neobvezni.pdf.

Učni načrt. Program osnovna šola. Matematika. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011. Dne 11. 1. 2020 dostopno na naslovu:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_matematika.pdf (str.: 22–23, 25–26, 28, 53).

Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije na razredni stopnji

The use of ICT technology in early childhood education

Ksenija Šket

VIZ II. OŠ Rogaška Slatina, Slovenija, ksenija.sket@guest.arnes.si

Izvleček

Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije v vzgoji in izobraževanju je eden izmed ključnih dejavnikov, ki omogočajo, da učenci razvijejo veščine, nujno potrebne za fleksibilno prilagajanje na novosti, za katere še niti ne vemo, da prihajajo. Tudi motivacijski vidik uporabe IKT tehnologije v izobraževanju ni zanemarljiv, saj v šole vstopajo t. i. digitalne generacije. Za optimalen učinek je potrebno najti pravo ravnovesje. V prispevku je prikazana koristna raba aplikacij pri delu z učenci na razredni stopnji (Plickers, Mentimeter, Team Shake, Book Creator, ClassDojo, Kahoot, QR code). Vse aplikacije so preizkušene v 2. razredu v okviru projekta Inovativna pedagogika 1:1. Nekatere so namenjene samo učiteljem bodisi za lažjo organizacijo dela v razredu ali pa v smislu spremljanja učenca in dajanja povratne informacije. Odgovornost za učenje se prenese na učenca in bodoče generacije morajo biti odgovorni, veščji in situacijam prilagodljivi posamezniki.

Ključne besede: IKT tehnologija, Plickers, Team Shake, Book Creator, ClassDojo, QR code

Abstract

The use of ICT technology in education is one of the key factors enabling students to develop the skills necessary to adapt flexibly to innovations that we do not even know are coming. Also, the motivational aspect of the use of ICT technology in education is not negligible, as schools enter t. i. digital generations. For optimum effect, the right balance needs to be found. This article shows the useful applications when working with young learners (Plickers, Mentimeter, Team Shake, Book Creator, Class Dojo, Kahoot, QR code). All applications are tested in the 2nd grade during Innovative Pedagogy project. Some are intended only for teachers, either to facilitate the organization of work in the classroom or in terms of monitoring the students and giving them feedback. Responsibility for learning is transferred to the learner and we all agree that future generations need to be responsible, skillful and adaptable individuals.

Key words: ICT Technology, Plickers, Team Shake, Book Creator, ClassDojo, QR code

1 Uvod

V današnjem času so spremembe v našem življenju stalnica. Marsikatero znanje, ki je bilo pridobljeno še v času našega študija ali kasneje na različnih izobraževanjih,

namenjenih izboljšavi pedagoških praks, je danes že zastarelo. V sistemu šolanja moramo učitelji stopati v korak z vse naprednejšo računalniško tehnologijo in razmišljati o tem, kako jo vplesti v vsakdanji pouk. S tem dvignemo motivacijo pri učencih, ki »rastejo« s tablicami in mobilnimi telefoni in so se že rodili v t. i. digitalni svet. Uporaba IKT v šolstvu ni nov pojav, a vendarle se je šele v zadnjih letih razvila do te mere, da jo uporabljajo tudi za pedagoške namene. V šoli uporabljamo elektronske dnevnike in redovalnice, ki služijo strokovnim delavcem ter poenostavljajo administrativno delo in staršem, ki imajo vpogled v delo svojega otroka kar preko spletnega dostopa. Strokovnjaki pa nadaljujejo z razvijanjem elektronskih gradiv, ki jih lahko kompetentno uporabljamo za namene, povezane s šolskim delom (Krašna, 2015).

Globokar v knjigi Vzgojni izzivi šole v digitalni dobi pravi: »Šola vzgaja in izobražuje za prihodnost, ne da bi z gotovostjo vedela, kakšna ta prihodnost bo. Kako naj šola danes ustrezno pripravi otroke in mladino na življenje v tem spreminjajočem svetu?«

S tem vprašanjem se soočamo tudi na naši šoli. VIZ II. OŠ Rogaška Slatina je sodobno opremljena šola, kjer ima vsak zaposleni učitelj svojo tablico za uporabo pri pouku. Leto mu omogoča, da v svoje delo vnaša sodobnejše pristope in dosega cilje po drugačni poti. Učitelj pri delu uporablja mobilno računalniško učilnico s tablicami, ki so za uporabo pri pouku na voljo učencem. Na šoli je za delo opremljena tudi računalniška učilnica. Vsa navedena oprema, ob premišljeni, načrtni in omejeni rabi, vsekakor povečuje kakovost pouka. Šola že tretje leto zapored sodeluje v projektu Inovativna pedagogika 1:1, v okviru katerega se učitelji tudi ustrezno izobražujejo.

Projekt Inovativna učna okolja, podprta z IKT (skrajšano Inovativna pedagogika 1:1) je razvojno-raziskovalni projekt, sofinanciran s strani Ministrstva za izobraževanje znanost in šport ter Evropskega socialnega sklada. Namen projekta je preiščena in celovita uporaba različnih aplikacij in orodij, ki učiteljem omogočajo različne možnosti ustvarjanja učnih priložnosti in sodobnih didaktičnih pristopov. Ravno v okviru projekta se lahko seznanimo z vrsto aplikacij, ki jih na najosnovnejši način lahko uporabljamo že na razredni stopnji.

1.1 Plickers

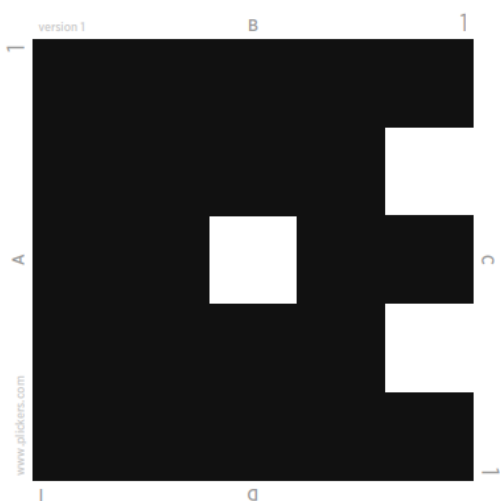
Plickers je orodje, ki se lahko uporabi na začetku obravnave sklopa. Tako se preveri predznanje učencev in na podlagi tega se gradi obravnava učnega sklopa v nadaljevanju. Možna je uporaba na koncu obravnavanega sklopa kot povratna informacija o tem, v kolikšni meri so učenci usvojili učne cilje obravnavanega sklopa. Orodje kot takšno se lahko uporabi v kateremkoli segmentu ure.

V osnovi pa je Plickers aplikacija za preverjanje, izdelana s strani učitelja, ki je želel hiter in preprost način za preverjanje razumevanja učencev. Učitelj lahko na ta način zbere informacije o razumevanju učencev takoj, na kraju samem, ne da bi morali učenci uporabiti naprave, papir ali svinčnik.

Ko se opravijo osnovne formalnosti v aplikaciji Plickers, kot sta registracija in vnos seznamov učencev, se natisnejo Plickers kartice. Pripravi se seznam vprašanj, za katera se meni, da bodo dala uvid v predznanje ali razumevanje določenega sklopa. Učenci obračajo kartice tako, da je pravilen odgovor (A, B, C ali D) vedno obrnjen navzgor. Takrat se vzame pametna naprava in »poskenira razred«. Že sproti se lahko vidi, kdo je odgovoril na vprašanje pravilno in kdo ne. Na koncu pa se lahko rezultate razreda analizira natančneje, in sicer se lahko za vsakega otroka vidi, na koliko vprašanj je odgovoril pravilno (v odstotkih), katera so bila pravilna in katera napačna. Na podlagi tega se pripravi delo za naslednje ure, v katerih se da poudarek temu, da učenci delajo na svojih primanjkljajih.

Pri izvedenih urah so učenci pokazali razumevanje prebranega besedila, poznavanje angleških besed, utrjevali pred preverjanjem znanja iz spoznavanja okolja, možnosti za uporabo aplikacije Plickers pa so neomejene.

Slika 1: Primer Plickers kartice

Slika 2 : Primer uporabe aplikacije Plickers za razumevanje neumetnostnega besedila v 2. razredu

1.2 Team Shake in Class Dojo

S pomočjo aplikacije Team Shake se ustvarjajo skupine. V samem učnem procesu ni povezana toliko s pridobivanjem ali preverjanjem znanja, ima pa močno motivacijsko vlogo pri učencih razredne stopnje. Učitelj vnese sezname učencev posameznih razredov in nato svojo tablico stresa. Najprej se prikaže virtualni klobuk, ki meša imena, nato pa se na zaslonu prikaže naključen niz barvno označenih skupin. Naključen seveda samo navidezno,

saj nam aplikacija nudi celo paleto možnosti, kjer se lahko označijo določeni parametri; in sicer kdo izmed učencev ne sme biti v isti skupini, ker se ve, da skupina ne bi delovala, kdo izmed učencev mora nujno biti v določeni skupini, da bo skupina bolje opravila svoje delo, močni učenci se razdelijo tako, da je v vsaki skupini eden, in še vrsto drugih možnosti. Učenci verjamejo v naključno razdelitev skupin, medtem ko učitelji vedo, da se je uporabil bolj uravnotežen pristop. Nastanek skupin je za njih vedno presenečenje.

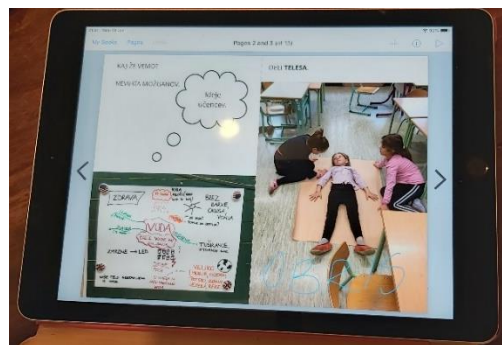
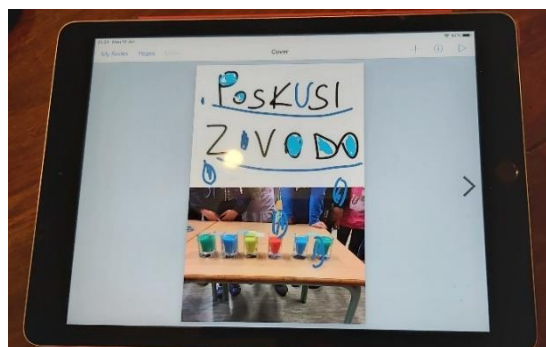
Zelo podobna aplikacija, kot je Team Shake, je tudi Class Dojo, ki se lahko uporablja v podobne namene. Z njeno pomočjo lahko učitelji starše obveščajo o učenčevem napredku in o dogajanju v razredu. Omogoča učinkovito vodenje razreda ter spodbuja pozitivno vedenje pri učencih z dodelitvijo točk.

1.3 Book Creator

Book creator je preprosta aplikacija za ustvarjanje odličnih digitalnih knjig. Ob pomoči in z usmeritvami lahko tudi učenci razredne stopnje uporabljajo to aplikacijo za izdelavo in objavo svojih preprostih knjig ali stripov s slikami, videoposnetki in zvokom. Aplikacija nudi vrsto možnosti, ki omogočajo učencem kreativnost, zaradi česar jo bodo z veseljem uporabljali tudi učenci višje stopnje. V razredu je bila preizkušena s sedemletniki, ki so na ta način povzeli temi naravoslovja.

Sliki 3 in 4: E-knjiga, oblikovana z Book Creatorjem

1.4 QR kode

QR koda je kratica za angleški izraz »quick response«. To je dvodimenzionalna koda, ki jo je mogoče brati s pomočjo kamere oziroma fotoaparata na mobilnih napravah. Sestavljena je iz belega ozadja, na katerem so črni kvadratici. Iz njih je moč prebrati sporočilo. Na nek način bi se lahko reklo, da se z njihovo pomočjo povezuje fizični in elektronski svet. Čeprav mogoče na prvi pogled ne deluje tako, je njihova

motivacijska moč zelo visoka. Izhaja iz predpostavke, da so učenci po naravi radovedni. Le kaj je bolj motivacijskega za njih kot to, da se do neke naloge oziroma rešitve morajo prebiti tako, da rešijo zakodirana, skrivnostna sporočila? QR kode v prvih treh razredih so idealne, kadar se pripravi lov za zakladom v kakršnikoli obliki, delo po postajah ali kaj podobnega. Rešitve posameznih nalog se lahko zapakirajo v QR kode in ko učenci nalogo rešijo, si »poskenirajo« rešitve. V QR kode se lahko skrije tudi bližnjico do željene internetne strani, kjer so ključne informacije za določeno raziskovanje. Na tem mestu je potrebno še enkrat poudariti, da se vse aktivnosti dajo izpeljati tudi drugače, je pa motivacija za delo s kodami višja.

2. Zaključek

Že učni načrt nam učiteljem nalaga tudi teme oziroma vsebine in cilje za trajnostni razvoj, kamor spada IKT. »Učitelj je tisti, ki odmerjeno in premišljeno podpira učenčeve dejavne miselne predelave z vključevanjem podpor, s katerimi učenci pospešijo razumevanje. Okoliščine, ki pomenijo optimalne razmere za učenje, se vzpostavijo, ko učenec na podlagi svoje učne izkušnje učno snov uredi v učinkovito mentalno predstavo in jo poveže s predznanjem. Kakovost učne izkušnje je odločilna za učinkovito učenje«. (Grah idr, 2017, str.9)

V preteklem šolskem letu sem imela možnost v okviru projekta Inovativna pedagogika 1:1 obiskati sejum Bett v Londonu, kjer največja podjetja in institucije predstavljajo najnovejšo tehnologijo v izobraževanju. Nisem se mogla načuditi, kaj vse na tem področju že obstaja in priznam, da sem se resnično spraševala o naši prihodnosti in o prihodnosti otrok. Ob takšnem navalu je nujno, da učence pripravimo na to, da bodo znali ravnati s podatki in jih kritično presoјati. Zavedam se prednosti tehnologije, vendar pa ta s seboj prinaša veliko pasti tako za telesni kot tudi kognitivni razvoj otroka.

Naj ostane zaenkrat pri tem, da se delo v razredu z mobilnimi napravami popestri, učenci pa so na poti do rešitve aktivni. Učitelj je tisti, ki naj skrbno premisli, kje, kdaj in koliko bo vključil delo z IKT.

Viri in literatura:

Book Creator (b.d.). Pridobljeno s <https://bookcreator.com/>.

Classdojo.com (b.d.). Pridobljeno s <https://www.classdojo.com/sl-si/?redirect=true>.

Grah, J., Holcar Brunauer, A., Rutar Ilc, Z., Rogič Ožek, S., Gramc, J., Skvarč, M.,...Kregar, S. (2017). Vključujoča šola. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za Šolstvo.

Gold, J. (2015). Vzgoja v digitalni dobi. Radovljica: Didakta.

Globokar, R. (2019). Vzgojni izzivi šole v digitalni dobi. Ljubljana: Teološka fakulteta.

Inovativna pedagogika 1:1 (b.d.). Pridobljeno s <https://www.inovativna-sola.si/>.

Krašna, M. (2015). Izobraževanje v digitalnem svetu. Maribor: Filozofska fakulteta.

Rhine-o.com (b.d.). Pridobljeno s <https://www.rhine-o.com/www/iphone-apps/team-shake/>.

{web log post}. Pridobljeno s <https://blogs.umass.edu/onlinetools/assessment-centered-tools/plickers/>.

Escape room pri pouku tujih jezikov

Escape room and foreign language teaching

Ingrid Škofic

OŠ Orehek Kranj, Slovenija, ingrid.skofic@osorehek.si

Izvleček

Escape room je svojevrstna pustolovščina v razredu, kjer dve ekipi učencev tekmuje ena proti drugi in poskušata pobegniti iz sobe, preden se izteče čas. Pri iskanju »ključa« morajo učenci slediti številnim namigom, ki so skriti v učilnici. Rešiti morajo različne jezikovne naloge, ki jih pripeljejo do številčnih ali črkovnih kod, ki odpirajo ključavnice. Ko odprejo vse ključavnice na skrivni škatli, jih notri čaka ključ, ki odpira vrata. Naloge so zasnovane tako, da je potrebno ekipno delo, medsebojna komunikacija, sodelovanje, iznajdljivost, veliko logičnega razmišljanja in sklepanja ter poznavanja tujih jezikov, kultur in navad, ki se nanašajo na področje angleško, špansko in nemško govorečih dežel. Naloge so zelo dinamične in interaktivne: reševanje ugank, iskanje namiga s pomočjo QR-kode, sestavljanje zgodbe v celoto, matematične enačbe, reševanje kviza, uporaba zemljevida, iskanje skritega namiga v besedilu s pomočjo UV lučke ... V primeru, da ekipa naleti na težave, jim učitelj/ gamemaster pomaga z namigom, vendar pa uporaba namiga ekipi odvzame 2 minuti časa. Escape room je izkušnja, ki učence motivira na zabaven in edinstven način.

Ključne besede: ekipno delo, iznajdljivost, reševanje ugank, iskanje namigov, tuji jeziki.

Abstract

Escape room is a unique adventure in a classroom where two groups of students compete against each other and try to escape the room before their time runs out. When searching for "the key", the groups must follow numerous hints hidden in the classroom. They solve various language challenges and tasks which lead them to numerical or alphabetical codes that open the locks. When they open all the locks on a secret box, they obtain the key that unlocks the main door. The tasks are designed in a way that requires teamwork, communication, cooperation, creativity, logical thinking and knowledge of foreign languages, cultures, customs and traditions which pertain to English, Spanish and German speaking countries. The tasks are dynamic and interactive, i. e. riddles, searching for hints with QR codes, arranging the order of mixed up stories, mathematical equations, quizzes, using maps, searching for a hidden hint in a text with the UV light, etc. In case a team gets stuck, the teacher or the so-

called gamemaster helps them with a hint, however, a group that uses this option, gets a deduction of two minutes from their time. Escape room is an experience that motivates students in a fun and unique way.

Key words: team work, creativity, riddles, searching for hints, foreign languages.

1 Escape room

Escape room ali soba pobega je igra, kjer se skupina ljudi poda na vznemirljivo pustolovščino. V omejenem času se mora skupina rešiti iz zaklenjene sobe, do ključa pa jih pripeljejo skriti namigi in različne uganke. Escape room je lahko tematsko obarvan (npr. pobeg iz zapora, reševanje princeze, razreševanje umora, beg pred volkodlakom ...). V eni skupini je običajno 2–6 oseb, ki morajo medsebojno sodelovati, dobro opazovati okolico, povezovati namige in logično sklepati, saj le tako lahko pridejo do rešitve oz. ključa, ki odklene sobo. Escape room povezuje ljudi in jih spodbuja k sodelovanju, zato je primeren za družine, prijatelje, podjetja ter za obogatitev pouka.

1.1 Escape room pri pouku tujih jezikov

Escape room pri pouku tujih jezikov se nanaša na poznavanje angleško, nemško in špansko govorečih dežel, njihove geografije, kulture, navad in običajev, kulinarike, športa, glasbe in seveda besed v tujem jeziku. Vsa navodila so v angleškem jeziku, namigi so v angleškem in deloma tudi v španskem ali nemškem jeziku. Ker vsi učenci ne poznajo vseh treh tujih jezikov, morajo medsebojno sodelovati in si pomagati, pri čemer so jim v pomoč tudi slovarji v učilnici ali pa namigi, ki jih lahko prejmejo od učitelja/gamemasterja, vendar se jim v tem primeru prištejeta 2 dodatni minuti. Istočasno med seboj tekmujeta dve ekipi, ki morata v 60 minutah poiskati ključ in pobegniti iz sobe. Ključ je skrit v kovčku, ki je zaklenjen z več ključavnicami s številkami oz. črkami. Učenci morajo s pomočjo razreševanja posameznih namigov rešiti uganke, ki jih pripeljejo do pravilnega zaporedja števil ali črk, da lahko odprejo vse ključavnice.

2 Priprava na escape room

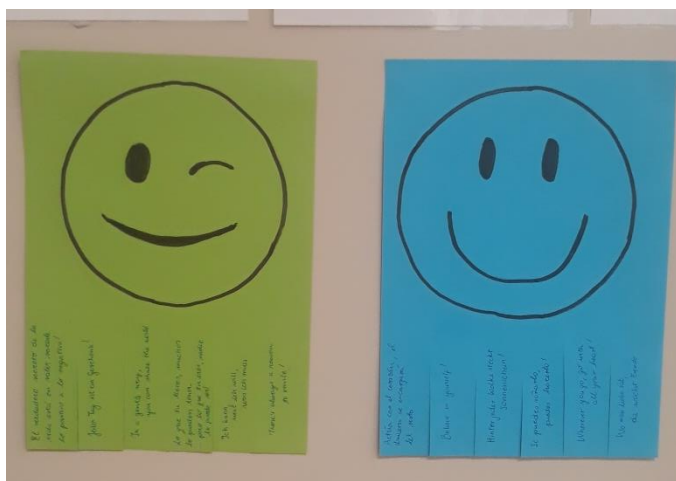
Prvi in največji izziv je izziv za učitelja, kako pripraviti naloge in skrite namige, ki si bodo sledili v nekem logičnem zaporedju in ne bodo ne prelahki ne pretežki. Od ideje do izvedbe je dolga pot. Treba je sestaviti kvize, QR-kodo, poiskati primerne uganke in zemljevide tujih dežel, izbrati knjigi, vezani na omenjeno jezikovno področje (v konkretnem primeru sta to knjigi Don Kihot ter Romeo in Julija), poiskati dve deli iz umetnosti (v konkretnem primeru Klimt – Poljub in Pablo Picasso – Guernica),

predvideti in izdelati namige, ki bi učencem lahko pomagali, označiti besedilo s skrivnim črnilom ... Pri izvedbi delavnice se potrebuje tudi določen material, kot npr. ključavnice, kovček, čitalec QR-kod (telefon), UV lučka za branje skritega besedila ter razni predmeti, ki vodijo ali zavajajo na poti do cilja.

3 Izvedba učne ure

3.1. Razdelitev v skupine

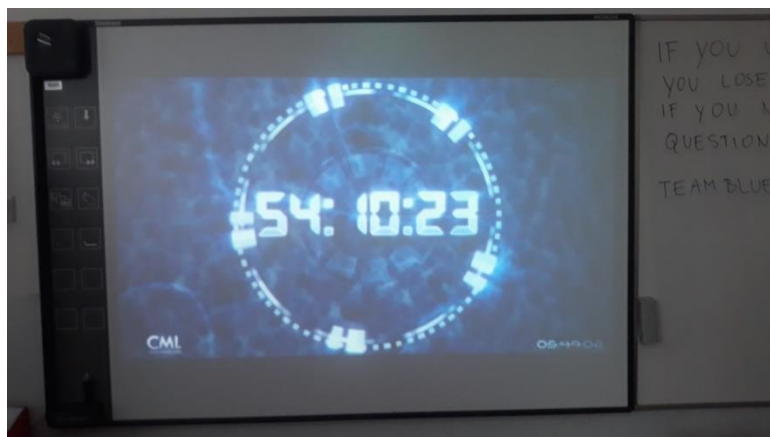
Ob vstopu v učilnico je vsak učenec na vratih odtrgal listek z verzom oz. pozitivno mislijo v španskem, nemškem ali angleškem jeziku. Listki so bili modre ali zelene barve. Učenci so se nato posedli v krog, vsak se je predstavil v enem od tujih jezikov, ki jih pozna. V nadaljevanju smo prebrali in prevedli še pozitivne misli ter se po barvah razdelili v dve skupini. Vsako skupino je vodila ena učiteljica.

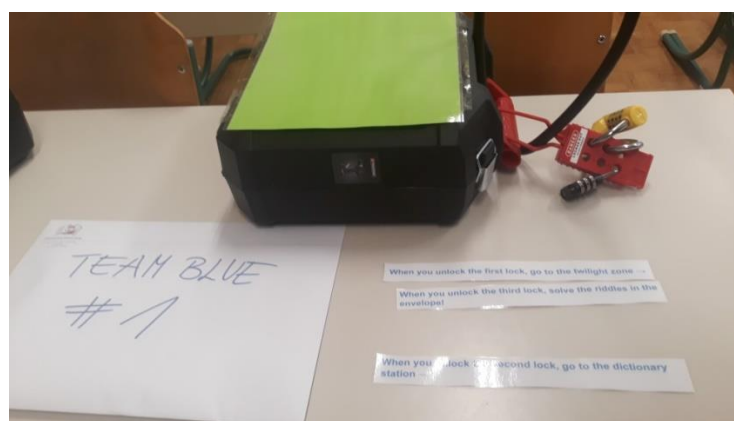
Slika 1: Pozitivne misli v tujem jeziku.

3.2 Potek delavnice

Preden se na projektorju začne odštevati čas (60 minut), je treba učencem podati še nekaj osnovnih navodil. Vse naloge in izzivi, ki jih morajo rešiti na poti do cilja, so shranjeni v kuvertah ali označeni z modro oz. zeleno piko. V primeru, da skupina na neki točki »obtiči«, ji učitelj/gamemaster lahko pomaga z namigom, vendar se v tem primeru skupini dodata 2 minuti. Med samo igro učitelj ne posega med učence, razen če ti prosijo za pomoč.

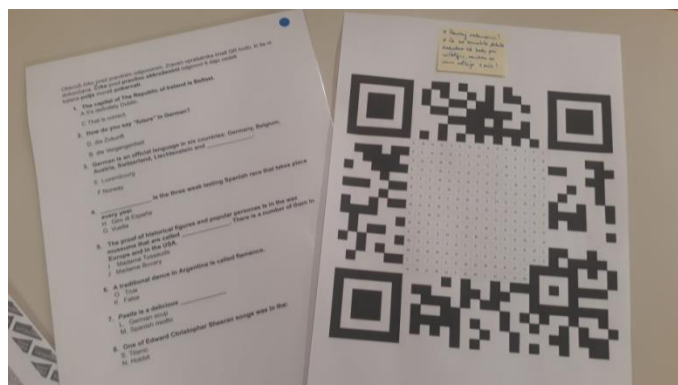

Slika 2: Ura, ki učence opozarja na čas.

Slika 3: Zaklenjena škatla in prva kuverta z nalogo.

Učence na mizi čakata zaklenjena škatla ter prva kuverta z nalogo. V kuverti se nahajata kviz in prazna QR-koda. Kviz je v angleškem jeziku in se nanaša na poznavanje tujih navad, hrane, plesa ter na konkretne besede v tujem jeziku. Učenci obkrožijo črko pred pravilnim odgovorom, nato pa te črke pobarvajo na prazni QR-kodi. Ko slikajo izpolnjeno QR-kodo, jih ta pripelje do naslednjega prostora v učilnici, kjer jih čaka nova naloga. Rešitev kode je »classroom library«.

Slika 4: Kviz in QR-koda.

Slika 5: Knjižnica, kjer sta skriti označeni knjigi.

V omari s knjigami učenca čaka nova naloga. Poiskati morajo knjigo, ki je označena z modro (Don Kihot) oziroma zeleno piko (Romeo in Julija). V knjigi jih čaka matematična enačba in slika iz knjige, ki pa ima na določenem delu izrezan pravokotnik. Pravilna rešitev računa jih pripelje do strani v knjigi, tam pa s pomočjo slike in izrezanega pravokotnika dobijo naslednji namig: posoda na tleh (modra skupina) oz. okno (zelená skupina).

Slika 6: Označena knjiga.

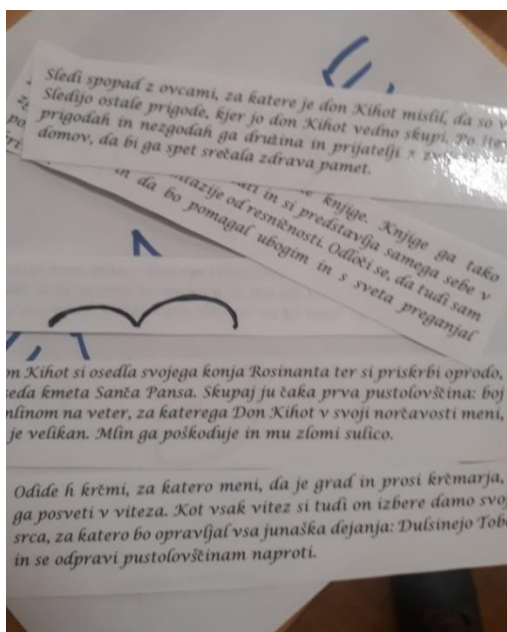

Slika 7: Račun, ki učenca pripelje na določeno stran.

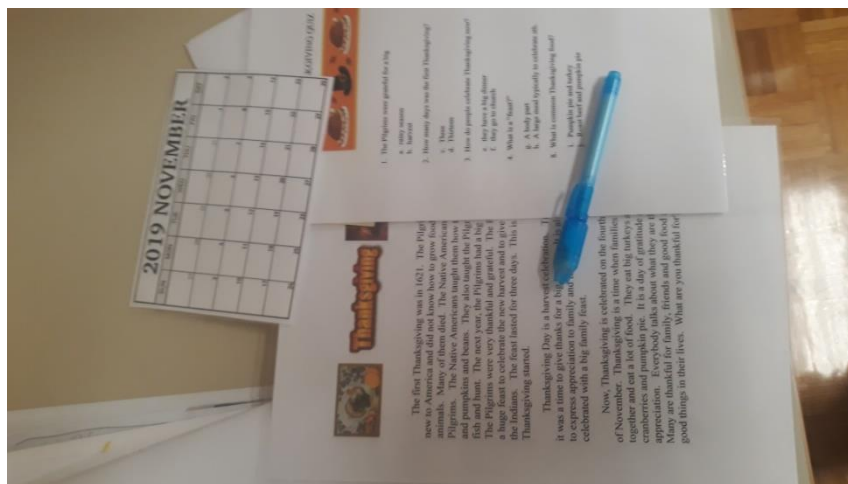
Slika 8: Slika z izrezanim naslednjim namigom.

Pravilna rešitev učenca pripelje do naslednjega prostora, kjer jih čaka nova naloga. V kuverti jih čaka razrezana obnova omenjenih knjig. Ko razvrstijo dele obnove v pravilno zaporedje, obrnejo posamezne kose besedila. Na drugi strani jih čaka prva rešitev za 3-številčno ključavnico.

Slika 9: Razrezani deli obnove.

Ko učenci odklenejo prvo ključavnico, jih navodilo na mizi pelje do naslednje postaje: »twilight zone«. Tam jih v kuverti čaka besedilo o »Thanksgiving-u«, kviz o prebranem besedilu, koledar ter UV lučka. V tem primeru je kviz le zavajajoč element, saj se naslednji namig skriva v besedilu, ki ga morajo odkriti z UV lučko. V besedilu je označen stavek, kjer piše, da se zahvalni dan v Ameriki praznuje četrti četrtek v novembru. Učenci morajo nato s pomočjo koledarja ugotoviti, da je bilo v letu 2019 to dne 28. 11., kar pa je tudi rešitev 4-številčne ključavnice.

Slika 10: Besedilo, kviz, koledarček in UV lučka.

Ko učenci odklenejo drugo ključavnico, jih naslednje navodilo pelje do postaje s slovarji. V omari s slovarji jih čaka naloga v obliki križanke. Določene besede morajo zapisati v angleškem, nemškem ali španskem jeziku, navpična rešitev pa jih pripelje do prostora v razredu, kjer jih čaka naslednja naloga (rešitvi križanke sta »Check the board« oz. »Teacher's desk«).

Slika 11: Slikovna križanka.

Za plakatom na tabli oz. pod učiteljevo mizo učence čakata zemljevida Južne Amerike in Nemčije (modra ekipa) oz. zemljevida Združenega kraljestva in Švice (zelena ekipa). Navodilo v obliki uganke učence nagovori, naj poiščejo najvišje vrhove omenjenih dežel. Ko poiščejo oba vrhova, mora vsaka skupina svojemu gamemaster-ju povedati 8-mestno kodo, ki je sestavljena iz številke višine najvišjih gora. 8-mestno številko morajo povedati v angleškem, nemškem in španskem jeziku. Pri tej nalogi se lepo vidi, kako pomembno je medsebojno sodelovanje in timsko delo, saj ne znajo vsi učenci španskega ali nemškega jezika. Zelo hitro se dogovorijo, kdo zna določen jezik in bo učitelju sporočil 8-mestno številko. V primeru, da noben učenec ne pozna španskega ali nemškega jezika, so jim v pomoč slovarji, vendar pa iskanje po slovarju skupino zelo upočasni. Po uspešnem poročanju 8-mestne številke prejmejo ključek, ki odklepa tretjo ključavnico.

Slika 12: Zemljevid, odčitavanje višine vrhov.

Učenci morajo odkleniti le še črkovno ključavnico. Na mizi v kuverti imajo štiri uganke v angleškem jeziku. Rešitve teh ugank jih pripeljejo do kraja, kjer so skriti razrezani deli slik umetnika Klimta oz. Picassa (npr. ura, koš za smeti, vrata, čajnik, plašč ...). Ko ekipa najde vseh 8 koščkov slike, jih mora sestaviti v celoto. Na hrbtni strani slike je uganka, katere rešitev je 4-mestna beseda, ki je hkrati tudi rešitev črkovne ključavnice. Ko odklenejo še zadnjo ključavnico, lahko odprejo škatlo, kjer je skrit ključ, ki odklepa vrata, in tako učenci uspešno pobegnejo iz sobe.

Slika 13: Sestavljanje slike (Poljub, Klimt).

Slika 14: Uspešen pobeg iz učilnice.

3.3 Analiza aktivnosti

Po izteku časa smo z učenci analizirali potek dogodkov in uspešnost medsebojnega sodelovanja. Eni skupini je uspelo pobegniti, drugi ne. Poiskali smo morebitne vzroke in se pogovorili, kje so bile težave, kateri izziv se jim je zdel najtežji in kako pomembno je medsebojno sodelovanje in komunikacija. Vsi učenci so bili zelo motivirani pri iskanju ključa, aktivnosti so se jim zdele zabavne, poučne in ravno prav zahtevne.

4 Zaključek

Escape room je nedvomno zanimiva popestritev pouka, saj vključuje širše poznavanje jezika ter tudi kulture in navad nekega naroda. Vse je v obliki ugank, namigov, skritih predmetov, kar je za učence zelo privlačno, torej je motivacija na zelo visokem nivoju. Zanimivo je opazovati odnose in dinamiko znotraj skupine, povezanost, prevzemanje odgovornosti, sodelovanje in nenazadnje tudi zabavljanje, sproščenost in odprtost učencev.

5 Viri in literatura

Escape room: *Pobegni iz sobe v eni uri, zmoreš?* (13. 01. 2020). Dostopno na naslovu: <https://escape-room.si/>.

Angleščina s pametnim zvočnikom Echo

English with Echo Smart Speaker

Petra Šmit

Osnovna šola F. S. Finžgarja Lesce, Slovenija, petra.smit@oslesce.si

Izvleček

Današnja generacija otrok je praktično od rojstva obkrožena s tehnologijo. Starši in učitelji vzgajajo tehnološko generacijo, zato je pomembno, da se otroke pripravlja na svet, ki ga poganjajo mediji. Uporaba alternativnih didaktičnih pristopov ter aktivno vključevanje otrok omogoča zanimive ure tako za učence kot za učitelje. Ker pedagogi širijo obzorja učencev, je prikaz delovanja in rabe Amazonovega pametnega zvočnika v učilnici smotrna za današnje otroke. Pametni zvočnik Echo je ljudem preprosteje znan pod imenom 'Alexa'. Njena raba ni omejena samo na domačo pametno hišo, omogoča tudi zabavne ure angleškega jezika. Alexa prinaša svež glas v učilnico s pripovedovanjem zgodb in vicev, odgovarjanjem na vprašanja, 'metanjem' kocke, predvajanjem glasbe in veliko več. Vključitev pametnega zvočnika v ure angleškega jezika vzpodbuja učence k sodelovanju, razmišljanju, urjenju slušnega razumevanja, govornega sporočanja in delu v skupini. Raba pametnega glasovnega asistenta ustvarja novo učno okolje in izziv učiteljem za njegovo rabo v učilnici.

Ključne besede: pametni glasovni asistent, pametni zvočnik, tehnologija, slušno razumevanje, govorno sporočanje.

Abstract

Current generation of children has been surrounded by technology from the day they were born. Parents and teachers are therefore raising a technological generation which makes it important to prepare them for a world led by media. Using alternative didactic approaches and active integration of children creates interesting lessons for both students and teachers. Since educators broaden one's horizons, it is quite logical to show students the function and use of Amazon's smart speaker in class. Echo smart speaker is often known to people as simply Alexa. Alexa is not only used in smart homes; it can also create fun English lessons. Alexa brings fresh voice into the classroom by telling stories and jokes, answering one's questions, throwing a dice, playing music and much more. Integration of smart speaker in English class encourages students' active cooperation, thinking, practicing listening skills, speaking and team work. The use of smart voice assistant creates a new learning environment and challenge for teachers to use it in the classroom.

Key words: smart voice assistant, smart speaker, technology, listening comprehension, speaking.

1 Uvod

Odraščanje danes se razlikuje od odraščanja včasih. Z vsakim desetletjem se raba tehnologije bliskovito vzpenja in temu se je praktično nemogoče izogniti. Tablični računalniki za petletnike, igralne konzole, pametni telefoni, socialna omrežja itd. so današnja realnost.

Taylor (2015) pravi, da je gospodarsko, družbeno, politično, kulturno in tehnološko svet danes komaj kaj podoben svetu, kakršen je bil pred nekaj desetletji. Marsikoga skrbi, kako bo svet videti v naslednjih letih, marsikdo hrepeni po preprostejšem in počasnejšem tempu. Za današnje generacije otrok, ki so rojeni digitalni prebivalci, pa ta nori, novi svet ni ne nor ne nov. To je preprosto njihov svet, poln vznemirjenja in novih možnosti. Ne glede na naše mnenje o njem poti nazaj ni več. Tehnologija predstavlja neizprosno silo, ki se je ne da ustaviti. Otroke je potrebno usmerjati v zdrav pogled na vlogo tehnologije v življenju, saj jim lahko izboljša življenje. Nikakor pa ne sme biti osrednji del tega, kdo otroci so ali kaj menijo o sebi. V svojem odnosu do tehnologije naj bodo otroci v vlogi mojstra in ne odvisnika, saj jim ta omogoča izkoristek njenih številnih prednosti ter istočasno izogib njenim najbolj škodljivim elementom.

Obstajajo številne študije, ki dokazujejo pozitiven učni učinek tehnologije na otroke že v predšolskem obdobju. Kristina E. Hatch (2011) v svojem članku navaja razmišljanje Cheryl Lemke, da se učenci, ki imajo dostop do tehnologije, hitreje zatopijo v material in tako absorbirajo informacije bolje kot po tradicionalni učni poti. Učenci imajo danes možnost ogleda animacij solarnega sistema, tridimenzionalen pogled človeškega telesa in učenje skozi interaktivne igre. Učitelji lahko uporabljamo tehnologijo kot dodatek tradicionalnemu pouku in ne kot njegovo zamenjavo. Primerna mešanica obeh elementov lahko omogoči učencem hitrejšo sprejemanje novih znanj ter dodatno motivacijo za delo.

2 Pametni zvočnik Echo

Amazonov pametni hišni asistent Echo Dot je v prvi vrsti namenjen uporabi doma. V kombinaciji s storitvijo Alexa omogoča upravljanje ostalih pametnih naprav, glasovno upravljanje, brskanje po spletu, predvajanje glasbe. Je manjša elektronska naprava v obliki valja, ki jo doma lahko vgradimo na strop, steno ali pa enostavno postavimo na polico. Ko je aktivna oziroma zazna in obdeluje govorni ukaz, se na zgornjem robu naprave osvetli svetilka v različnih barvah. Pokličemo jo po imenu Alexa in ko je v stanju pripravljenosti, izrečemo, kar želimo, da naredi, npr.: »Alexa, predvajaj klasično

glasbo.« Izrečeni jezik ne more biti slovenščina, lahko dobi ukaz v angleškem, francoskem, italijanskem, nemškem, španskem, portugalskem in japonskem jeziku.

Slika 1: Pametni zvočnik Echo

Echo Dot je strojni vmesnik za dostop do pomočnice Alexe, ki si jo najlažje predstavljamo kot tehnologijo v oblaku, ki izkorišča možnost strojnega učenja in umetne inteligence ter obilo informacij. Gre za smiselni dodatek domu, če želimo veliko stvari uravnavati s pomočjo tehnologije. S preprostim glasovnim ukazom, ki smo ga predhodno nastavili, lahko ugasnemo in prižgemo luč, odpremo in zapremo garažna vrata, rolete, uporabljamo koledar, nastavimo opomnik, predvajamo glasbo in veliko več. Alexo lahko vprašamo po vremenski napovedi, novicah, zna računati, govoriti vice ter posredovati ogromno informacij.

2.1 Raba pametnega zvočnika pri pouku angleščine

Spitzer (2016) navaja, da je leta 1913 Thomas Edison, izumitelj žarnice, gramofona in kina, v nekem newyorškem časopisu napisal, da bodo knjige v šolah kmalu zastarele ter da je vsako vejo znanja človeštva možno posredovati s pomočjo filma. Prav tako je menil, da se bo šolski sistem popolnoma spremenil, preden bo minilo deset let.

Z vsakim izumom skozi tehnološki razvoj dobivamo aparate, ki nam olajšajo delo. Nekateri se lahko uporabijo tudi pri pouku. Eden najnovejših je lahko tudi pametni zvočnik. Mlajši otroci obožujejo rabo govorečih lutk pri pouku angleščine in njena raba naj bo še vedno prisotna. Možnosti, ki nam jih odpira raba pametnega zvočnika pri pouku, pa predstavlja še večjo motivacijo za delo pri učencih, še posebej pri najstnikih.

S pomočjo vprašanj in ukazov v angleškem jeziku dobimo morje opcij za rabo jezika ter slušno razumevanje.

Nekaj primerov rabe pametnega asistenta pri pouku:

- branje in poslušanje zgodbe,
- raba opomnika, alarma,
- poslušanje pesmi (vpisovanje manjkajočih besed/glagolov),
- pomirjujoča glasba, zvoki,
- postavljanje vprašanj (iskanje določenih informacij),
- črkovanje besed,
- igranje iger (Jeopardy, Simon says, bingo, rock/paper/scissors, Spelling Bee, Who wants to be a Millionaire, Heads up ...),
- pomoč pri izbiri skupin (metanje kocke, izbira števil),
- računanje,
- iskanje sopomenk.

3 Primer dobre prakse

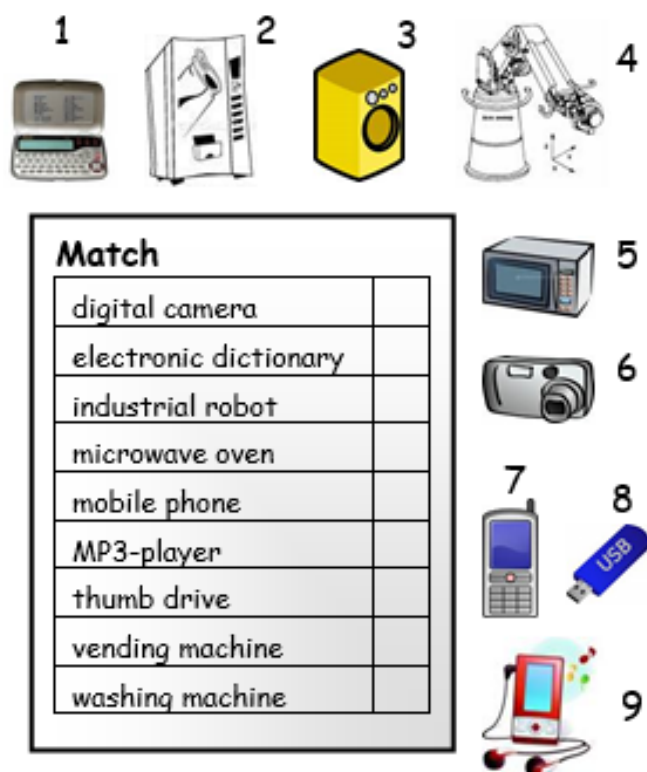
S pomočjo glasovnih ukazov Alexi zlahka pridemo do informacij, ki jih potrebujemo, ne da bi dejansko morali sesti za računalnik in tipkati. Doma se otroci urijo v rabi jezika z dajanjem ukazov pametnemu asistentu. Med poukom večkrat uporabim youtube za predvajanje sproščujoče glasbe med samostojnim delom, časovno omejitve itd. Zato sem se odločila preizkusiti, kako bi namesto tega pri pouku deloval pametni asistent iz domače hiše. Uro sem izvedla v heterogeni skupini tako v 8. kot 9. razredu. Pouk je potekal v krogu in ne klasično za mizo.

Potek učne ure:

a) pogovor o tehnologiji

Za začetek so učenci videli sličice. Učenci so prihajali k e-tabli in zapisovali števila sličic k pravilni besedi. Skupaj smo preverili pravilnost rešitev in razjasnili, za kaj uporabljamo prikazane elektronske naprave. Ker so nekatere naprave za leto 2020 že tudi zastarele, smo debatirali tudi o tem. S pomočjo prikazane slike tehničnih naprav (Slika 2) smo pričeli pogovor o tehnologiji in o tem, kaj dobrega ali slabega nam prinaša.

Učenci so nato izmenično odhajali h katedru, kjer so vlekli pogovorne kartice z vprašanji o tehnologiji (Priloga 1) in nanje odgovarjali.

Slika 2: Tehnologija

Vir: <https://en.islcollective.com/english-esl-worksheets/grammar/questions-interrogative/lets-talk-about-technology/4157> (5. 1. 2020)

b) predstavitev rabe pametnega asistenta v domači hiši

Učencem sem povedala, da sem prinesla novo napravo. Pokazala sem jim pametni zvočnik ter jih povprašala, ali ga že poznajo. Nato sem predstavila rabo pametnega asistenta v lastni hiši, kaj vse nam omogoča. Pogovorili smo se tudi o možnih pasteh oziroma slabih straneh te naprave.

c) govorno sporočanje in slušno razumevanje

Alexi sem postavila nekaj vprašanj (npr. What's the weather like today? What is the capital of France? Where is Santa? Do aliens exist?).

Nato sem s pametnim asistentom omejila čas na 30 sekund, da vsak učenec oblikuje eno vprašanje (Slika 3). Učenci so po pretečenem času postavljali vprašanja.

Predstavila sem jim tudi več drugih možnosti rabe pametnega asistenta, ki so naštetje pod 2. točko prispevka.

č) igra

Učenci so s pomočjo Alexe igrali igro »Who wants to be a Millionaire?«, kjer smo skupaj odgovarjali na vprašanja, se trudili razumeti vsa vprašanja in upali, da poznamo odgovore.

Slika 3: Oblikovanje vprašanj

3.1 Ugotovitve

Za delovanje mora biti pametni asistent povezan z internetom in Amazon računom. Ker preko šolske internetne povezave ni dobro deloval, sem ga povezala preko lastnega mobitela oz. dostopne točke. Občasno pametni asistent kljub tej povezavi ni deloval, potrebno je bilo počakati, saj je sporočal, da ima težave s povezavo. To se je zgodilo tudi sredi igre, kar je predstavljalo izgubo časa. Učenci so spoznali tudi to, da nam jo občasno tehnologija lahko zagode.

Včasih so bili za rabo moteči tudi šumi (npr. copati), včasih pa odgovor ni bil dobro zaznan, saj je več učencev hkrati želelo odgovoriti na vprašanje. Zelo pomembno je, da učenci sprašujejo jasno in glasno ter da so vprašanja pravilno oblikovana, kar sili učence v to, da se potrudijo še bolj kot pri standardni uri angleščine. Povratne informacije s strani učencev so bile pozitivne, želijo si, da bi pri uri še kdaj uporabili pametni zvočnik.

4 Zaključek

Učna ura s pomočjo pametnega asistenta se je izkazala za uro, ki je pritegnila veliko pozornosti učencev, tudi tistih, ki se po navadi izognejo sodelovanju. Cilji učne ure so bili predstavitev novejši tehnologije, sodelovalno delo, urjenje slušnega razumevanja,

govornega sporočanja ter oblikovanja vprašanj. Bili so uspešno doseženi. Raba naprave načrtujem tudi v prihodnje, in sicer s poudarkom na določenih temah.

Pri rabi pametnega zvočnika v razredu se je potrebno zavedati pasti njegove rabe. Ta naj bo omejena ter učencem jasno predstavljena, predvsem dejstvo, da nikoli ne podajamo svojih osebnih podatkov. Učitelj lahko omeji neprimerne vsebine z rabo različnih glasbenih filtrov, onemogočanjem spletnih nakupov in podobno.

Kot je bilo pričakovano, raba pametnega asistenta pri pouku predstavlja dodaten izziv in pripravo učitelja, a vse se poplača z motivacijo učencev za sledenje pouku in sodelovanje. 21. stoletje se bliskovito nadaljuje, nove tehnologije se kar vrstijo, zato je dobro, da tudi učitelji sledimo potrebam in novim izzivom za učence. Ne smemo pa pozabiti, da tehnologija nikakor ne sme zamenjati pristnega človeškega odnosa, predstavljati mora le dodatek pouku.

5 Viri in literatura

Taylor, J.: *Vzgojanje tehnološke generacije: kako pripraviti svoje otroke na svet, ki ga poganjajo mediji*. Maribor: Hiša knjig, Založba KMS, 2015.

Spitzer, M.: *Digitalna demenca: kako spravljamo sebe in svoje otroke ob pamet*. Celovec – Ljubljana – Dunaj: Mohorjeva družba Celovec, 2016.

Hatch, K. E.: *Determining the Effects of Technology on Children* (splet). 2011. (citirano 4. 1. 2020). Dostopno na naslovu:
<https://pdfs.semanticscholar.org/68eb/f289049358a7f7a84511f224aae13b20dfc0.pdf>

Roeland, P.: *Let's talk about technology* (splet). 2011. (citirano 5. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://en.islcollective.com/english-esl-worksheets/grammar/questions-interrogative/lets-talk-about-technology/4157> (Priloga 1, Slika 2).

Priloge

Priloga 1

Pogovorne kartice

Has technology ever *let you down*? (= disappointed you by not working properly)

What happened?

What are the 3 greatest inventions of all time?

Has technology had any impact on education?

In what way?

You are stranded on a desert island. What would you wish you had with you?

Explain why.

Is technological advance always for the better?

Can you think of any disadvantages of technology?

What things should never have been invented?

'Modern technology owes ecology an apology.'

What does this mean?

Do you agree?

Nirvana fitness pri pouku športne vzgoje

Nirvana fitness as a part of physical education

Tina Šparovec

Konservatorij za glasbo in balet Ljubljana, Slovenija, tina.sparovec@kgbl.si

Izvleček

Nirvana fitness je edinstven sistem, ki povezuje pozitivno in relaksacijsko glasbo ter ritem, s kombinacijo pilates, jogijskih in funkcionalnih vaj za izboljšanje gibljivosti, koordinacije, ravnotežja ter moči s posebno tehniko dihanja. Sočasno s tem, ko se spremeni vzorec dihanja, tehnika vadbe Nirvana Fitness vpliva na spremenjeno in izboljšano presnovo, z vadbo se poveča tudi količina kisika in energije v telesu. Osredotočanje na vaje in sprostitev glasba med vadbo vplivata na sprostitev misli in uma, ki sta danes vse prepogosto zasičena z informacijami. Zaradi omenjenih razlogov in omejitev, povezanih z možnostjo poškodb pri pouku športne vzgoje na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana, je Nirvana fitness zelo dobro sprejeta metoda uporabljena pri pouku, saj ponuja pozitivne učinke, kar dijakom nedvomno zelo koristi pri igranju inštrumentov, petju, plesu, glasbenem izobraževanju in načinu življenja na splošno ter nenazadnje prispeva k manj stresnemu usklajevanju vseh obveznosti, ki jih kot dijaki Konservatorija imajo.

Ključne besede: Nirvana fitness, športna vzgoja, Konservatorij za glasbo in balet Ljubljana, gibljivost, dihanje, sproščanje.

Abstract

Nirvana fitness is a unique system that combines positive, relaxing music with pilates, yoga and functional training exercises to improve flexibility, coordination, balance and strength with a special technique of breathing. At the same time, by changing the breathing pattern, the Nirvana Fitness Exercise Technique has an effect on altered and improved metabolism and increased amount of oxygen and energy in the body. By focusing on moves and relaxing music during the exercise itself, it also has an influence on relaxation of thoughts and mind, which are saturated with information all too often. Due to the mentioned reasons and certain limitations related to the possibility of injuries in sports education at the Ljubljana Conservatory of Music and Ballet, Nirvana fitness is a very well-accepted method used in physical education classes, as it offers positive effects, which benefit students in playing instruments, singing, dancing, music education and lifestyles in general, and contribute to a less stressful planning of all the responsibilities they have as students of the Conservatory.

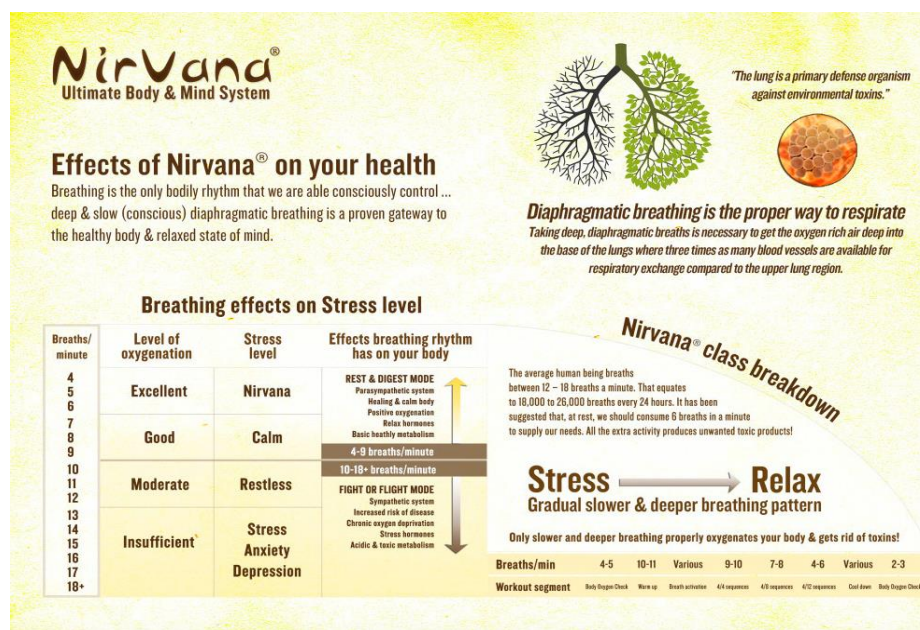
Key words: Nirvana fitness, physical education, Conservatory of Music and Ballet Ljubljana, flexibility, breathing, relaxation.

1 Vadba Nirvana fitness

Vadba, po Škofu (2010), je opredeljena kot sistematično ponavljanje telesne/športne dejavnosti s prizadevanjem za napredek oziroma izboljšanje stanja. Telesna vadba je gibalna dejavnost, ki je usmerjena v ohranjanje in/ali razvoj telesnih sposobnosti in/ali zdravja. Je sistematična dejavnost, ki se lahko izvaja samostojno ali v neformalni skupini brez zunanjega vodenja ali pa v organizirani skupini s strokovnim vodenjem.

Vadba Nirvana fitness je kombinacija pomirjujoče glasbe, dinamičnih pilates in joga vaj ter zavestnega ritmičnega dihanja. Sestavljajo jo vaje, ki spodbujajo kroženje krvi, odpravljajo napetost, vibracije telesa, ki jih vadeči povzroča, pa poskrbijo za pospešeno regeneracijo telesa. Vadba ima mnoge pozitivne učinke, saj zmanjšuje fiziološke simptome stresa, krepi samokontrolo, pomaga zmanjševati vpliv mentalnih obremenitev, izloča ogljikov dioksid iz telesa in vpliva na srčno frekvenco. Pomaga tudi pri sproščanju čustvenih in ostalih napetosti, nastalih kot posledica stresa. (Nirvana Fitness).

Na dihanje močno vpliva tudi telesna drža. Pri vadbi Nirvana fitness vsa gibanja temeljijo na zavrženi telesni drži in odpiranju trupa navzven. Ob dihanju se izvaja izbrane vaje, ki med drugim vplivajo na telesno držo, posledično pa na aktivacijo dihalnih mišic ter s tem na ustrezno predihanost pljučnega tkiva. Najpogostejše težave, ki izhajajo iz slabe telesne drže, so lahko zmanjšana pljučna kapaciteta, slabši pretok krvi skozi ožilje, ukleščenost živcev in prekomerno obremenjevanje živčevja.

Slika 1: Učinki Nirvane na zdravje

Vir: <https://nirvana.fitness/flyers-posters-banners-22-03-2019.html> (3. 1. 2020)

Vadba je nastala zaradi zavedanja vedno pogostejših bolezni današnjega časa, ki so posledica hitrega načina življenja. Namen je ozavestiti ljudi, v našem primeru dijake, o pomembnosti pravilnega dihanja ter učinkov, ki jih prinaša. Dihalne vaje s pomočjo cikličnih krepilnih vaj vodijo do počasnejšega in globljega dnevnega dihalnega ritma (diafragmatični/trebušni način s podaljševanjem izdih), ki bi nadomestil plitek in hiter vzorec dihanja. Skozi vadbo vadeči diha po treh vzorcih: 4/4, 4/8, 4/12, kar predstavlja 4-sekundni vdih ter 4/8/12 sekundni izdih. Ravno zaradi postopoma podaljšanih sekvenc, se ob vdihu zajame več zraka in tako napolni tudi nižje dele pljuč, ki so bolj prekrvavljeni in dobijo več kisika, ki ga nato raznesejo po telesu. Medtem pri plitkem dihanju kisik pride le do zgornjega dela pljuč, ki pa je manj prekrvavljen. Posledica je primanjkovanje kisika v telesu, kar se kaže kot utrujenost, pomanjkanje koncentracije, brezvoljnost (Nirvana Fitness).

1.1 Mladostniki

Odraščanje je obdobje, v katerem se dogaja mnogo hormonskih, čustvenih in telesnih sprememb, ki jih občutijo vsi. Otroštvo je danes prekratko, starši najstnikov po njihovem mnenju ne razumejo, najstniška leta so za nekatere težka. Študije kažejo, da so sodobni najstniki v povprečju pod stresom prav toliko kot odrasli. Današnji najstnik se mora spoprijeti z vsemi znanimi stresnimi dejavniki, kot so ocene, vrstniški pritisk in hormonske spremembe, poleg tega pa še spopadati s pastmi pametne tehnologije in s socialnih medijev. V življenju sodobnega najstnika se zato pojavljajo različne težave. To lahko povzroča številne zdravstvene probleme in vzpostavi negativne vzorce stresnih reakcij, ki se lahko nadaljujejo tudi v odrasli dobi. (Nirvana Fitness)

Sodobne raziskave kažejo pozitivne prednosti tehnik nadzorovanega dihanja in kako le te vplivajo na um in telo. Z umirjenim in nadzorovanim dihanjem lahko oseba znatno zniža krvni tlak, zmanjša stres in prevzame nadzor nad svojimi čustvi. Vsi ti dejavniki in še več so razlog za raziskovanje in izvajanje tovrstne prakse. Nirvana nam nudi učinkovito sredstvo, s katerim se lahko vsak najstnik, ki spozna tehnike tega programa, bolje spopada z obvladovanjem stresa in izzivi med odraščanjem.

2 Nirvana fitness pri pouku športne vzgoje na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana

Na Konservatoriju za glasbo in balet Ljubljana, na umetniški gimnaziji, izobražujemo bodoče glasbenike in plesalce. Dijaki, najstniki so med šolskim letom zelo obremenjeni. Poleg vseh sprememb, ki jih doživljajo v času adolescence, imajo še zelo natrpan šolski urnik, ki pogosto traja od jutra do večera, poleg tega pa še veliko nastopov, tekmovanj, sodelovanja na prireditvah. Zaradi vseh obveznosti in obremenitev, so velikokrat izčrpani in brez energije. Prihaja do pogostih bolečin v hrbtu, ramah, rokah, ki so lahko tudi posledica prisiljene ali nepravilne drže pri igranju inštrumentov ali posledica preintenzivnega vadenja le teh. Žal se vse pogosteje

srečujemo tudi s slabo samopodobo, predvsem pri dijakinjah, kar velikokrat vodi v motnje hranjenja. Pojavljajo se tudi primeri depresije. Zaradi vseh teh težav je športna vzgoja zelo pomemben faktor, ki lahko služi kot ventil za sprostitvev in na ta način dijakom pomaga opravljati in premagovati vse obveznosti in ovire, ki jih srečujejo na svoji poti.

Kot glasbeniki imajo tudi specifične omejitve, zato je program pri športi vzgoji nekoliko prilagojen. Zaradi možnost poškodb pri igranju kontaktnih iger z žogo (na primer rokomet), kjer so roke in prsti najbolj izpostavljeni, je program prilagojen tako, da zaščitimo le-te, saj jim služijo kot eno glavnih orodij za izvajanje svojih strokovnih aktivnosti, zato so poleg drugih prilagojenih športov, dejavnosti, ki jim nudijo splošno kondicijsko pripravo in sprostitvev zelo primerne.

2.1 Nirvana pri pouku

Vadba poteka v skupini, in sicer v krogu ob svečkah. Na ta način se zaradi enakomerne oddaljenosti vsi udeleženci počutijo enakovredne. Vzpostavijo se pristnejši in iskrenejši odnosi, ki temeljijo na medsebojnem spoštovanju.

Gibalne in dihalne vaje izvajamo med vadbo ob ritmični, sproščujoči glasbi, opremljeni z zvočnimi signali za vdih in izdih (vibracije tibetanskih posod), ki nakazujejo, kdaj in kako dihati skozi potek vadbe. Ustvarjalci Nirvana Fitnes vadbe so razvili lastno zvočno tehnologijo s pomočjo glasbenih inženirjev in raziskovalcev, ki uporablja Theta vibracijske valove, ki direktno vplivajo na možganske valove ter prispevajo k globokemu in prijetnemu stanju umirjenosti. Dijakom naše šole je to še posebej zanimivo, saj je glasba velik del njihovega življenja. Iz tega razloga je vsaka vadba ob glasbi s strani dijakov zelo pozitivno sprejeta.

Slika 2: Dijakinje in profesorica med izvajanjem vaje »New Warrior«

Med vadbo se poleg izvajanja določenih vaj osredotočamo na pravilno izvedbo svojega vdiha in izdiha. Vdih mora biti izveden skozi nos, saj se vdihnjen zrak tako primerno

ovlaži in prečisti, izdih pa skozi priprta usta, kakor da bi držali v ustih slamico. Tehniko dihanja v Nirvana fitnes vadbi imenujemo tehnika priprtih ustnic (PLB – "*pursed lip breathing*"). Dihanje poteka počasi in umirjeno. Pri tem so obrazne mišice sproščene.

Poleg sprostitvenih dejavnikov, glasbe in dihanja, z vadbo pri dijakih želimo vplivati na razvoj gibalnih sposobnosti, natančneje na koordinacijo, ravnotežje, moč in gibljivost. Vaje so sestavljene na način, da vključujejo vse mišične skupine telesa. Izvajajo se v vse smeri, pogosto uporabljamo zasuke telesa. Vaje izvajamo stoje, sede, na kolenih, leže na hrbtu in leže na trebuhu, torej v vseh položajih. Vadbo vedno zaključimo leže na tleh med poslušanjem sproščujoče Nirvana glasbe, zapremo oči in umirjeno, enakomerno dihamo.

Slika 3: Dijakinje in profesorica med izvajanjem vaje »Proud Peacock«

Vadba je zaradi vseh svojih učinkov pozitivno sprejeta in zelo zaželena s strani dijakinj, fantje pa običajno že predpostavijo, da je ta vadba namenjena dekletom in veliko raje izvajajo aktivnosti, ki vključujejo žogo. Kljub temu pa veliko fantov, potem ko preizkusijo vadbo, svoje mnenje spremeni.

3 Zaključek

Sodobne raziskave kažejo pozitivne prednosti tehnik nadzorovanega dihanja in kako le-te vplivajo na um in telo. Z umirjenim in nadzorovanim dihanjem lahko znatno znižamo krvni tlak, zmanjšamo stres in prevzamemo nadzor nad svojimi čustvi. Vsi ti dejavniki in še več so razlog za raziskovanje in izvajanje tovrstne prakse. Nirvana nam nudi učinkovito sredstvo, s katerim se lahko vsak najstnik, ki spozna tehnike tega programa, bolje spopada z obvladovanjem stresa in izzivi med odraščanjem.

Vadbene ure Nirvane so postale nepogrešljiv del športne vzgoje na Konservatoriju za glasbo in balet. Z vsemi svojimi pozitivnimi učinki dijakom izdatno pomaga pri njihovem izobraževanju in glasbenem udejstvovanju in načinu življenja.

4 Viri in literatura

Nirvana Fitness explained. (3. 1. 2020). Dostopno na naslovu:

<https://nirvana.fitness/nirvana-fitness-explained.html>

Nirvana Fitness explained. (3. 1. 2020). Dostopno na naslovu:

<https://nirvana.fitness/teenagers-can-breathe-easy-with-nirvana.html>

Slika 1: Učinki Nirvane na zdravje. (3. 1. 2020). Dostopno na naslovu:

<https://nirvana.fitness/flyers-posters-banners-22-03-2019.html>

Škof, B. (2010). *Spravimo se v gibanje-za zdravje in srečo gre: kako do boljše telesne zmogljivosti slovenske mladine*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Skoči do 100

Jump to 100

Petra Štrukelj

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, petra.strukelj@guest.arnes.si

Izvleček

Igra je otrokova primarna dejavnost, ki se začne razvijati že v prvih mesecih življenja. S pomočjo igre otrok razvija različne sposobnosti. Vpliva na razvoj mišljenja, znanja, na njegovo čustveno in socialno življenje. Zato je zelo pomembno, da igro vpeljemo tudi v pouk, predvsem v prvem triletju šolanja. Za to so najprimernejše didaktične igre. Predvsem pri matematiki naj bi stremeli k temu, da učencem snov podajamo od konkretnega k abstraktnemu. Konkreten nivo tako vključuje didaktični material in konkretne dejavnosti. Za lažje usvajanje številskih predstav do 100 sem v pouk matematike vpeljala didaktične igre, ki učencem pomagajo usvajati številske predstave. Matematične didaktične igre (gosenica, baloni, sestavi stotični kvadrat, prikockaj do 100, ugani, kdo, šteje naprej, katero število manjka, bingo, poišči število, sladoled ... in druge) lahko uporabljamo v različnih fazah pouka. Glede na dosedanje izkušnje učenci hitreje, bolj igrivo in z večjo notranjo motivacijo vstopijo v svet števil.

Ključne besede: igra, didaktična igra, didaktičen material, matematika, števila do 100.

Abstract

Free play is a child's primary activity and it begins to develop in the first few months of the child's life. Playing helps children develop various abilities. It influences mental development, knowledge and a child's emotional and social life. It is very important to incorporate play into class lessons, particularly in the first triennium of primary school. The most suitable forms of play are didactic games. Mathematics in particular is a subject, where we should aspire to deliver the learning content as a concrete subject matter and later as abstract knowledge. The concrete level, therefore, includes didactic material and tangible activities. To facilitate mastering the representations of numbers up to one hundred, I have incorporated the appropriate didactic games into mathematics class. Mathematical didactic games, such as *The Caterpillar*, *Balloons*, *Assemble the Hundred Square*, *Gamble your Way to OneHundred*, *Guess Who?*, *Count on*, *Which number is missing?*, *Bingo!*, *Find the Number*, *Ice cream*, and others, can be used in various stages of the lesson. Based on the experiences I have gained so far, these activities enable students to enter the world of numbers quicker, more playfully and with greater inner motivation.

Key words: freeplay, didactic games, didactic materials, mathematics, numbers to 100.

1 Kaj je igra?

Igra je otrokova spontana, prostovoljna in ustvarjalna dejavnost. S pomočjo igre otrok spoznava sebe, svet in se uči. Vpliva na razvoj gibalnih sposobnosti in spretnosti, kognitivni razvoj, emocionalni, socialni, moralni in osebnostni razvoj. V predšolskem obdobju je igra otrokova prevladujoča dejavnost. Otrok se igra zaradi zadovoljstva, ki mu ga nudi igra, in zato zanj ni toliko pomemben končni rezultat kot sam proces igre.

2 Kaj je didaktična igra?

Didaktična igra je ciljno naravnano učenje. Njen namen je uresničevanje določenih vzgojno-izobraževalnih ciljev, ne da bi se učenci tega zavedali. Učenci se igrajo in ob tem pozabijo na učenje oziroma se ob igri učijo z veseljem in brez prisile.

Didaktična igra je učinkovit način izobraževanja, saj spodbuja učenčevo pozornost, motivira k dejavnosti, ima visok izobraževalni učinek in se odraža v trajnosti znanja. Poleg izobraževalnih ciljev krepi aktivnost učencev, jih uri v timske delu, razvija vpogled v problematiko medsebojnih odnosov, krepi izražanje čustev, razvija kritičnost in učence uri v reševanju problemov.

3 Pomen didaktične igre pri matematiki

Matematika je eden temeljnih predmetov v osnovni šoli. Ima številne izobraževalne in vzgojne naloge. Matematika sodi v kognitivno področje naše osebnosti, a hkrati vpliva na razvoj celovite osebnosti.

Temeljni cilj matematike je razvijanje računske pismenosti. Učenci so v prvem triletju osnovne šole na konkretni ravni razvoja, zato so zanje zelo pomembna konkretna ponazorila, didaktični pripomočki in didaktične igre. Tako se na začetku šolanja učijo matematike z izkustvom materialnega sveta, šele nato z govornim jezikom ter nazadnje na simbolni in abstraktni ravni. Za uresničevanje ciljev matematike je ključnega pomena upoštevanje vseh učnih stilov, splošnih razvojnih sposobnosti učencev ter uporaba različnih čutov pri spoznavanju matematičnih pojmov in zakonitosti. Vse to se lahko preplete z uporabo didaktične igre pri pouku, saj učenci s pomočjo konkretnega materiala, vidne zaznave in učiteljeve razlage dosežejo trajnejše znanje.

4 Operativni cilji v učnem načrtu

Spoznavanje naravnih števil do 100 je vsebina, ki spada v sklop aritmetika in algebra. V drugem razredu osnovne šole je tej temi namenjeno 90 ur pouka. Učenci naj bi v drugem razredu tako usvojili naslednje operativne cilje:

- štejejo, zapišejo in berejo števila do 100;
- razlikujejo desetiške enote in razumejo odnose med njimi;
- po velikosti uredijo množico naravnih števil do 100;

- določijo predhodnik in naslednik danega števila;
- oblikujejo in nadaljujejo zaporedja števil;
- zapišejo odnose med števili.

Didaktična priporočila v učnem načrtu za matematiko med drugim navajajo, naj se pouk matematike izvaja na izkustveni ravni, dodatno motivacijo pa dosežemo s konkretnim materialom ter z didaktičnimi igrami. Zato v pouk matematike vpeljujem konkreten material, saj menim, da morajo učenci matematiko najprej spoznati z lastnimi izkustvi in šele nato preiti na simbolno in abstraktno raven.

5 Didaktične igre

Z naslednjimi didaktičnimi igrami in konkretnim materialom udejanjimo večino operativnih ciljev iz učnega načrta pod vsebino Naravna števila do 100.

5.1 Gosenica

Cilj: štejejo, zapišejo in berejo števila do 100.

Opis igre: v uvodu spoznavanja števil do 100 vedno najprej uvedem desetiška števila. Učencem je najbolj všeč zgodba o gosenici, ki ima ... koliko nog? Sto. Zato je to stonoga. Učenci v parih ali trojkah dobijo en del telesa stonoge in ji »obujejo« 10 nog. Tako nato preštevamo, koliko nog je na posameznem delu in koliko nog je vseh skupaj. Sočasno na dele stonoge pišem tudi desetiška števila.

5.2 Balončki

Cilj: razlikujejo desetiške enote in razumejo odnose med njimi.

Opis igre: pripravimo rdeče in modre balončke, na katere zapišemo števila od 0 do 9. Rdeči balončki predstavljajo desetice, modri pa enice. Učenec s kupa izvleče po en balonček vsake barve. Sestavi število, pove, koliko je desetec in koliko enic, ter prebere število.

5.3 Desetice in enice

Cilj: razlikujejo desetiške enote in razumejo odnose med njimi.

Opis igre: izdelanih imam več kock. Uporabila sem kar kocke sestavljanke za majhne otroke, kjer se je nekaj kock izgubilo ali pa so slike na njih že neuporabne. Prelepila sem jih z navadnimi belimi nalepkami in nanje napisala desetice na ene in enice na druge. S temi kockami se igramo različne igre. Učenec vrže dve kocki hkrati. Na eni so desetice, na drugi enice. Sestavi število in ga prebere. Dano število lahko pokaže na stotičnem kvadratu ali ga zapiše z besedo. Igro se lahko igrajo tudi v skupini po štiri. Vsak vrže kocki in si zapiše dobljeno število. Tisti z največjim številom dobi točko.

5.4 Poskoči, počepni

Cilj: razlikujejo desetiške enote in razumejo odnose med njimi.

Opis igre: za utrjevanje števil do 100 še malo telovadbe. Učiteljica pove število do 100, učenec ga mora prikazati z gibi. Za desetice poskoči, za enice počepne. Če ima še težave s prepoznavanjem slišane števila, ga lahko najprej poišče na stotičnem kvadratu, nato pa ga zapiše na list papirja. Dva učenca se obrneta drug proti drugemu in izvajata enako nalogo, le da za desetice udarjata po stegnih, za enice pa ploskneta skupaj z rokami.

5.5 Sladoled

Cilj: po velikosti uredijo množico naravnih števil do 100.

Opis igre: vsak učenec dobi kornet iz papirja in nekaj »kepic sladoleda«, na katerih so števila do 100. Učenec nato uredi števila na kepicah sladoleda po velikosti od najmanjšega do največjega ali obratno.

5.6 Katero število manjka v stotičnem kvadratu

Cilj: določijo predhodnik in naslednik danega števila.

Opis igre: učenec ima pred seboj stotični kvadrat, na katerem pa nekaj števil manjka. Izpiše tista števila, ki manjkajo. Nato manjkajočim številom zapiše predhodnike in naslednike.

5.7 Štej naprej

Cilj: oblikujejo in nadaljujejo zaporedje števil.

Opis igre: učenec vrže dve kocki. Sestavi število. Ena kocka predstavlja število desetic, druga pa število enic. Število zapiše na učni list. Nato pa zapiše še naslednja ali predhodna štiri števila, ki sledijo dobljenemu številu.

5.8 Sestavi stotični kvadrat

Cilj: šteje, zapiše in bere števila do 100.

Opis igre: stotične kvadrate sem razrezala na poljubne pentomine. Učenci jih sestavijo v celoto. Na začetku jim je v pomoč velik stotični kvadrat na tabli.

5.9 Ugani, kdo

Cilj: šteje, zapiše in bere števila do 100.

Opis igre: uporabimo podlago za igro ugani, kdo in namesto sličic vstavimo števila. Učenca se nato sprašujeta in ugibata, katero število ima sosed. Ali ima 5 desetic? Ali ima 7 enic? Ali je večje od ...?

5.10 Prikockaj do 100

Cilj: šteje, zapiše in bere števila do 100.

Opis igre: vsak igralec dobi podlago, na kateri je stotični kvadrat. Par dobi eno kocko. Izmenično mečeta kocko in pobarvata ali prečrtata toliko kvadratkov, kot sta dobila pik na kocki. Kdo prej pride do 100?

5.11 Katero število manjka

Cilj: šteje, zapiše in bere števila do 100.

Opis igre: učenec ugotovi, katero število manjka na kartončku. Zaporedje števil zapiše v zvezek.

5.12 Bingo

Cilj: šteje, zapiše in bere števila do 100.

Opis igre: vsak učenec dobi kartonček z desetimi števili. Učitelj ali učenec žreba števila in jih glasno bere. Učenci z žetončki pokrivajo izžrebana števila. Tisti, ki prvi pokrije vsa števila na svojem kartončku, zakliče: »Bingo!«

5.13 Poišči število

Cilj: šteje, zapiše in bere števila do 100.

Opis igre: na kazalkah so zapisane naloge orientacije v stotičnem kvadratu. Učenec prebere navodilo in pove, katero število mora najti. Na koncu to število še poišče na stotičnem kvadratu.

6 Zaključek

V osnovni šoli poučujem 17 let. V šolskem letu 2019/2020 poučujem sedmo generacijo drugošolcev. Vsako leto zanje in skupaj z njimi nastane kakšna nova didaktična igra. Učenci radi posežejo po njih, veselijo se pouka, zlasti kadar naredim drugačno postavitev miz in že vedo, da jih zopet čaka igra. To so didaktične igre, ki pa so veliko več kot igre, so pot do trajnejšega znanja. Največja nagrada zame pa je, da učenci na vprašanje, kaj bi pri pouku spremenili, odgovorijo: »Da bi imeli matematiko tudi ob petkih!«

7 Viri in literatura

Colin R., Goll, L.: *Umetnost učenja*. Ljubljana: Tangram, 1993.

Kavčič, A. R.: *Učenje z gibanjem pri matematiki: priročnik gibalnih aktivnosti za učenje in poučevanje matematike v 2. razredu devetletke*. Ljubljana: Društvo Bravo, 2005.

Marjanovič Umek L., Zupančič, M.: *Psihologija otroške igre: od rojstva do vstopa v šolo*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2006.

Suban, M., et.al.: *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi*. Matematika. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2013.

Žakelj, A.: *Učni načrt. Program osnovne šole. Matematika* (elektronski vir). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2011. Dostopno na naslovu: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_matematika.pdf.

Učenka s posebnimi potrebami

Students with special needs

Savina Tepina

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, savina.tepina@guest.arnes.si

Izvleček

Prispevek predstavlja delo z učenko s posebnimi potrebami v osnovni šoli. Avtorica je učenkina razredničarka tretje leto in njena učiteljica angleščine. Opisala je učenko in prikazala metode dela z njo pri različnih predmetih. Pregledala je njeno odločbo in opisala, kako je do izdaje odločbe prišlo ter kako so učitelji izvajali prilagojeno delo z učenko na podlagi priporočil šolske svetovalne službe in institucij izven šole. Posvetila se je temu, kako učenka funkcionira v skupini in v razredni skupnosti. Pomembna je tudi ustrezna odločba, ki omogoča prilagojeno izvajanje pouka in drugih dejavnosti ter v največji možni meri ustreza učenki, da bo lahko uspešna. Na koncu prispevka avtorica izpostavlja, da je sistem pridobivanja odločb o usmeritvi dolgotrajen in da to zagotovo ni v prid učencem, ki potrebujejo pomoč tukaj in zdaj.

Ključne besede: učenka s posebnimi potrebami, odločba, avtistične motnje, šolska svetovalna služba

Abstract

The paper presents a primary school student with special needs. The author has been the student's class teacher and English teacher for three years. First she describes the student and the teaching methods within different school subjects. She studies the student's SEN guidance order and depicts the process of identifying this student with SEN. She furthermore discusses how teachers plan their lessons and choose different methods to help him in accordance with the school counselling service and outer institutions' recommendations. The author additionally analyses the functioning of the student inside his study group and his class. It is very important that the student got an appropriate SEN guidance order so all lessons and activities are personalized for him and therefore he can be successful at school. The paper also points out that the system of obtaining a SEN guidance order is a very lengthy process and thus not particularly beneficial to students who need help immediately.

Key words: student with special needs, SEN guidance order, autism spectrum disorder, school counselling service

1 Razredna skupnost in Maša

Maša v letošnjem šolskem letu obiskuje 8. razred osnovne šole. Z njo delam kot razredničarka in učiteljica angleščine. V preteklih dveh letih učenka ni imela odločbe o

usmeritvi v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem, ampak smo z njo delali na podlagi priporočil za delo. Usmeritve smo določili na sestanku s šolsko svetovalno službo in z učitelji, ki učenko poučujejo, ter v dogovoru s pedopsihiatrom iz zdravstvenega doma, v dogovore pa smo vključili tudi delavke na centru za socialno delo. To se je zgodilo zaradi specifične situacije v družini, in sicer ločitve, zavračanja stikov z enim od staršev, odvisnosti od računalniških igrice in virtualnega sveta, nasilja, zaradi katerega so starši poklicali policijo, ti pa so primer javili tudi na center za socialno delo.

Z Mašo se enkrat tedensko srečuje psihologinja. Po potrebi se zateče k njej tudi takrat, ko potrebuje pomoč oz. ko začuti, da se mora umakniti iz razreda. Pomoč sem ji nudila tudi sama, in sicer v obliki svetovalne storitve (pogovor, spodbujanje pozitivne samopodobe).

Učenka je 6. razred ponavljala zaradi dveh negativnih ocen. Takrat je bila v razredu pri dveh razredničarkah (menjava zaradi zdravstvenih razlogov), kar za otroke s tovrstnimi težavami zagotovo ni najlažje. Nato je prišla v razred v mojo razredno skupnost. Dobro je, da so na naši šoli tudi podružnice in zato prehod v novo sredino za učenko ni bil še dodatno stresen, ker se je razred oblikoval na novo. Zadnja razredničarka me je opozorila, da je otrok težko sprejel dejstvo, da bo moral razred ponavljati. Poleg tega je negativne ocene pri enem od negativno ocenjenih predmetov prejela tako, da pred tablo sploh ni odprla ust, čeprav je morda določene vsebine znala. Naslednji negativno ocenjeni predmet je bila matematika, in sicer zaradi premalo sprotnega dela in učenja za pozitivno oceno. Zadnja razredničarka me je tudi opozorila, da se je z njo pogovarjala predvsem individualno, saj se je v nasprotnem primeru deklica zaprla sama vase in ni komunicirala.

V oddelčni skupnosti v 6. razredu je bilo 27 otrok, 15 dečkov in 12 deklet. Maša se pravzaprav ni ujela z nobenim od sošolcev. Dva od njih sta ji sicer hotela pomagati, jo spodbujala pri delu in psihologinji posojala zapiske, da jih je prefotokopirala. Za fotokopiranje smo se domenili, ker je Maša precej manjkala in tako smo ji omogočili, da je bila v stiku s snovjo. Zaradi narave svojih težav ni vzpostavljala stikov s sošolci in seveda jih ni prosila niti za zapiske. Precej je bila odsotna tudi zato, ker je zavračala šolo. Mama je odšla v službo, Maša pa je v šolo zaspala ali zbolela, tako da jo je bolel trebuh, posebnih razlogov za to pa zdravniki niso našli.

Ob prvi hospitalizaciji v Ljubljani so se otroka dobesedno znebili, potem ko je kršil pravila bolnišničnega reda. Mašo so usmerili v vzgojno-izobraževalni zavod za otroke s čustvenimi in vedenjskimi težavami. Ker pa v zavodu niso imeli prostora, so jo starši morali odpeljati domov. Dogovor je bil, da učenka obiskuje našo šolo do namestitve v zavodu, vendar nismo dobili nobenih dodatnih navodil ali vsaj smernic, kako delati z njo. V tem času so se starši na odločbo pritožili. Na odgovor smo čakali pol leta, sedaj pa je učenka dobila odločbo o usmeritvi v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo.

V razredu je v šolskem letu 2019/2020 26 otrok, od tega imajo trije odločbo: dva sta učenca s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, Maša pa dolgotrajno bolna učenka in otrok s čustvenimi motnjami, z lažjimi oblikami vedenjskih motenj in avtističnimi motnjami.

Avtizem je del skupin razvojnih motenj, ki so poznane kot motnje avtističnega spektra (v literaturi poimenovan s kratico MAS). Motnje spektra se imenujejo predvsem zato, ker ima vsak izmed teh otrok specifične težave, in sicer z različnimi poudarki in s stopnjo izraženosti posameznih simptomov. Otroci z avtizmom imajo največ težav pri socialnih veščinah, komunikaciji in pri ponavljajočih se vedenjih.

V vseh teh treh letih sem spoznala, da ima Maša raje življenje v svojem malem svetu, ki je oddaljeno in ločeno od ostalih. Deluje zelo nezainteresirano do sošolcev (čeprav jo mogoče določene stvari zanimajo), ne zna se povezati z drugimi in sklepati prijateljstev. Tudi doma – kljub pogosti spodbudi staršev – le redkokdaj odide na sprehod in se raje zapira v svojo sobo. Tam se čuti varno.

2 Predstavitev učenke in delo z njo

Mašo poučujem angleščino. Na tem področju je zelo močna, ocenjena je z odlično oceno, zato je pri mojih urah malo bolj sproščena in zadovoljna. Prav tako rada sodeluje pri delu, kar za ostale predmete ne velja. Lansko leto je celo malce pomagala sošolki, ki je že dvakrat ponavljala in ji angleščina res ni šla. Tu sem opazila edino pozitivno interakcijo s sošolci.

Med odmori se Maša drži sama zase in ne dovoli stika s sovrstniki. Občasno si ne dovoli stika niti z mano ali s psihologinjo, ki nama sicer še kar zaupa. Ob neki priložnosti je v svoj prostor spustila samo ravnateljico in se pogovorila z njim.

Na petdnevni naravoslovni tabor Maša ni odšla, ker je tabor namenjen naravoslovnim dejavnostim in pohodništvu, učenka pa telesne aktivnosti ne mara in ne zmore preveč. Na moj odnos z učenko pozitivno vpliva tudi dejstvo, da ji je moj predmet všeč in da je pri njem zelo uspešna.

Morda prednost predstavlja dejstvo, da v letošnjem šolskem letu pouk pri slovenščini, matematiki in angleščini ne poteka v manjših skupinah, ampak po razredih. Tako se ji ni bilo treba ponovno navajati na nove sošolce. Otrok z motnjami avtističnega spektra ima sicer lahko težave pri menjavi sošolcev in učiteljev.

Psihologinja se z njo veliko pogovarja, ji svetuje, kako naj si razporedi obveznosti, napravi fotokopije. Jaz kot razredničarka jo skušam usmerjati. Sem v stalnem stiku s starši, na primer, če Maše ni v šolo, takoj pokličem mamo in se pozanimam o vzroku za izostanek. V pogovoru z učenko sem sočutna, ne sodim prehitro, sem razumevajoča, spremljam njeno delo pri drugih predmetih in jo skušam spodbuditi k rednemu delu, pisanju domačih nalog in vzpostavljanju stikov s sošolci. Letos se je udeležila tudi tekmovanja za angleščino, kar se mi zdi velik uspeh. Sama si je izbrala predmeta, pri katerih bosta učiteljici z njo delali individualno, in sicer fiziko in kemijo. Učiteljici jo prav tako poučujeta pri rednih urah; obe sta jo pohvalili, da je zavzeta za delo. Tudi tukaj se lahko vidi, da je individualno delo prednost za otroke z odločbo.

Z odločbo je Maši zagotovljena pravica do pomoči začasnega spremljevalca, kar pomeni, da jo po potrebi spremlja pri dejavnostih izven šole. Trenutno hodi z njo k pouku tehnike psihologinja, saj je učenka prej zelo zavračala delo pri tem predmetu.

Pri delu z učenko uporabljam metodo razgovora, prav tako pa razvija tudi strategije, kako se učiti. Cilj pomoči je navajanje na redno delo in pridobitev večje samostojnosti učenke. (Prilagoditve iz 8. razreda so v Prilogi 1.)

Učenki je letos pedopsihiater predpisal jemanje tablet kot podporo vsem prilagoditvam, ki jih v šoli (in doma) izvajamo. Učitelji opažamo, da se je spremenila, na primer telesna aktivnost je zanjo postala pomembna, trudi se pri pouku športa, začela se je pogovarjati s sošolci, kazati čustva, se tudi nasmehne, ko se ji zgodi kaj dobrega. Učiteljica slovenščine mi je pokazala spis z naslovom Najlepši počitniški dan, v katerem se je razpisala o svojem odnosu do staršev (Priloga 2). Zadnji odstavek je res ganljiv. Mislim, da je napredek, da je Maša začela izražati svoja čustva (čeprav pisno).

3 Doseženi cilji pri delu z otrokom s posebnimi potrebami

Učenka postaja samozavestna, napreduje v socialnih stikih s sošolci, začela se je gibati in sodelovati pri športu. Odločba ji omogoča individualno sodelovanje z učitelji in boljši uspeh na koncu šolskega leta. Še vedno ostaja problem prevelike „navezanosti“ na virtualni svet (igranje računalniških igrice).

Opozorila bi še na težave. Med drugim sistem vzpostavljanja pomoči traja predolgo. Napotnico za pomoč pedopsihiatra je mama dobila takoj, na pregled pa je Maša čakala več kot pol leta. Pri odpustu s pedopsihiatričnega oddelka v Ljubljani po prvi hospitalizaciji v domače okolje ni bilo nobenih priporočil za delo z otrokom.

Ob morebitni krizi ima mati odprto napotnico, s katero bi lahko hčer utemeljeno in takoj umaknili iz šolskega in domačega okolja, a situacija se izboljšuje in upamo, da to ne bo potrebno.

Sama sem prebrala kar nekaj literature v zvezi z otroki z avtizmom. Nekaj smernic za delo sem dobila tudi v prispevku o delu z otroki s posebnimi potrebami, objavljenim na spletni strani Pedagoške fakultete v Ljubljani (posvet Učitelj učitelju učitelj) (prispevek Tatjane Žagar: Delo z otroki s posebnimi potrebami, 3. del).

Zgodnja diagnoza ter spremljanje funkcioniranja in načrtovanje obravnave je izrednega pomena za razvoj otroka v nadaljnjem življenju. Le tako otroku pomagamo in mu omogočimo napredek. Otrok bo verjetno tudi v odrasli dobi potreboval oporo. V literaturi tudi zasledimo, da bo oseba z motnjami avtističnega spektra vse življenje potrebovala strukturo, vizualno oporo, razlago socialnih situacij, zato je pri avtizmu zelo pomembno načrtovanje za vse življenje (Škrubej Novak, 2016, str. 37).

4 Viri in literatura

Odločbe otrok s posebnimi potrebami, zapisniki in prilagoditve za učenca. Arhiv OŠ Stražišče Kranj in osebni arhiv avtorice.

Škrubej Novak, M. (2016). *Zgodnja obravnava otrok z motnjami avtističnega spektra*. (Diplomsko delo, Pedagoška fakulteta). [Elektronski vir.] Dostopno na: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/3963/> (pridobljeno: 3. 12. 2019).

Zakon o učencih s posebnimi potrebami /ZUOPP-1/ (2011). Uradni list RS, št. 58/11 (22. 7. 2011). [Elektronski vir.] Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5896> (pridobljeno: 3. 12. 2019).

Žagar, T. (2019). Delo z učenci s posebnimi potrebami, 3/3. V: Z. Mehonić (ur.), *Konferenca Učitelj učitelju učitelj – Zbornik prispevkov.* (str. 336–340) (Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta). [Elektronski vir.] Dostopno na: <https://www.pef.uni-lj.si/ucitelj.html> (pridobljeno: 3. 12. 2019).

Priloga 1 (prilagoditve za delo z učenko v 8. razredu):

Maša M.
(8. razred)

- sedi na prostoru, ki ji omogoča neposreden stik z učiteljem;
- kratka, enoznačna vprašanja in navodila;
- sprotno preverjanje razumevanje navodil;
- spodbuda, usmerjanje pri delu;
- napovedano in dogovorjeno ocenjevanje znanja (ima rokovnik z datumi);
- podaljšan čas pisnega ocenjevanja znanja;
- pisno ocenjevanje znanja v individualni situaciji;
- po presoji učitelja ocenjevanje minimalnih standardov znanja.

Priloga 2:

Moj najljubši dan

Moj najljubši dan, med temi dnevi, je bil, ko sem doma se igrala s kužkom in seveda pogovarjala s prijatelji. Z mami sva se popoldan odpravili na bazen, tam seveda sva se kopali.

Ko sva bili tam, je moja mami videl svojo prijateljico Jano z njenemu sinam. Mami se je pogovarjala o starih časih in kako smo se imeli, da sem zrastle in koliko sem stara sedaj in ja, malo sem bila živčna. Ker, seveda otroki rastejo in se starajo, in vedno vsako leto ali mesec so ista vprašanja. In ko je končno mamina prijateljica morala oditi, sva odšli na sladoled, in kaj popili. Ko je bil čas da tudi midve odideva, sva si ogledali film v kinu, bilo je zelo smešno in zanimivo. Trajal je eno uro in trideset minut, sovražila sem pa to, da so pred mano nekateri zelo glasno pogovarjali in govorili sredi filma. Ko je bilo filma seveda konec, sva se odločili, da bi igrali namizni hokej na žetone. Stavili sva, kdor zmaga, je moral očistiti avto. In jaz, na žalost, sem izgubila, in morala sem naslednji dan očistiti avto. Vzela sem gobo, izposodila od mojega brata šampon za avto in začela čistiti platišča, da so bila lepa in sijoča kot sonce. Nato sem pospravila tudi zunanost avtomobila in končala.

Bilo je kar, dobro. In mislim, da nikoli ne bom doživela takšnjega dneva, kot je bil ta. In kako imam rada svojo mami, in vem, da se zelo trudi zame, da sem lahko srečna. Zato je bil to moj najljubši dan.

Maša

(spis je objavljen v izvirni obliki)

Projektno učno delo pri predmetu šport

PROJECT WORK IN PHYSICAL EDUCATION

Marina Tomić

OŠ Milana Šuštaršiča, Slovenija, marina.tomic83@gmail.com

Izvleček

Sodoben način poučevanja dopušča določeno stopnjo avtonomije samega učitelja, a hkrati od njega zahteva prevzem odgovornosti za ustrezno izbiro metod, vsebin in oblik dela. Tudi pri pouku športa lahko učitelj pri predstavitvi posameznih praktičnih in predvsem teoretičnih vsebin izbere različne metode. Ena izmed teh metod je tudi projektno učno delo. Slednje zaradi svoje narave spodbuja udeležence/učence k medsebojnemu sodelovanju. Učenci pri projektnem učnem delu sami prihajajo do novih spoznanj, ki jih vzporedno prenašajo v prakso, tj. povežejo z vsakdanjim življenjem. Spoznavajo stvari, ki jih zanimajo, pri delu pa so aktivni. Za učence je način pridobivanja znanja ob projektnem učnem delu bolj privlačno in tudi bolj učinkovito ne glede na temo, kar je seveda prednost učitelja. V prispevku je predstavljen način izpeljave te metode dela pri spoznavanju »kraljice športa«, atletike. Ob besedi atletika večina učencev najprej pomisli na tek in napor, zato je projektno učno delo predstavljalo odlično priložnost, da spoznajo to zvrst športa na drugačen, bolj zanimiv način.

Ključne besede: projektno učno delo, atletika.

Abstract

The modern teaching style allows a certain degree of autonomy for the teacher, but at the same time requires him to take responsibility for the appropriate choice of methods, content and forms of work. Even when teaching sports, the teacher may choose different methods when presenting practical and especially theoretical contents. One of these methods is definitely project work. Project work encourages students to interact with each other, they come to new insights which they can put into practice in their everyday life. They get to know things they are interested in and are active in their work. For students the way they acquire knowledge through project work, regardless of the topic, is more attractive and also more effective which of course is the teacher's preference. The article presents a way to use this method of work in getting to know the "queen of sport", athletics. With athletics in mind, most students first think about running and hard work, so the project work provided a great opportunity to get to know this type of sport in a different, more interesting way.

Key words: project work, athletics.

1. Projektno učno delo

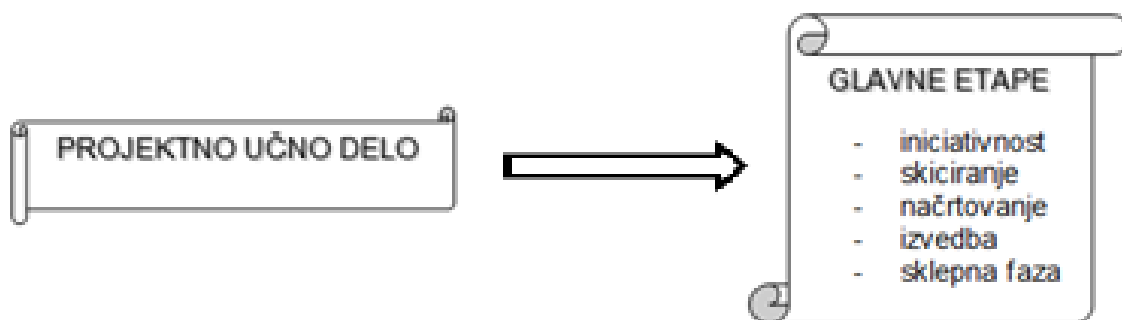
Projektno učno delo se je razvilo v ZDA na začetku 20. stoletja in se kasneje razširilo tudi na Evropo. Po drugi svetovni vojni so se v šoli pojavile zahteve po približevanju učne snovi vsakdanjemu življenju in pristnejših odnosih med učiteljem in učencem, kar je vodilo v še večji razvoj in napredek projektnega učnega dela.

Z uvajanjem projektnega učnega dela kot novega modela didaktičnega ravnanja naj bi šola pri učencih dosegla boljše vzgojno-izobraževalne učinke, saj v nasprotju s tradicionalnim poukom dovoljuje aktivnejšo udeležbo učencev med poukom, spoštuje individualne razlike med učenci, spodbuja kritični in ustvarjalni dialog med učiteljem in učencem ter dovoljuje sproščeno in demokratično komunikacijo med obema.

Pri projektnem učnem delu učitelj postopno vodi učence skozi učni proces v smeri uresničevanja vzgojno-izobraževalnih ciljev in nalog, ki jih je postavil v sodelovanju z učenci na začetku izvajanja projekta. Med potekom projekta učitelj vzpodbuja, usmerja in pomaga učencem pri učenju oziroma izvajanju aktivnosti. Učenci se samostojno učijo prek opazovanja, raziskovanja, reševanja problemov, izvajanju neke praktične aktivnosti in podobno. Tako pridejo z lastno aktivnostjo do neposrednih spoznanj in znanja (Novak, 1990). V pedagoški proces vnaša sproščenost, bolj življenjske odnose med učitelji in učenci ter omogoča individualnosti znotraj kolektivnega dela.

Projektno učno delo spada med ciljno usmerjene učne postopke, za katere je značilno, da so sestavljeni iz etap, ki si med potekom aktivnosti sledijo po predvidenem zaporedju.

Zgradba in oblika projektne učne metode je povzeta po avtorju projektnega učnega dela, Freyu, ki je projektno učno delo razdelil na pet glavnih etap (Novak, 1990):

Slika 1: Zgradba projektnega učnega dela

Vir: Novak, H. (1990)

2 Izvedba projekta

2.1 Namen projekta

Učence v šoli želim v prvi vrsti seznaniti z atletiko, z njenim razvojem, značilnostmi, potrebno opremo, torej izpopolniti teoretično poznavanje tega športa na ravni njihove starosti. Namen je tudi razvijati pozitiven odnos do športa nasploh ter do aktivnosti v naravi ali na atletski stezi.

Poleg osnovnih namenov je namen tega projekta tudi vključevanje učencev v delo po skupinah in medsebojna pomoč. Z uspešnim skupinskim delom, inovativnostjo, iznajdljivostjo in raziskovanjem poskušamo doseči cilj, ki pa je vsekakor znanje.

2.2 Pripomočki

Za izvedbo projekta sem potrebovala:

- šleshamer papir za plakate,
- pisala (flomastri, barvice ...),
- škarje, lepilni trak, lepilo,
- knjige in revije, reklame,
- nekaj lastne atletske opreme (za boljšo uvodno predstavitev),
- telefon (fotografiranje) in
- računalnik.

2.3 Trajanje izvedbe projekta

Projekt je potekal 3 šolske ure, in sicer:

1. začetek izvajanja projektnega učnega dela (seznanjanje in predstavitev projektnega učnega dela ter načina dela, oblikovanje potem skupin ter dogovarjanje o njihovih nalogah),
2. nadaljevanje dela (izdelovanje načrta dela, plakatov in njihova predstavitev),
3. praktična izvedba atletskega treninga.

2.4 Udeleženci

Pri projektu je sodelovalo 15 učencev 4. in 5. razreda v okviru neobveznega izbirnega predmeta šport na OŠ Milana Šuštaršiča v Ljubljani.

2.5 Faza iniciative - pobuda

Z uvodno predstavitvijo teme in našega načrta za izvedbo projekta smo začeli v petek, 15. 11. 2019. V telovadnici sem pred učence postavila šprintarice, atletski dres in štartni blok ter jih povprašala, na kateri šport jih spominja oprema. Na pravilen odgovor ni bilo treba čakati dolgo časa, saj so vsi vedeli, da gre za atletiko. Na sredino plakata smo napisali naslov Atletika. Učenci so nato sami predlagali teme, ki se jih spomnijo ob tem, ko pomislijo na ta šport. Tudi to je bilo napisano na plakat.

Slika 2: Faza iniciative.

Faza iniciative je potekala gladko, saj so učenci pokazali veliko zanimanja in pripravljenost na sodelovanje.

2.6 Faza skiciranja

Pobud je bilo kar nekaj, tako da smo oblikovali naslednje teme in jih zapisali na plakat:

- teki (sprinti, teki čez ovire, srednje in dolge proge),
- skoki (skok v daljino, skok v višino, troskok, skok s palico),
- meti (met kladiva, suvanje krogle, met kopja, met diska).

Učence sem razdelila v tri skupine in jim določila temo, katero bodo raziskovali. Vsaka skupina je na listu papirja dobila kratka navodila za lažje ustvarjanje.

2.7 Faza načrtovanja

V tej fazi so se učenci prvič preizkusili v skupinskem delu. Znotraj vsake skupine so pripravili nekakšen načrt, po katerem naj bi delo v njihovi skupini potekalo. Vsak član skupine je bil zadolžen za določeno delo. V primeru težav so se lahko kadarkoli obrnili name.

2.8 Faza izvajanja načrta

V tej fazi so učenci informacije iskali po internetu in med seboj razpravljali o ugotovitvah. Vsaka skupina je izdelala svoj plakat ter ga opremila s slikovnim gradivom. Svetovala sem jim, naj vsako temo predstavijo na čim bolj zanimiv način.

Slika 3: Faza izvajanja načrta.

2.9 Faza poročanja skupin

Vsaka skupina je svoj izdelek predstavila samostojno, ostali učenci pa so zavzeto poslušali predstavitev in si tako poglobili znanje o atletiki.

Slika 4: Faza poročanja skupin.

3 Praktična izvedba atletskega treninga

Po izvedenem projektnem učnem delu sem učencem v telovadnici pripravila tudi primer atletskega treninga.

4 Zaključek

Sodoben načina poučevanja dopušča določeno stopnjo avtonomije posameznega učitelja, a hkrati od njega zahteva prevzem odgovornosti za ustrezno in pravilno izbiro metod in oblik dela. Eno izmed zelo učinkovitih in za učence prijaznejših oblik dela je vsekakor projektno učno delo. Tukaj učenci samostojno prihajajo do novih spoznanj, ki jih vzporedno prenašajo tudi v prakso - povežejo z vsakdanjim življenjem. Njihovo delo ni tako pasivno kot običajno, temveč so aktivno vključeni v vse faze učnega procesa.

Učenci tudi lažje in bolj sproščeno navezujejo stike z učiteljem. Slednji ima več možnosti spoznati učenca kot posameznika. Za učence je način pridobivanja znanja ne glede na temo bolj privlačen in tudi bolj učinkovit. Projektno učno delo mi je olajšalo predstaviti atletiko na drugačen, za učence bolj zanimiv način, saj jih večina ob besedi atletika najprej pomisli na tek in napor. To pa vsekakor ni stvar, ki bi jo učenci imeli najraje.

5 Viri in literatura

Novak, H.: *Projektno učno delo – drugačna pot do znanja*. Ljubljana: DZS, 1990.

Pouk slovenščine malce drugače

Slovenian Language Classroom ideas

Eva Traven

OŠ Predoslje Kranj, Slovenija, traven.eva@gmail.com

Izvleček

V prispevku je predstavljenih nekaj primerov iz prakse, in sicer obravnava književnosti pri pouku slovenščine s pomočjo IKT. Cilj dejavnosti je, poleg predpisanih ciljev učnega načrta, razvijati tudi različne spretnosti in sposobnosti pri učencih, npr. komunikacijske, informacijske in raziskovalne, hkrati pa vzpostavljati pozitivno izkušnjo z literaturo in s tem pri učencih vzbujati zanimanje za branje. Z elementi igrifikacije in približevanjem zanimanjem in trendom mladih lahko učitelji pouk književnosti naredijo učencem privlačen. Nekaj motivacijsko in učno uspešnih idej, ki so že bile preizkušene, so uporaba socialnih omrežij, pisanje blogov oz. snemanje »vlogov«, celo igranje popularnih računalniških iger, pa tudi elementi gledališke pedagogike v kombinaciji z IKT. Učenci so za rabo različnih tehnologij v zasebni rabi, tako za komunikacijo kot zabavo, zelo motivirani. Vse te nove tehnologije imajo lahko tudi v šoli veliko moč, če so kakovostno osmišljene in povezane s cilji in vsebinami učenja.

Glavne besede: slovenščina, književnost, igrifikacija, IKT, gledališka pedagogika

Abstract

This abstract presents a few practical classroom examples. It deals with literature in a Slovene language course by means of Information and Communication Technologies (ICT). The objective of the activity is apart from the designated school curriculum goals also the development of various skills and abilities of students, for example communicational, informational and research skills. Simultaneously it also establishes a positive literature experience and, thus, evokes a reading interest in students. With gamification elements and approaching interests and trends of the youth the teachers can make a literature course more appealing. A few motivational and successful learning ideas which have already been tested are the use of social media, the writing of blogs or the recording of vlogs, even the playing of popular computer games as well as elements of theatre pedagogy in combination with ICT. The students are highly motivated by the use of a variety of technologies in private use, not only for communication but also for entertainment. All these new technologies can have great power also in school, provided they have quality in meaning and are connected with learning objectives and contents.

Key words: Slovene language, literature, gamification, ICT, theatre pedagogy

1. Raba IKT pri slovenščini

Domače branje je del pouka slovenščine, ki ga ima marsikateri učenec za nujno zlo in za nekaj, kar je povsem odveč. Kljub trudu učitelja da bi približal učencem literaturo, ki je predmet domačega branja, marsikdaj ostanemo zgolj pri z interneta prepisanih obnovah, slabo rešenih testih preverjanja in slabem občutku učitelja, da učencev za knjigo ni dovolj motiviral. Zato je zelo pomembno, da vsaj del domačega branja učitelji slovenščine naredimo učencem privlačen. Sama si že vrsto let prizadevam, da učencem ponudim poleg obveznih kanonskih tudi dela, ki so jim že po svoji vsebini blizu, prav vse, tudi časovno bolj oddaljene knjige, pa obravnavamo na raznovrstne in inovativne načine, pri čemer pogosto posežemo tudi po informacijsko komunikacijski tehnologiji.

Marija Žveglič v svojem raziskovanju rabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij pri pouku slovenščine ugotavlja, da so učenci v prostem času zelo motivirani za rabo različnih tehnologij, tako na ravni komunikacije kot tudi zabave; zastavlja pa se vprašanje, ali zmoremo njihovo zasebno navdušenost na šolskem polju kakovostno osmisлити ter povezati s cilji in z vsebinami učenja oz., ali smo glede na dejstvo, da je tehnološki razvoj v velikem zagonu, pripravljeni premisliti in prevrednotiti obstoječo pedagoško prakso v luči ustvarjalne in učinkovite rabe novih tehnologij. (Žveglič, 2008)

Kot poudarja učni načrt za slovenščino (2019), se razvijanje digitalne zmožnosti povezuje z razvijanjem sporazumevalne zmožnosti v slovenskem jeziku. Digitalna zmožnost vključuje zavestno in kritično rabo informacijske tehnologije pri opravljanju šolskih in zunajšolskih obveznosti in dejavnosti. Rabo informacijske tehnologije naj učitelj oz. učiteljica načrtuje za uresničevanje učnih ciljev pri pouku slovenščine, za spodbujanje aktivnosti učencev in učenk, za njihovo motivacijo ter za digitalno opismenjevanje. Če so načini in oblike dela temu prilagojeni, lahko raba informacijske tehnologije bistveno pripomore k učinkovitejšemu doseganju ciljev pouka slovenščine.

Poleg spletnih učnih okolij, kot so forum, klepetalnica, uporaba anket ali drugih odzivnih sistemov za razne oblike preverjanja, videokonferenca za sodelovalno učenje v povezavi z učenci in učenkami drugih šol, učni načrt omenja tudi uporabo družabnih omrežij ipd., ob tem pa naj učitelj oz. učiteljica učence in učenke tudi ozavešča o odgovornem poseganju v splet in o odgovorni rabi informacijske tehnologije ter jih uči, kako lahko sami prispevajo za splet. (UN 2019)

Družabna programska oprema v interakciji z družabnimi omrežji vsekakor ima prihodnost v šolstvu. Dostopnost kjerkoli in kadarkoli, interakcija med uporabniki in brezplačne vsebine, ki jih ponujajo aplikacije in programi, bodo uporabnikom vedno zanimivi. IKT in internet sta lahko na različne načine uporabna v šolskem pouku in od učitelja je odvisno, kateri namen in cilj želi doseči z uporabo. Omogočata komunikacijo med učencem in različnimi viri, pri čemer delovanje nadzoruje učitelj, ki prevzema nalogo mentorja, učenec pa preko IKT in interneta odkriva nove informacije in pridobiva znanje. (Erjavec, 2011)

2 Primeri iz prakse

2.1 Socialna omrežja in književnost

Ena od takšnih možnosti, ki so jo učenci sprejeli z navdušenjem, je uporaba socialnih omrežij, kot sta predvsem Facebook in Instagram. Po pogovoru o doma prebrani knjigi (dejavnost sem uporabila v 7. razredu, ko smo brali Stare grške bajke, uporabna pa je pri kateremkoli literarnem delu, kjer so književne osebe natančneje karakterizirane) so morali učenci ustvarjati fiktivne profile literarnih junakov in njihove (bolj ali manj z vsebinami knjig povezane) zapise na »zidovih Facebooka«. Ker učenci bolj kot Facebook poznajo in uporabljajo Instagram, smo preizkusili to možnost, pri čemer so bili še bolj pozorni na posebnosti te socialne mreže, torej s poudarkom na fotografiji in ključnikih (»hashtagih«). Učenci so si izbrali enega od likov iz prebranega dela (pri grških bajkah je bilo največ zanimanja predvsem za bogove), jim določili prijatelje, profilne slike, interese, nato pa ustvarili zapise, kot bi jih objavil ta junak, če bi živel v današnjem času in uporabljal internet. Tako je nastal denimo Instagram boginje Atene, ki je imela za predstavitevno sliko sovo, med sledenimi prijatelji so bili Zevs, Odisej in Herkul, ena od njenih objav pa je bila slika jabolka s pripisom »katera najlepša v deželi je tej ...« in nekaj pomenljivimi ključniki. Pri dejavnosti je bilo potrebno kar nekaj usmerjanja, saj sem želela, da se zapisi smiselno povezujejo s prebrano zgodbo, po možnosti pa naj tudi vključujejo navezave na katerega od frazemov, povezanih s starogrškimi miti (npr. ahilova peta, jabolko spora, sizifovo delo).

Nekaj učencev je povedalo, da niti ne uporabljajo niti ne spremljajo socialnih omrežij, zelo dobro pa so poznali Youtube in so tudi našli nekaj znanih slovenskih in tujih »influencerjev«, ki jih radi spremljajo. Učencem sem dala izziv, naj posnamejo spletni dnevnik oz. »vlog«, in sicer tako, da se vživijo v enega od literarnih likov in, kot je značilno za to vrsto sodobnega medija, izrazijo svoje poglede, izkušnje, delijo nasvete in podobno, ob tem pa seveda ohranjajo povezavo z zgodbami Starih grških bajk. Tako je denimo nastal izredno domiselni spletni dnevnik junaka Odiseja, ki je na umišljenem Youtube kanalu predstavljal svojo turistično agencijo, reklamiral storitev križarjenja od Itake do Troje in obenem ponujal popuste pri nakupu posebnih energetskih obeskov v obliki lesenega konja.

Dodano didaktično vrednost opisane dejavnosti vidim predvsem v drugačnem pristopu, ustvarjanje je bilo zabavno, saj se je v glavah učencev porodilo ogromno idej, hkrati pa smo uro izkoristili tudi za osveščanje in pogovoru o varnosti na internetu in njegovih pasteh. Posebna debata se je vnela tudi o »creepingu«, kar je razmeroma nov pojem, pomeni pa sledenje oz. vohunjenje za nekom na socialnih omrežjih.

2.2 Ustvarjamo računalniško igro

Druga ideja se je porodila med uro oddelčne skupnosti, pri kateri je tema nanesla na igranje računalniških iger. Pogovarjali smo se o odvisnostih in tudi o času, ki ga učenci porabijo za igranje iger na računalniku oz. raznih igralnih konzolah. Ko smo govorili o vrstah iger, ki jih imajo učenci najraje, smo ugotavljali, da pri številnih

igrah lahko najdemo tudi pozitivne lastnosti in da se marsikdaj iz njih tudi nekaj naučiš, med drugim logičnega razmišljanja, hitrega reagiranja, kritičnega mišljenja. Zanimiv primer je podal učenec, ki je povedal, da je prav zaradi igranja igre Assassin's Creed Origins dobil pri zgodovini odlično oceno, saj je iz igre veliko vedel o življenju starih Egipčanov, na čemer omenjena igra temelji. Ob tem smo se začeli pogovarjati, kako bi bilo, če bi obstajale računalniške igre, ki bi bile njim dovolj privlačne, da bi jih radi igrali, hkrati pa bi se iz njih naučili vsebin različnih predmetov.

Na podlagi tega pogovora sem v 9. razredu načrtovala dejavnost ob obravnavi domačega branja Malega princa avtorja A. de Saint Exuperyja. Učenci so dobili navodila, naj doma (med prvomajskimi prazniki) preizkusijo različne računalniške igre. Ker je takšna domača naloga res nekoliko neobičajna, sem o nameri predhodno obvestila tudi starše. V šoli smo nato izdelovali idejno zasnovo za računalniško igro. Učenci so delali po skupinah in zbirali ideje, kakšna bi bila njihova računalniška igra, ki bi vsebinsko in idejno predstavila vsebino knjige Mali princ in bi bila hkrati zanimiva in zabavna. Učenci so podajali izredno zanimive ideje, razmišljali so tako o literarnih likih in njihovih lastnostih kot tudi o možnih nalogah skozi potek igre, zahtevah za prehod na višji nivo, razpravljali so, kako bi v igro vključili lisico, zvezde, vrtnice in ostale motive iz zgodbe in tudi, kako bi osmislili življenjske resnice, ki jih podaja knjiga bralcu. Ideje so nato tudi narisali oz. napisali na velik plakat.

Pred izvedbo dejavnosti sem pričakovala, da bo z moje strani potrebno veliko usmerjanja, saj bodo učenci namesto na vsebine in ideje prebrane knjige dajali večji poudarek na samo igro, njen izgled, pravila in akcijo, ki z domačim branjem ne bo imela nobene prave povezave. Vendar sem bila prijetno presenečena nad tem, kako zavzeto in navdušeno so učenci med delom nizali ideje, sodelovali, razlagali sporočila poglavij drug drugemu in se tudi vračali k sami knjigi in podrobnostim zgodbe, ter jih izredno smiselno umeščali v svoje izdelke. Le ti so bili na koncu tako dovršeni, da bi jih bilo z ustrezno ekipo računalniških strokovnjakov dejansko možno realizirati. Vsekakor pa je bil dosežen glavni cilj dejavnosti, učenci so zelo podrobno spoznali knjigo domačega branja in se ob njej še zabavali.

2.3 Obravnava Tavčarjevega Tržočana s pomočjo gledališke pedagogike

Med deli, ki se jih učenci za domače branje lotevajo z nekoliko manj navdušenja, je tudi Med gorami Ivana Tavčarja. Ker gre za starejše literarno delo (pripovedi so izhajale med letoma 1876 in 1888), jim pri branju dela težave že sam jezik, prav tako pa jim zgodbe niso blizu zaradi povsem drugačnega izkušnjskega sveta. Ker sem želela, da zgodbe vendarle začutijo, sem izbrala drugačen pristop kot najpogostejše uporabljen pristop šolske interpretacije besedila. Idejo zanj sem dobila ob prisostvovanju delavnici Outsider v skupini, ki ga je v septembru 2019 izvedlo kulturno društvo Apel v sodelovanju s češkimi partnerji v Mestni knjižnici Kranj. Podlaga za delavnico na temo nasilja je bila kratka zgodba *Vse poletje v enem dnevu* avtorja Raya Bradburyja, pri kateri so s pomočjo igranja vlog ter ostalih metod (gledaliških,

pedagoških, doživljajskih) poskušali razumeti položaj žrtve in nasilneža, pa tudi položaj zunanjih opazovalcev nasilja. Odziv otrok, ki so sodelovali na delavnici, me je spodbudil, da sem metodo poskušala aplicirati tudi na obravnavo literature v razredu.

Učence sem (preden so se lotili branja celotne zbirke zgodb Med gorami) v razredu uvodoma prosila, naj se postavijo na poljubno mesto v učilnici (mize in stole smo že prej umaknili) in zaprejo oči. Nato sem jim predvajala sproščujočo glasbo in napovedala, da bodo s časovnim strojem odpotovali v preteklost, približno 100 let nazaj. Prosila sem jih, naj vsak pove eno stvar, s katero bomo oblikovali dogajalni prostor, in sicer kmečko podeželje. Učenci so naštevali kmečke hiše, kmetijo, drevesa in polja, konje in vozove, cerkev, gostilno, otroke, ki se lovijo itd. Sama sem na koncu dodala še veliko, staro drevo – hruško s sladkimi plodovi. Nato sem jim prebrala uvod zgodbe Tržačan Ivana Tavčarja, do dela, kjer Vrbarjev Matevž posvoji tržaškega dečka Tomaža. Na tem mestu sem stopila v sredino učilnice in učencem povedala, da je na vrsti »vroči stol«. Pojasnila sem jim, da bom nastopila v vlogi Matevža in da me lahko vprašajo, kar želijo, seveda v okviru zgodbe. Odgovarjala sem lahko samo na vprašanja, ki so v povezavi s prebranim in na katera kot ta literarni lik lahko odgovorim. Učenci so zastavljali različna vprašanja, ki so se nanašala na moj (Matevžev) značaj, odnos do soljudi, odnos do posvojenega otroka, veliko vprašanj pa je bilo tudi zastranitvenih, zato nanje nisem odgovarjala. Pri tem sem se skušala vživeti v vlogo, govorila sem z globokim, osornim glasom, uporabila sem tudi »kostum« - široko moško srajco in star slamnik. Nato mi je na pomoč prišla kolegica, ki je prevzela vlogo Tomažka. Govorila je s tihim, plašnim glasom, učenci pa so »Tomažka« med drugim vprašali, kako se počuti v novi družini, ali je vesel, ker je dobil nove starše in kakšno življenje ga čaka. Tudi kolegica je odgovarjala samo na vprašanja, ki so bila v skladu z zgodbo.

Nato sem učencem prebrala nadaljevanje. V delu, kjer Tomažek začne umirati, medtem ko opazuje hruško na veji, sem naredila premor in učence prosila, naj naredijo krog okrog umišljene hruške in Tomažka (katerega vlogo je ponovno prevzela kolegica). Dobili so navodilo, naj mu vsak pove nekaj spodbudnega. Ko so to naredili, sva s kolegico odigrali prizor, kjer z drevesa pade hruška, Matevž pa nato plane proti njemu in ga želi pretepti. Nato sva prizor prekinili, stopili s »prizorišča« in učence vprašali, kako se bo po njihovem mnenju zgodba končala. Ko so povedali nekaj možnih izidov, sem jim prebrala še pravi zaključek zgodbe.

Poskus obravnave zgodbe na takšen način se je izkazal za izredno učinkovit. Učenci niso besedila le prebrali/slišali, temveč so ga dejansko doživeli. Takšen pristop je v veliko večji meri v njih vzbudil empatijo, saj so se skozi svoje sodelovanje veliko lažje postavljali v položaj literarnega lika, si predstavljali dogajanje in razmišljali o njem.

Učni proces, ki vključuje umetnost in kulturne prvine, pri učencih razvija kreativnost, samoiniciativnost, domišljijo, čustveno inteligentnost, moralne vrednote, samostojnost, sposobnost kritične presoje ter svobodnega razmišljanja in delovanja. To so veščine, ki posamezniku omogočajo kvalitetno življenje v sodobni družbi. Drama je izmišljena dejavnost, kjer sprejemanje vlog omogoča udeležencem, da razmišljajo in/ali se obnašajo, kot da so v drugem kontekstu, in da se odzovejo na drugačne zgodovinske, socialne in medosebne odnose. (Cooper, 2015)

3 Sklep

Učna motivacija je psihološki proces, ki učenca spodbudi k učenju, ga pri tem usmerja, določa intenzivnost učenja in mu omogoči, da pri učenju vztraja. S približanjem učenčevemu izkušenjskemu svetu, tudi s pomočjo informacijsko komunikacijskih tehnologij, lahko učitelj učence produktivno vključi v delo v razredu in pri tem razvija njihovo motiviranost za učenje, hkrati pa jih spodbuja jih poglobljenemu razmišljanju o tem, kar se učijo.

4 Viri in literatura

Žveglič, M.: *Raba IKT za razvijanje sporazumevalne zmožnosti pri pouku slovenščine v 3. triletju osnovne šole in gimnazij*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2008.

Slovenščina, učni načrt: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. 2018, str. 76–77. Dostopno na naslovu: http://mizs.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_sl_ovenscina.pdf.

Karmen Erjavec, *Mnenja osnovnošolskih učiteljev o implementaciji interneta v pouk*. Novo mesto: Pedagoška obzorja, Didactica Slovenica, 2011.

Cooper, Chris: *Preigravanje: igra, drama in domišljajska realnost*. Umetnost učenja, Zbornik 6. mednarodne konference gledališke pedagogike, Ljubljana: Društvo ustvarjalcev Taka Tuka, 2017, str. 23–28.

Razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti v 1. razredu

Developing Preliteracy Skills in First Grade

Klara Trkaj

OŠ Antona Aškerc Rimske Toplice, Slovenija, klara.trkaj@os-rimsketoplice.si

Izvleček

Opismenjevanje je proces učenja branja in pisanja, pri katerem razvijamo vse štiri komunikacijske dejavnosti: poslušanje, govorjenje, branje in pisanje. V predšolskem in zgodnjem šolskem obdobju igra pomembno vlogo priprava otrok na opismenjevanje, ki zajema različne predbralne in predpisalne spretnosti in sposobnosti: grafomotoriko, orientacijo na telesu, v prostoru in na papirju, držo telesa in pisala, vidno razločevanje, slušno razločevanje in slušno razčlenjevanje. Pri tem je pomembno, da učitelj upošteva izkušnje in predznanje otrok in predopismenjevalne dejavnosti individualizira in diferencira. Didaktična igra je učinkovita metoda podajanja znanja, s katero lahko na zanimiv, zabaven in otrokom prijazen način razvijamo predopismenjevalne zmožnosti. V prispevku so predstavljeni primeri aktivnosti z didaktičnim materialom in didaktične igre, s katerimi se lahko razvijajo predopismenjevalne zmožnosti v 1. razredu.

Ključne besede: opismenjevanje, predopismenjevalne zmožnosti, prvi razred, didaktična igra

Abstract

Literacy is the process of learning the ability to read and write wherein all four skills are being developed: listening, speaking, reading and writing. In preschool and early school-age period a very significant element is children preparation for literacy education including various pre-reading and pre-writing skills and abilities: graphomotor skills, body schema and spatial orientation, orientation on the sheet of paper, body posture and pencil grasp development, visual and auditory perception, and listening comprehension. It is essential for a teacher to consider and to appreciate children experience and their prior knowledge and apply *individualized and differentiated* pre-literacy activities. A didactic game is an effective teaching method that offers interesting, entertaining and children friendly way for developing pre-literacy skills. The article introduces examples of activities with didactic material and didactic games aiming to develop pre-literacy skills in first grade.

Key words: literacy, preliteracy skills, first grade, didactic game

1 Opismenjevanje

Eden ključnih ciljev v 1. triletju osnovne šole je zagotovo opismenjevanje. Opismenjevanje je dolg in kompleksen proces, ki se ne začne z vstopom otroka v šolo, ampak se postopoma razvija vse od rojstva dalje. Zrimšek (2003) opredeli opismenjevanje kot proces, v katerem se posameznik usposobi za pisanje in branje različnih besedil, jih zna uporabljati v vsakdanjem življenju ter si z njimi pomagati.

Ropič (1996) navaja, da na opismenjevanje vplivajo različni dejavniki: kognitivni dejavniki, motivacija in interes, socialno-kulturni dejavniki, grafomotorične sposobnosti, spoznavne sposobnosti.

Učenci vstopajo v šolo na različnih ravneh opismenjevanja. Grom (2016) na podlagi raziskave pojasni, da nekateri otroci pridejo v šolo z že razvitimi predopismenjevalnimi sposobnostmi in so tako že na začetku vstopa v šolo pripravljeni na opismenjevanje. Prav zaradi tega je pri opismenjevanju tako pomembna individualizacija in diferenciacija, saj se s tem otroku omogoči, da bo tudi brez predznanja napredoval pri pouku začetnega branja in pisanja.

Tudi Učni načrt za slovenščino (2018) v svojih didaktičnih priporočilih poudarja, da morajo učenci skozi faze oz. dejavnosti začetnega opismenjevanja prehajati individualizirano, postopoma in sistematično. Učitelj naj bi pri vsakem učencu na začetku obdobja preverjal razvitost veščin, spretnosti in zmožnosti, ki so potrebne za branje in pisanje, nato pa za vsakega učenca izdelal individualni načrt opismenjevanja.

Pred samim opismenjevanjem poteka sistematično razvijanje predopismenjevalnih spretnosti in sposobnosti (Zrimšek, 2003).

1.1 Razvijanje predbralnih in predpisalnih sposobnosti in spretnosti

Sposobnosti, ki spodbujajo proces opismenjevanja in imajo zelo pomembno vlogo za razvoj jezikovne zmožnosti, so predbralne in predpisalne sposobnosti, ki jih razvijamo pri otroku pred obdobjem začetnega branja in pisanja. Ker so odvisne od otrokovih kognitivnih zmožnosti, jih ne moremo pospeševati (Grginič, 2009).

Učni načrt za slovenščino (2018) navaja razvijanje naslednjih predopismenjevalnih zmožnosti:

- vidno razločevanje,
- slušno razločevanje,
- slušno razčlenjevanje,
- grafomotorika,
- orientacija na telesu, v prostoru in na papirju,
- drža telesa in pisala.

Za uspešen razvoj predopismenjevalnih spretnosti moramo učence vključevati v različne in primerne dejavnosti. Z njimi začnemo v 1. razredu takoj na začetku šolskega leta.

Poznamo različne poti oz. različne metode, s katerimi lahko razvijamo predbralne in predpisalne spretnosti. Didaktična igra in aktivnosti z didaktičnim materialom so prav gotovo ena izmed zelo primernih metod, saj je igra v zgodnjem šolskem obdobju še vedno otrokova primarna potreba.

2 Didaktične igre pri začetnem opismenjevanju

Didaktična igra je igra, ki jo učitelji vključujejo v pouk z namenom, da dosežejo nek učni cilj. Učenci se igrajo, da zadovoljijo svojo notranjo potrebo in interes, hkrati pa dosegajo vzgojno-izobraževalne cilje. Didaktična igra ima velik motivacijski učinek. Učitelj jo lahko uporabi v vseh fazah učne ure (Zupančič, 2011).

V predšolskem obdobju in prvem triletju osnovne šole didaktična igra predstavlja pomembno vlogo pri otrokovem začetnem opismenjevanju. V času razvoja porajajoče se pismenosti, se pravi v predšolskem obdobju in prvem razredu, Grginič (2005) poudarja, da ima pomembno vlogo simbolna igra. V času sistematičnega opismenjevanja pa so poleg simbolne igre pomembne še igre s pravili. Simbolna igra otroku omogoča raziskovanje in odkrivanje pismenosti, njeno rabo pa povezujejo z vsakodnevnimi dejavnostmi.

Didaktične igre in aktivnosti za razvijanje predbralnih in predpisalnih spretnosti in sposobnosti so zapisane v nadaljevanju.

3 Opis dejavnosti/teme

Pri opismenjevanju imamo veliko različnih metod in pristopov, po katerih lahko otroke naučimo brati, pisati, poslušati in se pogovarjati. Sama v procesu razvijanja predopismenjevalnih zmožnosti in tudi sicer zelo rada uporabljam didaktično igro. Igro jemljem kot eno izmed temeljnih metod dela v 1. triletju, saj je ta v tem obdobju tudi otrokova potreba. Vem, da otroci z igro veliko pridobijo in da se s pomočjo igre vsestransko razvijajo. Številna literatura navaja pozitivne vplive igre na otroka, na njegov telesni, umski, spoznavni, psihomotorični, čustveni in socialni razvoj, vpliva pa tudi na samozavest in celotno osebnost.

V nadaljevanju bom predstavila nekaj didaktičnih iger in aktivnosti, ki jih uporabljam pri razvijanju predopismenjevalnih zmožnosti v 1. razredu ter predstavila didaktično igro za razvoj posamezne predopismenjevalne zmožnosti.

3.1 Grafomotorika

Na začetku šolskega leta veliko časa posvetim pripravi roke in prstov na risanje in pisanje. Pri otroku je potrebno razviti drobno motoriko, orientacijo ter usklajenost med gibi oči in rok. Razvijamo jo s sistematičnimi gibalno-grafičnimi vajami.

Za razvoj pincetnega prijema, ki je potreben za pravilno držo pisala in priprave roke za pisanje, z učenci s pomočjo različnih aktivnosti z didaktičnim materialom in z didaktičnimi igrami urimo te veščine. Tako je v 1. razredu veliko rezanja, lepljenja, gnetenja, risanja na različne podlage in barvanja. Učenci na vrvico natikajo perlice, kroglice natikajo na zobotrebce, s pomočjo pincete predstavljajo cofke, pripenjajo kljukice na vrv, prebirajo fižol in ga razvrščajo, sestavljajo slike iz hama perlic, se učijo vezanja vezalk, šivajo voščilnice, zabijajo žeblice v podlago, napeljujejo vrvce pri pretikankah, vadijo risanje različnih črt, rišejo vzorčke ...

Za urjenje pincetnega prijema sem učencem izdelala stolp, na katerem domujejo cofki različnih barv. Ti pa potrebujejo pomoč, da pridejo do svojega domovanja ali iz njega. Učenci tako s pincetami prenašajo cofke v njihovo domovanje. Barva cofka se mora ujemati z barvo cofkovega doma.

3.2 Vidno razločevanje

Za urjenje vidnega razločevanja učenci iščejo razlike med slikama in nanje polagajo pokrovčke, na sliki iščejo določene predmete in jih pokrijejo s kartončkom, rešujejo labirinte, potujejo po mreži, barvajo polja s pomočjo legende, se igrajo skrivalnice predmetov, prerisujejo vzorčke, iščejo enake črke, sestavljajo sestavljanke in igrajo prekrivanke z znaki, črkami, vzorčki, igrajo didaktično igro dobble ...

Predstavljam primer didaktične igre »skrivalnica predmetov«. Igro se igrajo štirje učenci, en učenec je vodja in skriva posamezne predmete ali kartončke s sličicami. Učencem najprej postavi na ogled manjše število kartončkov (npr. štiri), potem lahko število kartončkov povečuje. Ko se vsi učenci obrnejo stran, skrije en kartonček. Na znak vsi pogledajo in kdor prvi ugotovi, kateri kartonček manjka, udari po zvončku in pove odgovor. Če je ta pravilen, je kartonček učenčev. Na koncu zmaga tisti učenec, ki zbere največ kartončkov s sličicami.

3.3 Slušno razločevanje

Pri aktivnostih za urjenje slušnega razločevanja učenci igrajo igro dan – noč ter iščejo dolge in kratke besede, igrajo črnega Petra ali spomin z rimanimi besedami, igrajo igre

z glasovi, kjer razločujejo glasove v dvojicah besed ali v nizu, sestavljajo verige besed (prvi/zadnji glas), iščejo isti glas na začetku, koncu ali v sredini besede, igrajo tombolo, spomin, domine, črnega Petra, plešejo rajalne igre, razločujejo določen glas v besedi ...

Podlaga z navoji za zamaške iz odpadnega materiala je zelo uporaben pripomoček, saj ga lahko uporabim za številne dejavnosti. Učenec ima ob navojih trak s sličicami, ki jim mora določiti prvi glas. K vsaki sličici mora priviti zamašek z ustrezno črko za prvi glas.

3.4 Slušno razčlenjevanje

Pečjak (2000) navaja, da slušno razčlenjevanje zajema razčlenjevanje besed na zloge in razčlenjevanje besed na glasove. Stopnji si sledita druga za drugo. Učenci z igro domino določajo število zlogov v besedi, s črnim Petrom iščejo enake prve zloge, sestavljajo skupine besed, ki se končajo na enak zadnji zlog, ob igri človek, ne jezi se razčlenjujejo besede na sličicah na glasove, iščejo pare besede z enakim številom glasov ...

Ob igri sestavi rožo učenci prepoznavajo zadnji zlog v besedi. Igro igrajo štirje učenci. Vsak si izbere kartonček z enim zadnjim zlogom. Cvetni listi s sličicami so obrnjeni tako, da se sličice ne vidijo. Učenec obrne en kartonček in je če je zadnji zlog besede na sliki enak njegovemu zlogu, vzame kartonček in začne sestavljati rožo. Če zadnji zlog ni enak njegovemu, kartonček vrne na sredino. Zmaga tisti, ki prvi sestavi cvet iz šestih cvetnih listov.

Slika 1: Aktivnosti in didaktične igre za razvijanje predopismenjevalnih zmožnosti

4 Zaključek

Začetno opismenjevanje je proces, ki zahteva veliko učenčevega napora in skrbno učiteljevo pripravo. Večina učencev se učenja črk veseli in to lahko učitelji s pridom izkoristimo. Pomembno je, da pri razvijanju predopismenjevalnih zmožnosti izberemo in prilagodimo aktivnosti in igre tako, da bodo upoštevale tako učenčeve razvojne značilnosti kot tudi njihove individualne razlike. Če učitelj prilagaja dejavnosti otrokovim interesom in potrebam, lahko na ta način doseže visoko stopnjo motivacije in s tem tudi zanimanje za branje in pisanje ter razvijanje predbralnih ter predpisalnih zmožnosti.

V 1. triletju poučujem že kar nekaj let in didaktična igra se je izkazala za učinkovito metodo podajanja znanja. Rada imam razgibano delo v razredu, motivirane, aktivne in vztrajne učence, rada gledam nasmeh in zadovoljstvo na obrazih otrok, vse to pa mi omogoča ravno didaktična igra.

5 Viri in literatura

Grginič, M.: *Porajajoča se pismenost*. Domžale: Založba Izolit, 2005.

Grginič, M.: *Kako do pismenosti v prvem razredu osnovne šole*. Mengeš: Izolit, 2009.

Grom, K.: Zmožnejši bralci in pisci besedil v prvem razredu osnovne šole. *Revija za elementarno izobraževanje (online)*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru, Pedagoška fakulteta Univerze na Primorskem. 2016. Letn. 9, št. 4, str. 39–54. (citirano 7. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=68760>.

Pečjak, S.: *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2000.

Ropič, M.: *Podaljšano opismenjevanje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 1996.

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (online). Posodobljena izdaja. Ljubljana. Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. 2018. (citirano 7. 12. 2019). Dostopno na naslovu: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/obvezni/UN_slovenscina.pdf.

Zrimšek, N.: *Začetno opismenjevanje*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, 2003.

Zupančič, K.: *Vloga didaktičnih iger pri pouku (online)*. Maribor. Zupančič, K. 2011. (citirano 12. 12. 2019). Dostopno na naslovu: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=17872>.

Неуспехот и надарените

Failure and gifted

Neuspeh in nadarjenost

ПАТОТ НА ЕДНО НАДАРЕНО ДЕТЕ

THE WAY OF A GIFTED CHILD

CESTA SUBOTNEGA OTROKA

(Студија на случај)

(Case study)

(Študija primera)

д-р Аница Б. Златевска

психолог

ОУ-Коле Канински Битола

Република Северна Македонија

Phd Anica B. Zlatevska

psychologist

PS-Kole Kaninski Bitola

Republic of North Macedonia

Phd Anica B. Zlatevska

psiholog

OS-Kole Kaninski Bitola

Republica Severna Makedonija

АПСТРАКТ

Зошто едно надарено дете не успева во животот?

Тоа се прашања кои треба да не загрижуваат сите. Тоа се прашања кои треба сериозно да не загрижуваат сите нас, кои што работиме со децата од најрана возраст во воспитно-образовните институции.

Процесот на рана идентификација на надарените деца започнува од најрана возраст. Семејството е најважниот иницијален фактор во овај процес. Но, дали и колку родителите се "моќни" да се соочат во тој процес на идентификација, следење и поттикнување на развојот на своите деца. Родителите треба да бидат советувани и едуцирани за одговорно родителство, во што ќе биде имплементирана компонентата идентификација, следење и поттикнување на развојот на своите деца.

Клучни зборови: надарено, дете, неуспех, семејство, училиште

ABSTRACT

Why does a gifted child fail his life?

These are questions that everyone should worry about. These are questions that should seriously concern all of us, that we work with children from the earliest age in the educational institutions.

The process of early identification of gifted children begins from the earliest age. The family is the most important initial factor in this process. But, whether and how many parents are "powerful" to face the process of identifying, monitoring and encouraging the development of their children. Parents should be advised and educated for responsible parenting, in which the component will be identified to identifying, monitoring and encouraging the development of their children.

Key words: gifted, child, failure, family, school

IZVLEČEK

Zakaj nadarjeni otrok v življenju ne uspe?

To so vprašanja, ki nas ne bi smela skrbeti vseh. To so vprašanja, ki bi nas morala skrbeti vse, ki z otroki že od malih nog delajo v izobraževalnih ustanovah.

Proces zgodnje identifikacije nadarjenih otrok se začne že v zgodnji starosti. Družina je najpomembnejši začetni dejavnik tega procesa. Ampak ali in koliko staršev se je v procesu identifikacije "močan" soočiti, spremljanje in spodbujanje razvoja njihovih otrok. Starše je treba svetovati in jih poučiti o odgovornem starševstvu, v katerem bo izvedena identifikacijska komponenta, spremljanje in spodbujanje razvoja njihovih otrok.

Ključne besede: nadarjeni, otrok, neuspeh, družina, šola

Неуспехот и надарените

Зошто едно надарено дете не успева во животот?

Тоа се прашања кои треба да не загрижуваа сите. Тоа се прашања кои треба сериозно да не загрижуваат сите нас кои што работиме со децата од најрана возраст во воспитно-образовните институции.

Процесот на рана идентификација на надарените и талентирани деца започнува од најрана возраст. Семејството е најважниот иницијален фактор во овај процес. Но, дали и колку родителите се "моќни" да се соочат во тој процес на идентификација, следење и поттикнување на развојот на своите деца. Родителите треба да бидат советувани и едуцирани за одговорно родителство во што ќе биде имплементирана компонентата идентификација, следење и поттикнување на развојот на своите деца.

Тој процес се надополнува во предучилишните институции. Воспитувачите кои работаат во овие институции треба да бидат навремено обучени за оваа област уште во нивното додипломско образование и во понатамошното усовршување. Затоа што, сознанијата од оваа област не завршуваат со стекнување на дипломата, туку во текот на целокупната воспитно-образовна дејност со децата. Наставниците и стручните работници во основните училишта треба да бидат обучени и да почувствуваат потреба, желба, мотивираност, обврска и одговорност да работаат со надарените и талентирани ученици. Кога надарените и талентирани деца живеат и растат во средини на поддршка и стимулација нема да доживеат неуспех кој доведува до чувства на тага, ниска самодоверба, немотивираност, негативна слика за себе, несоцијализираност и други последици. За неуспехот на надарените и талентирани деца причините не се во нив, туку во средините каде што живеат, растат, се воспитуваат и образуваат тие деца.

ПАТОТ НА ЕДНО НАДАРЕНО ДЕТЕ

Студија на случај

На самиот почеток нагласувам дека студијата на случај е реална и вистинита, но заради заштита на идентитетот годината не е вистинита.

Г.Р. беше првородено дете во семејството, прва радост на две семејства. Од најрана возраст покажуваше интерес и мотивација за детски игри, сложувалки, домино игри, шах, мозаик со боцкалки, коцки и други активности кои за деца на негова возраст не беа предизвик.

Во прво одделение Г.Р. прв научи да чита и пишува, многу брзо читаше долги текстови и ги разбираше нивните содржини со тоа што умееше многу успешно да ги прераскаже. Во областа на математиката беше значително поуспешен од неговите соученици, собираше, вадеше, множеше и делеше уште во прво одделение. Наставничката воочи дека Г.Р. е дете кое е многу поуспешно од другите деца затоа го предложи за ученик кој ќе оди на натпревари. Г.Р. се натпреваруваше во повеќе области (математика, шах, македонски јазик) и на сите нив покажа највисоки резултати. Исто така, училишниот психолог и училишниот педагог им даваа целосна поддршка на ученикот, работеа со него на подрачјата мотивација, поттикнување и постигнување. Кога Г.Р. премина од одделенска настава во предметна настава наставничката соопшти на Наставнички Совет дека станува збор за многу надарено дете, а училишниот психолог ја опиша личноста на Г.Р.

Родителите на Г.Р. работеа во своја приватна фирма, преку целиот ден беа премногу ангажирани, а кога ќе дојдеа дома веќе денот заминуваше и тие преморени легнуваа. Родителите беа вредни и добри луѓе, но немаа доволно време за своето семејство. Тие не беа доволно свесни за надареноста и постигањата на нивното дете. Г.Р. имаше помала сестричка, која сеуште беше во периодот на играње во дворот на својата кука со своите другарчиња, а под грижа на својата баба.

Кога Г.Р. беше во осмо одделение почна да отсутствува од настава, изгуби интерес да учествува на натпревари, го намали одличниот училишен успех и почна да се дружи со повозрасни деца. Г.Р. почна да пуши, да пие алкохол и да го поминува времето во играње игри на среќа. Родителите беа повикувани на разговор повеќе пати, но заради нивната ангажираност не можеа да дојдат на разговор. Директорот на училиштето со психологот и педагогот се упатија во Центарот за социјална работа, да се консултираат како едно надарено дете да се врати во училиште, да може барем да го заврши основното образование. Г.Р. го заврши основното образование, но никогаш не се запиша во средно образование. Тогаш во 1988 година основното образование беше осумгодишно, додека средното образование беше незадолжително.

Денес Г.Р. е возрасен надарен човек со завршено основно образование. Тој е оженет и е татко на две деца. Г.Р. е совесен родител, се грижи за своето семејство и работи општ работник во една приватна земјоделска фирма.

Надареното дете со многу дипломи, пехари, благодарници остана на нивото на основно образование. Доколку Г.Р. беше правилно следен најмалку ќе имаше завршено високо образование, а можеби ќе беше и научник во некој научен институт.

Заклучок

Доколку сакаме во нашето општество надарените деца да бидат успешни, треба од најрана возраст да бидат идентификувани, следени, воспитувани и поддржувани во согласност со нивните способности и можности. Во тој процес треба да бидат вклучени родителите, воспитувачите во предучилишните институции, наставниците и стручните тимови во основните училишта, како и други стручни институции што работаат со надарени деца.

Литература

1. Арнаудова, В. Ачковска-Лешковска, Е. (2000). Надарено дете. Скопје: Филозофски Факултет
2. Grej, Dz. (2001). Deca su iz raja-Vestine pozitivnog vaspitanja koje ce vam pomoci da podignite zdravo, pristojno i srecno dete. Beograd: Esotheria.
3. Pomoc deci u teskim okolnostima. (1993). Beograd: Institut za socijalnu politiku.
4. Развивање систем за работа со надарени и талентирани ученици во основните училишта во Република Македонија (2011). Скопје: Светско учење
5. Златевска, А. (2008). Концептот на толеранција кај надарените деца. Зборник на трудови од Меѓународната конференција Охрид 2008. Битола: Педагошки Факултет

Interesna dejavnost Turizem

Tourism school club

Darja Udir

Osnovna šola Stražišče Kranj, Slovenija, darja.udir@guest.arnes.si

Izvleček

Avtorica v prispevku predstavi dejavnosti, ki jih izvaja pri interesni dejavnosti Turizem. Obiskujejo jo učenci od 6. do 9. razreda. Vsako leto Turistična zveza Slovenije razpiše delovni naslov festivala Turizmu pomaga lastna glava. Tematika je vedno povezana z aktualnimi dogajanjem v turizmu in s promocijo turističnih zanimivosti v bližnji in širši okolici kraja šole. Festival poteka na dveh ravneh: na regijskem in državnem nivoju.

Učenci skupaj z mentorico izberejo vsebino projektne naloge, ki se ujema z delovnim naslovom festivala. Učenci z delom na terenu, razgovori z deležniki v različnih turističnih dejavnostih, z opazovanjem okolja, s pogovori s krajani ter z ožjo in s širšo družino iščejo nove izzive v turizmu. Ideje, ki se porodijo, prenesejo v roke Turistične zveze Slovenije v obliki projektnih nalog, ki vsebujejo pisni del naloge in predstavitev na turistični tržnici v Mercator centru.

Ključne besede: turizem, sodelovanje, turistična ideja, interesna dejavnost, osnovna šola

Abstract

In her article, the author presents the activities carried out during the tourism school club which is attended by sixth- to ninth-grade students. The Slovenian Tourist Association publishes the working title for the "Turizmu pomaga lastna glava" festival annually. The theme is always tightly connected to current events in tourism and to the promotion of tourist attractions in schools' close and broad vicinity. The festival takes place at the regional and national levels. The students and their mentor select the project contents which have to be in accordance with the festival working title. Dedicating their time to field work, discussing with participants in various tourist activities, observing the environment and conversing with local residents, their nuclear and extended families, students search for new challenges in tourism. They come up with interesting ideas and pass them on to the Slovenian Tourist Association in the form of projects that consist of a written part and a presentation at the tourist market in one of Mercator's shopping centres.

Key words: tourism, cooperation, tourism idea, school club, primary school

1 Predstavitev interesne dejavnosti turizem

Več kot deset let imajo učenci druge in tretje triade Osnovne šole Stražišče Kranj možnost, da se vključijo v interesno dejavnost turizem. Interesno dejavnost lahko obiskujejo vsa štiri leta, vključijo se lahko v katerem koli razredu in z dejavnostjo kadar koli prenehajo. Vsebina ni vezana na učni načrt geografije in zato so učenci lahko zelo aktivno vključeni v oblikovanje vsebin interesne dejavnosti. Pod vodstvom mentorice se učenci vključijo vsako šolsko leto vsaj v en projekt, ki je povezan s turizmom. Njihove ideje so povezane z njihovim videnjem turističnih dejavnosti v ožjem in širšem okolju.

Sodelovanje učencev pri izbranem projektu od njih ne zahteva učenja novih učnih vsebin. Vsak lahko pri projektu doda nekaj, v čemer je »močan«, na primer v retoriki, na likovnem, glasbenem, gledališkem, literarnem področju, v podjetništvu ...

2 Projekt Turizmu pomaga lastna glava

Projekt Turizmu pomaga lastna glava je celovit sistem organiziranega delovanja osnovnošolske mladine v turizmu. Vsebina projekta je vezana na raziskovanje turizma v domačem kraju, ugotavljanju možnosti za hitrejši razvoj in oblikovanje take ponudbe, ki bo vzpodbudila podjetništvo in trženje naravnih danosti ter tudi ostale ponudbe v vseh možnih oblikah. Turistična zveza Slovenije in Zavod RS za šolstvo v sodelovanju z regijskimi turističnimi zvezami in pod pokroviteljstvom Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo razpišeta državni festival Turizmu pomaga lastna glava. Festivali potekajo v marcu ali aprilu.

2.1 Projekt turistični spominek mojega kraja

Delovni naslov projekta Turizmu pomaga lastna glava v šolskem letu 2018/2019 je bil Turistični spominek mojega kraja. Turistični spominki so že od nekdaj spremljevalci turizma, njihov nabor pa pomembno dopolnilo turistične ponudbe. Predstavljajo kraj, regijo, deželo ter vzbujajo spomine in občutke. Njihova zamisel se je porodila iz motivov bogate slovenske naravne, kulturne, tehniške, kulinarične in druge dediščine.

Učenci na začetku priprave projekta dobijo navodilo, naj iščejo idejo o predstavitvi lokalne turistične ponudbe, ki ima za končni turistični produkt oblikovanje in izdelavo spominka, ki ga želijo ponuditi oziroma prodati domačemu ali tujemu gostu. Ob oblikovanju in izdelavi spominka učenci razmišljajo tudi o ekološki izdelavi embalaže, uporabi lokalnih surovin, privlačni obliki, povezavi z lokalnim okoljem, zgodbi spominka, možnosti prevoza itd. Da nam spoznanja o novih krajih, ljudeh ostanejo blizu oz. v spominu, kot gosti odnesemo s seboj spominke, saj le tako ostanejo spomini bolj živi.

Sodelovanje na festivalu Turizmu pomaga lastna glava vključuje izdelavo turistične naloge in predstavitev turističnega proizvoda na turistični tržnici. Tekmovanje vsako leto poteka na državni ravni, in sicer na več lokacijah po Mercatorjevih centrih po Sloveniji.

Učenci pri interesni dejavnosti Turizem dobijo smernice za pripravo turističnega produkta:

- opis predstavitve lokalnih znamenitosti oziroma doživetij v nalogi naj bo podlaga za oblikovanje turističnega proizvoda/spominka, ki bo predstavljen na turistični tržnici;
- naloga naj temelji na tržnem pristopu, ki bo služil predvsem za potrditev in oblikovanje idej v celovit turistični proizvod;
- predstavljen turistični proizvod naj ima možnost za dejansko uresničenje z izdelanim načrtom trženja;
- predstavitev turističnega proizvoda naj bo pripravljena čim bolj inovativno in privlačno, če je le mogoče, z uporabo sodobnih tehnologij;
- stojnica naj smiselno predstavlja proizvod – ta naj bo tudi na stojnici predstavljen skladno z izdelano nalogo in osnovno temo;
- stojnica naj bo privlačna, zanimiva in razpoznavna;
- pri izvedbi predstavitve na turistični tržnici naj bo poudarek na komunikaciji z okolico kot na pravem turističnem sejmu;
- k sodelovanju morajo otroci povabiti člane turističnih zvez in društev ter druge turistične delavce v kraju.

2.2 Začne se delo učencev

V hitrem utripu današnjega življenja in v času elektronskih medijev si še odrasli malokrat vzamemo trenutek za spoznavanje motivov iz bogate slovenske dediščine. Učenci najprej povedo svoj prvi spomin na srečanje s kulturno, zgodovinsko, kulinarčno ... dediščino v zadnjem letu. Največ se jih spomni Kostanovga piknika, ki vsako leto poteka v mesecu oktobru v Besniški dolini v organizaciji rekreativnega turističnega društva Rokovnači.

Rokovnjači so bili lenuhi, falirani študentje ali pa fantje, ki so pobegnili od soldatov. Ni jim bilo treba služiti vojske, lepo so se zabavali in se potikali naokrog. Podporo so imeli pri revnejših ljudeh – bajtarjih in pri čednih dekletih. Najbolj poznan rokovnjač v Besniški dolini in njeni okolici je bil Dimež.

Na Kostanovmu pikniku ne manjka jedače. Na organiziranem nočnem ogledu osvetljenega slapa Šum v času med božičem in silvestrovim je za obiskovalce dobro poskrbljeno s tekočimi okrepčili, učenci pa so pomislili tudi na bolj lačne obiskovalce. Učenci doma povprašajo starše in stare starše, kaj bi na zimski nočni pohod odnesli v nahrbtniku. Najbolj pogosto so dejali, da domačo suho klobaso in kruh. Tako so prišli

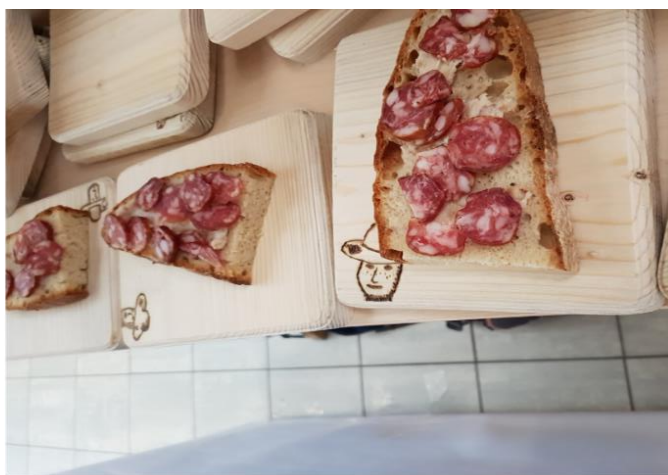
do ideje, da bi na kos domačega kruha, pečenega v krušni peči, namazali zaseko oziroma zasko, dodali na koščke narezano v ravfkamri (prostoru za dimljenje klobas) posušeno suho klobaso ter prigrizek postregli na leseni deščici ali dilci. Tako se je rodila ideja za turistični produkt z imenom Dimežova kajla.

Nato se začne pisanje turistične naloge, priprava turističnega spominka, turistične stojnice in predstavitve Dimežove kajle na turistični tržnici.

2.3 Pisanje turistične naloge

Učenci za turistično nalogo raziščejo, kdo je bil Dimež, kdo so bili rokovnjači, kje so se zadrževali, kaj so delali oziroma česa niso delali. Slap Šum in rokovnjača Dimeža so povezali zato, ker se je Dimež med drugim skrival tudi na področju Tatinca. To je gozdnato, z vrtačami posejano področje nad slapom Šum. Pri iskanju zanimivosti o Besničanih in Besniški dolini so naleteli tudi na nekaj pikrih komentarjev in zgodb, ki pripovedujejo o besniški gostoljubnosti. (Priloga 1)

Učenci skupaj z mentorico iščejo izvajalce in sodelavce. Za dimežovo kajlo so na pomoč priskočili KS Besnica, Turistično društvo Besnica, Gostilna na Raspokah iz Nemilj in Mesarstvo Kalan. Člani interesne dejavnosti Turizem so se povezali z učenci izbirnega predmeta Obdelava gradiv – les in s sošolci. Skupaj so razrezali odpadne deske (donacija), jih obdelali in vanje vžgali logotip Dimeža.

Slika 1: Dimežova kajla – spominek s stojnice

Slika 2: Prizor z rokovnjači (Mercator center Domžale)

3 Zaključne misli

Učenci z delom na terenu, razgovori z deležniki v različnih turističnih in drugih dejavnostih, z opazovanjem okolja, s pogovori s krajanji ter z ožjo in s širšo družino iščejo nove izzive v turizmu. Ideje, ki se porodijo, povežejo različne skupne učencev na šoli, in sicer člane interesne dejavnosti, izbirnih vsebin in razredne skupnosti. Še več, povežejo tudi različne mentorje na šoli. S turistično nalogo in predstavitvijo na turistični tržnici v izbranem Mercatorjevem centru pred naključno publiko idejo prenesejo v roke Turistične zveze Slovenije, krajevne skupnosti, turističnim društvom in še komu. Tako otroci pomembno prispevajo k razvoju turizma v svojem domačem okolju.

4 Literatura in viri

Fotografija 1: lasten vir.

Fotografija 2: Simona Špolad.

Bogataj, Janez in Hosting svetovanje, d. o. o. (2008). Strategija spominkov in organizacijsko poslovni model produkcije in distribucije spominkov pod tržno znamko slovenskega turizma« pri Slovenski turistični organizaciji. Ljubljana.

Turistična zveza Slovenije. *Novice* [elektronski vir]. 2019. Dostopno na naslovu: <http://www.turisticna-zveza.si/> (pridobljeno: 9. 1. 2020).

Turistična zveza Slovenije. *Projekti* [elektronski vir]. 2019. Dostopno na naslovu: <http://www.turisticna-zveza.si/> (pridobljeno: 10. 1. 2020).

Raziskovalna naloga turističnega krožka OŠ Stražišče Kranj Dimežova kajla (2019). Stražišče.

Priloga 1

Besniška gostoljubnost

Za semenj je bila v Besnici včasih navada, da se povabi vsa žlahta pa tudi znanci in prijatelji iz drugih vasi. Zgodilo pa se je, da je gospodar povabil znanca bolj iz vljudnosti, drugače pa bi raje videl, da ga ne bi bilo. Tako mu je rekel: „U smɔn b' te povabu, pa vem, de nauš pršu." Pa mu hitro ta znanec odgovori: „Sej ne b' pršu, pa vidɔm, da se ne ubranɔm."

Ko je bil v vasi semenj, je gospodar zapahnil duri, da jih ne bi preveč prišlo. Pa se je ta, na pol povabljeni znanec, vseeno znašel v hiši.

Včasih so bile hiše nizke, dimnikov pa še ni bilo. Na hišah so bile večje odprtine, skozi katere je uhajal dim, ko so gospodinje zakurile na ognjiščih. Pa se je ta znanec skozi tako odprtino priplazil v hišo. Gospodar se začudi in ga vpraša: „No, a s le pršu?" „Komej sɔm se biu prpvazu v hišo," mu odgovori. Gospodar pa bi se ga še vedno rad odkrižal, pa mu reče: „Sej b' t' dau jest, pa žlice nimam." Možak pa je naredil ta gvišno, pa je iz žepa potegnil žlico in mu rekel: „Sej sɔm jo zboj prnesu."

Vsak jezik šteje

Every Language Counts

Barbara Umek

Osnovna šola Orehek Kranj, Slovenija, barbara.umek@osorehek.si

Izvleček

Evropski dan jezikov obeležuje jezikovno raznolikost in spodbuja učenje jezikov. Na naši šoli vsako leto ta dan praznujemo na različne načine: s prireditvijo, kvizom, povabilom gosta ali radijsko oddajo. Prireditve imajo ogromno pozitivnih dejavnikov. Znanje se podaja na drugačen način, najlažje se vključi medpredmetno povezovanje, v ospredje lahko pridejo tudi učenci, ki so šibkejši na akademskem področju, saj lahko razkrijejo svoje talente pri nastopanju, ki jih drugače morda nikoli ne bi odkrili. Prireditve, ki jo opisuje ta prispevek, je vsebovala vse to. Učenci so recitirali pesmi slovenskih avtorjev v tujih jezikih, ki se poučujejo na šoli, šolski pevski zbor pa je zapel tujejezične pesmi in s svojo energijo popestril prireditve. Učenci priseljenci so se predstavili s svojimi deklamacijami v maternih jezikih, v albanščini, srbščini oziroma makedonščini. Učenci so si ogledali tudi kratke posnetke, ki so predstavljali vzgojno problematiko, drugačnost in so bili lahko tema za pogovor na naslednjih razrednih urah. Z roko v roki je možno vse. Medsebojna pomoč, sodelovanje in pozitivna naravnost delajo čudeže.

Ključne besede: nastopanje, medpredmetna povezava, sodelovanje, deklamacija, glasba, medkulturnost, drugačnost

Abstract

European Day of Languages celebrates language diversity and encourages language learning. Every year, our school marks this special day with various activities, i.e. cultural events, quizzes, special guests or radio shows. Such events have many advantages. Knowledge is spread differently and across the curriculum. Pupils, who may not be strong academically, can reveal other talents, which may otherwise stay hidden. The event described in this article featured all of the above mentioned. Pupils recited poems by Slovenian authors in foreign languages taught at school, while the school choir performed in other languages and spiced up the event with their energy. Our students whose mother tongues are Albanian, Serbian or Macedonian recited in their languages. During the event, students also watched short educational videos that could later be discussed during their class periods. This event

connected us at different levels and once again proved that great things can be achieved when we work hand in hand. Mutual help, cooperation and positive expectations can bring about miracles.

Key words: performance, cross-curricular links, cooperation, reciting, music, inter cultural education, diversity

1 Uvod ali Kaj ko bi bilo letos malo drugače

Evropski dan jezikov vsaka šola obeležuje drugače. V letnem delovnem načrtu se tako lahko planira projektni teden na temo raznolikosti jezikov, lahko se načrtuje kulturni dan, lahko prireditev, ali pa se o tej temi pogovarjamo med poukom angleščine, slovenščine, nemščine ipd.

Na naši šoli smo se lotili že skoraj vsega. Zato sem bila pred težko odločitvijo, kaj pripraviti letošnje leto, da bi bilo učencem tako poučno in novo kot zanimivo.

Planirali smo prireditev, ampak kakšno? Imeli smo že kviz, zanimivega in aktualnega gosta, dvakrat dramsko igro v angleščini in slovenščini, radijsko oddajo, petje pesmi v različnih jezikih ter spoznavanje zastav.

Zato se je porodila ideja, da bi deklamirali pesmi slovenskih avtorjev v jezikih, ki se jih učimo na šoli, ter jezikih, ki jih govorijo naši učenci. Materni jezik, ki se govori na šoli ni samo slovenščina, ampak tudi srbsščina, makedonščina in albanščina. Ideja je bila sprejeta in lahko smo začeli.

2 Timsko sodelovanje

Da prideš do več idej, ki naredijo prireditev poučno, atraktivno in zabavno, običajno potrebuješ več ljudi. Bodisi so to učenci, s katerimi nekaj ustvarjaš, ali pa kolegi, s katerimi sodeluješ. V mojem primeru so bile to kolegice, učiteljice jezikov, ki te poučujejo (slovenščina, nemščina, francoščina, španščina in kitajščina). Šlo je za timsko sodelovanje, ki je na šoli že kar utečena praksa. To pa zato, ker vedno obrodi sadove. S timskim načrtovanjem pridobiš več idej. Načrtovanje je lažje in časovno bolj racionalno. Dejavnost, ki jo načrtuješ, pa je zanimivejša, bolj dinamična in kakovostnejša. Učitelji s svojim znanjem, sposobnostmi in spretnostmi prispevajo k boljšemu rezultatu. Poleg tega pa vsak učitelj tako napreduje na svoji osebni rasti in samokontroli. S kolegi gradiš na medsebojnem zaupanju in spoštovanju.

3 Medpredmetno povezovanje

Že Franklin Delano Roosevelt je rekel: »Ljudje, ki delujejo kot skupina, so sposobni doseči stvari, za katere lahko posameznik samo upa, da bi mu jih uspelo narediti.« Kadarkoli se v šoli lotiš nečesa, kar povezuje več predmetov, pogosto prideš do pozitivnega odobravanja pri učencih. Učenci znanje radi povezujejo med seboj, želijo si razmišljanja izven okvira, opazijo stvari, ki jih, če bi se učili ločeno, ne bi. Na tak način dobijo tudi priložnost, da si zapomnijo stvari na področjih, ki jih bolje razumejo. Nekateri učenci so boljši pri jeziku, drugi pri naravoslovnih predmetih, tretji pri likovnem ustvarjanju, četrti pri glasbenem izražanju, peti pri ročnih spretnostih,...

Vrst medpredmetnega povezovanja je veliko. Lahko se na podobno vsebino medpredmetno povežeta dva učitelja v enem razredu, lahko več učiteljev v več razredih, lahko pa, tako kot v mojem primeru, več učiteljev različnih predmetov na prireditvi.

Zato je bil naš cilj pripraviti nekaj skupnega, nekaj, kar združuje jezik, igralske spretnosti, ponos do svojega jezika in kulture, filmsko umetnost, glasbo ter drugačnost. Naš namen je bil tudi, da povedano na prireditvi odzvanja v učencih še dolgo časa, da se ti o slišnem pogovarjajo in poiščejo podobnosti z njihovim trenutnim doživljanjem in odraščanjem.

4 Jezikovna raznolikost ali Uvod v prireditev

Brina, Živa, Nejc, Neža, Jovana, Ilčo, Rinesa, Anara, Reneja: se pozdravijo v različnih jezikih (v koloni in se izmenjajo pred mikrofonom).

Jan: Miiir. Kaj je zdaj to? A folk tukej ne zna več slovensko? Kaj se pa to prav, da na slovenski šoli, na slovenskih tleh, ki jih je počistila slovenska čistilka, ki jo je zaposlila Republika Slovenija, govori neslovensko?

Brina: A folk je pa slovenska beseda. Kar poglej v SSKJ (Slovar slovenskega knjižnega jezika), da tam te besede ni. Jeziki vplivajo drug na drugega, se prenašajo preko meja...

Jan: Ampak to je vseeno nezaslišano. Slovenska prireditev, na slovenski šoli, pred v Sloveniji kupljenim mikrofonom ...

Brina: Pomiri se, zadihaj, ne moreš že na začetku šolskega leta biti ves znerviran. Saj veš ... mmmmm (tehnika za umirjanje - prste skupaj, mižiš, mrmraš); *Ko oba to delata in se Jan umiri, Brina pokuka na eno oko in nadaljuje z besedilom.*

Brina: Tak začetek zato, ker je 26. september praznik jezikov, ki ga obeležujemo že od leta 2001.

Jan: Ampak to...

Brina: pomiri se, saj veš – mmmmmm (Jan spet meditira...)

Kje sem že ostala, aha: 26. september je praznik jezikov in ga obeležujemo že od leta 2001, ko je Svet Evrope ta dan razglasil za evropski dan jezikov.

Jan: Ampak zakaj? Jaz sem s svojo materinščino čisto zadovoljen.

Brina: Osnovna cilja evropskega dneva jezikov sta opozarjanje javnosti na pomen učenja jezikov ter zavzemanje za bogato jezikovno in kulturno raznolikost v Evropi, ki jo je treba ohranjati in spodbujati.

Jan: Ampak...

Brina: Pšt. Danes bomo ta praznik obeležili z jeziki, ki se jih učimo na naši šoli ter z jeziki, ki so materni jeziki nekaterih naših učencev.

A veš kaj, zdi se mi, da ti ne razumeš prav dosti, kaj ti govorim. Mogoče si ti tiste vrste, ki mu rečemo vidni tip in bi moral prebrati sam, da bo kaj več ostalo v tvoji glavi (mu da besedilo).

Jan: (bere) Danes bomo poslušali tudi različne materne jezike nekaterih učencev na naši šoli, zato bi ta dan lahko poimenovali dan časti. Ohranjanje večjezičnosti namreč pomeni izražanje spoštovanja do vseh izrazov kulturne raznolikosti. Naj današnja prireditev pokaže, da mi to znamo, spoštujemo in sprejemamo.

(malce premora)... AHA, štekam.

Brina: Yes, končno.

5 Recitacije

Recitacije pesmi, sploh pa v tujih jezikih, so same po sebi zanimive, vendar pa je bilo potrebno stvar malo »začiniti«, narediti bolj zanimivo in atraktivno za učence. Zato so bile izbrane pesmi, ki govorijo o odraščanju, sprejemanju drugačnosti, zaljubljenosti... Govorijo o temah, s katerimi se osnovnošolci lahko poistovetijo. Poleg tega pa so se recitacije pesmi združile še z ogledi kratkih filmov, ki imajo neko sporočilno vrednost. Učenci so recitali pesmi tujih avtorjev, avtorjev, katerih materni jezik je jezik učencev na šoli. Enoličnost se je razbila tudi z nastopom mladinskega pevskega zbora, ki je zapel v različnih jezikih.

5.1 Osvajanje

Tone Pavček je napisal pesem Osvajanje. Gre za pesem, ki govori o zaljubljenosti dveh najstnikov. Osvajanje je tema, ki je zanimiva za osnovnošolce. Zanimiva je predvsem zato, ker govori o njihovem trenutnem dogajanju in sprejemanju medsebojnih odnosov. Na prireditvi se je recitirala v slovenščini, učenci pa so si za tem ogledali še kratek igrani film, kjer nastopata dva osnovnošolca in dekle osvaja fanta. Nekaj, kar odstopa od naših predstav, stereotipov. S tem smo želeli pokazati, da ni nič narobe, če osvajati začne dekle. Če je dekle bolj pogumno, fant pa bolj sramežljiv, zakaj pa ne?

5.2 Upanje

Upamo lahko, da jutraj pada dež in nas starši peljejo v šolo, da kdo od učiteljev manjka in nas nadomešča naš najljubši učitelj, da je za malico nutella... O upanju pa v svoji pesmi govori tudi Svetlana Makarovič, katere pesem Estrella se je recitirala v španščini. Tomaž Šalamun pa o upanju govori v pesmi Brati : ljubiti, le-to smo na prireditvi slišali v francoščini.

5.3 Ljubezen

Ljubezen je ena izmed glavnih tem, o katerih se učenci pogovarjajo v šoli. Prav zato so poslušali pesem Neže Maurer Kadar ljubimo v nemščini, pesem Mile Kačič Med tisoči bi te spoznala v angleščini ter pesem Franceta Prešerna Magistrale v kitajščini.

5.4 Drugačnost

Največja dodana vrednost prireditve je bila ta, da so lahko nastopali učenci, katerih materni jezik ni slovenščina in to v svojem maternem jeziku.

Razen kitajščine, so se pesmi, ki so bile recitirane, v večini razumele. Pesmi v makedonščini, albanščini in srbsščini pa se niso. Gre za jezike, ki se jih učenci ne učijo v šoli in se z njimi srečajo mogoče kje na ulici, na potovanjih ali pa v medijih. Zato so učenci, ki so nastopali, svoje pesmi prej tudi na kratko obnovili. Cilj ni bil toliko na razumevanju kot pa na poslušanju jezika in sprejetju le-tega.

6 Zaključek ali Pika na i

Tako kot sem zapisala v povzetku: z roko v roki je možno vse. Zato je prireditev uspela. Nastopajoči so bili zadovoljni. Pokazali so svoje močne sposobnosti in pridobili na

samozavesti. Gledalci so dobili ogromno tem za pogovor. Razjasnile so se jim tudi nekatere nejasnosti, ali pa so začeli določene stvari gledati z drugačnim pogledom. Me kolegice pa smo dobile potrditev, da timsko sodelovanje in medpredmetno povezovanje zares dela čudeže.

7 Viri in literatura

Franklin D. Roosevelt Quotes (online). Dostopno na naslovu:
www.brainyquote.com/authors/franklin-d-roosevelt-quotes

Umetnost in šolska knjižnica si podata roki

Arts and School library walk hand in hand

Andreja Urbanec

Osnovna šola Orehek Kranj

Slovenija

andreja.urbanec@osorehek.si

Izvleček

Knjižnično-informacijska znanja v osnovni šoli vpeljujejo aktivni način dela na področju medpredmetnega povezovanja. Tokratni prispevek prikazuje primera dobre prakse v osnovni šoli. V blok uri sta se prepletala pouk umetnosti (glasbena ali likovna) in uporaba šolske knjižnice ter njenih virov. Delo je potekalo v skupinah oziroma v parih/trojkah. Pri glasbeni umetnosti so učenci raziskovali značilnosti glasbenih obdobj, njihove predstavnike in dela, na koncu pa so sami ustvarili ustrezen ples, značilen za to obdobje. Pri likovni umetnosti so z medgeneracijskim sodelovanjem spoznali razvoj in značilnosti ilustracije od pradžine naprej, na koncu pa so se tudi sami preizkusili v ilustriranju pesmi ali ugank. Učne ure v praksi zelo dobro uspejo, tudi učenci so navdušeni nad aktivnim poukom.

Ključne besede: medpredmetno povezovanje, delo po skupinah, delo v parih, likovna umetnost, glasbena umetnost

Abstract

Library and information technology expertise in primary schools promotes active work through cross-curricular links. The following article describes examples of good practice in a primary school. The double lesson that was implemented featured music and visual arts, the use of library and its resources and materials. Work was conducted in small groups or in pairs. During music art lesson, students investigated the characteristics of musical periods, their representatives and works, and at the end they prepared a dance that was typical for that period. In visual arts, students learnt about the development and characteristics of illustrations from the prehistory onwards. This work was conducted across generations, where pupils of different ages cooperated. Finally, the students tried illustrating poems or riddles themselves. In practice, these lessons are usually successful as pupils are excited about them, because they can be active participants.

Key words: cross-curricular links, group work, pair work, visual art, music art

1 Uvod

V zadnjih letih se je vloga šolske knjižnice in tudi šolskega knjižničarja močno spremenila. Danes šolske knjižnice niso več le prostor za izposajo knjig, temveč so informacijski centri. Knjižničar ima pomembno vlogo pri pripravljanju učencev na izzive informacijske dobe, učiteljem pa naj bi pomagal najti nove in izboljšane metode poučevanja in prestrukturiranja urnikov. Postali naj bi dinamični učitelji na področju informacijske in komunikacijske tehnologije. Šolski knjižničar ima tri vloge; je učitelj, sodelavec in strokovnjak, kar pomeni, da je del kolektiva in da mora z drugimi učitelji vzpostaviti dobro sodelovanje (Mrak, 2016).

Zato je zelo pomembno, na kakšen način je organizirano delo v knjižnici in kakšno je vključevanje knjižnic v delo šole ter posledično kakšen odnos šolski knjižničar vzpostavi s svojimi sodelavci in učenci. Med glavnimi nalogami šolskega knjižničarja je skrb, da se šolska knjižnica ustrezno vključi v vzgojno-izobraževalni proces. Tako je tudi soodgovoren za kakovost tega procesa (Vilar, 2014).

V zadnjem času se vedno večji poudarek daje povezovanju različnih predmetov in disciplin ter kroskurikularnih tem. To medpredmetno povezovanje nudi v šolah veliko možnosti za povezovanje s šolsko knjižnico oziroma knjižnično-informacijskim znanjem (Steinbuch, 2014).

Knjižnično-informacijsko znanje (v nadaljevanju KIZ) ni samostojen predmet, ampak so to znanja in spretnosti, ki jih morajo učenci usvojiti v povezavi z drugimi predmeti, ker so le tako osmišljeni. Namen KIZ-a je usposobiti učence za samostojno uporabo šolske knjižnice in knjižničnega gradiva, razvijati njihove kompetence na različnih področjih ter uzavestiti koncept, da znanje, pridobljeno pri enem predmetu, lahko uporabijo tudi pri drugem.

Pri medpredmetnem povezovanju je bistvo timsko poučevanje, kar pomeni, da dva ali več učiteljev hkrati ne le izvaja pouk skupinsko, temveč ga tako tudi načrtuje in vrednoti. Zato mora tim delovati načrtno: učitelj in knjižničar skupaj izbereta temo, način dela, učne metode in trajanje take oblike dela. Odgovornost si delita, zato sta pri svojem delu avtonomna. Za uspeh je ključno, da drug drugemu zaupata (Zwitter, 2012).

2 KIZ in informacijsko opismenjevanje

Šolska knjižnica s KIZ razvija ključne kompetence zlasti na treh ključnih področjih: branje, informacijska pismenost in učenje. Vseh teh kompetenc knjižničar sam ne more

kakovostno razvijati, zato je nujno povezovanje in sodelovanje z učitelji drugih predmetov. To dosežemo z medpredmetnim povezovanjem in s timskim poučevanjem (Vovk, 2010).

V okviru učenja in razvijanja informacijske pismenosti šolski knjižničar koordinira in usklajuje aktivnosti na tem področju, sodeluje pri pripravi različnih gradiv, razvija nove pristope k izobraževanju, dela v timu z drugimi učitelji, ki so specialisti za posamezne stroke oziroma znanstvene discipline. Skupaj navajajo učence na aktivno učenje, kritično mišljenje in samostojno reševanje problemov, oblikujejo učne vsebine, izbirajo teme oziroma vprašanja, ki jih morajo učenci reševati, dogovorijo se o metodah, pristopih, učnih pripomočkih. Take naloge je torej mogoče opravljati le v sodelovanju s strokovnimi delavci in ob primerni usposobljenosti (Vilar, 2014).

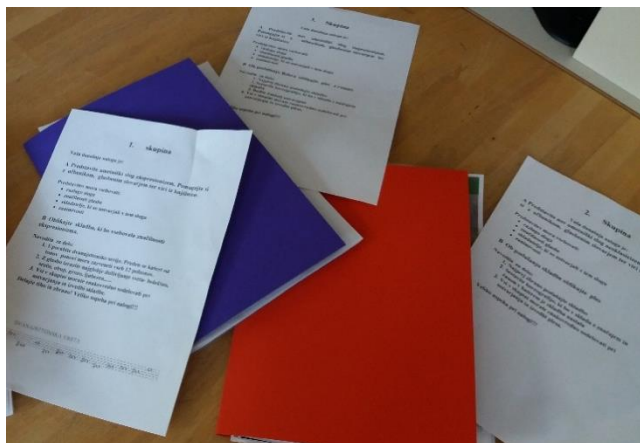
2.1 KIZ in glasbena umetnost

Cilje glasbene vzgoje, s katerimi opredeljujemo namene glasbenega poučevanja in učenja na področjih glasbenega izvajanja, poslušanja in ustvarjanja, načrtujemo v interakcijskem odnosu afektivnega, psihomotoričnega in kognitivnega razvoja (Sicherl-Kafol, 2015).

Ker je glasba vsak dan prisotna kot element zvočnega okolja, je treba njeno prisotnost v prostoru neprestano ozaveščati in do nje vzpostaviti kritičen odnos (Borota, 2015).

Na Osnovni šoli Orehek Kranj že nekaj let v 9. razredu pri učni temi glasbeni slogi 20. in 21. stoletja poteka medpredmetno povezovanje šolske knjižnice in glasbene umetnosti. Zastavljeni učni cilji, ki naj bi jih učenci dosegli, so: ob ustvarjanju spoznati sloge ekspresionizem, impresionizem in neoklasicizem; ob poslušanju spoznati in prepoznati značilnosti novega sloga; znati uporabiti informacijske vire pri raziskovalnem delu za samostojno reševanje problemov; samostojno se odločiti, katere informacijske vire uporabiti in kako; iz literature znati izpisati pomembne podatke in jih kritično vrednotiti; razvijati kritično mišljenje in spoznati knjižnico kot prostor predstavljanja ustvarjalnosti.

Že pri načrtovanju knjižničarka in učiteljica načrtujeta dve ali tri skupne ure, saj je blok ura namenjena aktivnemu delu učencev, tretja ura pa predstavitvi opravljenega dela. Učenci so razdeljeni v tri skupine in vsaka dobi svojo nalogo. Prva raziskuje ekspresionizem, druga impresionizem in tretja neoklasicizem.

Sliki 1 in 2: Delo je razdeljeno v tri skupine, vsaka dobi svoja navodila in gradivo

Vsaka skupina najprej razišče značilnosti sloga in pomembnejše ustvarjalce. Nato sledi aktivno delo – sestavljanje plesa ali inštrumentalne skladbe.

Tako predstavitev sloga kot ples oz. igranje skladbe morata biti utrjena in izpiljena, saj mora skupina rezultate dela zadnjo uro predstaviti ostalima dvema skupinama. Ostali sošolci nato kritično ocenijo predstavitev.

Sliki 3 in 4: Predstavitev impresionizma in neoklasicizma

Kljub začetnemu negodovanju učencev se medpredmetna povezava izkaže za zelo dobro. Učenci so radi aktivni in ustvarjalni, na koncu pa največkrat ponosni na svoje rezultate, ki so jih dosegli v razmeroma kratkem času.

2.2 KIZ in likovna umetnost

Prostor za likovno umetnost je v osnovnošolskem izobraževanju omejen na predmet, pogosto pa pozabljamo ali spregledamo, da se učenci srečujejo z likovnimi deli vedno, ko pri pouku slovenščine obravnavajo leposlovno besedilo, ki je ilustrirano. Kriteriji izbora obravnavanega dela so pogosto izključno literarni, prav tako pa poteka tudi analiza obravnavanega dela na ravni besedila. Ilustracija je razumljena kot osvetlitev in dodatek, ne pa kot sestavni del izbranega dela (Batič, Haramija, 2015).

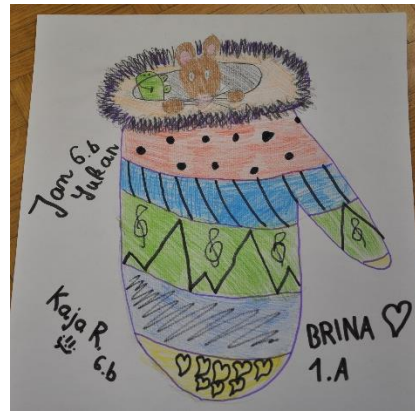
Prav zato sta se knjižničarka in učiteljica odločili, da ilustracijo predstavita na poseben način. Ob načrtovanju se je porodila misel, da bi v medpredmetno povezovanje vključili tudi medgeneracijsko sodelovanje, tako da so v pouk istočasno vključeni učenci prvega in šestega razreda. Za dve (ali več) ur medpredmetnega povezovanja so zastavljeni naslednji cilji: spoznati razvoj ilustracije; spoznati najbolj poznane slovenske ustvarjalce in prepoznati njihova dela; skupaj načrtovati ilustracijo pesmi ali uganke; samostojno izpolniti narisane ploskve s črtami in barvami; razvijati vztrajnost do konca naloge; uporabljati barve glede na čustveni zaplet, pripoved v zgodbi, pravljici, pesmi, uganki.

Slika 5: Sodelovanje knjižničarke in učiteljice pri razlagi

Učiteljica najprej predstavi razvoj ilustracije od pradavnine dalje, opozori na razlike med različnimi slogi risanja, dotakne pa se tudi karikature. Knjižničarka na kratko pojasni pomen ilustracije v slikanicah in predstavi pet najbolj prepoznavnih slovenskih ilustratorjev.

Učenci so po končanem uvodnem delu razdeljeni v pare ali trojke. Med seboj se že poznajo, saj je medgeneracijsko sodelovanje med prvošolci in šestošolci utečena praksa na šoli, zato ni težav pri medsebojnem spoznavanju. Par ali trojka se sama odloči, ali bo ilustrirala pesem ali uganko.

Sliki 6 in 7: Medsebojno sodelovanje in končni izdelek

Dve ali tri ure medsebojnega druženja in ustvarjanja vse prehitro minejo, učenci so zelo motivirani, zato z aktivnim delom nastanejo lepi izdelki. Med delom je dovolj priložnost tudi za druženje in klepet.

3 Zaključek

Cilj informacijskega opismenjevanja učencev je usvojitev informacijskega procesa, ki je temelj za samostojno učenje in omogoča učencem, da bodo znali reševati različne probleme. Poteka v okviru rednega vzgojno-izobraževalnega procesa, kjer učitelji sodelujejo s knjižničarjem, metoda dela pa je učenje z viri (iskanje, obdelava in vrednotenje podatkov iz različnih virov). To pomeni, da učitelji in učenci uporabljajo knjižnico in njeno gradivo ter druge informacijske vire, ki so dosegljivi z računalniško in s komunikacijsko tehnologijo, kot pripomoček za učenje in poučevanje. Učenci tako ob pomoči učitelja in knjižničarja rešujejo določen raziskovalni problem, ki je rešljiv z informacijskimi viri, ki so navadno del knjižnične zbirke. Rezultat učne enote je lahko tudi pisni izdelek. Ob takšnem reševanju učnega raziskovalnega problema z informacijskimi viri učenci hkrati usvajajo vsebinska in procesna znanja, ob poznavanju tematike pa se tudi informacijsko opismenjujejo (Novljan, 2010).

Na šoli so učitelji navajeni medpredmetnega sodelovanja. Učenci so pri pouku aktivni. Ure največkrat potekajo v šolski knjižnici, zato je motivacije za delo pri učencih dovolj. Najbolj so ponosni nase, ko vidijo, da lahko v kratkem času nastanejo dobri rezultati.

4 Viri in literatura

Batič, J., Haramija, D. Pomen likovnega branja ilustracije pri interpretaciji leposlovnega besedila. *CEPS journal: Center for Educational Policy Studies Journal*. (splet). 2015 (citirano 4. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:COL->

T7AXD4ME/fd5917bf-f65b-47bc-b5ba-9101b43f673c/PDF.

Bogota, B. Participacija otrok pri organizaciji prostora in izbiri glasbe za poslušanje. *Aktivnosti učencev v učnem procesu* (splet). 2015. (citirano 6. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://www.zrs-kp.si/wp-content/uploads/2018/10/Aktivnosti-ucencev-v-ucnem-procesu_2015.pdf.

Mrak, K. Knjižnično informacijsko znanje v poklicnem in srednjem strokovnem izobraževanju. *Šolska knjižnica*, 25 (3–4), 2016, str. 28–36.

Novljan, S. Knjižnica za ustvarjalno učenje. *Posodobitve pouka v gimnazijski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* (splet). 2010. (citirano 5. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://www.zrss.si/projektiess/gradiva/posgim/GRA_Knjiznicno_informacijsko_znanje.pdf.

Sicherl-Kafol, B. [et al.] Načrtovanje ciljev glasbene vzgoje na učnih področjih. *Aktivnosti učencev v učnem procesu* (splet). 2015. (citirano 6. 1. 2020). Dostopno na naslovu: https://www.zrs-kp.si/wp-content/uploads/2018/10/Aktivnosti-ucencev-v-ucnem-procesu_2015.pdf.

Steinbuch, M. Posodobitev pouka s knjižnico in knjižničnim informacijskim znanjem v osnovni šoli. *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* (splet). 2014. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/pos-pouka-os-KIZ/files/assets/basic-html/index.html#page1>.

Vilar, P. Vloga šolske knjižnice in knjižničarja. *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi. Knjižnično informacijsko znanje* (splet). 2014. (citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/pos-pouka-os-KIZ/files/assets/basic-html/index.html#page1>.

Vovk, L. Pravljica odpira vrata do vseveda. *Šolska knjižnica*, 20 (3–4), 2010, str. 241–256.

Zwitter, S.: *Pedagoško delo v šolski knjižnici*. Ljubljana: Modrijan, 2012.

Učenje preko igre in gibanja

Learning through play and movement

Mojca Velepec

OŠ Žirovnica, Slovenija, mojca@velepec.si

Izvleček

Učenci morajo dobiti občutek, da je učenje koristno, prijetno in tudi zabavno. K temu občutku veliko pripomore igrivo učenje. Pomembno je, da v učni proces vključujemo različne metode učenja. Igra in gibanje sta pri tem zelo pomembna. Pripomoreta, da si učno snov učenci lažje in hitreje zapomnijo ter jih tudi bolj motivirata za delo. Pri takih urah bodo sodelovali z velikim veseljem in doživljali učenje kot pozitivno in prijetno izkušnjo. Občutki sreče, ugodja in varnosti so za učenje najboljši. S pozitivnimi izkušnjami, ki jih pridobijo preko igrivega in aktivnega učenja, postanejo samozavestnejši in uspešnejši. Postanejo bolj ustvarjalni, radovedni in iznajdljivi. Učne ure, kjer učenci z aktivnim učenjem usvajajo nove učne cilje, hitro in prijetno minejo. Takšno delo bo učencem pomagalo k lažjemu in učinkovitejšemu spoznavanju črk, števil, učenju pisanja, računanja in širjenju različnega znanja.

Ključne besede: igra, gibanje, aktivna vloga, učenec, pouk, znanje

Abstract

Students should feel that learning is useful, enjoyable and fun. Playful learning adds a lot to this feeling. It is important to include different learning methods in the learning process. Play and movement are very important here. Students memorize the learning material more quickly and are also more motivated to work. They will work with great pleasure and they will feel learning as a positive and enjoyable experience. Feelings of happiness, comfort and safety are the best for learning. With the positive experiences they gain through playful and active learning, they become more confident and successful. They become more creative, curious and resourceful. Such lessons, where active learning students learn new learning goals, are quickly and pleasantly passing away. Such work will help students to learn letters, numbers, writing, to calculate and enrich their knowledge in easier and more effective way.

Key words: play, movement, active role, student, lesson, knowledge

1 Uvod

Igre in gibanje so vir zadovoljstva, omogočajo dobro počutje, spodbujajo ustvarjalnost in domišljijo, občutek pripadnosti skupini, dvigujejo samozavest, razvijajo iznajdljivost ter uživanje v drugem. Učenje z igro in gibanjem je učinkovitejše in hitrejše. Prav tako igra in gibanje pozitivno vplivata na nemirne in spodbujata zavrite in tihe učence.

2 Gibanje in igra

Gibanje posamezniku prinaša vrsto koristi.

Mnoge gibalne dejavnosti od otroka zahtevajo, da se zaveda drugih otrok in odraslih, da z njimi deli prostor in stvari, da sodeluje. Pri dejavnostih v paru ali skupini ima priložnost, da si skupaj z drugimi otroki prizadeva doseči cilj. V elementarnih gibalnih igrah spoznava smisel in pomen upoštevanja pravil, pomen sodelovanja ter spoštovanja različnosti. Otrok je ustvarjalen, ko išče svoje načine in poti za rešitev različnih gibalnih nalog, z lastno domišljijo odgovarja na nove izzive ter izraža svoja čustva in občutja (Šimunič, Volmut, Pišot, 2010, 8). Vendar so otroci v današnjem času vse manj telesno aktivni. Učenci svoj prosti čas in obšolske dejavnosti velikokrat preživljajo sede. Gibanja je vedno manj. Naši otroci in mladostniki bi morali imeti, po priporočilih Svetovne zdravstvene organizacije, vsaj eno uro zmerne do visoke intenzivne telesne dejavnosti vsak dan v tednu. Večji del telesnih dejavnosti naj bi predstavljale aerobne aktivnosti, ki ohranjajo in izboljšujejo splošno vzdržljivost (hoja, tek, kolesarjenje, ples, planinarjenje, smučanje, plavanje). Vsaj trikrat tedensko bi morala biti telesna dejavnost visoko intenzivna in vsaj trikrat tedensko mora telesna dejavnost zajemati tudi vaje za mišično moč in zdravje kosti (dvigovanje primernih uteži ali bremen, igre z žogo, igre z loparji, skakanje, gimnastika).

Gibanje in igra sta hkrati procesa, ki jo naši možgani radi izvajajo in sta vir zadovoljstva in sprostitve. Otroci, ki so gibalno spretni in dobro obvladajo različne gibalne veščine, so zmožni hitro in dobro usvajati nove, včasih zelo specifične veščine, ki jim olajšajo tudi kognitivni razvoj. Poleg tega so gibalne igre najzabavnejši in najpreprostejši način vzdrževanja telesne pripravljenosti (Bergant, 2015, 27).

Če ima otrok potrebo po gibanju zadovoljeno, je vesel, zadovoljen in se razvija v celovito osebnost. Pomanjkanje gibanja se pri otrocih lahko izrazi z nemirom.

3 Učenje na različne načine

Ljudje smo si med seboj različni in se razlikujemo tudi po tem, kakšen način učenja nam je lažji. Nekateri se lažje učijo z opazovanjem, slikovnim gradivom, podčrtavanjem in risanjem, drugi s poslušanjem ter tretji z vključevanjem gibanja. Glede na to imamo tri učne stile:

- vidni oziroma vizualni tip,
- slušni oziroma avditivni tip in
- gibalni oziroma kinestetični tip.
-

Z raziskavami so različni strokovnjaki ugotovili, da je 35% ljudi vidnih tipov, 25% slušnih in 40% gibalnih tipov.

VIDNI tipi se najhitreje in najlažje učijo, če stvari vidijo. V veliko pomoč so jim slike, video posnetki, zemljevidi, plakati... Pri učenju si pomagajo z barvanjem, označevanjem, risanjem simbolov in izdelovanjem miselnih vzorcev.

SLUŠNI tipi se najlažje učijo s poslušanjem. Stvari si lažje zapomnijo, če slišijo razlago učitelja, se o učni snovi pogovarjajo z vrstniki, poslušajo videoposnetke... Pri učenju si pomagajo tako, da se učijo glasno, pripovedujejo sami sebi in berejo naglas.

GIBALNI ali kinestetični tipi so uspešnejši, če stvari naredijo, otipajo, zaigrajo in se premikajo. Med učenjem niso pri miru. Pogosto hodijo po prostoru.

Običajno se učimo v prepletu vseh treh učnih stilov. Rose in Goll v svoji knjigi Umetnost učenja pravita, da nam v spominu ostane: 20% tega, kar preberemo, 30% tega, kar slišimo, 40% tega, kar vidimo, 50% tega, kar povemo, 60% tega, kar storimo in 90% tega, kar vidimo, slišimo, povemo in storimo (Rose, Goll, 1993, 6).

4 Gibanje in učenje v razredu

Danes vemo, da gibanje in igra pozitivno vplivata na naše telo in duševnost. Z vključevanjem gibanja v pouk lahko pri učencih pripomoremo k boljši koncentraciji, večji motivaciji za delo in krepitvi pozitivnih medsebojnih odnosov. Z gibanjem pouk postane zanimivejši in učna snov razumljivejša. Pri učnih urah, kjer se vključuje gibanje, imajo učenci večkrat občutek, da se ne učijo ampak igrajo. Učenci so sproščeni, dobre volje in uživajo v tem, kar delajo. Ker se zavedam, kako pomembno je gibanje, ga velikokrat vključujem v pouk. Vključujem ga ob začetku ure, med učnimi aktivnostmi, kadar postanejo učenci nemirni in pri obravnavi ali utrjevanju snovi. Gibanje vključujem pri vseh urah. Predstavila vam bom nekaj primerov gibalnega pouka v mojem razredu.

4.1 Obravnava črk in števil

Pokažem zapis črke ali števila na tablo. Z roko vadimo zapis po zraku, mizi in hrbtu sošolca. Prikažemo črke ali števila s telesi. Razdelimo se v skupine in se učimo pisati dano črko ali število na različnih podlagah in formatih (na tablo, večji list, v zdrob, črko ali število prikažemo s plastelinom ali volno). Ko nas roka že uboga, se umirimo, usedemo za mizo ter vadimo zapis v zvezek.

4.2 Velika začetnica, ločila

Učenci v ritmu tamburina hodijo po razredu. Na znak vodja igre pove besedo. Če je lastno ime, učenci poskočijo. Če je občno ime, učenci počepnejo.

Na podoben način se igramo tudi končna ločila. Če je poved vzklična, poskočijo. Ob vprašalni povedi se priklonijo. Pripovedno poved ponazorijo tako, da počepnejo.

4.3 Črte, liki, telesa

Učence razdelim v skupine. V skupini tečejo po razredu in glede na navodilo ponazarjajo črte. Tečejo naravnost, cikcak, poševno, sklenjeno, nesklenjeno...

V peskovniku rišejo like in črte, naredijo odtise teles in ugotavljajo, katero telo je naredilo odtis.

Črte, like in telesa ponazorijo s svojimi telesi.

Učence razdelim v skupine. Skupine stojijo za črto. Naloga skupine je, da v čim krajšem času nariše pajaca (drevo, vlak, avto...) z geometrijskimi liki na papir, ki je na drugem koncu razreda. Do papirja steče le prvi v koloni, ki ima v roki pisalo. Ko se vrne nazaj, lahko steče naslednji.

4.4 Številске predstave

Pri številskih predstavah nam ne uide gibanje. Učenci poskakujejo, ploskajo, delajo počepe, igrajo na glasbila, hodijo po razredu in se na znak združijo v skupine glede na dano število.

4.5 Urejanje po velikosti

Učenci si ob glasbi podajajo balone na katerih so zapisana števila. Ko glasba utihne, vsak od učencev zadrži en balon. Nato se razporedijo po velikosti števil, ki so zapisana na balonih.

4.6 Tečem kot nor ter računam ali pišem

Na kartončke, balone ali žogice zapišemo račune. Račune položimo na tla po učilnici. Učenci tečejo po kartonček, ga odnesejo k svoji mizi, zapišejo račun v zvezek in ga izračunajo. Takoj nato vrnejo kartonček nazaj in vzamejo drugega.

Na enak način lahko zapisujejo povedi, besede, odgovore na vprašanja...

4.7 Tečemo in razmišljamo o zdravem načinu življenja

Na liste zapišem pet stvari, ki nam pomagajo živeti zdravo: zdrava prehrana, gibanje, počitek, osebna higiena in osebno zadovoljstvo. Na manjše kartončke zapišem besede, povezane z zgornjimi besedami (jabolko, preval, spanje, milo, prijatelj...). Učence razdelim v skupine. Vsaka skupina ima svoj obroč, v katerem ima besede povezane z zdravjem. Učenec teče do obroča, vzame kartonček, prebere besedo in steče naprej do naslednjih obročev, kamor razporedi kartonček glede na zapisane besede v obročih (zdrava prehrana, gibanje, počitek, higiena in osebno zadovoljstvo). Naslednji iz skupine steče, ko se sošolec vrne nazaj. Skupina teče toliko časa, dokler ne razporedi vseh kartončkov. Na koncu vsaki skupini določimo en obroč, da preveri pravilnost besed, ki so v obroču. Če se s kakšno besedo ne strinjajo, jo dajo na stran in nato skupaj analiziramo besede, ki so bile postavljene napačno.

4.8 Telovadba za možgane – Brain Gym

Utemeljitelja programa sta dr. Paul E. Dennison in Gail E. Dennison. Telovadba za možgane temelji na gibanju z namenom izboljšati sposobnost učenja, našega delovanja na različnih področjih ter zmanjšati stres v našem telesu. Preproste in zabavne gibalne aktivnosti povežejo telo, čustva in mišljenje ter pripomorejo k boljšemu branju, pisanju, računanju, risanju, koncentraciji, koordinaciji, pomnjenju, pozornosti, ravnotežju, govorni spretnosti...

Te vaje otroke pomirjajo, stimulirajo in spodbujajo k boljšemu delu. Izvajamo jih vsak dan pred začetkom pouka. Večkrat jih izvedemo tudi med uro, ko učenci postanejo nemirni in jim pade pozornost ali pred ocenjevanjem znanja.

Vaje, ki jih izvajamo so križno gibanje, možganski gumbki, miselni gumbki, vaje za povezovanje in umirjanje, ležeča osmica, simetrično risanje...

4.9 Tek v naravi

Po dveh ali treh šolskih urh, ko so učenci zelo aktivni, se odpravimo na pet minutni tek okoli šolskega poslopja. Učenci se med tekom sprostijo, nadihajo svežega zraka ter se po teku veliko bolje počutijo in so bolj motivirani za nove naloge. S tekom tudi vzdržujemo kondicijo in vzdržljivost.

5 Zaključek

Vsak učitelj si želi motivirane in zbrane učence. To lahko dosežemo s pozitivnim delovnim vzdušjem. Meni so pri tem zelo v pomoč aktivne metode dela s poudarkom na gibanju. S tem pouk postane pestrejši in veliko bolj zanimiv. Učenci so bolj motivirani za delo, ker se jim zdijo ure zabavnejše in zanimivejše. Še najbolj mi gibalne sprostitev pomagajo proti koncu pouka, ko so učenci že utrujeni. Po gibalnih sprostitvah se počutijo bolje in so bolj pripravljeni za nadaljnje delo.

6 Viri in literatura

Kavčič, A.: *Učenje z gibanjem pri matematiki*. Ljubljana: Društvo Bravo, 2005.

Rose, C. in Goll, L.: *Umetnost učenja*. Ljubljana: Založba Tangram, 1993.

Dennison, P. in Dennison, G.: *Telovadba za možgane*. Ljubljana: Založba Rokus Klett, 2007.

Cizelj, V., Jeršan Kojek, H., Kafol, A., Kaligarič Flis, L., Škof Pavlinec, D. in Vidic Grmek, A.: *Igrice za vsak dan*. Ljubljana: Debora, 1998.

Šimunič, B., Volmut, T. in Pišot, R.: *Otroci potrebujemo gibanje*. Koper: Univerzitetna založba Annales, 2010.

Drev, A.: *Gibanje - telesno dejavni vsak dan*. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja RS in OŠ Cirila Kosmača Piran, 2013. Dostop na naslovu: <https://www.nijz.si/sl/publikacije/gibanje-telesno-dejavni-vsak-dan>

Fonda, K., Kuštrin, V., Požar, S. in Prunk, V.: *Minuta za gibanje v razredu*. Inštitut za varovanje zdravja RS, 2010. Dostop na naslovu: <https://www.nijz.si/sl/publikacije/minuta-za-gibanje-v-razredu>

Bregant, T.: *Pomen igre za otrokov razvoj*. *Didakta*, letnik 25., številka 183 (2015), str. 25-28. Dostop na naslovu: <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-1DKDJY4I/92b6be2b-88b4-4562-855e-49e8f0d5f09f/PDF>

Večjezičnost nas bogati

Multilingualism enriches us

Lidija Vidmar

Osnovna šola Frana Albrehta Kamnik, Slovenija, lidija.vidmar@os-fa.si

Izvleček

V prispevku avtorica opisuje položaj drugega tujega jezika na področju osnovnega šolstva v Sloveniji. Razmišlja o tem, kako je do takega stanja prišlo in kaj vse je potrebno storiti, da se drugi tuji jezik na osnovnih šolah sploh obdrži. Prispevek ponuja nekaj rešitev, ki jih avtorica podrobneje opiše z vidika učiteljeve priprave na delo in z vidika organizacije dela v kombiniranem oddelku oziroma v kombinirani skupini. Med te rešitve sodijo: učinkovita komunikacija s starši že pred začetkom učenja tujega jezika, podpora vodstva šole in kolektiva pri izvedbi pouka, ustvarjanje motivacije za učenje več tujih jezikov, jasno postavljena pravila, uporaba različnih metod poučevanja. V zaključku avtorica išče odgovore na nekatera še odprta vprašanja in se sprašuje, zakaj jezikovna politika v Sloveniji ni tako pogumna, da bi vsem učencem že v osnovni šoli dala osnove več tujih jezikov, tako kot jih dobijo vrstniki v Evropi in po svetu.

Ključne besede: večjezičnost, kombiniran pouk, medpredmetno povezovanje, drugi tuji jezik, motivacija

Abstract

The article describes the status of the second foreign language in slovenian primary schools. The author reflects on the reasons leading to this situation and what needs to be done for the second foreign language to stay in primary schools. The article gives a few solutions which are described in detail on the basis of teachers' lesson plans and from the perspective of organising work in combined classes or groups. The solutions are: effective communication with parents before language classes begin, the support of school management and the entire staff, motivation for learning several foreign languages, clear rules and the use of different teaching methods. In the conclusion, the author tries to find answers to some open questions and asks herself why the language policy in Slovenia isn't brave enough to give all pupils in primary schools the opportunity to learn more foreign languages as it is the case in Europe and in the world.

Key words: multilingualism, combined classes, crosscurricular teaching, second foreign language, motivation

1 Uvod

Z uvedbo devetletne osnovne šole v šolskem letu 2003/04 je vanjo vstopilo tudi več tujih jezikov. Bronka Straus (2018) piše, da so se pred devetletko učenci v osnovni šoli učili en tuji jezik, in sicer 97 % angleščino, 3 % nemščino. V devetletni osnovni šoli pa so lahko v tretji triadi med obveznimi izbirnimi predmeti izbrali tudi ure enega ali več tujih jezikov.

Od uvedbe devetletke pa do danes je tudi na tem področju že večkrat prišlo do sprememb (družboslovni in naravoslovni predmeti ter obvezni izbor vsaj 5 ur izbirnih predmetov; kasneje se to zmanjša na 3 ure ne glede na sklop). S šolskim letom 2008/09 se je začel projekt Postopno uvajanje obveznega drugega tujega jezika v osnovni šoli. Na projekt so se lahko prijavile šole, ki so pridobile soglasja vseh staršev. Vsako leto projekta je bilo v posameznih regijah izbranih le nekaj šol. Kljub pozitivnim rezultatom projekta je bil le-ta s šolskim letom 2013/14 ukinjen. Ponovno pa so se takrat uvedli jeziki med obveznimi izbirnimi predmeti v tretji triadi, na novo pa še neobvezni izbirni predmeti (tudi tuji jezik) v drugi in tretji triadi.

Ne glede na vse poskuse je trenutno stanje na področju drugega tujega jezika sledeče: šole lahko same izbirajo, koliko in katere tuje jezike bodo učencem ponudile v okviru obveznih in neobveznih izbirnih predmetov. Ta večna izbirnost iz učencev dela tudi večne začetnike, saj lahko za vsako posamezno šolsko leto na novo izbirajo izbirne predmete. Učitelji tujih jezikov tako nastalo situacijo rešujemo vsak po svoje.

2 Priprava na delo v kombiniranih oddelkih izbirnih predmetov

Priprava na delo v razredu se začne že mnogo pred samo izvedbo. V okviru roditeljskih sestankov že v mesecu aprilu staršem in učencem predstavimo ponudbo obveznih in neobveznih izbirnih predmetov za naslednje šolsko leto. Takrat se delijo tudi prijavnice za izbirne predmete. Prav tako se v tem času obišče oddelke in se učencem natančneje predstavi posamezne predmete ter se jih povabi k vpisu.

Z začetkom novega šolskega leta vedno nekaj uvodnih ur namenim načinu dela, pogovoru o tem, kako se tuji jezik učiti, pogovoru o njihovih razlogih za vključitev v skupino tujega jezika. Predstavim tudi delo v kombinirani skupini, način ocenjevanja in pridobivanja ocen.

Prav tako je za samo delo pomembna tudi postavitve učilnice, ki je najbolj primerna za delo v kombiniranem oddelku.

Slika 1: Primer postavitve učilnice

Učiteljeva priprava na pouk

Za učiteljevo pripravo na pouk je zelo pomembno, kako so kombinirane skupine sestavljene. Dvojna kombinacija je še nekako sprejemljiva in izvedljiva, delo v skupini z več kot dvojno kombinacijo pa je zelo težko organizirati in spremljati. Hkrati je žalostno, da se morajo skupine vsako leto sestavljati na novo ne glede na to, kakšno predznanje imajo učenci. Včasih gre dobesedno za samo enega vpisanega učenca, ki bi lahko situacijo obrnil na bolje in omogočil učenje tujega jezika v nekombiniranih skupinah.

Že pri sestavljanju letne učne priprave je potrebna dovolj velika fleksibilnosti učitelja, ki lahko predvidi, katere tematike se najbolje združujejo, in poskuša na učencem čimbolj prijazen način sestaviti letni načrt. Potrebno je razmišljati o načinih, kako določeno učno snov podati, kje so učenci že dovolj samostojni, da delo opravijo sami, ter kje je nujno potrebna učiteljeva razlaga, da bo snov tudi usvojena.

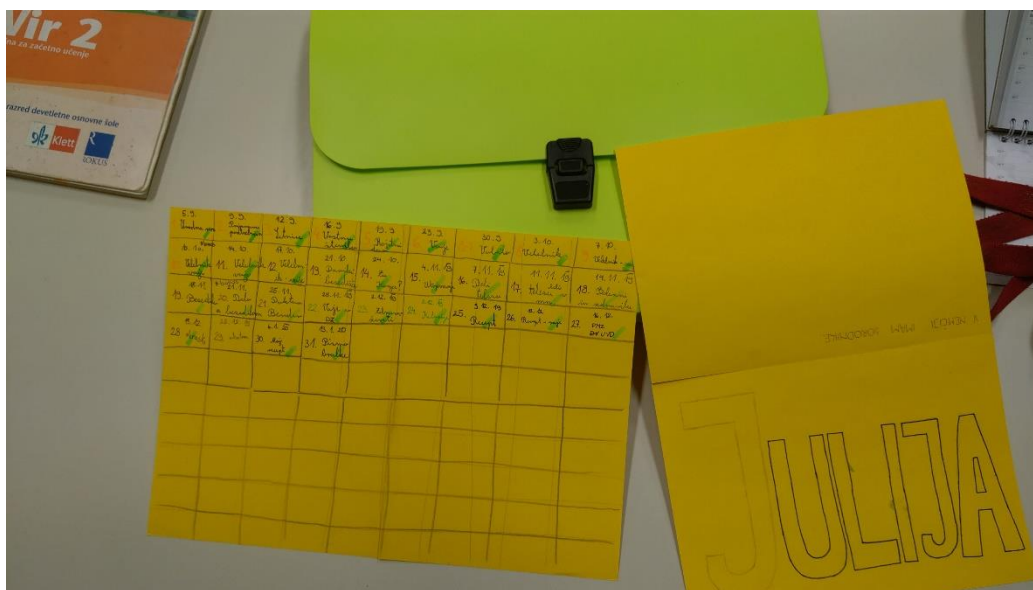
Pri sami izpeljavi učnih ur poskušam kombinirati samostojno delo in razlago tako, da na različnih nivojih to ne sovпада. Sploh mlajše učence je še zelo pogosto potrebno voditi skozi delo in prilagajati način dela njihovemu tempu.

3 Način dela

V nadaljevanju predstavljam nekaj praktičnih primerov, ki so se izkazali za zelo uporabne:

– RUMENI KARTON: Je nova ideja tega šolskega leta, ki je nastala z različnimi nameni. Prvi je bil ta, da ima vsak učenec vsako učno uro priložnost videti svoj napredek ter primerjati sodelovanje s prejšnjimi urami. Na začetku šolskega leta

učiteljici služi kot pomoč za učenje imen, učenci pa nanj zapišejo tudi svoje razloge za učenje nemščine. K razlogom se skozi leto večkrat vrnemo, jih pregledamo, popravimo, še kakšnega dodamo. Predvsem pa na rumeni karton vsako uro zapišemo, kaj smo delali in ob koncu ure označimo, kako nam je delo šlo. Včasih označuje učiteljica, včasih pa so tudi učenci drug drugemu kritični prijatelj. Karton je zasnovan na osnovi nagrajevanja pozitivnega vedenja (bonusi), služi pa tudi kot priložnost za pogovor z učenci in starši na pogovornih urah.

Slika 2: Rumeni karton

– **SAMOSTOJNO DELO:** Učence je potrebno na samostojno delo dobro pripraviti. Navodila za tako delo morajo biti jasna, kratka in razumljiva. Delo mora biti primerno zahtevno; ne tako preprosto, da se ga zlahka opravi, in ne tako težko, da se pri oviri ustavi. Tako delo mora biti izziv za vsakega učenca, zato ga pogosto prilagajam po težavnosti. Delo mora biti tudi pregledano, vendar ni potrebno, da vedno s strani učitelja. Včasih si učenci s pomočjo rešitev naloge pregledajo sami, kdaj pa jih pregledajo tudi sošolci.

– **DELO Z BESEDILOM:** Besedilo je vedno priložnost za učenje novega besedišča, novih izrazov in bogatenje besednega zaklada. Besedilo mora biti primerno nivoju predznanja učencev. Z besedilom lahko učenci delajo sami, v dvojicah ali manjših skupinah. Cilj tovrstnega dela ni zmeraj ta, da razumejo prav vsako besedo, včasih je dovolj, da se razume bistvo. Učenci izredno radi pripravljajo naloge, ki preverjajo razumevanje besedila: trditve prav ali narobe, slovar novih besed, vprašanja in

odgovori, izpuščanje besed, vnašanje neresnic v besedilo, križanka ali slikovni slovar. Naloge, ki jih pripravijo sošolci, pa z veseljem tudi rešujejo.

– IKT: Dostop do spleta, znanja, novic in interaktivnih portalov nam danes omogoča pouk v popolnoma drugačni luči. Učitelj mora znati tehnologijo ustrezno umestiti v pouk. Kljub temu da živimo v tako imenovani dobi »digitalnih domorodcev«, učenci v osnovni šoli niso opremljeni z veščinami, ki bi jim omogočale kritično uporabo tehnologije. Tu je vloga učitelja, da učence primerno usmerja. Veliko je spletnih strani in interaktivnih portalov, ki delo v razredu lahko popestrijo. Tudi večina učbeniških kompletov že ima na spletu e-različico. Z učenci radi uporabljamo Kahoot in Nearpod ter različne strani z interaktivnimi vajami za nemščino.

– MANJŠI PROJEKTI: Manjši razredni projekti prav tako popestrijo pouk. Ideje za projekte običajno zberemo skupaj z učenci. Poskušamo izbrati teme, ki jih zanimajo in so jim blizu. Tako smo raziskovali priimke in njihov izvor (veliko jih ima nemško osnovo), tehnologijo in izraze v nemščini, popačenke, ki izhajajo iz nemščine, ter nemške besede, ki nas vsak dan obkrožajo (reklame, deklaracije, izdelki iz trgovin). Končne izdelke vedno razstavimo in zanje pokažejo veliko zanimanje tudi ostali učenci.

Kot zelo uporabno pa se je dokazalo tudi dopisovanje z učenci iz tujine, saj imajo učenci na tak način konkreten stik s tujim jezikom in lahko znanje, pridobljeno v šoli, tudi uporabijo.

– MEDPREDMETNO SODELOVANJE: Drugi šolski predmeti v tujem jeziku? Groza ali izziv? Moje izkušnje kažejo, da je to lahko izziv. Seveda je odvisno od tega, kako učitelji tak izziv učencem predstavimo. Pogosto sodelujem z naravoslovnimi predmeti (kemija, fizika, astronomija), pripravljenih imamo kar nekaj zanimivih ur utrjevanja, kjer učenci že usvojeno snov obeh predmetov uporabijo še v tujem jeziku. Tako sta nastali učni uri: Nemščina po astronomsko ter Zgradba atoma in nemški števniki. Pri takem sodelovanju je pomembno, da se učitelji, ki so del medpredmetnega tima, med seboj dopolnjujejo in da vsi sodelujejo pri pripravi in izvedbi. Učenci imajo take ure radi, ker jim omogočajo povezovanje znanja, pridobljenega pri različnih predmetih.

– EKSKURZIJE: Ekskurzije so velik zunanji motivator za učenje tujega jezika. V naši občini se povežemo vse učiteljice nemškega jezika v občinski aktiv in skupaj za šesto- in devetošolce pripravimo ekskurzije. Vsi šestošolci, ki obiskujejo nemščino, gredo tako lahko v mesecu aprilu na ekskurzijo »Gradec in tovarna čokolade«, vsi devetošolci pa v oktobru na »Orlovo gnezdo, rudnik soli in Kraljevo jezero«. Zanimiva je že sama priprava na ekskurzijo v razredu. Ponovimo pozdrave, najbolj tipična vprašanja, pogovor v restavraciji, vreme, ure. Na poti učenci opravijo različne naloge v povezavi

z jezikom (opazovati okolico, napise, stavbe, prisluhniti nemškemu govorniku), ob vrnitvi lahko izdelajo tudi krajšo seminarsko nalogo z opisom, fotografijami in mnenjem.

4 Zaključek

Učitelji s svojim odnosom smo tisti, ki ustvarjamo vzdušje v šoli in v učilnici. Podpora vodstva šole pri izvajanju izbirnih predmetov je ravno tako odločilnega pomena. Učenje tujih jezikov ni samo pridobivanje novega jezikovnega znanja, temveč je tudi spoznavanje nove kulture in navad ter običajev, širjenje obzorja in boljše razumevanje lastnega izvora.

Pri poučevanju kombiniranih skupin tujega jezika ni vse samo slabo, učitelji pogosto najdemo tudi pozitivne vidike: učenci postanejo bolj samostojni pri svojem delu, marsikaj usvojijo hitreje, ker kakšno temo večkrat slišijo. Učenje nemščine pomaga tudi pri učenju slovenščine.

Vsekakor tudi v moderni dobi še vedno velja starodavni pregovor: »Več jezikov znaš, več veljaš!« To, da znaš angleščino, ni več prednost in te ne dela konkurenčnega, saj znajo angleščino vsi. Vsak drug jezik, ki ga znaš, pa te lahko v boju za obstanek dvigne nad ostale. Glede na to, da imamo danes v šolah učence, ki bodo čez nekaj let opravljali poklice, za katere danes sploh še slišali nismo, bi morali več časa in truda vlagati v univerzalna znanja. In med ta znanja tuji jeziki in poznavanje več kultur vsekakor sodijo.

5 Viri in literatura

Straus, B.: *Poučevanje tujih jezikov v slovenskem šolskem sistemu: Prostor tudi za japonščino?* (splet). 2018. (citirano 13. 01. 2020). Dostopno na naslovu: <http://ff.revije.uni-lj.si/>.

Holcar Brunauer, A. (in drugi): *Formativno spremljanje v podporo učenju, priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2016.

Pečjak, S. in Kramarič, M.: *Bralne strategije, priročnik za učitelje 3., 4. in 5. razreda*. Ljubljana: Rokus Klett, 2015.

Heacox, D. in Pengal, Z.: *Diferenciacija za uspeh vseh: predlogi za uspešno delo z učenci različnih zmožnosti: preizkušeni nasveti in zamisli za učinkovito poučevanje*. Ljubljana: Rokus Klett, 2009.

Polak, A.: *Timsko delo v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Modrijan, 2009.

Komljanc, N.: Izhodišča za delo v podružničnih šolah in kombiniranem pouku z vidika sodobnih teorij učenja in poučevanja v Republiki Sloveniji (splet). 2018 (citirano 16.01.2019). Dostopno na naslovu: <https://www.zrss.si/pdf/izhodisca-za-delo-2018.pdf>

Cenčič, M.: Kombinirani pouk v sedanji družbi znanja. Razredni pouk. Kombinirani pouk. Št.1, Uvodnik (2011).

Medgeneracijsko branje na Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta Radovljica

Intergenerational reading in Primary school Anton Tomaž Linhart Radovljica

Alenka Vurnik

Osnovna šola Antona Tomaža Linharta Radovljica, Republika Slovenija,
alenka.vurnik@gmail.com

Izvleček

Na Osnovni šoli Antona Tomaža Linharta obstaja več oblik medgeneracijskega sodelovanja, ki postavljajo v ospredje branje in spodbujanje branja. Cilji medgeneracijskega branja so spodbujanje branja med mladimi in starejšimi, utrjevanje povezav med generacijami in razvijanje kulturnega pogovora. Vse to deluje tudi preventivno pred različnimi oblikami nasilja. Prvi projekt je Medgeneracijsko branje, kjer se enkrat mesečno srečujejo učitelji, starši in učenci ter se pogovarjajo o prebrani knjigi. Drugi je »Starejši za mlajše«, ko enkrat tedensko starejši učenci berejo z mlajšimi, tretji pa »Mlajši za starejše«, v katerem skupina učencev obišče bralno skupino v lokalnem domu starostnikov. Pri vseh projektih sodelujejo učenci tretje triade, ki v primerjavi z ostalimi učenci potrebujejo več spodbude pri branju in obiskovanju knjižnice.

Ključne besede: knjiga, branje, medgeneracijsko povezovanje, učenci, tretja triada

Abstract

There are several forms of intergenerational cooperation which incorporate and encourage reading in Primary school Anton Tomaž Linhart. The aims of intergenerational reading projects are to encourage reading between younger and older generation, to bond the two and to develop a cultural debate. All these act precautionary against any forms of violence. The first project is intergenerational reading, where teachers, parents and pupils meet once a month and talk about the book they all read. The second project is »Older for younger«, where older pupils read with younger ones once a week. The third project is called »Younger for older«, where pupils visit the reading group in a local retirement home. All three projects target pupils in final three classes of primary school, because they are the ones who need the most encouragement for reading and visiting the library.

Key words: book, reading, intergenerational networking, pupils, years 7, 8 and 9

1 Uvod

Poglavitno delo knjižničarja na osnovni šoli je spodbujanje branja. Ureditev knjižnice kot prostora, knjižnična zbirka, bibliopedagoške ure, razstave, igre, delavnice in

projekti, vse se podreja temu osnovnemu cilju. Branje je temeljnega pomena za učence, vse izobraževanje in učenje temelji na njem, »zaradi dejavne bralčeve udeležbe je branje tudi nenadomestljiva vaja v rabi jezika in prispeva k razvoju in izboljšanju vseh drugih jezikovnih zmožnosti.« (Grosman, 2003, 11).

Še večji izziv pa za knjižničarja v osnovni šoli predstavlja spodbujanje branja v tretji triadi, torej od 7. do 9. razreda. Že v 6. razredu, po starem je to prvo leto predmetne stopnje, po vsej Sloveniji beležimo nenadno zmanjšanje števila učencev, ki opravijo bralno značko. To lahko pripišemo različnim vzrokom, od tega da je več učenja in imajo učenci posledično manj časa za branje, do upiranja avtoriteti (češ, zakaj bi brali za bralno značko, v prostem času pa še vedno berejo), manjšega spodbujanja staršev in učiteljev ... Ne moremo pa se ob tej problematiki izogniti neprijetnim vprašanjem, ki se nam zastavljajo: So učenci ponotranjili veselje do branja? Zakaj do tega veselja ni prišlo? Smo učence prepustili prekomernemu gledanju televizije in igranju računalniških igrice, ki »terja zgolj pasivno sprejemanje brez jezikovne dejavnosti in brez slehernega premisleka, spodbuja tudi zgolj pasivno porabo časa« (Grosman, 2003, 11)? Smo učencem ponudili primerno branje? In kaj primerno branje sploh je? Se odrasli, tj. učitelji in starši, sploh zavedamo pomena branja? Mar ne ostaja to spoštovanje do knjige in branja le v besedah, drugače pa tiho pristajamo ne nekritično uporabo svetovnega spleta? »Prava težava, ki jo vidim jaz, je, da izgubljam dejavno držo bralca in pridobivamo držo gledalca.« (Kropp, 2000, 228). Pri obravnavi knjige (tudi leposlovne) pa se zadovoljimo z obnovo zgodbe in poenostavljanje bralne izkušnje na posamezne podatke? Otroke morda preveč obremenjujemo z analiziranjem prebranega dela. Kot pravi Partljič: »Odrasli smemo brati za zabavo, nikomur ne odgovarjamo, ničesar ne ilustriramo, ničesar v principu ne izpisujemo ... Ali ne bodo otroci, ki jim težko dobronamerno in vzgojno gledamo pod prste, jih vabimo še dodatno ustvarjati, govoriti, ilustrirati, kdaj rekli, zdaj mi pa že dajte mir, rad bi v miru prebral ...« (Mohor, 2011, 17).

V zadnjem triletnem devetletku se opuščanju branja v prostem času v skladu s puberteto pridruži tudi povečanje konfliktov v odnosu do odraslih. Poiskati je potrebno nove načine komuniciranja med učitelji in učenci.

V delu Vzgajanje bralca Paul Kropp našteva celo vrsto trikov, kako predramiti dolgočasnega najstniškega bralca, od spodbujanja s strani prijateljev, iskanja lažjih in zanimivejših naslovov, obiskovanja knjižnice in bralnih klubov, vendar pa so povsod omenjeni kot ključni udeleženci najstnikovi starši. Tako nastane tudi problem, ki je v zadnjih letih še bolj pereč in ki bi zaslužil tudi posebno obravnavo, da starši prelagajo svoje delo na šolo, vendar pa bi to moralo za šolske delavce predstavljati še večji izziv.

Pri izbiri načina spodbujanja branja s starejšimi učenci so me vodila načela, naj učenci branje doživijo kot prostovoljno opravilo, da jih zanj ne nagrajujemo in tudi ne kaznujemo, če ga ne opravijo. Branje jim lahko širi obzorje, omogoča osebno rast in

povezovanje z učenci podobne in različne starosti ter z odraslimi, s katerimi gradijo spoštljive in sproščene odnose.

2 Medgeneracijsko branje na OŠ Antona Tomaža Linhartaradovljica

Na OŠ Antona Tomaža Linhartar delujejo trije projekti, ki jih lahko označimo kot oblike medgeneracijskega branja. Temeljijo na medgeneracijskem sodelovanju, ki za predmet svoje obravnave jemlje branje in spodbujanje branja.

2.1 Medgeneracijsko branje

Že šesto leto na šoli deluje bralna skupina, ki se približno enkrat mesečno zbira pri medgeneracijskem branju. Skupino sestavljajo učenci tretje triade, delavci šole, starši in stari starši ter eden ali dva predstavnika radovljiške splošnoizobraževalne knjižnice. Skupina je nastala na pobudo mag. Tilke Jamnik preko direktorice radovljiške splošnoizobraževalne knjižnice gospe Božene Kolman Finžgar.

Delovanje skupine izhaja iz osrednjih ciljev projekta:

»spodbujati medgeneracijsko branje literature (evropski trend), promovirati kakovostno slovensko mladinsko literaturo iz zbirk »Zlata bralka, zlati bralec« in senzibilizirati obe starostni skupini bralcev za temo in probleme, ki jih obravnavajo ta literarna dela, primerjava podobnih besedil ... izmenjava mnenj o literaturi, primerjava osebnih izkušenj (tudi obujanje spominov) ... stkati medgeneracijsko izmenjavo in povezovanje.« (Jamnik, 2015, spletni vir)

Že na začetku sem dobila veliko podporo s strani vodstva šole in sodelavcev, ki so se pridružili skupini. Vsako leto imamo najmanj 5 srečanj, z 10–25 udeleženci. Iz leta v leto se srečanjem pridruži več staršev (trenutno 5). Največ težav imamo z motiviranjem učencev (popoldanska ura, preveč dejavnosti, nenagrajevanje ...), srečanj se udeležuje 5–10 učencev. Sprva smo knjige pridobivali zgolj s pomočjo projektov »Rastem s knjigo« in »Zlata bralka, zlati bralec«, zadnja tri leta si knjige izposojamo tudi iz splošnoizobraževalne knjižnice. Do danes smo obravnavali več kot 25 različnih naslovov domačih in tujih avtorjev. Prvo srečanje je vsako leto vedno namenjeno pesniški zbirki, da se nam ni potrebno vnaprej pripravljati, saj pesmi prebiramo na samem srečanju.

To obliko medgeneracijskega branja želim predstaviti predvsem z vidika priložnosti za razvijanje in učenje kulturne medsebojne komunikacije, ki se ji v našem izobraževalnem sistemu in tudi na splošno v družbi nameni premalo pozornosti ali pa se je celo načrtno ne spodbuja (politična soočenja, družbena omrežja ...). Že pred prvim srečanjem sem se zavedala izziva vzpostavljanja komunikacije med različnimi

skupinami (učenci, učitelji, starši), ki se bodo pogovarjali o isti temi. Določila sem pravila, ki naj bi se jih držali med srečanji. Z njimi sem seznanila udeležence:

- Na srečanjih vlada sproščeno in spoštljivo vzdušje.
- Vsi imajo pravico do izražanja svojega mnenja o knjigi, ne glede na to, kakšno je.
- Nihče nikogar ne popravlja ali vrednoti.
- Med seboj se poslušamo in se ne prekinjamo.
- Vsak ima na razpolago čas, v katerem bo lahko povedal, kar želi.

Na prvih srečanjih sem za lažje uresničevanje ciljev vzpostavila pravilo, da udeleženci govorijo po vrsti v krogu, nato sem to začela opuščati, ker je delovalo preveč toga, pa tudi udeleženci so se začeli navajati na pravila pogovora. Napredek sem začela opazovati tako pri učencih kot pri odraslih. Svojo vlogo sem videla predvsem pri ohranjanju oz. vzpostavljanju ravnovesja med bolj ali manj aktivnimi udeleženci. Učiteljem je pogosto težko stopiti s piedestala vsevednega predavatelja. Potrebno je uloviti ravnovesje med pravilom, ki zahteva enakovredno udeležbo vseh članov skupine, in naravno razliko med bolj ali manj klepetavimi člani. Na zadnjem srečanju preteklega šolskega leta sem udeležence prosila za evalvacijo. Učenci so pohvalili predvsem bolj sproščeno druženje z učitelji, dobila pa sem tudi pobudo po strožjem odmerjanju časa, ki si ga posameznik vzame za besedo, in da udeleženci tudi sami predlagajo naslove knjig.

Kako naprej? Dejavnost bo potrebno bolj približati učencem, čeprav se zavedamo, da tu množičnost ni na mestu, ohraniti jasna pravila pa tudi uvesti vsebinske spremembe ali različice.

2.2 Starejši za mlajše

Projekt »Starejši za mlajše« poteka na naši šoli tretje leto. Tudi to je oblika medgeneracijskega branja, le da med starejšimi in mlajšimi učenci.

Ta dejavnost poteka tako, da nekaj učencev iz 7., 8. in 9. razreda (17 deklet in 3 fantje) enkrat tedensko med glavnim odmorom v šolski knjižnici bere skupaj z nekaterimi učenci 2. razreda (trenutno imamo 20 parov), ki imajo težave pri branju, premalo domače spodbude pri branju za bralno značko ipd. Mlajši je v vlogi učenca, starejši pa v vlogi učitelja. Starejši bere mlajšemu, ga posluša, spodbuja, ko bere ta, preverja razumevanje prebranega, skupaj izbereta primerno knjigo za bralno značko. S starejšimi učenci imamo občasne sestanke, kjer poročajo o načinu dela in morebitnih težavah.

Gre za obliko prostovoljne dejavnosti na šoli, zanimanje zanjo so pokazali tako starejši kot mlajši učenci. Mlajši imajo o projektu pozitivno mnenje, deklice bolj kot nekateri dečki, ki predvsem pogrešajo glavni odmor, ki jim je zaradi tega enkrat tedensko

odvzet, kar seveda ni prav, a je težko najti kompromis; podaljšano bivanje ima svoj natančen urnik, predura bi za učence pomenila še daljše bivanje v šoli ... To sodelovanje je koristno tako za mlajše kot starejše učence. Mlajši so uspešnejši pri opravljanju bralne značke, dobijo pomoč pri branju in vzpodbujanju bralnih navad ter se čutijo sprejete, starejši pa koristne in razvijajo odgovornost do mlajših. Vsi pa dobijo več možnosti za doživljanje uspeha v šoli, pridobivajo spretnosti in izkušnje na socialnem področju, postajajo bolj samozavestni in samostojni, med seboj se povezujejo učenci s predmetne in razredne stopnje in izboljšuje se klima na šoli.

2.3 Mlajši za starejše

Ta oblika medgeneracijskega sodelovanja je novost na naši šoli in poteka med učenci 3. triade in varovanci Doma dr. Janka Benedika Radovljica. Približno enkrat na mesec skupina, trenutno šestih učencev, ki so se odločili sodelovati pri tej dejavnosti, skupaj z mano obišče bralno skupino v Domu, ki jo vodi knjižničarka ga. Ana Katarina Prešeren. Na srečanju se zbere 15–20 starostnikov, ki najprej poslušajo branje učencev, potem pa se skupaj pogovarjamo o literarnem besedilu, o temah, ki izhajajo iz njega, vedno pa pogovor nanese na primerjavo med otroštvom nekdanj in danes. Do zdaj smo realizirali dve srečanju. Prvič smo brali črtico Prežihovega Voranca Potočeni kramoh, drugič pa odlomek iz Tavčarjevega zgodovinskega romana Visoška kronika. Literarna besedila izbiramo tako, da so prilagojena starostnikom in mladostnikom. So starejšega datuma, da jih poznajo tudi starejši in se ob njih spominjajo mladostnega obdobja, glede na tematiko (zanimiva zgodba, odraščanje ...) pa so blizu tudi mladostnikom.

Zopet sta obogateni obe generaciji. Starejši z veseljem obujajo mladost, veseli so srečanja z mladimi, dobijo besedo in so slišani; mladi pa doživijo izkušnjo sprejetosti, berejo in nastopajo, ne da bi bili ocenjevani, in se srečajo s starejšimi ljudmi, s katerimi se imajo redko priložnost pogovarjati.

3 Zaključek

Spodbujanje branja med učenci zadnje triade ni lahko in je pogosto težko merljivo delo. Dejavnosti na naši šoli, namenjene temu, so zasnovane tako, da različno nagovarjajo učence; glede na njihove sposobnosti in zanimanja (povprečne, nadarjene, družabne, individualiste ...). Dejavnosti poudarjajo različne oblike branja; poglobljeno branje, didaktično branje z mlajšimi, branje naglas starejšim, pogovor, druženje z odraslimi brez formalnega in neformalnega ocenjevanja ...

Na koncu se seveda moram vprašati o uspešnosti svojih projektov. Rada bi rekla, da se ne bom ocenjevala, saj se temu izogibam tudi pri učencih. Pa vendar bi si želela višjih števil pri udeležbi. A branje je samotno opravilo. »Branje je potovanje – k

drugemu, k drugim, predvsem pa k sebi; je čas, ko prisluhnemo, občutimo, se opredeljujemo ...» (Saksida, 2011, 9).

4 Viri in literatura

Grosman, M.: *Razsežnost branja*: za boljšo bralno pismenost. Ljubljana: Karantanija, 2006.

Medgeneracijsko branje JAK RS (splet). 2015 (citirano 8. 1. 2020). Dostopno na naslovu: <https://www.jakrs.si/bralna-kultura/sodelovanje/medgeneracijsko-branje/>

Kropp, P.: *Vzgajanje bralca*: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje. Tržič: Učila, 2000.

Saksida, I.: *Sedanji trenutek*. V: *Branje je potovanje: ob 50-letnici bralne značke*. Ljubljana: Društvo Bralna značka – ZPMS, 2011.

Mohor, M.: *Petdeset let bralne značke*. V: *Branje je potovanje: ob 50-letnici bralne značke*. Ljubljana: Društvo Bralna značka – ZPMS, 2011.

Pennac, D.: *Čudežno potovanje*: knjiga o branju. Ljubljana: J. Pergar, 1996.

Podgoršek, M.: *Motivacija in uporaba storitev šolske knjižnice*. Ljubljana: Morfem, 2009.

Znanje podajamo na različne načine

We deliver our knowledge in different ways

Nuša Zadražnik

OŠ Matije Valjavca Preddvor, Slovenija, nusa.zadraznik@os-preddvor.si

Izvleček

Raziskave kažejo, da zanimanje za branje vse bolj upada. Učitelji se z različnimi oblikami in metodami dela trudijo, da bi učenci radi posegli po knjigah. Odločili so se, da jim ponudijo malce drugačno pripravo na Cankarjevo tekmovanje. Predstavitev tekmovanj je v nižjih razredih ključnega pomena za vzpostavljanje odnosa za naprej. Kako torej pripraviti učence, da se odločijo, da knjigo preberejo ter se poleg obveznih ur pouka dodatno odzovejo na pripravo? Odločili so se, da izpeljejo Noč z groznovilco. Učenci so v šolo prišli v petek, prespali in se domov vrnili šele v soboto. Ob različnih pristopih k obravnavi knjige so spoznavali, da sta lahko branje in ustvarjanje v užitek. Sama priprava na pisanje spisa je bila inovativna; spodbujala je kreativno razmišljanje, aktualizacijo zgodbe, predvsem pa sodelovanje in ne tekmovanja. Poleg vsebine in analize knjige se je krepila tudi socializacija, ki pri otrocih 21. stoletja pogosto manjka. Strnjena priprava brez zvonca je učence ponesla v zgodbo, v drug prostor ter čas, česar šolske ure ne omogočajo.

Ključne besede: Cankarjevo tekmovanje, Noč z groznovilco, kreativnost, inovativnost

Abstract

There are many researches telling us that students are less and less interested in reading. Teachers are using different methods and strategies, all to convince their learners of reaching for the books. This school year they had prepared a completely different preparation for Cankar competition. Introducing different school competitions at the beginning of children's schooling is really important, so that children get the right attitude to competitions later at school. How to prepare students to decide and read the book? How to prepare them to participate in an extra preparation? Our teachers had decided to make The Night with the Scary Fairy. Students came to school on Friday and went back home on Saturday. They had a possibility to realize how interesting the reading and creation with reading and a book can be. The preparation for writing an essay was something new, it promoted creative thinking, modernisation of the story and the most important cooperation and not competitiveness among the students. They were working on the contents, analysis of the book and socialization, which is most probably one of the most important things to work on when working with children in 21st century. Serried preparation without the school bell helped students to bear into the story, different place and time.

Key words: Cankar competition, The Night with the Scary Fairy, creativity, innovativeness

1 Branje

Ena izmed pomembnih nalog do 5. razreda osnovne šole je razvijanje tehnike branja do mere, da je branje tekoče in prebrano besedilo razumljeno. Učiteljeva naloga je, da se tega zaveda in branje vključuje v vse predmete, kjer je le mogoče. Nekaterim učencem je branje obremenjujoče in se ga izogibajo. Taki imajo pogosto pri branju težave in če je le mogoče, preberejo le tisto, kar je neizogibno potrebno. Posledica slabe tehnike branja in posledično nerazumevanje prebranega so težave tako pri slovenskem jeziku kot tudi pri ostalih predmetih, kjer je navodilo potrebno prebrati, ga razumeti in naloge opraviti. Kljub pogovoru s starši se nekateri pomembnosti branja ne zavedajo. Prepogosto podprejo otroka pri odločitvi, da bralne značke ne bo opravljal, rekoč, da le-ta ni obvezna. Branje zahteva od otroka določen čas in napor. Dandanes pa imajo starši poleg službe veliko obveznosti in se tudi sami poslušanju branja radi izognejo. Otroka pa je potrebno vzpodbujati, ga spremljati, pri branju kdaj tudi poslušati in kar je pomembno, se o prebrani knjigi tudi pogovoriti. Za kaj takega pa nekaterim staršem primanjkuje časa, oziroma si ga ne vzamejo. Učitelji se pogosto znajdemo pred vprašanjem: Kako učence motivirati za dodatno branje?

1.1 Cankarjevo tekmovanje

Eno izmed dodatnih oblik branja predstavlja Cankarjevo tekmovanje. Pogosto se na tekmovanje prijavljajo uspešnejši učenci. Poseben izziv mi je predstavljala naloga, kako naj privabim še druge učence. Odločila sem se, da tudi letošnje leto izpeljem Noč s knjigo izbrano za Cankarjevo tekmovanje – poimenovala sem ga Noč z groznovilco. Taka oblika dela omogoča kreativnost, inovativni pristop tudi na podlagi druženje oziroma socializacije, ki današnjim otrokom manjka. Večer spodbuja sodelovanje in ne tekmovanje, nočitev privabi učence, ki bi drugače zaradi branja in pisanja vrgli puško v koruzo. Ob kreativnem delu in pogovarjanju spoznajo, da ob branju in ustvarjanju lahko tudi uživajo. Ugotovitev, da imajo škarje in platno v svojih rokah, je odlična spodbuda, da ostanejo pristaši Cankarjevega tekmovanja. Predstavitev tekmovanja v nižjih razredih je ključnega pomena za vzpostavljanje odnosa do branja in tekmovanja za naprej.

Pogoj za prijavo na Noč z groznovilco je bil, da učenci preberejo knjigo Jane Bauer Groznovilca v hudi hosti. Razložila sem jim, na kakšen način bomo knjigo obravnavali.

2 Noč z groznovilco

Ko se učitelj odloči za drugačno obliko dela, mora natančno pripraviti potek. Predhodno mora dobiti od vodstva šole dovoljenje za izpeljavo take oblike dodatnega pouka. Pomembna pa je tudi priprava učitelja na samo delo z otroki. V delo skušamo vplesti korelacijo z različnimi učnimi vsebinami, tako s slovenskim jezikom, glasbo, športom, naravoslovjem, likovno umetnostjo, angleščino in družbo. Na spletni strani Zavoda za

šolstvo so objavljene tudi smernice za delo, ki učitelju služijo kot pomoč pri sami analizi knjige.

2.1 Petkovo popoldne in večer

Z učenci smo se v šoli zbrali v petek, 8. 11. 2019, ob 17. uri. S seboj so prinesli spalne vreče, pižamo, potrebščine za pisanje in risanje ter vse potrebno za osebno higieno. Posedli smo se v krog in vsak učenec je povedal kakšno misel, ki se mu je porodila ob branju knjige. Velikokrat je bila omenjena groznovilca, ki je drugačna od ostalih junakov in dela v hosti zmešnjava. "Prav ona bi bila lahko podobna enemu izmed mojih sošolcev," je bila ugotovitev enega izmed učencev. Ostali so se z z njim hitro strinjali. Spodbujala sem jih k utemeljitvi, zakaj imajo tako mnenje. Izrabila sem pogovor za kreativni pristop sprejemanja drugačnosti. Takega učenca je potrebno sprejeti kot posameznika, kot izziv in ne kot motnjo in nevšečnost, da je ravno v našem razredu. Po krajšem pogovornem delu so učenci sami poiskali in napisali nekaj osnovnih podatkov o knjigi: naslov, avtorico, ilustratorko, založbo, najbolj smešno in najbolj čudno pripoved in morebitna vprašanja za avtorico. Zadnje tri naloge so učenci glasno prebrali in svoje povedi utemeljili. Sledilo je opisovanje glavne junakinje po zunanosti in značaju. Razložili so, kaj groznovilco dela drugačno in zakaj so jo nekateri skušali iz hoste pregnati. Glavno osebo so tudi ilustrirali. Po pogovornem in pisnem ustvarjanju je bil čas za sprostitev, ki sem ga vpela v doživljanje knjige. Eden izmed učencev je igral vlogo groznovilce. Ostali so bili živali v gozdu. Vsako žival v hosti groznovilca obišče in se čez njo pritoži. Učenci so razvijali domišljijo in nadgrajevali dialoge med osebama. Groznovilca je po obisku živali skušala ujeti in jih spraviti v svoj dom – na ta način smo vključili tudi gibanje, ki sem ga otežila z dodatnimi pravili.

Sledila je malica in krajši oddih. Časovni okvir opisanih dejavnosti je bil dve polni uri. Do večerje je bila še ura, zato smo nadaljevali s pisnim ustvarjanjem. Učenci so iz knjige izbrali najljubše živali, opisali njihovo srečanje z naslovno junakinjo ter skupne dogodivščine. Sledilo je branje zapisanih dogodivščin. Učenci so svoje izdelke najprej tiho prebrali in se pripravili na glasno interpretativno branje. Ustno pa so morali utemeljiti svojo izbiro živali. Sledila je večerja in nekaj prostega časa.

Zadnji uri pred spanjem smo namenili igri, dramatizaciji in sprostitevni dejavnost, ki smo jo poimenovali »groznovilca pri frizerju«. Učenci so skupaj in na podlagi argumentov za in proti sami izbrali eno izmed zgodb v knjigi. Sledila je dramatizacija odlomka, nato pa še kreativno delo: oblikovati so si morali čim bolj nenavadno pričesko, ki bi bila groznovilci všeč. Učenci so se zabavali in na inovativen način doživljali vsebino knjige. Pričesko so morali kratko tudi predstaviti in utemeljiti, zakaj menijo, da bi bila naslovni junakinji všeč.

S tem smo zaključili petkov večer. Pred spanjem sem učencem prebrala zgodbo Pika Nogavička na čajanki, saj nas je naslednji dan čakalo primerjanje groznovilce in Pike.

Učenci so spali v razredu na spalnih vrečah in blazinah, ki smo jih prinesli iz telovadnice.

2.2 Sobota

Učenci so se začeli zbujati ob sedmi uri. Po umivanju smo odšli v telovadnico, kjer smo izvedli nekaj vaj za razgibavanje. Sledil je zajtrk, pospravljanje učilnice in priprava prostora za nadaljevanje dela. Prva naloga je bila sprostitev, saj so učenci morali čim bolj natančno (rože, gozd, živali, početje živali) narisati hosto, v kateri se je zgodba dogajala. Ilustracije smo si ogledali in analizirali. Sledila je priprava na čajanko. Učenci so skuhali čaj in pripravili piškote. Knjigo o groznovilci smo primerjali z drugimi književnimi besedili. Najprej smo primerjali Pikino čajanko (poglavje sem jim prebrala za lahko noč) s čajanko groznovilce. Kaj je enako, kaj je različno? Pogovor je potekal ob pitju čaja. Iskali smo podobnosti tudi z drugimi literarnimi junaki:

- Zakaj prideta kosovirja Glal in Glili iz svojega sveta? Kaj ju žene? Mogoče isto kot groznovilco? Morda kaj drugega? Uporništvo?
- Je groznovilca nagajiva kot vila Malina?
- Je mogoče podobna Drejčku, ki si želi lepši svet?
- Ima morda poteze vseh teh likov? Od vsakega po malo?

Delo smo nadaljevali v obliki podajanke. Naredili smo »filmski trak« in vsak učenec je narisal del zgodbe, ki se je smiselno nadaljeval. Na koncu smo prikazali celoten »film« Groznovilca v hudi hosti.

Za zaključek pa smo dodali še otroške domiselne zgodbe na temo Rumbus bu. Učenci so si izmislili nove zgodbe o groznovilci. Naše delo se je s tem zaključilo. Učenci so bili nad delom navdušeni, motivirani in kar je najvažnejše: pokazali so ustvarjalnost in razumevanje prebranega besedila.

3 Zaključek

Učitelji se na različne načine trudimo, da bi učencem čim bolj približali branje in jih motivirali do te mere, da bi raje posegali po knjigi. Zamisliti se moramo nad raziskavami, ki niso ne vem kako obetajoče. Raziskava PISA (od leta 2006) meri bralno, naravoslovno in matematično pismenost pri 15-letnikih. Poteka pod okriljem OECD (v njej sodeluje čez 60 držav) in med drugimi vrednoti tudi bralno pismenost. Povprečno število doseženih točk naših dijakov (prej osnovnošolcev) z leti upada. Radi bi sledili državam (npr. Hrvaški), ki svoje rezultate z leti izboljšujejo.

PIRLS je kratica, ki v slovenskem prevodu pomeni Mednarodna raziskava bralne pismenosti. Zasnovana je tako, da meri in interpretira raven bralne pismenosti otrok ob koncu 4. leta šolanja (9-10 let). Gorenjska, kamor sodi naša šola, zavzema v

Sloveniji 3. mesto (Doupona Horvat, 2011, str.18). Slovenija je na 24. mestu od 45 držav ali na 17., če gledamo le države Evrope (Doupona Horvat, 2011, str. 21).

Pri taki obliki priprav na Cankarjevo tekmovanje so bili učenci zelo motivirani za delo. Pri delu so bili kreativni, izmenjavali so izkušnje, razmišljali o knjigi, razvijali domišljijo in se pri tem zabavali. Pri nalogah so se učili tudi prilagajati in sprejemati odločitve.

Učenci in učiteljica smo bili z vloženim delom zadovoljni. Učenci so bili navdušeni nad pohvalami vrstnikov za izvirne ideje, dramatizacijo in nastopanje. Po evalvaciji ure smo ugotovili, da jim je bil tak način obravnave všeč – pohvalili so, da so lahko predlagali svoje ideje, se igrali, celo spali v šoli in se vseskozi zabavali. Zaključili smo z mislijo, da je branje in pogovor o knjigi lahko tudi »ena velika zabava«.

4 Viri in literatura

Bešter Turk, M., Godec Soršak, L (2016). Bralna pismenost in pouk. Slovenščina v šoli, XIX (3-4), 30-42.

Doupona Horvat, M. (2011). Bralna pismenost četrtošolcev v Sloveniji in po svetu, (5-25, 83).

Bauer J.: Groznovilca v hudi hosti. Ljubljana: Kud Sodobnost International, 2019.

Javna agencija za knjigo v Republiki Sloveniji (pridobljeno 24. 1. 2018). Dostopno na naslovu: <http://www.jakrs.si/bralna-kultura/rastem-s-knjigo>.

Priporočila za pripravo na tekmovanje v 4. in 5. razredu (Cankarjevo tekmovanje) 2019 (pridobljeno 3. 9. 2019). Dostopno na naslovu: https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2019-09-18-priporocila_2-vio_4r_5r_20192020.pdf

Mednarodna povezava med Gimnazijo Škofja Loka in Joachim-Hanh-Gymnasium Blaubeuren

International school exchange between Grammar School Škofja Loka and Joachim-Hanh-Gymnasium in Blaubeuren, Germany

Nataša Zaplotnik

Gimnazija Škofja Loka, natasa.zaplotnik@quest.arnes.si

Izvleček

Avtorica predstavi sedemdnevno izmenjavo dijakov Gimnazije Škofja Loka z nemško gimnazijo Joachim Hanh iz Blaubeurna pri Ulmu. Opiše potek in program izmenjave – s poudarkom na uporabi angleškega jezika pri sodelovanju v Nemčiji in pripravi ter izvedbi slovenskega dela izmenjave. Dijaki aktivno uporabljajo angleščino za navezovanje stikov preko socialnih omrežij, v svojih neformalnih pogovorih, poleg tega pa se naučijo številne strokovne izraze na nekajurnem vodenju po poteh Primoža Trubarja in na vodenju po mestu Ulm, kjer izvedo veliko tudi o protestantizmu na splošno. Drugo področje predstavljata muzeja neandertalca v Blaubeurnu (Urgesichtliches Museum Blaubeuren) in muzej fosilov Hauff v Holzmadnu. Za utrditev besedišča skupaj z dijaki pripravi glosar koristnih izrazov in kviz, pridobljeno znanje pa avtorica uporabi in preveri tudi v šoli pri ocenjevanju znanja. Avtorica opazuje, da aktivna in praktična uporaba jezika pozitivno vpliva na dijakovo samozavest, motivacijo in znanje.

Ključne besede: mednarodna izmenjava, angleščina, praktična raba, glosar, besedišče

Abstract

The author presents a seven-day exchange of students of Grammar School Škofja Loka with German high school Joachim Hanh from Blaubeurn near Ulm. She describes the course and the program of the exchange with an emphasis on the use of the English language both during their participation in Germany and the preparation and implementation of the Slovenian part of the exchange. Students actively use English to connect through social networks, in their informal conversations, as well as learn a number of technical terms during the guided tour dedicated to Primož Trubar in Tübingen and the city of Ulm, where they learn a great deal about Protestantism in general. The other area is the Urgesichtliches Museum Blaubeuren and

the Hauff Fossil Museum in Holzmaden. To consolidate the vocabulary, the author prepares a glossary of useful terms and quizzes together with the students, and additionally checks the acquired knowledge in school, as part of their assessment. The author concludes that active and practical use of language has a positive effect on the students' self-esteem, motivation and knowledge.

Key words: international exchange, English, practical usage, glossary, vocabulary

1 Kratka predstavitev izmenjave

Gimnazija Škofja Loka sodeluje v številnih mednarodnih povezavah in projektih, kot sta Douzelage in Erasmus+, ter izmenjavah, med katerimi po svoji zgodovini izstopata izmenjavi z dansko gimnazijo Himmelev iz mesta Roskilde na Danskem in z nemško gimnazijo Joachim Hanh iz Blaubeurna pri Ulmu. Ker sem kot razredničarka evropskega oddelka dvakrat vodila izmenjavo z Blaubernom, mi je ta najbolj poznana. V članku bom opisala aktivnosti in njihove pozitivne posledice na znanje dijakov, še posebej angleščine. Dijaki 2. letnika evropskega oddelka v novembru osem dni preživijo v Blaubeurnu kot gostje nemških dijakov, v spomladanskih mesecih pa iste dijake gostijo doma. Nemška gimnazija pripravi program, ki vsebuje ogled številnih muzejev, vodenje po mestu in en dan pri pouku, vselej pa je delovni jezik angleščina, le v redkih primerih komunikacija poteka v nemščini. Zgodba se začne že konec prvega letnika, ko se ustvarijo gostiteljski pari preko opisov, ki jih naši dijaki pošljejo kontaktnemu učitelju v Nemčijo. Dijaki nato ustvarijo stik preko elektronske pošte, Facebooka in podobnih socialnih platform.

Izmenjava ima dolgo zgodovino in je dobro utečena. Dijaki in učitelji spremljevalci so s programom seznanjeni v naprej, zato se lahko nanj pripravijo. Podobno je s programom v Sloveniji. Trenutna izmenjava je rezultat mnogih let poizkusov in izboljšav, v njej pa so se stakala tudi številna prijateljstva.

2 Program izmenjave v Nemčiji

Izmenjava se običajno začne v soboto z avtobusnim potovanjem do Blaubeurna pri Ulmu, ki je 550 km oddaljen od Škofje Loke. Soboto zvečer in nedeljo dijaki preživijo z gostitelji, z razredom pa se srečajo spet v ponedeljek, na gimnaziji. Dopoldan slovenski dijaki preživijo pri pouku in se seznanijo, kako poteka pouk glasbe, angleščine, nemščine in matematike na nemški gimnaziji. Sledijo delavnice, v katerih izvedo nekaj o nemški glasbi, himni, jeziku, šolskem sistemu ipd. Popoldne si ogledamo lokalni

muzej, posvečen neandertalcu. Vodič najprej predstavi zgodovino Zemlje v obdobju med 200.000 in 40.000 leti pred našim štetjem, ledene dobe, poselitev Nemčije, še posebej predel okoli Blaubeurna, t. i. Švabska Jura (v nemščini: Schwabische Alb). Najpomembnejši eksponati so neandertalčeve piščali in kip Venere, čigar starost ocenjujejo na 40.000 let. Vodenje, ki poteka v angleščini, je poglobljeno in zanimivo ter prikaže neandertalca v drugačni luči, kot smo ga vajeni. Vodič izpostavi potrebo/sposobnost neandertalcev po umetniškem ustvarjanju, izdelavi dekorativnih predmetov, ki jih uporabijo kot okraske v laseh, in podobno.

V torek sledi ogled Ulma, kjer dijaki izvejo več o deželi Baden-Württemberg in politični geografiji Nemčije na splošno, protestantizmu in umetnosti. Ulm je poznan kot rojstni kraj Alberta Einsteina, ponaša pa se tudi z gotsko stolnico Minster, ki ima 161 metrov visok zvonik. Če se želite nanj povzpeti, morate premagati 768 stopnic, kar smo naredili skoraj vsi sodelujoči v izmenjavi.

V sredo obiščemo muzej fosilov v Holzmadnu. Fosili iz obdobja jure so stari okoli 180 milijonov let. Skozi bogato zbirko ihtiozavrov, pleziozavrov, amonitov ipd. nas vodi mlada doktorica paleontologije, ki ji dijaki zvesto sledijo. Po končanem ogledu nadaljujemo v bližnjem kamnolomu, kjer s kladivi iščemo fosile.

Ker je mesto Tübingen, kjer je deloval Primož Trubar, le malo oddaljeno od naših gostiteljev, je četrtek namenjen delu in življenju našega velikega protestantskega pridigarja. Naša vodička se je specializirala za življenje in delo Primoža Trubarja, zato je ogled cerkve, v kateri je deloval, še toliko bolj zanimiv.

Morda najbolj zanimiv ogled nam gostitelji prihranijo za konec. V petek smo si ogledali muzej cepelina ob Bodenskem jezeru. Vodenje znova poteka v angleščini, naš vodič je celo rojeni govorec. Skozi bogate eksponate in vodenje se naučimo veliko novega o izdelavi cepelinov, zgodovini potovanja, luksuzni opreми teh zračnih ladij, eksotičnih destinacijah in družbeni klimi do nesreče Hindenburga leta 1937.

Na poti do Bodenskega jezera se igramo kviz in sestavimo glosar izrazov, ki smo se jih naučili. Na seznamu so med drugim besede: steeple (zvonik), pews (klopi v cerkvi), adornment (okrasje), pulpit (prižnica), nave (cerkvena ladja), indulgences (odpustki); gre za besede, ki jih sicer v šoli ne bi obravnavali. Besede s seznama po dogovoru z dijaki preverim na naslednjem testu angleščine.

3 Program izmenjave na Gimnaziji Škofja Loka

Nemške dijake nekaj mesecev kasneje gostimo v Škofji Loki, včasih v mesecu marcu, včasih junija. Datumi so izbrani tako, da ustrezajo slovenskim in nemškim dijakom. Slovenski dijaki na primer v tistem tednu ne pišejo kontrolnih nalog. Gledano z jezikovnega stališča je zelo intenziven prvi dan programa, ko nemške dijake gostimo v šoli. Dijaki sami pripravijo in izvedejo predstavitev šole, Škofje Loke, Slovenije, slovenske hrane in jezika v obliki delavnic, kvizov ali dejanskih predstavitev. Predstavitve predhodno skupaj vsebinsko pregledamo in lektoriramo.

Po programu v šoli sledi vodenje po Škofji Loki, ki ga dijaki opravijo sami, in sicer v manjših skupinah. Za vodenje si pripravijo opise glavnih znamenitosti mesta, za kar uporabijo različne vire, predvsem medmrežje.

Naslednje dni nemški dijaki preživijo na ekskurzijah. Na nekaterih se jim pridružijo slovenski dijaki, zato vodenje spet poteka v skupnem jeziku komunikacije, angleščini. Vse dni pa potekajo intenzivni pogovori v parih ali skupini, kjer dijaki uporabljajo drug register, pogovorno angleščino.

4 Zaključek

Dva tedna aktivne in intenzivne uporabe angleškega jezika pozitivno vplivata na samozavest dijakov. Nemški dijaki so leto dni mlajši in angleško govorijo nekoliko slabše, zato se lahko sprostijo tudi naši dijaki s slabšim poznavanjem jezika, ki sicer pri pouku težje pokažejo svoje znanje. Zelo pomembno je tudi dejstvo, da se novega besedišča naučijo v primernem kontekstu, v zgodbi. Poleg tega si dijaki razširijo obzorje in pridobijo nove ideje. Prepričana sem, da številni poiščejo nove vire o temah, ki so jih spoznali med izmenjavo, npr. protestantizem, srednji vek, Primož Trubar, ledene dobe, cepelini ipd. Nekateri se izkažejo kot odlični organizatorji, drugi pomagajo z idejami. V prihodnosti bi se izplačalo pripraviti več medpredmetnih povezav z zgodovino, slovenščino in geografijo, da bi dijaki prišli na izmenjavo še bolje pripravljeni.

5 Viri in literatura

Blaubeuren Škofja Loka Exchange June 9th–June 16th, 2018

PROGRAM

Saturday, 9th h June	~ 17 h 00 Arrival of German students Distribution of partners into families
Sunday, 10th June	Day off with host families
Monday, 11th June	08 h Welcome to Grammar school (headmaster Mr. Bogataj) 08h 45–10h 45: workshops (Slovenian language, Slovenia, Škofja Loka; Slovenian food) 12h–12h 45: Lunch in the school canteen 01h–02h 30: A tour of Škofja Loka (guided by Slovenian students) 02h 30–03h 30: Sports activities Students return home at around 4 pm
Tuesday, 12th June	Excursion to the Dolenjska region: castle Otočec and Kostanjevica na Krki (Slovenian and German students together) https://www.grad-otocec.com/ Departure 08 h We visit a castle and an old monastery, together with a gallery and an open-air museum of abstract art.
Wednesday, 13th June	Excursion to Planica, Lake Bled, Lake Bohinj – German students only Departure 08 h Planica: ski jumps https://www.nc-planica.si/ (a tour of the sports center and climbing up the ski jumps) Bled: lunch break by the lake A walk around the lake http://www.bled.si/en/ Lake Bohinj

	Return to Škofja Loka at around 6 pm
Thursday, 14th June	Excursion to Škocjanske jame (caves) and Piran (swimming in the sea) (Slovenian and German students together) http://www.park-skocjanske-jame.si/ Departure 09h – return around 07–08 pm Bring strong, sturdy shoes and a <u>warm top</u> for the cave (constant temperature in the cave is 12 degrees) as well as a beach towel, a swimming costume and suntan lotion for the Adriatic Sea
Friday, 15^h June	Trip to the capital Ljubljana; guided tour of the city and the castle; Departure by bus 08 h https://www.slovenia.info/de/ausflugsziele/stadte/ljubljana Slovenian students arrive in Ljubljana after school and spend the afternoon there together with their German guests
Saturday, 16th June	Departure of German group; meeting point in front of Grammar school at 9:30

Učenje za življenje

Learning for life

Nataša Zonik

OŠ Antona Tomaža Linhart, Radovljica, Slovenija

o-atlr.kr@guest.arnes.si

Izvleček

Izobraževanje je proces, ki poteka celo življenje. Udeleženci v tem procesu morajo poskrbeti, da se sledi novostim, da se osvežuje znanje in veščine.

Zraven šole je Občina Radovljica uredila biodinamični učni vrt. Sodelovanje poteka z namenom, da se vnese v pouk dejavnosti, ki pripomorejo k večji miselni aktivnosti učencev, k razvoju veščin in večji uporabnosti znanja ter ustrežnejšemu reševanju problemov. Na vrtu se izvajajo dejavnosti, primerne letnemu času in stanju na vrtu, ki so v medpredmetni povezavi in prilagojene starosti učencem. Učenci se učijo trajnostne samooskrbe po metodi biodinamike in v praksi usvojijo določene vzgojno-izobraževalne cilje.

Sodelovanje na občinski ravni ter povezovanje z okoljem na družbenem in gospodarskem nivoju pomeni širjenje obzorja, usvajanje novih znanj ter krepi družbeno zavedanje.

Ključne besede: znanje, veščine, zavedanje, izkušnje, okolje

Abstract

Education is a life-long process. The participants in this process have to follow the latest findings in education, update their knowledge and skills.

The Municipality of Radovljica set up a biodynamic garden next to our school. The participation takes place with the purpose of introducing the activities which contribute to a greater students' mental activity, skills development, increased usefulness of knowledge and more adequate solving of problems. The activities suitable for the season and the state of the garden are being appropriately carried out. All of them are cross-curricularly connected and adapted to the students' age. The students can learn the continual self-supply according to the biodynamic method and assimilate certain educational objectives in practice.

Collaboration on municipal level and connection with the local area on social and economic level means broadening horizons, adopting new knowledge and strengthening social awareness.

Key words: knowledge, skills, awareness, experience, environment

1 Kako se učiti za življenje

Izobraževanje je proces, ki poteka celo življenje. Udeleženci v tem procesu moramo poskrbeti, da sledimo novostim, osvežujemo znanje in veščine. Več znanja pomeni tudi več možnosti za osebno in poklicno napredovanje.

Zraven šole je Občina Radovljica v sklopu projekta Narava nas uči v letu 2013 uredila biodinamični učni vrt. Projekt omogoča prenos znanja o pridelavi visokokakovostne ekološke hrane, o samooskrbi ter ohranjanju naravnega ravnovesja. V letu 2016 je učni vrt poleg ekološkega pridobil tudi certifikat Demeter – blagovno znamko, ki označuje hrano najvišje kakovosti.

Učni vrt mi omogoča, da pouk in učence popeljem iz učilnice v praktično okolje z namenom, da uvedem dejavnosti:

- ki pripomorejo k večji miselni aktivnosti učencev,
- pomagajo pri razvoju veščin in večji uporabnosti znanja,
- ki omogočajo takojšnje teoretično znanje preizkusiti v praksi,
- spodbujajo različne pristope k reševanju problemov.

Pri načrtovanju dejavnosti mi s strokovnimi nasveti pomaga mentorica vrta. Tako ustrezno izvedemo dejavnosti, primerne letnemu času in stanju na vrtu, ki so v medpredmetni povezavi in prilagojene starosti učencem. Učenci se tako učijo trajnostne samooskrbe po metodi biodinamike in v praksi usvojijo določene vzgojno izobraževalne cilje, ki so povezani z učnimi načrti.

1.1 Projektne dejavnosti

Jeseni učenci pomagajo pri pripravi vrta na zimo. Pridelke poberejo, jih očistijo in ustrezno skladiščijo. Grede nato prekopljejo. Iz bližnjega gozda so pripeljali odpadlo suho listje, s katerim so pokrili grede in jih tako zaščitili pred mrazom.

Slika 1: Priprava zastirke

V sadovnjaku jeseni zaščitijo lubje z naravno mešanico komposta, gnoja in gline. Premažejo deblo ter prve veje.

Slika 2: Zaščitimo debela sadnih dreves

Kravji rog so napolnili z gnojem, ga zakopali v zemljo ter pustili čez zimo, da se je gnoj predelal v gnojilo.

Slika 3: Gnoj v rogu

Zelišča, ki rastejo na vrtu, učenci poberejo, osmukajo in pripravijo za sušenje. Zraven se učenci naučijo lastnosti in namen določenih zelišč. Največkrat smo uporabili materino dušico, meliso, meto, sivko, koprivo ... Na novoletnih delavnicah, ki so tradicionalno vsak december na naši šoli, so si učenci namešali svojo čajno mešanico. Spomladi sadijo in sejejo vrtnine.

Sodelovanje v projektu Semenjalnice – hranilnice ekoloških semen. Jeseni pridelke poberejo, semena preberemo in ustrezno skladiščimo. Prostor za ta projekt je urejen v Čebelarskem centru v Lescah. Spomladi semena zopet posejemo na urejene grede. V Čebelarskem centru pripravljamo tudi tematske razstave (časovno ali vsebinsko opredeljene).

Spoznavanje fotosinteze in celičnega dihanja pri pouku naravoslovja.

Slika 4: Fotosinteza in celično dihanje

Vsako leto Občina Radovljica v sodelovanju z Združenjem ekoloških kmetov Gorenjske pripravi Eko praznik. Učenci na prireditvi sodelujejo s kulturnim programom. Pripravijo tudi degustacijo hrane, ki je narejena iz sadja in zelenjave, pridelane na biodinamičnem vrtu.

1. 2 Namen sodelovalnega dela

- Seznanjanje učencev s samooskrbo, z znanjem o pridelavi visokokakovostne ekološke hrane ter ohranjanju naravnega ravnovesja,
- opazovanja narave in procesov, ki se v njej odvijajo,
- usvajanje znanj, povezanih s standardi znanja (naravoslovje, družba),
- pridobivanje izkušenj, ozaveščanje, kako dolgo rastlina potrebuje, da se iz semena razvije v hrano,
- pridobivanje odnosa in spoštovanje do hrane.

1. 3 Analiza projektnega dela

Po zaključenih aktivnostih z mentorico analizirava potek praktičnih dejavnosti. Na ta način razvijava nadaljnje pristope k inovativnemu učnemu procesu, poudarjava medpredmetno povezovanje in sodelujeva pri ustvarjanju učnih situacij. Hkrati pa razvijava naše veščine in se skupaj z učenci učimo sodelovalnega dela. Velikokrat menjava okolja spremeni dinamiko odnosov med sošolci. Ti postanejo bolj sproščeni, saj niso več prostorsko toliko omejeni kot v razredu. Ta dejavnik se je velikokrat izkazal za odločilnega pri tem, kako uspešno je bila naloga izvedena.

1. 4 Vrednotenje

Z delom v naravi učenci pridobijo močnejše in konkretnjše izkušnje, marsikaj si lažje predstavljajo in zapomnijo. Uporabljajo vsa čutila, razvijajo koncentracijo, vztrajnost, fino motoriko, pridobijo ročne spretnosti, predstave za količino, razdaljo, površino ...

Učijo se medsebojnega sodelovanja, da skupaj zmorejo več kot vsak posameznik, veselje je večje, če ga delijo.

V učencih raste zavedanje o pomembnosti sožitja z naravo. Razumejo, da je izkupiček odvisen od vloženega dela. To dokažejo z zanosom, ko delajo na vrtu, s spoštovanjem žive narave, s širjenjem znanja v svoji okolici, pri svojih prijateljih in družini.

Vrt je prostor, ki je prežet z življenjem in otroci mu s svojo zvedavostjo prinesejo še neko drugo dimenzijo. Otroci na vrt radi prihajajo, vedno so pripravljeni na sodelovanje in različna opravila. Na vrtu jim vedno lahko najdemo primerno nalogo, tako da se po njej počutijo koristne. Izkušnje kažejo, da tisti otroci, ki so pri pouku nekoliko bolj nemirni, na vrtu čudovito funkcionirajo, lotijo se najtežavnejših nalog, ki jih opravljajo z največjo skrbjo in natančnostjo.

Z obiskovanjem vrta otrokom nudimo možnosti, da telesne moči koristno uporabijo in hranijo čustveno življenje z bogatim zakladom resničnih slik in vtisov. Pri tistih, ki se morda na začetku ne znajdejo najbolje, je po rednem obiskovanju še bolj vidno, kako vzljubijo vrtna opravila. Razmišljanje otrok na vrtu se giblje v konkretnih svetovih, polnih domišljije, in ne v nerealnih fantazijah. Otroci, ki morda doma niso želeli poskusiti določenega sadja ali zelenjave, ga na vrtu brez težav poskusijo.

Ko jim popusti koncentracija, jim vrt nudi prostor za prosto igro, bodisi za igranje vrtnega bowlinga bodisi tekanja okoli dreves v sadovnjaku.

2 Zaključek

Pristno veselje po opravljenem delu in zadovoljstvo ob usvojeni novi veščini ali znanju, je tisto, kar zares šteje. Opažam, da so otroci obogateli na področju odnosnih in sodelovalnih veščin in verjamem, da so si ure obiskovanja vrta nekateri otroci za vedno zapisali v srce.

3 Viri in literatura

Dr. Kolar, M.: *Biodinamika*. EkoSEMENA/OrganicSEEDS. (splet). 2016. (citirano 5. 2. 2020). Dostopno na naslovu: <https://ekosemena.si/ekosemena/wp-content/uploads/2016/08/biodinamika.pdf>.

Fotografije so del osebnega arhiva.

Povežimo se

Let's join together

Vanja Zuljan

OŠ Žirovnica, Slovenija , vanja.zuljan@gmail.com

Izvleček

Ekskurzija je priložnost za povezovanje. Povezovanje na več nivojih, na različnih področjih in na več načinov. V prispevku je predstavljena ekskurzija različnih izbirnih predmetov. Ekskurzija je eden izmed načinov sodelovanja in povezovanja. Povezujejo se učitelji, učenci, izkušnje, znanje, spretnosti in vzgojni elementi. Pri ekskurziji je pomembno načelo aktivnosti, gre za aktivno sodelovanje učencev in učiteljev pri pripravi, izpeljavi in vrednotenju ekskurzije. Na ta način so vsi sodelujoči bolj motivirani in odgovorni, rezultati takega načina poučevanja so dolgotrajnejši. Pred odhodom morajo učenci opraviti določene naloge (npr. predstaviti zanimivosti, izdelati prospekt, ...), med ekskurzijo so prav tako aktivni (rešujejo delovne liste, poiščejo in se fotografirajo pred določeno zanimivostjo, v galeriji poiščejo različna umetniška dela in jih analizirajo, ...). V zadnji fazi projekt zaključijo v povezavi s kulinariko. Pripravijo predstavitev za starše, ki jo podkrepijo še s kulinaričnimi dobrotami obiskane dežele ali mesta in se hkrati preizkusijo v vlogi gostiteljev. Na koncu se v to zgodbo povežejo tudi starši.

Ključne besede: ekskurzija, medpredmetno povezovanje, medsebojno povezovanje, aktivno sodelovanje, odgovornost.

An excursion is an opportunity to join together. Joining together on multiple levels, in multiple areas, in many ways. In the article, the excursion of several elective classes is presented. An excursion is an example of how to connect and work together. Teachers join together, students join together, experience, knowledge, skills and educational elements are joined together. An excursion represents an important principle of the activity. Active participation of students and teachers is involved in the preparation, implementation and evaluation of the excursion. In this way, all participants are more motivated and responsible, and the result of such teaching is long lasting. Before leaving for the excursion, students complete certain tasks (e.g. presentations of attractions, creating a brochure, ...). They are also active during the excursion (they solve worksheets, find certain attractions and take photographs, find specific works in the gallery and analyze them, ...). In the final phase, the project is completed with the cuisine. Students prepare a presentation for parents, which is further upgraded by the culinary delicacies of the country or city visited, and at the same time they perform as hosts. In the end, the parents join the story as well.

Keywords: excursion, cross-curricular integration, interconnection, active cooperation, responsibility.

1. Uvod

Redkokatero geslo se zadnja leta v šolah tolikokrat omenja kot medpredmetno povezovanje in vseživljenjsko znanje. Lahko bi celo rekli, da med njima obstaja povezava, kajti prav medpredmetno povezovanje je namreč lahko ena od privilegiranih poti za doseganje vseživljenjskega znanja.

Eden izmed načinov medpredmetnega povezovanja je tudi ekskurzija, ki še posebej kliče k medpredmetni obravnavi oz. preseganju meja posameznih disciplin. Znanje pridobljeno na ta način je trajnejše, ker učenci sami prihajajo do ugotovitev.

Ekskurzija in terensko delo sta pomembni didaktični metodi, ker gre za neposredno proučevanje. Aktivne metode in izkustveno učenje učencem omogočajo povezovanje znanj različnih področij. Učenci informacije pridobijo z vsemi čutili, neposreden stik z okoljem je zelo dragocena izkušnja, ki je ne moremo nadomestiti z nobenimi didaktičnimi sredstvi.

Po izobrazbi sem geografinja, po duši pa popotnica. Zame je učilnica »premajhna«, zato učence rada odpeljem ven. Poučevanje na terenu, ekskurzije, tabori in šole v naravi so mi bile že od nekdaj pomemben del učnega procesa, pridobivanja novih znanj in izkušenj. Učence, ki obiskujejo različne izbirne predmete, vsako leto peljemo na ekskurzijo v tujino. Na ta način se med seboj povežemo učitelji različnih predmetov, učenci različnih razredov, različnih starosti, interesov, ... Teh ekskurzij se vedno udeleži veliko število učencev.

2. Interdisciplinarna ekskurzija – načrtovanje in organizacija ekskurzije v Toskano

Vsako leto se povežemo učitelji različnih izbirnih predmetov in skupaj določimo destinacijo, kamor bi peljali naše učence. Destinacijo izbiramo glede na različne kriterije – sodelujoči izbirni predmeti, aktualni dogodki (razstave znanih umetnikov, pomembne obletnice svetovnih znanih osebnosti, športne prireditve, koncerti, ...), glede na oddaljenost destinacije (turistične destinacije, ki jih je možno obiskati v dveh dneh) in želje učencev.

Leta 2019 je bila 500-letnica smrti velikega italijanskega umetnika in genija Leonarda da Vinci. To je bilo tudi naše glavno vodilo, da smo se odločili, da bomo z učenci raziskovali in obiskali italijansko pokrajino Toskano.

Glede na to, kaj je možno videti, obiskati, spoznati v Toskani, smo se povezali naslednji izbirni predmeti – likovno snovanje (1, 2 in 3), multimedija in turistična vzgoja. Vsak učitelj je v svoj predmet vključil vsebine, povezane z načrtovano ekskurzijo.

2. 1. Priprava na ekskurzijo v Toskano

Učenci so pri posameznem predmetu dobili različne naloge, ki so jih morali opraviti pred odhodom na ekskurzijo. To je bil tudi pogoj, da so se učenci lahko udeležili ekskurzije.

Pri izbirnem predmetu multimedija so računalniško oblikovali in izdelali zloženko – program ekskurzije, ki smo jo razdelili učencem pred odhodom. Tako da so imeli informacijo o poteku ekskurzije, pomembnejših krajih, ki jih bomo obiskali, naslov nastanitve in nekaj osnovnih izrazov v italijanščini.

Pri likovnem snovanju so poiskali različna Da Vincijeva dela, sestavljali puzzle Zadnja večerja, po študiji »Razmerja človeškega telesa po Vitruviju« so si po proporcijah izmerili okončine in razmišljali o njihovih zakonitostih, proučevali so Mona Lizo in njen nasmeh, poizkusili so se v pisanju zrcalno,

Učenci, ki obiskujejo turistično vzgojo, so poiskali glavne zanimivosti in znamenitosti Toskane. Iskali so različne zgodbe, anekdote, aktualne dogodke in podatke, jih primerjali s Slovenijo, z domačo pokrajino. Nato smo oblikovali turistični vodnik, ki smo ga natisnili in vzeli s seboj na pot.

2. 2. Izvedba ekskurzije v Toskano

Ko smo načrtovali ekskurzijo, smo razmišljali na način »manj je več«. Učitelji smo pripravili delovne liste, vendar nismo želeli, da bi bilo tega preveč, kajti učenci morajo imeti tudi čas za opazovanje, pogovor in druženje. Potem vso pozornost namenijo le nalogam in niso pozorni na druge stvari.

Ker sem sama turistična vodnica že dolga leta, vem, da je najbolj optimalno, da potniki dobijo osnovne informacije o različnih stvareh. Kajti v dveh dneh se nabere veliko informacij in podatkov, če je tega preveč, si ne zapomnijo niti temeljnih stvari. Želeli smo, da bi opazovali pokrajino, kraje, zanimivosti, ljudi, njihov način oblačenja, navade, komuniciranje, ... Na ta način smo pripravili naloge, ki so učence motivirale, da so bili aktivni, so razmišljali, opazovali, skicirali, iskali in kritično razmišljali o določenih

problemih, ki sem jih izpostavila (temnopolti priseljenci, promet v mestnem središču, številni turisti in domačini ...).

Glede na to, da je medsebojno povezovanje in druženje zelo pomembno, ne samo v šoli kot medpredmetno povezovanje, ampak tudi nasploh, se nam je zdelo prav, da povežemo med seboj tudi udeležence ekskurzije. Tako smo oblikovali štiri heterogene skupine. V vsaki skupini so bili učenci iz vseh treh izbirnih predmetov in iz različnih razredov. Vsaka skupina je imela svojega učitelja spremljevalca.

Učenci turistične vzgoje so se v vlogi turističnih vodnikov poizkusili na avtobusu in med ogledom zanimivosti po toskanskih mestih. S pomočjo zemljevida in različnih spletnih aplikacij na mobilnem telefonu so morali pripeljati skupino od ene do druge točke. Na ta način so se urili v poznavanju mest, orientaciji, uporabi tujega jezika (angleščina, italijanščina), branju napisov ulic in cest. S tem so pridobili številne dragocene izkušnje ter samozavest, da so sposobni raziskovanja neznanih krajev in prevzemanja odgovornosti zase in za ostale člane skupine.

Na ekskurziji so vsi učenci reševali naloge, ne glede na to ali so bili pri določenem izbirnem predmetu ali ne. Na ta način smo še podkrepili medsebojno sodelovanje in prenos znanja in izkušenj med vrstniki. V prilogi dodajam naloge, ki sem jih pripravila za učence. Med nalogami, ki so jih morali opraviti med ogledom mesta, je bila tudi ta, da so poiskali določene zanimivosti in se tam slikali (naredili so selfi).

Zaključek ekskurzije smo opravili na koncu ekskurzije, na poti proti domu. Učenci skozi igro (Bingo) ponovijo različne pojme, podatke, imena, ki smo jih spoznali na ekskurziji.

2. 3. Evalvacija ekskurzije v Toskano

Vedno je potrebno opraviti še zadnjo fazo, to je evalvacija ekskurzije, v katero so zopet vključeni vsi sodelujoči (učenci, učitelji in čisto na koncu tudi starši). Zaključek izvaja vsak učitelj izbirnega predmeta po svoje. Pri izbirnem predmetu turistična vzgoja so morali učenci prinesiti vse delovne liste in zemljevide, v katere so vrisali pot.

Pri izbirnem predmetu multimedija so učenci uredili fotografije, ki so jih posneli na ekskurziji. Pripravili so predstavitev celotne ekskurzije v slikah.

Učenci, ki obiskujejo izbirni predmet likovno snovanje, so iz papirja izdelali mahokrilce in tekmovali komu najdlje leti. Ob Da Vincijevem delu Oznajenje, ki smo ga »prestavili« v današnji čas, so učenci razmišljali o komunikaciji.

Učenci, ki obiskujejo turistično vzgojo, se za zaključek preizkusijo še v vlogi gostiteljev. Pripravijo različne jedi, ki so tipične za obiskano pokrajino – toskanske jedi. Za starše, učitelje in učence pripravijo kulinarčni večer, kjer se preizkusijo v vlogi natakarjev in kuharjev in se na ta način spoznajo še s poklici v turizmu. Medtem ko gostje in gostitelji uživajo v druženju, se povezujejo med seboj, se na steni jedilnice vrtijo slike, ki so jih učenci izbirnega predmeta multimedija uredili v zanimivo predstavitev naše medpredmetne ekskurzije. S tem kulinarčnim večerom je medpredmetno povezovanje zaključeno.

3. Zaključek

Interdisciplinarna ekskurzija kot aktivna oblika poučevanja se mi zdi zelo primeren način za trajno pridobivanje znanja in izkušenj. Učenci so vključeni v vse faze ekskurzije, od načrtovanja, organizacije, izvedbe do evalvacije. Ta način dela je med učenci in starši zelo dobro sprejet in podprt. Klub temu da zahteva veliko časa in energije tako pri učiteljih in učencih, je končni rezultat – znanje, izkušnje, zadovoljstvo, tisto, kar šteje. Učenci so za tovrstno delo motivirani in jim predstavlja izziv, zato se takih ekskurzij radi udeležijo. Za učitelja je ta način dela zelo zahteven in odgovoren. Vendar se s skrbno načrtovanim delom in natančno organizacijo doseže zadovoljstvo pri vseh udeležencih te oblike poučevanja.

Tak način dela poveže med seboj učence, učence in učitelje, pomembna je tudi povezanost šole in staršev. Saj na ta način šola in učitelji pridobimo na zaupanju in ugledu.

4 Viri in literatura

Kolenc Kolnik, K.: *Nove naloge za nove kompetence učiteljev geografije*. Geografija v šoli, XV/3, Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2005.

Rakuša, S.: *Geografske ekskurzije v devetletni osnovni šoli* (splet). 2010, (Citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu:

<https://dk.um.si/lzpisGradiva.php?id=14658&lang=slv&prip=rul:71529:d2>

Roblek, V.: *Medpredmetno povezovanje na primeru ekskurzije* (splet). 2013. (Citirano 10. 1. 2020). Dostopno na naslovu:

<https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?lang=slv&id=107254>

Sicherl-Kafol, B.: *Medpredmetno povezovanje v osnovni šoli* (splet). 2008. (Citirano 12. 1. 2020). Dostopno na naslovu: http://www.didakta.si/doc/revija_didakta_2008_november.pdf

Priloge

Priloga 1 – učni list

FIRENCE

Opazuj Davidov kip in zapiši, kaj razmišlja.

SAN GIMIGNANO

Koliko stolpov je v San Gimignano?

Skiciraj San Gimignano.

Pravijo, da je v San Gimignano najboljši GELATO v Italiji.

Kateri je tvoj najljubši okus sladoleda? Kako se mu reče v italijanščini?

SIENA

Siena je razdeljena na 17 contrad (sosesk). Na poti po mestu opazuj različne simbole, s pomočjo katerih boš ugotovil, v kateri contradi se nahajaš.

Na spodnji sliki obkroži contrade, v katerih smo bili. Ugotovi, katere živali predstavljajo.

Le contrade del Palio di Siena

Katere barve marmorja so uporabili pri gradnji sienske katedrale?

Poveži sliko z imenom zanimivosti in to poveži s krajem, v katerem se ta zanimivost nahaja.

Ponte Vecchio

David

SAN GIMIGNANO

Giotto's bell tower

Sienese cathedral

palio

SIENA

medieval towers

FIRENCE

Il Campo

Birth of Venus

VINCI

Palazzo Vecchio

Dramska skupina Oder na stežaj na Gimnaziji Škofja Loka

Drama club Stage wide open at Grammar school Škofja Loka

Tatjana Žagar

Gimnazija Škofja Loka, keynelziss@gmail.com

Izvleček

Avtorica prispevka opiše, kako izvaja interesno dejavnost oziroma vodi dramsko skupino Oder na stežaj na Gimnaziji Škofja Loka. Predstavi prednosti in slabosti pri ustvarjanju gledališke predstave z gimnazijci, in sicer z različno starimi dijaki. Pove, kako izbere naslov gledališkega dela, ki ga bodo študirali in z njim nastopali za druge dijake in javnost. Gledališko delo prilagodi skupini dijakov, ki se vključijo v dramsko skupino. Predstavi zunanjo in notranjo motivacijo pri dijakih ter načine, kako ju razvija in povezuje med seboj. Nato prikaže, kako in s katerimi aktivnostmi se loti uvoda v nastanek predstave; pri tem si pomaga tudi z impro disciplinami, ki jih prilagodi in oblikuje po svoje. Predstavo soustvarjajo z dijaki, vlogo režiserja prevzame avtorica prispevka, skupaj pa opravljajo še več vlog/„poklicev“ v gledališču: masker, scenograf, kostumograf, rekviziter, lučkar, oblikovalec zvoka ... Dijaki so zavzeti za delo, čeprav so obremenjeni tudi z ostalimi šolskimi in izvenšolskimi dejavnostmi. Pomembni so: sodelovanje med dijaki in režiserko predstave, sinergija med njimi in osebna rast vseh sodelujočih. Avtorica opozori tudi na slabosti: pomanjkanje časa, četrtošolci po premieri zapustijo šolo in težko hodijo na obnovitvene vaje za ponovitve predstave v naslednji sezoni, manj primerni prostori za vajo (razred), predstave na odru, ki ga je treba plačati ... Na koncu prispevka pove tudi, zakaj še kar vztraja pri tem napornem, a lepem delu.

Ključne besede: dramska skupina, gimnazija, gledališka predstava, sodelovanje, izkustveno učenje, izziv

Abstract

The author describes how she carries out an extracurricular activity leading the school drama club at Škofja Loka High School. She presents the advantages and disadvantages of staging a theater play with high school students of different age. She explains how she chooses the play that will be studied and performed for the other students and the public. She adapts the play to suit the students participating in the drama club. The author further presents the external and internal motivation of the students and the ways in which she develops and connects the two. She then shows how and with what activities she begins to introduce the play; in the process, she makes use of impro disciplines that she customizes and designs herself. Everybody participates in the production of the play: the author of the article takes the role of the director of the play and together they perform more roles in the theater: the make-up artist, the set designer, the costume designer, the props and lighting technicians, the sound designer ... The students are very committed although they have many other school and extracurricular activities. Important factors include the cooperation between the students and the director of the play, the synergy thus created and the personal growth of all participants. The author also points out the disadvantages: lack of time, senior students leaving school after the premiere consequently find it difficult to attend the rehearsals in the following season, less

suitable rehearsal rooms (classrooms), costs for the theatre ... In the end, the author explains her reasons for continuing with this demanding yet fulfilling work.

Key words: drama club, Grammar school, theatrical performance, cooperation, experiential learning, challenge

1 Uvod

Dramska skupina na Gimnaziji Škofja Loka ima že lepo zgodovino. Zvrstilo se je kar nekaj mentorjev, ki so bili večinoma tudi režiserji predstav. Zadnja leta je bil trend uprizarjanja modernih dram. Dramsko skupino sem prevzela v šolskem letu 2017/18, potem ko je dotedanja mentorica, ki je bila zunanja sodelavka, odpovedala sodelovanje. To je sovpadlo z željo mojih impro igralcev, da bi se lotili »ta zaresne« predstave. Na šoli namreč že od leta 2012 vodim impro gledališče. Bila sem pred novim izzivom.

2 Izbira teksta

Prvo in ne najmanjšo težavo je predstavljala izbira uprizoritvenega teksta. To je nasploh velik problem šolskih gledaliških skupin, pa naj gre za srednješolce ali osnovnošolce. Primernih tekstov je malo ali pa jih sploh ni. Tako posegamo po tekstih za odrasle, ki pa so pogosto težki ali pa kar konkretno perverzni. Sploh pri komedijskih tekstih je pogosto, da se kot sredstvo komičnega uporablja seks. Ker imam pri predstavi mladostnike, stare od 16 do 19 let, in se predstava prvenstveno igra za srednješolsko publiko, je korektura teksta nujna. Odločitev za uprizoritev komedije je nastala na podlagi upoštevanja mnenja bodočih gledalcev in iz osebnih razlogov, saj so mi komedije v gledališču blizu, pa tudi s humorjem na srečo nisem sprta. Za prvo predstavo sem izbrala tekst Vinka Möderndorferja Limonada Slovenica, po njem pa komedijo Alda Nicolaja Hamlet v pikantni omaki. Predvsem pri slednjem sem tekst kar precej spremenila, saj sem iz ene vloge naredila dve, tekst pa sem tudi omilila, saj sem iz njega vrgla prehude in pregrobe izraze, fraze in besedne zveze. Dodala sem tudi uvodni prizor, da se je zgodba lepo povezala.

3 Izbira igralcev

Izbira igralcev je izziv posebne vrste. Večina dijakov si želi imeti glavno vlogo in težje pristane na stranske. Zdi se jim, da so dovolj nadarjeni za glavno vlogo oziroma preveč za stransko. Na srečo sem »kandidate« za vloge dobro poznala, saj so vsi bili člani impro gledališča. Dilema za glavnega igralca pa zato ni bila nič manjša. Izbirala sem med dvema nadarjenima dijakoma, ki pa sta zelo različna. Tako sem v svoji glavi preigravala različne prizore z enim in drugim, kar pomeni, da mora režiser še pred zasedbo vlog zelo dobro poznati besedilo in imeti že strukturo celotne predstave. Izbiro mi je olajšal eden od njiju, za katerega je izziv predstavljala vloga igralca v igri, ki igra

žensko, drugi pa o tem ni želel niti slišati. Avdicija je obvezna. To pa ne pomeni, da na avdiciji pokažejo, kaj zmorejo, ampak je čas, ko povedo, kaj si želijo in česa ne. Dobro je, da prisluhneš igralcu in ga ne siliš z vlogo, ki mu ne leži. Na avdicijo so povabljeni tudi tisti, ki bi radi sodelovali na predstavi kot lučkarji, tonski mojstri, maskerke, rekviziterji. Nekateri so me prijetno presenetili, da so želeli sodelovati, saj jih prej nisem poznala.

Prvo predstavo smo začeli ustvarjati marca, na oder pa je šla oktobra. Ker je marca eno od glavnih vlog zasedel dijak 4. letnika, je bil v 1. letniku fakultete, ko smo igrali za gledalce. Vedela sem, da bomo imeli probleme, ker pa je zatrjeval, da ga to ne bo oviralo, sem popustila. Izkazalo se je, da je zelo težko uskladiti datume vaj in nastopov. Pri naslednji predstavi sem pazila, da so igrali samo dijaki šole in ne bivši dijaki. Ker pa smo se prijavi na dva festivala in bili pri tem zelo uspešni, so se datumi spet zamaknili v novo šolsko leto in spet smo imeli težave z usklajevanjem.

4 Bralne vaje

V gledališču se predstava začne za mizo na bralnih vajah. Te so zelo pomembne, ker se najprej prebere tekst po vlogah. Na začetku je še možna zamenjava vloge, če se izkaže, da komu bolj odgovarja drugačen lik. Potegnejo se tudi črte, da se iz teksta odstrani balast. Skozi bralne vaje raste identifikacija igralca z dramskim likom. Ne gre samo za besedilo, ampak vsakemu dramskemu liku »pritaknemo« zgodbo. Kdo je, od kod prihaja, kam gre, kako se počuti ... Že na bralnih vajah je potrebna interakcija z drugimi liki. Intenzivnost bralnih vaj je ključnega pomena za dobro predstavo.

5 Vaje »na odru«

Šola svojega odra nima, zato vaje potekajo v učilnici. Kljub temu veliko delamo na odrskem gibu. Pomagajo nam vaje in discipline impro gledališča. Sploh je to, da so vsi igralci imeli za sabo vsaj enoletni trening impro, zelo pripomoglo k hitremu usvajanju dramskih situacij. Določi se mizanscena (razporeditev igralcev v prostoru in podrobna določitev gibanja, govorjenja glede na vsebino in idejo dela). V proces nastajanja prizora igralec poleg glave (razumsko-logično dojetje) vključuje vse čute in se celostno vplete v proces. Pozornost in osredotočenost igralca se kaže tudi pri njegovem usvajanju znanja. Izkušnje in spoznanja ter interakcije med igralci in drugimi obogatijo dijakovo vedenje in podobo o sebi in svetu. Razvijajo se tudi njegove socialne veščine in kar je najpomembnejše: timski duh.

Sproti nastajata tudi scena in koreografija.

6 Potem pa zares na oder

Za šolske predstave (po navadi imamo štiri za vsak letnik posebej) šola najame oder. S prvo predstavo smo gostovali v dvorani v Svetem Duhu, z drugo pa na Loškem odru. Najem dvorane je velik strošek, zato si poleg predstav lahko privoščimo samo še

generalko in glavno vajo. Na glavni vaji postavimo luč in ton. Imamo kar veliko srečo, ker so dijaki zverzirani in sposobni in se sploh hitro znajdejo. Potem imamo generalko in to pomeni, da ko stojijo tretjič na odru, že igrajo za publiko. Oder oziroma to, da ga nimamo, je velika pomanjkljivost in škoda.

7 Za konec

Dijaki so pri šolskem gledališču največ štiri leta in v tem času lepo napredujejo v igralskih veščinah in spretnostih. Pri tem razvijajo še druge kompetence in znanja. To so, med drugim, delo v skupini, sodelovanje, iskanje inovativnih rešitev, raziskovanje rabe jezika in kreativnih načinov izražanja, pozornosti, koncentracije, spoštovanja različnih mnenj, javnega nastopanja, prevzemanja odgovornosti. Najvažnejše pa so odnosi in vezi, ki pri tem nastanejo.

Od ideje do predstave je dolga pot. Veliko ur, ki jih težko preštejemo. Želje, hrepenenje, trud, napor, smeh, zabava, skrb, pot, jeza, dvom. Cela paleta čustev, misli, doživljanj. In na koncu aplavz. Ki ga vsi še kako zaslužimo.

In misel, ki že misli in ustvarja naslednjo igro. Za še en aplavz.

Slika 1: Hamlet (osebni arhiv avtorice)

Slika 2: Hamlet v pikantni omaki (osebni arhiv avtorice)

Slika 3: Dramska skupina Oder na stežaj (osebni arhiv avtorice)